

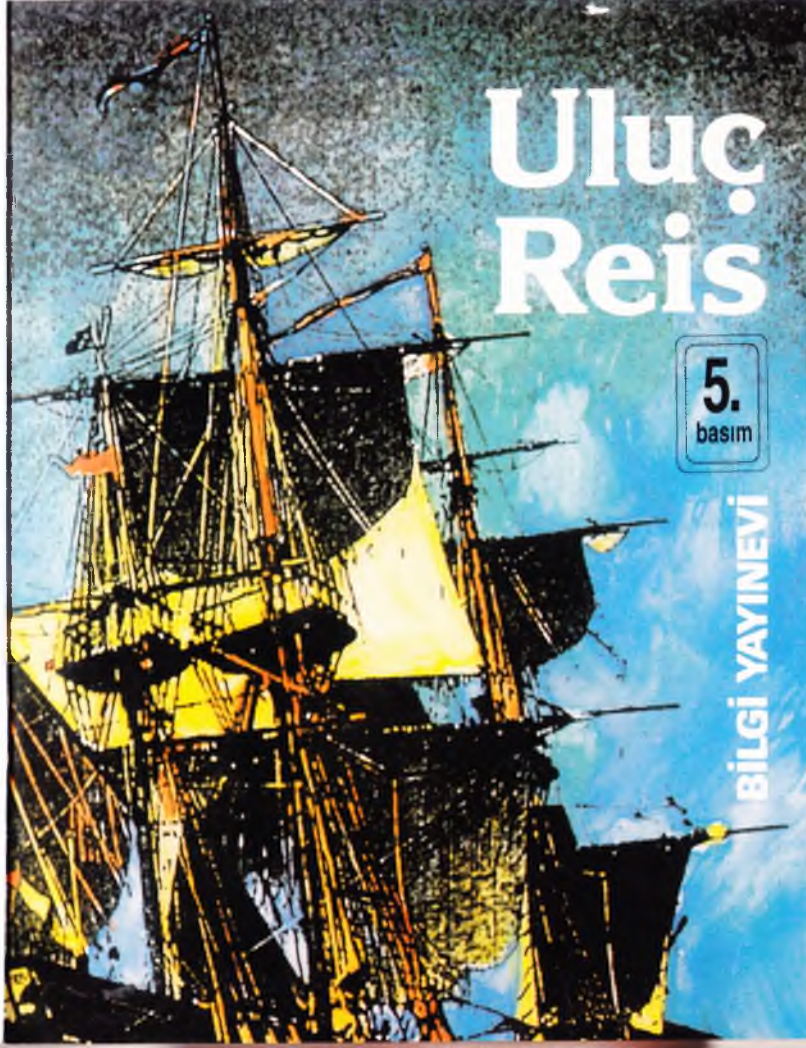
b

HALIKARNAS BALIKÇISI • uluç reis

241
5

HALIKARNAS BALIKÇISI

BÜTÜN ESERLERİ • 5

Uluç Reis

5.
basım

BILGI YAYINEVI

BİLGİ YAYINLARI : 241
HALİKARNAS BALIKÇISI / BÜTÜN ESERLERİ

ISBN 975 - 494 - 118 - 1
99 06 Y 0105 1605

Birinci Basım 1950
İkinci Basım 1969
Üçüncü Basım 1981
Dördüncü Basım 1983
Beşinci Basım 1989

Halikarnas Balıkcısı'nın bütün eserlerinin yayın hakkı, yasal mirasçlarıyla yapılan özel anlaşma gereğince, Türkçe ve bütün dillerde Bilgi Yayınevi'ne aittir. Bu dizide çıkan ve çıkacak olan eserlerin hiçbiri kaynakları gösterilmeden alınamaz, yayımlanamaz. Yayınevinin yazılı izni olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz, oyun ve film haline getirilemez.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 4.3.1987 gün ve 1832 sayılı yazılılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 23.3.1987 gün ve 2230 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

HALİKARNAS BALIKÇISI

1890-1973

"Tarih sahibi" Sadrazam Cevat Paşa'nın kardeşi, tarihçi-yazar-vezir Mehmet Şakir Paşa Girit'te sefirken*, eşi İsmet Hanım, 16/17 Nisan 1890 gecesi bir oğlan doğurdu. Çocuğa, anasının o gece düşünde Musa Peygamberi görmesi dolayısıyla "Musa", amcasının ve babasının adlarından ötürü "Cevat Şakir" adları verildi.

Musa Cevat Şakir'in çocukluğu, babasının atandığı Atina/Faleron'da, beş yaşından sonra İstanbul/Büyükkada'da geçti. Bu yıllarda resim yeteneğiyle dikkati çeken M.C. Şakir, bir yandan özel dersler alırken, bir yandan Büyükkada Mahalle Mektebinde okudu. İngilizceyi hayli iyi kavradığı için, hazırlık okumadan Robert Kolej birinci sınıfına alındı. Bu okulu, ilk mezunlarından biri olarak pekiyi dereceyle bitirdi.

Kendisi, kendini bildi bileli denizci olmak istiyordu. Ama ailesinin ısrarı üzerine İngiltere'nin Oxford Üniversitesine gönderildi. Orada "*Yakın Çağlar Tarihi*" bölümünde öğrenim gördü. Bu arada, Oxford'un ünlü kitaplığından yararlandı.

Meydan Larousse (XI / 710 - a) "*Resmo kumandanı...*"; Osmanlı Tarihi (Enver Ziya Karal, VIII / 143) "*komiser*" diyor.

Yurda dönünce İstanbul'da, çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazdı, karikatür ve kapak resimleri çizdi.

Resimli Hafta dergisinin 13 Nisan 1925 günlü sayısında yayımlanan "*Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?*" başlığı ve "Hüseyin Kenan" imzasıyla yayımlanan yazısı yüzünden üç yıl kalebentlikle Bodrum'a sürüldü. Cezasının son yarısını İstanbul'da geçirdikten sonra yeniden döndüğü Bodrum'da yaklaşık çeyrek yüzyıl kaldı. Bodrum'un Karia çağındaki adından esinlenerek "*Halikarnas Balıkcısı*" takmaadını kullanır oldu. Bodrum'un gelişmesine ve Anadolu uygarlığının tanınip tanıtılmasına olağanüstü katkılarda bulundu.

Çocuklarının ortaöğrenimleri için 1947'de yerleştiği İzmir'de gazetecilik, yazarlık ve turist rehberliği yaptı. 13 Ekim 1973 Cumartesi günü saat 15.10'da İzmir'de öldü ve Bodrum'da, "*manevi oğlu*" Şadan Gökovalı ile birlikte seçtiği yerde gömüldü.

Adı Akdeniz'le özdeşleşmiş sayılı denizcilerimizden biridir **Uluç Reis**. Cesareti, zekâsı ve bilgisiyle Turgut Reis'in dikkatini çekmiş ve onun tarafından yetiştirilmiştir. Preveze zaferinde, Malta kuşatmasında, Kıbrıs'ın ve tüm Ege adalarının fethinde büyük yararlıklar gösteren **Uluç Reis**, Trablusgarp ve Cezayir genel valilikleri sırasında Akdeniz'de Türk egemenliğini perçinlemiştir. Daha sonra imparatorluğun Kaptan-ı Deryalığine yükselen **Uluç Ali Paşa**, on beş yıl süren bu görevi sırasında Türk donanmasını cihanın en büyük deniz gücü halinde tutmasını bilmiştir.

Bu eserinde **Halikarnas Balıkçısı**, başta **Uluç Reis** olmak üzere, korsanlığa bir yandan Anadolu çelebiliğini, öte yandan Magrip'in büyüleyici gizemini katan, asıl önemlisi Avrupa kıyılarını bir "Kartaca" hışımıyla vuran Türk denizcilerini, o kendine özgü üslubu, içten ve coşkulu anlatımıyla romanlaştırıyor.

nin dolgun gelirleriyle, o zamana kadar denizlerde görülmemiş kuvvette iki kadirga yaptıırıp donattıktan sonra, 1557 yılı Mayısında Malta adasına demir atmıştı.

O sıralarda, merkezi Malta'da olan Sen Jan tarikatının deniz kuvvetleri başkomutanı, Jan Parizo dö Lavalet idi. Fransa'nın büyük asılzadesi Fransua, Dük dö Loren'i tatmin etmek için Lavalet deniz başkumandanlığından istifa etti. Onun yerine Dük dö Loren, deniz başkumandanı oldu. Büyük asılzade kendi iki kadirgasına –Malta kapitanesi dahil (Maltız filosunun amiral gemisi)– Malta filosunun üç büyük kadirgasını da ilave ederek, her biri müstesnâ kudrette olan beş kadirga ile Malta'dan demir aldı. Ve Türkleri öldürmek, Türk kanı içmek susayışıyla, Yakındoğu'nun Güney Ege kıyılarına doğru yelken açtı.

Son altes, ilk önce Naksos, sonra da Kalimnos adasının –Rum olsun, Türk olsun– uysal ve barışsever halkına değme işkenceyi reva gördükten sonra Rodos boğazına ilerleyerek İskenderiye, Beyrut, İzmir ve İstanbul arasında gidip gelen Türk taşıt ve ticaret gemilerine musallat oldu.

1557 –yani aynı yılın– Haziran ayı içindeydi. Dük dö Loren'in beş kadirgalık filosu, Rodos boğazında (borda nizamında değil fakat) birbirinin dümen suyunca, birbirinin peşi sıra ilerlemekte idi. Bu sırada kıyıyı sıyrarak kuzeye doğru yol almakta olan bir Türk yolcu ve ticaret gemisi burunun birini kavanço ederek önüne çıkakoydu. Maltızlar: "Ooh! av kendiliğinden ayağımıza geldi," diye birbirlerinin böğrünü şaka yollu dürtüp gülüştüler.

Türk gemisinde, iki küçük top, üç-dört arkebüsden başka silah yoktu. Türk gemisindekiler önlerinde apansız, beş korkunç savaş gemisini görünce, hemen karaya doğru rota çevirdiler. Niyetleri kıyıya baştan kara etmektir. Ama rüzgâr kıyıdandı,

karaya doğru volta vurmak gerekiyordu. Maltız kadirgalarının bordaları ise küreklerle kirpi dikenleri gibi ürperiyordu. Bir an önce yurtlarına dönmenin sevinciyle gülüşüp konuşan masum karı kızan, çokluk çocuk, birdenbire ölümlerle karşı karşıya gelince ağlaştılar; birbirlerine sarılıp helallaştılar, sonra canlarını pahalıya satmak için gemi safrasından güverteye taşlar taşıdılar.

Beş düşman kadirgası dizisinin en önde gidene Jak Galisi (kadirgası) forsalarını kamçılıyarak Türk gemisine saldırdı. Ama küçük de olsa iki top, birkaç arkebüs ateşinden başka ok ve taşlarla karşılaşınca rastladığı avın pek kumru kuşu ve kolayca torbaya girecek keklik takımından olmadığını anladı. Üstelik Türk gemisi şaşılacak bir hızla manevra ediyor ve saniyeler geçtikçe karaya ulaşmak ihtimali arttıkça artıyordu. İşte bundan dolayı Sen Jan Galisi, Türk gemisinin direklerini ve yelkenlerini uçurmak için, iki uçları, ağır demir topuzlara bağlı zincirlerini ateş etti. Bu zincirlerin biri pruva direğine çarptı, topuzlar direğe dolandı, direği alaşağı etti. Arda doğru çatırdayarak yıkılan direk, arka direğin de armasını altüst etti. Artık Türk gemisi bir sal gibi olmuştu. Bunun üzerine son altes Dük dö Loren'in üç kadirgası Türk gemisine üç taraftan rampa ettiler. Düşmanlarla çevrilmiş gemiden savaş nidalarıyla beraber kadınların ve çocukların çığlıkları yükseliyordu. Hemen hemen bire karşı elli zırhlı ve silahlı ile savaştan gemi bir saat içinde zapt edildi. Gemi kaptanı ihtiyar ve yaralı Recep Hamza Reis'in -kendi güvertesinde- başı eğdirilerek, kafası ense kökünden kesildi. Loren Dükü Fransua, bu marifetiyle övünerek kesilmiş ve kar beyaz sakalları kana belenmiş kelleyi bir göndere saplatarak kendi kadirgasının kış kasarasına çaktırttı. Harap Türk gemisi yavaş yavaş kabarıp inen denizlerde, bir sancağa bir iskeleye ağır ağır yalpalıyor, güverte-

edemeyecek kadar kayba uğrayan bu iki gemi, ortaklık kararırken yavaş yavaş birbirinden uzaklaştılar.

Savaşın en önemli safhası Şövalye dö Liguri'nin kumanda ettiği Sen Jak kadırgası ile Uluç Ali'nin küçük ve narin kalitesi arasında cereyan ediyordu. Şövalye dö Liguri Uluç Ali'nin kalitasından boy boy daha yüksek olan kadırgasıyla Uluç Ali'nin gemisine çatmayı, onu çığneyip altına almayı ve onu batırmayı kurmuştu. Rüzgâr Sen Jak'ın arkasından esiyordu. Ama kadırga, yelkenlerini savaşmak üzere indirmiş bulunuyordu. Ne var ki; küreklerle, Malta'dan alınan forsalardan başka, Recep Hamza Kaptan'ın gemisinde yaralanarak esir edilmiş Türkler de konulmuştu. Uluç Ali'nin kalitasında beheri dörder kişi tarafından çekilen kırk sekiz küreğe karşılık, Sen Jak kadırgasında beheri sekizer kişi tarafından çekilen (ve boyları da ona göre çok daha uzun olan) altmış kürek vardı. Sen Jak'daki gardiyanların uzun ve yağlı sıırım kamçıları, forsalanın çıplak sırtlarında şaklıyordu. Kürekler alabildiğine foga çekiliyordu. Sen Jak kadırgası tam yolla gelip mahmuzuyla (kadırgaların baş tarafında baston yerine ufki olarak konulan ucu demir, kuvvetli direk) Uluç Ali'nin kalitasının pruvasına yani baş tarafına çarptı. Kalitanın baş tarafı delindi. Ve mahmuzun ucu bölme ve başka ahşap kısımları çatır çutur kırarak kürekçi oturaklarının (forsalar kürek çekerken ayağa kalkıp gövdelerinin bütün kuvvetiyle pangolara, yani oturaklara otururlardı) üçüncüsüne kadar işledi. Bu delikten Uluç Ali'nin yüz elli kişisine karşılık Sen Jak'ın yedi yüz küsur tayfa ve savaşçısı kalitanın içine aktılar ve geminin direk dibine kadar ilerlediler.

Ama direk dibinde Uluç Ali ve korsanları bekliyorlardı. Orada dal kılıçlar ve yatağanlardan başka labutlar (yani ucu topuzlu zincirler) havada ölüm felfelekleri gibi çarkediyorlardı. Sayı üstünlüklerine

yun eğmek zorunda kalarak, baştardanın kış tarafına borda verdi ve bu suretle rampa etti. Fakat baştardan açılan arkebüs ve ok yaylımıyla güvertesi silinip süprüldü.

Tek baştarda ile iki düşman gemisine saldıran Deli Cafer, böylece üç büyük düşman kadırgasının arasında kaldı. Yani Malta kapitanesi bir, Sen Jak kadırgası iki ve Sen Filip kadırgası üç. Deli Cafer, en kuvvetli düşman gemisi olduğu için Malta kapitanesine yanaşarak ilk önce onunla hesap görmek istedi. Ne var ki, kapitane buna meydan vermedi. Yakın mesafeden yapılan top ve tüfek savaşında her iki gemi de hırpalanmıştı. Kapitanenin zincir ve maden hırdavat parçalarıyla doldurulan otuz kilo çapında kuriye topları, insanca çok zayiata sebep oluyor idiyse de, Deli Cafer hücumdan vazgeçmedi. Malta Cranmetre (Sen Jan tarikatı haçlılarının başbuğu) Klod dö Sangl tarafından Dük dö Loren'e müşavirlik etmek üzere tayin edilen tecrübeli deniz kurdu Piyer Vasker ile tayfadan birçoğu, Türk arkebüsleriyle ağır surette yaralandılar. Birbirine yapışmış gemilerin kenarında bir ana baba günüdür yaşanıyordu. Kılağılı kılıç ve yatağanlar kara kalabalık içinde sırça gibi parıldıyıp akıyordu.

İşlerin pek kötü gitmekte olduğunu gören Dük dö Loren kılıcını çekip kendi adamlarının başına geçti. Sesle ve havada salladığı kılıcıyla onlara cesaret vermeye kalkıştı. Ama bir arkebüs kurşunu bir kolunu paramparça etti. Seslenmek üzere arkaya dönünce kaba etlerine de bir ok saplandı. Dük dö Loren, ardına takılan o suni kuyrukla, kendi adamları tarafından karga tulumba edilerek nispeten tehlike dışı olan kış kasarasına götürüldü.

Deli Cafer, Malta kapitanesindeki kargaşalıktan yararlanarak, onu almak için, kendi savaşçılarını, elde yatağan toplar ve gemisini dolaşırken bir kurşunla vurularak güverteye düştü. Savaşmaya devam

doğru yüzmeye kalkıştılar. Bu kargaşalık arasında anlı sanlı Şövalye Fransua Spinola denize düştü; üzerindeki ağır silahlar ve zırhlar dolayısıyla tepetakla olarak kurşun gibi denizin dibine gitti ve bir daha yüze çıkmadı. Uluç Ali, zaptettiği Sen Jak'ın yelkenlerini açtırarak Sen Filip kadirgasına doğru ilerledi.

Sen Filip kadirgası Sen Jak'dan çok daha büyüktü.

Sen Jak'a Türk korsan sancağının çekildiğini gören Sen Filip, o kadirgayı Türklerin elinden almak umuduyla Sen Jak'a doğru yol almaya başladı ve ustaca bir manevra ile Sen Jak'a rampa etti. Sen Filip'in yüksek mahmuzunun altında kalan Sen Jak, toplarını ancak düşmanın insandan boşalmış olan baş tarafına yöneltebildiği halde kendisi Sen Filip'in bütün toplarına hedef oluyordu. Bu durumun uzaması, Uluç Ali için yenilgi demektir. Uluç Ali de, Sen Filip'in manevrasından bir kat daha ustalıklı bir manevrayla bu güç durumdan kendisini şöyle kurtardı:

Uluç Ali, verdiği bir kumanda ile kadirganın bütün tayfasını sancak tarafına koşturdu. Bu suretle kadirganın iskele bordası duvar gibi yükseldi ve bir siper teşkil etti. Korsanlar kürek lombarlarından (lombarlar gemilerin dört köşeli pencereleridir) arkebüslerini uzattılar ve ağır bir ateş açtılar. Ne yapacaklarını şaşırılmış olan Sen Filip'in şövalyeleri, büyük topu bataryaya sürüp ateş etmek istediler. Ama Sen Jak Türk korsanlarının eline geçtikten sonra onun direk çanaklığından atılmış olan koca taşların biri, topun kundağı ile kızağının arasına sıkıştığından onu kıl kadar bile kımıldatamadılar. Bunun üzerine şövalyeler geminin ortasında duran havan topuna başvurdular; onu ateşlediler. Barut patlamasına patladı ama, topun namlusundan gülle çıkmadı. Çünkü kargaşalık esnasında havan topunu sağa sola sürüklerlerken namlusunun ağzı, bir ara-

lık, aşığıya doğru eğilmişti. İşte o zaman gülle eğik namlunun ağzından yere düşmüş, gürültü patırtı arasında hiç kimse bunun farkında olmamıştı. Top ateş edilince topun ağzından çıkan alevin kıvılcımları barut dolu iki fıçının üzerine düşerek barutları tutuşturdu. Sen Filip'in birçok oturakları, siperleri ve havan topunun topçu ve topçu çırakları, cemaat hâlinde havaya uçtular.

Güneş batarken batmakta olduğu yerin üzerinde, bütün batı göğünce, kavis üstüne kavis gökkuşakları yayıyordu. Bunlar sanki gökkuşaklarının kuşakları değil, ama ufuktan ufka birbirinin üzerinde yeni ay kadar ince; kavislenen kılıçlardı. Biri kıpkırmızı, onun üstündeki turuncu, daha üstündeki leylaki ve koyu-mavi yanıyordu. Renk renk harlayan bu göğün üzerinde koca Sen Filip ve yanında da daha küçük Sen Jak kadırgalarının silüetleri kapkara bir açıklıkla yükseliyordu.

Sen Filip'in çadır gönderinin ucuna yavaş 'yavaş Uluç Ali'nin korsan sancağı issa edildi. Güneş batarken göklere renk renk yaydığı ışık kavisleriyle Uluç Ali'ye enginin üzerinde nurdan bir zafer tâkı kuruyordu.

Denizin geniş alanı üzerine koyu bir sis gibi yayılıp âbanan barut dumanlarının içinde öteki gemiler belli belirsiz kara kara şekiller hâlinde tütüyorlardı. Artık savaş gürültüsü susmuş, akşamın alacakaranlığında tek tük yıldızlar parıldamaya koyulmuştu.

Sen Jak kadırgasından başka Sen Filip kadırgasına da Türk korsan sancağının çekildiğini gören Dük dö Loren'in filosu, rüzgârsız havada selameti küreklerde buldu ve bir daha Anadolu kıyılarına yanaşmamak üzere soluğu Malta'da aldı.

ULUÇ ALI'NİN ANNESİ

Bahar dolanıp geldi. Türkmen Yörükler kara kıl

çadırlarını develerine ve atlarına sarmışlar, yazlamak üzere Güney Anadolu kıyılarına gidiyorlardı.

Emeti kara yağız bir kadındı. Kocası, beş ay önce pars avında ölmüştü. Kadının gövdesinde kendi yüreğinden başka dokuz aylık çocuğunun da yüreği çarpıyordu. Emeti develerin yanında yürüyor, bir elinde kirmanı döndürürken, öteki eliyle belindeki kuşağa sıkıştırdığı yünü çıkarıp kirmanı besliyordu. Gözlerinin önünde uzayan ova hararet tütüyor ve binbir böceğin çağrışıyla gürliyordu. Güney Anadolu'nun dağları tâ uzaklarda mavileşiyordu. Onların üzerine abanan bulutlardan ara sıra şimşekler çakıyor ve şurada burada gökkuşakları salınıyordu.

Emeti'nin yüzünden ve gözünden akan terler saçlarını şakaklarına yapıştırıyordu. Kadın bir aralık arkasından yürüyen bir adama: "Çoğalacağım, sen şu develere bak!" dedi ve arkaya doğru yürüyerek, kenarları çalılarla örtülü akarın sık dalları arkasına gizlendi. Emeti'nin koştuğunu gören birkaç kadın birbirine: "Emeti doğuracak!" dediler ve kafilenin yavaşlaması için erkeklere seslendiler. Aradan on dakika kadar geçtikten sonra ana doğurmuş ve akarda yıkamış olduğu çocuğunu arkasına bağlamış olduğu halde meydana çıktı. Kafileye yetişmek üzere hızla yürüyor ve hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Ağladığını görenler o kadar şaşırdılar ki, çocuğun erkek mi kız mı olduğunu sormayı unutarak neden ağladığını öğrenmek istediler. Emeti, gözyaşlarının doğum sancularına atfedebileceğinden utanarak yaşlarını sildi. Ama ağır bir kederin yükü altında sendeleyemeyen kırık ve garipsi sesine, bütün gayretine rağmen, çekidüzen veremedi. Sormakta en çok ısrar eden Koca İbrahim'e; "İbrahim emmi, şu yavrucağımızı babası göremedi. Ben ona, o da dünyaya doymadan kara oğlan ölüp gitti. Eh, Tanrı öyle buyurmuş, kul ne eder? Ama doğan şu kara kızın

bahtının da kapkara olacağı, tâ neden beri içime acı acı doğup durmuştu; işte ona yanıyorum!" dedi. Koca İbrahim dayı, ak saçlı ve ak sakallı başını göğze doğru kaldırdı; ve işaret parmağıyla göğün bir tarafını gösterdi. Tâ yüksekte mavi ıssızlıkların koyunda bir kartal ferah çarklar çevirerek yapayalnız uçuyordu. "Bak, çocuk doğarken kartal uçuyordu!" dedi. Üzüntülü ana: "O kartal belki de ondan doğacak çocuğa aittir. Emmi, bana Tanrı mı bildiriyor, ne? Koynumdan emeceği sütünün fitil fitil burnundan çıkacağını biliyorum" dedi. Mukadderat, ananın içine doğanı yalanlamadı.

Emeti'nin kızı on yaşında iken anasıyla birlikte bir ot şilte üzerinde yatardı. Çocuk bir gece anasının hırıltılarıyla uyandı. Sönük bir ışık salan yağ kandilinde, annesinin gözlerini yuvalarından fırlarcasına açtığını ve yüzünü de yamrı yumrulaştırdığını gördü. "Ana! Ana!" diye ağlayarak çığlıklar saldı. Konu komşu koşuştular. Emeti'nin alını boncuk boncuk terlerle ışıldadı. Kadın, son bir sarsılışla içini çekti ve cansız düştü. Ondan sonra bütün o Türkmen aşiretinin mensupları, hısımları ve akrabası olmayan öksüz çocuğa kendi evlatları gözüyle baktılar.

Çocuğa, kara perçemleri alın ve şakaklarından aşağıya hep sarktıkları için "Kara Perçim", hatta sadece "Perçim" lakabını taktılar. Çocuk sere serpile büyüdü; çeviklik ve iri iri kapkara gözlerden ibaret, orman yangını alevi gibi bir Güney Anadolu kızı oldu. Teni, açık deniz köpüğü gibiydi. Gür saçlarınının mavi mavi parıldayarak başından aşağıda büküm büküm yıkılışı, onları gören gözlere bir gökgürültüsünü seyretmekte oldukları hissini verirdi. Perçim'in yeryüzünde sevinci ve gülüşünden başka serveti yoktu. O bitmez tükenmez gülüşlerinin ve her

ne iş görürse görsün, onları görürken içinden ve dudaklarından süzülüp tellenen türkülerinin cömert savurucusuydu. Çamaşır tokaçlarken, harman savurur, ayran çalkar ya da çapa sallarken mutlaka türkü söylerdi. Gördüğü işler dolayısıyla pazıları katılaşmış ve tepeden tırnağa kadar gövdesi çevik ve ince bir çelik yaya dönmüştü. Onu atikliğiyle, gülüşleriyle, türkülerıyla görenler başlarını sallardlar ve birbirine: "Rahmetli anası adamakıllı yanılmış olacak: Haniya alını kara yazıyla doğmuştu? Nazar değmesin ama, şuncağızın neşesine bakındı bir!" derlerdi.

Anadolu kıyılarının karşısındaki bütün adalar, hatta Anadolu kıyılarının çoğu burunları Sen Jan şövalyelerinin ellerindeydi. Bu haçlı şövalyeleri, dini taassupları dolayısıyla -ister kadın, ister erkek- ne kadar Türk öldürür ya da esir ederlerse o kadar sevap işlediklerine hükmederlerdi. (Oysa Türkiye'de ister Ortodoks, ister Katolik, ister İbrani her din ve mezhep tamamen serbestti. Ortodoksların ve Yahudilerin patrikhaneleri ve hahamhaneleri vardı.) İşte bundan dolayı Anadolu kıyılarının birçok köyleri, arazileri deniz kenarında olduğu halde, topraklarının ortasında değil, kıyıya nazır tepelerde kurulurdu.

Evlense savunmaya elverişli bir tarzda (yani mazgallı, taş duvarlı kuleler şeklinde) inşa ediliirdi. Bütün bu tertibata rağmen kıyı halkı, gene de rahat yüzü görmezdi. Bu hâl Güney Anadolu kıyıları halkının eninde sonunda canına tak dedi. İzmir, Aydın, Menteşe ve Antalya delikanlıları kendi gayret ve paralarıyla savaş gemileri yaptırdılar ve kıyı savunmasını sağlamak üzere denize açılmak zorunda kaldılar. Bunun üzerine Sen Jan şövalyeleri artık kollarını ferah fahur sallaya sallaya Anadolu kıyılarına sataşamaz oldular. Onlar ve korudukları korsanlar kıyıları ve çoğunluk burunları kaçamaktan ya da pusu kurmak suretiyle vurur oldular. Derin kör-

fezlere ise –k6rfezlerden çıkarken yollarının kesilip yakalanmaları tehlikesinden 6t6r6– pek seyrek sokulurlardı. İŖte bundan dolayı 6rfez ii halkı korkusuz bir hayat yaŖardı.

Bu, b6yle olduğu için, Perçim'in mensup olduğu aŖiret her yazın Mandalya k6rfezinin, dantela gibi girintili kıyılarının en içerlek bir noktasında 6ren denilen eski İassos harabelerinin bulunduğu yere g6 ederdi. Perçim, ocukluğunun en erken çağında, kumlar 6zerinde savsalayan k66c6k ayak izleri bırakalı ve parlak sedefli Ŗeytan minareleri toplayalı beri her kış boyunca yazı 6zlerdi. 6nk6 g6zlerinde hep deniz ve deniz kıyıları t6terdi. O yıl da –yani Perçim'in on yedi yaŖına bastığı yıl– aŖiret, yazlamak 6zere gene oraya konaklamıŖtı.

O kıyının y6zlerce girintisi arasında Perçim'in asıl g6zdesi bir koy vardı ki orası hakikaten durgun bir g6m6Ŗ aynaydı. 6 bin yıllık harabenin beyaz s6tunları altın kumlardan ve menekŖe rengine bir denizden bemberrak bir g6ėe y6kselirdi. Ŗuraya ve buraya serpili y6zlerce hurma ağacı, harabeyi fısıltılarıyla sarardı. Koy'un billur y6zeyi altında balıkların gelip geçtiği, temiz bir camın ardında y6z6yorlarmıŖ gibi g6r6n6rd6. Asırların yaralarını taŖıyan harabeye zaman, ıssız bir heybet ve insan g6nl6ne yakıŖır bir munislik vermiŖti. Perçim, çoğu kez orada denize girerdi.

O yıl hava pek sıcaktı. Kıyıya g6 edeli 6 g6n olmuŖtu. Geceleyin Perçim adırdaki kan ter içinde kaldı. Ŗiltelerini sırtlayınca dıŖarıya ıktı. Ay ıŖıėında her Ŗey esrarengiz bir surette vazıhtı. Perçim, dıŖarıda b6yle ay ıŖıėı varken çadırın içinde yatmanın bir cinayet olacağını d6Ŗ6nd6. Milyonlarca gece b6ceği 6t6yordu. Ta uzakta yatmakta olan koyun kuzu ve sığır sıpa baŖlarını d6nd6rd6ke g6zleri ay ıŖıėında bir dizi ateŖb6ceği gibi parlıyordu. Perçim Ŗiltesine uzandı, gene de sıcaktan uyuyamadı. "Koyu-

ma gideyim de denize gireyim, serinlerim" diye dü-
şündü ve kalkıp yürüdü.

Deniz ve kıyı bir nur örgüsü, bir ışık dokuma-
sıydı. Ay ışığında Perçim'in beyazlığı gibi bir beyaz-
lık vardı. Ay ışığının saldığı gölge ise Perçim'in saç-
ları, gözleri ve kuytu yerleri gibi karanlıktı. Perçim
soyunup denize fırladı. Deniz çınladı ve ışıldadı. Kız
sanki gümüşlere dalmıştı.

•

Rikardo Frappa, İtalya'nın Kalibriya kıyılarında
Kolon burnu civarında Likastro denilen balıkçı kö-
yünden otuz beş yaşlarında bir balıkçı idi. Üç-dört
seneden beri o denizlerde -balıkların köküne kibrit
suyu mu dökülmüştü ne?- bir balık olsun tutamı-
yordu. Sanki balık kıtlığı yetmiyormuş gibi arada sı-
rada Türk korsanları gelip bütün kıyuyu, kendi baba-
larının malı imiş gibi, talan ediyorlardı. Napoli şeh-
rinden Kont Amedo d'Aspromonte Sen Jan haçlı
tarikatına girdiği zaman Frappa'ya uşaklık teklif et-
mişti. Frappa bu teklifi hemen kabul etmiş ve Kont
d'Aspromonte Anadolu kıyıları karşısında Leros
adası kale kumandanlığına tayin edilince Frappa
kont ile beraber adaya gitmişti. Kont balık istediği
zaman Frappa'yı balığa gönderiyor; canı pirezola ve-
ya ciğer kebabını özleyince, onu Anadolu kıyılarına
hırsızlığa yolluyordu. Frappa'nın yanına birkaç yar-
dımcı verildiği zaman hırsız balıkçı yalnız birkaç ko-
yun kuzu değil beş on da sığır getiriyordu. Kont
d'Aspromonte arkadaşlarına: "İşin kolayını buldum,
şu eküyyem (uşağım) yok mu? Ağırlığınca altın de-
đerinde bir adam. Yemek hususunda dilediğini, he-
men masanın üzerinde hazır bulursun; balık eti mi,
kuzu eti mi, ne istersen hazırdır. Bir de..." Kont bu-
rada bir gözünü arkadaşlarına çapkın çapkın kırpa-
rak: "Yatak eti tedarik etmesini bilse, mesela on al-

tı, on yedi yaşında bir piliç! Eh, o zaman onu eküyelerinin şahı sayardım," derdi. Ve arkasında el pençe divan durmakta olan Frappa'ya manalı manalı bakardı. Frappa, "O da bir gün olur ekselans," der, sırtırdı. Ama içinden, "Yahu, alelade kuzuyu çalmak için kelleyi koltuk altına alıp gidiyoruz, gel de Türklerden kız kaçırs bakalım, kaçırabilirsen!" der ve gene içinden son ekselansa, Hazreti İsa'ya ve onu doğuran Meryem Ana'ya basardı küfürü.

Bir gün kont, Frappa'ya yirmi tonluk yürük bir kayık, yanına da iki arkebüscü İspanyol verdi. Kont birkaç koyun ve birkaç da inek istiyordu. İspanyollar Frappa'ya yüksekten bakıyorlardı. Buna iki sebep vardı. Birincisi: Frappa İtalyan idi. İspanyollar, İtalyanları küçümseyerek, ara sıra "Che isa Francia O Spenin basta che si mangia" (elverir ki yiyecek ekmek olsun, isterse Fransa, isterse İspanya bize hakim olsun) yollu İtalyan atasözünü söylüyorlar ve gülüşüyorlardı. İkincisi: İspanyol askerleri, değil yalnız yabancı denizcileri, kendi denizcilerini bile hor görürlerdi. Bu yüzden, üç yolcu, gemiye bindikten sonra Frappa ile İspanyollar arasında sinsisi bir düşmanlık havasıdır esmeye başladı. Mandalya körfezinin karşısındaki insansız Eşekadası'na giderlerken İspanyol arkebüscününün biri, Frappa'ya karşı gösteriş olsun diye nişancılığı ile caka satmaya koyuldu: "Geçen yıl idi; bir ben, üç de İtalyan arkebüscüsü ıssız sandığımız Türk kıyılarına yanaşmıştık. Bir burnu dolaşınca bir de ne görelim? Elli altmış metre ilerimizde bir Türk, denizde arkası üstü yatmış yüzüyor ve bağına basmış olduğu dört beş yaşındaki çocuğa da yüzmesini öğretiyordu. İtalyanlar beş altı kere ateş ettiler, kurşunlar yüzen adamın yedi sekiz metre sağında, solunda ince su sütunları kaldırıyordu. Adam durdu, çocuğunu gösterdi, bir şeyler söyledi. İtalyanlar ateş etmekte devam ettiler. Adam, sözlerine aldırış edilmediğini görünce yüzü

fena halde bozuldu. Telaşlı telaşlı karaya doğru yüzmeye koyuldu. Yüz metreden öteye kaçmıştı. İşte o zaman ben nişan aldım, ateş ettim, bir kurşunda adamı da, oğlunu da delip öldürdüm. Denizde bir kanlı kaynaşma oldu. Çocuk bağıra bağıra kurbağa gibi debelendi, sonra ikisi de çöktü. İtalyanlara, nişancılığın nasıl olduğunu gördünüz mü, dedim," diye anlattı. Frappa: "Bu gece yapacağımız işte nişancılık sökmez; çünkü görünmeden yanaşmak, görünmeden çalmak, görünmeden koyunları, sığırları kayığa bindirip görünmeden sıvışmak lazım. Görünürsek hâlimiz yaman olur. Denizde silahsız ve çıplak adamları gemiden avlamaya benzetmez bu iş" dedi.

Hırsızlar Eşekadası'nda ortalığın kararmasını beklediler. Karanlık basınca yelken kürek Anadolu kıyısını adeta sıyrarak ve kıyı gölgesi üzerinde belli belirsiz bir hayal gibi kayarak İassos harabesine yakın bir noktada karaya çıktılar. İspanyollar arkebüslerini, Frappa da piştovlarını ve hayvanlara kemend atmak için on beş kulaç uzunluğunda bir ip parçasını aldı. İspanyollara: "Burası körfez dibi olduğu için, Türkler burada emniyet tertibatı almak lüzumunu hissetmezler.

Lerosa'da söylediklerine göre buralara sığır sıpalarıyla Türklerin Yörük dedikleri göçebeler gelirmiş. Onların mazgalı kuleleri yok, çadırları var.

Deniz kenarında, denizin serinliği dolayısıyla otlar daha iyi yetiştiği için hayvanlarını başları boş olarak buralara sürüp bırakırlarmış. Ben iki sene önce buranın otuz kırk mil güneyinde bir yere çıkmıştım. Tam on dört baş sığıra rastlamıştık. Hepsi ni on bir yaşlarında bir Türk kızı güdüyordu. Hiç ses çıkarmadan arkasından varıp kemend attım; gık dedirtmeden güzelce boğdum; sığırları da alıp götürdük" diye anlatıyordu.

Geniş bir kumsala gelince bir çalının ardına

çöküp gizlendiler. Frappa ötekilere: "Lerosa'da bana tarif edilen yer tam burası. İşte harabe, ardında da otlak diye kullandıkları ova. Ay ışığı bir yönden fena, çünkü görünürüz; ama bir yönden de iyi, çünkü hayvanları görürüz. Benim kemend atmakta ustalığım vardır," diye fısıldadı. Birkaç saat beklediler.

Onlar böyle gizlenmiş gözetlerken nihayet koya sığır değil, bir kadın geldi. Ay ışığında gümüş tozu gibi kumlar üzerinde yürüdü. Kadın soyundu. Çıplak gövdesini ay ışığına ve rüzgâra verdi. Beyaz bir ateşti o! Ne var ki, güzelliği masumiyetiyle silahlıydı. Kız denize girdi, çırpındı, oynadı. Sonra gövdesinden gümüşler akıtarak sudan çıktı; giyindi ve kumlar üzerine uzandı, uykusu geldi; kendinden geçerek daldı.

Çalının ardındaki üç gözcü duymuş oldukları hayretten kolayca kurtulamadılar ve kendilerine çarçabuk gelediler. İspanyolun biri Frappa'nın kulağına eğilip "Son ekselans d'Aspromonte Kontunun masasına bonfile, bardağına kırmızı Malvaziya şarabı, yatağına da on altı on yedi yaşlarında fıstık gibi bir Türk kızı istediğini söylüyordun. İşte fıstık gibi kız! Ama bu, daha ziyade bizim ağızımıza layık. Bonfile ile şarap son ekselansın olsun; bu kâfir kızın ırzına geçmek de bana ait olacak" dedi. Frappa'nın gözleri vahşi bir kıskançlıkla yandı. İspanyola yavaşça, "Sus!" dedi. Böylece bir süre beklediler. Hiçbir hayvan sürüsü gelmiyordu. Frappa kaygılanıyor, başını kaldırıp kaldırıp göğe bakıyordu. Bir aralık: "Sabah yıldızı doğdu. Artık şafak gecikmez, galiba ellerimiz boş döneceğiz" dedi. Yanındaki İspanyol: "Hiç öyle şey mi olur? Nah, bu piliç var a!" diye fısıldadı. Daha öteki İspanyol: "Ey, ama çabuk olmalıyız; birdenbire uyanıverir; o zaman üstüne davranırsak çığlıklar salar," dedi. Üç haydudun gözleri istek ve kıskançlıkla kızıl kızıl yanıyordu. Kısa bir müddet sonra kızın ırzına geçmek istediğini söy-

leyen İspanyol yerinde duramadı. İleri fırlayarak uyuyan Perçim'in başına arkebüsünün kundağını çarptı. Kız titredi, gerildi; gene titredi, sonra bayıldı. Ötekiler de hemen ileri atıldılar. Kızı kaldırıp kayığa taşıdılar. Palamar çözüp kıyıda ayrıldılar. Tanyeri Başparmak dağlarının üzerinden ağarıyordu.

Gün, sanki yeryüzünde hiçbir felaket yokmuş gibi, masum bir gülümseyişle uyandı. Bütün Anadolu kıyıları kalabalık kuş ötüşleriyle cıvıladı. Haydutların kayığı, kendisiyle Anadolu arasında selametli bir uzaklık peyda etmişti. İçindeki haydutların bütün dikkatleri çekilmiş dal kılıçları andıran dağlarıyla tehlikeli Anadolu kıyı uçurumları üzerinde değil, artık birbirinin üzerine toplanıyordu. Hiçbirisi öteki iki kişinin en ufak hareketini gözünden kaçırmıyordu. Perçim, tamamen kendine gelmiş değildi. Yarı kapalı uzun, siyah kirpikleri arasından yalnız gözlerinin akları gözüküyordu. Hep türkü söylemeye alışmış olan dudakları morarmıştı, ara sıra titriyorlardı. Ara sıra işitilir işitilmez kırık bir sesle "karanlık!" diye söyleniyordu.

Bir an geldi. Kızın ırzına geçmek istediğini ilk açıklayan İspanyol: "Ben başlıyorum!" diye bir nârâ atarak oturduğu yerden, baş altında uzanan Perçim'in üzerine çullanmak üzere fırladı. Aynı zamanda bir müthiş tarrakayla bir arkebüs patladı. İleri atılan İspanyolun kafatasının yarısı uçtu. Herifin yarı gövdesi küpeşte üzerinden denize sarkakaldı. Ona ateş etmiş olan öteki İspanyolun gözleri sanki kızgın iki kor, barut dumanları arasından çift yanıyordu. Meydana gelen sessizlikte dişlerinin gıcirtısı duyuluyordu. Ama bu az sürdü. Bu sefer piştov şakladı. Ve hemen onun ardısıra: "karanlık!" diyen kamçı gibi bir çığlık!

Frappa bir İspanyolun öteki İspanyolu öldürdüğünü görünce dayanamamış ve piştovunun nam-

lu ağızını ikinci İspanyolun sırtına dayayarak ateş etmişti. İkinci İspanyolun göğsünde barut tüten koca bir delik peyda olmuştu. İki silahın infilakıyla Perçim yattığı yerde sarsılmış, gözleri faltaşı gibi açık olarak dimdik ayağa kalkmış ve "karanlık" diye acı acı bağırmıştı. Ama bakışı bağırışından da acıydı.

Perçim'in nabızı başına bir balyoz gibi vuruyordu. Gözlerini açıyor, ama yalnız bir karanlık görüyordu. Kız, artık bilincinden yırtılarak ayrılmış, insan bilincinin ötesindeki o bomboş ve kapkara uçuruma devrilmişti.

Frappa, güvertede kanayıp duran iki İspanyolun leşlerine bakmadan Perçim'in üzerine saldırdı. Perçim, kızgın bir avucun bir kolunu ve bir memesini kavradığını duyunca gözleri söze gelmez bir dehşetle yuvalarından uğradı. Bağırından, insandan ziyade yırtıcı bir hayvana yakışır bir haykırış yükseldi. Bilinçle değil, bedeni bir refleksi kendisine tecavüze teşebbüs edilmekte olduğunu anladı. Çelik gücüyle karşısındakinin gırlağını sıktı ve tırnaklarıyla, dişleriyle savundu. Artık tecavüz etmek için değil, kendisini bu yedi belanın elinden kurtarmak için çabalayıp çırpınan Frappa'dan alevden püskürülen kıvılcımlar gibi kan damlaları savruluyordu. Nihayet Frappa kendini kurtarabildi; kan revan içindeydi; hızlı hızlı soluyordu; gözleri kan çanaklarına dönmüştü. Acele gidip piştovunu doldurdu. Piştovun kapkara esneyen namlu ağızını dik durmakta olan Perçim'in göğsüne bir karış yanaştırdı: Parmağı tetiğe basmak üzere iken, gözlerini kadının yüzüne kaldırdı. Frappa'nın eli titredi. Piştovu tutan kolu, yorgunlukla imiş gibi, yanına düştü. Korkmuştu haydut! Kurttan korkan bir kuzu gibi değil ama kuzunun masumiyetinden korkan bir kurt gibi! Perçim ara sıra, "karanlık!" diye söylenerek geminin farlarının üzerine oturdu.

Frappa öfkeli öfkeli homurdanarak, iki İspanyolun leşlerini, arkebüsleri ve takım taklavatlarıyla beraber denize dürtüp attı. Sonra denizden su çekerek güvertede hiç kan izi bırakmadı. Dümene geçti. Leros'a varınca, kayık ambarında dalgın dalgın oturmakta olan Perçim'in görünmemesi için, ambar kapağını kapadı. Dosdoğru son ekselansa vardı.

Aspromonte Kontu gülümsüyordu: "Eh, kimbilir, neler de neler getirmişsindir" dedi. Yüzüne dikkat edince, "O yüzünün hâli ne?" diye sordu.

Frappa: "Sormayın başımıza gelenleri. Tam yirmi beş sığır vardı. Üç kişi -ben ve iki İspanyol- ilerledik. Birden karanlıktan arkebüsler patladı. İspanyolları öldürdüler. Bana bir kız hücum etti. Boş elle gelmemek için kızı alıp getirdim, efendim" diye harıl harıl anlattı.

Aspromonte: "Bak Frappa! Seni tanırım. Bu masalını külahıma anlat! Hem bu martavalına ben inansam bile İstanköy kalesi kumandanı İspanyol Don Guzman dö Talavera inanmaz. Vakıa söylediklerin doğru olsa da inanmaz a. Şunun doğrusunu söyle; yoksa harb divanına gidersin. Bu takdirde ben bile başını kurtaramam. Dük d'Alvan'ın kumandası altında beş on savaş meydanı görmüş iki pişkin arkebüscüyü yel üfürdü, su götürdü kabilinden laflarla güme götüremezsın. Bu işin bir ucu belki bana da dokunur. Tanrı korusun, İspanyollar benim de mukaddes Sen Jan tarikatından tardedilmemi isterler. Söyle bakalım, belki bir çaresini buluruz" dedi.

Bunun üzerine Frappa olanı biteni bir bir anlattı. Anlattıkça son ekselansın kaşları çatılıyordu. Frappa sözlerini bitirince Aspromonte, büyük üzüntüsünü gizleyemeyen bir sesle: "Buraya gelirken seni gören oldu mu?" diye sordu.

Frappa: "Hayır, efendim. Yerli kalabalık ara-

sından geçtim. Onlar kimimizin kim olduğunun pek farkında olmazlar" dedi.

Aspromonte: "Hah, iyi!" dedi: "Şimdi sana bir kâğıt yazacağım. Limanda bir Napoli tüccar gemisi var. Bu akşam rüzgâr alınca Napoli'ye gidecek; hemen limana gider, -işlediğin haltlar için kullanmış olduğun kayık yok mu? - o kayığı yavaşça çözüp Napolili geminin bordasına rampa edersin. Ama deniz tarafına, kayık şehirden görünmesin. Tüccar Kavavellası eski limanın açığında demirli. Liman gemilerle kalabalık olduğu için yaptığın işi kurnazlıkla yönetirsen neler yapmakta olduğunu çaktırmazsın. Unutma ki boğazın bu anda darağacından sarkmakta olan ilmiğin içindedir. Onu kurtarmak sana düşer. Ben, buradakilere senin geri dönmediğini söyleyeceğim. Bu takdirde hepinizin Türk korsanlarının ellerine düştüğünüzü sanırlar" dedi. Ve söylediği mektubu yazmaya koyuldu. Frappa sıkıntı içinde ellerinde tuttuğu şapkayı evirip çeviriyordu. Yutkunuyor ve ehem uhum diyerek durmamacasına boğazını temizliyordu. Dayanamadı:

"Son ekselans" dedi, öteki başını öfkeyle kaldırarak: "Şimdi ne istiyorsun?" diye bağırdı. "Hani ya, demincek bahsettiğim kadın yok mu? Onu sizin için getirdim, onu ne yapayım?" diye sordu.

"Keratanın yediği halta bak. Sana şimdi bütün izlerinle kaybolacaksın, demedim mi? Bende bir Türk kadını görürlerse -bu kadın gökten zembille mi geldi- diye sormazlar mı? Onu beraberinde götür; açılınca denize atarsın. Bir cinayet işledin ve sanki bu cinayetinin mükâfatı imiş gibi yirmi tonluk bir kayık kazandın. Kadını ne yapacağını ben mi düşüneyim? Ortadan tamamen kaybol da ne yaparsan yap!" dedi. Acele mektubu bitirip Frappa'ya verdi: "Uğurlu olsun" dedi. Frappa çıktıktan sonra arkasından "eninde sonunda başımı bir belaya sokacaktı; iyi oldu ki başımdan savdım" dedi.

Frappa yirmi tonluk gemisine –artık gemi onun olmuştu– bir uzun kürek taktı. Ve tekneyi yavaş yavaş San Cirolamo karavellasının sancak bordasına getirdi. San Cirolamo, yüksek bir gemi olduğu için Frappa'nın teknesine kara tarafından siper oluyordu. Frappa, son ekselansın mektubunu gemi kaptanı ve sahibi Messer Federigo Gatti'ye verdi. Messer Gatti, zarfın üzerinde Aspromonte armasını görünce saygı fazlalığı dolayısıyla az kalsın oturduğu yerden hoplayacaktı. Mektubu açtı, homurdanarak okurken, arasına tasdik makamında başını sallıyordu. Frappa'ya:

"Âlâ! Sizin ve yedekte çekeceğimiz geminizin navlununu son ekselans Napoli'deki geniş arazisinin kâhyasından almamızı buyuruyorlar. Yalnız mektubunun altında acele yazılmış bir haşiyeye var. Bir kadından bahsediyor; onun çaresine bakınız, diyor. Pek anlamadım: yoksa son ekselansın, memleketeye dönen bir amisi mi?" Burada Messer Gatti gözünü kırptı. "Herhalde onun mevkiine layık saygıyı göstermekte kusur etmeyiz" dedi.

(Sen Jan şövalyeleri tarikata girerlerken bekâr kalacaklarına yemin ederlerdi. Ama, hemen hemen hepsinin, çoğu kere birden fazla metresleri bulunurdu. Bunlara, dost manasına, "ami" diyorlardı. Sen Jan şövalyelerinden önce Tampliye tarikatı ve Hospitaliye şövalyeleri sefahatleri yüzünden dağılmışlardı.)

Messer Gatti'nin bu sözleri Frappa'nın bir iç mücadelesine sebep oldu. Eğer Perçim'in Aspromonte'nin bir metresi olduğunu söylerse, şu faydaları sağlamış olacaktı: İlkin, kontun metresidir diye kıza sulanmaya kimse cesaret edemeyecekti. İkinci si kendisi kontun metresinin hizmetkârı ve enikonu da hamisi sıfatını kazanacaktı. Bundan dolayı kendisinin gemideki itibarı bir kat daha artacaktı. Üçüncü olarak da, bu kadın meselesi gizli tutula-

çaktı. Herkes şövalyelerin amileri olduğunu biliyordu. Fakat bu meselede ağızlarını pek tutup ağızdan bakla kaçırmamayı daha uygun buluyorlardı. Ağızların pek tutuluşu dolayısıyla da kont, kızın kendi metresi olarak seyahat etmekte olduğunu hiç duymayacaktı. Âlâydı bu!

Frappa, içinden: "Bu güzel kız hep böyle kalacak değil a. Onu yola getirmenin herhalde bir çaresini bulurum" diye düşünüyordu. Messer Gatti'ye "Bu kız, bir Türk kıızıdır. Ama, Leros adasında Mariya Lorentina diye vaftiz edildi. Bahçede yüksek bir yerden düşerek başını yaraladı ve işte o zaman tecennün etti. Kendisi eski püskü elbiseler giyiyor ve hiç kimsenin kendisine elleriyle dokunmasına katlanmıyor, kendisini son ekselansın Napoli'deki malikânesine götürmek emrini aldım. Bittabi son ekselans bu teferruatı kâğıt üzerine kaydedemezdi. Fakat söylediklerini size şifahen bildirmemi buyurdular. Halen Sinyora Lorentina küçük bir kayıkta bulunuyor. Onun bu kayığa geçirilmesi mesele olacak. Çünkü üstüne varılınca kriz geçiriyor ve yüksek mevkiine layık olmayan hareketlerde bulunuyor; örneğin, insanı tırmalamak ve ısırarak gibi. Kamarasına teşyide belki sizin yardımınız gerekecek," dedi.

Öteki, ellerini uğuştura uğuştura; "Hay hay!" diye başını salladı, "ekselansın arzularını yerine getirmek benim için büyük bir mutluluktur" diye cevapladı; bir an durduktan sonra; "Ha, yalnız sizden şunu rica edecektim. Bu Türkler dolayısıyla denizlerin ne halde olduğunu tabii biliyorsunuz. Belki bir Türk korsanına rastlarız. O zaman selameti ancak kaçmakta buluruz. Münasip surette kaçmak ise hızla sağlanır. Bu yirmi tonluk kayığı yedekte çekersek yolumuzu keser. Onun için onu palanga ile güverte-mize çekelim. Her gün sulanırsa kapama tahtaları açılmaz. Bu görüşüme ne buyururlar?" diye ekledi.

Frappa "Kaçalım" derken yedekteki kayığın bırakılması tehlikesi dolayısıyla bu teklifi memnuniyetle kabul etti. Sular karardıktan sonra Perçim'in büyük gemiye geçmesi işine girişildi. Kendisine dokunulmadan tatlı bir sesle Türkçe; "Gel! Gel!" denilince rüyada yürüyormuş gibi yavaş yavaş adım atmaya koyulduğu görüldü. Yalnız ona bir kamara bulmak bir mesele oldu. Gemide yolcular için yalnız bir kamara vardı. Ona da bir Katolik papazı yerleştirilmişti. Adam Aspromonte adını duyunca tezelden geminin domuz sucukları ve peynirleri dolusu kilerinde yatmaya razı oldu. Frappa, gemi marangozunun kamarasında barınacaktı.

Geceleyin rüzgâr kuzeyden esmeye koyuldu. Demir alındı ve gemi Adalar denizinin ay ışığında pırıldayan gümüş çarşafı üzerinde yol almaya başladı. O hengâmda Akdeniz'de sefer etmek bir hayli güç ve tehlikeli idi. Gündüzleri açık denizler bomboştu. Çünkü, savaş gemileri dışında, hiçbir kaptan güpegündüz açıkta sefer etmeyi göze alamıyordu. Gündüzleri kıyı kıyı gidilirdi ki, bir korsan görülünce hemen baştankara edilerek canlar ve imkânı varsa mallar kurtarılınsın. Bir burnun ucundan öteki burnun ucuna açık denizden ancak geceleyin, bütün ışıklar söndürülerek geçilirdi. Messer Gatti, Yunanistan'ın kuzeyinden ve Adriyatik denizinden –tarladan tarlaya açık yol üzerinden geçmek zorunda kalan bir tavşan gibi– yüreği korkudan pat pat çarparak geçti. İtalya sahiline yanaşınca nisbeten rahat nefes aldı. Tranto körfezini bütün kıyısınca dolaştı.

Mesina boğazından yukarı doğru çıkarken Stromboli yanardağının açıklarından ağır ağır top sesleri geliyordu. Gemidekilerin birçoğu haç işaretini çıkartarak: "Kimbilir Türk korsanları kimin canını yakıyorlar?" dediler. Oysa korsanlığa ilk önce onlar başlamışlardı. Türk korsanlığı, canını savunma kabilinden tabii bir tepkiydi. Yakındoğuya karşı

korsanlık, Ortaçağ'ın başlarında Filistin'e giden Haçlılarla başladı. Ve bu Haçlı seferleri bu nam veya başka bir nam altında on dokuzuncu yüzyılın başına kadar devam etti. Sen Jan Haçlılar tarikatı ancak Büyük Napoleon zamanında lağvedildi. Başta tarihçi Gibbon olmak üzere hemen hemen bütün batı tarihçileri, Haçlı seferlerini takbih ederler. O seferlerden ne gibi faydalar elde edildiğini inceleyenler şu iki neticeye varırlar:

1- Avrupa'dan ne kadar haydut ruhlu gangster istidatlı insan varsa hepsinin Haçlı seferlerine iştirakiyle Avrupa temizlenmiş ve yaratıcı bir uygarlığın gelişmesine yatkın bir ortam ve toplum hâlini almıştır.

2- Haçlı seferleri dolayısıyla Avrupa daha yüksek bir uygarlıkla sınırdaş olmuş ve kendi uygarlığına esas teşkil edecek bilgiler elde etmiştir. Bazı batı tarihçilerinin eski bir Türk uygarlığı ve kültürüne kör kalarak, Türklerin askerlik başarılarının dışında başka bir başarı elde etmedikleri ve yaratıcılık hususunda kısır kaldıkları yolundaki iddiaları da doğru değildir. Haçlı seferlerine mütemadiyen maruz kaldığımız için askerliğe istidadımız zorunlu olarak gelişti. Birkaç kere batıyla barış yapılmış, ne var ki; bir sulh ve gelişme devri yaşanmak üzere askeri kuvvetler dağılınca batı hemen bir Haçlı seferiyle üzerimize çullanmıştır.

Nihayet Napoli'ye varıldı. Bütün seyahat boyunca Perçim, yemek, içmek gibi doğal işleri mihaniki bir tarzda yapıyordu. Sanki türkü söyleyen, gülen Perçim o gövdeden çıkıp gitmişti. Yalnız kendisine dokundurmayordu. Ona dokunmak, ya da yanına fazlaca sokulmak, onu hemen hırçın bir yaban kedisine, bir parsa çeviriyordu. İşte bundan dolayı Frappa, Napoli'ye çıkar çıkmaz onu ayrı bir odada yatırmak zorunda kaldı. İçinden: "Dur hele, Likast-

ro'ya, köyümüze bir varalım, onu yola getirmek kolay olur" diye düşünüyordu.

Frappa'nın ilk işi yirmi tonluk kayığını satmak oldu. Ordan elde ettiği para ile Kalabriya'da bir küçük balıkçı kayığı sağlayacak, artan dünyalıkla bir tarla, bir de ev alacaktı.

Artık görülecek iş, Likastro'ya varmaktı. Yolculuğun bu kısmında Perçim'i Kont Aspromonte'nin sevgili amisi diye yutturmanın imkânı yoktu. Kızı herkese, kendisine âşık ve yolunda Hıristiyan olmuş karısı diye tanıttı. Onun cinnet getirmiş olmasına uydurduğu sebeplerse, yerine ve adamına göre değişiyordu. Frappa Likastro'ya vardığı zaman; çoktan beri ummuş olduğu yola girme işinin, başlangıçta hangi noktadaysa, bunca zaman ve gayretten sonra gene aynı noktada olduğunu üzüntüyle gördü. Bundan dolayı Frappa, küçük evinde Perçim'i bir başına, ayrı bir odada yatırmak zorunda kaldı.

Frappa'nın gözünde kızın cazibesinden başka bir değeri daha vardı: Kız uğurlu idi. Onu gördükten sonra kısmet yüzüne gülmüştü. İlk önce yirmi tonluk bir kayığa malik olmuştu. Sonra da kayık dolayısıyla bir balıkçı sandalına, eve ve tarlaya sahip olmuştu. Kızı kaybetmek talihi küstürmek demek olacaktı. Frappa, arasına başını iki avcunun arasına alıyor ve kendi kendine; "Asıl eşeklik bende. Kızın üzerine bir yamyam gibi saldırdım. Onu cicim, bicim diyerek ve usul usul, tatlılıkla davranarak, ayartmam lazımdı" diye düşünüyordu. Bu tarzı da denedi ve sonuçta, az kalsın, gözleri göz evlerinden sökülecekti.

Bunun üzerine Frappa, köyünün ihtiyar büyü-cü kadınlarına başvurdu. Epey paralar alarak büyüler yaptılar, afsunlar okudular; bir paralık kâr etmedi.

Bu sefer Frappa, kasabanın papazına döndü;

ona her şeyi açıkladı. Papaz Padre Benedetto, kızın gövdesine şeytanın kaçmış olduğunu, takdis edilmiş su ile haç gibi mukaddes, eşya ve işaretlerin etkisiyle şeytanın kızıdan, yağdan kıl çekercesine çıkartılabileceğini bildirdi. Bu da denendi; hiç de yağdan kıl çekimine benzemedi.

Kızın başına, gözüne serpilerek mukaddes su damlaları, uysallık ve serinlik vereceğine barut fıçısına değdirilen kıvılcımlar gibi etkiledi. Az kalsın Padre Benedetto'nun çenesinde sakal namına kıl kalmayacaktı. Adam Yörük Türkmen kızının ne yaman çelik pazuları olduğunu öğrenmiş; kutsal eşya, işaret ve takım taklavatın topunu da odada bırakarak, selameti tezelden dışarıya defolmakta bulmuştu. Bunun üzerine Frappa, işi hayırlısıyla oluruna bırakmayı uygun görmüştü. Bir başına kaldıkça; "Yanıma yardımcı olarak beş on erkek alıp işi zora dökmeye kalkışmam ya" yollu söylenip şikâyet ediyordu.

Perçim, pek seyrek olarak odasından çıkıyordu. Arasına yavaş yavaş, "karanlık, karanlık" diye tekrar ediyordu. Gözlerinin üzerine deliksiz bir kara maske geçirilmiş gibi elleriyle gözlerini yokluyor; hayali maskeyi kaldıramıyor ve göremiyordu ki bu sefer yürek kıyıcı bir acılıkta, "karanlık" diye bir çığlık salıyordu. Onun bu bağışını işitenlerin, çoğu titriyor, birçoğunun da tüyleri ürperiyordu.

Perçim insanlara aldırış etmiyor muydu? Ediyordu. Onların yüzlerinde bir şey arıyormuş gibi, daha doğrusu yüzlerinin ötesinde bir şeyler arıyormuş gibi bakıyordu. Onunla konuşulurken, dinliyor mu dinlemiyor mu, belli olmuyordu. Sonra sanki aradığını bulamamış gibi durup dururken "karanlık" diye bağıyordu.

Yeryüzünün birçok dağları, taşları, ormanları ve deniz kenarları birbirine benzerler. Belki de bundan dolayı Likastro'ya geldikten birkaç ay sonra

Perçim, sık sık başını alıp dışarıya çıkıyor, ıssız bir yerde oturduktan sonra kapkara ve çukur gözlerini yavaş yavaş çepçevre gezdiriyor; bir şeyi hatırlamak gayretiyle kaşları çatıldıkça çatılıyor, bunca gayretle bile hiçbir şeyi hatırlamayınca başı yorgun ve halsiz devriliyor, çözülen kaşlarının altında, gözlerinden keder akıyor; yoksul bir sesle yavaş yavaş gene "karanlık, karanlık!" diyordu. Sonra kalkıp rastgele yürüyordu. Yürüdüğü yeri görüyor muydu? Kimbilir! Ama, sendelemiyordu. Belki de adaleleri insan oğlunun hayvanlık devrinden kalma otomatik bir hareketle toprak engebelerinden korunacak bir tarzda adım atmasını sağlıyordu. Zaten bir uçuruma kayıp düşseydi bile kimsenin umurunda olmayacaktı; hatta belki de sevinecekler olurdu. Çünkü dağlarda kızın karacalarla gezdiği görülmüş ve kendisinin şeytanla alaveresi olduğu sanılmıştı. Bilmiyorlardı ki; tatlı bakışlı hayvanlar yavaş yavaş kendi gözleri gibi bakan gözlere alışıyorlar ve öyle bir insandan artık korkmuyorlar, onu bir kardeş sayıyorlardı.

Perçim, Likastro'ya geleli dört beş ay olmuştu. Aysız bir geceydi. Gece ortası kasabanın arkasındaki dağlardan arkebüs sesleri duyuldu. Bütün kasaba halkı göz kulak oldular; fakat kaçmak lüzumunu duymadılar. Çünkü kasabada balıkçılık eden ve senelerce denizlerde savaşıp büyük tecrübeler edinmiş olan Don Frangapino, itiraz götürmez bir selahiyet ve katiyetle kasaba halkına "Topunuz da aklınızı oynattınız mı? Söyleyin! Arkebüs gürültüsü ta içerilerden geliyor. Türkler deniz kenarına çıkmadan ve buralardan geçmeden, ta içerilere yağmur gibi gökten yağmazlar ya! İçerilerde her tepede bir asilzadenin şatosu var. Aralarında yok senindi, yok benimdi, diye bir toprak kavgası mı çıktı kimbilir? Bize ne? Ben mukaddes haç ve mukaddes teslis üzerine yemin ederim ki bu gürültüyü çıkaranlar

Türkler değildir" diye öttü. Kasabadan böyle işlere akli erenlerin başında Frangapino geliyordu. O hükmünü verince akan sular durur, ötekilere de susmak düşerdi. İşte bundan dolayı uykusuna doymamış olan halk esneye esneye evlerine dönüp gene uykuya kıvrıldılar.

Oysa o gece bir Türk korsan kalitesi kıyıya yaklaşmıştı; kasabaya uğramamışlardı. Fukara kasaba halkını neye rahatsız etsinlerdi! Onların hedefi kıyından on kilometre içerde Kastel Mirano şatosunun sahibi Markeze Rudolfo di Valnero idi. Herif bir barça yaptırmış, İskenderiye'den Kuşadası'na baharat ve yolcu taşıyan bir Türk gemisini zaptetmiş, içinde bulunan çoluk çocuk yüz küsur Türk yolcusunun seksen kadarını, hepsinin gözü önünde, güvertede başlarını kestirmiş, alıkoyduğu yirmi küsur yolcuyu da her iki günde bir, dümenin sağına soluna diktirdiği iki kazığa, ikişer ikişer çaktırmıştı. Bunu neden yaptığı kendisine sorulunca gülmüş ve "Dümenci dümen kullanırken pek yalnız kalıyor, onun sağında ve solunda, her iki günde bir Türkü kazığa çaktırıyordum ki, dümencinin canı sıkılmasın ve konuşacak adam bulsun" diye cevap vermişti. Aydınlı korsanlar onun şatosunun nerde olduğunu keşfetmişler; bir gece baskını ile kaleyi zapt ve marki ile avanesi silahşorlarını esir edip kalitaya götürmüşlerdi. Kalita güvertesinde kurulan bir deniz mahkemesinin kararıyla silahşorlar bir dizi hâlinde gemi sereninden sallandırılmıştı.

Bu olaydan iki gün sonra Perçim gene başını alarak dere tepe gezinmeye koyulmuştu. Ara sıra "karanlık, karanlık!" diye bağıyor ve ondan sonra hırçın bir kahkaha salıveriyordu. Böyle gezerken bir su kenarına geldi, "karanlık!" diye bağırdı. Orada ağız çalılarla örtülü bir mağaranın çalıları hafifçe çıtırdadı. Perçim çalılardan kendisine doğru bir çalkal veyahut bir karaca geleceğini sanarak o tarafa

döndü ve o munis, çukur gözleriyle uzun uzun baktı. Fakat çalılar bir daha kıvıldamayınca, gözleri kederle gölgelendi. Perçim içini çektikten sonra gene yavaş yavaş "karanlık! karanlık!" diye söylendi.

İşte o zaman esrarengiz bir el çalılarını araladı ve aralanan yerden yirmi beş yaşlarında bir erkek yüzünün mavi gözleri Perçim'e acıyarak baktı. İki insan göz göze geldiler ve uzun zaman gözlerini bir türlü birbirinden ayıramadılar. Birbirini bilmiyorlardı; fakat birbirini hızla çarpmaya koyulan yüreklerinden tanıyor ve duyuyorlardı. Bakışları ikisinin de içini bir hoşlukla karıştırıyordu; ikisinin de gözlerinde istifhamlar, kederler, sevinçler, hıçkırıklar, gülüşler, tanışmalar ve çığlıklar vardı. Perçim'in donmuş gönlü çözölmeye koyuluyordu. Delikanlı ezgin bir sesle Türkçe olarak: "Sen Türk müsün?" diye sorunca -çünkü kızın "karanlık!" diye bağırdığını duymuştu- kız, bir ağırlık altından kalkmaya çabalıyormuş gibi ağır ağır solumaya koyuldu. Olağanüstü bir çaba harcıyordu. Gözünün alacakaranlığında bir şeyler yanmaya başladı. Sonra onu ağırlığıyla ezen bir yükü devirdi mi ne? Şuuru dimdik kalkındı. Karanlık bir kûsuftan kurtula kurtula geceyi nihayet nura boğan ay ışığı gibi, gözleri şuurla aydınlandı. Acaba bu dili yaradılışının hangi unutulmuş günlerinde duymuştu? Birdenbire geniş ovaları, yaylaları, karlı ve bulutlu dağları, baş döndürücü uçurumları birbirine karıştıran ve bunlara da üzüm asmalarını ve gün görmüş zeytin ve çınar ağaçlarını, kar tipilerini, kızıl güneşleri ve ay aydınlıklarını, portakal ağaçlarını, mavi denizlerini katan, yurdun o munis, vahşi, sert ve tatlı iklim mimarisi kızın gönül gözlerine açıldı, işte orada gülüşü kayadan kayaya angılanır, türküsüyle engin ovalara boylu boyunca uzanırdı. Kız delikanlının sualine "evet!" diye cevap verdiği zaman sesi, koynunun en özünden kopup gelen bir ilanı aşkın vahşi denilecek kadar samimi

ateşini taşıyordu. Sanki iki gencin gözleri dudakları idi; bakışlarıyla dudak dudağa geliyorlardı.

İki genç birbirine neden orada olduklarını anlattılar. Delikanlı Kastel Mirano kalesini zaptetmiş olan Aydınli denizcilerdendi. İki bacağından vurularak baygın bir şekilde yere yuvarlanmıştı. Ertesi sabah kendine gelince zar zor bu suyun kenarına sürünmüş, su içmiş, sonra o mağarayı bulmuş ve görünmemek için içine sığınmıştı. Herhalde arkadaşları onu şehit olmuş sanıyorlardı ki, gelip aramamışlardı.

Perçim, her gün üst başına yiyecekler gizleyerek evden çıkıyor ve cinnetinin geçmiş olduğunu belli etmesin diye, ara sıra "karanlık!" diye bağıarak dolambaçlı yollardan, Ali'nin -çünkü Aydınli denizcinin adı Ali'ydi- mağarasına gidiyordu. Mağarada saatlerce kaldıktan sonra bile, oradan ayrılmak ve Frappa ile karşılaşmak bir işkence oluyordu. Ah, muktedir olsaydı Ali'yle kaldığı kısacık ve daracık âni iki ucundan olanca kuvvetiyle çekip, lastik gibi sündürüp açacaktı ki, içine kendisini takımıyla atabilsin ve artık ilelebet o ânin içinde kalsın.

İki genç, Ali iyileşir iyileşmez kıyıda ki kayığın birisini denize sürüp kaçmayı kurdular; kurtulunca evleneceklerdi. Ama Ali, yaraları iyileşmeye yüz tutup ayakta durabilecek ve hatta sendeleyerek yürüyebilecek hâle gelince Perçim'e hemen evlenmeleri için ısrara koyuldu.

Bir sefer Ali'nin yalvarışına karşı Perçim; "Seni ne kadar sevdiğimi pekâlâ biliyorsun. Bütün gövdem kendimi sana vermek ve sana bir çocuk yetiştirmek isteği ve hasretiyle bağıyor. Ne var ki; burada nikâhımızı kim kıyacak ve kim şahit olacak? Herhalde senin beni istediğin kadar benim de canım çekiyor. İsrar etme; çünkü edersen dayanamayacağım!" diye yalvardı. Oysa Ali'nin yalvarışının ardı arkası gelmiyordu. Bir gün Ali; "Allah'tan bü-

yük şahit mi olur? İşte dağlar, taşlar, gökler, bulutlar birbirimizi ne kadar istediğimizi görüyorlar. Zaten nikâhımızı kıyacak olan adam her birimize ötekimizi isteyip istemediğimizi soracak. İkimizden de 'evet' cevabı alınca nikâhımızı kıymış olacak. Burada iki yabancıyız; sağ olarak yarını bulup bulmayacağımız bile belli değil" dedi. Kızın yüzü saçlarının köküne kadar ateş gibi harladı. "İsrar etme!" diye yalvarışında kendini veriş vardı.

Aradan bir ay daha geçti. Perçim gebeydi. Yaş olsa da Ali'nin artık yaraları kapanıyordu. İkisi de kaçmak üzere tertibat alıyorlardı. Hatta Perçim deniz kenarında kayıkların karaya çekildikleri bir yere yakın bir kaya çatlağına yiyecek ve su taşıyordu. Yakın bir kurtuluş ümidinin sevinciyle olanca sesini bir türküye vermek ve gülmek istiyordu. Ama yanaklarından alıkoyamadığı sevinç renginden kapkara gözlerinde parlayan mutluluktan başka, bir de türkü söylemeye koyulursa kasaba halkının durumu sezeceğinden korkuyordu. Oysa "karanlık!" diye bağırdığı zaman sesi üzüntüyü değil, fakat çıldırtıcı bir sevinci açıklıyordu.

O kadar mesut idi ki; saadetin bu kadarının devam edebileceğine ihtimal vermiyordu. Bu ihtimal, sevincinin üzerine hazin bir gölge salıyordu. İşte onun için kulakları hep tetikte idi. Kaçmak için tayin ettikleri günden iki sabah önce kasabada gürültüler oldu. Perçim dışarıya çıkınca, Ali'nin kesik başının bir sırığa saplanmış olarak gezdirilmekte olduğunu gördü. Beti benzi kireç kesildi; simasında hohlanmış ayna yüzündeki gibi soğuk soğuk terler boncuklandı; bakışında içini burkan işkence vardı. İlk önce dizüstü düştü, sonra yarı çığlık, yarı kahkaha bir bağırıyla fırlayıp kesilmiş kelleyi kaptı; sıkı sıkı koynuna bastı ve olanca hızıyla koşmaya başladı.

Perçim'e yetiştiler. Kelleyi ellerinden ve koynundan koparmaya çalıştılar. Ama birkaç erkeğin

onu olanca kuvvetiyle yumruklamasından sonra kelleyi kızıdan alabildiler. Kızın ağzının çevresi, yumruklardan koca bir kan lekesi olmuştu. Perçim bayılıp düştü. Bu sefer artık şuuru dönüşü olmayan uzaklıklara göçmüştü.

Gerek Frappa, gerekse kasaba halkı Perçim'in bu heyecanını —onların tabirince krizini— kesilen kafanın bir Türk kellesi olduğuna hamlettiler. Perçim yaşamakta devam etti. Çünkü koynunun içinden sanki çocuğunun sesi "Beni doğur!" diye yalvarıp yakarıyordu. Yalvarıp yakaran ses ise Ali'nin idi. O ses Perçim'e hatta kendinden bile daha yakındı. Her ne kadar şuurundan olmuş olsa da, Perçim o sesi boğamıyordu. Karnında, çocuğun oynadığını duyuyordu. İnsan etinin, hatta hücrelerinin kendilerine göre bir şuurları vardır.

Perçim'in gebeliğini gören kasaba halkı bir çocuğu olacağı için Frappa'yı tebrik ediyorlardı. Frappa ise tebriklere çok memnun olmuşmuş gibi gülümsemelerle mukabele etmek zorunda kalıyordu. Ama odasında aynasının karşısında yalnız kaldığı zaman, iki baş parmağını boynuzmuş gibi alnına götürüp oynatıyor, sonra aynadaki suratına "nah sana!" diye karış veriyordu. Kasabanın içinde yalnız o, Perçim'in genç Türk korsanından gebe kaldığını biliyordu.

Günü gelince, Perçim, dünyaya tosun gibi bir oğlan getirdi. (Milâdi: 1510) Onu emzirdi. Çocuğa babasının adını koydu. Frappa, çaktırmamak için Ali adını İtalyanlaştırarak Aliyuzzo şekline çevirdi ve herkese Perçim'in Aliyuzzo'yu telaffuz edemediği için kısaca Ali diye çağırıldığını anlattı. Perçim küçük Ali'ye kimin oğlu olduğunu ve bu işi gizli tutmasını tembih etti. Çünkü, bütün şuur bozukluğuna rağmen, Perçim hâlâ kaçmayı ümit ediyor, hatta Ali tarafından kaçırılacağına emin bulunuyordu. Her gece, Ali'nin odasına çekilince, hayali Ali'yi

bekler, hayali Ali, hayali kayıkla adaya gelir: Perçim hayali Ali'yi temsil ediyormuş gibi onun yerine kendi kendine konuşur, gene kendisi kendisine cevap verir, sonra oğlu Ali'yi alarak hayali kayığa binerdi. Bu işler yapılırken odada gider gelir, sonra oturur, hüngür hüngür ağlardı.

Küçük Ali yedi başına basınca, Perçim'in içini yiyen bir hastalık artık onu bir deri bir kemik hâline koymuştu.

Bir kış gecesi idi. Perçim uyandı; öleceğini duyuyordu. Yanında uyumakta olan çocuğunu uyandırmadı; kalktı, çocuğunun yüzünü sonuna kadar görebilmek üzere alçak bir mindere yaslandı. Çukur, kara gözlerini çocuğun yüzünden ayırmıyordu. Yavaş yavaş beti benzi kireç kesildi, derince içini çekti, hafifçe sarsıldı, işte o kadar. Ölmüştü! Sanki çocuğuna ve istikbale bakan o kocaman bakışına yol vermek için gözleri artlarına kadar açık kalmıştı.

ULUÇ ALI'NİN ÇOCUKLUĞU

Annesi öldükten sonra Frappa çocuğun canına kıymadıysa bu, sırf çocuğu istikbalde bir köle olarak kullanmak içindi. Fakat henüz yedi yaşına basmış olmasına rağmen çocuğa balıkçı kayığında kürek çekmek ve tarlasında çapa sallamak gibi ağır işler gördürüyordu. Kayıkta canını çıkartırcasına habire denizleri kazıttırdıkları halde çocuk balık avına çıkmaya bayılıyor, kazma sapından ise fena halde tiksiniyordu. Denizde hoşuna gitmeyen bir şey varsa kıyılarından yüz metreden öteye ayrılmamaları idi. Bazan Frappa'nın bütün dikkati, elindeki balık oltasını kaldırıp indirmekte toplanırken, küçük Ali küreği kuvvetle çekiverir ya da kıyı rüzgârı eserken hiç çekmeyiverirdi. Frappa kayığın sahilden aralanmakta olduğunu çakınca Ali'nin başına bir şey atar

ya da kalkar döverdi. Çocuk dayak yiyeceğini bildiği halde dayanamaz, hemen hemen her sefer kıyıdan ayrılma kabahatini işlerdi. Likastro balıkçıları kendi aralarında; "Bu gidişle hâlimiz ne olacak? Yoksa Türk korkusuyla denizde değil, sadece dağlardaki göllerde mi avlanacağız?" derlerdi.

Çocuğa çektirilen bunca zahmet onun büyüüp gürbüzleşmesine mani olacağına bilakis boy atmasına, çevikleşmesine yarıyordu. Çocuk, on yaşına varınca on beş yaşında görünüyordu. O yıl Frappa'nın bir tarafına inme indi. Artık her işi Ali'ye gördürmek zorundaydı. Yalnız Frappa, Ali'nin kayığa binmesini ve her ne suretle olursa olsun açılmasını yasak etmişti. Ali, bahçede çalışmadığı zaman, Frappa, uzak bir akrabası ihtiyar bir kadına yaptırdığı şekerlemeleri kasabada Ali'ye satırdı.

Ali, çok kere, şekerleme kutusuyla deniz kenarına, bir kayanın üzerine oturur, ayaklarını denizde sallar ve uzak dalgalara bakarak uzun uzun düşünürdü. Tâ içinden, yavrucak, denizin çağrısını duyardı. Kaç para ederdi? Deniz ona yasak edilmişti. İşte oracıkta denize bakarken, demir parmaklıklar ardındaki rüyalarında hürriyeti gören mahpuslara benzerdi. Gönül gözüyle, kendini fırlayan kayıktan tozarıp havalanan püskürmeler ve göklere harlayan deniz dumanları arasında dimdik dümen tutuyor görürdü. Ah, kendini denize bir karpıp koyuverseydi, o açılışı bir şahlanma, bir kanat çarpma, çakan bir sevinç olacaktı. Evet, kurtuluşun armağanı ilerleyiş; ilerleyişin armağanı kurtuluş olurdu. Bir gün, gene öylece deniz kenarında otururken, yavrucak, derin derin içini çekti ve içini çekerken kımıldadı. İşte o zaman dizlerinin üzerindeki şekerleme kutusu denize düştü. Eh, artık, ne yapsındı? Varsın, şekerlemeler düşsünlerdi. Denizin ağızına layık idiler.

Çocuk, düşüncelerine dalmış otururken, zaman hiç gürültü etmeden su gibi akıp geçmiş, artık akmaz olmuştu. Ali eve döndü ve kutuyu deniz kenarında düşürdüğünü açık açık söyledi. Frappa, sağlam yumruğuyla çocuğu yumruklamaya koyuldu; "Yalan söylüyorsun! Şekerlemeleri sattın; paraları da yedin!" diye köpürüyordu. Frappa, Ali'nin, canlarına kıyılırcasına dövülen çocukların çıkardıkları çığlıklarla bağırıp yalvarmasını bekliyordu. Çocuk ise, neresine gelirse gelsin, vurulan yumrukların altında "gık" bile demiyordu. Kaçmıyordu, çünkü kaçmak onuruna dokunuyordu. Frappa hıncını alamadan yoruldu, yatağına serildi. Çocuk, ses çıkarmadan yürüyüp çıktı. Artık karanlık basmıştı. Kıyı rüzgârı esiyordu. Çocuk, rastgele bir kayığın palamarını çözdü; kayığa yavaşça girdi. Kayığın küreklerinin kayık farları üzerine uzatılmış olduğunu gördü. Demiri gürültüsüzce çekti, kayığı kendi hâline bıraktı. Rüzgâr, tekneyi kıyıdan çarçabuk iki üç yüz metreye attı. Ali, ancak o zaman kürekleri taktı ve salamastraları çatırdatırcasına çekmeye koyuldu. Zorundan kulakları zil çalıyor ve başı dönüyordu. Gündüz gibi ay ışığı vardı. Gece yakamozlarından kayık pruvasıyla sanki kıvılcımlar saçıyordu.

Ali, gözlerini kıyıdan ayırmıyordu. Artık küreklerle yetişemezlerdi. Onu görerek yelkenle kovalayabilir ve yakalayabilirlerdi. O takdirde çocuk, kayığı bırakıp, kendini denize atmayı kurmuştu. Fakat çok şükür kıyıdan hiçbir tekne ayrılmıyordu. Aradan bir saat geçince Ali İtalya'dan dört mil açıkta bulunuyordu. Kayığın rengi beyazdı. Artık karadan bakınca bir şey görünmezdi. Ali, Akdeniz'in ay ışığı içinde ayışığı olup gitmişti. Kürekleri bıraktı.

Çocuk, korkmak şöyle dursun, sevincinden sesini bir türlü salıverdi. Kayık şahlanan, çifte atan bir kısrağ gibi kalkıyordu. Ali, gemi armalarının ip-

lerini ve yelkenlerini bir bir biliyor, fırtınalarda alınacak tertibatı ve verilecek emirleri hep öğrenmiş bulunuyordu. Gece, ıssız enginde değil de ana ve babasının evinde, ocak başında oyuncaklarıyla oynuyormuş gibi, fırtınalarda verilen emirleri teker teker, o çocuk sesiyle ciyak ciyak bağırmaya koyuldu. Ay batıya doğru ağmaya başlayınca Ali enikonu yorulmuştu. Deniz ninni gibi uzun uzun fısıldıyordu. Dalgalar ise kayığı beşikliyordu. Çocuğun göz kapakları uykudan ağırlaştı. Yavrucak kayık farlarına uzandı. Yarı kapalı gözlerle aya bakıyordu. Az sonra gözleri söndü. Artık çocuk rüyasında yüzüyordu.

İzmir gençleri tarafından yaptırılmış ve onlar tarafından kullanılan bir berkende (brigantin çeşidinden kadırgadan daha küçük bir tekne) geceleyin Lipari adaları açıklarından, karga funda yelken, Mesina boğazına doğru gidiyordu. Gemi içinde rütbeli bir kimse olmadığı halde delikanlıların akıllarına öyle esmiş ve geminin kışında iki fener yakmışlardı. Ay ışığında her tarafın pırıl pırıl gümüşü üzerinde fenerler kırmızı kırmızı yanıyorlardı. Bir aralık vardiya bekleyen nöbetçi: "Denizde bir sandal var!" diye bağırırdı. Hakikaten de berkendenin sancak omuzluğu açığında, bir mil kadar mesafede, ay ışığında parlayan geniş bir alanın ortasında seçilir seçilmez bir küçük kara nokta görünüyordu. Geminin kaptanı yaşlı başlı bir adama haber verildi. Kaptan; "Ne olacak? Gemiler tarafından yedekte çekilen sandallardan birinin ipi kopmuş ya da kıyıdaki sandalların birini rüzgâr açığa itmiş olacak. Her ne hal ise, gidip bir bakalım" dedi.

Berkende rotasından çıktı. Hakikaten de başıboş bir sandal deniz ortasında sallanıp duruyordu. Berkendenin yedekte çektiği sandal, geminin yanına çekildi. İçerisine iki üç denizci atladı; küreklere dayandılar. Boş sandıkları sandalın içine bir deniz

feneri tutarak ilk bakan adam; "Ayol, sandalın ambarında bir çocuk yatıyor" dedi. Sandala atladı; çocuk ölü mü, diri mi diye elledi. Çocuk uyandı; çocuğun diri olduğu anlaşıldı. Ay ışığında, çocuğun yüzüne doğru eğilen adamın yüzü pek sertti; ama gözleri gülüyordu.

Ali, birdenbire uyandırılınca korku içinde kalmıştı. Eyvah! Onu kıyıdan kovalamışlar ve işte yakalamışlardı. Fakat yüzünün o çelik maskesinin içinden masum çocuk gözleriyle bakan adam, Türkçe, ona; "Ülen sen burada ne yapıyorsun?" dediği zaman, İtalyanların eline geçmemiş olduğunu anladı. Yerinden fırlayınca adamın boynuna sarıldı. Adam şaşırды. Çocuğu kaptana götürdüler.

Kaptan, denizlerin rüzgârı ve güneşleriyle kırık kırık çapraz kıyılmış yüzlü bir eski deniz kurdu Kara Yusuf'tu. Yanında bir sürü korsan vardı. Bunların hemen hemen hepsi de gençti. Hatta aralarında bıyıkları henüz terlemeye başlayanlar bile vardı. O zamanlar korsanlığın belli başlı vasıflarından biri delikanlılıktı. Aydın kıyılarının gençliği, o meydan okuyuculukları, gözlerini budaktan sakınmazlıkları, ihtirasları ve şana susayışlarıyla berkendenin kış kahasarasında mükemmel olarak temsil edilmişti. Kendilerine sorarsanız talan peşinde, altın ve servet peşinde olduklarını söylerlerdi. Fakat hedefleri gösterdikleri "servet" onların iç ve öz amaçları değildi. Onlar, ufukların ötesine can atıyorlardı. Onlarda, açık denizlerin, birbiri ardınca sayısız ufukların hasreti ve yurtsaması vardı. Bu arada batı korsanlarını yurtlarından uzak tutuyor ve imha ediyorlardı. Bunu yaparken de -eğer sağ kalırlarsa- servet sahibi oluyorlardı.

Çocuk kaptanın önüne getirilince korsanların gözleri alaylı bir "Bu da ne?" dermişçesine küçüğün üzerinde toplandı, çocuk bir tuhaf oldu; bazen titriyordu. Dili ile dudaklarını ıslatıyordu. Gözleri şıpır

şıpır kapanıp açılıyordu. Kendisine İtalyanca nereli olduğu sorulunca, çocuk İtalyanca Likastrolu olduğunu ve adının da Aliyuzzo olduğunu söyledi. Kara Yusuf Kaptan, etrafındakilere; "Yazık şuncağıza, sandalını yedekte çekelim, İtalyan kıyısına yaklaştığımız zaman sandalı salıveririz, çocuk evine, barkına kavuşur" dedi. Etrafındakiler de aynı fikirde idiler. Çocuk ne söylendiğini anladı çünkü annesi ona, az çok Türkçe öğretmişti.

Frappa'ya, Likastro'ya ve İtalya'ya dönmek mi? Çocuğun gözleri yaşlarla doldu. Bu sefer İtalyancaya Türkçeyi de karıştırarak İtalya'ya gitmek istemediğini, gemide kalmak istediğini söyledi ve birdenbire yaşları boşanarak yalvarmaya koyuldu. Kaptan; "Yahu baksanıza bacaksıza, bizimle kalmak istiyor. Korsan gemisi çocuk beşiği değil; ne yapacağız? Hem de bir iki laf Türkçe söylüyor, onları nereden öğrenmiş?" dedi. Çocuğa dönerek:

– "A evlad, sen Türkçeyi nereden öğrendin?" diye sordu.

– Annemden!

– Annenden mi? Nasıl olur, sen İtalya'da değil miydin?

– Evet, ama annem Türktü; öldü.

– Tuhaf şey, baban İtalyan galiba, olur şey değil!

– Hayır, o da Türk.

– Nasıl olur, kimdir?

– Bilmiyorum, görmedim; annem söyledi. Ben doğmadan önce ölmüş.

– Allah, Allah! Peki iyi evladım, fakat seni gemide ne yapacağız? İtalya'ya gitmek istemediğine göre seni Afrika kıyılarına çıkaralım!

Biraz önceden beri çocuğun ve ona bakanların gözleri arasında ruhi bir akıntı gidip gelmişti. Çocuk bu bakışların neyi ifade ettiklerini bilmiyordu

fakat içinde, gemide kalacağına ait bir duygu doğuyordu. Çocuğun yüzünde sevinç rengi kızardı; sanki istikbale bir gökkuşağı içinden bakıyordu.

Çocuk; "Ben gemide her hizmeti görürüm: Bulaşıkları yıkarım, aşçıya ateş yakarım" dedi. Çocuğun hayali, sert rüzgârda savrulan alevler gibi, harlamaya koyulmuştu. Gözleri parladı, göğsünü kabarttı ve "Öğretiniz bana! Top atar, kılıç kullanır ve savaşırım" dedi. Birdenbire her taraftan kahkahalar gürledi.

Sandalda uyandırılınca Koca Murat'ın boynuna sarılmıştı. Koca Murat, orta yaşlı, fakat hiç de orta boylu değil, çam yarması gibi bir adamdı. Savaşta ağır lobut zincirinin (iki ucu ağır demir topuzlu bir zincir) ortasını bir kavradı mıydı onu bir tüy imiş gibi kullanırdı. Lobudu döndüre döndüre kendine, düşman kalabalığı arasında yere serili ölümlerden yapılmaya bir yol açardı. Ana-baba günlerinde bir savaş Tanrısı kesilen Koca Murat'ın yüreği ise çok yufkaydı. Bir çocuğu olmadığına yanardı. Sandalda uyandırdığı çocuğun göğsüne atılıp boynuna sarılması ona çok dokunmuştu. Kara Yusuf'a; "Reis ben bu çocuğu yanıma alacağım. Çocuk varsın, gemide kalsın. Bu çocuk Tanrının gönderdiği garip bir kuştur. Hepimiz de çocukluk çağından geçtik. Binaenaleyh hepimizin anlaması gerekir!" dedi. Kara Yusuf çocuğa güldü. Ve: Nasıl, gemide kalır mısınız? Kalırsınız değil mi? Ama yaramazlık etmeye gelmez; çünkü Koca Murat dayıyı öfkelenendirirsen, onun serçe parmağının değme meşe sopasından daha ağır olduğunu görürsün" dedi. Çocuk ciğerlerini deniz havasıyla doldurdu ve "ooh!" diye yavaş yavaş boşaltırken Koca Murat'a bakan kara gözleri derin bir şükranla ışıldadı.

Ali, bulaşık ve güverte yıkamayı, aşçıya yardım etmeyi, topları bağlamayı ve bunun gibi gördüğü ufak tefek yüzlerce işi, hiç işten değil, eğlence sayı-

yordu. Aradan iki üç gün geçince bütün gemi halkı çocuğa gönül bağlamıştı. Onu geminin evladı sayıyorlardı. Ali, hiç kimseyi göz hapsine almadan gemicilik ve deniz savaşı hakkında sualler soruyor ve dersler alıyordu.

Koca Murat lobud ve kılıç kullanmanın erbabı olduğu kadar, tambura ve saz çalmanın da ustası idi. Ona "Geminin âşığı" ve "ozanı" derlerdi. Yanık bir davudi sesi vardı. Demir kaldırılırken, gemiler karaya çekilirken koro hâlinde söylenen "heyamola"ların söyleyeni oydu. Direğe tırmanır, sırtını direğe dayar, türküyü salıverirdi. Denizcilerde hep bir ağızdan ona koroluk ederlerdi. Ali'nin gemiye alındığının ertesi günü idi. Ali işlerini bitirmişti. Koca Murat onu geminin başına çağırırdı. Herkes daha az sallandığı için, geminin ortasında oturmayı tercih ederdi. Bundan dolayı geminin başı kimsesiz olurdu. Koca Murat tamburasını göğsüne aldı ve yanık sesiyle birkaç memleket havası okudu. Berkende dalgaları aştıkça deniz ufku şimdi göklere çıkıyor, şimdi gemi küpeştesinin altına çöküp kayboluyordu. Koca Murat Atlas Okyanusuna çıkan ve bir daha dönmeyen denizciler hakkında korsanların çığırıkları bir türküyü tutturdu. Olanca sesini denizlerin ve göklerin mavilerine verdi:

*Murat Reisin gemileri seksen direkli,
İçinde tayfalar, korsanlar aslan yürekli,
Enginden bir kuş geldi, kondu ay gemiye,
serene,
Beş Mısır hazinesi vereyim görene.
Murat Reisin gemileri çamdır, dayanmaz.
İçinde tayfalar ağalar uyur, uyanmaz.*

Ondan sonra bir korsan reisinin şu gazelini söyledi:

Atılsın toplar ve kurşunlar, çekilsin oklar

bir bir!

Bezensin, kızıl kesilsin düşman kanıyla derya.

Duralım kahraman gibi düşmana karşı

hışmiyle

Olup ateş saçan gemilerimiz tıpkı ejderhâ.

Tam altmış sene bezm-i vegada olduk âmâde,

Yine âmâdeyiz cenge Neriman ile bipervâ

Eğerce sureta piriz ve lâkin bezmü rezm içre,

Şu cenge görmüşüz kim görmemiştir dide-i

derya

Gemide çık yoktu, konuşanlar hep susmuştu. Koca Murat'ın sesine kulak vermişlerdi. Yalnız denizin fısıltısı ve yelken makaralarının, ara sıra birer kuş gibi cık cık! edişi duyuluyordu. Çocuk bu havaları ilk defa dinlediği halde, onları çoktan tanıyor-muş gibi idi.

Gemiye alındığının ertesi gecesiydi. Korsanlar güvertede toplanmışlar, kılıçlarını biliyorlar, arkebüs ve piştovlarını da "Şu deniz havası yok mu? Silahları on gün içinde paslandırıp şeker gibi eritecek" yollu şikâyetler ederek yağıyorlardı. Korsanların arasında, birkaç gün önce onlara katılmış iki İspanyalı Müslüman vardı. Necmeddin adlısı "İyi ki zırh kullanmıyorsunuz. Yoksa bir de onları yağlayıp parlatmalı. Ben yalnız bir kere zırh giydim. Zırhı giydiğim günü ölünceye kadar unutmayacağım" dedi. Bir korsan "Neden?" diye sordu. İspanyalı Müslüman "Neden mi olur? O gün ömrümün en felaketli günü idi. Bakın size anlatayım" dedi. Heyecan içinde idi ve şöyle anlattı:

"Ben, çocukluğumdan beri Tanca'da oturuyordum. İhtiyar anam İspanya'da Kordova'da kalmıştı. Orada iki odalı bir evi vardı, bir de küçücük bahçesi... Kuş gibi bir kadındı; doğup büyüdüğü yerden ayrılmak istemiyordu. Ben Tanca'da Endülüslü İbni-

rüşd'ün eserlerini tetkik ve onları tefsir etmekle meşguldüm. Fakat İspanya artık Müslümanların yaşayamayacağı bir cehennem olmuştu. Orada hiç kimse bir saat sonra canına kıyılmayacağından emin olamazdı. İspanya, baştan başa bir işkence-ler, zindanlar, ateşte yakılmalar diyarı olmuştu. Anamı orada daha fazla bırakmaya gelmezdi. Onu kurtarmak üzere gizlice İspanya'ya girdim. Gizlice girdim; çünkü ondan önce anamı görmek üzere İspanya'ya girdiğimde İspanyol asilzadelerinden Don Alfredo Vargas adında birisi durduğu yerde bana değme tahkiri reva görmüştü. En hafif tecavüzü beni 'Müslüman köpeği' diye çağırmak olmuştu. Bunun üzerine onu ölesiye çarpışmak üzere düelloya davet etmiştim. Adamı düelloda öldürdüm. Bu bir cinayet sayılmıştı. Beni tanısalardı hemen öldürürlerdi. Neyse, İspanya'ya gizlice girdim. Annemin evine gittim. Kapıyı çaldım. Yüreğim güm güm ediyordu. Kapının anam tarafından açılacağını sanıyor ve bekliyordum. Biribirimizi uzun zamandan beri görmemiştik. Onu görmekle ne kadar sevineceğimi, beni görmekle onun da ne kadar sevineceğini düşünüyordum. Gözleri çapaklı, pis bir kadın kapıyı açtı. Evin içi de bir sürü murdar çocuklarla doluydu. Acaba yanlış kapı mı çaldım diye şaşladım. Kadına anamın nerede olduğunu, anamın adını vererek sordum.

Kadının gözleri korku ile faltaşları gibi açıldı. Kadın eliyle haç işaretini çıkardı. Sadece, 'Burada yok, gidiniz' dedi. Kendisine anamın nereye gittiğini sordum. Kadın ters ters: 'Bilmiyorum. Gitti dedik a. Çabuk buradan savulunuz!' dedi ve kapıyı suratıma çarptı.

Ben oraya gizlice gittiğim için, kim olduğumu sezdirmemek ve anamın kapısının önünde gürültü çıkarmamak zorunda idim. Neyse, oradan ayrıldım. Anamın evinin sokağının, demirbaş eşyası kabilin-

den, bir dilencisi vardı. Beni tanırdı. Fakat takma sakal ve gözler üzerine çekilmiş şapkanın altında benim ben olduğumun farkına varamazdı. Onu çömeldiği yere sanki ben koymuşum gibi buldum. Anamın nereye gittiğini sordum. Adam iki baş parmağını alnına götürüp, onları kımıldanan boynuzlar imiş gibi oynattı. Bu işareti ora halkı veyahut ora Hıristiyanları, kendilerini şom gözden sakınmak için yaparlar. Dilenci sorumu cevaplandırmadı. Bana kötü kötü baktı ve çekilip gitmemi bekledi. Ben eline bir altın sıkıştırdım ve sorumu tekrar ettim. Fena halde korkmasına rağmen, anamı Engizisyon mahkemesinde muhakeme etmek üzere, iki gün önce tevkif ettiklerini ve hapishaneye tıktıklarını söyledi. İçimden soğuk bir ürperti geçti. Alnım boncuk boncuk terlerle buz kesildi. Demek ki, anemin adresi zındandı. Hey Allah'ım hey! Anamı tez elden kurtarmak lazımdı; yoksa onu ateşte cayır cayır yakarlardı. Para gözümde değildi. Anamı Afrika sahiline geçirmek için yeryüzünde neyim varsa hepsini zaten satıp savmışım. Toplanan para enikonu kümeliydi. Gene para karşılığında elde ettiğim bir İspanyol asılzadesi ile Kordova Engizisyon mahkemesi reisine bir rüşvet gönderdim. Herif rüşveti kabul etmiş ve anamın üç güne kadar kurtulacağını vadetmiş. Bana gün doğdu, sevincimden içim içime sığmaz oldu. Çünkü anam gizli Müslümandı. Eh, evceğiyle bahçeciği ahım şahım şeyler değildi. Fakat birisinin gizli küfürde bulunduğunu o mahkemeye haber veren, kâfirin malının yarısını alıyordu. Hıristiyanların bile birbirlerinden ödleri kopuyordu. Anam da küçük bahçedeki ağaçlarını eliyle tohumdan yetiştirdiği için onlardan bir türlü ayrılmak istemiyordu. Bunları önce anlattım mı? Bilmiyorum. Her neyse, üç günü zar zor geçirdim.

Üçüncü günü Kordova'nın en büyük meydanında, geceleyin marangozlar tarafından, biri al-

çak, biri yüksek, karşılıklı iki tahtaboş inşa edildi. Yüksekinde koltuklar vardı. Bunların üzerine Engizisyon hâkimleri, papazlar ve şehrin eşrafı kurulacaklardı. Alçak tahtaboşa ise ceza görecek suçlular veya suçsuz oldukları anlaşıldığı için salıverilecek olanlar dizilecekti. Bu iki tahtaboşun bir tarafında da çalı çırpılarla sarılı birkaç direk dikili duruyordu. Çalılar arasında zincirler sarkıyor, uçları yerlerde sürünüyordu.

Meydan, iğne atılsa yere düşmeyecek kadar sık bir kalabalıkla kaynaşıyordu. Derken uzaktan duyulan hazin bir ilahi yavaş yavaş meydana doğru yanaştı. Başları miğferli ve elleri mızraklı askerler kalabalık arasında yol açmaya koyuldular. Nihayet suçlularla Engizisyon mahkemesi papazları görüldü. Halk, kafileyi alkışlıyordu. Çünkü bu papazlar kafilesi kötülük ve küfür kuvvetlerine karşı Tanrı'nın zaferini temsil ediyorlardı.

Kafilenin başında Engizisyon'un bayrağı taşınyordu. Ondan sonra karalar ve kurşuniler giymiş ilahi söyleyen papazlar geliyorlardı. Bunları ise suçlular takip ediyordu. Suçlular teker teker bir dizi teşkil ediyordu. Bunların boğazlarına bağlı olan iplerin iki uçları sağ ve sollarında yürüyen askerler tarafından tutuluyordu. Suçlular göğüs ve arkalarında kırmızı bir haç işaretini taşıyan sarı renkli bir entari giymişlerdi; ellerinde birer yeşil mum tutuyorlardı. Ben kalabalık arasında duruyordum. Tepeden tırnağa zırhlar giyinerek bir İspanyol askeri kıyafetine girmiştim. Size demincek söyledim a. Zırh giydiğim yegâne gün o gündü. Gözlerim anamı arıyordu. Suçlular sendeliyor ve topallıyorlardı. İşkencelerle berbat edilmişlerdi zavallılar. Bütün canımı gözlerimde toplayarak anamı görmeye çalışıyordum. Onda yürüyecek hal bırakmamışlardı. Kafilenin sonunda el arabasıyla getiriliyordu. Bunlar alçak tahtaboşun üzerindeki sıralara oturtuldular. Anam, yü-

rüyemediği için, onu kaldırıp yerine götürdüler. İçimden, 'Eh' diyordum 'şimdi mahkeme onu suçlu bulmayarak salıverir; salıverildikten sonra, gün görmüş ihtiyar kadının çekmiş olduğu sıkıntıları, bendeki ana ve evlat sevgisiyle gideririm.'

Suçlular dizisinin ardısıra ilahi söyleyici bir papaz kafilesi geldi. Onların arkasından da kilisenin ve Engizisyon'un kodaman papazları. Arşövekler al ipeklere bürünmüşlerdi; onların madunları papazlar ise kokonalara layık bir sürü danteleler takınmışlardı. Ondandan sonra şehrin belediye reisi ve kadifeler ve mücevherler içinde şehir eşraf ve asilzadeleri! Doğrusu köylerden akın akın gelmiş olan köylüler, bu herifleri seyretmekle hiç olmazsa üç ay için konuşmalarına konu bulmuş olacaktı.

Anamı Engizisyon'a ihbar etmiş olan adam Sandoval de Flores adında bir asilzade idi. Herif çok zengin olduğu halde anamın ev ve bahçesine göz dikmişti. Kerata, üzeri altın işlemeli kadifeden bir elbise giymişti. Tanrım ölmeden onunla karşılaşmayı bana nasip etsin.

Derken Engizisyon'un başpapazı ayağa kalktı ve vaazetti. Vaaz bitince günün en buhranlı ânı gelmiş bulunuyordu. Engizisyon'un bir üyesi ayağa kalkarak suçluları bir bir adlarıyla çağırmaya ve görevleri cezayı bildirmeye başladı.

İlk çağrılan adam Jose Romero adında, zeytinlik sahibi bir Hıristiyan genci idi; daha yeni evlenmişti. Kendisine ne ceza verilirse verilsin, artık yer yüzünde hiçbir şeyin sahibi değildi. Çünkü mahkemenin ilk işi -hatta insanı suçsuz bulsa dahi- onun varına yoğuna el koymaktı. Mahkemeye düşen insan, talihi açıksa, ancak canını kurtarabilirdi.

Hükümleri okuyan papaz, Jose Romero'nun gizli gizli Yahudi dininin ayinlerini icra ettiği için, eşeğe ters bindirilerek sırtına üç yüz sıırım kırbaç darbesi yemeye ve on yıl müddetle İspanya kadir-

galarında kürek çekmeye mahkûm edildiğini bildirdi. Mahkeme derin merhamet duygusu dolayısıyla bu lütufta bulunuyormuş. Demek ki adam yarı çıplak bir halde eşeğe ters bindirilerek şak! şak! kamçı yiye yiye, sokak sokak gezdirilecek. Bu, hıyanetini bağışlamak demek değil; onu işkence ile öldürmek demektir. Genç denilecek bir halden çoktan çıkmış olan adam, mahkeme reisine doğru rica yollu ellerini kavuşturarak:

"Eyyy kudsiyet ve ruhaniyet sahibi ekselans, bana merhamet buyurunuz, tam on yedi kere işkenceye konuldum. Merhamet buyurunuz' diye yalvardı.

Mahkeme başkanı eliyle, 'Defedin' anlamında bir işaret yaptı. Mızraklı jandarmalar herifi tutunca sürükleyip götürdüler. Adam ruhani kuvvetlerden payını aldıktan sonra, şimdi artık cezasının tatbiki için cismani kuvvetlerin -yani mızraklı jandarmaların- ellerine veriliyordu..."

Buraya kadar dinleyen korsanların birkaçı, ay ışığında ıslık ıslık kaynaşan hür denizlere bakarak dayanamadılar, tâ içten "Yaşasın korsanlık!" diye bağırıldılar. Anlatan adam da top gibi bir sesle, "Yaşasın!" diye bir nara attıktan sonra anlatmakta devam etti:

"Jose Romero'nun böylece hesabı görülmüş oldu. Benim yüreğim ağzımdaydı. Çünkü ilk önce hafif cezaları veya -pek ender de olsa- beraat edecekleri çağırılırdı. Tepeden tırnağa kadar kulak kesilmiştim. Anamın çağırılmasını bekliyordum. Romero'dan sonra bir başkasını çağırıldılar.

Onu da, çok merhametli kilise, iki yüz kamçı yemek ve sekiz sene kürek çekmek gibi bir çileden sonra günahını affedip gene bağrına basmak lütfunda bulunacağını söyledi. Sıra, bir başkasına geldi. Fakat herif hükmü dinlemedi; çıldırmıştı. Halka sırtıyor, suratlar ediyor ve dilini çıkarıyordu. Halk

ise memnundu. Çünkü kâfirlerin kamçılanmalarını seyredeceklerdi. İşte bu manzara, onlar için, son derece eğlenceli idi. Artık ben kimin çağırıldığının ve niçin çağırıldığının farkında olmuyordum. Bütün aklım fikrim, anamın hâlâ çağırılmamasında idi.

Fakat birdenbire sarsıldım; çünkü isimleri okuyanın o davudi, donuk ve gümbürtülü sesi 'Alvarado Konda Kilise büyük merhameti dolayısıyla seni diri diri yanmaya mahkûm eder' diye ilan etti. Anam ile beraber daha iki kişi vardı. Demek ki bunların hepsi –anam dahil– yakılacaklardı.

Cellatlar yanmaya mahkûm olan adamın ağzına ölüm armudu denilen bir tıkaç soktular. Ölüm armudu yananların bağırımlarına mani oluyor, nazik kulaklı seyircilerin kulaklarını çirkin seslerden koruyordu.

Benim içime hoş bir şüphe girdi. Malum a, insan kolay kolay umuttan kesilmez. Belki de anam son olarak çağırılacaktı. Belki de papaz kilisenin merhametini göstermek için son suçluyu tamamen cezasız olarak salıverecekti. Öyle ya! Seyretmek ve eğlenmek için toplanmış olan halkın alınan rüşvetten haberi olmazdı ya! Ne var ki gönüle serin sular serpen bu umuda rağmen sınırlarım çatlarcasına geriliyordu. Yüzümden kanın tamamen çekildiğinin, suratımın tamamen kireç kesildiğinin farkında idim.

Derken kardeşler, nihayet anamın adı okundu. İki mızraklı kolundan tutunca, ak saçlı kadını kaldırıp papazların önüne sürüklediler ve diz üstü çöktürdüler. Anam oracıkta şeytanla münasebette bulunduğunu ve büyüçülük ettiğini itiraf etti. Papaz, kilisenin onu affettiğini ve 'merhameti dolayısıyla ateşte yanmak suretiyle günahlarının izale edilmesi lütfunda bulunduğunu' bildirdi. Demek ki, rüşveti alan Engizisyon başpapazı doğru söylemişti. Üç gün sonra ak saçlı kadının kurtulacağına söz vermişti. Sözüünü tutuyordu; anam kurtuluyordu. Fakat

ateşte yanarak! Birdenbire kulaklarımın, beynimin içinde binlerce zil çaldı; başımdan aşağı kaynar sular ve buzlar akıtılıyormuş gibi oldu. Anamın sesini duydum; ihtiyar kadın, 'Şimdiye kadar çektiğim sıkıntıları göz önüne almanızı yalvarırım. Canımın bağışlanmasını istemiyorum; fakat yavaş bir ölümle değil, çabuk bir ölümle idam edilmemi yalvarıyorum' diyordu. Heyyy, canım anacığım, hey!

Başpapaz, hayır! anlamına gelen bir baş sallayışla cellatlara işaret etti. Size söyledim a. Tepeden tırnağa kadar zırhlar içinde idim. Yani bir İspanyol askeri kıyafetinde idim. Mızraklılar bir kordon teşkil ediyorlardı. Mızraklının birisini yavaşça ittim ve kordonun ötesine geçtim. Herif hayretten ağzını açtı; fakat beni durdurmaya çalışmadı. Bir elim kılıcımın sapında olarak başpapaza doğru yürüdüm, ona:

'Sizden bir lütuf istemeyeceğim, benim adım Alonzo Kontreras'tır. Bir İspanyol askeriyim. Bu cadaloz karı, çok sevdiğim zevceyi zehirleyerek öldürdü. Bu işi görmek için karımı kiskanan bir kadından para almıştı. Onu yakacak olan çalı çırpının üzerine onu kendi ellerimle taşımama ve ölüm ar mudunu kendi ellerimle ağzına tıkamama müsaade buyurunuz. Son ekselans, bunu sizden Allah aşkı için yalvarıyorum. Bunu yapmak üzere and içmiş ve mukaddes haç üzerine yeminler etmiştim!' diye bağırdım. Başpapaz, vermiş olduğu hükmün haklılığını bu sözlerimle ispat etmekte olduğum için mi ne, ricamı kabul etti. Her ne hal ise, halkın benim tarafımdan çıktığını ve bana hak veren sözler söylediğini hayal meyal hatırlıyor gibiyim.

Başpapaz bana; 'Haklısın, oğlum Alonzo Kontreras; fakat yüreğinde, kin toplamamanı tavsiye ederim. Yüreğini her türlü kara lekeden temizle. Kadın nadim olmuştur ve ölümüyle gene kilisenin ağışına layık olacaktır' dedi.

Ben, ne söylediğini sonuna kadar dinlemedim. Hızlı adımlarla yürüyerek ilerledim ve tahta-boşun üzerine sıçradım. Anam -zavallı kadın- kuş gibi hafifti. Onu kollarımın arasına aldım, kaldırdım ve kulağına 'Ah, tatlı anacığım?' diye fısıldadım. Gözleri sanki nurlarla aydınlandı. Demincek anlattığım kuru çalılarla sarılı kazıklar yok mu? Anamı işte onların birine taşıdım. Bana yardım etmek için cellat çıraklarından birisi peşim sıra geliyordu. Ona, 'Kardeşim, geri dur! Ben and içtim; yardım istemem, bir başıma yapacağım!' dedim. Herif beni dinledi ve geride kaldı. Anam ilk önce ağlıyordu. Biricik evladıydım; beni dünya gözüyle göremediği için üzgündü: Beni tanıyınca hemen ağlaması durdu. Onu yavaşça çalıların üzerine yattırdım. Anam, o tatlı ve üzgün sesiyle bana zaten mezarın ve ölümün ötesinden konuşuyormuş gibi idi: 'Evladım, beni çabuk öldür ve hemen kaç! Allah senden razı olsun!' diye hayır duasını verdi. Şehadet kelimesini söyledi. Ben iki elimle annemin boğazını kavrayarak olanca kuvvetimle sıktım. Anacığımın zaten kuş kadar canı vardı. Boğarken yüzüne doğru eğilmiştim; dudaklarının yumuşak temasını alnımda duydum. Öyle bir halde idim ki, karşıma bir ordu bile çıksa, bana vız gelirdi. Artık anam ayak ucumda cansız seriliyordu. Dünyada çektikleri sona ermişti. Beni Allah affetsin! Fakat hiç etmez olur mu? Ondan ne gizlenir? Durumu da, içimi de biliyordur.

Hemen koca papaza doğru döndüm. Ona: 'Ulan, kerata oğlu kerata ve pezevenkler! İşte anam o hain ellerinizden kurtuldu. Alınız onu şimdi!' diye haykırdım. O dakikada ölseydim umurumda olmazdı. Fakat biliyordum. Anamın isteği kurtulmamdı. Kalabalığın ağızları şaşkınlıklarından açık kalmıştı. İşte bu şaşkınlık fırsatımdı. Hemen kılıcımı çektim. O andaki duygularımın vahşi harlaması, ba-

na, benim olmayan ve benden çok daha öte olan bir kudret veriyordu.

Kara kalabalığın som duvarı üzerine olanca hızıyla atıldım. Önümde, sağımda, solumdakileri allak bullak ederek kendime yol açtım. Az sonra kendimi kalabalığın dışında buldum."

Necmeddin, anlattıklarının burasına gelince durdu. Yüzünde renk diye bir şey kalmamıştı. Alnından terler akıyordu. Terlerini elinin ardıyla sildi. Dinleyenlere karşı iki avucunu ileri atarak "İşte bunlar, ana katilinin elleridir. Bunlar bundan sonra rastgeldikleri İspanyolun canını cehenneme gönderinceye kadar gırtlığını sıkacaklardır. Kılıç mı dediniz? Yok, o canım kılıcın şerefi var; İspanyollara karşı kullanılamaz" dedi.

Uluç Ali anlatanın etrafına halka olmuş dinleyicilerin arasına girmiş ve çömelmişti. Zeki gözleri faltaşları gibi açık olarak dinlemişti. Çocuk dinlediği bu gibi olaylardan ve çoğu Aydınli denizcilerin, Türk kıyıları, Sen Jan Şövalyeleri ve başka Hıristiyan korsanları hakkında anlattıklarından, içinde yaşadığı dünya hakkında bir fikir edinmekte idi.

Ali, berkendenin kışkırtındaki koğuşunda yatıyordu. Orada on iki korsan denizcinin ranzaları sıralanıyordu. Koca Murat orada yatardı. Fakat beş parmak bir olmaz; çocuğa en çok gönül bağlayanlar Koca Murat'la Nasreddin Hoca'ydı. Nasreddin Hoca, altmış beş yaşlarında, kısa boylu, olağanüstü nekre ve şakacı bir korsandı. Kendisi berkendenin baş topçusu idi. (Baş topçu, topçubaşı demek değildir. Asıl kürekle çekilen ve çoğu çekdiri diye anılan o zamanın savaş gemilerinde en büyük üç top geminin başında -gemi mahmuzunun biraz ardında- yer alırdı. Nasreddin Hoca, bu üç büyük topun en büyüğü olan orta topun topçubaşısı idi. Onu topçu çıraklarıyla birlikte kullanırdı.) Köyünde adı ve lakabı Deli Davut'tu. Korsan olduktan sonra şakacılığı

ve güldürücülüğü dolayısıyla Nasreddin Hoca diye anılırdı. Aydın'ın Çine, yani Kiroba taraflarındandı. Pek genç yaşında oranın dişlek bir derebeyi maiyetine soytarı diye alınmıştı. Elverir ki hoş bir söz söylesin, herkesi güldüren bir tekerleme çevirsin ve de bir nükte uydursun, kendisine ister soytarı, ister başağa desinler, Deli Davut'a vız gelirdi. Derebeyinin maiyetinde, yani kulesinde bir yıl kaldıktan sonra henüz on sekiz yaşında iken evlenmişti. Fakat çok geçmeden derebeyi karısına göz kaydırmaya koyulmuştu. Derebeyinin maiyetindeki bazı dalkavuklar, Deli Davut bu hâle kızdıkça ona: "Biz bu kapının kulu, kölesi ve köpekleriyiz" diye söze başlarlar ve ağanın, karısına sulanmasını bir iltifat saymadığı için onu adeta azarlardı. Bir gün Deli Davut karısını, ağanın iltifatlarını kabul eder bir durumda bulunca, genç yaşta uğradığı bu hayal kırıklığı dolayısıyla dünya gözünde zından kesilmiş ve bir piştov kurşunuyla karısını ve bir yatağan salılarıyla da ağayı yerlere serdikten sonra, ağanın maiyetinin ardından ateş ettikleri arkebüs ve piştov dumanları arasında bir ata sıçrayarak batı tarafına doğru dört nala gürleyip gitmişti.

Yaptığı işten nadim olduğundan mı ne, Hıristiyan korsanların zulümlerine karşı duyduğu öfkeden mi, çocukluktan beri deniz hasreti çektiğinden mi, yoksa bunların hepsinden mi; her ne sebepten ise deniz kıyısında ilk rastgeldiği korsan gemisine tayfa yazılmıştı. Artık şimdi ihtiyarlığa yüz tutmuş olmasına rağmen neşesini hiç kaybetmemişti. Apaydın gönlünde kara bir niyetin barınamayacağı bilindiği için, onun alay ve şakalarına kimse kızmazdı. Zaten önce kendi kendisiyle alay ettiğini ve asıl çuvaldızın kocamanını kendisine sapladığını görenler kendilerine batırdığı toplu iğne uçlarına gülerlerdi. Nasreddin Hoca'nın bir vasfı da beylik cartcurtlara ve kelli felli laflara tahammül edemeyişi idi. Çok kere tehli-

keli bir savaştan önce gemi reisi elde pala, yüksek gümbürtülü sözler söylemeye, kahramanlıktan, şandan bahsetmeye başladığı zaman, onun alaycı kahkahası çınlar, herkes, gemi reisi dahil o ânın tehlikelerini unutarak çocuklar gibi neşe ile gülerlerdi.

Bir kere somurtkanlığı ile tanınmış Çatıkkaş Ahmet Kaptan, kendi gemisinden çok daha kuvvetli bir Ceneviz kadırgasına rampa etmeden önce, güya korsanların manevi kuvvetini yükseltmek üzere söylediği uzunca bir nutku; "Ölenlerimiz de şehit olarak cennete gidecekler!" sözleriyle bitirince Deli Davut'un, sonraki lakabıyla Nasreddin Hoca'nın gülüşü duyulmuştu. Deli Davut; "Aman, gözünü öpeyim, etme reisim. Savaşıp ölür de cennete gitmezsek ne çıkar sanki? Bize Tanrı şu canı, şu neşeyi, şu ışıl ışıl parlayan engini verdi ya! Öldükten sonra cehennem tâ en kızgın dibine de gönderse gene severiz onu biz! Hem neye ölelim? Yeryüzünü insan oğullarına zından eden düşman ölsün! Kılıç parıldatıp yaşayalım! Yaşayın arkadaşlar."

Deli Davut, bu sözleri öyle bir duygu şiddetiyle söylemişti ki, dinleyenler, başları dönerek "Yaşa" diye bağırmışlardı. Hatta büyük mucize Çatıkkaş Ahmet Reis'in bile kaşları çözülmüş, gözleri yaşlarla dolarken dudakları bir gülümsemeye kıvrılmıştı. Deli Davut etrafında yarattığı neşeden bir milyon kere daha neşelenerek, bir infilak kudreti kazanan sesiyle; "Yaşayın arkadaşlar! Biz heheyt! Serdengeçti delikanlı korsanlarız! Ölürsek bile leş gibi ilaç kokan sinameki ve zencefil suları içerek ve kefen gibi ve mıymıntı yatak çarşafı arasında debelenerek değil, bir top aleviyle, bir kılıç şakırtısıyla, Allah diye gülererek çıkarız dünyamızdan!"

"Hah! Hah! Hah! Hayde Ahmet Reis baba, ver hücum işaretini! Deniz arkadaşlarını seyret o zaman savaş alanında. Yaşasın Allah" diye bağırmıştı. Ahmet Reis de; "Alabildiğine rampa!" diye gürlemişti.

Küçük korkan gemisi zehir zemberek kesilmişti. İfrit gibi saldırıp bocaalabanda, laçkaskuta, kargafunda etmiş, bütün hızıyla mahmuzunu yallah diye düşman gemisinin pruvasına çatır çatır saplamıştı. Mahmuz, düşman gemisinin başkasarasının altında başaltı tayfa koğuşundan geçmiş, kürekçi oturaklarının önündeki mutfağı alt üst ederek bakır kazanını ucuna geçirmiş ve kürekçi oturaklarının on beşini parçalamıştı.

Geminin kış kasarasında dümen kullanan Rumeli'den Kavalalı korsan Hüsmen Ağa, çarpışma sonunda kışüstü düşmüştü. Ayağa kalkarken geminin Ceneviz kadırgasının içine nasıl işlemiş olduğunu görmüş ve yanında –düşerken başını çarpmış ve başının hâlâ yerinde olup olmadığını anlamak için– başını sallamakta olan dümenci çırağına; "Te be a...cık ağızlı, gâvur gemisinin, az kalsın, kışından çıkayazdık! Te be, bu kadar rampa olur mu?" diye söylenmişti.

Tam gemi rampa etmek üzere iken geminin başındaki üç topun ortadaki büyük topu direk yıkıcı zincirleri, sağlı sollu topları ise ağızlarına kadar doldurulmuş olan çakıl taşlarını ateş etmişlerdi. Zincirlerin bir kısmı düşman başkasarasını kalbura çevirirken bir kısmı da, öndeki pruva direğini arkaya doğru alaşağı etmiş, direği ve onun arap saçlarına dönmüş iplerini çakıl taşlarıyla biçilen ve güverteye düşen düşman savaşçılarının üzerine yığmıştı. Rampa sırasındaysa Ahmet Reisin başkasarasında toplanmış olan savaşçılar bütün arkebüslerini salvo hâlinde bir elden ateş etmişlerdi.

Düşman gemisine ilk atlayanlar arasında Nasreddin Hoca da vardı. Onun karşısına ızbandut gibi bir Cenevizli çıkmıştı. Herif bir kılıç sallamış ve Deli Davut'un bir kalçasını derince yaralamıştı. Deli Davut Türkçe; "Ülen gâvurun amma da kocamanına çattık" diye gülmüştü. Herife İtalyanca; "Yaşa

be! Galiba beni sepetlemesine ikiye biçmek istiyordun. Vallah arzuna göre ikiye ayırlamadığım için affını dilerim. Ama kılıç çalışına diyecek yok doğrusu. Bileğini nasıl tuttuğuna dikkat ettim. Böyle bir çaliş için bileğin nasıl tutulması gerektiğini senden öğrendim. Şimdi ne usta bir talebe yetiştirdiğini sana göstereceğim. Çünkü sen boyun posunla Calut isen, ben de iki karış boyumla Davut'um!" demişti.

Bu sözlerinin baş tarafında, Cenevizli ile savunma ve saldırma yolunda kılıç şakırdatıp dururlarken, Nasreddin tam "Davut" lafına gelince sepetlemesine öyle bir kılıç sallamıştı ki, iri yarı herif bir daha kalkmamak üzere güvertede kendi boyunu ölçmüştü.

Düşman kadirgasının, o gün zaptı, arslan ağzına leblebi gibi kolay gelmişti.

Uluç Ali, kendi yattığı başaltı koğuşunda yatan ve kendisini çok seven, aynı zamanda berkendenin en yaşlı korsanı olan Deli Davut'un bu ve bunun gibi menkıbelerini, gemiye alındığının ertesi günü; gerek Koca Murat ve gerek başka korsanlardan öğrenmişti. Çocuğun bu duydukları geleceğin büyük korsanı Uluç Ali'nin korsan ruhunun temellerini atıyordu. Yetmiş, seksen yıl sonra Kaptan-ı Derya olduğu zaman, çocukluğunda rastgelmiş olduğu Kara Yusuf'un kumandası altındaki o korsanları, Koca Murat'ı, Deli Davut'u hasretle hatırlayacaktı.

İspanyalı Müslüman başından geçmiş olanları anlattıktan sonra Nasreddin Hoca; "Ben yaşımı almış bir korsanı; günümüzde çok savaşlar gördük, fakat yeni yetişen korsanlara kıyas biz solda sıfır kalacağız galiba" diyordu.

Deli Davut küpeştenin üzerinden kaynakayan bir nur gibi ufuklara kadar yayılan Akdeniz'e bakıyordu. Berkende bir gece önce -yani Uluç Ali'nin bulunduğu gece- Lipari adalarını, ateşli bir nabzın atışı gibi bir yanıp bir sönen Stromboli yanardağını ve

azgın dalgalarla çarpışıp çırpınan Messina boğazını geçmişti. Korsan gemisi geceleyin ayın berisinde parlayan bir ışık deryası üzerinde bir kara gölge, ayın ötesinde kopkoyu suların üzerinde bir hayal gibi süzülüp Sardanya adasının açıklarını bile aşmıştı. Rüzgâr geminin kış sancak omuzluğundan esiyordu. Berkendenin iki yüksek latin yelkenleri ay ışığında beyaz mermerden imişler gibi işlerini sessizce görüyorlardı. İspanya sularındaki Fromentara adasına enikonu yaklaşmışlardı.

Deli Davut yan gezinti ve savaşçı köprüsü küpeştenin alabandasına sırtını dayamıştı. Koca Murat onun yanına bağdaş kurmuştu. Ötekiler köprünün üzerinde halka olmuşlardı. Savaş köprüsünün kenarından, bir buçuk insan boyu aşağıda kürekçiler ve forsalar koğuşu ve kürekçi oturakları görünüyordu. Koğuştta sönük bir kandil yanıyordu. Orada yalnız birkaç zincirli forsa vardı; çünkü kürekçilerin çoğu forsa değil, fakat korsandı. Onların birkaçı yukarıda savaşçı köprüsünde Deli Davut'u dinliyor, birkaçı da kıçaltında koğuştta uyuyorlardı. Forsalar ise küreklerini içeri çekmişler ve alınlarını küreklerle dayamışlar, kendilerinden geçmişlerdi. Kürekçiler koğuşunun ötesinde –savaşçılar köprüsünün yüksekliğinde– kürekçi gözcülerinin veya bekçilerinin köprüsü, geminin boylu boyunca başkasara veya kumanda köprüsünden kıçtaki çadıra kadar uzanıyordu. Kürekçi gözcüleri –o akşam iki kişi idiller– bellerine sıırım kırbaçlarını takmışlar, kendi köprülerinin küpeştesine dayanmışlar, Deli Davut'u dinliyorlardı. Kara Yusuf Reis, odabaşı (ikinci kaptan) baş yelkenci iki dümenci çadır altında yatsı namazlarını kılıyorlardı. İspanyalı Müslümanın ve Deli Davut'un sözlerini dikkatle parlayan gözlerle dinlemiş olan küçük Uluç Ali'nin göz kapakları ağırlaşmış ve uykuya varan başı Koca Murat'ın dizine düşmüştü. Deli Davut uyumakta olan çocuğa bakarak Murat'a:

"Bugün yoruldu yavrucak; sabahtan beri amma da çalıştı, çabaladı. Böyle devam ederse, beş on günde adeta usta bir denizci olacak" dedi. Koca Murat'la birkaç korsan Davut'u tasdik ettiler. Koca Murat korsanların birisine "çocuğu aşağıya götürüp ranzasına yatırıver" dedi. Muhatabı, çocuğu bir tükümüş gibi kaldırıp götürdü.

Dalgın gözlerle küpeştenin üzerinden uzaklara bakan korsanların karşılıklı susuşları bir süre daha sürdü. Yalnız deniz fısıldıyordu. Mehtapta bir ışık çıldırışına dönen Akdeniz'in üzerinde korsanların profilleri kapkara açıklıkları oranında esrarengiz siluetler oluşturuyordu.

Artık vakit geçmişti. Bütün nöbetçiler yerlerindeydiler. Savaşçı köprüsünde anlatan ve dinleyenler yavaş yavaş seyrekleşti, sabah ezanı okunmazdan bir iki saat önce köprüde nöbetçilerden başka kimse kalmadı. Uluç Ali kıçaltı ranzasında mışıl mışıl bir çocuk uykusu uyuyordu. Fakat tanyeri ertesi günü aydınlatırken Uluç Ali'yi pruva sereninin üzerinde buldu. Çocuk uyanıp da yıkandıktan sonra savaşçı köprüsüne çıkmıştı. Gemi Fromentara adasına yaklaşıyordu. Başkasaradaki nöbetçi kıyıları süzüp duruyor, fakat buğularla örtülü kıyıda bir şeyler göremiyordu. Serendeki çocuğa bir şeyler görüp görmediğini sordu. Çocuk parmağıyla bir yeri göstererek, "Orada kapkara bir kaya var; sonra bir girinti görüyorum. Herhalde bir liman olacak" deyince adam; "Amma da keskin gözler!" dedi. Sonra Ali'ye: "Serenin ucuna doğru çıkabilir misin?" diye sordu. Öteki, "Evet," deyince tırmanmaya başladı. Serenin ucuna doğru çıkmakla yetinmedi, tâ en ucuna çıktı. Aşağıdan Vardiya; "Ne görüyorsun?" diye bağırdı. Uluç Ali, "Yine o kara kayayı görüyorum; o kayanın üzerinde bir direk ucu... Hayır... İki direk ucunu görüyorum" diye bağırdı. Sabah namazını kıldıktan sonra baş ve kıçaltına dönmemiş olan

korsanlar şöyle bir şekerleme kestirmek için savaşçı köprüsünün üzerine yan gelmişlerdi. Çocuğun sesiyle uyandılar. Kara Yusuf Reis ise çocuğa: "Oğlum, iyice dikkat et, ne görüyorsun?" diye bağırdı. Çocuk gene dikkatle baktı ve ilk söylediğini tekrar etti.

Kara Yusuf dümenciye dönerek, "Yekeyi iskeleye bas, karaya doğru gidelim! dedi. Odabaşına "Yelkenleri söndürüp kürekleri salva ettir. Çocuğun gözleri keskin, limanda iki direkli bir gemi varmış" dedi. Odabaşı, "Ne biçim gemi?" diye sordu. Reis, "Çocuk göremiyor; çünkü o başbelası koca kaya var ya, çocuk onların üzerinden iki direğin ucunu seçmiş. O mahud kaya geminin önünde durup gemiyi gizliyor" diye cevap verdi.

Gerek reis, gerek öteki korsanlar enikonu işkilleniyorlardı. Çocuk doğru görmüştü. Oralarda büyük bir liman vardı. Limanın ağzını da yüksek ve kapkara bir kaya örtüyordu. Fakat iki direk ucuna ne anlam vermeliydi? Düşman mı, yoksa dost gemisi miydi o? Düşman gemisi ise ne yapıda gemiydi? Topu ve ateş kudreti ne kadardı? Bütün bu şeylerin eksiksiz, artıksız öğrenilmesi gerekiyordu. İşte bundan dolayı reis daha ileri gitmezden önce görünmeden kıyıya yanaşmayı ve karadan bir gözcü göndererek bir keşif yaptırmayı düşündü. Uluç Ali'den de daha güzel gözcü olamazdı.

"Bak, oğlum! Sen serenden in; şimdi karaya yanaşacağız. Sen daha küçüksün, kayaların ve çalıların arasına güzel saklanabilirsin. Kendini göstermeden limana doğru git. Kayığın ne çeşit bir kayık olduğunu anlamaya çalış. Biz buradayız, gel, bize haber ver" dedi.

Bu iş Koca Murat'ın hiç de hoşuna gitmedi. Kara Yusuf'a "Bir karış çocuğu nasıl bir başına karada bırakacağız?" dedi. Kara Yusuf: "Yahu, pire gibi çocuk; bir fındık kabuğunun içinde saklanabilir.

Hem de dost gemisiyse âlâ. Düşman gemisi ise yüzde doksan çarpışacağız. Savaşırken de çocuğun karada bulunması, gemide bulunmasından, herhalde, çok daha az tehlikelidir" dedi. Murat güldü: "Doğru söze can kurban" dedi. Uluç Ali sandala bindi. Onu karaya çıkardılar. Sandal yirmi otuz adım açılarak çocuğun dönüşünü beklemeye koyuldu.

Uluç Ali, sevinçten çıldıracak bir halde idi. Tahta çıkan bir imparatorun sevinci, basbayağı, karaya sıçrayan Uluç Ali'ninkine kıyasla solda sıfır kalırdı. Siftah olarak bir korsan sıfatıyla karaya çıkıyordu. Dünyaya yeni gelmişe döndü.

Likastro'yu bırakalı yalnız iki üç gün olduğu halde, oradaki hayat, asırlarca önce yaşanmışmış gibi hafızasının buğulu uzaklıklarında kaybolup gitmişti. Çocuk, kayaların ve çalıkların arasında bir pars yavrusu gibi kayıp gitti. Zaten bu çeşit gezintilerin ustası idi. Likastro'da çocukların yemiş bahçelerini soyma seferlerinde, en büyük başarıyı o sağlardı. Ali, yarım saat sonra göründü. Sandalla berkendeye getirildi.

Çocuk şunları söyledi:

Limanda demirli olan geminin adı Santiyago idi. Kırk beş topu vardı. Üç direkli bir kalyondu. En arttaki direği kısa olduğu için, ucu kara kayanın üzerinden görülmemişti. Korsanlar, bu geminin, Anadolu kıyılarında çok Türk'ün kanına geçmiş olan Diyego de Azueras adlı bir İspanyolun kumandasında çok kuvvetli bir kalyon olduğunu biliyorlardı. Kalyonlar gerçi yalnız rüzgârla işlerdi, fakat Diyego kendi teknesine her biri onar kişi tarafından çekilir, yirmi büyük kürek koydurtmuştu. Bu savaş gemisi, her biri sekizer karış uzunluğunda yedi okkalık güller atardı. Buna karşılık berkendenin başta üç topu vardı. Bu üç topun ortadaki –yani omurga hizasında olanı– en büyüğü idi. On beş karış uzunluğunda idi ve on iki okkalık güller atardı.

Onun iki yanındakiler Santiyago kalyonunun topları çapında idiler. Berkendenin iki bordasında ikişer tane kolombrun topu vardı. (Yani Külverin; namluları uzun bir çeşit kaval toptur.) Bunlar kalyona karşı kullanılamayacak kadar küçüktü. Velhasıl, biri dışında berkende yedi küçük topla kalyonun kırk beş topuna karşı koymak zorunda idi. Santiyago'da savaşçı ve savaşabilir gemici olarak yedi yüz küsur insan vardı. Halbuki berkendede yüz kırk kadar korsan vardı. İki gemi arasında bu nispetsizliğe rağmen korsanlar hücum etmeye karar verdiler. Koca Murat Uluç Ali'yi çağırdı. Ona:

"Oğlum, şimdi biz tehlikeli bir işe girişeceğiz. Belki Tanrı'nın inayeti ile muzaffer oluruz, belki de olamayız. Galip olmamak, bizim için, ölüm demektir. Sen berkendede bulunursan seni de şu çocukluğuna acımadan koyun boğazlarmış gibi keserler. Onun için seni karaya çıkartacağız. Sana bir iki ay yetecek kavurma ve peksimeti de karaya göndereceğiz. Dua et de Anadolu'da kesilen ana baba kuzusu çocuklara, kan ağlayan analara, canlarına kıyılan başka nice karı kızana ve ak sakallı dedelere Tanrı acısın da galibiyeti biz serdengeçti korsan dayılarına ihsan etsin. O zaman gelir, seni kıyıda alırız. Zaten ne olacaksa birkaç saat içinde olur. Yok, eğer zafer nasibimiz değilse, sen adada gizlen. Limanda su vardır. Kalyon orada çok kalmaz, defolur gider. Bu Fromentara adası Türk korsanlarının uğrağıdır. Gemilerimizden birinden biri mutlaka buraya uğrar; onlara selamımızı bildir ve hepimizin savaşa savaşa şehit olduğumuzu söyle. Haydi yavrum, Tanrı'nın koruyucu kanadı senin üzerinden eksik olmasın" dedi. Ve çocuğu alnından öptü. Koca Murat'ın etrafında birkaç korsan düşünceli bir halde çocuğa bakıyorlardı. Sandal yanda hazırды.

Bu sözleri duyunca Uluç Ali hüngür hüngür ağlamaya koyuldu:

"Beni yanınızdan ayırmayın! Sizin başınıza gelecek benim de başıma gelsin" diye yalvarıyordu. Deli Davut'un gözlerinden adeta merhamet akıyordu. Koca Murat, bazı korsanların yüreklerinin yufkalamakta olduğunu çaktı. Duygu ile ağırlaşan, donuk ve kalın bir sesle, "İşte bu kertede merhamet, merhametsizliktir" dedi. Sonra yüreğinin titreşimini gizlemek için kabalık taslayarak: "Biz şimdi burada çocuk dadılığı edecek değiliz!" diye ekleyip çocuğu yavaşça kollarının arasına alarak sandalın içine koydu. Kürektekilere; "Davranın!" dedi. Çocuğun ayrıldığını görmemek için sırtını hızla sandaldan tarafa dönerek, zorla alabildiğine kastığı kaşlarla Deli Davut'a baktı. Ne o, ne de öteki korsanlar ses çıkarıyorlardı.

Nasreddin Hoca, asıl adıyla Deli Davut sırtını döndürmüştü; fakat elalemin önünde kulaklarını da tıkayamazdı ya! Çocuğun o yoksul ve ayrık sesi, o cana işleyen yalvarışları, işitenlerin yüreklerini cızz...zzz ettiriyordu. Deli Davut Koca Murat'ın yüzüne: "Ülen, neye pis pis düşünüyorsun?" diye bağırdı. Ötekinin; "Senin düşündüğünü düşünüyorum!" deyişinde "senin içinin yandığını anlıyorum; onu gizlemek için etmekte olduğun cart curtu kime yutturuyorsun?" yollu bir ifade vardı. Orada duran korsanların hepsi de anlayışlı bir tarzda gülümsediler. Deli Davut, öfke ile sandaldan tarafa döndü. Kürekçilere; "Anasını satayım! Getirin geriye şu Allah belasını vermeyesi piç kurusunu!" diye bağırdı. Bütün korsanlar sırttılar. Fakat Koca Murat –sanki deminden beri çocuğun geri dönmesini özleyen o değilmiş gibi– kaşlarını çattı; "Şimdi gördün mü belayı, onu ne yapacağız?" diye şikâyet etti. Korsanlardan biri; "Sen onu kıçkasara koğuşuna götür ve boş bir barut fıçısının içine tık! En selametli yer orasıdır!" dedi. Korsanın bu fikri kabul edildi. Koca Murat Uluç Ali'yi fıçıya korken; "Ülen, hele burdan

çıkayım, de, anam avradım olsun, seni pırasa gibi doğranım!" dedi ve yukarıya fırladı. Yukarıda bütün dayılar abdest aldılar. Birkaç tanesi şalvarını çıkarıp bacaklarına -iki köşesinden deldikleri- kefenleri geçirdiler ve birbirini kucaklayarak birbirine -eğer geçmişse- haklarını helal ettiler. Sonra çala kürek davrandılar. Bunların hepsi de ana baba kuzusu idiler. Ölürlerse -yurtlarından uzak... uzaaak- sular kefenleri ve deniz mezarları olacaktı. Anadolu'da bir ihtiyar ana veya baba, belki de bir kardeş, yaşlarla taşan bakışını belki senelerce Batı Akdeniz'e doğru çevirecek, senelerden sonra yine yaşlı gözlerle batan güneşe bakarken, günün ölümüne ağlar gibi titreyen ezan sesini duyacak, kederle kapkara bir iç çekişinden sonra özünden kopup gelen soluguyla denizler şehidinin ruhuna bir fatiha okuyarak selam gönderecek, ondan şehit, Akdeniz'in geçmiş mavi dalgaları ve rüzgârları gibi unutulup gidecekti.

Fromentara adası İspanya yakasına karşı savaşan Türk korsanlarının uğrağı olduğu için İspanyol gemiler -meğer ki kalabalık bir filo gelmiş olmasınlar- ona hiç uğramazlar ve pek uzağından geçerlerdi. Fakat Diyego de Azueras, zamanın en kudretli bir savaş makinesi hâline getirdiği Santiyago gemisinin -bol ve usta silahşorlarına güvendiği kadar da- iri yarı gövdesiyle iftihar eden atak bir denizci idi.

Fromentara adasınının kara bir kaya ile kapanan güney limanınının ağzı veya boğazı yarım deniz mili süresince -sağa sola zikzaklayıp bel kırarak içlere doğru uzanır. Bundan dolayı boğazın dibindeki limanı, her rüzgâra karşı çatılı bulunur. Fakat liman üzerine abanır gibi yükselen uçurumlar, kuzey rüzgârlarında oluklamalar yaparak, topaç gibi dönen sağnaklar salar. Bu rüzgârlar suları karıştırır ve boğazdaki kumların yerlerini değiştirir. Öyle ki; boğazın bugün geçit veren bir noktası, ertesi gün sığ bir

kum tepesi ile kapanır. Boğaz geçildikten sonra, bir kumsalla çevrili yuvarlak bir limana girilirdi.

Kara Yusuf berkendenin önüne dibi gözetlemek üzere nöbetçiler koydu. Geminin, kumsalların birine oturmasından korkuyordu. Kara Yusuf, ancak apansız yapılacak bir baskınla kalyonu zaptedeceğini biliyordu. Baskını nasıl yapacağını çarçabuk tasarlamıştı. Geminin direklerini indirmişti. Berkende, yavaş yavaş boğazın kıvrıntıları üzerinden yılankavi bir iz bırakarak ilerliyordu. Gemi son kıvrıntıya gelince –öyle bir büklüm ki, onu da aştığı vakit düşman berkendeyi görecekti– Kara Yusuf kürekleri siya ettirerek gemiyi durdurdu. Sandallarla karaya kırk kadar arkebüsçü çıkarttı. Bunların hepsi de nişancı adamlardı. Direk sereninin ucuna asılmış bir armudu bir arkebüs ateşinde parça parça ederlerdi. Nişancılar, çalılar arasından yokuş yukarıya çıktılar. Limanı uzunlamasına örten burnun en yüksek yerine –çalılar arasında gizli kalarak– dizildiler. Onlara karadakilere değil, gemidekilere nişan almaları emir edilmişti. Verilen bir işaret üzerine kırk kadar arkebüs patladı ve gemi güvertesinde gezmekte olan düşman ya ölü, ya ağır yaralı olarak yerlere düştü.

Ondan sonra nişancılar acele ile yokuş aşağı koşarak, gene sandallarla hemen gemiye döndüler. Gemiye hızla ilerlemesi emri verildi. Kürekleri çekilerek ilerlemekte olan berkende seyirten uzun bacaklı bir örümceğe benziyordu. Gemi uzanan kara dilinin ucundan görünür görünmez baştaki üç büyük topu kalyonun su kesiminin altına ateş etti. Bir bordasının iki kolombrunu da kalyon ile kıyı arasında düşman götürüp getiren sandala ateş ederek onu paramparça etti. Bu surette karadaki düşman kalyona ancak yüzerek varabilirdi. Berkende denizleri fışlıdata fışlıdata kalyona yanaştı. Kalyonun güvertesine uçlarına demir kancalar bağlanmış halatlar atıldı. Berkendenin kalyona yanaşacak tarafının

kürekleri içeri alındı. Korsan gemisindekiler, uçları kancalı olup da düşman güvertesine saplanmış halatlara asılınca, gemi kalyona yanaştı.

Karadan arkebüslerle ateş edilince düşman, ne olduğunu anlamamış ve şaşalamıştı. Ancak korsan gemisi birdenbire meydana çıkıverince tehlikeli bir baskına uğradığının farkına varabildi. Karaya çıkmayıp kalyonda kalmış bulunan topçular emir beklemeden toplarının başlarına koştular. Bunlar, topların yalpa kösteklerini (gemi dalgalı havada sallanırken toplar öteye geriye saldırarak geminin parçalanmasına sebep olmasın diye, topların arabaları dört tarafından güverteye perçinlenmiş demir halkalara bağlanırlar. Bu bağlara yalpa köstekleri denilir.) çözüp, topları top lombarlarından (gemilerde toparlak pencerelere lombos, dört köşeli pencerelere lombar denilir) geri çekerek doldurup gene bataryaya (yani lombarlara) itinceye kadar berkende yanaşmış bulunuyordu. Korsanlar açık lombarlardan uzun harbiler sokarak toplarla uğraşan birçok topçuyu ve topçu yamak ve çırağını süngülediler. Ve sonra süngüleriyle lombarlardan içeri daldılar. Top güvertesinin üstünde bulunan kalyonun üst güvertesinde ise düşman toplanıyordu.

Bunlar birkaç yüz kişi olunca berkendenin hemen hemen boşalmış olan savaşçı köprüsüne hoplamaya koyuldular. Lombarlardan dalmış olan korsanlar top güvertesindeki düşmanı temizledikten sonra hazır doldurulmuş ve doldurulması hemen hemen tamamlanmış olan topları alesta ederek ve hepsini de lombarlara sürerek berkendenin güvertesine ateş ettiler. Korsan gemisinin kürekçi bekçisi ve savaşçı gezintisi köprüleri kulak patlatıcı bir traka ve alev dilleriyle süpürüldü. Düşman ölüleri yığıldı. Kekri barut dumanından ise göz gözü görmez olmuştu. O zaman korsanların "Allah! Allah!" nidası, limanın etrafındaki dağlarda angılandı. Sanki

dağlar, arslanlar gibi gürlüyorlardı. Korsanların birçoğu dalkılıç parıldatarak, birazı da lobut fırlatarak berkendenin köprülerine fırladılar.

Düşman berkendeye atlayınca, berkendede kalmış olan az buçuk korsan ikiye ayrılarak bir kısmı başkasaranın (kumanda köprüsünün) bir kısmı da kışkasara ve çadır altının müdafaasına koyulmuşlardı. Düşman bu iki parti korsanın üstüne büyük bir sayı üstünlüğü ile yükleniyordu. Korsanlar, kendilerini feda etmek suretiyle, orasını ancak pek kısa müddet müdafaa edebilirlerdi. Bu sıkışık durumda iken birdenbire imdatlarına yetişen arkadaşlarının "Allah! Allah!" diye savaş nidasını duyunca, onlar da ezeli adı anarak taarruza geçtiler. Bütün köprüler kan tütüyordu ve çıplak ayakla basıldığı zaman bile kaygandı. Fakat zayıf bir rüzgâr, dumanı çarçabuk seyrekleştirdi. Artık dost dostu ve düşman düşmanı tanıyabiliyordu.

Tam bu sırada idi ki Deli Davut, karşısında dev gibi yükselen Diyego de Azueras'ı tanıdı. Herifin gözlerinin etrafında kırmızı halkalar vardı. Gözleri domuz gözleri gibi ufaktı. Bir omuzundan belinin öteki tarafına palaskavari bir ip takılıydı. O ipten altı piştov sarkıyordu. Herif bir elinde yedinci bir piştov tutuyor, öteki elinde de birkaç kalın kasap satırına benzeyen demir ve çelikten yapılmış bir kılıç tutuyordu. Davut ile Diyego piştovlarını aynı zamanda ateşlediler. Diyego, vuramadı. Davut kurşununu düşmana saplamış olduğuna emindi. Fakat düşmanı, bir kurşun yemiş olduğunu hiç belli etmiyordu. Diyego, ileri atılarak Davut'a vurmaya üzere o koca kılıcını kaldırdı. Davut içinden "Bu herif pek benim dişime göre değil, neredesin, ya Koca Murat?" diye düşünürken üzerine inmekte olan kılıçtan korunmak üzere, kendi palasını düşman kılıcına çapraz vurdu. Davut yaralanmıştı. Fakat düşmanın o korkunç darbesi palasını tâ sapının yanından us-

tura gibi kesip atmıştı. Davut hemen bir yana sıçradı. Diyego bir kılıç daha çalmak üzere kılıcını gene Davut'un üzerine kaldırdı. Tam bu sırada Diyego'nun yanında duran bir korsan, İspanyolun o boğa boynuna sepetlemesine bir yatağan çaktı; kan fışkırdı. Diyego'nun kılıcı, her ne kadar bu yatağan darbesi neticesinde ineceği yerden saptıysa da gene Davut'un iki parmak ucunu uçurarak iki parmağını güdük bıraktı. Diyego'nun yanından herifin böğrüne bir piştov sıkıldı. Fakat gene de Diyego bir zaaf eseri göstermedi. Artık dost ve düşman birbirinin içine öyle sıkıfıkı girmişlerdi ki, bu savaşçılar bulamacının içinde piştov kullanılmasının imkânı kalmamıştı. Yalnız kitli dişler arasından kızgın kızgın sızan sözler, ara sıra "Allah!" veya "Santiyago" diye bir nida ve bunlarla beraber çelikle çeliğin birbirine şaklayıp şakırdaması duyuluyordu. Bir çeyrek saat süresince zafer, bir bu yöne, bir o yöne meyletti. Ondan sonra Diyego, büyük bir ormanın en yüksek ve ulu bir ağacı gibi, savaşçılar köprüsünün üzerine yıkıldı. Onun ölmesiyle savaş da sona erdi. Kılıç artığı düşman, öldürmemeleri için yalvararak kendilerini denize atıp karaya yüzüyorlardı. Karada kalanlar savaşa katılamamışlardı. Onlar ve yüzerek onlara kavuşanlar, kalyondan İspanyol bayrağının indirildiğini ve kalyonun bayrak gönderinin ucuna Diyego de Azueras'ın kesik başının saplandığını görünce, tabana kuvvet adanın dağlarının arasına kaçtılar.

Korsanlar Diyego de Azueras'ın gövdesinde o günkü savaşta aldığı beş piştov ve yirmi kadar da kılıç ve yatağan yarası buldular.

Kara Yusuf, kılıcının ucuyla herifin leşini dürterek:

"Bu domuz yıllarca Batı Afrika kıyılarında ora halkının köylerini basardı. Orada çoluk çocuk, karı kız kimi yakalarsa döve döve kayığına doldurur, on-

ları Amerika'daki toprak sahiplerine köle diye sattı. Çünkü İspanyollar, Avrupa'dan taşıyıp da yerli kızıl derililere aşıladıkları hastalıklarla adamların köküne kibrit suyu dökmüşler. Eh, köle de lazım. İşte bundan dolayı herif Amerika'ya gemi dolusu Afrikalı taşıyordu. Fakat derken İngilizler de taşımaya başladılar. Hatta İngiltere Kraliçesi Elizabeth kendi parasıyla gemi yaptırmak ve içerisine adam koyarak köle yakalatıp Amerika'da sattırıyor. Zencilerin fiyatı uyuz ve ihtiyar eşeklerin değerinden de aşağıya düştü. İşte onun için Türk kıyılarından beyaz esir toplama sevdasına düştü. Birkaç denemeden sonra, bu işe iyiden iyiye girişmek üzere bu Santiyago kalyonunu yaptırdı. Neler hazırladığını duymuştuk. Onu Tanrı inayetiyle ortadan kaldırma işi bize nasip oldu. Alın atın şu köpeğin leşini denize!" dedi.

Barut fıçısına giren Uluç Ali, başlangıçta barut fıçısını cennet sanmıştı. Çünkü gemideki barut fıçısı, gemiden uzaklarda kalacak olan karalara kıyas gönül ferahlatıcı bir yerdi. Oraya girdikten az sonra berkendenin kürekleri yavaş yavaş çekilmeye koyuldu. Gözleri ile bir şey göremeyen Ali, bütün dikkatini kulaklarına toplamıştı. İlk önce kürek ıskarmozları gıcırdayıyordu. Sonra ayağa kalkarak kürek çeken payzenlerin (kürekçilerin) kürek topaçlarına asılarak ve "hah!" diyerek oturakların üzerlerine kendilerini salıvererek oturlarken peydahladıkları donuk homurtu duyuluyordu. Ali, dikkat etmişti: Gemide cemaatle namaz kılınırken secdeye varanlar aynı gürültüyü çıkarıyorlardı. Ondan sonra küreklerin denizde ışıltısı kulağına geliyordu. Ali, iki elini fıçının kenarına vurarak payzenlerin hareketine göre tempo uydurmaya koyuldu.

Koca Murat onu fıçıya korken, başını hiç fıçıdan dışarıya çıkarmamasını tembih etmiş ve soluk alabilmesi için fıçı kapağını yarı kapamıştı. İyi ama,

fıçının içinde o kendi üstüne büzülmüş durumu olsun, tepesine değen kapak olsun, layıkıyla tempo tutmasına mani oluyordu. Halbuki Ali, o tuttuğu tempo ile geminin muntazam gürültüsüne kendi ufak gürültüsünü katarak gemiye yardım etmekte olduğunu sanıyordu. Bu kadarcık bir yardım da mı yapmasıydı yahu? Onun için kapağı yavaşça kaldırıp yere koydu. Başını da fıçıdan dışarıya çıkardı. Hah şöyle! Şimdi mükemmel nöbet vurabiliyordu.

Fakat ne oldu birdenbire? Kürekler durdu. Alçak sesle bir şeyler söylendi, takırtılar oldu. Sonra gene çıt yok. İşte bu fena idi doğrusu! Ali tepeden tırnağa kadar dikkat kesilmiş, sükûtu dinlerken, birdenbire az kalsın fıçıdan dışarıya fırlıyordu. Çünkü apansızın kırk kadar arkebüs patlamıştı. Beklenmeyen o şiddetli traka çocuğu sarsmıştı. Sonra gene kısa bir sükût, gene patırdılar, gürültüler, "Çabuk olun", "Davranın ha!" diye acele acele verilen emirler ve daha sonra öyle bir kürek gürültüsü ki koca berkendeyi zangır zangır sarsıyordu.

Ondan sonra kopan kıyamet, artık akıl erdirilecek gibilerden değildi. O, bir patırtı kargaşalığı idi. Gemi tepeden ayak sesleriyle gümbür gümbür ötüyordu. Ali bir fıçının mı, yoksa bir davulun mu içinde idi? Pek fark edemiyordu. Ara sıra ayak gümbürtüsünün çıkardığı yeknesak homurtunun içinde daha sert bir gümbürtü oluyordu. Sanki davulcu arada bir kızıp tokmağı davula, onu patlatırcasına vuruyordu. O zaman tavandan tozlar dökülüyordu. Daha sonra kulaklarını, içlerine biber ekilmiş gibi yakan bir zonklayış duydu. Daha sonra kulaklarını sanki bin zil ile çınlatan top sesleri! Fakat bu sefer Uluç Ali, tetikte idi. Bu top gürültüsü, ilk arkebüs ateşini gibi ona anası Perçim'i hatırlatıp onu "ana!" diye bağırtmadı.

İşte ondan sonra silah şakırtısı ve "Santiyago!" ile "Allah! Allah!" nidalarını duydu. Artık fıçının

içinde rahat duramıyor, zıp zıp hopluyor, o sivri ve ince çocuk sesiyle "Allah! Allah!" diye, "Vurun, gebertin hainleri!" diye ciyak ciyak bağıriyordu.

Bir aralık bir ses: "Vuruldum arkadaşlar!" diye bağırdı. Hemen biraz sonra Ali'nin alınına bir damla ılık su düştü. Elini alınına götürdü, parmaklarına baktı. Yukardan kan damlamıştı. O ses Koca Murat dayının da, Deli Davut dayının da, öteki dayıların da sesine benziyordu. Ali'nin yüzü büzüldü. Dudakları yamrı yumru oldu, gözleri kısıldı ve pek candan ve acıklı bir surette hıçkıra hıçkıra ağlamaya koyuldu. Fakat biraz sonra gene insanın içini kabartan ve insana saldırma isteği veren "Allah! Allah!" nidaları, kılıç şakırtıları, pam güm piştov patlamaları...

Hem de bu gürültüler gitgide kendi katına iniyor ve koğuşa yaklaştıkça yaklaşıyordu. Artık fıçı içinde durulamazdı. Bu kadar gürültü arasında insan hiç bir fıçının içinde tıklı kalabilir miydi? İnsaf be yahu! Çıkmalı, elden gelen yardımı yapmalıydı. İşte çıkmıştı. Ama Murat dayı onu pırasa gibi doğrayacakmış. Doğramazsa hatırı kalırdı. İçinden bir ses ona. "Orda ne duruyorsun?" deyip kışkırtıyordu vesselam.

Uluç Ali çıktıktan sonra etrafı kolaçan etti. Yahu, koca koğuşa silah namına bir şey yoktu. Gürültü koğuşa pek yanaşmıştı. Artık piştovlar pek patlamıyor, fakat kılıç şakırtısı insanın kulaklarını kamaştırıyordu. Kapıya koştu ve araladı. Kapının üç dört adım ötesinde dayıları arkalarından görülüyordu. Hemen hemen omuz omuza vermişler, önlerindeki kalabalık düşmanları çala kılıç adım adım geriletiyorlardı. Uluç Ali onlara: "Yaşasın dayılar! Davranın ha!" diye bağırdı. Hatta bir tanesini, daha hızla ilerlemesi için, iki eliyle ardından itti. Ama ha duvarı itmiş, ha dayıyı!

Artık dayılar daha hızlı ilerlemeye koyulmuşlardı. Uluç Ali neredeyse perendeler atacaktı. Olan-

ca ince sesiyle dayılara savaş cesareti vermekte hiç kusur etmiyordu. İşte artık adeta yürür adım ilerliyorlardı. Onlar düşmanı önlerine katınca, Uluç Ali de kendisini onların peşine kattı, cmbr cemaat yukarıya çıkıldı. Orda Uluç Ali kimi görsün? Koca Murat yaradana sığınarak lobudu verip veriştirip durmakta. Uluç Ali ona da, "Yaşa dayı" diye cesaret verdi. Hatta ona yardım etmek için önündeki gvurun ayak bileklerinden tutunca yaradana sığınarak çekti. Herifi ki üstü getirdi. Ne var ki, lobudu ayakta olan düşmanın başına nişan alarak havada döndüren Koca Murat –herif birdenbire önünde kayboluverince– lobuda verdiği hızla Mevlevi dervişi gibi yerinde döndü. Aşağıya bakınca yerdeki düşmanı da, ayaklarının arasındaki Uluç Ali'yi de gördü. Adamın başını lobut topuzunun bir vuruşuyla ceviz gibi patlatırken Uluç Ali'ye "Ulan, ayaklarımın arasında ne geziyorsun?" diye bağırmasıyla beraber, kiına öyle bir tekme havale etti ki, Uluç Ali birdenbire kuş kesilerek havalandı. Ve soluğu kist kürekçiler ambarında aldı. Eh, yardım bu kadar olurdu. Uluç Ali kiını uğuşturarak koğuşa koştu ve hemen fiının içine girdi. Ağır ağır soluyordu. şaka değil, tam korsandı artık. Savaşa iştirak etmişti ya. Biraz ardı ağrıyordu, bir de omuzu... Oraya elini getirince derisinde hafif bir arızaya rast geldi. Eline baktı, kan vardı. Bir kılıç omuzunun birine hafif dokunmuştu. şu savaştan korkmamıştı ama, akşam yiyeceği dayaktan korkuyordu. Acaba Murat Dayı ve öteki dayılara ne mantar uydurmalıydı? Asıl sorun buydu.

Yukarda artık patırtı, gürültü dinmişti. Yalnız gidip gelmeler oluyordu. Bir aralık gemi marangozu Mümin Ağanın: "Su altındaki küçük delikleri kolay tıkadık. Fakat bizim omurga topunun on iki okkalık güllesi yok mu? Yedi sekiz karış eninde bir delik açmış. Suyu durdurup bir lombar akıncaya

kadar canımız çıktı. Hem bakındı şu berkendenin küpeştesinin hâline! Deh gidinin çocuklar, hiç bu kadar hızla yanaşılır mı?" diye söylendiğini duydu. Bir başka ses ona, "Usturmaçalar koyduk a!" diye cevap verdi. Öteki; "Usturmaça diye sekiz şiltelik vezir döşekleri de koysanız, yanaşış ve çatışın böylesine küpeşte mi dayanır? Görülecek işi dikkatle yapmalı. İyi ki kalyon var da ondan onarma işi için kereste çıkarabiliyoruz. Ya olmasaydı? Afrika'nın hurma ağaçlarıyla mı küpeşte onaracaktık?"

Uluç Ali içinden "İnat değil mi, hurma ağacından onarsanız bile ben bu fıçıdan artık çıkmam" diyordu.

Az sonra yukardaki köprülerde su dökme sesleri ve tahta oğma gürültüleri oldu. Derken bir ses; "Yahu, bu akşam lokma yok mu?" diye seslendi. Koca Murat'ın sesi de, "Ne lokması? Bugün savaşırken aşçı mutfakta yemek mi pişirecekti?" dedi. Bir başka ses; "Yahu, Uluç Ali nerde? Oğlana sakın bir şey olmasın?" diye seslendi. Birkaç ses birkaç kere adını çağırdı. Uluç Ali cevap vermemeye karar vermişti. Fakat dayanamadı; "Burda, fıçıdayım" diye cevap verdi. Koca Murat: "Ne duruyorsun orda? Çık bakalım, artık gel buraya!" diye çağırdı. Hemen hemen bütün korsanlar o gün Uluç Ali'nin ne yaptığını duymuşlardı. Kara Yusuf, çadır altında dinelmiş, gülümsüyordu. Öteki korsanlar da köprülerin ötesinde berisinde bekliyorlardı. Bu çocuk her günkü korsanlık hayatında bir yenilik, hoş bir başkalık teşkil ediyordu. Yaralı korsanlar yaralarını sarmışlar, savaşçı köprüsünde yan gelmişlerdi. Uluç Ali, süt dökmüş kedi gibi meydana çıktı. Koca Murat; "Gel bakayım!" dedi. Ali içinden; "İşler galiba fena olacak!" diye düşünceli düşünceli ilerledi.

Koca Murat; "A yaramaz, ben sana savaş sırasında fıçıdan çıkma demedim miydi? Kavganın tam

kızıştığı zaman ayaklarımın arasında ne geziyordun?" diye sordu.

Uluç Ali yutkundü, dilini yaladı ve kaşlarını hafifçe çattı:

"Siz bana her gün bulaşıkları yıka, demediniz miydi?" diye sordu. Birçok korsan, gülümsediklerini göstermemek için ellerini ağızlarının üstüne koymuşlar, başlarını bir tarafa doğru döndürmüşlerdi.

Uluç Ali; "Bulaşıklara gitmek için geçeceğim yolun üzerinde bir düşman dikilmişti. Yolumu kesiyordu; geçmek için, ayağından tutup bir yana çektim. O zaman senin bacaklarının arasına düşmüşüm" dedi. Bir kahkaha koptu ve fıçıdan çıkma meselesi, gülüşler arasında, oracıkta kapandı.

Koca Murat, Uluç'a "Gel beri, oğlum!" dedi.

Uluç Ali ilerledi; Murat Dayı; "Omuzundaki leke nedir? Dur bakayım!" dedi. Uluç Ali'nin gömleğini açtı. Yanındakilere; "Yahu, çocuk yaralanmış ama küçük bir şey, pire ısırığı değil mi Ali? Ha öyle. Melhem sürüverin. Babadan atadan kalma kanturun çiçeği yağı; başka ilaca bakma, kendimde de, başkalarında da denedim, birebir geliyor" diye anlattı.

Öteden Deli Davut, Murat'a; "Yahu, çocuk sünnet edilmiş mi?" diye sordu. Koca Murat; "ne bileyim?" dedi. Çocuğa dönerek; "Ali, sen sünnet oldun mu?" diye sordu.

- O ne demek Murat Dayı?

Murat:

- Anlaşıldı, olmamış, dedi.

- Öyleyse, çocuk sünnet olmadan önce gazi oldu, çaresine bakmalı, günahıdır. Bizim Mümin Ağa o işte ustadır, dedi.

Murat:

- Kalyonun deliklerini tıkaya tıkaya adamcağızın canı çıktı; yorgundur, yarın akşam çaresine baksın. Şimdi asıl mesele, ne yiyeceğimizdir. Bunca savaştan sonra salma suya peksimet yemekle

akşam yemeği yendi denmez. Bizim ambarda zeytin, peynir var. Kalyonu yoklayanlar orda yiyecek iyi bir şey bulmadılar mı yahu? Bakınız Uluç Ali pehlivan karnım aç diyor, dedi.

Birisi:

– Kalyonda bulunanların cetvelleri Kara Yusuf Reis'e verildi.

Birkaç ses:

– Ne duruyoruz? Lokma hazırlasak a! diye seslendi.

Birkaç ses de:

– Neredeyse lokma pişti, dediler.

– Hani ya? Ocak bile yanmadı.

– Ocak yandı, ama burda değil, kalyonda yandı. Kalyonun mutfağı bizimkinin on misli var. Hem kömür gırla, bizim aşçıbaşı da orda. Kalyonda kırk, elli kadar koyun varmış; bir o kadar da domuz. Bizim arkebüs ateşi koyunların yarısını yere sermiş. Kara Yusuf Reis, "Ötekileri de kesin" dedi. Domuzları Hıristiyan forsalara verdik. Altmış kadar da Türk forsa var. İki seneden beri kürek çekiyorlarmış, herifler bir deri, bir kemik kalmışlar. Reis bütün koyunları onlar için kurban ettirdi. Onlar kalyonda aşçıya yardım ediyorlardı. Hıristiyan forsaların bir kısmı Müslüman olmak istiyorlarmış. Bu gece burda muhakeme olacaklar.

Aşçıbaşı kalyondaki kazanları şartladıktan sonra koyunları pişirdi. Sandalla berkendeye dört kazan dolusu et gönderdi. Berkendede bulaşıklar çarçabuk yıkanmıştı. Bulaşıklar yıkanırken korsanlar birbirlerine; "Uluç Ali haklıydı. Koca Murat ona tekme atmamış olsaydı şimdiye kadar o çoktan yıkamış olurdu, değil mi Ali?" diyerek küçük Ali'ye hoşça takılıyorlardı. Bir taraftan peksimetler ıslak bezlere sarılarak yumuşatılıyordu.

Yemekler yendi. Az sonra Müslüman olmak isteyen üç kişi korsanların önüne getirildi. Bunlar ile-

ri atılarak güldür güldür şehadet getirdiler. Ortadaki kısa boyluydu. Sağdaki soldakiler ise budala suratlı, fakat insan azmanı heriflerdi. Yusuf Reis, "Ne için Müslüman olmak istiyorsunuz?" diye sordu. Ortada duran kısa boylu, basık alınlı, iki parmak kalınlığında kara kaşlısı önceden iyice ezberlemiş olduğu sözleri papağan gibi okumaya koyuldu. Yusuf Reis öteki iki forsaya, "Sizin söyleyeceğiniz bir şey yok mu?" dedi. Onlar bir ağızdan "Hayır efendim" –ve ortadaki arkadaşlarını göstererek–, "Bizim namımıza Kostaççiyö söyleyecek" dediler. Yusuf Reis onlara, "Ha, öyle mi?" dedi ve Kostaççiyö'ya, "Devam et bakalım" diye müsaade verdi.

Kostaççiyö; "Efendimiz, imparatorumuz, yani büyük Türkümüz, yani siz, bugün o alçak o hain, o menfur köpek oğlu köpek, eşek oğlu eşek Diyego de Azueras denilen kerhanecinin üzerine bugün kazandığınız o muazzam, o yüksek, o engin zaferden bir akşam önce, ben ve bu iki arkadaşım köleleriniz uykuya vardığımızda hepimiz aynı rüyayı gördük. Rüyamızda dağ gibi kocaman, yeşil sarıklı, uzun sakallı ve çok uzun bıyıklı, –hatta efendim, bıyıklarının bir tarafı batıda, bir tarafı da doğuda kaybolduğu için uçlarını pek göremedim– bir Santo Santissimo gördüm. Büyük bir peygamber, hatta peygamberlerin en büyüğü olduğu besbelliydi. Ben ona: 'Ey ulu zat-ı şerif, sana canım kurban, zatıâlilerinin adı nedir, acaba sorabilir miyim?' dedim. O bana, 'Benim adım Makometto'dur' "

Burda Yusuf Reis, Kostaççiyö'nün sözünü "Sen dur hele" diye keserek öteki iki forsanın birine, "Sen de aynı rüyayı gördün değil mi?" diye sordu.

– Evet, efendim, aynı rüyayı gördüm.

– Sen koca sarıklı, koca bıyıklı adamı evvelce hiç gördün müydü?

Forsa şaşırdı. Yanındaki Kostaççiyö'ya yavaşça: "Gördük müydü?" diye sordu.

Kostaççıyo:

- Hayır, görmedikti efendim, dedi.

Yusuf Reis ona:

- Sana sormuyorum, sen ağzını kapa, dedi.

Forsaya dönerek:

- Gördün müydü, görmedin miydi? diye sordu.

Forsa:

- Görmedimdi, dedi.

- Peki, adını sormadın mı?

- Sordum.

- Neymiş adı?

- Maçonetto.

- Bu Maçonetto kimmiş?

-Şeytanların baş şeytanı imiş. Müslümanların peygamberi imiş. İşte biz de ona inanacağız ya.

- Âlâ, sen sus şimdi. Sen devam et Kostaççıyo.

- Efendim, bu arkadaşta bakmayınız. Sabah yediği yemeğin ne olduğunu, yedikten beş dakika sonra unuttur. Aklı bulanıktır. Ertesi günü uykudan uyanınca gece görmüş olduğu rüyayı bana sıcağı sıcağına anlattı. Tam söyledığım gibidir.

- Eh, ne duruyorsun? Anlat bakalım.

- İşte yüksek ve büyük gümbürtülü zatiâlinize anlattığım gibi Ulu Maçonetto'yu gördük. Kendisine kim olduğunu sorduk. O da büyük lütuf ederek bize kim olduğunu söyleyince birdenbire içimizden ona karşı bir sevgi doğdu. Ona: "Artık alçak Hristos'a kim sümüğünü atar?" dedik. Dedik değil, dedim, ama sonradan bunlar da ona öyle dediklerini bana dediler de işte ondan dolayı ben dedik diyorum.

Yusuf Reis, Kostaççıyo'ya:

- Sen sus şimdi, dedi.

Gene önceden sorguya çektiği bön suratlı iri kıyıma dönerek:

- Sen onu gördüğün zaman ona hürmet etmedin mi? dedi.

- Hiç etmez olur muyum? Ettim bittabi!
- Nasıl ettin?
- Kuyruğunu öptüm.
- Kuyruğu nasıldı, tüylü mü, tüysüz müydü?
- Tüysüzdü, ucu akrep kuyruğu gibi harbili idi.
- Nasıl bildin?
- Bilmez olur muyum, efendim? Tâ çocuklu-

ğumda Sör Cici'nin dükkânında resmi vardı. Boy-nuzlu, kuyruklu idi. Bize tâ o zaman onun Müslü-manlar sultanı Maçometto olduğunu söylerlerdi.

Yusuf Reis hepsine birden hitap ederek:

- Demek ki siz Müslüman olmak istiyorsunuz ha? dedi.

Hepsi bir ağızdan davudi bir ses ve yarı İtal-yanca yarı İspanyolca bir şive ile tekrar şهادet ke-limesini getirdiler. Ondan sonra Kostaççiyο kendi-sini Yusuf Reis'in ayaklarına atarak:

- Ben çocukluğumdan beri gizli Müslümandım; çocukluğumdan beri Türkleri sever ve Türk olmak isterdim. İki üç kere Türk kıyılarına gittik. Her fırsat buldukça bu alçak Diyego de Azueras'ın elinden çocuk, kadın birçok Türk'ün canını kurtardım. Bir keresinde bir Türk'ü kurtarıırken ben ve bu iki arka-daşım yakalandık. Diyego tarafından küreğe kon-duk, dedi.

Kalyonda forsalık etmiş bir Türk ileri atıldı. Kostaççiyο için:

- Vay gidi pezevenk vay! Yusuf Reis! Bu ada-mın sözleri hep yalan. Biz Türklerin İtalyanca bil-mediğimizi sanıyordu. Benim oturağımdaki Türkler bilmiyorlardı. Ama ben Marmarisliyim, İtalyanca ve Rumca biliyorum. Bu adam, yani bu Kostaççiyο as-len Napolilidir; iki yanında duran iki azman insan bozuntusu herifler de oralıdır. Bunların üçü aynı oturağa zincirli aynı küreği çekiyorlardı. Bu Kostaç-çiyο Anadolu kıyılarına seferlerde Türkleri nasıl öl-dürdüğünü, kadınların ırzlarına geçerken onları

boğmanın ne kadar zevk verici olduğunu bu iki otu-
rak komşusuna ballandıra ballandıra anlatmakla bi-
tiremezdi. Hatta bir defa bir Türk çocuğunu nasıl
boğduğunu anlattı. Çocuğu ensesinden tutmuş, ba-
şını bir kova dolusu suyun içine bastırmış. Çocu-
ğun, kovayı Türklerin nargileleri gibi fokur fokur
öttürerek boğulduğunu anlatırken gülmekten katılır-
dı. Sonra bu Kostaççıyo, Diyego'nun bu son zap-
tettiğimiz kalyonundan önceki gemisinde isyan çı-
kartmaya çalışmış, Diyego tarafından forsaya kon-
muş. Arkadaşı olan bu iki herife, "Ah bizi bir Türk
gemisi zaptetse, onlara Müslüman olmak istediği-
mizi söyleriz, bir gün fırsatını bulup gemiyi ve ge-
mideki ganimetleri elimize geçiririz" diye anlatır,
durur; onlara şehadet kelimesinin nasıl söylenece-
ğini öğretirdi. Onlara "Benim aklım, sizin kuvveti-
nizle birleşirse her şeyi yapmaya kadir oluruz" der-
di. İşte bu Kostaççıyo böyle adamdır, dedi.

Yusuf Reis, Kostaççıyo'yu tepeden tırnağa süz-
dü. Sonra Türk forsasına dönerek:

– Sen yanıyorsun hemşerim; Kostaççıyo'nun
tıynetini yüzünden belli! dedi.

Kostaççıyo'ya hitap ederek:

– Sen Müslüman olmak istiyorsun, değil mi?
diye sordu.

Öteki:

– Evet, efendim, diye cevap verdi.

Yusuf Reis ordaki korsanlara dönerek:

– Bunlar Müslüman olmak istiyorlarmış, götü-
rüp sünnet ediniz, dedi.

Hemen birkaç korsan ileri atıldı. Üç forsayı
başkasaraya doğru götürdüler. Yusuf Reis öteki for-
salar için:

– Artık vakit geç. Yapılacak işler de var. Bun-
ları kalyona götürünüz, dedi.

Korsanlardan birisini çağırarak ona yavaşça:

– Bunları kalyonun güvertesine yatırınız. Gece

kaçmak isteyen olursa bırakınız, kaçsın. Bize yetecek kadar bizden olan kürekçiler var. Adaya kaçarlarsa ada büyüktür; köyleri var; adada başlarının çaresine bakarlar. Bunların arasında kaçmayanlar olursa onların sahiden bize iltihak etmek istedikleri anlaşılır. Şimdi hemen liman boğazının ağzına nöbetçiler gitsin. Açıkta bir gemi görülürse, âdetimiz veçhile, ateş yaksınlar, dedi.

Kostaççıyo ile iki arkadaşını başkasaraya götüren korsanların canları sıkkındı. Birisi ötekine; "Yahu, savaş iyi ama, ne kadar da alçak olsa, silahsız adamı idam etmek insanın ağırına gidiyor. Biz celat değiliz galiba" dedi. Öteki daha cevap vermeden arkalarından birisi; "Hakkınız var, arkadaş; siz herifin ne dediğini benim ağzımdan duydunuz; bense bu herifin ağzından duydum. Forsa olarak küreklerde bu adamı dinlerken, Tanrı kurtuluşumu nasip ettiği gün, bir kova su içinde boğulan çocuğun ve boğularak ırzlarına geçilen kadınların intikamını kendi ellerimle almaya yemin etmiştim. Bu herifin cezasını vermek bana, size ağır geldiği kadar ağır gelmez" dedi. Bunu diyen adam, Yusuf Reis'e şehadette bulunmuş olan Türk forsasıydı.

Korsanlar itiraz etmediler. Aradan beş on dakika geçince Kostaççıyo'nun seren ucunda sallandığı görüldü. İki iri kıyım adamı ise korsanlar yere yatırıp falakaya çekmişlerdi. Korsanın biri "Nasıl Makometto idi değil mi" diye sorunca, sopa da çat diye iniyordu. Öteki: "Kuyruğunu öptüdü değil mi?" diyor, küt diye aşkedişiyordu. İki herif iyice dövüldükten sonra forsalar güvertesine götürülerek, forsalara (taban tahtalarına) çakılı olan mapalara (demir halkalara) ayaklarından zincirlerle kösteklendiler.

Uluç Ali iki üç gün sonra sünnet edileceğini biliyordu. Kostaççıyo ile beraber daha iki forsanın sünnet edileceklerini duyunca, nasıl sünnet edile-

ceklerini görmek için yavaşça korsanların yanından sıvışmıştı. Karanlıkta bir gölge gibi kaydı; gördü ve korsanların yanına dönünce, Koca Murat ve Deli Davut'a sünnet olmak istemediğini söyledi. Ötekiler neden istemediğini sorunca Ali de gördüklerini anlattı. İki korsan güldüler. Ali'ye: "Adamın öylesini, öyle sünnet ederler, sen hiç merak etme, senin sünnet bambaşka bir şey" dediler. Ne var ki, çocuğun korkmuş olduğunu gördüler.

Ertesi günü marangozlar, kalafatlar, çırakları ve hatta korsanlar, iki geminin onarılmasıyla uğraştılar. Kalyonun yalnız su kesiminin aşağısı tamir ediliyordu. Çünkü Afrika kıyılarına götürülecek, orda tekne sökülecekti. Marangozlar bu tek kalyondan iki berkende, hatta bir de küçük kalita yapılabileceğine yemin ediyorlardı.

Fromentara'ya varıldığının üçüncü günü Uluç Ali'nin sünnet edilmesine karar verildi. Çocuk korkmuyordu. Korkak bir çocuk olmadığı boyuna bakmadan savaşa iştirak etmesinden belliydi. Fakat Kostaççıyo olayının çocuğa bir tuhaf etkisi olmuştu. Bundan dolayı sünnetin geciktirilmemesi ve yapılırken öksüz çocuğun eğlendirilmesi düşünüldü. Bunun için bütün korsanlar seferber oldular. Herkes sünnet hediyeleri hazırladı. Hokkabazlığı İzmir taraflarından Kilizmanlı Cafer yapacaktı. Çakısıyla güzel bir şak hazırladı. Karagöz'ü de Kuşadalı Hurşit oynatacaktı. Çocukken Karagöz'ü çok merak eder ve oynatırdı. Bazı peynir tulumlarının kılıarı ustura ile tıraş edildikten sonra inceltildi. Boyalar zeytinyağında eritilerek derilere elvan elvan sürüldü. Karagöz ve Hacivat, Tuzsuz Bekir, Beberuhiler hazırlandı. Bu işler görülürken Kuşadalı Hurşit Kilizmanlı Cafer'e; "Üfle bakalım şu şeytan minaresini! Üfle bakalım! Dağdaki keçi, sivridir kıcı!" diye takılıyordu. Öteki, "İlahi Cafer, Karagöz değnekleri eline çok yakışır doğrusu" diye mukabele ediyordu.

Çünkü ikisi de kılıç kullanmakta pek usta idiler. Yirmi portakaldan ibaret bir portakal dizisine bir kılıç çaldılar mıydı portakallar hiç dokunulmamışlar gibi yerlerinde kalırlardı. Halbuki portakalların yirmisi de ortalarından kesilmiş bulunurdu. Paskallığı Foçalı Mesut yapacaktı. Çok oburdu, mütemadiyen ağzı oynardı. Tıkabasa yedikten on on beş dakika sonra "Açlıktan içim bayılıyor" diye şikâyet ederdi. Bir gün yarım somunu takımıyla ağzına tıkmış, bir yanağı top gibi şişmiş, bir gözü de kapanmıştı. Ağzı öylesine bir tarafa kaymıştı ki, onu gören Deli Davut; "Dikkat et Mesut, şimdi kendi ağzınla kendi kulağının içine üfleyeceksin" demişti. İşte ondan sonra adı "Kulağına Üfler Mesut" diye kalmıştı.

Kulağına Üfler Mesut: "Yahu, bu yavrucak için Paskallık yapmak niye ayıp olsun? Geçen gün savaşta nasıl daldığını gördük. Hem de sonra anası, babasının bir Türk olduğunu ve onunla Likastro'da evlendiğini söylemiş" diyordu. Halbuki Mesut'a kimse Paskallığın ayıp olduğunu söylememişti. Bir başka korsan; "Mutlaka bu çocuğun babası bir Türk korsanıdır. Öyle ya, bir anasını gebe bırakması için leyleğin biri Anadolu'dan babasını zembil içinde İtalya'ya götürüp, sonra gerisin geriye Anadolu'ya taşımadı ya!" diyordu. Bir daha başkası: "Zaten çocuğun yaşına bakınız, hatırlıyorsanız o tarihlerde bizim Berberiye korsanları Kalabriya kıyılarına bir sürü akınlar, baskınlar yapmışlardı. Hatta çocuğun şehri Likastro'ya dahi. Bu öksüz çocuk, işte bundan dolayı hepimizin çocuğu, hepimiz de bu çocuğun babasıyız" diyordu. Bu yoldaki görüşleri bütün korsanlar can ve gönülden, "Çok doğru!" diye tasdik ediyorlardı.

Sünnet günü sabahı bütün korsanlar en gösterişli giysilerini giydiler. Berkende tâ mahmuz ucundan kış kasarasına kadar renk renk sırmalı cepkenler ve şalvarlarla, ipek Trablus kuşaklarıyla ve sap-

larından kınlarının uçlarına kadar mücevher akıp sızan gümüş ve altın savatlı silahlarla donanıp pırlı pırlı yandı.

Sünnetçi marangoz Mümin Ağa, sünnet işini çarçabuk beceriverdi. Çocuk hiç oralı olmadı. Çadır altında Yusuf Reis'in dairesinde hazırlanan yatağa gülümseyerek yattı. Gelgelelim ihtiyar Mümin Usta, kan ter içinde idi. Kasaradan ayrılırken: "Yavrucuğu acıtmayayım diye çok sıkıntı çektim ve üzüldüm" dedikten sonra burnunu çeke çeke ve gözlerini sıkı sıkı kamarasına çekildi. Gemide bir alkış gürültüsüdür koptu. Davullar, zurnalar alabildiğine çalındı. Selsireler (kadırgalarda işaret vermek için kullanılan kemik düdükle) üfürüldü. Hemen hokkabaz Kilizmanlı Cafer ve Paskal Kulağına Üfler Mesut ortaya çıktılar. Kilizmanlı Cafer şeytan minaresini üfleye üfleye ve şakşakı Kulağına Üfler Mesut'un tıraşlı başında şaklata şaklata bir hâl oldu. Bir pala salışında düşman kellesine havada perendeler attırarak uçuran eller, çocuğa bakmakta bir ananın gönül kokulu yasemin elleri kadar yumuşaktı. Koca Murat ve Deli Davut, Nasreddin Hoca, Uluç Ali'nin yatağının yanına konmuş büyük bir denizci sandığının içine, getirilen hediyeleri yerleştiriyorlardı. Kara Yusuf Reis'in verdiği kılıç –ona altın kakma ile bütün Yâsin suresi dövülmüştü–, yatağın üstüne konulmuştu. O kılıcı Uluç Ali, tam on sekiz sene sonra – yani 538'de– siftah olarak Preveze deniz savaşında kullanacaktı.

Akşam olunca Kuşadalı Hurşit, Karagöz'ün gelin olması oyununu oynadı. Uluç Ali, Tuzsuz Bekir'e pek gülmüştü. Yatsıdan sonra çocuk uyuyakalınca şenlik susturuldu. O günkü eğlenceler korsanlara kendi çocukluklarını hatırlattı. İşte ondan dolayı onlar da çocuk gibi eğlenmişlerdi. O gece Kuşadalı Hurşit başkasarada nöbetçi idi. Hava çok sıcak olduğu için birçok korsanlar kürekçi mangalarının

arasında uyuyamadılar. Yukarı çıkıp Hurşit ve öteki nöbetçilerin yanına vardılar. Yıldızlar pırıl pırıl çakıp çakışıyorlardı. Arasına parlak bir şahap akıyor, limanı adeta aydınlatıyordu. Deniz, limanın kıyısında fışyu... fışyu edip duruyordu.

Korsanın biri Hurşit'e: "Yahu, neden Kara-göz'ün gelin olmasını oynadın, yoksa başından öyle b. şeyler mi geçti?" diyerek güldü. Hurşit: "Dünyada insan oğlunun başından ne umulmadık şeyler geçer; benim de başımdan tuhaf şeyler geçti. Daha uoğrusu ona benzer bir şey. Sen, anamdan yüzüm kılıç yaralarıyla çeteleye dönmüş olarak mı doğdum sanıyorsun? Gençliğimde parlak bir delikanlı idim" diye cevap verdi. Öteki, "Yani gelin girdiğini mi demek istiyorsun?" dedi. Hurşit, "Hayır, güvey girdim" dedi.

- İlahi Hurşit, şu dediğine bak, her delikanlı güvey girer, bunda şaşılacak ne var?

- İyi ama, ben gelin gibi güvey girdim.

- Nasıl olurmuş o?

- Nasıl mı olur? Bal gibi olur. Galiba sen daha doğmamıştın, ben o zaman korsandım. Yaşım da on dokuzdu. Mısır kıyısında Reisülmatruh açıklarında beş Venedik kadırgasına rastgeldik. Bizse bir tek kalitaydık, gene de çarpıştık. Çarpışmanın sonunun ne olduğunu bilmiyorum. Çünkü kendimi deniz kıyısında yaralı buldum. Hani ya, şu masalarda bir dudağı yerde, bir dudağı gökte Araplar olur ya; işte tam öyle bir Arap üzerime eğilmekteydi. Herif beni öldürecek sandım. Halbuki yaralarımı sarıyordu. Bana bir şeyler içirdi. Az buçuk dinecek, bir iki adım atacak kadar kuvvet toplayabildim. Sendele-yerek kalktım.

Tuhaftır şu dünya! Sen hadiselerle oynuyorum sanırsın, oysa ki hadiseler seni tefe koyar ve seninle oynar. Bu Arabı, bana yardım etmek isteyen iyi yürekli bir adam sanmıştım. Halbuki benim o hal-

sizliğimden istifade ederek beni köle diye satmaya kalkışan bir adammış. Çok kan kaybettiğim için mi ne, herife isyan edesim gelmiyordu. Zaten, dedik a, üç beş adımı zor atıyordum. Hey gidi dünya hey! Her şey aklıma gelirdi, fakat aklıma haraç mezat satılmak gelmezdi. Yaralarımı saran Arap yok mu? Bana; "Allah vere de sana çarçabuk bir müşteri çık-sa" dedi. Zaten hâlim, o andakinden beter olmazdı. Ben de: "Eh, öyle! Keşke çık-sa" dedim. Şehrin esir pazarına topal aksak yürüdük. Beni bir koca taşın üstüne oturttu. İçimden, "Anasını satayım, işte ben! Gelsin müşterilerim!" dedim.

Derken şu demincek söylediğim Arap yok mu? Bana; "Dikkat et, bir adam seni dikiz edip duruyor, galiba sana müşteri çıkacak!" dedi. Nasıl dikkat edeyim? Ömrümde siftah satılıyordum, ne yapacağımı bilemiyordum. Orospuluk etmemiştim ki gülümseyeyim! Derken herif sahiden bana alıcı çıktı. O Arap vardı ya, beş aşağıya, beş yukarıya pazarlığa girişti. Müşterim nihayet isteksiz bir elle kesesini çıkardı. Sayıp verme, sayıp alma oldu. Beni satın alan herifin yanına katıldım. Yürümeye koyulduk. Aklımdan yanımdaki herifin başına "Ya fettah!" diyerek bir yumruk patlatmak geçti. Fakat yumruk kudretli ve zarplı olamayacaktı, bacaklarım da koşamayacaktı. İçimden; "Dur hele, ben bir kendime geleyim, bu işlerin de o zaman sırası kendiliğinden gelir" dedim. Neyse beni satın alan adam koca bir binanın kapalı kapısının önüne getirdi. Cebinden bir anahtar çıkardı, kapıyı açtı, içeriye girdik. Bir de ne göreyim? Bir masa, üzerinde kebaplar, kül-bastılar, tavuk kızartmaları, baklavalar. Onları yalnız görmekle bile gözlerime fer, alnıma da ter geldi. Gençlik bu. Attık atıştırdık; şerbetlerden verdik veriştirdik; sonra kalkıp başka bir odaya geçtik. O odada allı pullu, boncuklu çingilli birçok kadın elbiseleri vardı. Bana adam nezaketle, "Giyiniz!" dedi.

Herife, "Sen deli misin ne? Ben böyle zenne elbisesi giymem" dedim. Önüme koyduğu elbiseleri tekmeledim. Ben kadın mı olmuştum be yahu? Herif; "Efendim, biliyorum, kadın değilsiniz; fakat burası Reisülmatruh, Sellûm... gibi birçok isimler saydı. Şeyhi ve sultanı Hacı Şavlâvi ve Maklâvi'nin sarayıdır. Kaybedecek vaktimiz yok. Bu elbiseleri giyin! Söylediklerimi yapın!" dedi. "Yapmam" dedim. Bana; "Söylemeye yetkim yok; sonra neler olacağını anlarsınız ve memnun olursunuz; fena bir şey olmayacak" dedi. Yahu, bire arkadaşlar, hatırıma fena fena ihtimaller geldi. Ama yediğim yemek yok mu? İşte onlardan enikonu kuvvet almıştım. İstikbal ne gizlerse gizlesin, gizlediklerine karşı gelecek duruma girmiş gibiydim. Sözü uzatmayayım, kadın elbiselerini giydim. Herif başıma da takma saçlar koydu. Onun da tepesine çiçekli hotozu kondurdu. Herife: "Bana bak, hacı baba" dedim. "Adamın biri beni kadın yerine tutar da bana ona göre muamele etmeye kalkışırsa alimallah hemencecik erkek olduğumu gösteririm. Hiç ikisi biri yok, çingar çıkar ha!" dedim.

Neyse, odadan çıktık. Başka bir kapının karşısına geldik. Adam bana: "Aman erkek olduğunu belli etme. Pek dik yürüyorsun, ardını şöyle yavaşça sağa sola salla" dedi. İçimden: "Şu başıma gelenlere bak, ya sabır!" dedim. Herif kapıyı yavaşça açtı. Elimden tuttu; beni içeriye soktu. Hey Allahım hey! Ne kilimler, gümüş ve altın takımları, mücevherler! Hepsi de pırıl pırıl! Kendimi binbir gece masallarına girmiş sandım.

Beni getiren herif bir minderin üzerine yan gelmiş genç ve güzel bir kadının önünde baş kırıp diz üstü geldi. Ben de eğildim. Kadının gözleri odanın bütün mücevherlerini solda sıfır bırakıyordu. Ta o kadar parlaktı. Çıplak kolları ise sanki ay ışığı parçalarıydı. Odada bir sürü halayık vardı. Galiba

ben de halayık diye içeri alınmışım. Kadın işaret etti. Odadakilerin hepsi de çekildi. Yalnız kalınca kadın güzel bir gurup gibi renk renk kızardı. Şuh olmasına şuh; fakat emredici bir hâli vardı. Galiba her arzusunun bir ferman sayılmasına alışmıştı. Bana; "Ya valât, sen sevmesini biliyooo?" diye sordu. Bu sorusunu bile bir şey bahşediyormuş gibi değil; fakat emrediyormuş gibi sormuştu. Gülümsemesi tatlı, fakat pek yüksektendi. Beni sokaktan geçirirlerken gördüğünü, sevdiğini, onun için satın aldırtıp getirttiğini söyledi. Anlıyorsunuz ya, öteki halayıklar sultanın idiler. Ben de hanımefendinin halayığıydım. Hoşuma gitmedi, irkildim doğrusu. Alışmadığı bir durumla karşılaşınca ilkönce kızdı; fakat sonra ağladı. Yüreğim yufkadır, göz yaşlarına dayanamadım doğrusu.

Fakat tam o sırada kapı vurulup açıldı, içeriye beni satın alan adam girdi. Yüksek sesle: "Sultanımız, efendimiz teşrif edecekler ve güneş gibi parlayacaklar" diye ilan etti. Kadın: "Mendebur herif, keşke yarın sabaha kadar parlamasaydı" dedi. Dışarda bir gürültü, patırtı, bir kaynaşma oldu. Şeyh veya sultan, her ne haltsa, babahindi gibi kabara kabara içeri girdi. Herifin yüzü tâ gözlerinin altlarına kadar sakal ve kıldan ibaretti. Ben kıl bolluğunun bu kadarını o âna kadar görmemişim. Sultanın arkasından kuyruk gibi bir sürü halayık da girdi. Bunlar herifin gözdeleri miydi, odalıkları mıydı, velhasıl neleri olduğunu bilemedim; fakat onları görünce kadın kıyafetimi güç muhafaza edebildim.

Neyse, sultan içeriye girince halayıklar dışarıya çıktılar. Benim de çıkmamı istediler. Ben de bittabi çıktım ve sözüm ona kapı yoldaşlarım öteki halayıklara karıştım. Bunlar göz yolu ile farkına varmadıkları erkekliğimin, gönül yolu ile mi farkına varıyorlardı ne? Bana karşı muamelelerinde kadınların birbirine karşı duydukları kıskançlıktan eser yoktu.

Bilakis bana karşı bir cazibe duyuyorlardı. Benim kız ya da bir erkek kardeşleri olmamı istiyorlardı.

Bu halayıklar başka memleketlerden, başka başka şeylerdi. İkisinin adlarını unuttum. Binti Mülhiyye, veya Sitti Zülfiyye gibi bir şeylerdi adları. Bir tanesinin adı Hamra idi; fakat, hepsi de birbirinden güzeldi. Biri ya Hindistanlı veya Mısırlıydı. Sıcakkanlı bir esmerdi. Biri de Gürcüydü. Şeftali gibi pembe ve beyazdı. Koca koca mavi gözleri vardı. Üçüncüsü, yani Hamra, yalnız yatağa uzanmak için yaratılmıştı galiba. Sessiz, mahmur, uykulu bir şeydi. Yarı kapalı, durgun gözleri vardı. Beni aralarına aldılar. Biri adımı soruyordu. Öteki saçlarımı okşuyordu. Tam o sırada halayıkların başı, yani başhaznedar kalfa geldi. Artık yatak zamanı gelmişti.

Haznedar kalfa bana: "A kızım, sen apansızın geldin. Senin için hazırlık yapamadım. Şimdi bütün yatakların sahipleri var. Benim yatağım büyüktür, bu gecelik benimle beraber yatarsın. Yarın her şeyi hazırlarız" dedi. Fakat o esmer, sıcakkanlı kız hemen müdahale etti: "A haznedar hanım nine, ben zayıfım, bu gece benimle yatsın. Yatağıma ikimiz de bol bol sığarız" dedi.

Bu sefer Gürcü: "Ben yalnız yatmaktan hiç hoşlanmıyorum, benimle yatsın" dedi. Başhaznedar kalfa: "Neden yalnız yatmaktan hoşlanmıyorsun?" diye sordu. Gürcü -Zülfiyye miydi neydi-: "Çünkü rüyama cinler, hortlaklar, gulyabaniler giriyor" dedi. Hamra beni elimden tutarak yatağına götürdü.

Soyunurken bana yardıma kalkıştı. Ona: "Rahatsız, mahatsız olmayın" dedim. A kardeşler, ben kılıç kullanmasını bilirim. Kadın elbisesinden soyunmayı pek beceremedim. Kadın elbiselerinin amma da iğneleri oluyor. İğneler ellerime batıp durdu. Elbiselerini kirpi sırtına benzeten kadın kısmına ne demeli, bilmem. Neyse biz de, öteki kızlar da yatık.

Etrafıma baktım, kadınlar başka başka memleketlerden gelme çiçekler gibi koğuşa serpilmişler. Birisinin saç örgüleri yarı, ötekininki büsbütün çözüük; burada dudaklar aralıklı, orada kapalı. Ta ötede biri, başını kar beyaz koluna yaslamış; bulut kenarından ayın gözükmesi gibi, rüyasında yüzü gülümsemelerle aydınlanıyor. Bir başkası rüyasında memleketinin uzak kıyılarını mı görüyor ne? Kirpik uçlarında pırlanta gibi bir gözyaşı titremekte. Ben de uzanıp gerindim; aradan yarım saat mi, bir saat mi geçti –geçmiş gün pek hatırlamıyorum– Hamra, bütün koğuşu sıçratan bir çığlık saldı. Koğuşun içinde bir altüst olmadır oldu. Ben de bu gürültüden istifade ederek Hamra'nın yatağının yanındaki pencereden dışarıya atladım. Zaten önceden pencerenin pek yüksek olmadığını görmüştüm. Aşağıdaki avluya düşünce aydınlık bir kapı aralığına saldırdım. Nöbetçiler vardı. Beni görünce korktular. Bir kapı daha vardı, onu bir tekmede açtım; kendimi dışarıda buldum. Verdim kuvveti tabana. Limana vardım. Yavaşça bir kayığa girdim. Palamarı çözdüm! Açıldım! Heyy gözünü sevdiğimin deryası! Onun serin, tuzlu ve temiz soluğu, sevgilinin kefenimsi yatak çarşaflarından kat kat ferah idi. Zaten Hamra'yla işi bitirmiştik.

Bilirsiniz ya o kıyılarda yaz geceleri karadan kıyı rüzgârı eser. Açtım yelkeni; az gittim, uz gittim, vardım İskenderiye'ye. Öksüz gibiydim yahu! Çarşıda kaynaşan kalabalık arasında gönüle yakın bir çehre olsun yok. Yüz binlerce insan yüzünün birisini bile önceden görmüş değildim. Gemilerimizde öyle mi olur ya? Beraber yaşar, beraber dövüşür ve beraber ölürüz. İnan olsun, Hamra'yı adeta göresim geldi.

Böylece kalabalık bir ıssızlık içinde gezer dururken bir gün bir de ne göreyim? Cezayirli elbisesi giymiş, koyu keçe külah üzerine kafesi sarık dola-

miş, Trablus kuşağına çatal pala bıçaklar ve piştovlar sıkıştırmış, bacalarına demirkoparan bezinden şalvarlar, ayaklarına da tomaklar geçirmiş bir korsan. Babacan omuzlarından aşağıya salıverdiği Cezayir bornozunu ve yanına sarkıttığı koca kılıcını sallandıra sallandıra ve enginler görmeye alışmış gözlerini, yüksek bir bakışla kalabalığın üzerinde gezdire gezdire yürüyüp gitmekte idi. Kardeşimi görmüş gibi oldum. Ona gidip selam verdim. Korsan olduğumu söyledim. Beni tepemden tırnağıma kadar bir süzdü. Sonra, "Benimle alay mı ediyorsun?" dedi.

Öyle ya, beni silahsız görmüştü. Silahsız korsan dişsiz, tırnaksız pars gibidir. Silahsız korsan mı olur? Ona başımdan geçenleri anlattım. O biricik günün içinde on ay yetecek kadar güldük. Belinden o ipek kesesini çıkarıp verdi. Almadım. "Dur bire arkadaş, seni adama benzetelim gene," dedi. Gitti bir yatağan, iki piştov ve bir kılıç aldı. Hey gidi Dırmanlı Koca İbrahim, birkaç yıl sonra elinde kılıç, şehit oldu. Bir top güllesi göğsünü delip geçmişti. Denizci! Denizci! Asıl korsanlar denizcidir. İstanbul'daki donanmayı biliriz. Yazın çıkar, kışın İstanbul'da uyur. Deniz Sancak Beylerinin de donanmaları hemen hemen öyle. Gece, gündüz, yaz kış savaşlar, ne resmi ve miri donanmanın azapları ne de Sancak Beylerinin yarı resmi leventleri; fakat korsanlardır. İşte böyle arkadaşlar... İnsan ihtiyarlayınca gençlik hatıralarıyla geviş getiriyor" dedi. Sözü'nün burasında Kuşadalı Hurşit dinleyicilerine dikkatle baktı. Hepsi de uyumuşlardı. Hurşit kendi kendine -bizim Hamra, Zülfiyye ve Mülhiyye hep yabana gittiler galiba? İnsan yaşlanınca boşboğaz oluyor- diye mırıldandı. Karanlıktan birkaç gölge peyda oldu. Nöbet değişmeye gelen nöbetçilerdi. Koyulaşan gecede yıldızlar ateş yürekler gibi çarpıp çakıyorlardı.

Kuşadalı Hurşit nöbet değiştirmeye gelenlerden parolayı istedi. İki ses birden "Uluç Ali!" diye parolayı verdiler, Hurşit "Ay, sen misin oğlum Celal?" dedi. Yeni korsan Celal; "Evet, benim baba!" diye cevap verdi. Hurşit, "O, maşallah! Korsanlığı nasıl buldun?"

– Bundan âlâsını istemezdim. Yalnız bir şey kaldı. O da şu engizitör İgnaciyo de Huenka'dan intikam almak. Tanrıdan başka dileğimiz yok.

– O da olur, o da olur; yanındaki kim?

– Babam!

– Siz misiniz, kardeşim Emin? İnsan ihtiyarlayınca gevezeleşiyor. Şu serendebaz ve cundabaz korsanlara başımdan geçmiş bir vakayı anlatayım dedim. Hepsi de uyudular. Artık onları uyandırmamak size ait; ben gidiyorum. Nöbetiniz hoş olsun.

Fromentara'nın kara kayalı limanı birkaç gün marangozun çekiç ve kalafatların tokmak vuruşlarıyla çın çın öttü. Artık berkende onarılarak yepyeni bir hâle getirildi. Mümin Usta; "Ben bu geminin otuz sene önce İzmir'de yapılmakta olduğu sırada kalafat çırağı idim. O zaman bu tekneden ayrıldığım sıraları hesap etsem iki yılı bulmaz. Bu tekne çocuğum gibidir. Fakat bu teknenin İzmir'den yeni olarak ayrıldığı zamanki kerestesinden üzerinde bir kıymık bile kalmadığına eminim. Gemi ta o kadar yaralandı ve o kadar onarıldı. Şimdiki kerestesinin bütünü de bu gemi tarafından zaptedilen düşman gemilerinin kerestesindedir. Şahbaz ve zorlu gemidir" diyor ve güm! diye çekici vuruyordu. Gemiler onarılrken gemilerin topları çıkarılarak –ne olur, ne olmaz diye– limanın ağzına tabya edilmişlerdi.

Berkendenin her tarafı, zaptedilmiş olan kalyonun da su kesiminden aşağısı tamir edildikten sonra liman ağzına konulmuş olan toplar çıkarılarak gene gemilere konuldu. Kalyona, kalyonda forsalık etmiş Türkler ve birkaç da yaralı korsan ko-

nuldu. Kalyonun Afrika'ya doğru gönderilmesi söz konusu olduğu zaman Uluç Ali'nin de oraya –selâmet kıyısına– gönderilmesi konuşuldu. Fakat çocuk öylesine üzülüp ağladı ki, Afrika'ya göndermekle, korsanlar onu cellat eline teslim ediyorlarmış gibi oldular. Göndermekten vazgeçildi. İşte o zaman her korsan, öteki korsanları, çocuğun gönderilmesine sebep olmuş sayarak, hepsi de birbirine "Yazık ettin çocuğa! Ya savaşta vurulursa!" diye çıkıştılar.

Ertesi sabah Kara Yusuf Reis, denize açılma emrini verdi. Geminin her ferdi hangi işte usta ise o işteki bilgisini küçük Uluç Ali'ye öğretmeye kalkışmıştı. Bu işte geminin denizcileri, savaşçıları, geminin reisi Kara Yusuf, geminin ikinci reisi, yani odabaşısı Selim, dümencisi Yaşar, baş yelkencisi İmdad'ın Halil, selsirecisi Kara Dayı Mahmut (ona sadece Kara Dayı derlerdi), gemi bezirgânı Aya-mavralı Kaparozcu Memiş (ona da sadece Kaparoz derlerdi) hepsi de Uluç Ali'yi, kendi mesleklerinin ustası etmeye kalkışmışlardı. Koca Murat, Ali'ye jimnastik yaptırarak, onu bir iki ay içinde kendi boy ve bosunda bir izbanduda çevirmeye çalışıyordu. Gemi baş topçusu Deli Davut, onu kaş ile göz arasında, turnayı gözünden vurur bir topçu ustası etmeye uğraşıyordu. Marangoz Mümin, Ali'yi marangozlukta kendisine çirak değil, fakat usta edinmeyi aklına kurmuştu. Reis Kara Yusuf ile ikinci reis Selim, onun hesap, cebir, logaritma öğrenmesini ve mevki tayin edebilmesi için usturlap kullanmasını istiyorlardı.

Gelgelelim çocuk, daha iki kere ikinin dört edeceğini bile bilmiyordu. İspanyalı Müslüman Necmeddin çocuğa okuma yazma öğretiyor ve geceleri "bu akrep burcudur, bunlar cezva, esed burçlarıdır" diye yıldızların adlarını ve hareketlerini öğretiyordu. Dümenci Yaşar dümen kullanmasını, baş yel-

kenci İmdad'ın Halil de rüzgârlı havada berkendeyi köpük içinde dalgadan dalgaya sektiren o sayısız ipleri ve yelken aksamını anlatıyor, direklere, senlere, yelkenlere, skutaya, apliye ve daha bin bir çeşit yelken ayrıntısına ait bütün sırları çözüyordu. Selsireci Kara Dayı Mahmut (geminin nöbet subayı ve inzibat amiriydi) ona bir günlük, altı saatlik, üç saatlik, bir saatlik ve yarım saatlik kum saatlerini nasıl kullanacağını ve o saatlere göre kemikten bir boru olan selsireyi nasıl öttüreceğini ve nöbetçi gemicilerin nöbetlerini nasıl değiştireceğini gösteriyordu.

Çocuğa bir iş gösteremeyen Kuşadalı Hurşit, Foçalı Mesut (yani Kulağına Üfler Mesut), Kilizmanlı Cafer ve öteki savaşçı ve denizcilerin canları sıkılıyor ve Kaparoz'a kızıyorlardı. Kaparoz, Ali'ye peyniri nasıl salamuraya yatıracağını öğretmeye kalkıştıyordu. Ona "Ulan peynirin nasıl salamuraya yatırılacağını, kıymanın nasıl bumbara tıklacağını çocuk neylesin? Yoksa çocuğu gemi bezirgânı mı edeceksin? Bizlerden kopardığın yetişmiyormuş gibi şu yavrucağızı da kendine kaparoz yamağı mı edineceksin?" diyorlardı. Denizci ve savaşçılar hep kendi erzaklarını alıyorlar ve onları bir araya getirerek aşçıbaşuya pişirtiyorlardı. Canları bir şey isteyecek olursa onun da gemide bulunması için çoğu gemilerde "gemi bezirgânı" denilen bir çeşit bakkal bulunurdu. Bunlar savaşlara iştirak ederler ve öteki savaşçılar gibi pay alırlardı. Kaparoz'a böyle çatılınca o da Kilizmanlı Cafer'e; "Ülen sünnette sen çocuğa hokkabazlık ettin gönlünü aldın", Kuşadalı Hurşit'e, "Sen de Karagöz oynadın ve gönlünü eğlendirdin" diyor; Foçalı Mesut'a ise "Senin hele sataşmana akıl erdiremiyorum. Tam üç savaşta seni düşman sıkıştırırken ben, bu sevmediğin Memiş imdadına yetiştirdim de seni kurtardım. Çocuğa Paskalık ettiğin iç özleyişini doyurmadı mı be adam?" di-

ye bağıyordu. Kulağına Üfler gülüyor; "Sana borcum var da, alacağını kaybetmemek için kurtardın; yoksa bana ayılıp bayıldığın için değil" diye cevap veriyordu. Kaparoz: "Sanki ettiğin borcu ödeyemeyeceğini bilmiyor muyum, senin neyini alayım?" dedi.

– Neyimi mi alacaksın? Bir düşmanı vurduğumuz zaman payıma düşeni alacaksın!

– Payına düşeni mi? Yahu, sen dört günde bir pay alırsan aldığı payı bir oturumda hap gibi yutarsın; hadi oradan boğaz düşkününü obur herif! Sonra gene borç edecek, tıkınacaksın, değil mi?

– Can boğazdan gelir, atın ölümü arpadan olsun! Gövdeye attığım bal şeker olsun. Yahu, borç diye ne hayıflanıyorsun? Bir gün gelir, elbet şehit düşerim; o zaman mallarımı satıp parayı alacak sen değil misin? Sen neden üzülüyorsun, ben de neden üzüleyim?

– Hele bak şunun dediğine! Üzülen kim? Sonra şehit olur da eşyanı satarsam, korsanlık yasalarına göre, parası, hısım akrabam varsa, onlara verilir; yoksa Cezayir'deki muhtaç bir fukaraya verilir. Şehit olmak ihtimali senin için varit olduğu kadar benim için de varit... O takdirde bütün dükkânın erzakını yutmazsan hatırım kalır. Hısım akrabam yok ama, bir yetimin, bir acizin malını yemiş olursun. Hem de çatlasan da, patlasan da çocuğa salamurayı, turşuyu, ne biliyorsam hepsini öğreteceğim; daha diyeceğin var mı? Olur a, bir gün bu evlat bir reis olur da, uzun bir deniz seferi yapar. Gemi kumanyasını nasıl hazırlayacağını ve kumanyayı nasıl koruyacağını bilmesi lazım. Kumanya deyip geçmeyin. Ben kaç savaş bilirim ki, sırf kumanyanın fal-soluğu dolayısıyla kaybedilmiştir, dedi.

Berkende bir aydan beri Batı Akdeniz'de mekik dokuyordu. Trablusgarp'e iniyor, oradan Güney Fransa'ya, yani "küffar yakasına" çıkıyordu. Sonra

Tunus açıklarına iniyor, dönüyor ve İspanya kuzeyine yükseliyordu. Daha sonra, bu seyir çizgilerine çapraz bir rota tutuyordu. Bu her yöne gidiş gelişlerinin haritada kaydedilen çizgileri kalabalık bir balık ağı resmini andırıyordu. Ne var ki, bu kalabalık ağın içine biricik bir av olsun düşmemiştir. Berken de masmavi denizde hep yapayalnız da değildi. Çünkü gemiye sık sık yunus balıkları yoldaşlık etmişlerdi. Gemi, denizin o menekşe camını kesip de iki yanına parlayan kar beyaz köpükleri kat kat yığarak çifte bıyık salarken tâ derinde, o camın bağrında rakeden yunus balıkları dünyanın en güzel şeylerindendi. Çoğu kere on beşer, yirmişer olarak uçuşup geliyorlardı. Hem de büyük idiler. Sırtları zeytin renginde, yanları, altları parlak bir yeşil idi. Şekilleri ise, çıldırtıcı bir hızın ta kendi şekliydi. Sivri burunları, suyu mükemmelen açıyordu. Su, gövde boyunca süzülüyor ve titreyen kuyruğun ardına, hiçbir şey değilmiş gibi kayıp kavuşuyordu. Ekseri çift çift dans ediyorlardı. Geminin bir tarafından öbür tarafına geçiveriyorlardı, el ele verip buz üstünde kayan çiftler gibi. Sonra yerlerinde tek duramayacak kadar sevinen ve mutlu olanlar gibi denizden dışarıya fırlıyorlardı. Geminin iki tarafından denize eğilen korsanlar candan gülüşüyorlar, balıklar bir taraftan öteki tarafa geçince karşıdakilere pürneşe "Bakın yahu, sizin tarafınıza geçtiler" diye müjdeler veriyorlardı. Hiçbirisinin aklından balıklara bir ok atmak veya bir arkebüs patlatmak gibi bir niyet geçmedi. Onlar da bu balıklar kadar çocuk ve onlar kadar masum idiler. Düşman kellesini otuz okkalık bir lobut darbesiyle pideye çeviren Koca Murat'ın sevinç ve heyecan içinde, gözleri faltaşları gibi açık Uluç Ali'ye; "Gel bre evlat, neredesin? Gel de gör şu hokkabaz kâfirleri!" deyişi hiç de kana susamış bir korsana yakıştıramazdı.

Savaşsız geçen bir ayın bir başka eğlencesi de

geceleri denizin parlaması idi. Akdeniz o mevsimde her zaman parlardı; fakat o yıl bir değil, bin parlamaya koyulmuştu. O kadar ki; uzaktaki bir sabahın nuru göğe vuruyor, tan yerinin yer değiştirdiği ve ağarmak için yeni bir ufkun kenarında beklemekte olduğu tesirini veriyordu. Denizin bu aydınlık yerine varılınca geminin su altı kısmı, üzerine gümüş suyu geçirilmiş gibi parlıyor, dal kılıç gibi pruva ise denizi değil, fakat yakamozlayan bir ateşi yarıp geçiyordu.

Tabiatın bu olgusuna sebep, denizdeki sayısız küçük mahluklardı. Artık denizin karanlık bağrında bir hayat volkanı patlamıştı. Onu seyreden korsanların yüzlerini aydınlatıyordu. Hatta bütün bir gece göz kırpmadan ışığa hayran bakakalan Kulağına Üfler ağzı durmamacasına oynar olmasına rağmen karnının fena halde acıkmış olduğunu tamamen unutmuş ve sabaha kadar ağzına bir lokma koymamıştı. Geminin bir köşesinde Necmeddin, Uluç Ali'ye apaydın denizi göstererek "İşte oğlum, bunun için Araplar bu denize Bahri Sefid, yani Türkçede Akdeniz dediler" dedi.

Bu bir ay süresince Ali, hesap, cebir ve başka kitapların üzerine saatlerce abanmıştı. Küçük Ali, matematiğe adeta tapıyordu. Öyleki, cebir ve trigonometri onun için bir çocuk oyuncağı oldu. Matematiğe ait bir problemi halletmek onun için büyük bir sevinç oluyordu. Başlangıçta Ali'ye karanlık bir muamma gibi gelen o cenabet logaritmalar, Kaptan Kara Yusuf sayesinde iki kere ikinin dört ettiği gibi apaçık aydınlandı. Usturlap kullanmasını da çarçabuk öğreniverdi. Arz derecesini güneşten hesap etmek de ona kolay geldi. Bu, adeta bir toplama çıkarma işi idi. Yapılacak tashihler için Kaptan Kara Yusuf'un vermiş olduğu cetvellere bir göz atmak kâfi geliyordu. Fakat aydan bulunduğu noktayı hesap etmek enikonu güç oldu. İşin içinden çıkmak

değme babayiğitin kârı değildi. Ayın meyli, yarıçapının azalışı, çoğalışı, daha neleri de neleri vardı. Ufuktan koskocaman doğunca başka bir alemi yaratan ve Akdeniz'i, ufuktan ufka parıldayan nurlu bir çarşafa döndüren ayı, Uluç Ali çok severdi; fakat aydan geminin bulunduğu noktayı çıkartma işi baş gösterince aya bakmaktan adeta korkar oldu. Neyse küçük Ali, ayı da sürükleye sürükleye şiiir sahasının dışına çıkardı ve onu engindeki yolunu tayinde kendisine yardım edebilecek bir kılavuz hâline getirdi.

Uluç Ali, geminin bulunduğu yeri güneşten ilk tayin ettiği zaman büyük bir hata işlemişti.

Yaptığı bu ilk hesapta berkendenin bulunduğu yeri Afrika çölünün kupkuru kumlarının üzeri olarak tayin etti. Geminin odabaşısı Selim Ağa gür bir kahkaha salıverdi. Ali'ye haritayı göstererek ona; "Bak, koca berkende senin yaptığın hesaba göre, şimdi Afrika çölünün hurma ağaçları arasında yoluna devam ediyor. -Sözünün burasında kasaranın lumbasından denizi göstererek- Bu kum mu, deniz mi?" diye sordu. Ali, saçlarının dibine kadar kızararak "Deniz" dedi. Selim Ağa; "Bak, şimdi sana yaptığın hatayı göstereyim" dedi. Ve kalemi hokkaya batırarak bir kâğıdın üzerinde bir rakam hokkabazlığı yaptı. Apansızın bir anlayışın verdiği hayretle Uluç Ali'nin gözleri faltaşları gibi açılarak, vahşi bir tasdik şiddetiyle "Ee, evet!" dedi. Selim Ağa, hep babacan gülümseyerek "Evet ama, bu iş burada bitmedi. Gemide bir patırtı duyuyor musun?" diye sordu.

Ali dinledi ve "Efendim, rüzgâr ormanda vızıldıyor, denizin de fışılısını duyuyorum. Aşağıdan ambardan da Mümin Ustanın ve çıraklarının tokmak vuruşları duyuluyor." dedi. Selim Ağa "Daha, daha?" dedi. Ali "Ha!!! Tulumbaları da işletiyorlar" diye cevapladı. Gemi pek az su yapıyordu. Sakin havada günde bir parmak kadar. Her gün tulumba

bir saat işletilince su, kolaylıkla yeniliyordu. Tulum-balar, küçük hatalar işlemiş olanlara çektirilirdi. Mesela bir skutayı layığıyla bağlayamamış veya bir gemici düğümünü becerememiş olanlar ve bilhassa küfür edenler. Söyleyeceği söze bir iki küfür katmadığı takdirde hiç konuşmamış olduğuna kani olan Kulağına Üfler yahut Foçalı Mesut, geminin demirbaş tulumbacısı idiler. Bazen de yüzü pancar gibi kıpkırmızı kesilmiş bir halde Koca Murat da tulumba başında görülürdü; o zaman kıs kıs gülünürdü. Gülündüğünün Koca Murat tarafından görülmemesi lazımdı; çünkü –Allah göstermesin– iş küfürün ötesine varırdı.

Selim Ağa küçük Ali'ye; "Ali, oğlum, sen korsansın ya artık, işte bir hatadır işledin, şimdi doğru tulumbaya koşman lazım. Seni benim cezalandırdığımı söyle –sözünün burasında sesini bir fısıltıya indirerek– aman selsireci Kara Dayı gemiyi hurma ağaçlarının üstünde yürüttüğünü işitmesin; alimalah, inzibat subaylığı tutar da sana tuzlu biberli bir falaka aşk eder" dedi. Ali koşa koşa giderken Selim Ağanın yüzü yarı hazin, yarı gülümser bir ifade aldı. Kendi kendine: "Yavrucak saatlerden beri burada kapanıp kafa patlattı. Şimdi gidip güneşte biraz kolunu, bacağını oynatsın" diye mırıldandı.

O günün akşamı Kara Yusuf Reis ve Odabaşı Selim Ağa kasarada oturuyorlardı. Denizin fışiltısı, armadaki iplerin iniltisi arasında şimdi işitiliyor, şimdi işitilmiyordu. Kara Yusuf ötekine; "Evet, haklısın, bu küçük öksüz ana kuzusunu nasıl olur da biz tohuma kaçmış kartaloz heriflerle beraber savaş tehlikelerine maruz bırakırız? Hem öyle istidatlı çocuk ki. Gemide kaldıkça savaşın birinde vurulup ölmesi tehlikesi var. Ne yapıp yapıp ilk fırsatta onu karaya çıkarıp bırakırız. Korsanların birisinin karısı ona analık eder. O kadına biz lazım olan akçenin on mislini veririz..." dedi.

Öteki başını şüpheli şüpheli salladı; "Onu mutlaka karaya çıkarmalıyız. Fakat yaradan bunun ne olacağını, kara mı diyeyim, nurlu mu diyeyim yazırlarla alnına yazmış. Doğrusunu Allah bilir a. Fakat bu çocuk karada kahrından ince hastalığa uğrayıp ölür gibi geliyor bana. Bu, muhakkak gibi görünüyor. Sen ve ben bunun yaşında iken neler duymuş olduğumuzu düşün. Karada bu çocuğun yüreği patlar yahu! Burada ölüm tehlikesi var, ama muhakkak bir ölüm değil. İşte biz bu yaşımıza kadar her nasılsa şehit olmadık. Bunları, çocuğu karaya çıkarmamız için söylemiyorum. Onu çıkarmazsak yaşımız başımızdan utanmamız lazım" dedi.

Kara Yusuf; "Ben düşünüyorum da, Turgut Reis'in savaşçısı Kör Hüseyin yok mu, işte onun karısı aklıma geliyor. Mert bir kadın; çocuğu da yok. Hüseyin de babacan adamın biridir. Hüseyin'in Cezayir'de olup olmadığını bilmiyorum. Fakat ister olsun, ister olmasın, çocuğu o kadına, yani Emeti'ye emanet edebiliriz. Sana bir şey söyleyeyim mi Selim Ağa? Bu çocuğun yokluğunu acı acı duyacağım" dedi.

Selim Ağa; "Sorma! Ben de öyle! Çocukta şeytan tüyü mü ne var. Bütün gemi halkının yüreğini yendi. Onu herkes özleyecek. Fakat ne çare ki onu karaya çıkarmaktan başka yapılacak bir iş yok" diye cevap verdi. İkisi de efkârlı efkârlı denizlere bakakaldılar. Tâ neden sonra Selim Ağa ağır bir sesle Kara Yusuf'a; "Bu fikirler nereden geldi bilmem. Belki de çocuğu düşünürken geldi. Bizim çocuğumuz yok. Fakat yeryüzünde Türk çocuğu mu eksik? Onlar da büyüyecek, onların da çocuğu, çocuklarının çocuğu olacak, derken yüz yıl, iki yüz yıl, üç dört, ne bileyim, beş yüz yıl geçecek. Bu dünya kârhanesi hep durduğu yerde saplanakalmaz a? Devir, devri değiştirecek; bizim bugün denizlerde yaptığımız savaşlar uzak, çok uzak bir hatıra olarak

anılacak. Anılınca da yalnız savaştaki başarılarımız anılacak; şöyle yaptılar, böyle yaptılar denilecek; bunları yaparken karnımız aç mıydı, tok muydu, sırtımızda çiban, başımızda ağrı var mıydı, yok muydu diye sormayacaklar. İşte bundan dolayı korkarım; hatta bağırmızda insan yüreği, başımızda insan bilgisi var mıydı, yok muydu diye merak etmeyecekler bizleri. İster misin, iri kıyım pehlivan bozması bir sürü külhanbeyi zıpır sansınlar bizleri?" dedi.

Kara Yusuf; "Yahu, neye öyle sansınlar? Neye dayanarak öyle sanacaklarına ihtimal veriyorsun? Hiç öyle saçma sapan şey olur mu?" dedi. Öteki; "Pekâlâ olur. Neden mi ihtimal veriyorum? Şurada ancak bir iki yüz yıl geçtikten sonra, bazılarının Battal Gazi'yi okuyuşlarından ve adamı yanlış anlayışlarından. Adam bir nara attı mıydı yedi yüz yetmiş yedi bin mi –sayısını unuttum– kâfirin ödünü patlatmasından; kılıcını yere bir vurdu muydu yedi kat yerin dibine geçirmesinden. Zavallı Battal Gazi'nin öyle pazı kuvvetiyle değil, fakat yüksek bilgisi, dirayeti, zekâsıyla düşmana üstün geldiğini unuttarak onu pazı kuvvetiyle bir ayının bir buzağıyı yendiği gibi alt ettiğini sanmalarından" diye cevapladı.

Kara Yusuf; "İhtimal vermekte haklısın. Fakat onlar ne de olsa bizim evlatlarımız olurlar. Bizim kendi devrimize göre yaptıklarımızı onlar da kendi devirlerine göre yaparlar. Gözlerini hep bizlere, yani arkalarına dikerler de önlerini göremezlerse vay hallerine vay! Biz bu devirde yaşıyoruz, onlar başka devirde yaşayacaklar. Bizim devrimize göre nasıl çalıştığımızı görerek onların da kendi devirlerine göre bizim gibi çalışacaklarını sanıyorum. Eğer koca bir Kuzey Afrika İmparatorluğunu ancak ve ancak adaletle, bilgi ile, düzenle ve zorluktan yılmaz bir çalışkanlıkla kurduğumuza kör kalırlarsa bizlere de –ve daha fenası– kendilerine de yazık etmiş

olurlar" dedi. Sesi ağırdı; biraz da üzgündü. İki reis gene sustular.

Ufkun bir yeri ağardı, ağartının ortasında ufukta birdenbire parlak bir nokta peyda oldu; çarçabuk büyüdü, büyüdü; ay tamamen doğdu. Tâ ufuktan gemiye kadar ışıltı ışıltı bir ışıltı yolu serildi. Gözle görülen bu nur şelalesi kulağa bir sert fışılının tesirini veriyordu. Nasıl ki ıssız kıyılarda uzun dalgalar gümüş gibi parlayan kumların üzerine yayılırsa, dümendeki serdümenin de vahşi ve berrak sesi, bir türküde uzayıp esrileşerek aradaki karanlıklara yayılıyordu. Türkü değil, sanki dile gelen enginin esrarengiz ruhu idi. Ranzasında yatmakta olan küçük Ali'nin gönlü o deniz sırrının hasretiyle yandı. Nabzı sanki enginin yüreğiyle çarpmaya koyuldu. "Denizdeyim ya" diye içini çekti ve yerinde donup uykuya vardı. Türkü Ali'nin uykusunda rüya olarak uzuyordu.

Ertesi sabah dalgaların küçük yeleleri geminin iki tarafından martı kanatları gibi fısıldayarak geçiyordu. Artık şu denizler çok oluyorlardı. Şu korsanlara bir gemi, biricik av olsun göstermeyecekler miydi? Kara Yusuf Reis sabah namazını kış ambarında savaşılar cemaatiyle kıldıktan sonra selsireci Kara Dayıyı çağırarak ona; "Seren ucundaki nöbetçi haber vermezden önce güverteden bir gemi görebilene beş altın duka verilecek; elverir ki o gemi zaptedilsin!" diye ünlettirdi.

Uluç Ali hemen hep göz kesildi. Bakışları ufukları yokluyordu. Zaten bütün berkende halkı ufukları dört gözle tanıyordu. Sükût içinde geçen bir saat süresince, köpüklerle ağaran her dalga başı, herkesin gözüne bir gemi yelkeni gibi gözüktü. Maşallah derya yüzü ufuktan ufuğa yelken kesilmişti. Aradan bir saat geçince birçoğları, ben ne yap-sam şu dukaları alamayacağım, diye düşünerek denizleri habire üzmemekten caydı. Şu da vardı ki: De-

nizlerden güneş aksediyor, insan gözlerini fena halde yoruyordu; fakat, Ali gözlerine güveniyordu. Seren ucundaki gözcü, yüksekte oluşu dolayısıyla, daha uzakları görebilmesine rağmen eğer denizde bir gemi bulunuyorsa, Ali, onu gözcüden önce seçebileceğinden pek emindi. Ali'nin bakışı ufku çepçevre tekrar tekrar dolaşıyordu.

Aradan bir buçuk saat geçtikten sonra Ali, ufkun bir noktasında, görünür görünmez bir pırıltı seçebildi. Şimdi görünüyor, şimdi görünmüyordu. Bütün canı bakışlarında toplanarak Ali, o noktaya takılakaldı. Adeta soluk almaktan korkuyordu. Dikkat etti. Bir gözüktü kayboldu; gene gözüktü ve gene ve gene gözüktü. Ali, acaba bana mı gemi gibi görünüyor, yoksa sahiden gemi mi diye tereddüt ediyordu; fakat sahiden gemi ise onu kendinden evvel nöbetçinin veyahut başka birisinin göreceğinden korkuyordu. Ne var ki; pırıltı gene ve gene görülünce artık işin şüphe edilecek yeri kalmadı. Ali, ciğerlerini doldurarak, gırtlakını patlatırcasına; "Sancak omuzluğumuz hizasında bir gemi var!" diye bağırdı. Birdenbire berkendenin içi hareketle gümbürdedi. Çarmıklara, direklere tırmanan tırmanana; çıkan çıkana oldu. Kaptan dümenciye; "O tarafa doğru dümen kır!" emrini verdi. Ali, gemiyi her gördükçe, "İşte gene göründü, işte gene göründü!" diye haykırıyordu. Kara Yusuf, "Oğlum Ali kaç mil uzakta dersin?" diye sordu. Ali; "On altı mil kadar tahmin ediyorum. İşte gene gözüktü..." diye cevapladı. Denizci ve savaşçılar skutaları kasıyorlar, aplileri geriyorlardı. Kaptan Ali'ye; "Aferin bire yavrum; ben dürbünle göremiyorum. Ne de olsa ihtiyarladık" dedi. Sonra başını kaldırıp serendeki gözcüye; "Yahu, sen hâlâ göremedin mi?" diye sordu. Gözcü; "Baba fark edemiyorum" dedi. Kaptan; "İn oradan be adam! Gözcü müsün, baykuş musun? Aşağı!" diye bağırdı. Ve gene Ali'ye dönerek; "Sen geminin en

keskin bir çift gözüne maliksin. Haydi oğlum, serene çık da bize haber ver." Ali; "Eyvallah baba!" dedi. Yüreği, kaptandan tekrar tekrar gelen takdir dolayısıyla, sevinçle tutuşmuştu. Serene giden ipleri tutunca, bir kuş gibi, yukarıya doğru uçtu.

Kaptan Kara Yusuf, yanında duran yelkenci İmdad'ın Halil'e; "Bu, sifteh çıkışı; çocuk korkar ama, çok seviniyor, belki sevinçle korku duymaz; yahut korkuyu yener diye çıkardım. Karada, havada kulaç atarak insan yüzmesini öğrenemez a. Mutlaka denize girmesi lazım. İşte bu da böyle bir kere ayağı kayar da korkarsa artık ölünceye kadar korkar. Şimdi korkup korkmadığını bilmiyorum. Fakat ayağı kayacak diye ben korkuyorum. Ona bakmayalım da korkmakta olduğumuzun farkına varmasın" dedi. Ve başını çevirdi. Ali, enikonu yükselince başı dönmedi değil, döndü. Ayak parmaklarının altında incecik bir ipten başka bir şey yoktu. Yalnız bir eliyle bir başka ipi tutuyordu. Geminin sallanışı, yukarda kat kat mübalağaya uğruyordu. Ali aşağıya bakınca kendisini geminin sancak bordasının açığında, derya üzerinde sallanmış görüyordu. Gemi sol tarafa yaslanınca Ali, bu defa kendisini, geminin iskele bordasının alargasında gökten sarkıyor görüyordu. Ne var ki bakışlarını, güneşte mavi mavi yanan deniz ve ufuklarda gezdirince, kendisine güven geliyordu. Sanki ayağının altındaki ip göğe gerilmiş ince bir tel değil, fakat bir evin sağlam tabanı idi. Yavru kuş, ilk kanada bindiği zaman nasıl artık ölünceye kadar kanadına güvenirse, o da artık korkmazdı.

Berkende, ufkun üzerinden yelkeninin ucu görünen gemiye doğru ilerliyordu. Saat amma da yavaş geçiyordu. Hatta bazı korşanlar selsireciye; "Kum yesene yahu!" diyorlardı. (Bazı aceleci inzibat subayları kum saatinin kumu, tamamen aşağıya dökülmeden kum saatinin altını üstüne çeviriyorlardı. Bu gibilerine "Kum yiyor" deniyordu.)

Kara Dayı "Kum yemekle sanki vakit daha hızlı geçer de biz şu dost veya düşman gemiye daha çabuk mu yanaşırız sanıyorsunuz? Neredeyse horozun öte şafağı söktürdüğünü sanacaksınız. Baksanıza, ne kadar yelken varsa taktırdık. Bu ağır havada kürek de çekemeyiz. Yapabileceğimizi yapıyoruz işte. Eğer şu gemi –artık hemen herkes tarafından görülmekte olan geminin iki direğine işaret ederek– ile çarpışmak gerekirse küreklere değil, yalnız yelkenlere güvenmek zorunda kalacağız" dedi.

Aradan iki saat geçince berkendede artık kovalanmakta olan gemiyi görmeyen kalmamıştı. Geminin yüz küsur çift gözü, hep o geminin üzerinde toplanmıştı. Denizin fısıltısı, rüzgârın iniltisi dışında, gemide tıs yoktu.

Birdenbire Kara Yusuf Reis, savaşa hazırlık emrini verdi. Top güllerinin çarpmasıyla etrafa fırlayacak tahta parçalarının sayısını azaltmak için (güllerin parçalayıp savurduğu tahta parçaları, aynen bir şarapnelin patlaması tesirini yapıyordu) geminin üstünde, kaldırılabilir ne kadar tahta kısımlar varsa, savaşçıların sandıkları dahil, hepsi çarçabuk geminin kış ambarına taşındı. Güvertedeki yedek serenler ve direklerin hepsi zincirle albandalarına bağlandı. Başaltı ambarındaki (o ambar yarı yerinden bir bölme ile ikiye bölünmüştü, bu bölmelerin biri cephanelik vazifesini görüyordu) cephanelikten eski yelken bezlerinin içinde, yukarıya güller taşınarak, topların yanlarındaki sandıkların içine kondu. Tahta kovalar içinde topları yıkayacak sular ve barutlar getirildi. Kıpkızıl kızan güllerden yangının çıkmaması için her taraf iyice ıslatıldı. Cephaneliğin kapısına ıslak bir yelken parçası asıldı ki, her nasılsa kaçıp cephaneliğe gelen kıvılcımlar sönsün. Topçuların çıplak ayak tabanlarının güverte kaplamalarına sağlamca dokunması için ve yerde, dökülen kanlarla savaşçıların ayakları kay-

masın diye, her tarafa, fakat bilhassa topların etrafına kum serpildi. Bütün bu işlerin gürültü ve patırtısı nöbet nöbet savaş havasını çalan mehterin davul ve zurnaların gürleyişi arasında, bazan işitilir, bazan işitilmez oluyordu.

Artık geminin teknesi de görülüyordu. Büyük bir karavella idi. İçindeki savaşçı sayısı belki de berkendedekilerden dört beş misli fazla olabilirdi. Onun için bu gemiyi uzaktan haklamak lazımdı. Sayı üstünlüğünden korktukları için değil, fakat boşu boşuna telefata vermeyi budalalık saydıkları için. Berkende artık top menziline yanaşıyordu. Karavelanın kunderinde İspanya bayrağı yapraklanıyordu. Kara Yusuf; "İssa sancak!" diye bir emir gürleyince berkendenin kunderine, kara zemin üzerine beyaz bir kurukafa ve bir yalın kılıç resmi yapılmış olan korsan bayrağı yükselerek rüzgârda gürledi. Top menziline girilince düşman gemisine megafonla:

- Teslim ol! emri verildi.

Cevap, suyun üzerinden gelmekte gecikmedi. Düşman "Teslim olacağım" dedi. Düşmanın üzerine pupa yelken gidiliyordu. Düşman da rüzgârı apazlamadan (arkadan) aldığı için bocaalabanda kaçıyor ve berkendeye ardını veriyordu. Berkende az çok dümen kırdı ve düşmanın sancak kış omuzluğunun hizasına geldi. Düşmanın bordalarında top yoktu. Korsan gemisi biraz daha ilerleyip de düşmanın yanına düşünce, apansızın düşman bordasından on iki lumbar kapağı açıldı. O dört köşeli lumbarların karanlığından on iki topun namlu ağzı ileri fırladı ve on iki ateş dili ve duman bulutu çıktı. Düşman güllerinin üçü berkendeye isabet etti. Dokuzu ise sağdan soldan geçerek geminin ardında beyaz su sütunları kaldırdı. Berkendede, biri ağır olmak üzere, üç kişi yaralandı. Kara Yusuf'un kaşları fena halde çatıldı. Düşmandan hiç gözlerini ayırmamış olan Kara Yusuf, zaten düşman lumbarları kaldırır-

ken işi çakmış ve dümenciye iskeleye dümen kırması emrini vermişti. Düşman, bu oynadığı oyunu pek ender oynardı. Çünkü zaptedildiği takdirde işinin fena olacağını bilirdi. Gemide çok kıymetli bir yük vardı ki, düşman bu hileyi göze almıştı.

Kara Yusuf'tan emri alan dümenci, göz kırpmış kadar kısa bir anda, geminin pruvasını düşmandan yana çevirmişti. Yelken ise hemen ona göre düzenlenmişti. Kadırganın başından üç alev dili fırladı... Gürültüden sanki göğün temeli yıkıldı. Çünkü omurga hizasında olan büyük orta top ve onun yanlarındaki daha küçük iki top, hep birden salvo ateşi açmışlardı. Topçu ustası acele acele; "Düşmanın nasıl ateş ettiğini gördünüz. Topçusu on para etmez. Düşman o topları ancak beş altı dakikada doldurabilir. Ha gayret çocuklar, o zamana kadar herifin karnına beş on gülle ve salkım sakulta tıkar sak, herif nalları diker!" diye bağırdı. Düşman ancak yüz adım kadar ilerde olduğundan toplar yatay vaziyette idi. Topçular topları hızla geriye çektiler; tüten namluların içine top harbileriyle sünger sokup çıkartarak namluları temizlediler. Barut döktüler. Barutun üzerine paçavra, paçavranın üzerine gülle ve yine paçavra tıktılar. Topları yine bataryaya sürdüler. Deli Davut: "Ateş!" diye gürleyince hemen topların falya deliklerinin üzerine maşalarla tutulan kızgın demir çubukları inip dokundu. Korkunç infilakla beraber topların geriye tepmesi dolayısıyla gemi zangır zangır titreyerek kışın kışın geriledi. Isırıcı barut bulutunu rüzgâr geminin üzerinden girdaplayarak ötelere üfledi. İki salvoda da düşman gemisinden çatırtılar ve yaralananların çığlıkları duyuldu. Deli Davut, yahut baş topçu Nasreddin Hoca durmamacasına, "Haydi evlatlar! Evlatlar! Bugün rampa imkânı yok. Ne yapılacaksa onu ancak biz topçular yapacağız" diyordu.

Teknedeki yaralardan başka düşman gemisinin

yelkenlerinde üç büyük yırtık peyda olmuştu. Kara Yusuf adamakıllı öfkelenmişti. Megafonla; "Şimdi güvertenizi çakıl taşı ve zincirle süpüreceğim! Ya teslim ol, ya geber" diye bağırınca gökler gibi gürleyen o koca ses ve esneyen büyük çapta o topun ağzı, düşmanda Kara Yusuf'un fena niyetleri hakkında hiç şüphe bırakmadı. Düşmanın savaş hummasıyla kaynayan kanı, birdenbire apıştı ve ümitsizliğe düştü; künderinin tepesinden İspanyol bayrağı süklüm püklüm indi. Berkende, her ihtiyata uyararak düşmanın bir piştov atımı mesafesine pruvasıyla yanaştıktan sonra onu zapt ve muayene etmek üzere selsireci Kara Dayının emrinde denize on korsan sandalı indirildi. Bunlar karavellaya gittiler. Düşmanın ihanet etmesi ihtimaline karşı bütün toplar doldurularak ateşe hazır bir durumda ona çevrildi. Az sonra Kara Dayı beş korsanı karavellada nöbetçi bırakarak beşi ile berkendeye döndü. Düşmanın eşya manifestosunu elinde sallıyordu. Hepsinin yüzleri gülüyordu. Karavella iyice silahlandırılmış bir nakliye gemisi idi. Ambarları Felemenk'le harp eden İspanyol orduları için balya balya kışlık askeri giyimler, battaniyeler, top top çuhalarla dolu idi. Şaka değil, on beş bin takım kışlık elbise vardı. Eh, o kış Felemenk'te İspanyol askerleri çivi keserlerken Cezayir'de birçok fakir fukara sıcak sıcak giyinebilecekti.

Düşman iyice göründükten sonra Ali, serenden indirilmişti. Düşmanın top menziline yaklaşıncaya kadar çocuk güvertede bırakılmıştı. Fakat gemi top menziline girince çocuk, -berkende düşmana pruvasını verdiği göre onun tehlikesiz yeri olan- kış ambarına gönderildi. Fakat ilk top sesinde çocuk kendi elinde olmayarak bir hareketle yavaş yavaş yukarıya çıkmaya başladı. Ve orda vurulmuş bir korsanın sürüklenerek gemi küpeştesine geldiğini ve denize kan kustuğunu gördü. Göğsün-

de bilek kalınlığında gülle savruntusu bir tahta parçası saplı duruyordu. Uluç Ali ve korsanlar can vermek üzere olan korsanın neden küpeşteye sürüklendiğini anladılar.

O korsan ancak üç ay evvel korsan yazılmıştı. On beş gün evvel dalgınlıkla güverteye tükürmüştü. Türk korsan gemilerinde temizliğe çok riayet edilirdi. Çünkü gemide namaz kılındığı için orası adeta bir cami sayılırdı. Bundan başka gemi bir şehadet meydanı idi; dolayısıyla pis ve mundar olmaması lazımdı. İspanyol, Maltız, Ceneviz, Venedik ve Papalık gemileri, pislikten ve bittenden ve insanın içini bulandıran fena kokulardan bir lağıma benzerken, Türk gemileri baştan başa "gemiyi şartlama" denilen esaslı temizleme ve yıkanmalara tâbi tutuluyordu. Araplar İspanya'dan çıktıktan sonra, oranın Katolik kilisesi Hıristiyanlığın ruhuna aykırıdır diye, Arapların bıraktığı bütün hamamları kapattırmıştı. İspanya'daki Müslümanlar abdest aldıkları için, İspanya Hıristiyanları yıkanmayı dinden çıkma sanıyorlardı. Birisinin gizlice yıkandığı Engizisyon'a haber verilince, bu suçu işleyene bazan diri diri yanmak cezası veriliyordu. Bu ruhani cezadan başka İspanya Kralı İkinci Filip'in fermanı gereğince yıkanan her insan kadırgalarda altı sene kürek cezasına mahkûm oluyordu. Fransa Kraliçesi Katerin de Medici'nin kızı Elizabet, Kral İkinci Filip'le evlenmek üzere İspanya'ya geldiği zaman çeyizi arasında gümüş bir banyo getirmişti. İspanyollar prensesin bu küfrüne şaşılar. Prensесin bu banyoda yıkandığı duyulunca kıyametler koptu. Çünkü ancak doktorun hastaya tavsiyesi üzerine banyo edilebilirdi. Elizabet'in bir hastalığı dolayısıyla, doktor tavsiyesi üzerine banyoya girdiği ilan edilerek bu büyük suç kitaba uyduruldu. On altıncı asrın sonlarına kadar Fransa, İtalya ve İspanya'nın birçok asilzade kadınları, gövdelerinin saklı yerlerinden çıkan fena koku-

ları yenmek üzere, oralarına güzel kokulara bandırılmış süngerler koyarlardı. Kadırga ve ona benzer çektiri gemilerinin pek pis olduklarına dair kanaat, bu anlattıklarımızdan dolayıdır.

İşte bu temizlik kaygısı dolayısıyla ki, güverteye tüküren bir korsan, korsan yasasına göre falakaya yatırılır, ceza olarak ayak tabanlarına on kere sopa çalınırdı. Korsanın biri dalgınlıkla tükürecek olur da ve o anda meydanda gemi subaylarından kimse bulunmazsa, korsan arkadaşları, "Aman, ne yaptın? Görmesinler, bir daha yapma yahu!" diyerek kirlenen yeri silip temizlerlerdi. Ne var ki, yeni korsan Musluoğlu Kaşlı Himmet dalgınlığını inzibat subayı selsireci Kara Dayının bir adım önüne tükürecek kadar ileri götürmüştü. Artık ortada "Tükürdü mü, tükürmedi mi, kim tükürdü?" yollu uzun uzadıya sorgu suale meydan verecek bir gizlilik kalmamıştı. Ortada ancak bal gibi bir tükürük ve bir de koca bir tüküren var olduğu gibi, Kara Dayı'nın da görmezlikten gelebilmesine imkân kalmamıştı.

Kara Dayı; "Oğlum Himmet, bu tükürüğü sen mi tükürdün?" diye sormuştu. Öteki apansızın uykudan uyandırılıvermişmiş gibi bir hayretle; "Evet baba, ben tükürdüm" diye cevap vermişti. (Korsanlıkta üstlere, onların yaşı küçük olsa da baba diye hitap edilirdi. Bu âdet halen Türk bahriyesinde mevcuttur.) Kara Dayı; "Gemiye tükürmenin nasıl cezalandırıldığını biliyor musun?" diye sormuştu. Himmet boyunca irkildi; "Falakada on sopa; suçu ben işledim baba, cezayı hak ettim" demişti. Kara Dayı; "Falakayı getirin, mehter de gelsin!" deyince birkaç kişi emri yerine getirmek üzere sağa sola koşmuşlardı. Kara Dayı üzgündü; fakat hiç göstermiyordu; sakalını sıvıyordu, karşısındaki henüz yirmi beşini doldurmamış, nur topu gibi delikanlıya bakıyor; içinden; "Şu delikanlıya hiç falaka ile kıyılır mı? Ona değil, sanki kendime sopa vurulacak-

mış gibi içim yanıyor. Şu yasayı yapanların, ne diyeyim. Allah belasını vermesin" diye üzüliyordu. Bir şey demiş olmak için; "Yahu evlat! Geminin temiz durması gerektiğini bilmiyor musun? Neden böyle tükürürsün?" dedi.

Himmet'in yüzünden sanki bir gölge geçti. Gözleri hüznle doldu ve sanki güvertede değil de başka bir alemde, bir kabusun ortasındaymış gibi ezgili bir sesle; "Eh, Mahmut Baba, Kaş'ın deniz kıyısı köylüğündenim; evliyim, iki de çocuğum vardı. Köyden bir gün uzaktaki yaylada armutluğumuza gittim. Her yıl oraya kaynamam ve karımla gider, birkaç hafta kalır, mahsul toplar, gene dönerdik. Bu anlatacağım o uğursuz yıl, karım hem hasta, hem de üçüncü çocuğumuzu dünyaya getirmek üzere olduğu için onu ve kaynanamı köyde bıraktım. Yaylaya yalnız çıktım. Orda on gün kadar kaldım. Geri dönerek; sular kararırken köye yanaştım. Yokuşun tepesinden köy görünüyordu. O saatte onun ışıklarının ve ocak dumanlarının göğe mavi mavi süzüldüğünün görülmesi lazımdı. Halbuki koyun şavkları da, sesleri de tamamen sönmüştü. Bir felaketin gölgesi gönlüme düşüp içimi kararttı.

'Acep ne var?' diye koşmaya koyuldum. Akşam loşluğunu bir kadın çılgılığı yırttı; daha da yansıncı burnuma fena fena leş kokuları geldi.

Neyse, Mahmut Baba, uzatmayalım, köy bir yığın harabeden başka bir şey değildi. Evler yanmış ve yıkılmıştı. Ötede, beride öldürülüp kokmuş karı, kızan, çoluk çocuk leşleri yatıyor ve donuk gözlerle birbirinin yüzlerine ve bomboş göklere bakıyorlardı. Canım ağızımda olarak evimizin durmuş olduğu yere koştum. Hiç canlı bir mahluk yoktu. Birdenbire, demincek duymuş olduğum o kırbaç gibi kadın çılgılığı, yüreğimi gene acı ile biçti. Sokaklarda kendinden geçkin dolaşan bir kadından geliyordu. O kadın, adımlarımın sesini duyunca bana doğru koştu. Bir

de ne göreyim? Benim karım! Tanınmayacak kadar insanlıktan çıkmış! Ta o kadar siskalaşmış! Beni görünce hırçın kahkahalarla sarsıla sarsıla güldü. Beni tanımadı. Kadın çıldırmıştı. Yuvalarından kan çanakları hâlinde uğramış gözleri humma ile yanıyordu. Üstüme atıldı, ağızından öptü. Salyası tutkal gibiydi; 'Benim adım, kara ölüm! Bu gördüğün memeler -iki elini güm güm göğsüne çarptı- iki çocuğa süt veriyordu. Bu karnım -karnına vurdu- bir üçüncüsünü doğuracaktı. Ben seni öldürmek için öpüyorum. Seni öptüm, öleceksin. Eğer sen ölmesen, hah! hah! Haydi gidelim, beraber öldürelim. Çocuklarımın biri üç yarısından çıkan kanın ortasında debelene debelene öldü. Öbürü cayır cayır ateşte yakıldı. Karnım-daki içimden, paralanmış bir ciğer parçası gibi döküldü. Şimdi artık ana değilim, ölümüm! Öldürmek için bir yerden öbür yere koşuyorum.'

Kadın deliliğin verdiği kuvvetle bileğimden tutup beni çekti. Bir evin dik kalmış dört duvarının ortasına sürükledi. Bir sürü çocuk ölüsünün sırtları çepçevre duvarlara dayatılmıştı. Korkunç bir ölüm halkasıydı o! Karım da köyde yiyecek olarak ne bulmuşsa, taşıyıp sürükleyip, yere, o soğuk, samut çocuklar halkasının ortasına yığılmıştı.

Kadın, unlara, kuru fasulye ve mercimeklere tekmeler atıp, çocukların üzerlerine fırlattı: 'Yiyin, yiyin! Yaşayın!' diye haykırdı. En iç paralayıcı acının haykırışları da, en çıldırtıcı sevincin kahkahaları da, köpek ve çakal uluyuşlarına benzemişti. Kadın, çığlıklarla dereyi, tepeyi angılandırıyordu. Karım bana da döndü: 'Ye! ye! Hepinize ziyafet çekiyorum. Ye! Bugün, yarın öleceğiz!' Sonra küçük çocuklar halkasının ortasında duran bir çocuğa, doğal sesiyle; 'Ye, yavrum' dedi. Dikkatle baktım: Benim oğlumdu o! Hem de kımıldanıyordu. Beni bin parça eden acıdan çıldırmak üzere idim. Çocuğumun kımıldandığını görünce onun hâlâ diri olduğu şüp-

hesi bir şimşek hızıyla aklımdan geçti; 'Ah, Ahmedim!" diye bağırarak üzerine atıldım. Parmaklarım, yavrumun çürümüş ve yumuşamış etlerinin içine battı. Nâşının içinde kaynayan kurtlarla yavrum hâlâ kımıldanıyordu. Çocuğun adını anınca anası duraklamıştı. Kadın beni tanıyarak; 'Ah Himmet!' diye bağırdı ve göğsüme düştü. Bu seferki feryadı artık deliliğe ait değil, derin bir insancıl acıya aitti. Fakat bir daha bağırmadı. Kollarımın arasında cansızdı. Artık insanın dayanımından öte bir acı ile ezim ezim ezilmişti. Çocuğu götüremezdim. Kadını sırtladım. İçerilere doğru yürüdüm. İlk rastgeldiğim sağlam köyde cenaze namazını kıldırıttım. Zavallı kadını gömdük. Onun ve çocuklarımın ölüleri üzerine yemin ettim ve işte burdayım. Burdayım, çünkü masum köyümüzü yakanlar Kıbrıs'ın Venediklileriydi. Bunları düşünürken farkına varmadan tükürmüştüm. Cezam neyse onu hak ettim" demişti.

Himmet bunları anlatıncaya kadar falaka da, davul ve borular da getirilmişti. Kara Dayı Mahmut, etrafında halka olmuş korsanlardan imdat istercesine çepeçevre bir bakış gezdirdi. Birkaç ses; "Yahu, baba, bırak şu Himmet'i; zaten feleğin sillesini yemiş bir arkadaşına bir de falaka olur mu?" yollu sözlerle araya girdiler. Öteki korsanlar böyle söyleyen korsanların sözlerini tasdik etmişlerdi. Kara Dayı bir el işaretiyle davulları ve falakayı geri göndermek üzere iken, Himmet güler yüzle; "Hayır, arkadaşlar, ben buraya yasayı bozmak için değil, fakat korsan olarak o uzak kıyıların öcünü almaya geldim. Buraya gelmeseydim kala kala bana, kaldırıp kendimi denize atmak kalıyordu. Sizin ellerinizden yiyeceğim falaka hiç acı olabilir mi? Çektiğim ve çekeceğim acı keşke bu kadar olsaydı. Her gün sizlerden bir araba dolusu değnek yemeye razı olurum. Bırakın, cezamı göreyim! Siz de, ben de beraber güleriz" demişti.

Kara Dayı, dayanamadı. Himmet'e; "Yahu, cümle âlem seni kurtarmaya çalışıyor, sen illa ki sopaları yiyeceğim diye inat edersin. Vallahi kızıyorum sana! Yat öyleyse!" diye bağırdı. Değneği eline almazdan önce; "Bak, ben yere değil, avucuma tükürüyorum!" dedi ve değneği aşkla kavradı. Davullar ve borular gürlmeye koyuldular. Kara Dayı, Himmet'in kendisine vermiş olduğu üzüntünün öcünü almak için miydi ne, can ve gönülden bir tane patlattı. Himmet gıdıklanmışmış gibi bir kahkaha salıverdi. Kara Dayı yaptığına vicdan azabı duyduğu için, arka kalan dokuz değneği ilk vuruşu gibi sert çalmadı. Himmet gülüşler arasında "Artık cezamı gördüm" diye ayağa kalkmıştı.

Karavella ile yapılan bu son çatışmada kocaman ve sivri bir tahta parçası Himmet'in göğsüne saplanınca, ona ciğerlerini koparan bir öksürük buhranı getirmişti. Ne var ki, korsan gemisinin güvertesini bol bol tükürdüğü kanla kirletmek istemişti. Bu nokta muhakkaktı. Çünkü küpeşteye sürüklendikten sonra ciğerlerine saplanan bir demir pençeymiş gibi, kendisini sarsan o korkunç öksürük buhranından kurtarabildiği kırık güdük hecelerle kendisine yardıma koşanlara, "E, arkadaşlar, güverteyi gider ayak kirletmeyelim. Sizi bir falakadan eder de hakkınızı ödeyemem. Benim sizde hakkım yok ya... Varsa size candan bin helal. Sizin varsa helal ediniz. Fakat şu düşmanların yaptıklarını yanlarına kâr bırakmayınız. Eğer Kaş'tan gelen bir hemşerime rastlar da, o sizlerden, 'Himmet ne oldu?' diye sorarsa, ona Kaş'a döner de yolu köyümüzden geçerse tarafımdan toprağını öpmesini ve Kaşlı Himmet'in Berberiyeye açıklarında can verdiğini söylemesini tembih ediniz" demişti. Sonra küpeşteye dayanmış olduğu yüzünde ağzının kan sızan köşesi sarkmış ve gözleri de yavaş yavaş göklere dönmüştü. Son nefesini şehadet kelimesiyle vermişti;

birdenbire gövdesi kanlı bir paçavra yığını gibi çökmüş, gözleri de sönmüştü.

Öteki üç yaralının biri gemi bezirgânı Ayamavralı Memiş'ti. Onun da kalçasına bir tahta parçası saplanmıştı. Tahta parçasını iki eliyle tutarak zar zor çıkarmıştı. Mutfakta hemen yağ kızdırıp yarasına akıtmıştı. Sonra yaraya kantoron çiçeği yağı sürüp sarmıştı. Onun da, Himmet dolayısıyla canı sıkındı. Topallıya topallıya yürürken kendi kendine; "Hani onun yerine ben gideydim de hınzırlar bezirgânsız kalaydılar. Zaten ne? Topunun da alay konusuyum! Bellerine kendi boylarından iki kere daha uzun bir pala taktılar mıydı korsanız diye burunları Kafdağını buluyor. Salamura salamura diye alay ederler; topu topu üç fıçı vardı. Bir gülle üçünü birden patlatmış. -Sözünün burasında acı acı güldü- Pezevenkler amma da nişancı imişler. Bundan sonra çeşitleri hep yan yana koymamalı; çünkü gemide böyle çeşit eksikliği baş gösterir. Hepsini karıştırmalı; o zaman çeşidin bütünü değil, her çeşidin birazı güme gider. İster misin, topal kalayım? Bezirgân! diye çağırdılar mıydı ben de, vay babacanım, korsanım, iki gözümün bebeği, seke seke ben geldim, derim; onlar da 'Çingırağım hoş geldin,' derler" diye mırıldanıyordu. Durdu, sonra; "Hele Memiş, şu düşündüklerine bak; dağ gibi oğlan, devrildi, gitti be! Seninkiyse bir pire ısırığından ibaret!" diye yüksek sesle söylendi. Öteki yaralının yarası önemsizdi. Onun yanağına büyücek bir çöp batmıştı.

Savaş sırasında birisi yaralandı veya şehit oldu muydu, korsanlar onu hemen ambara taşırlardı. Amaç, arkadaşlarının öldüğünü görerek öteki korsanların morallerinin bozulmamasıydı. İşte bundan dolayı Himmet de son nefesini verir vermez aşağıya taşınmıştı. Yaralanıp şehit olması o kadar çabuk olmuştu ki, bazı korsanlar ve özellikle başkasarada durmuş olanların, arkadaşlarının şehadetinden ha-

berleri olmamıştı. Selsireci ve düşman karavellasına onunla beraber gitmiş olan korsanlar bu durumda idiler.

Gemiye dönüp de Himmet'in şehadetini duyunca selsirecinin gözleri hayretle açıldı. "Demeyin yahu! Yok, acanım, belki yalnız yaralanmıştır" dedi.

Kendine gerçek tekrar edilince, "Yazık!" dedi; yüzü fena halde düştü; fakat hemen sonra öfkesinden sakalı tel tel kalkmış gibi oldu. Kan çanaklarına dönüveren gözlerini karavellaya çevirerek, ona yumruk salladı; "Topunu da kılıçtan geçirmeli keratların!" dedi. Bunu demekle bütün gemi halkının duygusuna tercüman oluyordu. Ne var ki Afrika Türk korsanlarının, kâğıt üzerinde değil, fakat yüreklerinin üzerinde madde madde yazılmış bir yasaları vardı. Onun dışına katiyen çıkmazlardı. İspanyol gemisinin süvarisi teslim olacağını söylemiş; fakat olmamış, kendisine yanaşan gemiye apansızın ateş açmıştı. Bir Berberiyeye korsanı zaten teslim olmaz ve ölürdü. O, böyle bir hileye tenezzül etmezdi. Fakat Kara Yusuf Reis, hilenin çirkinliğine rağmen bunu bir harp hilesi saymak zorunda idi. Korsanlara; "Şu geminin kaptanını da, eğer varsa askeri kumandanını da getirin buraya!" dedi. Sandal gitti. Geminin askeri kumandanı yokmuş; kaptanını getirdi.

Herif, mağrur bir İspanyol asilzadesi imiş; kibriyle babahindi gibi kabara kabara Kara Yusuf'un önüne yürüdü. Kara Yusuf'un yüzü öfkeden kıpkızıl kesilmişti. Yanında duran odabaşısı Selim Ağa'ya yavaşça; "Bak şu zimba sakallı pezevengin gelişine!" dedi. Herif Kara Yusuf'un önünde durdu. Ve gümbürtülü bir sesle; "Kendimi takdim edeyim: Çok Katolik Majeste Şarlken'in lütfuyla Kalavera şövalyesi olan ben Don İnigo Lopez Kont de Avala, size kılıcımı teslim etmekle kesbi şeref ediyorum" dedi. Kara Yusuf, kendisine sunulan kılıcı kabzasından çıkardı. Kabzayı sol eline, kılıcın keskin tarafını sağ

eline aldı ve herife İspanyolca: "Teslim olacağınızı söylediniz, yalan söylediniz; biz size yanaşınca apansızın ateş açtınız. Yaptığınızı bir harp hilesi saymak zorundayız. Fakat bunun, harp hilelerinin en çirkini olduğunu, zerrece savaşçı şerefi olan herkes tasdik eder. Yaptığınızı bir harp hilesi saymak zorunda olduğum için sizi müstahak olduğunuz akıbetle –sözün burasında eliyle seren ucunu gösterek– yani sizi ipe çekip şuracıkta sallanmaya mahkûm etmiyorum. Fakat ben bir insan ve bir korsanım! Bir korsan kumandanı olarak sizi küreğe mahkûm etmek zorundayım. Fakat ne var ki, şahsi hesaplarımı, şahsen görmek hürriyetine malikim. Sizlerde, sözüm ona, şereflerinizi temizlemek için yapılması mutat düello dediğiniz bir çeşit vuruşmanız vardır –sözün burasında Kara Yusuf öfkesinden yutkundu; artık öfkesine hakim olamayacak duruma gelmişti–. Yetkim olduğu için sana hürriyetini veriyorum. Şu dakikada esir değilsin; a çok Katolik majestenin pezevengi! Eğer hakaret ve tahkirse bu kadarı sana yeter; eğer tahkirin bu kadarı yetmiyorsa al sana! –Bunu demesiyle herife top gibi bir tokat patlatması bir oldu–. Şimdi bu hakareti temizlemek için al şu b...unu!" dedi. Ve keskin yerinden tuttuğu kılıcın sapını herifin göbeğine dürttü. Herif şaşkınlığından ne yaptığını bilmeden yalın kılıcını sapından tuttu. Kara Yusuf da kabzayı sağ eline aldı.

İşte o zaman Kara Yusuf korsanlara ve ikinci kaptan olan Odabaşı Selim Ağa'ya döndü; "Bak, Selim, kendi hususi işimle meşgul olduğum için berkendenin reisliğinden çıkmış bulunuyorum. Şu pezevengi azat etmekle arkadaşların hakkını yemiş oluyorum. Çünkü bu pezevenk payıma düşer, herifi istersem satarım, istersem kendisinin salıverilmesi için verilecek fidyei necatı (kurtulmalığı) kabul eder, onu hısım akrabasına iade ederim. Ve istersem şimdi yaptığım gibi herifi doğrudan doğruya

serbest bırakırım. Yalnız Berberiyeye korsanları kardeşlerimize ait olan bu berkendeyi ve ancak onların, yani toplu olarak hepimizin namına kullanmak zorunda olduğum kılıcımı hususi işlerimde kullanmaya hakkım yoktur. Reisliği sana devrediyorum. Şimdi bu keratayla çarpışacağım. Olur a, çarpışma sonunda şehit olursam –ona söz verdim– ben öldükten sonra beni yalancı çıkarmayınız. Kendisini serbest bırakınız ve intikamımı almaya kalkışmayınız. Bunu sizden bir arkadaş olarak emrediyorum. Bu son emirdir. Eğer şehit olursam, şu çocuk var a; onu sana ve hepinize emanet ediyorum. Bu gemiden ve bundan öncekilerden bir sürü esir aldık. Bunların çoğunu kurtulmalıkla değişik tokuş edersiniz. Yalnız bu işte vasıtalık eden Amsterdam tacirlerinin Cezayir'deki mümessillerine söyleyiniz. Bu muamele için Amsterdam'ın aldığı yüzde yirmi komisyon çok fazladır. Yahu, bizi korsan, haydut, hırsız; kendilerini de namuslu tüccar sayıyorlar; sonra oturup sizi soyuyorlar. Dikkatle incelenecek olursa bizim gayelerimiz kişisel değildir. Onlarınkisi ise tamamen özel.

(On beşinci asrın başından on sekizinci asrın sonlarına kadar, esirler için kurulmuş kliring müesseselerinin en büyükleri Amsterdam'da idi. Bütün devletlerin korsanları vardı. Birbirinden aldıkları esirleri –mesela İngiliz, İspanyol, Portekiz vesaire– bu kliringler vasıtasıyla birbirine köle olarak satıyorlardı. Bütün Avrupa krallarının, kraliçelerinin, çar vesairelerin bu korsan gemilerinde hisseleri vardı. Hatta on altıncı asrın sonuna kadar, bazı hükümdarlar devletin resmi gemilerini, korsanlara tevdi ederler ve köle satışlarından hasıl olan kârı, kendi keselerine indirirlerdi.) Onun için onlara söylersiniz; biz de öteki Frenk devletleri gibi ancak yüzde beş veririz. Yoksa takastan vazgeçeriz, o zaman zırnık alırlar. Ha, şu da var, –sözünün burasını-

da Odabaşı Selim Ağa'nın kulağına eğilerek hiç kimsenin işitemeyeceği surette yavaşça— hani, seninle konuşmuştuk ya, Uluç Ali'yi gemide bulundurmak doğru değil. Kapaşmanın birinde çocuk kazaya uğrayabilir. Cezayir'e ilk gidişinde seninle mutabık kaldığımız gibi onu Kör Hüseyin'in karısı Emeti'ye ver" diye fısıldadı.

Kara Yusuf'un düello edeceğine dair söylediği sözlere hemen hemen herkes şaşırды ve candan itiraz etmeye koyuldu. Ne var ki, reis olarak son söz Kara Yusuf'undu. Kara Yusuf İspanyola dönerek: "Buyurunuz son ekselans, siz kılıçla, ben de kılıcınızın kınıyla kozumuzu rahatça paylaşacağız. Hiç korkmayınız. Beni öldürdüğünüz takdirde kınıza bile zarar gelmeyecektir. Söz verdim, sözüm de tutulur. Buyurun!" dedi.

Fakat İspanyolda manevi kuvvet namına bir şey kalmamıştı. Bu insan değil, iradesiz bir et ve kan külçesinden ibaretti. Belki de İspanyol herkesi kendi gibi sandığı için Kara Yusuf'un verdiği söze inanmıyor ve kendisine bir hile yapılmakta olduğunu sanıyordu. Her ne hâl ise, gene kılıcının keskin tarafından tutarak sapını Kara Yusuf'a sundu. Kara Yusuf'un yüzünü, insan görmektense ölmeyi tercih edecek bir alaydır kapladı.

Reisin siniri tutmuştu. Birbiri arkasına kahkahalar salıveriyordu. Karşısındakine çarpan her kahkaha, onun adeta saçlarını diken diken ediyordu. Kara Yusuf; "Amanın arkadaşlar, herifin damağına parmak basın, ona su verin, ona 'Agu! Agu bebeciğim' deyin ki korkusu geçsin. Yahu, arkadaşlar, aldanıp da bunun böylesine silah kullanmaya kalkıştığım için rezil oldum, gülünç oldum" dedi. Herifin tuttuğu kılıcı ve elinde tutmakta olduğu kılıç kınıını, pislik atıyormuş gibi bir iğrentiyle küpeştenin üzerinden denize attı. Ve: "Şu herife ne yaparsanız yapınız!" dedikten sonra dönüp kamarasına girdi.

Odabaşı Selim Ağa, ordaki korsanlara, "Şunu alınız, forsaya koyunuz" dedi. Onu palas pandıras aşağıya götürüp payzen (kürekçi) koğuşunda, bir bacağına halka taktılar. Geminin taban tahtalarındaki (yani farslardaki) mappayı zincirle halkaya raptettiler. Adamın önünde bir kürek sapı vardı. Sağında, solundaki iki Türkle beraber artık forsa olarak kürek çekecekti. Orda kürekteki Türk forsalar zincirli değildiler. Türk bahriyesini asıl kuranlar ve idare edenler korsanlardı. Onların bir sürü yasaları vardı. Türk resmi bahriyesine öğüt olarak kırk nasihat veyahut kaide kaleme almışlardı. Bu kaidelerin yirmi altıncısı şöyledir: "26. Bey gemilerinden Türk olmayan yüzer forsa çıkarılıp yerlerine tersane gemilerinden çıkarılan küreğe mahkûm Türkler konulmalıdır. Buna muhalif olan biri çıkarsa hemen onu gemi dışarı etmelidir. Çünkü çok defa Frenk forsaları bey gemilerini basıp gitmişlerdir."

Sonra 27'nci nasihatte de şöyle denilmektedir: "Gemilerin kürekçileri Türk ve Frenk forsalarından karışık olarak seçilmelidir." (Eski kaptanlar yedi kürekçi ile çekilen küreklere dört Türk ve üç Frenk koyarlardı.) Türk forsaların yarısı gönüllülerden ve yarısı da suçlulardan oluşurdu. Fakat suçlu da olsalar Türklerin ihanet ettikleri hiç görülmemiş olduğu için onlara zincir takılmazdı.

Kara Yusuf'un emriyle berkendeden on beş denizci ve savaşçı ayrılarak yeni zaptedilen gemiye verildi. Gemideki esirlerin silahları alınarak hepsi de alt ambara kapatıldı. Kara Yusuf'un verdiği emirlere göre karavella düşmana rastgelirse çarpışmayacaktı. Zaten gemide yüzlerce esirle ve yalnız on beş savaşçı ile savaşmanın imkânı yoktur. Onun için en kısa rotayı takip ederek Afrika kıyılarını bulacaklar, ondan sonra kıyı kıyı yelken kullanarak Cezayir'e varacaklardı. Eğer kıyıya yakın sıkıştırılırsa gemiyi baştan kara edecekler ve kıyı halkının

yardımıyla gemideki ganimetleri boşaltıp develerle Cezayir'e taşıyacaklardı. Karavellanın delikleri, gene onun marangozuna muvakkaten tıkatıldı, ondan sonra karavellanın yelkenleri açılarak güneye doğru hareket edildi.

Berkendede su azalmıştı. Karavellanın su mahzenlerinin biriye berkendenin bir güllesiyle parçalanmıştı. İkinci mahzeninde de pek az su vardı. İşte bundan dolayı berkende su almak üzere Fromentara takımadalarının suyu bol küçük bir adasına doğru dümen tuttu.

Uluç Ali, denizde gördüğü birkaç savaşta ölüm tehlikesiyle karşılaşmıştı. Korkmamış, fakat Himmet'e çok acımıştı. Ali'nin aklına kendisinin de şehit olması ihtimali geliyordu. Fakat bu ihtimal onda bir nezleye tutulma ihtimalinden fazla bir tesir yapmıyordu. Asıl çok korktuğu bir şey varsa o da esir olmaktı. "Esaret" denilince gözünün önüne İtalya'da Lokastro'daki erken çocukluk hayatı geliyordu. Bazen rüyasında kendisini gene Lokastro'da görüyor, bağırarak yahut hıçkırarak uyanıyordu. Kendisini gemide görünce -hatta orada muhakkak bir ölümle karşılaşacağını bilse bile- gene mesut oluyordu. Onun şimdi en büyük derdi; esir edilirse, Kara Yusuf'un sünneti dolayısıyla kendisine hediye etmiş olduğu kılıcı kaybetmek ihtimali idi. Akli fikri, esir olduğu takdirde kılıcı teslim etmemek çarelerini düşünmekte idi. Bir gün gene aklına geçerli görünen bir çare geldi ve ondan sonra rahat etti.

Karavellayı zaptettiğinin ertesi günü gemi Fromentara adalarına doğru giderken Himmet'in cenaze töreni yapıldı. Şehit olduğu için nâşı yıkanmadı. Çünkü şehit, kanı ve üst başıyla gömülürdü. Kendisine yelken bezinden bir kefen dikildi. Kefenin ayak tarafına büyük topun on beş okkalık bir güllesi bağlandı. Kefenin üzerine ziftle bir "Hüve-l-Hallâk-ul Baki" yazıldı; cenaze namazı kılındı. De-

rin bir acının tesiri, korsanların yüzlerini taştan ve yahut çelikten yontulmuşa benzetmişti. Korsanların birisi; "Çok şükür ki can vermezden biraz önce düşman gemisinin teslim olduğunu öğrenmişti" dedi. Himmet'in kefenli nâşını küpeşteden uzattıkları bir kalasın üzerine yatırdılar. Kalasın gemideki tarafı kaldırılınca ceset kaydı ve denize düştü. Bir müddet beyaz kefen suların altında ağardı, ondan sonra karanlık derinliklerde kaybolup gitti. Denizin şehidi böylece derya mezarına gömüldü.

Ertesi günü şafak sökerken gemi pruvasının hizasında Fromentara takımadalarının, mavi bir serap hâlinde ufkun üzerine yayıldığı görüldü. Fakat aynı zamanda seren ucundaki vardiye "Sancak omuzluğumuzun açığında bir gemi gözükmüyor!" diye ünledi. Kara Yusuf elinde dürbün olarak kamarasından çıktı. Barselon yönünde görünen ve kuzeye doğru giden bir geminin yelkenleri ufkun üzerinde pırıl pırıl ağarıyordu. Kara Yusuf'un başı, acele hesaplar yapmaya koyuldu. Gemide su, pek azdı. Fakat ilk önce adalara uğrayıp suyu sağlarsa bu avı kaçıracaktı. Yok avın peşine düşerse susuz kalmaları ihtimali vardı. Ne var ki, kendisinin ve korsanlarının enikonu susuzluk ve açlığa idmanlı olduklarını hesaba katarak dümenciye ona göre emir verdi. Gemi rota değiştirdiği için pruvası ağır ağır adalardan ayrıldı. Kara Yusuf'un niyeti görünen geminin önünü kesmekti. Düşman kendine güveniyorsa yoluna devam eder, icap ederse berkendeyle savaşırdı. Korkuyorsa İspanya kıyısına ve oradaki kıyı bataryalarının birisine sığınır-
dı. Artık bu mesele talihe bakardı. Talihe bakmayan bir şey varsa o da düşmanı kovalamakta olduğu idi.

Berkende iki saat kendisine verilen rotayı takip etti. Düşman gemisi de kendi yolundan şaşmadı. Fakat gelin bakın ki, rüzgâr gitgide sönüyordu. Bu hâl, Kara Yusuf'u sevindirdi. Çünkü icap ederse kendisi küreklere dayanabilirdi; fakat dürbünde gö-

rüldüğüne göre halis muhlis bir parça olan düşman, ancak rüzgârla hareket edebilirdi; meğer ki sandal indirsin de tekmeyi yedekte çeksin. Lakin düşman böyle yapsa da büyük bir iş yapmış olmazdı. Çünkü uzun küreklerini salmış berkende, rüzgârsız denizler üzerinde uzun bacaklı bir örümcek gibi hızla ilerleyebilirdi. Sandalda yedekte çekilen hantal düşman ise saatte bir iki mil güç yapardı.

Biraz sonra rüzgâr tamamen kesildi. Kara Yusuf da salya kürek emrini verdi. Payzenlerin çoğu Türk oldukları için forsa vardiyalarının uzun sıımlı kamçılarını kullanmalarına lüzum yoktu. Onlara gayret vermek için kürek çekişlerine davulla tempo tutuluyordu. Davul güm' edince kürekler fi...i..şşş ediyordu. Berkende güm! fi...ş, güm! fı...şş diye yaman yol alıyordu. Payzenler küreği tutarak boylarınca ayağa kalkıyorlar, davul gümleyince gövdelelerinin bütün ağırlığı ile kürekleri çekerek kürekçi oturaklarına oturuyorlardı. Hava pek sıkıntılıydı. Deniz ve gök yanıyordu; kürekçilerin yüzünden, gözünden terler akıyordu.

Korsanlar birbirlerine "Bu mevsimde bu hâl burada hiç de iyiye yorulmaz" diyorlardı. Kara Yusuf da yelkenci İmdad'ın Halil'e ve dümenci Yaşar'a; "Galiba, bir kıyamet kopacak a. Şu düşmanı kaçırmamak bari" diyordu. İş güçleri olmayan korsanların bazıları Uluç Ali'yi arma iplerinin arasında kovalıyorlardı. Çok değil, bir iki gün önce, bir an için de olsa, serene çıkınca başı dönmüş ve korkmuş olan Uluç Ali'yi direktten serene, serenden çarmığa hoplarken yakalamanın imkânı yoktu. Topçu ustası Deli Davut; "Galiba, bu çocuğun annesinin karnında bir arma vardı. İşte çocuk oradan idmanlı" diyordu. "Elleriyle değil, neredeyse gözlerinin bakışıyla iplere tutunacak!" diye ilave ediyordu.

Aradan çok geçmeden ufuk çepçevre buğulandı. Düşman gemisi kayboldu. Deniz bir kurşun lev-

haya döndü ve uzaktan gök gürültüsü ufuk boyunca paldır küldür yuvarlanmaya koyuldu. Derken berkendeye güneyden hafif hafif esintiler yetişti. Kara Yusuf küreklerin içeriye alınmasını ve direğe kısa fırtına sereniyle fırtına yelkeninin çekilmesini emretti. Denizleri ürperterek gelen esintiler ortalığı serinleteceğine, uzatılan alev dilleri gibi yakıyordu. Kara bulutlar, sanki felaketin kara kanatları idiler; göğü berkendenin üzerine kadar kapladılar. Ötede beride görünen gök mavisini gönül açıcı derinliğini kaybederek bir huysuzluk, bir aksilik hâlini almıştı. Korsanların biri birkaç korsanın armada Uluç Ali ile yaptıkları kovalamaca oyununu durdurmalarını tavsiye etti; "Bırakın arkadaşlar; yiyeceğimiz varyoz artık gecikmez" diyordu. Esintilerle beraber gemiye ulaşan sallantılar, bütün makaraları öfkeyle sıkılan dişler gibi gıcırdatıyordu. Sert bir hışiltıyla yetişen bir sağnak, ortalığı yaktı; onun ardı sıra daha kavurucusu yetişti. Bütün başlar güneye doğru bakıyordu. Korsanların yüzleri o kasvetli ışıktaki ölü yüzleri gibi bet beniz uçuk ağarıyorlardı. Birisi; "İşte geliyor!" diye bağırdı. Kapkara gök, gözü kör edici bir parlamayla çaktı; ondan sonra kulak zarını patlatan bir tarraka ortalığı sarstı. Ve apansızın kasırga denizin ve berkendenin üzerine çullandı. Gemi pek sert bir kırbaç yemiş kısırak gibi çıldırtıcı bir hızla fırlayıp denizleri parçalayarak köpük yığınları savurdu. Aradan çok geçmeden geminin ardından başka türlü bir gürültü yetişmeye koyuldu. Denizin yüzünde kaynayıp köpüren beyaz bir çizgi, gemiye hızla yanaşmakta idi. Aradan çok geçmeden geminin güvertesinde bir takırtıdır başladı. Her biri ceviz büyüklüğünde dolularla bir dolu kasırgası gemiyi kamçılıyıp çatırdatıyordu. Kıyametler kopuyordu. Rüzgâr ise gene aynıydı. Korsan bayrağının yapraklanması şöyle dursun, rüzgârın hızından, dört köşeli bir maden levhası imiş gibi gerili duruyor,

hiç kıvıldamıyordu. Doluyu yağmurların kodamanı, daniskası hatta imparatoru kovaladı. Öyle bir yağmur ki, rüzgârın kamçısı altında sepetlemesine salınan palalar gibi yatay yağıyordu. Gök gürültüsünün birini artık ötekenden ayırmak mümkün değildi. Yekpare bir gümbürdeyiş ve yıkılıştı o! Gök kubbesi mi devriliyordu ne? Artık dalgaların da belli yönleri yoktu. O kargaşalık hâlinde bir çalkantı ve çalpaklı. Rüzgâr beş on dakika içinde dindi. Suların çimdik çimdik hoplayıp zıplamaları dışında ortada bir tıs kalmadı. Bulutlar arasından mavi mavi gök parçaları güldü. Fakat Kara Yusuf başta olmak üzere, korsanların hepsi de Akdeniz'i iyice tanırlardı. Bu gülüşe aldanmadılar. Kasırga birkaç kere daha saldırmayınca diner miydi hiç?

Felemenk gemilerinin yapıcıları —ora sularının ekseriya sığ bulunması dolayısıyla— gemilerinde mümkün mertebe az su çekimiyle en çok manevra ve seyir kabiliyetini birleştirme amacını güderlerdi. İspanyol taraka, barça, karavella, olaka ve borton gibi kalyon takımı yelkenlilerinde ise muayyen bir mesafenin içine mümkün mertebe çok top tıkmak amacını güderlerdi. Kara Yusuf'un kumanda ettiği Türk korsan gemilerinde ise —berkende, kalita, kadirga vesairede— geminin küreğe geldiği kadar, fırtınaya dayanıklı olmasına dikkat edilirdi; çünkü kışın da sefere çıkarlardı. Yoksa Kara Yusuf'un berkendesesi fırtınanın böylesini kolay kolay savuşturamazdı.

Berkende kasırganın boşanışı dolayısıyla çok yol almış, düşmana çok yaklaşmıştı. Ne var ki, ufuklar halen örtülüydü. Buğuların arasında düşman gemisinin direk ucu şimdi görünüyor, şimdi görünmüyordu. Düşman da herhalde İspanya kıyısına adamakıllı yaklaşmış bulunuyordu.

Birdenbire kasırga yine aldı. Gemi, rüzgârın o tonlarca ağırlığıyla eğildi ve bir tarafının punyaları

denize gömüldü. Ne var ki, gemide ne bir ip koptu, ne de bir seren ucu kırılıp uçtu. Bu hal gemiyi yapanların da, onu kullananların da ne usta adamlar olduklarını gösteriyordu. Korsan gemisinin bütün gözleri düşman tarafına bakıyordu. Bir aralık düşman hiç görünmez oldu. Korsanlar; "Yazık oldu şu barçaya; fena gemi değildi" diye üzüldüler. Fakat tâ neden sonra, herhalde irice bir dalga "nah, işte buyurun!" dermişçesine barçayı kaldırıp korsanlara gösterdi. Fakat düşman gemisi fena halde bir yana eğilmiş bulunuyordu. Karinesi de baştan kıça kadar meydandaydı. Apak köpüklerin zemini üzerinde tekne kapkara görünüyordu. Dalgalar, tekneye çarptıkça, bir kaya parçasına çarpmış gibi, apak patlıyordu. Korsanlar düşmanın hâlini pekâlâ tasavvur edebiliyorlardı. Hemen hemen dik denilecek güvertede, yalpa kösteklerine asılı kalmış yüzlerce okka ağırlığındaki toplar, tâ yukarıda sallanadurdukça gemi için birer kapkara tehlike teşkil etmekte olacaktı. Eğer kösteklerin birinden biri yıpranmışsa o topun altında duranların vay hâline vay idi. Köstek kopup top düşünce geminin öteki alabandasında mutlaka koca bir delik açacak, geminin batmasına sebep olacaktı.

Kara Yusuf berkendeyi dosdoğru düşman gemisinin üzerine yürüttü. Top menziline girince o mecalsiz kalmış gemiye ateş edilmesi emrini bir türlü veremedi. Marangoz Mümin ve öteki baştan gelen korsanlar kaptanın yanında idiler. Geminin bir yana yatmış olduğunu, içindeki safra yahut yükün bir yana kaymış olmasına hamlediyorlardı. "Eğer gemi safrasını düzeltirse doğrulur, o zaman bize ateşe başlar" diyorlardı. Bu sebepten bazıları ona ateş edilmesi fikrinde idiler. Başkaları da "Ya gemi batacaksa bu herifler zaten belalarını buldular. Bir de biz mi tepelerine binelim? Sonra batmakta olan gemiye ateş etmek boşu boşuna barut yakmaktır"

diyorlardı. Kara Yusuf; "Daha da yanaşalım da gemide ne olup bittiğini anlayalım" dedi. Top menziline, hatta arkebüs ve ses menziline yanaştılar. Gemideki İspanyollar; "Aman bizi kurtarın, biz ölünceye kadar forsa olarak kürek çekmeye razıyız!" diye bağıarak yalvarıp yakarıyorlardı. Onlar ya ölüm, ya forsalık şıklarından birini seçmek zorunda idiler. Ölümüne kıyas, forsalığı seçmekle kalmıyorlar, fakat onu büyük bir nimet, ölünceye kadar şükredilecek bir lütuf sayıyorlardı. Onların bu yalvarışını duyan bezirgân Memiş; "Görüyor musunuz arkadaşlar, heriflerin canı amma da kıymetli; kendi canlarına kıymet verdikleri kadar bizim canlarımıza da kıymet verselerdi, biz şimdi böyle gurbet deryalarında gezmezdik. Maşallah onların canı tatlı can, bizimkisi ise patlıcan. Heriflere acırsın, merhamet edersin, iki gün sonra seni merhamet ettiğine de edeceğine de bin kere pişman ederler" diyordu. Böyle demekle öteki korsanların duygularına tercüman oluyordu. Hepsinin yüreği de Himmet için hâlâ sızlıyordu. Kin yeni yeni tutuşturulmazsa sönerdi. Fakat düşman ateşe, hep ateş katıyordu.

Rüzgâr ve deniz dinliyordu. Fakat hava, hâlâ, berkendeyi tehlikeye sokmadan, aksak düşmanı kurtarma işine izin verecek halde değildi. Kara Yusuf; "Arkadaşlar yapacağımız iş tehlikelidir. Fakat herkes kendi payına düşen işi başarır, şu güzel barçayı, tereyağından kıl çekercesine kurtarınız. Gemi güzel bir ganimettir. Bu gemiye çıma salıp yedeğe alalım" dedi. Gemiye çıma atılırsa, ona çıma yoluyla adam göndermeyi de düşünüyordu.

Bu karardan sonradır ki Kara Yusuf, birkaç manevra mucizesi yaptı. Korsanlar reisin manevralarına alışkın idiler. Fakat Uluç Ali'nin gözleri hayretten faltaşları gibi açıldı. Kara Yusuf, ilk önce ne kadar mümkünse rüzgâra yakın orsaalabanda ederek yükseldi. Sonra döndü, bocaalabanda ederek

tam yolla köpüre köpüre barçanın üzerine davrandı. Yanaştı... Yanaştı... "Şimdi çarpıp tuzla buz olacağız" diye Uluç Ali'nin tüyleri diken diken oldu. Berkendenin yanaşmakta olduğunu gören barçadakiler gemilerinin başına toplanmışlardı. Berkende düşman gemisine on adım kadar yanaşınca topaç gibi döndü. Bu dönüş esnasında berkendenin arkasından Koca Murat barçaya bir çıma attı. Fakat barçadakiler acemi miydiler ne? Çımayı tuttular fakat barçanın baş omuzluğundaki babaların birine çarçabuk takamadılar. Berkende dönünce yelkenleri yapraklandı, bir an durur gibi oldu. Barçadakiler denizci idiyseler bunu anlayıp ellerini tez tutarlardı. Yelkenleri yapraklanan berkendeyi rüzgâr barçanın üzerine sürüyordu. Bir saniyeden kısa bir zamanda berkende çarpacak ve barça ondan daha sağlam yapılı olduğu için berkende sakatlanmış olacaktı. Kara Yusuf, hemen yine orsa etti, yükseldi, bocaladı ve ilk manevrayı tekrarladı; fakat yine olmadı. Korsanlar, düşmanların beceriksizliğine kızıyorlardı. Kara Yusuf'un gemisi sakat geminin etrafında denizdeki bir süprüntünün etrafında çark eden bir martıya benziyordu. Ne ise, dördüncü manevrada çıma zar zor yerine takılabildi.

Barça yedeğe alınınca berkendenin sürati, eskisine kıyas üçte bire indi. Kara Yusuf, sanki yedeğe bir gemiyi değil, fakat bir adayı almıştı. Berkendenin teknesi çatırdıyordu. Rüzgâr, gerçi diniyordu; fakat ne de olsa uluorta düşman sularında idiler; belki de kıyı bataryalarının menzili içinde idiler. Onun için Kara Yusuf, elli kadar korsanı ve marangoz Mümin Usta'yı -çımaya asılarak gitmek suretiyle- barçaya gönderdi. Bunlar orada neler olup bittiğini görecekler ve çaresine bakılabilecek bir şey varsa çaresine bakacaklardı.

Korsanlar barçaya geçtiklerinden biraz sonra, bir yana yatık olarak yedekte çekilmekte olan bar-

ça berkendedekilerin hayretle açılan gözlerinin önünde doğrulup dikilmeye koyuldu. Ne var ki barçada gümbürtüler ve gürültüler oluyordu. Kara Yusuf barçaya; "Düşmanın böylesinden her türlü kalleşlik ve kancıklık beklenebilir" diye otuz savaşı daha gönderdi. Bunların gemi ambarına girmeleriyle çıkıp "Bir şey yok! İşler yolunda" demeleri bir oldu ve barça da tamamen doğruldu. Artık rüzgâr da dindi ve bir gelin havası esmeye koyuldu.

Barça doğrulunca pruvasında Mümin Usta peyda oldu. Kara Yusuf'a; "Biz her şeyi düzene koyduk; sonra anlatırız. Çımayı salverin. Biz yelkenleri issa edeceğiz. Yalnız ne tarafa rota tutalım?" diye bağırdı. Kara Yusuf; "Arkamdan gelin!" diye ünledi. Kara Yusuf Fromentara'ya gidip su alacaktı. Gene o niyetteydi; fakat rüzgârı güneyden aldığı için oraya ancak volta vurarak ulaşabilirdi. Bu sebepten pruvasını Sardanya adasına yöneltti. Balear takımadalarından Minorca daha yakın olduğu için, onun kuzeyindeki döküntü adacıkların birinde su almaya karar verdi. İyi ki korsanlar o gür yağmur ve dolu yağarken yelken bezleriyle su toplamışlardı. Yoksa susuzluktan şimdi halleri yaman olacaktı.

İki gemi böylece batıya doğru giderken kıpkızıl bir güneş İspanya dağlarının arkasında, heybetli bir renk kargaşalığı ortasında batıyordu. Bunun olağanüstü güzelliği nerdeyse Ali'yi soluksuz bırakacaktı. Ali bakadururken güneş, bulutları deldi ve dağlar üzerine ateş hüzmeleri saldı. O hüzmeler, sanki ateşten bir müzik aletinin vıngıldayan telleri idi. Ali'nin iç kulağı, turuncu bir inleyişle angılanırken İspanya dağlarının koyu kurşunisinin kenarları altın ışıkla tutuştu. Dağlar da koyu bir lacivert oldular. Fakat tam o sırada Ali'nin kulağında, topçu ustası Nasreddin Hoca veyahut Deli Davut'un sesi "Nasıl, güzel değil mi?" dedi. Ali, tasdik makamın-

da başını salladı. Deli Davut içini çekti. Gene Ali'ye; "Orada ne facialar oldu. Belki şimdi de, kimbilir, ne facialar olup duruyor" dedi. Sonra sözüne devamla; "Dört, beş yıl oluyor, evlat! Bu kıyılara yirmiden fazla sefer yaptık. İspanyollar, Arapları İspanya'dan sürdüler. Araplar İstanbul'dan Sultan Beyazıd'dan imdat istediler. Fakat Beyazıd'ın kardeşi Cem serbest kalınca sultan olacaktı. Beyazıd da tahtını kaybetmemek için İspanya'ya yardım göndermedi. İspanya'daki karı kızan, çoluk çocuğu inim inim inleterek öldürüyorlardı. Onlar da biz Berberiyeye korsanlarından imdat istediler. Bu işte, bittabi, ganimet filan yok, ölüm tehlikesi vardı. Sultan Beyazıd gibi de kaybedecek tahtımız yoktu. Ne olacak, korsanın varı yoğu yanında sallanan babacan palasıdır. Elimize para geçince tutan kim? Savur gitsin. Fakat insanın bağırında bir insan yüreği var. Biz hemen gittik. Sefer üstüne sefer yaptık. Yüz binden çok fazla çoluk çocuk kurtardık. Yahudilere de işkence ediyorlardı. Onlar da Afrika'ya taşınılmalarını istiyorlardı. Onlara; sizi taşıyamayız; çünkü Müslüman değilsiniz, dedik. Dinleyen kim? 'Yahu, biz insan değil miyiz? Mademki bizi kurtarmıyorsunuz, alın şu çocuklarımızı. Götürün onları Afrika'ya; bari onlar kurtulsun,' dediler. Çocuklarını kaldırıp bağırlarımıza attılar. Korsan dediğin adamın yüreği taştır. Taştır ama, kucağına atılıp sana gülümseyen, küçük, yumuşak elleriyle bıyıklarına sıkı sıkı tutunan, bir avuç sıcak insan canını göğsünden yırtıp yere çalamazsın. Eh! Ne yapalım? Oldu olacak kırıldı nacak, dedik. Ülen, ne duruyorsunuz? Siz de katılın şuncağızlara! dedik. Ne yaptığımızı bilmeden, Müslümanını, kâfirini velhasıl 'Aman, yanıyorum!' diyenlerin de topunu ambarlara doldurup taşıdık. Hele bir seferinde kalabalıktık. Tam bin pala! Bir göz atsaydın her birimizi korsandan ziyade cephaneliğe benzetirdin. Kılağılı palalardan başka

her birimizin belinde ikişer kulaklı yatağan, en azından sekiz piştov. Düşmanla çarpışarak tâ içerlere gittik. Ah, yavrum, yalnız bir top eksikti. Sen büyüünce topun kıymetini anlarsın. Kara Dayı gürlenmeyince savaşın tadı çıkmaz!

Alimallah reis 'Artık karı kızanı kurtardık, gemiye dönelim' demeseydi, o İspanya Kralı mıdır, ne b...tur, işte onun yerine gider, tahtını başına geçirdik. O günün tadını hiç unutamayacağım. Fakat sana dediğim gibi bir top eksikti" dedi.

"Haydi bre oradan!" Birdenbire böyle konuşan Kuşadalı Hurşit'ti. "Çocuğu buldun da top top diye aklını çelmeye kalkışıyorsun. Fransızlarla Tunus'ta gırtlaklaşırken bizim topumuz mu vardı? Gözünü sevdiğimin palasını görüyor musun? İşte oğlum, hiç paladan şaşma. Atan da pala, baban da pala olsun. İşte o savaşta yanak temriyesine serpecek kadar bile barutumuz yoktu. Arabın biri çıkagelmişti, 'Ben barutu sizden iyi yaparım' diye küherçileye birtakım haltlar karıştırmış. Barutu da teknesi de baruthanesi de kendisi de havaya uçtu. Ondan sonra sen sağ, ben selamet. Kale topları da çok külüstürdü. Birkaç tanesini denedik. Gülleyi savuracakları karınlarını patlatıp topçu çiraklarını yaraladılar. Onları yeni baştan dökmek için parçalamıştık. Halbuki Fransızlar, gemilerinin Akdeniz'de gidiş gelişlerini yasak ettik diye öfkelenmişler. Hızır Reis yok mu? Hani şimdi Barbaros, işte onu ölü yahut diri ele geçirmek için donanmalarına otuz üç de mavna katarak (o zamanki en büyük gemiler 'Başarda'lardı. Mavnalar onların biraz daha küçükleriydi. Mavnalar kadırgalardan da büyüktü.) hani, şu Tunus'un kuzeybatısındaki Bizerta limanı var a; işte oraya çıkakoyamazlar mı?

Orada Muslu Reis'in (Muslihiddin Reis'in) dört gemisi vardı. Ne halt etsin Muslu Reis? Karşımızda düşman! Bizerta'daki Araplar da dönek mi dönek!

Hemen Muslu Reis dört gemiyi boşaltıp kaleye çekildi. Gemileri tutuşturacak vakit ne gezer? Ne ise, o gün Cezayir'den kaleye iki yüz kadar Berberi gelmişti. Onlarla birleşip yalın pala düşmanın üzerine dahettik. Düşman bozulup yüz geri etti; biz de o zaman dalına bindik. Fransızlar Bizerta'nın kıyılarındaki, sanki babalarının malı imiş gibi, çadırlar kurmuşlardı. Onların topunu zaptettikten başka tam altı mavnalarını da ele geçirdik. Yani bileceğin: İki kârlı çıktık. Hatta daha fazla çünkü onlardan aldığımız kadirge değil, mavna! Fransızlar yedikleri bu dayağa fena halde kızdılar. Gemilerine çekilip ilk demirledikleri yerin daha alargasına funda demir ettiler. Orada kızgınlıklardan olacak, yüksek sesle boyuna brugr! bugurg! diye fanfin ettiler; bağırıp şarap içtiler; sonra aşka mı geldiler ne? Şarap şişelerini güvertelerinde patlattılar; bardaklarını denize attılar. Ve defolup gittiler.

Onların kodamanlarından birkaç tanesi elimizde esir kaldı. Bir tanesi vardı; dur bakayım. Ha, adı; Kantar Çıntar'dı (Kont Karl do Sent Sinar). Uzun saçlı, –hepsi uzun saçlıydı ya; hatta onları biz zenne sanmıştık da şaşırırmıştık– soluk benizli, ufak tefek bir adamdı. Yaralı idi. Yarasını iyi etmek için üzerine kızgın zeytinyağı döktük. Herif çıldırmış kendi gibi yaygaralar salarak yüzümüzü gözümüzü tırmaladı. Muhsin Ağa kızıp herife bir tokat patlattı. İşte ondan sonra çok uysallaştı. 'Kantar Çıntar' dediğimiz zaman gelirdi. Yarası da iyi oldu. Ona acıdık. Adama benzetmek için saçlarını kesip rahat etsin diye kabak tıraş ettik. Bıyığı da yok gibi idi. Genç olduğu için değil, kırklık vardı. Hamza Dayı'nın aşırı kıllı bıyıklarından da kesip dudaklarının iki tarafına bıyık yastığı yapıştırdık. Kendisine 'Kantar-Çıntar, şimdi adama döndün' dediğimiz zaman sevinirdi ve gülerdi. Onun en sevdiği bir 'Çıtırbom' suyu vardı. Onsuz edemezdi. Çadırında imiş. Ken-

disine verdik. (O sırada kolonya suyu, daha icad edilmemişti. Fransa asilzadeleri Eau de Citrebon diye bir su sürünürlerdi.) Kendisine daha güzel diye itir yağı verdik. Hoşuna gitmediydi. Bu söylediğim Fransızlar bizden ayrıldıktan sonra Halkulvad'a (şimdi meşhur la Goulette limanı) gitmişler. Hızır Reis (Barbaros) oradaydı. Fransızlar orada bir türlü karaya asker çıkaramamışlar. Havanın sıcaklığından şikâyet ederek kalkıp gitmişler. Diyeceğim şu ki; paladan başkasına bakma" dedi.

Geminin burasında böyle konuşulurken kış karsarada Kara Yusuf barçaya kendi gidip oradaki durumu inceleme kararını veriyordu. Rüzgâr büsbütün kesilmişti. Berkende yoluna kürekle gidebilirdi. Fakat barçadan ayrılmamak zorunda olduğu için kürekler kullanılmadı. Kara Yusuf bir sandalın denize indirilmesini emretti. Yanına on kişi aldı. Sandala binerken Uluç Ali'yi küpeştede gördü. Ona "Sen de gel" dedi. Barçaya yanaşırken gemiden; "Kimdir o?" diye ünlendi; sandal parolayı verdi. Her ne kadar barçadaki korsanlar sandalın berkendeden geldiğini -çünkü denizde başka gemi yoktu- biliyor ve gün gibi ay ışığı dolayısıyla görmüş bulunuyor idiyseler de, yine sormak ve parola almak âdetinden vazgeçmiyorlardı. Çünkü parola sayesinde birçok tuzaktan kurtulmuşlardı. Barçanın iskelesinden hemen bir ip merdiven atıldı. Kara Yusuf yukarı çıkınca gemide olağanüstü bir hâl görmedi. Gemi tertemizdi; yelkenleri ve armanın sair kısımları hep yerli yerlerinde idi; güvertede korsanlardan başka kimse yoktu. Marangoz Mümin Usta ile birkaç korsan Kara Yusuf'u karşılayıp selama durdular. (Selam sağ el göğüse, yani yürek üzerine koyup hafifçe baş kırmaktan ibaretti. Baş kırılırken "Selamünaleyküm" selamına "Aleykümselam" diye cevap verilirdi.)

Kara Yusuf, Mümin Usta'ya ilk önce; "Gemide su buldunuz mu?" diye sordu. "Hayır, pek az" diye

cevap geldi. Kara Yusuf işte bu fena diye düşündü. Çünkü rüzgâr olmazsa Balear adalarına varmak da gecikecekti. Neyse bu mesele sonra düşünülebilirdi. Onun için Kara Yusuf; "Yahu, Mümin Ağa, gemide ne buldun? Gemide ne olmuş?" diye sordu. Öteki: "Geminin hiçbir şeyciği yok. Hiçbir yeri zedelenmiş değil. Yalnız içerisine Afrika'nın Atlas Okyanusuna bakan kıyılarından zenci esirleri almışlar. Onları onar onar birbirlerine zincirleyerek ambara tıkmışlar. Herifler canlarından bezmişler. Gemi fırtınada yalpa vurunca topu da bir tarafa yıkılmış ve 'biz ölmeye razıyız' diye oradan kımıldamamışlar. Onun için gemi yana yatmış. Biz gemiye gelince zincirlerini çözdük. Vay sen misin çözen? Hemen İspanyolların üzerine saldırdılar. Vallah epeycesini dişleriyle paramparça ettiler." Kara Yusuf Mümin Ağa'nın burada sözünü keserek; "Siz buraya geçince gemide bir gürültü kopmuştu. Onun üzerine sana imdat gönderdik. Gürültü bu senin söylediğinden mi ileri geliyordu?" diye sordu.

Mümin Usta; "Ha, oydu. İyi ki gönderdin; çünkü başedemeyecektik. Durun mollalar! Etmeyin softalar! dedik ama dinleyen kim? Geminin kaptanı ve birçok dahası sizlere ömür, güme gittiler. Neyse Arapları güç bela ayırabildik. Geminin manifestosu işte! Sekiz yüzden fazla Arap köle; yüz kadar da İspanyol esir var. Arabını, İspanyolunu ayırdık, ayrı ayrı ambarlara koyduk. On ikişer karışlık ve yirmi sekizer librelük tam otuz mükemmel top da var. Gülle, barut gırla. Bu topları Malaga'dan almışlar. Barselon kalesi kumandanına götürüyorlarmış. Ayrıca da geminin bordalarında onar topu var."

Kara Yusuf'un akıllı bütün hızıyla işliyordu. Böyle hallerde şakaklarının damarları şişerdi. İşte o zaman korsanlar; "Bizimkinin şakakları şişti; gene bir oyun tasarlıyor" derlerdi.

Kara Yusuf, "Mümin, sana bir şey soracağım:

Gemi bordalarında onar top var; ayrıca da otuz top var, diyorsun. Bu geminin bordalarına yeni top lombarları açarak otuz topu on beşerden sancak ve iskeleye bölüştürerek geminin borda ateşini yirmi beş topa çıkartabilir miyiz?" dedi.

Öteki; "Lombar açmasına, sancak ve iskeleye on beşer değil, otuzar da açarım. Gelgelelim, gemi yirmi beş topun tepkisine tekne açılmadan dayanabilir mi? Orasını bilmem" diye cevapladı.

Kara Yusuf; "Orasını da ben bilirim, Deli Davut'a sormaya lüzum yok. Zaten yirmi beş topu birden ateş etmek zorunda kalırsak mahvolduk demektir. Artık tekne ister dayansın, ister dayanmasın, bizim için yek olur. Hiç olmazsa giderayak adamakıllı bir ateş salmış oluruz a. Sen git, hemen o lombarları açtır, topları da yerleştir" dedi. Öteki ses çıkarmadı. Biraz uzaklaştıktan sonra; "Ben bu gece burda kalacağım; bana bir ağır kahve pişirin" diye ilave etti. Bu sözler Kara Yusuf'un yalnız kalmak niyetinde olduğunu gösteriyordu.

Herkes çekilince Kara Yusuf, masanın üstündeki kâğıtların üzerine pürdikkat eğilmişti. Manifestoda kaptanın ismi Gomez Oliveto diye, köleleri alacak olan asilzade de Don Françisko de Estradur y Torreblanco diye yazılıydı. Barselon kalesinin kumandanının da adı vardı. Maşallah! Don Jose Gonsales de Villane y Danvilla. Vay anasını! Bu da âlâ idi. Ondan sonra Kara Yusuf gemi harita çekmece-sinden Barselon limanının haritasını açtı. Liman ağzında iki kale vardı. Bittabi kaleler olacaktı; girip çıkanlara "Hoş geldiniz, hoş geldiniz!" diye şerbet sunacak kahvehaneler değil a.

Kara Yusuf, odabaşı, dümenci, başyelkenci ve başkalarını çağırttı. Biraz sonra kaptanın salonu bir kalabalıkla doldu. Kara Yusuf onlara; "Bakın ne yapacağım: Bu geminin bizim tarafımızdan zaptedildiğini İspanya yakasından farkedememişlerdir; yahut

onu kurtarmakta olduğumuzu sanmışlardır. Binaenaleyh Barselon'da –burda önündeki kâğıtlara baktı– Don Françisko bu anda bu Mercedes gemisini beklemektedir. Biz Barselon limanına İspanyol gemisi olarak gidebiliriz. Kale kumandanını topları görmesi için, Don Françisko'yu da kölelerini görmek üzere gemiye davet edebiliriz. Sonra Allah kismet ederse ikisi ile beraber çıkıp gideriz. Eğer bu mümkün olamazsa limanda ne kadar gemi varsa hepsini de topa tutar ve savaşıyoruz. Şimdi yapacağımız şudur: Burdaki İspanyol esirlerinin elbiselerini aldıktan sonra hepsini de hemen berkendeye geçirin; köleleri bu gemide bırakın. Berkendeden su alın; onda Balear adalarına varacak kadar su bırakın. Üst tarafını bize versinler. Biz rüzgâr olmayınca kımıldayamayız. Onların ise kürekleri var. Yarına kadar Balearlara kavuşup su bulurlar. Sonra onlara yirmi beş savaştı yetiştir. Hayır, su aldıktan sonra Cezayir'e gitsinler. Hayır! Bizi Minarko adasında on gün beklesinler; gelmezsek gitsinler" dedi.

Birdenbire gözü, orda iki kişinin arasına sıkışıkalan Uluç Ali'ye ilişti; "Sen, oğlum, ilk kayıkla berkendeye git" dedi. Kara Yusuf, nasihat veren bir baba gibi değil, fakat emir veren bir deniz kumandanı gibi konuşmuştu. Söyleyişin böylesine ancak "evet" demek ve itaat etmekle cevap verilebilirdi; ondan ötesi sonra düşünülürdü. Ne var ki; Ali'nin boğazını yumruk kadar bir kördüğüm tıkıyordu. Gemi Barselon'a yani koca bir düşman limanına girerken arkada mı kalınırdı? Kendine hâlâ emzikteki bir çocuk muamelesi yapmaları ağrına gidiyordu doğrusu. Kendisine verilen emir neydi? Berkendeye gitmesi değil miydi? Pekâlâ, gidecekti.

Uluç Ali berkendeye giden ilk kayığın içine girdi ve berkendeye çıktı. Orada acaba Kara Yusuf'un verdiği kılıcı alayım mı, almayayım mı diye düşündü. Almamaya karar verdi. Çünkü esir düşer veya

öldürülürse kılıç İspanyolların eline geçecekti. Sandallar, ilk önce, korsanları barçaya, sonra da İspanyol esirlerini berkendeye taşıdılar. Artık barçaya su taşımanın sırası gelmişti. Sandalın baş tarafında küçük bir güverte parçası vardı ki altı, küçük bir başaltı teşkil ediyordu. Ali, karanlıktan yararlanarak yılan gibi kaydı, başaltına girip büzüldü. Biraz sonra korsanlar fıçıları indirdiler ve sandala koydular. Dört kürekçi sandalı barçaya götürdü. İkişer ikişer fıçıları tutup yukarıya çıkarınca kayık boş kaldı. Ali, geminin kuşaklarına tutunarak alt ambarlardan birisinin açık top lumbarından içeri daldı. Orası tavandan sarkan iki deniz feneriyle aydınlanıyordu. Fakat dibindeki bir bölmenin önünde korsan nöbetçinin birisi, bir aşağı, bir yukarı yürüyordu. Ali koca topun kundağının yanına ve gölgeli tarafına büzülüp sindi. Nöbetçi gezisinde sırtı Ali'ye dönük olarak uzaklaşmaya başlayınca, Ali bir gölge veya fare gibi yerinden fırlayarak nöbetçi dönmeden önce merdiven ve bu kaporta yolu ile karanlık güverteyi buldu. Geminin kışında insanlar vardı. Grandi direğini kendisi ve onların arasına alarak direğe fırladı; çarçabuk yukarıya tırmandı; direk çanaklığına oturdu. Ağır ağır soluyordu. Amma da heyecanlı dakikalar geçirmişti!

Ali, su taşıyan son sandalın da barçaya yanaştığını gördü. Artık berkende kürekleri basar giderdi. Onlar, küreklerle saatte on, hatta on dört mil alabildiklerine göre sabaha kadar altmış mil uzaklaşmış olurlardı. Kendisini barçada görünce onu denize atacak değillerdi ya. Atarlarsa varsın atsınlardı. Daha hâlâ çocuk muydu yahu?

Bir iki saat sonra, her ne kadar uyumamaya gayret ettiyse de, gözleri yavaş yavaş kapandı, başı kolunun üzerine yaslandı.

Barça Sardenya adasının batı açıklarında yalnız floklarını açmış, cam gibi bir denizin üstünde uyuyordu. Berkendenin kürek sesleri duyulmaz ve

gölgesi görünmez olmuştu. Fakat barçanın kamara-sında Kara Yusuf hiç uyumuyordu. Neyse, Mümin Ustanın testeresinin hi...r hu...urru, çekicin gümle-mesi durmuştu. Usta adamdı şu Mümin Usta! Bir-kaç saat içinde top lombarlarını açmak, topları kundaklarıyla beraber makaralarla ambardan hissa yukarıya edip, onları dışarıdan lombar ağızlarından içeri sokmak, güverte tabanlarına halka çakmak, halkalara topların yalpa kösteklerini bağlamak, bü-tün bu işleri çarçabuk yapmak, değme babayığidin kârı değildi. Böyle denizciler ve savaşçılarla ne yapılmazdı, yahu! Barselon'a değil, fakat tâ cehenne-min içine girilip çıkılırdı.

Böyle olmakla beraber şu testere hırıltısı ve çe-kiç gümbürtüsü kendisini sinirlendirmişti. Bu Barse-lon işinde evde yapılacak çok hesaplar vardı; fakat evde yapılıp da çarşıya uymayan hesaplar için de hesaplarda yer ayırmalıydı. Mesela, rüzgâr! Bu, he-saba gelir şey miydi? Rüzgârın âdeti, son fırtınada olduğu gibi, kible ve lodostan estikten sonra batıya dirica etmektir. Bu takdirde Barselon işi bal ve şe-ker olurdu. Gerçi, volta ile girilirdi. Fakat oraya gi-rilmesi değil, asıl çıkılması meseleydi. Eh batı yeli olursa âlâ olurdu. Çünkü volta girer, çıkacağı za-man hapazlamadan pupa yelken karga funda çıkar-dı. Fakat rüzgârdı bu; aklına ne eseceği belli mi olurdu? A canım, limandan içeriye doğru eserse, açıkta volta vurur, bekler, limandan dışarıya doğru esmeye başlayınca limana doğru ilerlerdi. Sonra li-mana giriş saatini de tayin etmeliydi. Sabah girerse olmazdı. Öğleyin girmeliydi. Limanda lazım gelen muameleyi yapıncaya kadar vakit ikindiye yaklaştı-mış olurdu. İşte müstahkem mevki kumandanı ile Don Françisko'yu o zaman; akşam üzeri davet ederdi. Onları oyalar, onlara bir ziyafet çekerdi. Karanlık basınca, yavaş yavaş ipi koparırdı. Ay, za-ten geç kalkıyordu.

Bunları düşünürken Kara Yusuf gene limanın haritasını açtı ve onu, gözleriyle adeta yer gibi oldu. Limanın bir rıhtımı vardı. Oraya yanaşmak olmazdı. Gemiye gidip gelenler çok olurdu. İşte haritada rıhtımın açığında "demir yeri" diye bir yer gösterilmişti. Bu yerin liman ağzına en yakın noktasına demirlemeliydi. Gümrükte, liman kaptanlığında yapılacak muamelenin ne olduğunu biliyordu. Ama, olur a; belki unutmuş olduğu ayrıntı olabilir. İşte ondan dolayı "Birinci kaptanımız, sizlere rahmet öldü" diyerek -yalan değil ha- ya Don Garçiya de Toledo'yu yani İslam olduktan sonra aldığı adla Emin'i veyahut oğlu Celal'i öne sürebilirdi. Bu işte hiç akla, hayale gelmeyen aksilikler olabilir. Onların çaresine, ancak ne oldukları belli olduktan sonra bakılabilirdi. Bu iş, biraz da arslanın ağzına baş sokmaya benziyordu. Fakat eline geçen böyle bir fırsattan istifade etmeyince, korsanlığın da hikmeti kalmazdı. Tehlikeli ise tehlikeli olsundu. Aman, nerden de aklına gelmişti? İyi ki şu Uluç Ali'yi vaktiyle tehlikenin dışına göndermişti. Eğer bu Barselon işinden sağ kalıp da Cezayir'e giderse, onu hemen kararlaştırdığı veçhile Kör Hüseyin'in karısı Emeti'ye emanet ederdi. Hele iki üç yıl daha geçsindi, o zaman çocuk korsan olmak istiyorsa olurdu, istemiyorsa olmazdı.

Kaptan kamarasında Kara Yusuf böyle düşünür ve Ali'yi millerce uzakta sanırken, Ali, Kara Yusuf'un tepesindeki grandı direğinin çanaklığında mışıl mışıl uyuyor ve rüyasında büyük bir deniz savaşında kendisini kumandan olarak görüyordu. Ali -boyuna bakınca ona pek "çocuk" denemezdi; fakat yüzüne bakınca ona "çocuk"tan başka bir şey demenin imkânı kalmazdı- rüyasında hafif hafif sayıklıyordu.

Ertesi günü sabah namazı ezanı okunurken rüzgâr Batıdan aldı. Fakat gemiyi voltaya çıkaracak

kuvvette değildi. Gün Sardunya ve Korsika taraflarından ağardı. İşte o zaman rüzgâr sertleşti; hemen selsireci Kara Dayı Mahmut'un selsiresi o mahmur sesiyle öttü. Hemen skutalar çekildi, makaralar gırıldadı.

Barçanın pruvası Fransa'nın Tulon limanına doğru yöneltildi. Yelkenleri açmak üzere grandi direğinin çanaklığına çıkanların güle güle indikleri ve gidip Koca Murat, Deli Davut ve Odabaşı Selim Ağa'yı buldukları görüldü. Biraz sonra bu dört beş emekli korsanın birkaçı, Kara Yusuf'a, birkaçı da çanaklığa çıktılar. Ali'ye korkmamasını söyleyerek Kara Yusuf'a götürdüler. Kara Yusuf yarı güler yarı kızar bir halde başını sallıyor:

"Fesüphanallah, şimdi ne yapacağız?" diyordu. Ali süt dökmüş kedi gibi reisin önüne geldi. Kara Yusuf her ne kadar kaşlarını çatmaya uğraştıysa da beceremedi. Ali'ye; "Ben sana berkendeye git demedim miydi?" dedi.

Ali; "Dedinizdi, ben de gittim."

Kara Yusuf; "Peki, neye buraya döndün?"

Ali; "Dönme, demediniz ki" dedi.

Yapılacak bir şey yoktu. Kara Yusuf; "Peki, haydi git; dönmemeliydin. Döndüğüne fena ettin. Neyse artık olmuş. Fakat bundan sonra söyleneni yapmazlık etme" dedi. Sesinde ve bu sözleri söyleyişinde bir sertlik değil, bilakis bir üzünc vardı. Ali çekildi ve korsanlara karıştı.

O gün akşama kadar Fransa kıyılarının açıklarına vardılar; öteki voltayı Balear adalarıyla İspanya kıyıları arasına yönelttiler. Gecenin karanlığında barça, denizlerin üzerinde yüksek bir gölge hâlinde uçuyordu. Kara Yusuf korsanları çağırıp çağırıp kendilerine ne yapacaklarına dair talimat veriyordu. Hepsi de İspanyollardan alınan elbiseleri giyeceklerdi. Alonzo, şimdiki adı ile Celal, limana gemi kâğıtlarıyla çıkacak ve gemi süvarisinin ölümü dola-

yısıyla ikinci kaptan olan kendisinin, yani Alvarado Korrero'nun kumandayı üzerine aldığını söyleyecek ve liman muamelelerini kendisi yapacaktı. Sonra bizzat gidip kölelerin sahibi Don Françisko'yu ve kale kumandanı Don Joze Gonzales de Danvilla'yı gemiye davet edecekti. Çünkü bu kadar yüksek mevki sahipleri ancak gemi kumandanı tarafından davet edilebilirdi. Geminin Barselon'a giriş vakti olarak öğle saati tayin edildi.

Neler tasarlandığını duyan zenciler, gerekirse savaşa katılmak istediklerini söylediler. Fakat kendilerine, İspanyol gemisinde esir imişler gibi durmaları gerektiği ve bunun için Barselon'da kaldıkça kendilerine zincirler takılacağını ve hatta kendilerinin Don Françisko'ya gösterilecekleri söylendi. Kara Yusuf, kale kumandanına gösterilecek top olmadığı için İspanyollara hiç olmazsa kölelerin gösterilmesi gerektiği ve köleleri göstermekle İspanyolların aldatılacakları fikrinde idi.

Ertesi gün İspanya kıyıları gözükmeye başladı. Barça Farragona açıklarında ve biraz kuzeyinde idi. Rüzgâr böyle devam ederse öğleye doğru Barselon'a varırlardı. Kara Yusuf, savaşçıların İspanyol elbiselerini giymelerini ve siyahilere zincir vurularak tam limana girilirken baş ambara tıkmalarını söyledi. Bu Barselon baskını herkese savaş isteği veren tehlikeli bir işti. Koca Murat'a uyacak İspanyol elbisesi bulunmadı. En büyük boydaki elbiseyi zar zor giyebildi. Fakat, "Ooh, giydim" diye derin bir nefes alınca elbisenin hemen bütün düğmeleri patır patır kopup düştü. Bundan dolayı onun bir yere gizlenmesine karar verildi. Başaltında Uluç Ali'nin savaşlarda saklandığı yere gizlenecekti.

Öğleye doğru Barselon limanı ağzındaki iki yüksek kule ve onların ardında da şehir kiliselerinin çan kuleleri gözüktü. Barça İspanyol bayrağını çekmişti. Geminin Mercedes (yani Merhamet) adı, al-

tında hurufatla pruva kuşaklarının arasında ve bir de kıçında parlıyordu. Barça zaptedilince korsanlar o adları silmeye kalkışmışlardı. Fakat Kara Yusuf, baskını tasarlamaya koyulmuş olduğu için buna engel olmuştu.

Tam öğle olunca barça bütün beyaz yelkenleri kuğu gerdanı gibi şişirmiş olarak Barselon limanının iki kulesinin arasından denizi köpürte köpürte tam yolla geçti. Gemi sancak ve iskelesindeki kalelerin en yüksek kulelerinden İspanya Kralının mavi zemin üzerine gümüşü ile işlenmiş bayrakları yapraklanıyordu. Hızla kayıp giden barçanın iki tarafından iki duman bulutu fırladı. Şehir, birbiri arkasına iki top tarrakasıyla angılandı. Barça, kaleleri yirmi pare top atışıyla selamladı. İki kale de gemideki kraliyet bayrağını, aynı sayıda topla selamladılar. Ortalık dumanla doldu. Barça zarif bir manevra ile bir kavis çizerek pruvasını rüzgârın gözüne dayattı ve dayatmasıyla beraber demir zincirinin gırlaması ve yelkenlerinin sönmesi bir oldu.

Geminin limana o kıyak girişini ve demir atışını seyreden bazı İspanyollar "İşte yalnız İspanyollardır ki bu kadar güzel bir manevra yapabilirler" diyerek böbürlendiler. Geminin demir atmasıyla sandalın indirilmesi ve on kadar usta kürekçi ile -ki bunlar en iyi İspanyolca konuşanlardan seçilmişlerdi-sandalın liman "kapitanya"sına gitmesi bir oldu. Limanda her şey yolunda gitti. Don Françisko ve kale kumandanı Don Joze Danvilla'nın isimleri memurları korkutuyor ve müşkülât çıkarmalarına engel oluyordu. Hatta gümrük memurları bile kaptana zorluklar icadetmekten vazgeçtiler. Ondan sonra Celal, gene kaptan Alvarado Korrero adıyla önce Don Françisko'yu, sonra da Don Joze Danvilla'yı gemide yemeğe davet etti.

O akşam ilkin Don Françisko, bir saat sonra da Don Joze gemiye geldiler. Don Joze yalnız de-

ğil, kalenin iki topçu kumandanı ile beraber geldi. Don Françisko'nun ilk önce gelmesi çok iyi oldu. Çünkü öteki önce gelseydi, belki topları görmek isteyecekti. Bu takdirde herifi hemen sıkıfıki bağlayıp ambara atmak ve Don Françisko geldiği zaman ona kumandanın beklediği, fakat son ekselansın geciktiği yollu yalanlar uydurulması zoru vardı. Kara Yusuf, her işin, son dakikaya kadar, gemi sahidinden bir İspanyol gemisi imiş gibi görülmesini istiyordu. İki davetli, geminin iskelesinin başında, mevkilerine yakışır şekilde karşılandılar. Hemen davetliler, o pek şatafatlı döşenmiş koca salona götürüldüler. Orda "Hoş geldiniz, hoş buldunuz" gibi sözler karşılıklı olarak söylendikten sonra masaya oturuldu. Kaptan; "Burda elli şişe kadar Lokrima Kristi şarabımız var ki; son ekselanslarının onun hakkında fikirlerini almak şerefine nail olmayı çoktan beri özlemiş bulunuyorduk. Bu arzumuza bugün erişmiş bulunacağız" dedi. Ve garsona (Kara Yusuf Reis garsönlük ediyordu) işaret etti. Hemen bardaklara yakut kırmızı bir şarap akıtıldı. Aşlar da sıra ile gelmeye başladı. Şarap dilleri çözüyordu. Don Françisko: "Bu Türk korsanları dolayısıyla İspanya kıyılarımızın hâli berbat. Burda Barselon limanında sefere çıkmayı bekleyen, fakat korsan korkusundan denize açılmayan gemilerin sayısı otuzu geçti. Şeker, un vesair iâşe maddelerinin fiyatları da on beş sene önceki fiyatların yedi sekiz misline çıktı. İspanya'yı bu korsanlar boğuyor. Dört beş sene önce Rodos adası elimizde bulunduğundan Türkleri biz boğuyorduk. Onlar Rodos'u aldılar. Korsanları da Afrika kıyılarını zaptettiler. Şimdi biz boğulmaktayız. Dün bir kaptanla konuşuyordum. Adam bana; 'Elli yaşındayım. Fakat ben hiçbir sefere çıkmadım ki sonunda Türklere esir düşmeyeceğime emin olayım' diyordu. Sizi tebrik ederim Kaptan Korrero; tâ Afrika'nın batı kıyılarından

Barselon'a kadar kendinizi yakalatmadan gelmeniz büyük bir iştir doğrusu" dedi.

Don Joze Danvilla, mağrur bir eda ile; "Çok hakkınız var ekselans; fakat kraliyet hükümeti bu hâle çare olacak tedbirleri tamamlamak üzeredir. Bakınız kendi masasında bulunmakla şerefyap olduğum Kaptan Korrero 'Malaga'dan otuz top getirmiştir. Bunlar kıyının çıkıntı teşkil eden yerlerine tabiye edileceklerdir. Bu takdirde gemilerimiz kıyılarımızın bir burnundan öteki burnuna rahat rahat gidip gelebileceklerdir. O Barbaros'a, bir de yeni türeyen Dragut'a (Turgut Reis) artık kim aldırış eder? Onların bizim kıyıya yanaşmaları, pek yakında, mesela onların bu Barselon limanına gelmeleri kadar imkânsız olacaktır. Son Madrit'e seyahatimde Sa Majeste Şariken'in elini öpmek şerefine nail oldum. Sa Majeste'nin lütfedip de kıyı tahkimatı hakkındaki sualine cevaben, her şeyden önce kıyı boyunun, arslan dişleri gibi bataryalarla, bir arslan ağzına benzetilmesini savundum. Sözüm Sa Majestenin öylesine hoşuna gitti ki, beni şahane tebesümleriyle mutluluğa garkettiler. Bir gün bu korsan denilen alçakların elebaşlarını burda esir olarak zincire vuracağıma eminim" dedi.

Kaptan Korrero (Kara Yusuf'a); "Garson, son ekselansların bardaklarını doldurunuz!" diye emretti. Elmastıraş billur şişenin boğazı gene lakırdadı. Don Françisko; "Kaptanlıkta maharetiniz kadar, Senyor Korrero, şarap seçmekte de usta olduğunuzu gösterdiniz. Bu kıratte şarap, bugün Barselon'da bile ender bulunur" dedi.

Kaptan Korrero; "Son ekselansların iltifatı, beni sınırsız mutlu ediyor. Şarabımız kadar Afrika'dan topladığımız kölelerin son ekselanslarımızı memnun edeceğinden eminim. Herhalde getirdiğimiz yepyeni topların da ziyafet masamızı şereflendiren pek illüstrisimo (meşhur) Don Joze Danvilla'nın o

yüksek askeri takdirine mazhar olacağını muhakkak gibi görüyorum" Burda sözünü keserek Kara Yusuf'a; "Son ekselansların bardaklarının boş olduğunu görmüyor musun?" diye çıkıştı.

Aşağı salonda böyle konuşulurken, yukarda odabaşı Selim Ağa, bir dizi hâlinde limandan çıkmakta olan üç yelkenliyi dürbünüyle inceliyordu. Birisine yavaşça Kara Yusuf'un çağrılmasını söyledi. Kara Yusuf gelince, ona üç gemiyi gösterdi; "Biz de bu gemi kafilesine mensup imişiz gibi peşlerine takılıp limandan sıvışiverelim mi?" diye sordu. Kara Yusuf; "Hayır, olmaz. Kumandan gemide davetli olduğu için kalelerden mutlaka gözaltında tutulmaktayız; yalnız, limandan çıktıktan sonra hangi yöne gittiklerine dikkat et. Allah kısmet eder de burdan çıkarsak belki bunları da ele geçiririz" dedi ve gene salona döndü.

Koca Murat üç saatten beri Uluç Ali ile başaltının bir kamarasında oturuyordu. Uluç Ali'ye "Baba Oruç'un şehadetinden beri Barbaros ve Turgut Reis'in neler yaptıklarını anlatarak vakit geçirmişti. Onların ne yapmış olduklarını yeni baştan anlatmakla vaktin geçmeyeceğini düşünerek, Uluç Ali'ye; "Bire evlat, ne yapıyorlar, ne ediyorlar, gelip de bizlere bir haber olsun vermiyorlar. Alimallah ayranım kabarmaya başladı. Dışarıya uğrayıp dolu göğüs bir nara atasım geliyor. Yahu, akşam oldu. Sular kararıyor, gemide tıs yok. Buna savaş denir mi?" diyordu.

Sular kararmaya koyulunca Selim Ağa ve öteki korsanları bir meraktır almıştı. Çünkü rüzgâr kesiliyordu. Karanlıklar basınca, yelkenleri göz kapayıp açincaya kadar kısa bir zamanda açmak için tertibat almışlardı; fakat işte alınan bu tertibat boşa gidiyordu. Gene Kara Yusuf'a başvuruldu. Kara Yusuf: "Yirmi dakika sonra limandan ayrılma vakti gelecek. Rüzgâr kesilmekte devam ederse, kuman-

danla Don Françisko'yu getiren sandalların içindeki kürekçileri, mesela yemek yedirmek veyahut içirmek bahanesiyle gemiye alın. Hiç patırtı etmeden onları sıkıfıkı bağlayıp bir yere istif edin. O iki sandala kürekçiler indirin. Bizim sandalları da indirin. Demir ipini kesin ve gemiyi yedeğe alıp limandan dışarıya ekin. AŞağıda herifler pek akır keyif oldular, onları oyalamakta devam edeceğiz. Biraz sonra onlara köleleri göstereceğiz" dedi.

Aradan yirmi dakika geçince rzgr büsbütün kesildiğinden Kara Yusuf'un dediklerinin uygulanmasına girişildi. Fakat kale kumandanının sandalındaki asker oldukları için filikalarında iki nöbetçi bırakmakta ısrar ediyorlardı. Ötekilerin hepsinin yukarda sarılıp gözle kaş arasında gık dedirtmeden bağlanmaları üzerine filikaya inilmek zorunda kalındı. Yakalanırken İspanyol askerlerinin biri; "A mi santiago!" diye bağırmaya muvaffak oldu. Adamın bu imdat isteyiŐi salonda duyuldu. Şarabı tepesine vurmuŐ olan Don Joze Danvilla; "Bu askerler pek itaatsiz oluyorlar. Gidip böyle bağıranın cezasını vereyim" diye yukarı çıkmaya kalkıştı. Bundan dolayı iki İspanyolun zerine çullanıp onların da hemen sıkıfıkı edilmesi icap etti; ve bu icap hemen yerine getirildi.

Tam Koca Murat; "Artık bu karanlık delikte oturamam, gel Ali, dışarı çıkalım" diye davranırken yukardan ayak sesleri duyuldu. İki İspanyol yanlarına getirildi. Artık Koca Murat çıkmakta serbestti.

Kapkara bir denizde beş sandal, olabileceğince az gürültü ederek, kürek çekiyordu. En başta giden filikada Foçalı Mesut, yani Kulağına üfler dümende idi. Ordan sesini kısarak, kürek çekenlere hem dua ediyor, hem emrediyor, hem yalvarıyor, hem de onları tehdit ediyordu. Krektekiler o çıplak ayaklarıyla sandalın farplarını kırarcasına basarak, kısılmıŐ dişlerle küreklere dayanıyorlardı. Grgen kreklar

çön gibi eğiliyorlardı. Ne var ki, bir saat kürek çektikten sonra kürek sapına asılınca, yüz yaşında bir meşe ağacı gövdesine asılıyorlarmış gibi oluyordı. Kara Yusuf gemiden bunların ne hale geldiklerini tahmin etti ve kürekçileri değiştirdi.

Bir aralık Foçalı Mesut, otuz adım kadar önünde bir kürek fışlıtı duydu. Kendi sandalı en önde gittiğine göre, bu sandal, herhalde kendi sandallarından olmayacaktı. Meçhul sandal hızla yanaşıyordu, hatta onun içindekilerin İspanyolca konuştukları duyuluyordu. Kara Yusuf'tan talimat alacak vakit yoktu. Bu sandal limanın ağzında, liman ağzının sağ tarafından sol tarafına, sonra solundan sağına mekik dokuyan kol sandallarından biri olacaktı. Mesut kürekçilere durmalarını fısıldadı: "Önümüzden bize doğru bir düşman sandalı geliyor. Bıçaklarınızı hazırlayınız, tetikte durun arkadaşlar. Düşman sandalındakilerin hepsini gürültüsüzce haklamak zorundayız" dedi.

İspanyollar kürek çekerlerken sırtlarını ilerledikleri tarafa döndürmüş oldukları için, arkalarındaki korsan sandalının gölgesini göremediler. Korsan sandalına küt diye çarptılar. Korsanlar hemen sandala atladılar. Donuk bir gümbürtü oldu. Bir iki İspanyol küfrü; "Ay mi Madre!" diye boğuk bir feryat duyuldu, ondan sonra korsanlar; "Bu iş de hayırlısıyla bitti" diye fısıldadılar.

Bu olay hemen Kara Yusuf'a bildirildi. Kara Yusuf gene kurmay heyetini topladı. Onlara; "Bu kayıkların nöbeti dört saat sürer. Bunların nöbetlerine gece, yani bir saat önce başladıklarını kabul etsek, nöbetleri üç saat sonra biter. Üç saat sonra nöbete girecekler, kol kayığının gelmediğini görünce limana haber vermek zorunda kalırlar. Biz saatte iki mil yapabilirsek üç saat sonra liman ağzından altı mil öteye varmış oluruz, top menzilinin iyice dışına çıkarız... Fakat şunu da unutmamalı ki liman-

da dört büyük kadirga ve ondan başka kırk parça gemi var. O kırk parçasından korkulmaz, fakat gerek kol kayığının ortadan kaybolması, gerek bu iki İspanyolun karaya dönmemiş olması dolayısıyla bizden şüphelenileceği muhakkak. Bu takdirde dört kadirga peşimize düşer. Altı mili –haydi bilemedin– yarım saatte alırlar. Biz o zamana kadar ancak bir mil daha ilerlemiş olacağız. Yani bizi aramaya çıktuktan en geç bir saat sonra küreğe dayanan kadirgalar, bizi adamakıllı toplarının menziline alırlar. Bizim alabildiğimize kürek çekmekten başka işimiz yok. Rüzgâr alıverirse kurtuluruz. Yelkenleri açıp da el kürekleriyle yelkenlere üfleyip yol alacak değiliz a. Durum bundan ibaret. Kürekçileri her yarım saatte bir değiştirin" dedi.

Bir saat kadar kürek çekilmekte devam edildi. Siyahiler de gönüllü olarak kürek çekmek istediler ve çektiler. Ondan sonra n'olur n'olmaz diye açık bırakılmış olan pruva direğinin papafingosunda bir yapraklanma ve patırdama duyuldu. Oysa güverte de bir mumun alevini sallayacak kadar rüzgâr yoktu. Hemen birkaç korsan papafingo çubuğuna çıktılar. (Bu direk ekseriya üç kısımdır 1. Omurgaya saplı olan ana direk, 2. Ona takılı olan gabya çubuğu, 3. Ona takılı olan papafingo çubuğu.) Orda rüzgâr sık sık, hafif hafif sağnaklıyordu. Yüksekte olan bu rüzgârın kürekçilere çok yardımı olabilirdi. Kara Yusuf pruva ve grandi direklerinin papafingo ve gabya yelkenlerinin açılmasını emretti. Rüzgâr kuzeyden alıyordu. Liman ağzından çıkılmıştı. Pruva güneye verildi. Yüksekten esen rüzgâr yirmi dakika kadar devam etti. Sonra rüzgâr adamakıllı koptu. Sandallar güverteye alındı. Bütün yelkenler hissa edildi. Barça dalgadan dalgaya sekiyordu. Baskın muvaffak olmuş, gemi de tehlike dışına çıkmıştı. Sıkıfıki edilen İspanyolların bağları çözülerek ambara tıkdılar; başlarına da iki nöbetçi dikildi.

Barça tam yolla uçuyordu. Gün barçanın iskele omuzluğunda kıpkızıl uyanıp aydınlanıyordu. Dalgaların yeleleri kıpkırmızı bir alev hâlinde uçuyordu.

Direk başındaki vardiya; "İskele omuzluğumuzda üç gemi görünüyor!" diye bağırdı. Odabaşı, pruva direği çanaklığına çıktı. Bu gemiler kendisinin Barselon'dan çıktığını gördüğü üç gemiydi. Kürekle yedekte çekilmenin şu faydası olmuştu ki bu gemiler cam gibi bir denizin üzerinde rüzgârı beklerken barça adım adım onlara yanaşmıştı. Vardiyanın verdiği haber üzerine gemi birdenbire canlandı. Kimbilir bu üç gemi neler yüklü idiler? Belki içlerinde altın yüklü olanları da vardı. İspanya Kralının, İtalya'nın büyük şirketlerinden kümeli paralar istikraz ettiği ve onların İspanya limanlarına taşındığı biliniyordu. Bu paralar Felemenk'teki ordularına gidecekti. Havadis barçaya yayılınca siyahiler kendilerinin de silahlandırılmaları için yalvardılar. Rampa etmek gerekirse bunlar mızrak, balta ve pala ile mükemmel iş görebilirlerdi. Kara Yusuf, korsanlara; "Arkadaşlar, bu Afrikalı kardeşlerimiz savaşa iştirak ederlerse, korsanlık kaidelerine göre, ganimetten pay alırlar. Siz buna razı mısınız? Ben kendi hesabıma razıyım" diye ilan ettirdi. Korsanların hepsi de razı idiler. Onlar da, siyahiler de, kendi lisanslarından Kara Yusuf'a; "Yaşa!" diye bağırdılar.

Üç geminin en büyüğü en arkadaki idi. Suya en ziyade batmış olduğuna göre, en yüklüsü de oydu. Bunlar kıyıdan on beş mil açıkta seyrediyorlardı. Barça ağır denizler arasında o gemiye vardı. Öteki iki gemi kaçınılsaydı bile bu geminin yükü ötekilerin üçü dördü kadar vardı. Barça büyük gemiye yanaşırken elden geldiğince İspanya sahilini kıyıyordu.

Kara Yusuf, düşman gemisi sıkışık duruma girince, kıyıya baştankara etmemesi için onunla kıyı arasına girmek istiyordu. Barça bunu başardı ve bü-

yük gemi ile borda bordaya geldi. Kafilenin en büyük gemisi olduğu için en çok yelken taşıyan, dolayısıyla, en kolay kaçabilecek olan oydu. Kara Yusuf bu az silahlı ticaret gemisi sandığı tekneye böyle kolayca yanaşabildiğine memnun olduysa da içini bir şüphe yiyordu.

Kara Yusuf, her ne kadar İspanyol bayrağı taşıyor idiyse de bu yaşama tarzıyla öteki gemiye bir İspanyol gemisi değil, fakat avcı bir gemi olduğunu göstermiş bulunuyordu. Öteki üstün yelkenlerinden yararlanarak kaçmaya neden teşebbüs etmemişti?

Kara Yusuf, içini kurcalayan bu sorunun cevabını gözleriyle gördü. Bu sözümona ticaret gemisinin bordasındaki iki sıra lombarın kapakları büyük bir şakırtı ile birdenbire açılıverdiler. Kara Yusuf, geminin pruvasından kışına kadar kırk dört topun gümbürdeyerek bataryaya sürüldüğünü hem işitti, hem de gördü. Birkaç saniye içinde ganimet diye ağızları sulandıran o yük gemisinin savaşa hazır korkunç bir savaş gemisi olduğu anlaşıldı. Barça onu tuzağa düşürmemiş, kendisi tuzağa düşmüştü. Kırk dört topun namı ağızları top lombarlarından dışarı fırladılar, aynı zamanda gemiden megafonla: "Teslim olunuz!" diye bağırdı. Bu duruma göre, koca bir borton kıyafetinde yükselen bu gemi ile barçanın boy ölçüşmeye kalkışmasının bir delilik olacağını bu gemi pekâlâ takdir etmişti. Beş on saniye sonra, karşiki gemiden gene; "Yelkenleri istinğa edip orsaalabanda edin ve teslim olun!" diye ünlendi.

Lombarların kara ağızlarındaki top ambarlarının karanlığında, top falyalarının yanibaşlarında tutulan kıpkızıl kızgın demirler, barçadan ateş böcekleri gibi görülüyordu. Bu teklif cevapsız kalmadı. Barça birdenbire pruvasını düşmana verdi. İlkönce düşman ateş edebileceğine göre uzun bir hedef

olan bordasını değil, küçük bir hedef olan pruvasını vermesi daha yeğdi.

Barçadan topçu ustası Hoca Nasreddin veya hut Deli Davut'un sesi megafonla: "Hastir ulan, bok! Ne duruyorsun? Durma ateş et! Vuracaksın sanki" diye cevap verdi. Düşman gemisinin bordası, birdenbire başaltından kıçaltına kadar alev ve dumanla infilak etti. Fakat top kâhyası Deli Davut haklıydı: Acele ile toplarını bataryaya sürmüş olan düşman topçuları, topaç gibi hızla dönen küçük barçaya güzel nişan alamamışlardı. Kırk dört topun püskürdüğü gülle ve demir tufanı barçanın iskele açığından ısıklar çalarak tâ uzaklarda kırk kadar su sütunu yükseltmişti. İşte o zaman barçadan; "Allah yâr! Allah yâr! Yemliha! Mekselina Mislina Mernuş Debernuş! Şezenuş! Kefeştetanuş Kıtmir!" diye bir savaş gülbankının yükselmesiyle beraber barçanın harlar gibi dönüp borda vermesi ve yirmi beş topun hep birden gürlemesi bir oldu. O gürleyle beraber düşman gemisinin pruva direği barçadan yana, düşman gemisinin sancak tarafına büyük bir çatırtı ile yıkıldı. Kara Yusuf barçanın iskele tarafındaki toplarının ancak üç dakika sonra ateş edebileceklerini biliyordu. Çünkü toplar tomarla (top namlusunun içini silmeye mahsus uzun süngü) silinecek, doldurulacak, bataryaya sürülecekti. Düşman şimdiki halde barçaya bakan bordasının yarı toplarını kullanamayacaktı. Çünkü o topların lombazlarının önüne yığılan direklerin, serenlerin, yelkenlerin ve donam iplerinin ilkönce temizlenmesi lazımdı. Bu hâl Kara Yusuf için büyük bir fırsattı. İşte bundan dolayı Kara Yusuf sancak bordasının topları dolduruluncaya kadar bir borda ateşi daha edebilmesi için gemiyi gene çarçabuk döndürdü. Deli Davut'un sesi; "Ateş" diye emretti. Gene barçadan dumanlar göklere fırladı ve yirmi beş topun tepkisiyle gemi sendeledi. Artık bu tarafın-

dan düşman payını almıştı. Kara Yusuf orsa etti. Düşman gemisinin arkasına geçti; geçinceye kadar dolmuş olan iskele bordasının toplarını düşmanın kışına yöneltti. Gene Nasreddin Hoca'nın sesi; "Ateş!" diye gürledi ve düşman gemisinin kış kafe-se döndü. Düşmanın kış tarafında yalnız iki topu vardı. Bu durumda Kara Yusuf, iki topa karşı yirmi beş topla karşılık veriyordu. Düşman direğinin kırılmış olması, Kara Yusuf'a hareket üstünlüğü veriyordu.

Barça ileri fırladı, döndü ve düşmanının ardına öteki bordasını getirdi; fakat düşmanın art iki topu iki bulut püskürdü. Korsanlar dimdik duruyorlardı. Gülleler kimi vuracak diye merak ediyorlardı. Gemilerinin yanbaşıında iki su sütunu yükselince rahat nefes aldılar. Gene Deli Davut'un sesi gürledi. Düşmanın dümeni parça parça olarak sarktı; aynı zamanda geminin kış tarafının bir yanındaki topun lombozunun üstünde büyük bir infilak oldu. Geminin o tarafı havaya uçtu.

Barçadaki korsanlardan, "Topa akıtmak için getirip fıçıya koydukları barutları tutuşturduk!" diye bir alkış tufanı ko-ptu. Barça gene ayrılıp döndü. Bu sefer düşmanın tek topundan bir alev dili çıktı. Gemi bezirgâni Kaparozcu Memiş yere düştü; onun sol ayağı uçmuştu. Güdük bacağından kan, açık bir musluktan suyun boşanması gibi akıyordu. Üç, dört savaşıcı koştular ve onu kaldırıp aşağıya taşımaya kalktılar. Memiş "Bırakın beni, budalalar! Bırakın beni, savaşıcağım! Benim bir şeyim yok!" diye bağıriyordu. Bir savaşıcı, kuşağını çıkarıp Memiş'in bacağına sarıp sıkarken, ötekiler onu aşağıya taşıdılar. Bunu gören korsanlar, Kara Yusuf'a, rampa etmesi için yalvarıp yakarıyorlardı. Kara Yusuf: "Durun, daha aşımız iyice pişmedi!" diyordu.

Barça gidiyor, geliyor, bir bordasıyla ateş ederken öteki bordada bulunan toplarını dolduru-

yordu. Böylece birbiri arkasına düşmana 5-6 salvo daha gönderildi. Topların ateş üzerine ateş etmesiyle gökler sarsılıyordu. Bu arada düşman, raslantı sonucu, iki isabetli endahat sağlayabildi.

Uluç Ali, aşağıda mahpus duruyordu. Zaten ha aşağısı, ha yukarısı, geminin her tarafında vurulmak tehlikesi vardı. Onun için Ali, bir kedi çevikliğiyle koşa gele cephanelikten toplara barut taşıyordu. Bir keresinde barutu bırakıp cephaneliğe dönerken bir düşman güllesi bir top lombazının kenarını paramparça ederek bir top namlusuna çarptı. Top koca bir çan gibi öttü. Kırılıp sıçrayan parçaları da o topun ustası ve yamaklarını şehit etti. Lombazdan vıngıldayıp uçan koca bir tahta parçası da Ali'nin göğsünü sıyırdı. Gömleğinin ön tarafı yırtıldı. Çocuk mucize kabilinden kurtulmuştu. Benzi sapsarı kesilmişti, ayağa kalkarken yırtılan gömleğinin sarkan parçalarını elleriyle kanlı göğsüne getirmeye çalışıyordu. Yaşlarla dolan gözleri, tam o anda kendisine hayretle bakan baş topçu ustası Deli Davut'a ilişti. Ona; "Korkmuyorum reis babam! Korkmuyorum! Baksana, şunlara!" diye parçalanmış toplarının yanında kanlarının içinde uyuyorlarmış gibi uzanan şehitleri başıyla işaret etti.

Bir başka düşman güllesi de geminin pruvasında kılıç elde bekleyen bir genç savaşçının başını uçurdu. Baş, pruva direğine çarpıp parçalandı. Başsız ceset sendeledi, düştü; elleri kapanıp açılıyordu. Başın parçaları, yanında duran arkadaşlarını kanlara beledi.

Tam bu sırada Kara Yusuf'un sesi; "Topları çift barut payı ve misketle ateş edin!" diye gürledi. (Misket, kırık, eğik çivi parçaları ve gemi demir aksamının hurda kısımları idi.) Bu emri duyunca bütün korsanların gözleri sevinçle yandı. Çünkü bu emir, ekseriya rampa emrinden beş on dakika önce verilirdi.

Her misket salvosundan sonra düşman gemisinden yükselen bağırışlar, orda telefatin ne kadar korkunç olduğunu gösteriyordu. Birdenbire barça rota değiştirdi, bütün hızıyla düşmanın sancak omuzluğuna doğru yol aldı. Son misket salvosunun duman ve ateşle beraber bir çatırtı oldu. Barça düşmana rampa etmişti. Yine topların dumanı ve aleviyle beraber –sanki o duman ve ateşin evlatlarıymış gibi– korsanlar, kenarı pala şimşekleriyle çakan bir dalga hâlinde düşman gemisine daldılar. Piştov tarrakaları ve çelik şakırtılarıyla beraber göklere korsanların gülbankları (savaş nidaları) yükseldi. Düşmanın güvertesi, bir ucundan öteki ucuna kadar süprüldü. Düşman gemisi on kadar şehit verilerek zaptedilmişti.

Düşman gemisinde pek zengin bir cephanelikten başka binlerce okka zahire ve yüzlerce fıçı zeytinyağı ve şarap bulunmuştu. Fakat şehitler ambarında uzandıkça, elde edilen ganimet, korsanlara pek neşe vermiyordu. Hatta düşman kafilesinden kaçmış olan iki küçük geminin peşine düşülmesinden vazgeçildi. Buna bir sebep daha vardı. Elde edilen düşman bortonu tamir istiyordu. Sonra yirmi beş topunu birden iki pay barutla ateş etmiş olmasından dolayı barçanın da kaplamaları açılarak su yapmaya koyulmuştu. Artık Minorka'da bekleyen berkendeyi alarak Cezayir'e dönmeliydi.

Zaptedilen bortonla beraber yol alınarak, ertesi gün, yakın olan Minorka'ya varıldı. Zaten berkendedekiler iki üç günden beri dürbünleriyle ufukları yokluyorlardı. İki gemi görünce beklediler. Barçayı tanıyınca denize açılıp Kara Yusuf'u karşıladılar. Minorka'nın doğusundaki küçük bir adanın hem limanı, hem de suyu olduğunu bilirdiler. O limana girildi.

Gemiler demir attıktan sonra bir gün önceki şehitler karaya taşındılar. Cenaze namazı karada

kılındı. (Kara yakınsa şehitler, denize değil, karaya gömülürlerdi.)

Defin töreni sona erdikten sonra barça ve bortonun Cezayir'e tehlikesiz olarak gidebilmeleri için üstünkörü bir tamire başlandı.

Gemilerin büyük yaralarını geçici olarak kapatıldıktan –ki bu iş birkaç gün sürdü– ve su alındıktan sonra artık Cezayir'e yollanma sırası geldi. Bir gün sabah namazı kılınca (korsanlar ekseriya sabah namazını kıldıktan sonra sefere çıkarlardı) Kara Yusuf; "Leva demir!" emrini verdi. Hemen üç gemideki ırgatlar (demir kaldırmaya mahsus demir alet ve teçhizatı) aynı tempoda dling! dlung! etmeye koyuldular. Üç gemi de çifter demir karamusal atmış oldukları halde demirlerin hepsini de neta aldılar. Çamurların arasından tembel tembel sökülen demirler yavaş yavaş yukarıya çıkararak localara bağlandılar.

Limanın içi, üç gemiden verilen, "Fora yelken!", "Alesta skota gabya!", "Hissa gabya!" emirleriyle çın çın öttü; serenler, direklerin üzerinden kayarak yükseldi. Çözülen yelkenler rüzgârda ve yeni doğan günde pır pır yapraklanarak açıldı. İlk gemi –Kara Yusuf'un forsunu uçuran barça idi– limanın ağzından, ateşten bir deryaya, dolu yelken fırladı. Onun ardısıra borton köpüre köpüre dışarı çıktı; onun peşinden de bütün endaminca berkende şafak pembeliğini yansıttı. Gemiler kol nizamında (buna deve katarı da denilirdi) birbirinin dümen suyunca yol alıyorlardı; yani hiçbir kerteriz hattına tabi olmadan karmakarışık bir halde değillerdi. (Bu karmakarışık hale korsanlar "Arap alayı" adını takmışlardı.) Üç geminin birbirinden mesafeleri, üçünün de yelken donanımı başka başka olmasına rağmen sanki cetvelle ölçülmüşlermiş gibi hep aynıydı. Gemiler Balear takımadalarının en büyüğü Majorka'nın hizasına gelince, sıra ile ufuk çizgisinin bir an için ayak ucuna kalkıp öteki ufku seyre dalmış-

lar gibi durdular, sonra yavaş yavaş ufkun ötesine indiler; artık "Ver elini Afrika kıyısı" diyorlardı.

Gemiler, böyle uzaktan seyredilince yelkenlere değil, sükûta bürünmüşler gibi görünüyorlardı. Oysa içlerinde sessizlik yoktu; ikişer, üçer ve daha fazla olarak konuşmalar, gülüşmeler, şakalaşmalar ve arasına da ciddi danışmalar vardı.

Kara Yusuf'la Odabaşı Selim Ağa, karşılıklı bağdaşmış, aşçıbaşının getirdiği kahveleri yudum yudum içerek sözü Uluç Ali'ye getirmişlerdi. Kara Yusuf; "Bu seferimizde aklımdan çıkmayacak tek şey bu çocuktuktu. Çarpışma sırasında başına bir şey gelmesin, diye merak edip duruyordum. Arasına kendime, 'Yahu Yusuf, sen çocuk dadısı mısın?' diye kızıyordum. Kızıyordum ama, gene merak ediyordum. Sen bilirsin ya Selim, bizim iki oğlanı da, bacıyı da gömdük. Galiba ömrümüzün akşamında gönlümüzde son turfanda bir babalık hissi doğdu" dedi.

Selim Ağa gülüyor, başını sallayarak: "Bilirim bilirim! Senin o merakının aynısı bende de var da ondan bilirim. Bilirsin ya, hani benim de biricik bir oğlum vardı; şehit oldu. Onu Lipari adalarının açığında denize gömmüştük. O denizlerin üzerinden geçerken içime tuhaf bir his doğar: Çocuğumun mezarının üzerinden geçiyormuşum gibi bir his. Bu çocuğu orada bulduktuk ya; bana, denizlerden oğlum veya onun oğlu doğmuş gibi geldi. Bu Uluç Ali'yi, adeta, torunum sayıyorum. Bizde de galiba, son turfanda bir dedelik duygusu uyandı. Bu Uluç Ali'ye bakıyorum da onu bazen yetişmiş bir insan, bazen de bir çocuk olarak görüyorum. Neyse Cezayir'e yollanıyoruz. Onu hayırlısıyla Kör Hüseyin'in karısı Emeti'ye veririz" dedi.

Uluç Ali, siftah bir korsan memleketine ve şehrine gitmek ve orasını görmek heyecanı ile yerinde duramıyordu. Her rast geldiğini bir soru seline tutuyordu.

Ertesi sabah güneş ışığı dalgadan dalgaya sekerek çakmaya koyulunca serendeki gemici; "Kara göründü!" diye ünledi. Dirseklerinin üzerine kalkınarak, uykulu gözlerle küpeştelerin üstünden ufukları araştırdılar; "Burdan daha gözüküyor" diyerek gene uzandılar. Uluç Ali, grandi direğine tırmandı. Tâ uzaktaki bir noktada Cezayir'in tan ışığını kapan minare uçları ufkun üzerinde meşaleler gibi yanıyorlardı. İşte orası Barbaros'un ve Turgut Reis'in kurduğu korsanlar yurduydı. Bir saat sonra ufkun koyu mavisinin üstünde, biri altın sarısı, onun üstünde de bembeyaz iki yatay çizgi göründü. İşte onlar Cezayir kıyıları idi. Yarım saat sonra kıyıya yanaşmış bulunuyorlardı. Denizin kenarınca uzanan sanki beyaz tebeşirden bir raf, köpüklere leylaki bir gölge salıyordu. Onun berisi zümrüt bir denizdi. Barçanın yanında ise mavi dalgalar ve yeşil dalgalar birdirbir oynarcasına birbirinin üzerinde taklalar kılıyorlardı. Ali ve korsanlar kıyıyı seyre dalmışken birdenbire önlerine başka bir manzara çıktı... Daha doğrusu apansızın infilak etti: Kıyının biraz ötesindeki bir burnun ardından apak yelkenlerini alabildiğine kabartmış bir kalita göründü. Gemi pruvasına köpük kalabalığı yığarak ilerliyordu. Dev bir kuşmuş gibi uçup gelen bu gemi, bütün bakışları üzerine çekti. Her ağızdan birden; "Turgut Reis!" nidası koptu. Barçanın selam topları gürlledi. Uluç Ali, gönderdeki korsan bayrağını çoktan tanıyordu; fakat seren ucunda yapraklanan Turgut Reis forsunu o gün siftah görerek öğrendi. Cezayir kıyısı da, kıyının leylaki gölgesi de, zümrüt denizi de hep unutuldu. Artık bütün hürmetler ve hayranlıklar kalitaya ait oldu. Selim Ağa, Turgut Reis'in yirmi dört, yirmi beş yaşında olduğunu düşünerek; "Heyyy gidi gençlik!" dedi ve gözleri yaşardı.

Turgut Reis'in kalitasının ardından, gene Turgut Reis'e ait altı kalita çıktı. Kara Yusuf'un on bir

pare selam topuna, Turgut Reis de on bir pare ile karşılık verdi. Topların gümleyişiyle kulakların "cız!" diye çınlayışına grandi direğinden Uluç Ali'nin "Yaşa!" diyen ince sesi karışıyordu. Az sonra Turgut Reis eskadronu, tâ arkalardan mavilerde eridi.

Artık burnu kavanço ettikten (dolandıktan) sonra limana yaklaşmış olacaktı. Hayatlarının bir safhasını kapayıp, bir başka safhasını açan insanların kederlenmemeleri imkânsızdır. Ekseri denize açılan insanlar, yurtlarını ve sevgilerini karada bıraktıkları için, müteessir olurlar. Korsanların yurtları denizdi. Her karaya gelişlerinde yürekleri burkulurdu: Acaba denize bir daha açılacaklar mıydı?

Buruna vardılar. Orda kızıl kayaların üzerine dalgalar beyaz köpükler kıvırıyordu. Burnun arkasındaki kıyıda kırk elli kadın tokaçlarla çamaşır yıkıyorlardı. Önlerine barça çıkiverince şaşkınlıklarından durakaldılar! İçlerinde güzelleri vardı. Korsanlar birbirine göz kırptılar. Sonra şehir ve liman gözüktü.

Şehir, güneşte bembeyaz ışıldıyordu. Şehir, sanki "Hoş geldiniz!"lerle parlayan sevinçli bir gözdü ve gülümseyen bir dudaktı. Mavi deniz kenarında yeşillerin koynuna gömülmüş göz kamaştırıcı kar beyaz badanalı evler, artık bir bir seçiliyordu. Hele kubbe bolluğuna diyecek yoktu. Denize sanki bir kubbe şelalesi akıyordu. Bütün evler, kubbeler, minareler, masmavi bir hararetle tütüyordu. Limanda boy boy, çeşit çeşit gemiler vardı. Kimisi demir alıyor, kimisi yelken açıyordu. Kalyonlar, kadirgalar, berkendeler, karavellalar, kalitalar, sülün endamlı kırlangıçlar görülüyordu. Bazı tekneler karaya çekilmiş, kalafatlanmakta veya raspa edilmekte idi.

Kara Yusuf'un dürbünü bir an, denizdeki heybetli bir geminin üzerinde durdu. Yanıbaşında, di-

nelmekte olan selsireciye "Galiba Hızır Reis'in (Barbaros'un) başardası!" dedi. Hemen limanın ve oradaki savaş gemilerinin selamlanması için kırk bir pare top atılmasını emretti. Liman duman doldu ve top gürleyişleriyle angılandı. Barçanın baş kasarasına da gemi mehteri geldi ve "Cezayir korsan marşı" nı çalmaya koyuldu. Artık denizciler başka bir aleme girmişlerdi. Demincek denizden yırtılışın yüreklerdeki "Cıız!" diyen acısı, başka türlü bir heyecana yer veriyordu.

Anadolu'da bir felakete uğradıkları için değil, fakat deniz ve sergüzeşt susayışı dolayısıyla Cezayir'e gelmiş olan yirmi yaşlarında iki delikanlı şehri seyrederlerken birbirlerine duygularını anlatıyorlardı. Sözlerinin, yukarda kış kasarada dinelmekte olan Kara Yusuf, selsireci Kara Dayı, Odabaşı Selim Ağa ve dümenci Yaşar tarafından duyulmakta olduğunun hiç farkında değillerdi.

Delikanlılardan sarışını, esmerine; "Dünyanın en güzel şeyleri şehirlerdir. Mesela şu demincek kıyıda çamaşır tokaçlayan kızların üçüncüsüne dikkat ettin mi? Ne çakır gözlerdi onlar; tıpkı şafak gibi, hem de ne memeler! Heheyt! Kadırganın omurga toplarının namlu uçları gibi dimdik. İnsanın hemen gülbank vurup, saldırıp o topları zaptedesi geliyor. Koca Tanrım, dünyada ne güzel şeyler yaratmışsın! Emin ol arkadaş, dünyanın en güzel şeylerinin biri bu Cezayir şehridir. Hem burası asıl bu saatte; yani sabahleyin güzel oluyor. Hani ya, gece, koyu örtüsünü yavaş yavaş şehrin üzerinden kaldırıncası... Mesela o demincek üçüncü kız. Nehirde yıkandıktan sonra bütün güzellikleriyle çıırçıplak kalkıp parlansa nasıl olurdu? Hah, işte bu şehir de denizden sanki öyle çıkıyor. Işık gelip beyaz evlerin alnından öpüyor. Tek tük insan sesleri işitiliyor. Kuytu yerlerde birbirine sevgilerini fısıldayanlar gibi. Sonra yavaş yavaş bir uğultu başlıyor ve bütün sesler bir ses olu-

yor. Ah, o sesin belinden kavrayıp dudaklarını şak-kadak öpsem" dedi.

Esmer genç ise; "Yahu, şu çakan mavi gözlerini gözlerimle görmesem vallahi sana kör derdim. Üçüncü kız mı? Elinin körü! Haniya, yedincisi vardı... Hah, işte güzel ona derler. Koyu mor hareli kapkara gözler. Hem de günün sonu nasıl mahmur, sakın ve durgun olursa öyle. Sen yaz akşamlarının bu şehri koynuna nasıl çektiğini hiç görmedin mi? Şafakleyn değil! Bu şehre asıl tam güneş batarken doyum olmuyor. Haniya kararan sular açık mavi gölgeler hâlinde sokaklara kayıp uzar, bak işte o zaman öyle bir loşluk olur ki gece değildir, fakat gündüz de değildir; tatlı bir esrarengizliktir o! İnsanları o beyaz bornozlarıyla görürsün; fakat kim olduklarını tanıyamazsın; ta o kadar hayaletlere benzerler. Kapı aralıklarından kırmızı ışıklar, yıldızlar gibi kıpırdar; ezelden beri ne satılmış, ne de satın alınmış yıldızlar gibi. Tatlı fısıldayan bir ses seni; 'Ya ayuni! Ya elbi!' diye davet eder. Cezayir asıl akşamleyn güzeldir" dedi.

Bu sözleri yukardan dinleyen Kara Yusuf, yanındakilere; "Bizim delikanlılar maşallah çoştular. Karaya can atıyorlar. Tamamen karaya değil a; başka bir şeye!" dedi.

Selim Ağa:

"İyidir, iyi!" dedi, "Allah rahmet eylesin, Oruç Reis derdi; 'Korsanların karada bir bağları bulunmaması bir bakımdan iyi, ama bir bakımdan da fena oluyor. Herife, nerelisin diye sormuşlar; karımın köyündenim, demiş. Evet, biz korsanız; fakat bu Berberiyeye kıyılarında tutunmak istiyoruz. Burda bir yeni deniz Türkiyesi kuruyoruz. Gelgelelim korsanlar yerli Arap kızlarına pek ısınamıyorlar. Onlarla evlenip çoluk çocuğa karışanlar yok değil; var ama deveye kulak. Kurtardığımız Endülüslü kızlarla da evlenenler oluyor. Onların ince belleri, el ve ayak

bilekleri ve kapkara ceylan gözleri korsanların hoşlarına gitmiyor değil; gidiyor. Bunlara esir İspanyol, Portekiz, İtalyan, Fransız ve Rum kızlarıyla evlenenleri de katabiliriz. Bunların hepsini toplasan yüzde elli etmez. Korsanların asıl gözleri yurtlarının Türk kızlarında. Onlarsa Anadolu'dan az geliyor. Karı kızan, çoluk çocuk dolusu gemilerden gelse gelse senede bir tane, ha bilemedin iki tane geliyor. Oysa daha fazla göçmen gelmeliydi. Biz artık burda adeta bir devlet kurduk. Bugün ülkemiz göz yaylımınca İtalyasına da, İspanyasına da denk. Bu koca memleketi artık bir korsan yasalarıyla idare edemeyeceğimizi çoktan anladık. Milyonlara varan bu insanların refahını sağlamak gerekti. Bu yerleri İspanyollardan kurtarmakla iş bitmiş olmuyordu ki. İş asıl ondan sonra başlıyordu. Biz büyük sorumlulukları yüklenmiş bulunuyorduk. Bu memlekette mülki bir idare kurmak zoru ile karşılaştık. Ben bu memleketin batı tarafının idaresini ele aldım. Kardeşim Hızır'a (Barbaros'a) da doğu tarafının idaresini bıraktım. Hemen bu memleketin nüfusunu yazdırdık. Doğumları, ölümleri kaydetmek üzere defter tutturduk. Paralar bastırdık. Koca bir bahriye mektebi de açtık. Korsan ve savaşılar için yasalar yazdırıp onları nizam ve intizama koyduk. Donanmalarımızı, deniz savaşlarında zaferler sağlamış -genç ve ihtiyar- kaptanların ellerine verdik. Şimdi mekteplerimizde birçok gençler yetişiyor; bu gençler orda coğrafya, seyrisefain, felekiyat (yani yıldızlar ilmi), rubu, usturlap ve ceyp (yani müsellesat-ı nisbiye) rehber-i derya, harita, Türkçe, Arapça, İtalyanca ve İspanyolca öğreniyorlar. Bu mekteplerde imtihanlarını verip çıkanların bazıları şimdiden kitaplar bile yazdılar.'

Ha! Rahmetli aynı zamanda da; 'Emin ol, Selim Ağa, denizde savaşmak bu memleketi idare etmekten bin kere daha kolay. Denizde ayaklarının

altında bir gemi vardır, ona kumanda edersin. Fakat memleket idaresinde sanki gemi bütün ağırlığıyla tepene binmiştir. Bu kadar sorumluluğu hangi babayiğit tek başına üzerine alır? İşte bundan dolayı halka bir meclis seçtiriyoruz. O meclis de bizi vekil koyuyor. Ben ve kardeşim bu memleketin birer valisinden ibaret kalıyoruz. Fakat Selim Ağa, bu, bu kadarla da bitmiyor. Adam yetiştirmeli, adam! Yoksa bunca zahmet hep yabana gider. Aman yetenekli zeki bir gence rast geldiğiniz zaman onu elinizden geldiği kadar kollayınız' derdi."

Dümenci Yaşar; "Mesela Uluç Ali gibi!" diye söze karıştı; fakat biraz durduktan sonra; "Yalnız onun mektebe gitmesine lüzum yok galiba; mektepte öğreneceklerini zaten su gibi belledi. Onu Emeti'ye emanet edeceğinizi söylediniz. Fena değil, iyi ama, ne bileyim, yavrucak gemimizin şenliğiydi. Bütün gemi halkı onu arayacak. O bizsiz, biz de onsuz edebilecek miyiz bakalım?" dedi.

Gemi reisiyle ötekiler böyle konuşurlarken Don Garçiya de Toledo'nun oğlu (yani ihtida ettikten sonra Emin adını alan ihtiyarın oğlu Celal) onların söylediklerine kulak misafiri olmuştu. Beyaz bir rüya gibi gözlerinin önüne yayılan Cezayir'e bakarken -korsanların karaya bağlanmaları hakkında işitmiş olduklarının ilhamıyla olacak- gönül gözünde başka bir hülya belirmeye koyuluyordu. Mesela deniz kenarında şafakleyin suların sabah rüzgârıyla fısıldadığını işitebileceği beyaz bir kulübe; kulübenin içinde canı gibi seveceği bir karısı, kendi çocuğunu emziriyor.

Celal Cezayir'i seyrettikçe, öyle püf deyince çıt diye beli kırılan ve evlendikten sonra, sözüm ona şairane cinsi sergüzeştlere kolaycana dalabilmek için şambabası gibi saydıkları bir adamla evlenen asilzade senyoriaları değil, fakat Tenez gibi, Telmasan gibi, Keruan gibi, Becaye gibi birbirinden

kızgın çöllerle ayrılmış ücralarda savaşmak üzere giden erkeklerinin ardısira –gerekirse çocuklar sırtta bağlı– yalın ayak, taban tepen, savaşların tehlikeli anlarında, yavrularını koruyan atmaçalar gibi, ellerinde hançer, erkeklerine yardım için onların yanına fırlayan ve şiirin de, romanın da ne olduğunu hiç mi hiç bilmedikleri halde; savaşın tuzlu terleriyle ıslıl ıslıl ıslıdayan memelerinin altındaki o uçurumlar kadar derin ve korkunç koyunlarında insana, şiirin de, romanın da tâ canının canını, tadının tadını ve ateşinin cehennemini harıl harıl yaşatan Cezayirli kadınları düşünüyordu. Bunların birinden şu güzel yeryüzüne bir çocuğunun doğması, ne saadet olurdu!

Kırk bir pare toplar atılmış, tâ uzaktaki gürle-yişleri de dinmişti. Liimandaki gemilerin gönderle-rindeki bütün korsan bayrakları ine kalka selam vermişlerdi. Kara Yusuf'un üç gemisi yan yana gel-miş ve orsa etmişlerdi. Gırr! diye aynı zamanda üç demir denize dalıp, dip kumlarını ısırды. Göz kırpışığı kadar kısa bir zamanda bütün yelkenler mayna ve sara edildi. Evli korsanların çoluk çocuk, karı kızan-larından, ahbaplarından ve "Acaba Kara Yusuf ne-ler getirdi?" diye merak edenlerden ibaret bir kala-balık kıyıda bekliyordu. Zaten selam topları gürle-yince şehirde, "Ha! Bir korsan donanması geldi" di-yenler hemen kapağı limana atarlardı.

Cezayir'de halktan hiçbir vergi alınmadığından talanın bir kısmı memleketin idaresine ayrılırdı. Filo kaptanı ganimetlerin cetvelleriyle, o zamanın liman reisliği ve liman dairesi olan kaptanlığa giderdi. Kaptandan sonra –gemide nöbetçi kalacaklar dışın-da– tayfalar karaya çıkarlardı.

Karaya ilk önce Kara Yusuf'la arkadaşları çıktı-lar. Uluç Ali, onlarla beraberdi. Sonra sandal san-dal korsanlarla, esirlerin forsalığa konulmayanları karaya çıkarıldı. Esirler şehir hapisanelerine götü-

rüldü. Sonra gemilerin, bilhassa berkendenin bütün kürekleri birbirlerine bağlandı ve denize atıldı. Sandalın biri kürekleri yedeğe alarak karaya sürükledi. Eski zamanlarda limana gelen korsan gemilerinin kürekleri gemilerde bırakılırdı. Ne var ki; gemide uyuyan forsalar, geceden yararlanarak, küreklere dayanmışlar ve çekip gitmişlerdi. Ondan sonradır ki, limana varılınca küreklerin çıkarılıp alınması âdet olmuştu.

Cezayir sokaklarında korsanlar kafile kafile geziyorlardı. Bunlar Türkiye'den yani Anadolu, Arabistan, Karadeniz, Rumeli ve Mora'dan gelme idiler. İhtida ederek deniz yoldaşlığına kabul edilmiş olan İngiliz, Alman, İspanyol, İtalyan ve Rumlar ise bütün korsanların takriben onda birini teşkil ediyorlardı. Gemilerde hep aynı tarzda giyindikleri halde şehirde başka başka elbiseler giyiyorlardı. İçlerinde altın sırmalı, kızıl, koyu mavi ve başka renkte cepkenlere rastgeliniyordu. Bu elbiselerin üzerine hemen hemen hepsi geniş bir bornoz atmıştı. Bu korsanların yarısından biraz fazlası evliydi. Bekâr olanlar grup grup bir arada yaşıyorlar ve varlarını yoklarını aralarında paylaşıyorlardı. Ömürleri uzun olan bekârlar ölen arkadaşlarının mirasına konuyorlardı. Bunlar birbirlerine geçmiş hayatlarından pek az bahsediyorlardı. Fakat birbirlerine pek sıkı sıkı bağlıydılar. O kadar ki; her birinin arkadaşlığı, ötekilerin –eğer varsa– geçmişe ait acı hatıralarına bir teselli oluyordu.

Gündüz koyun çevirirlerdi; akşamları meyhaneye (denizde ağızlarına katıyen içki koymazlardı) yahut camiye gitmeyenler evlerinin eşiğine otururlar, ay ışığıyla yaldızlanan hurma dallarına veya liman boğazının karanlığı kavisli bir kılıç gibi kesen ve denizden çok erimiş ay ışığına benzeyen Akdeniz'in ışıldayan sularına dalakalırlardı. İşte o zaman, kimbilir, ne rüyalar görürler ve akşam serinliğinde

-ister Türk, ister İtalyan, ister İngiliz- birbirini yanlarında görüp duymakla mutlu olurlardı. Aralarında birisi eksilirse, ötekiler -sanki kendilerinin bir parçası kopup gitmiş gibi- bir noksanlık duyarlardı; fakat geçmiş sergüzeştlerin hatıraları, içlerinde bir volkan infilakıyla harlayınca enginin ve mukaddera-tın çağrışına kulak tıkayamayarak denize açılıp kılıç sallarlardı.

Meyhanelere gidenler son meteliklerini bitirinceye kadar içerlerdi. Lekbi denilen çok sert hurma rakısı yahut şarap, başlarına vurunca kavgacı olurlar, fakat hiçbir zaman birbirleriyle kavga etmezlerdi. Şarap tesiriyle uyuklarken birdenbire hep bir ağızdan bir türküyü veya deniz gülbankını tutturlardı. Bazen de başlarından geçmiş olanları anlatmaktan hoşlanırlardı. Çocukluk çağını geçirmiş oldukları yer ve yurtlarından söz ederken üzülürler, fakat üzüntüleri az sürerdi. Çünkü az sonra bomboş cep ve sevinç dolusu yürekle sefere çıkarlardı. Ondan sonra artık düşman gemilerine edilen rampalar, duvarları aşılacak kaleler, soyulan kiliseler ve savaş çıldırışıyla ırzlarına geçilen kadınlar birbirlerini hızla kovalardı. Bu işlerin ardısına kollar gururla ve keseler de para ile kabarık olarak Berberkiye kıyılarına dönerler ve buz gibi Lekbi rakılarının önüne otururlardı.

Bunlara İspanyol ve İtalyanlar, "Cezayirli korsan" yani haydut diyorlardı. Ama bunların yaşadıkları zamandan bir asır sonra bütün Avrupa "Utrecht"de toplanıp, korsanlığın meşru sayılmasına ve İspanya'dan yapılacak talanların, talancı Avrupa devletleri arasında paylaşılmasına karar veriyordu.

Cezayir sokaklarının kaldırımları üzerinde bir gözünü kaybetmiş, bir bacağı veya kolu güdük kalmış korsanlara çok rastlanırdı. Bunlara korsan yasası gereğince, göz, kol, bacak kaybettiklerine göre belirli bir tazminat verilirdi. Aynı zamanda bir düş-

man gemisinin bayrağını indirenlere ve yüksek kale duvarları üzerinden kumbara (yani hambire veya barutla yapılan bir çeşit bomba ki, Türk bahriyesinin bir icadı olarak ilk defa Rodos adasının fethinde kullanıldı) aşırınlara belli bir mükâfat verildi.

Uluç Ali, Kara Yusuf'la, Odabaşı Selim Ağa ile ve dümenci Yaşar'la karaya ayak basınca Tahtabacak kolsuz Hasan'la karşılaştı. Hasan seksenini aşmış, deniz salamurasında iyice pişmiş, Akdeniz'in her tarafını kaniyla sulamış, kolunu, bacağına başka başka sularda bırakmış bir korsandı. Kendisi altmış şu kadar yıl önce levent olmak istemişti. Fakat Marmarisli olduğu için, yani leventlerin alındıkları sancaklar halkından olmadığı için leventliğe kabul edilmemişti. (Leventler yarı resmi bahriyelilerin alındıkları Gelibolu, Eğriboz, Lepanto, Midilli, Koçaeli ve Mora yarımadasındaki yerlerin sancak beyleri tarafından toplanılırdı. Karada sipahiler ne idiyeler denizde de leventler oydular. Venedikliler onlara "doğudan" anlamına gelen "di levante" derlerdi. Levent tabiri bundan galattı. Bunlar resmi, yani beylik veya miri bahriyeye mensup İstanbul'da Azeplere -İstanbul'daki Azapkapısı'nda otururlardı- kıyas yarı resmi ve yarı beylik denizci sayılırlardı. Korsanlar leventlere "tatlı su bahriyeli" diye alayla bakarlardı. Zaten leventlerden hiç bahriyeli yetişmedi. Ne kadar ün salmış bahriyeli varsa hepsi de korsanlıktan yetişti.) Hasan rastlantı sonucu korsanlara karışıp korsan olmuştu. Elli yaşında iken bir toptan atılan bir zincir parçası bir bacağına uçurmuştu. Fakat yaman bir topçu ustasıydı; "bacağımla nişan almıyorum a" demiş, topçulukta devam etmişti. Ne var ki, bir iki yıl sonra kırılıp düşen bir seren parçası, kolunu fena halde ezmişti. Hasan; "Bizim sonumuz ölümdü; fakat anasını sattığımın ölümü bize tenezzül etmedi; kolumu, bacağıma alıp üst tarafımı b...k gibi ortada bıraktı" demişti. Ondan

sonra yalnız deniz rüzgârıyla dolu bomboş cepleri, gümüş savatlı dört piştovu, kısa ve enli deniz palası ve bir de deniz dürbünüyle Cezayir'e dönmüştü. Tahtabacak Hasan, Kara Yusuf'u ve ötekileri görünce selam verdi ve sonra; "Seferin kutlu olsun, ne haber?" diye sordu.

Kara Yusuf; "Bir kaç şehit verdik; bezirgânımız Kaparozcu Memiş bir ayağını kaybetti; ganimet iyi; gördün ya iki gemi zaptettik; üç gemi dolusu da ganimet ve esirimiz var. Barselon kalesinin kumandanını da esir; kaleye gönderilen yeni topları da ele geçirdik. Ben şimdi arkadaşlarla kaptanlığa gideceğim. Kör Hüseyin burada mı? -yok mu?- zarar yok." dedi. Elini Uluç Ali'nin omuzuna koyarak; "Sana bu bizim evladı Uluç Ali'yi emanet ediyorum. Evladım ve evladın bil. Çocuğu Kör Hüseyin'in karısı Emeti'ye götür. Biz gelinceye kadar çocuğa gözü gibi baksın." dedi.

İhtiyar deniz kurdu yüzünün bin bir kırışığıyla çocuğa güldü ve onu sağlam kolunun eliyle elinden tutarak "Gel yavrum, Cezayir'i geze geze Emeti kadına gideriz" dedi ve tahta bacağı ile kol değneği kaldırım taşlarının üzerinde tık! tak!.. tık! tak! ederek ağır ağır yürümeye koyuldu. Kıyı kıyı giderlerken gemileri gösteriyor; "Bu, Deli Cafer'in kadirğasıdır, yirmi top taşır. Bak, evlat, bu Seyid Ahmed'in barçasıdır; içine dört yüz savaşı alır" diye bilgi veriyordu. Deniz kıyısı çocuk kalabalığıyla cıvıl cıvıl kaynaşıyordu. Deniz kenarına kaldırımlı sokaklar iniyordu. Evlerin önlerine ve sokaklarına üzerlerine hurma ve harup dallarından çardaklar yapılmıştı. Bazı yerlerde şehir duvarları, duvarların kapıları ve kapıların dışında da güneşte yanan kum sahraları, hurmalar, kırmızı çiçekli narlar, koyu renkli haruplar, gümüş renkli zeytinler, turuncu yemişli portakal ağaçları görünüyordu. Bunların hepsinin üzerine harareten hasıl olma beyaz bir buğu yayılıyor-

du. Cezayir dünyada beyaz olarak –ister kar, ister deniz köpüğü– hepsinden de beyazdı. Korsanların yapmakta oldukları evler için, kireç ve kum taşıyan eşek, beygir ve develerin kaldırdıkları toz bile beyazdı.

Ali, Tahtabacak'ın yüzüne baktı ve içinden "Acaba, bu dedenin sakalı, şehire uygun olsun, diye mi böyle ağardı?" diye düşündü. Tahtabacak Ali'ye; "Ah, güzelim deniz! Şu hâlimize bak, toz içinde kalıyoruz. Denizde ıslanırsın; fakat böyle toz, toprak içinde kalmazsın ya. Geceleri sakalımı elimle sıvazlıyorum, içinden bir duvar yapmaya yetecek kadar kum dökülüyor" dedi.

Uluç Ali güldü:

"Amma da yaptın, Tahtabacak Amca!" dedi.

Öteki:

"Ne yapalım a, oğul?" dedi, "artık barutla top atamıyoruz, sözle atıyoruz. Birkaç yıldan beri, barut kokusu burnumda tüter durur. Selam topunu işitince hemen limana koşup kokluyorum."

Tam o sırada bir evden zeytinyağı ve sarmısak kokusu geldi. Tahtabacak "Hah! İşte, barut kokusuna hasret kalınca, böyle sarmısak kokusuyla avunuyorum" diye ilave etti.

Sokaklarda yüzlerini örtmüş, yerli Arap kızlarına, yüzlerini hiç örtmemiş bedevi kızlarına ve fıtaları rüzgârda uçan Endülüslü ve Türk kadın ve kızlarına rast geliyorlardı. Tahtabacak "Bak, oğlum, bazı yerli ablaların müstesna, buradaki abla ve anaların pek kaç-göçe aldırılmazlar; çünkü kendini bilen kadınlara, burada, sarkıntılık eden olmaz. Burada canın hiç sıkılmaz. Çünkü buralı analıkların çok hamarattır; dokuz ayda hiç durmamacasına doğura doğura bütün mahalleleri, sana oyun arkadaşlığı edecek çocuklarla doldurdular" dedi. Tam o sırada şehrin büyük bir meydanına vardılar. Meydanın ortasındaki bir tahtaboşun üzerine ellilik bir adam çı-

karılmıştı. Onun önünde duran keçi sakallının biri; "Beyler, ağalar ve çok muhterem siydilerle efendiler! İşte burada gördüğünüz yirmisini henüz doldurmuş gürbüz delikanlıyı satıyorum hiç artıran yok mu?" diyordu. Keçi sakallı "gürbüz delikanlı" deyince, satılmakta olan zavallı esir, yalanın bu kadar kuyrukusuna gülümsemekten kendini alıkoyamamıştı. Ve müşteri diye önünde duranlara; "Vallahi ben böyle bir şey iddia etmiyorum, bu adam böyle söylüyor" demişçesine bakmıştı. Üst başı gümüş sırmalarla akan mavi cepkenli bir korsan, o anda tahtaboşun bir yanındaki meyhaneden çıkarken bu sözleri işitmişti. Tahtaboşun önüne gelip durdu. Sol elini, belindeki dört gümüş saplı piştovların birine dayayarak sağ eliyle kundağından bir altın dukat çıkarıp tahtaboşun üzerine fırlattı. Keçi sakallıya; "Al, sana bol bol para bırak şu zavallıyı be!" diye bağırды. Sevincinden etekleri ziller çalan esir, tahtaboştan sıçrayıp gelerek korsanın önünde diz çöktü; ellerini öptü. Öteki yavaşça bir altın dukat daha çıkartıp azat ettiği esirin eline sıkıştırdı.

Tahtabacak duraklamıştı; Ali'ye; "Oğlum, burası Cezayir'in esir pazarıdır" dedi. Sonra gümüş sırmalı, mavi cepkenli korsana dönerek "Yahu kırlangıç Hamza, bu mirasyedilik ne? Gene sefere çıkarken kumanya düzeltmek için gümüş piştovları rehin koymak zorunda kalacaksın ve alelade demir piştovla yola çıkacaksın galiba?" dedi.

Kırlangıç Hamza denilen korsan boyunca irkil-di, güldü: "Tahtabacak Amca! Nasibim demir piştovla çıkmaksa varsın öyle olsun. Düşmana piştovun öylesi bile çok. Şu yaptığım entipüften iş için lazım gelen paraya gelince, derya yüzünde gezen zengin ve gaddar İspanyol don'ları ve İtalyan sinyorları gırla! Şuracıktaki meyhanede yüreğimde tavsamaya başlayan Tanrı aşkını gene tutuşturdum. Yeryüzünü, çok şükür, pespembe görmekteyim. Yaşa-

sın Allah! Şu fukara da bari pembe görsün, dedim" dedi. Ve uzun sağ kolunun geniş bir salılarıyla cömert bornozunu gövdesine sararak ucunu sol omuzunun üstüne attı. Sol elini, uzun palasının sapına öylesine indirdi ki, onun ucu arkasının iki arşın ötesinden kalktı sonra baba hindi gibi pür gurur bakarak yürüdü. Tahtabacak Ali'ye, "Bu Turgut Reis'in yaman korsanlarından biridir. Turgutca bugün sefere çıktı. Bu, üç gün sonra bir kalıyla Stromboli yanardağına gidecek; orada kavuşacaklar" dedi.

Böyle yürürlerken büyücek bir evin önüne geldiler. Tahtabacak; "İşte bu ev Turgut Reis'in evidir. Turgutca iki yıl önce Modon Türklerinden Saraylat Salih Ağa'nın kızı ile evlendi. Bir küçük kız çocukları oldu. Hızır Reis'in (Barbaros'un) on yaşında Hasan adında bir oğlu var; Turgutca'ya 'Büyüsünler de ikisini evlendiririz' diyor," dedi. Tam o sırada bir yan sokaktan yüzü ağırca rastıklı, orta yaşını birkaç yıl geçmiş bir tombul kadın çıktı. Tahtabacak ona selam verdi; kadın kaşlarını çatarak karşılık verdi. Kadın geçince Tahtabacak, Uluç Ali'ye; "Bu kadına Ayşetülşakşaki derler; yani şakşak çalan Ayşe demektir. Çünkü düğünlerde şakşak çalar. Çok iyi bir kadındır. Zaten Hüseyin'in evi işte şuracıkta. Bu Ayşe Teyzen senin komşun olacak. Yalnız Hüseyin'in evi önde; bununkisi ise arkada" dedi.

Tahtabacak Ayşetülşakşaki'nin arkasından baktı. Kadının geniş arkası iki dağ teşkil ediyordu. Tahtabacak derin bir ah çekti, eliyle bir evi daha göstererek "İşte burası da Dünder'in evidir; kendisi seferde, karısı Zeynep buradadır. O da komşumuz sayılır; o da çok iyi bir kadın. Dünya, ahret kardeşim olsun, fakat pek cılız a canım! Kadın dediğin bu Ayşetülşakşaki gibi etine buduna dolgun, anaç, babaç olmalı. Bu Zeynep Teyzen buralı değil, Endülüslüdür. Ora insanların çoğu cılız olur. Eh, Ali oğlum, mahallende üç tane teyzen olacak. Birisi

Ayşetülşakşaki, ikincisi Zeynep, üçüncüsü Emeti. Birincisi Cezayirli, ikincisi Endülüslü, üçüncüsü de Türk. Yani Iodosun, poyrazın, batın hep teyze olacak, artık pupa yelken gidersin" diyordu.

Ali, içinden, "Poyrazın ve Iodosun böylesinin yerine barçadaki sahici rüzgârları tercih ederdim, ama ne çare ki, böyle oldu" diye düşünüyordu. Tahtabacak; "Bu teyzelerinin hepsi de tosun kadınlardır, hepsi de konuşkandır, ha! Canın hiç sıkılmaz. Masal dinlemesi hoşuna gidiyorsa masalların âlâsını anlatırlar ve dinlersin. Şu var ki, bunların anlatacakları Acem düzmeleri değildir. Bu Cezayir şehrindeki insanların hepsi de serüvenlerin yavrularıdır. Dünyanın her tarafından gelmiş ve biteviye beş yıl barış hayatı yaşamamış yavrulardır. Hem de bir avuç insan! İçten de dıştan da düşmanla çevrilmiş oldukları halde kendi kendilerine bir imparatorluk kurmuş, asırların temeli üzerinde kurulmuş en kuvvetli imparatorlukları sarsıp korkutmuş insanlardır. Bu işi bakkal, çakkal veya haydut misali külüstür insanlar hiç başarabilirler mi idi?" dedi.

Bunları söylerken deniz kenarında üç dört odalı, beyaz bir evin önüne varmışlardı. Tahtabacak; "İşte, geldik" dedi; sonra eve doğru "Emeti Abla!" diye ünledi. Kapı açıldı. Kapıyı otuz beş yaşlarında, uzunca boylu bir kadın açtı. Tahtabacağı görünce güldü: "Buyurun!" diye içeriye aldı. Tahtabacak çocuğu göstererek; "Bu yavrucağa Uluç Ali derler" dedi ve işlerini bitirince Kara Yusuf'la arkadaşlarının geleceklerini söyledi ve çocuk hakkında bildiklerini anlattı. Uluç Ali'nin ve kadının birbirine bakan bakışlarından derin bir sempati gidip geldi ki; birbirini yıllardan beri tanıyorlarmış gibi oldular. Kadın gelenlere ikram arzusuyla mutfağa koşarak bir yerli kızın yardımıyla bir şeyler hazırlamaya koyuldu.

Akşam olunca Kara Yusuf ve ötekiler geldiler. Komşulardan Dünder'in Zeynep de geldi, fakat bir

aralık Kara Yusuf, Emeti, Zeynep ve Selim Ağa, bir odaya çekildiler; odanın kapısını kapadılar ve seslerini kısarak bir sürü fısıldaştılar. İşte bu hâl ve bu şeyler Ali'nin hiç de hoşuna gitmedi. Odadan çıkınca Emeti ile Zeynep'in bakışları Ali'nin yüzüne öncekinden çok daha büyük muhabbetle parlıyordu fakat Ali, içinden ferahlık verici bir bardak şerbetin dibindeki acı gibi bakışlarının derinliğinde acı bir merhamet seziyordu. Ali içinden "bir şey yoktur bana öyle geliyordur" diye kara fikir ve sezişleri bir kenara dürtüp atmaya uğraştı.

Artık orada yaşadığı her günün her saatinde gözlerinin önüne yeni yeni alemler açılıyordu. Uluç Ali Cezayir'deki Bahriye mektebine devam ediyordu.

Uluç Ali limana gidip gemilerin nasıl tamir edildiğini sık sık seyrediyordu. Marangoz Mümin Usta'nın söylediğine göre Kara Yusuf'un berkendesi artık on güne kadar tamamen tamir edilmiş bulunacaktı. Demek ki on gün sonra Kara Yusuf sefere çıkacaktı. İyi ama, Kara Yusuf, ne zaman sefere çıkacağını Ali'ye hiç söylemiyordu. Diğer taraftan rast geldiği her korsan, kendisinin Cezayir'de büyüyeceğinden bahsediyordu. Artık meselenin biri ikisi yoktu. Sanki küçükmüş gibi, büyüünceye kadar onu burada iki üç yıl bekleteceklerdi. Cezayir'i sevmesine çok seviyordu. Ne var ki, böyle birkaç yıl karada kalınca Cezayir gözlerinde bir zindan kesilirdi. Bu şu demek idi; pür dikkat kesilmeli ve kendisine oynanmak istenen oyunu, hiç çakmamış gibi davranarak Kara Yusuf'la beraber denize açılmasını sağlayacak planı hazırlamalıydı.

Ama, böyle bir planı hazırlaması için, berken-
denin hangi gün ve hangi saatte kalkacağını bilmesi lazımdı. Ne var ki; ortada bunu kendisine bildirecek bir kimse yoktu. Bu işi Emeti Anaya açamazdı. Zeynep Teyzeye de soramazdı. Bunların ikisi de Kara

Yusuf'un tasarladığı işte birer rol almışlardı. Zaten kendisine tam bir ana gibi davranıyorlardı. Bunların her biri, onu eğlendirmek için, başından geçen maceraları anlatmıştı. Her birinin maceralarının kendileri tarafından söylenmeden geçilen yerlerini ise öteki anlatmıştı. Çocuk, bu kadınların böylelikle, hayatlarını biliyor ve bu sebepten dolayı onları bir kahraman sayıyor ve hakikaten de seviyordu. Demek ki berkendenin ne günü ve hangi saatte kalkacağına ancak Ayşetülşakşaki'den öğrenebilecekti. İşte bundan dolayı Ayşe'nin zayıf noktalarını ve niyetlerinin emellerinin neler olduğunu bilmesi lazımdı.

Ayşetülşakşaki hakkında bildikleri de şunlardı. Ayşe Teyze, her yere girer, çıkar, her şeyi duyardı. Kambersiz düğün olmaz, derlerdi. Ayşetülşakşaki ise, her işin, Kamberden kat kat üstün bir gereklisiydi. İki genç evlenmek için birbiriyle sözleşecek mi? Düğünde çengüçigâne mi oynatılacak? Birisinin ölüsüne para ile ağlayıcı mı kiralanacak? Bir hastaya bakıcı mı tutulacak? Birisine fal mı açtıracak? Bunlar için hep Ayşe'ye baş vurulurdu. Fakat Ayşe'yle Emeti Ana ve Zeynep Teyze konuşurlarken Uluç Ali, Ayşe hakkında çok daha başka şeyler öğrenmişti.

İlkin, Tahtabacak Ayşe'yle evlenmek istiyordu. Ayşe'yi gördükçe ona, "Bire Ayşe, bekârlık artık canıma tak dedi. Sen merhamet et gayrı" diyordu. Bu teklif ötekinin içini gıdıklıyordu ama, ihtiyar deniz kurdunun kendisiyle alay etmekte olduğundan şüpheleniyordu. Ona "Haydi sen de oradan! Utanmıyor musun ak sakalından, tek kol ve tek bacağından!" diyordu. O zaman Tahtabacak "Kolumun, bacağımyın eksik olduğuna bakma -sözünün burasında göğsünü güm, güm yumruklayarak- buradaki gönlüm bütün ve onun bütünü de senin için yanıp kebab oluyor. Düşman topu, tüfengi, kolumu, bacağımyı koparıp aldı. Sen, ah, Ayşetülşakşaki, ah, senin

şakşağını seveyim, düşman topunun, tufenginin koparmadığı gönlümü koparıp aldın. Ak sakalıma gelince; bir sıvazla da gör; ipek gibidir. Ben iyi adamım, yahu! Ayağına gelen bu iyi kısmeti tepip atma; gel de başgöz olalım! Bak şehid-i fi sebillillah olamadım. Galiba şehid-i fi Ayşetülşakşaki olacağım. Hem sen, pek gençlere bakma biz eski mayadınız; çok delikanlıyı, evvelallah, Tatar Ağası gibi yaya bırakırız. Bizim gibi yaşını başını bulmuşlar..."

Sözün burasını Ayşetülşakşaki; "Halt ediyor-sun! Ben yaşımı daha bulmadım; ama başımı çoktan buldum. Sen, utanmadan benimle alay ediyor-sun! Bu sözlerinle, sen git de başkasına takıl!" diye kesiyordu.

"Bire canım Şakşaki, berkende veya borton değilsin ki sana rampa kancalarıyla takılayım. Benim bu sekseni aşkın yaşıma kadar hiç kimseye başka şeyle takılmadım. Etme, eyleme be Şakşaki; gel de şu dünyaevine girelim. Can ciğer kuzu sarması oluruz. Hem isimlerimiz birbirine ne güzel yakışıyor. Şakşaki ile Tahtabacak; Tahtabacak Amcayla Şakşaki Teyze. Ay, şu Sarı Şevket şehit olmasa idi, adlarımızdan bir gazel uydururdu da o yanık sesiyle tamburasından okurdu. Ah, ya ayun! Ya elbi, ya Şakşaki diye."

- Bak, bak, bana nasıl dil uzatıyor!

Bu kabil konuşmalardan sonra Şakşaki Teyze doğru Emeti ve Zeynep'e gidiyor ve onlara "Bana Tahtabacak tebelleş oldu. Herif bana rahat vermiyor. Söyleyin ona! Bana takılmaktan vazgeçsin" diyordu. Emeti de, Zeynep de ona; "Ah Ayşe, sanki seni tanıımıyormuşuz gibi konuşuyorsun. Tahtabacak'ın sana sataştığından şikâyet edeli beri kaşlarının zaten kalın olan rastığını üç kat daha kalınlaştırıyorsun. Yanaklarını da, maşallah, nara benzettin. Adam seni istiyor, sen de için için ona can atıyorsun. Varıver gitsin! Ebu Mehmed-ül Gindi seni ala-

cağım diye vaat edip, sana ard çevireli beri, artık hiçbir erkek sözüne inanmaz oldun."

- İnanmam ya!

- Eh, inanma, öyleyse!

İşte o zaman Ayşetülşakşaki pek derinden bir ah çekiyordu. Kendisi kendisince asma kabağı kol-lu, kaz göğsü sineli, palûze tenli, püskürme benli, katmerli gerdanlı, ayva göbekli bir huriydi. Gelgelelim, bazılarının kendisi için "Şafii köpeğine benziyor" dediklerini işitmişti. Şimdi bir de Tenezli İbni Mersum üz-Zekaziki vardı. (Dedesi Zekazık şehrin-den olduğu için adı da böylece kazığa benzemişti.) O adam, hemen hemen her gün geliyor, kara kaşlı, palûze tenli, püskürme benli bir güzeli sevdiğini söyleyerek ona fal açtırıyor ve avuç dolusu para veriyordu. Adamın bu palûze tenli, püskürme benli dediği kadın, kendisinden başka kim olabilirdi ki? Herhalde adam, işte herkesin şu Şafii köpeğine benzediğini iddia ettiği kendisine âşıkta da, her sahici âşık gibi yüreğini açmaya utanıyordu. Herif, hem öyle Tahtabacak gibi utanmaz, açık saçık konuşur, hem de üstelik kokoroz bir adam değildi. Adamın utancını yenerek yüreğini açmasını beklemeliydi. Fakat insanın gönlü amma da tuhaf bir şeydi. İşte Ayşetülşakşaki'nin gönlü de insan gönlü olduğu için aksilik ediyordu ve Mersum üz-Zekaziki'ye akacağına gidip gidip Tahtabacak'a doğru sızıp sızılıyordu.

Uluç Ali, bu işlerin böyle olduğunu yukarı aşağı tahmin etmişti. Onun için sık sık Ayşe Teyzeye uğruyor, teyzeye fal açtırırlarken orada bulunup kulak kabartıyordu. Diğer taraftan Ayşe, Tahtabacak'ın Ali'yi çok sevdiğini pekiyi biliyordu. Belki de çocuk, ihtiyar deniz kurdunun sırdaşı olabilirdi. "Haberini çocuktan al" derlerdi ya. Onun için Ayşe, çocuğa iltifat ediyordu. Hatta seviyordu bile.

Ayşe'ye fal açtırmaya gelenlerin arasında Uluç

Ali'nin asıl İbni Zekaziki dikkat nazarını çekiyordu. Çünkü her fal sonunda mutlaka o sürmeli gözlerini süze süze Ayşe'den hangi gemilerin ne zaman limandan ayrılacağını ve içinde ne kadar savaşçı taşıyacağını soruyordu. Adamın bu şeyleri sorması Ali'nin pek hoşuna gidiyordu. Yalnız Ali'nin tuhafına giden bir şey varsa herifin hiç de denizle ilişkisi olmadığı halde gemilerin hareketlerini ve kuvvetlerini böyle incelemesiydi. Bir de şu vardı: İbni Zekaziki, çocuğu orada her gördüğü zaman okşuyordu. Tatlı sözler söylüyordu. Bütün bunlara rağmen Ali'nin gönlü herife bir türlü ısınamıyordu.

Bir gün herif, Ayşe'den ayrılırken Ali, sezdirmeden, peşine düştü. Çocuk neden böyle hareket ettiğini açıkça bilmiyordu fakat içinden gelen bir duygu ona; "Bu adamın peşinden git, ne yaptığını gör" diye fısıldamıştı. Herif evine varınca bir uşağını çağırdı. Bir kâğıda bir şeyler yazdı, uşağına verdi. Uşak, bir ata atlayınca batıya doğru dört nala ayrıldı. Ali, üç gün adamın peşine düştü; üç gün de aynı süvarinin kâğıdı alınca aynı yöne gittiğini gördü. Ali, gene kendisine tanımlayamadığı bir hisle bu gördüklerini gidip Kara Yusuf'a anlattı. Kara Yusuf'un gözleri faltaşı gibi açıldı; Ali'ye, "Sen, oğlum, gene eskisi gibi Ayşe Teyzene git; fakat adamın peşine düşme ve bu gördüklerini kimseye söyleme" dedi.

Üç gün sonra Kara Yusuf Ali'nin elinden tuttu ve ona gülerek; "Şimdi büyük bir deniz reisinin yanına gideceğiz" dedi. Ali, bir tuhaf oldu. Sanki parlayan güneş, birdenbire on misli daha parladı, öten kuşlar, bir milyon kere daha fazla cıvıladı; mavi gökler ve denizler kat kat daha mavileşerek derinleşti. Fakat bütün bunlara rağmen çocuğun içinde bir korku vardı. Büyücek bir evin önüne vardılar. Evin etrafında elleri yalın palalı, pürsırma elbiseli korsanlar nöbet bekliyorlardı. Kara Yusuf onlara

selam verip onlardan selam aldı. Sahtiyan perdeyle örtülü bir kapıya geldi. Kapının önündeki nöbetçi perdenin hemen ardına geçti. Ve Ali, nöbetçinin içeriye "Kara Yusuf Reis" dediğini işitti. Bunun üzerine gür bir ses içerden "Yusuf, orada ne bekliyorsun? Girsene, be yoldaş!" dedi. Yusuf içeriye girerken aynı ses nöbetçiye "Kahveleri yapın, şöyle bir keyif kahvesi içelim" dedi.

Ali, içeriye girince karşısında bağdaş kurmuş koca bir adam gördü. Ali, namlusu kendisine doğru çevrilmiş koca bir topun önünde imiş gibi titredi. Aynı zamanda da çocuğa, kendisinin bir dengine daha kolay rastgelemeyeceği bir büyüklük karşısında dinelmekte olduğu duygusu geldi.

Mesela karlı tepesi bulutları delip aşmış, yüksekliği göklerin tâ derininde çığlık olmuş bir dağ karşısında durup doruğa hayran hayran bakıyormuş gibi oldu. Bu adamın yaşı kaçtı? Bin yıl da olabilirdi, daha dün de doğmuş olabilirdi. Bu adam kirpi dikenleri gibi sert ve önüne doğru yönelen bir kirpik ve kaş kalabalığı altında Ali'ye okyanus ortaları kadar mavi ve derin gözlerle bakıp gülüyordu. Ali bütün korkusuna rağmen o adama bütün gönlünü veriyormuş gibi ve bir hürmet merasimi yapıyormuş gibi değil, fakat içten gelen bir atılışla koşup denizler reisinin elini öptü.

Adam çocuğun yanağını okşadı ve tatlı bir sesle "Gel bakalım, yanıma otur, evladım" dedi. Bu "evladım" sözü hep söylenir dururdu. Fakat hiçbir zaman bu boş laf kabuğu Ali'ye bu kadar içe ve benliğe işler bir anlam iksirini taşımamıştı. Denizler Reisi, Kara Yusuf'a döndü; "Sormaya ne hacet, evlat bu değil mi?" dedi. Öteki "Evet, efendim" diye cevap verdi. Tam o sırada nöbetçi içeriye girerek; "Tahtabacak'la Ayşetülşakşaki geldiler" dedi. Der-yalar Reisi "Getir, o külhanileri!" dedi. İlk önce içeriye tahtadan bacağı ve kol değneği tak tuk ederek

Tahtabacak girdi. Onun ardısına iki gözü iki çeşme Ayşetülşakşaki geldi. Zavallının kara rastıkları, nar kırmızı yanaklarının üzerinde yol yol akmişti. Deniz Reisinin gözleri, en derin sırlara nüfuz eden iki tığ gibi sevrildi. Ayşetülşakşaki'ye; "Gördün mü yediğin haltı?" dedi.

Ayşe, içten gelen hıçkırıklarla "Zekaziki denilen herifin bir İspanyol hafiyesi olduğunu nereden bilecektim? Bileydim herifi bu iki ellerimle boğardım. Eğer suçum varsa cezama razıyım. Ama, beni yaratan Tanrı'ya karşı vicdanım tertemiz. İyisini sen bilirsin, reis!" dedi.

Deniz Reisi; "Sen asıl Cezayirli misin?" diye sordu. Öteki; "Evet, efendim" dedi. Deniz Reisi; "Biz burasını Cezayir diye değil;" gözleri yumuşadı, "fakat Elcezayir diye anardık" dedi. Bu sözleri söyleyişinde hatıralarla yüklü bir iç çekişi hâli vardı. Sonra gene Ayşe'ye; "Şimdi senin layık olduğun cezayı sana vereceğim," dedi. Ellerini şaklattı. Nöbetçi girince ona; "Sokağa çık, imam, hoca ne bulursan hemen buraya getir" dedi.

Nöbetçi bir dakika içinde bir imamla içeriye girdi. Denizler Reisi nöbetçiye; "Burada dur, şahit olacaksın! Başka şahit olarak ben ve Yusuf da varız," dedi. İmama dönerek; "Şu iyi yürekli budala kadınla bu bizim Tahtabacak'ın nikâhlarını hemen şimdi burada kıyiver. Şahit olarak biz varız" dedi. Nikâh çarçabuk kıyıldı. Deniz Reisi kuşağından bir kese çıkartıp Tahtabacak'a verdi; "Hadi, mesut olun" dedi.

Kapıdan çıkarken Tahtabacak Ayşetülşakşaki'ye "Sana hanidir gel de canciğer kuzu sarması olalım derdim. Hiç oralı olmazsın. İnadın dolayısıyla nikâhımız tatlılıkla olacağına Reis tarafından zorla kıyıldı. Hoşuna gitti mi şimdi" diyordu.

Ayşe fıkır fıkır gülüyordu. Yanında tık-tak ederek yürüyen Tahtabacak'a mahmur gözlerini çevir-

di. Rastıklarıyla, allıklarıyla ve bütün kırıışıklarıyla çocuk gibi gülerek ve sevinerek "Çok hoşuma gitti!" dedi.

Tam o sırada yandaki kahve ocağından kahveci Reisin odasına kahvelerini getirdi. Deniz Reisi "Çocuk kahve içmez değil mi?" dedi. Çocuğa; "Ne istersen yavrum, söyle bakalım. Şöyle kuş avlamak için altın savatlı bir tüfek mi? Söyle bakalım" dedi.

Uluç Ali'nin dudakları titredi ve kenarları düştü. İçinden tutamadığı hıçkırıklar gırtlığında tıkanıyormuş gibi oldu. Kirpik uçlarında yaşlar titreyip parladı; "Kara Yusuf Amca, bir iki güne kadar denize açılacak. Beni de beraber götürmesini yalvarıyorum" dedi ve dayanamaya ak hıçkırmaya koyuldu.

Denizler Reisi, Kara Yusuf'a hayretle baktı. Kara Yusuf da, kendisini götürmeyeceğimizi nereden öğrendi, diye Uluç Ali'ye bakakalmıştı. Sonra Denizler Reisine dönerek; "Size anlatmıştım. Çocuğu deniz ortasında küçük bir sandalla bizi ararken bulduk. Sonra düşmanla birkaç kere savaştık, hatta bir keresinde çocuk yaralandı bile. Çok şükür hafif geçirdi. Şimdi gene çıkacağız eh, malum, çatışacağız. Çocuğu kaybederiz, diye korktuk. Ötesi belli" dedi.

Denizler Reisi –çünkü o Hızır Reis'ti. Yani sonra Barbaros Hayreddin diye anılacak olan adamdı– bir an durdu.

Uluç Ali'ye uzun uzun baktı. Odada çit yoktu. Yalnız dışarda nöbetçilerin adımları, konuşmaları odaya başka bir alemden geliyormuş gibi donuk donuk aksediyordu. Hızır Reis Ali'ye baktıktan sonra Kara Yusuf'a döndü; "Yusuf, korkmakta hem haklı, hem haksızsın. İnsanın gözleri bir, yalnız bir yöne bakmak üzere yaratılmıştır. Bazıları karaya, bazıları denize bakar. Bu çocuk, denize açılmazsa –eh, kendimden pay biçiyorum– ölür demem, ama paçavraya döner. Onun yaradılışı böyle. Sonra, evet,

bu sürdüğümüz deniz hayatında tehlike var. Fakat bunca tehlikeye rağmen işte ben, sen ve şimdi şuradan seksenini aşkın olarak çıkan Tahtabacak hâlâ diriyiz. Belki denizde bin deniz savaşından yarasız olarak çıkar da karada tehlikesiz sanılan bir yerde başına bir kiremit düşüverir, ölür gider. Vallah Allah'ın almadığı canı kul çıkartamıyor diyesim geliyor. Ben de bu yavrunun tehlikeye girmesini istemem. Ama bunu karada alıkoyarsak çocuğu bitirdik, demektir. Sen bu çocuğu yanına al. Yaşı küçük ama, yaşına göre boyu posu büyük. Onu pek tehlikeli anlarda geminin en tehlikesiz yerinde alıkoy. Sözün kısası; çocuk denize açılsın" dedi. Sonra Ali'ye dönerek "Bak, oğlum, sen de marifet yapacağım diye kendini tehlikenin ortasına atma. İnsan icap ederse şehit de olur; fakat şehit olmaya değecek bir iş görürken şehit olmalı. Hem sen öyle şehadeti falan düşünecek yaşta değilsin. Belki yaşın ilerlediği zaman büyük adam olursun. Yaşına başına bakıyorum da şu Mersum Elzakaziki'nin sırrını nasıl keşfettiğine şaşıyorum. Burada binler ve binlerce korsan var. Hiçbirisi koyunlarında bir yılan barındırdıklarının farkında olmadılar."

Uluç Ali, hakikati söylemek aşkıyla ileri atılarak; "Reis Amca, ben Şakşaki Teyzeye, o gözü sürmeli herif için değil, Kara Yusuf Amcanın berken-desinin ne zaman denize açılacağını anlamak üzere gittim. Çünkü maksadım, berkendenin hareketinden önce –mesela geceleyin– berkendeye girip saklanmaktı. Sonra bir değnek falaka yesem de gam yemezdim" dedi.

– Pekiyi, geminin neresinde saklanacaktın?

– Kısa bir kamışın ortasını delip hazırlamıştım. Büyük barut fıçısının içine girip üstümü barutla örtecektim. Kamıştan soluk alacaktım.

Bu lafa iki reis güldüler. Barbaros gene ellerini birbirine çarptı. Nöbetçi girdi. "Benim bir çift altın

savatlı piştovum var ya onları getir" dedi. Piştovlar gelince, Barbaros onları "Al, oğlum, benim bir hatıram olsun, inşallah çok yaşarsın ve büyük adam olursun" dedi.

Hızır Reis'in yanından çıkarken Uluç Ali'nin, sanki, topukları kanatlanmıştı da havada uçuyordu. İki altın savatlı piştov belindeydi. "Maşallah, hazineler çoğaldı. Kara Yusuf'un kılıcı, Amiral Ferdinand'ın baştardasının bayrağı, şimdi de koca Hızır Reis'in piştovları" diye düşünüyor ve Kara Yusuf'un yanında tıpiş tıpiş yürüyordu. Dışarıya meydanlığa çıkınca dayanamadı; "Yaşasın Hızır Reis!" diye bağırdı. Ve içinden "Koca Hızır Reis, imdadıma Hızır gibi yetişti" diye düşünüyordu.

Kara Yusuf, perşembe sabahı denize açılmaya karar vermişti. O sabah palamar çözüldü ve demir leva edildi. Daha şafak sökmemişti. Doğuda, bir kara bulut, ufkun üzerine abanıyordu. Bulutun kenarı, bir kâğıdın kenarları gibi, tutuştu. Bulutun şurasında, burasındaki deliklerden göklere doğru yelpazemsi açılan ışık hüzmeleri uzadı. Aydınlık ve renkler -sanki onları tutan bir sed devrilmiş gibi- evrene, gür bir çağlayan hâlinde aktı. Bu aydınlık ve renk selinde bir gökgürültüsü heybeti vardı. Güneş kalkıyordu! Berkende erimiş ve kaynaşan altın bir deniz üzerinden, rüzgâr kuvvetiyle değil, fakat açıklıkların büyüüne tutulmuşmuş gibi ilerliyordu.

Kimdir o insan ki, hayatının bir aşamasını kaparken üzüntü duymasın? Gemide Kara Yusuf, odabaşı Selim, serdümen Yaşar, baş yelkenci İmrad'ın Halil, selsireci Karadayı Mahmut, Koca Murat, Necmeddin, topçubaşı Deli Davut, ihtiyar Emin, delikanlı Celal, Kilizmanlı Cafer, Kuşadalı Hurşit, Foçalı Mesut, marangoz Mümin Usta ve daha birçok korsan vardı. Kimisi karı kızanından, kimisi kardeş, eş ve dostundan ayrılmıştı. Bunları acaba bir daha dünya gözüyle görebilecekler miy-

di? Duymuş oldukları yürek kopuşunun ve sevgililerden yırtılışın acılarını unuttular. Korsandılar. İçlerinden kabaran sevinç, bir deniz zaferi sonunda uzaktan duyulan gülbanklar gibi içlerinde homurduyordu. Dayanamadılar! İçlerindeki sevinç türküsü fırlayıp boşandı. Bütün berkende halkı, bir heyamola (eyyam ola!) tutturdu. Bu seslerin arasında Uluç Ali'nin sesi de vardı. Tahtabacak, Ayşetülşakşaki, Emeti ve Zeynep Teyzelerden ayrılırken ağlayası gelmişti. Çünkü bütün bu kadınlar hüngür hüngür ağlayıp hıçkırarak ona sarılıp kendisini bağırmasına basmışlardı. Bu kadınların yürekleri kocalarından, kardeşlerinden, erkek olarak kimleri varsa onlardan yüzlerce ayrılış acısıyla kaşarlanmış olması şöyle dursun liyme liyme delinmiş ve büsbütün yufkalaşmıştı. Ne var ki, karada kalmak korkusundan artık tamamen kurtulduğuna emin olan Uluç Ali'nin gönlü, önündeki enginden ve her uzaklıktan öte açılıp ferahlıyordu.

Berkendenin Cezayir'den ayrılışının ertesi günü, akşama doğru, Sicilya dağlarının tepeleri geminin sancak baş omurluğunun önüne düşen ufuktan yükselmeye koyuldu. Sonra Korsika'nın, güneyinden İspanya sularına doğru yol aldılar.

Cezayir'den ayrıldıklarının dördüncü günü sabaha karşı hava iyiden iyiye sislendi. Birçok korsan "Görünüşe göre bu sis sıklaşacak" diyorlardı. Rüzgâr da gitgide kesiliyordu. Kara Yusuf ve birçoğlarının yüzlerinden, üzülmede oldukları okunuyordu. Güneş doğmazdan biraz önce sis o kadar kalınlaştı ki, gemide beş adım ötede duran bir adamı görme olanağı kalmamıştı. Birdenbire birkaç korsan"ss... ıss, s...ıss! Aman sesi kesin" dediler. Kara Yusuf ve yanındakiler geminin bir tarafına eğiliyor ve sanki geminin o tarafındaki sisi dinliyorlardı. Berkendenin makaralarının takırdadığı ve tekne yanındaki denizlerin tekneye fışıldayarak çarptığı duyuluyor-

du. Bunlar tabii gürültülerdi. Fakat sisin içinde ve berkendenin pek yakınında başka makaralar da takırdıyor ve başka denizler başka bir tekneye çarparak gömülüyordu.

Odabaşı Selim Ağa, yavaşça; "Yanımızda başka bir gemi var!" diye fısıldadı. Dümenci Yaşar "Evet! Demincek uzaktan uzağa İspanyolca bir emir verildiğini duydum gibime geldi" dedi. Kara Yusuf selsireciye: "Nöbetle ve başka bir işle meşgul olmayan kim varsa hepsini yavaşça buraya çağır, hiç gürültü etmeden, yüksek sesle konuşmadan buraya gelsinler. Bir işle meşgul olanlara da söyle, onlar da işlerini, hiç patırtı, gürültü yapmadan görsünler" dedi.

Bütün korsanlar merak ediyorlardı. Yanlarındaki geminin bir düşman gemisi olduğu anlaşılıyordu. Fakat o gemi, kendilerinden çok daha kuvvetli miydi? Yahut bir tek gemi değil de birkaç gemi miydiler? Bu göz gözü görmez siste bu muammayı halletmenin imkânı yoktu.

Kaçamazlardı; çünkü kaçmak ağırlarına gidiyordu; fakat kat kat üstün bir kuvvet karşısında bulunuyorlarsa, kendilerini düşmana pisi pisine öldürtmenin de bir anlamı yoktu. Sonra şu da vardı: Gemi zengin bir av idiyse ondan kaçtıkları takdirde korsanlar birbirinin yüzüne bakmaktan utanacaklardı. Berkende belki de düşman gemisinden yüz kulaç mesafedeydi; fakat gemiler birbirinden yüz mil uzaktaymışlar gibi birbirine görünmüyordu.

Birdenbire sükûtun içinde, yanı başlarından, bir çanın dört kez çalınan sesini duydular. Bunlar düşman gemisinin nöbet çanlarıydı. Hemen o çan çalışından sonra berkendenin sağından solundan, önünden arkasından, uzaktan ve yakından birçok çanların çalındığı işitildi. Selsireci "Yahu, koca bir filonun tam ortasına düştük!" dedi.

Berkende isteksiz isteksiz esen az buçuk bir rüzgârın önünde gidiyordu. Acaba İspanyollar da

rüzgârın önünde mi gidiyorlardı? Veya volta vura-
rak berkendenin gittiği yönün aksine mi gidiyorlar-
dı? Eğer düşman aksi istikamette rota tutuyor idiy-
se yanı başlarındaki İspanyol gemilerinin gürültü ve
patırtısının gitgide azalması lazımdı; fakat azalmak
şöyle dursun, takırtı fukurtu inadına çoğalıyordu.
Şimdi ne yapılması lazımdı? Yelken üzerine yelken
yığarak düşmanı geçip kurtulmak mı, yoksa yelken
söndürerek geri kalmak ve İspanyolların geçip git-
mesini beklemek mi? Şimdiki halde durumları iyiy-
di, sisin kalın perdesiyle örtülü durdukça tehlike
yoktu. Çünkü düşman tarafından görülmezlerdi. Ne
var ki, bu durumun devam etmesinin imkânı yoktu;
çünkü güneş kalkınca yakıcı hüzmeleri sisi hemen
dağıtacaktı. O işi canlanması ihtimali olan rüzgâr
da yapabiliirdi; bir iki sağnak estirdi miydi, sisi mut-
laka üfürüp götürürdü.

Kara Yusuf; "Şimdilik beklemekten başka ya-
pacak bir işimiz yok" dedi. Ve o anda berkende ka-
lın bir sis bulutundan çıkıp göz gözü nisbeten göre-
bilecek bir açıklığa vardı. Beş on savaşçı hemen si-
lahlarını almaya koştular. Kara Yusuf; "Koşuşma-
yın, yahu!" diyerek onları payladı. Berkendenin is-
kele bordasında ve bir gomina kadar mesafede ko-
ca bir İspanyol kalyonu görünüyordu. Sancak bor-
dalarında da daha üç kadar kalyon seçiliyordu. Bu
gemilerin dikkatlerini üzerlerine çektikleri takdirde,
berkendeyi harap olmaktan hiçbir şey kurtaramaz-
dı. Yapabilecekleri yegâne şey; o noktada bulun-
mak ve takip ettikleri rota üzerinden ilerlemek hak-
kına malik imişler gibi aldırıışsız davranmaktı.

Berkendenin üzerine doğru -sağlı sollu- alt-
mış, yetmiş kadar top namlusunun ağzı, kara kara
esniyordu. Bunların birer kere toplu ateşi korsan
gemisini bir kalbura çevirerek delik deşik edebilirdi.
Fakat düşman gemileri berkendenin yabancı bir ge-
mi olduğunu çakmadılar; bundan dolayı korsan ge-

misî ve büyük savař gemileri soluđanlar üzerinde inip kalkarak yanyana ilerlediler. Aradan bir çeyrek saat geçince, bir sis bulutu daha yetişti ve gemileri birbirinden gizledi. Kara Yusuf dümenciye dönerek; "Gemiýi döndür!" dedi.

Fakat artık güneş kalkmış ve sisi çarçabuk yenmeye koyulmuştu. Geminin önünde deniz, ilk önce yüz adım ve hemen sonra iki, üç yüz adım ötelere kadar görüldü; sonra birdenbire denecek kadar bir hızla bütün buğular yok oluverdi. Berkendenin önünde, arkasında ve iki yanında on parça kadirga on beş de kalyondan ibaret bir düşman donanması görüldü. Bu kuvvetli donanma İspanya filosunun, -Don Federigo de Azuvela'nın emrine verilmiş- bir eskadronu idi. Bu eskadronun en zayıf barçası Kara Yusuf'un berkendesinden kat kat kuvvetli idi. Kara Yusuf dudaklarının arasından; "Ah, Hızır veya Turgut Reis, neredesiniz? Birkaç kadirga yahut kalitayla bunların topunu da çil yavrusu gibi dağıtırdınız" diye fısıldadı. Düşman gemilerinin berkendeye bir sürü soracakları muhakkak idi. Koyunuz ki birkaçının atlatılması sağlansındı; hepsi de aldatılamazdı ya. Tam o sırada berkendenin ardında bir top gümledi ve korsan gemisinin sancak bordasında yüksek bir su sütunu kalkındı. Korsanlar dönüp baktılar; arkadaki bir geminin yanından top dumanlarının uçmakta olduğunu gördüler. Birinci topu iki top daha takip etti. Bu toplar bütün düşman filosuna berkendenin ne biçim gemi olduğunu bildirmiş olacaktı. Çok geçmeden yandaki bir geminin ateş ettiği bir gülle berkendenin yelkenini yırttı. Korsanlar; "Artık olacak oldu! Şimdiden sonra sesimizi, kocasından korkmuş avratlar gibi kısmamıza lüzum kalmadı. İnsancasına; dobra dobra konuşabiliriz" dediler. Düşman da berkenmeyi yok etmek için lazım gelen tertibatı almaya başlamıştı. Kalyonlar, rüzgârsız denebilecek o havada kolay kolay manevra edemeyecekleri için kadirgalar

kolundan dört büyük kadirge ayrıldı ve küreklerini bütün kuvvetleriyle foga ederek olanca hızlarıyla ber-kendeye doğru davrandılar. Bunların bir tanesi önde, öteki üçü ise küme hâlinde arkada idi. Bütün kalyon-lar ise çarçabuk olup biteceğini sandıkları imha hare-ketini beklemek üzere yelkenlerini kısaltıp pruvalarını rüzgârın gözüne travarsaya aldılar.

Bu hâli gören Kara Yusuf, hemen kış kasara-nın parampetosunun üzerine dikildi. Oradan; "Yol-daşlar, boş lafla vakit geçirmeyelim. Herhalde siz de benim kadar biliyorsunuz ki, düşmanın bu kadar kalabalığına galebe çalmamızın ihtimali yoktur. De-mek ki Allah bize bugünü şehadet günü olarak na-sip etmiş, mümkün mertebe, çok düşmân götüre-rek Allah'ın huzuruna çıkmaya gayret edelim. Hü-küm, Allah'ındır. Şimdi en yakındaki şu kadirgaya (sözünün burasında, dört kadirganın önde gidenini eliyle işaret etti) hücum edelim. Haydi, arkadaşlar, rampa!" diye emir verdi. Hemen yelkenler sara ve kürekler salya edildi. Düşmanın ilerlemekte olan kadirgasına tam yolla davranıldı. Gemi böyle gider-ken güvertelerin üzerine deniz suyu ve -ayaklar kaymasın, diye de- kum döküldü.

Yaralanacaklar için yer ayrıldı. Top namlularının ağızlarındaki tapalar çıkarıldı. Topları yerlerine bağlayan yalpa köstekleri çözüldü. Namlu ağızları yukarıya kaldırılarak barut ve gülleler konulduktan sonra namlular yatay duruma getirildi. Geminin ne kadar bölmesi varsa hepsi kapandı. Yangın çıktığı takdirde onu söndürmek üzere, tulumbacılar tulum-baların yanında yer aldı. Birkaç dakika içinde savaş hazırlıkları çarçabuk tamamlandı.

Korsanlar, böyle bir savaşın, hatta bir ölüm kalım savaşı bile olamayacağını pekâlâ biliyorlardı. Onun için düğüne yahut bir ziyafete hazırlanıyor-muş gibi, en cafcıflı ve sırmalı elbiselerini çarçabuk giymişlerdi. Öyle ya! Birisi şehit olduktan sonra, ar-

kasında diri olarak bir tek arkadaşı kalmayacaktı ki o kıymetli elbiseleri Cezayir'de bırakılan çoluk çocuğa götürsün yahut çoluk çocuk yoksa satsın da parasını fakara korsan arkadaşlara veya Cezayir yoksullarına dağıtsın; zira bu işte kurtuluş yok; hep birden şehadet vardı.

Korsanlar böyle giyinip kuşandıktan sonra birbirine sarılarak helalleşmeye koyuldular. Bu sırada idi ki Kara Yusuf ve onunla beraber başka birçok korsan, bakışlarıyla Uluç Ali'yi aradılar. O da silahlarını takınmış, savaşçılara katılmıştı; çocuğun helalleşmeye gittiği birçok korsan ve hele Kara Yusuf, Uluç Ali'ye bakarken, içlerinden "A yavrum, sen neden bu yaşta bizimle sefere çıktın, neden Cezayir'den ayrıldın? Neye kendini bu âkıbete maruz bıraktın?" diye düşünüyorlardı. Fakat çocuğa bir şey söylemediler. Çünkü artık iş işten geçmişti. Korsanlar Ali'nin de geminin bütün halkıyla beraber, biraz sonra şehit düşeceğine emindiler. Çocuğun bu son dakikalarında bu gibi sözleri yersiz ve yararsız görüyorlardı.

Berkendeye yanaşmış olan kadirga ve etrafta top menzili içinde bulunan kalyonlar, korsan gemisine ateş açmışlardı. Kimisi denize, kimisi de korsan gemisine düşen bir gülle yağmuru ortasında Kara Yusuf, siyah zemin üzerine bir kuru kafa ve bir de kılıç tutan bir kol resmini taşıyan korsan bayrağını kündere issa ettirdi. Serenin ucunda da "Allah yar!" sözlerini ve ashab-ı kehf'in adlarını taşıyan flama yapraklandırıldı. Korsan gemisi aynı zamanda gülbanklarla ve "vur patlasın çal oynasın" çalan mehterle, gök gürültüsü gibi gümbürdüyordu. Düşen güllelerle köpürüp kaynaşan denizlerin üzerinden, berkende; fırtına, bulut ve şimşek ortasından gagasını ve pençelerini savaş durumuna koymuş bir kartal gibi atılıp ilerliyordu. Onun bu meydan okuyuşunu ve saldırışını gören düşmanların birçoğu,

gözlerine inanamıyor, hayretle hayranlıklarını açıklamaktan kendilerini alıkoyamıyorlardı.

Korsan gemisine vuran güllerden paramparça olan kaplama ve kaburga keresteleri vızıldayarak dört tarafa uçuyordu. Yaralananlar, inlemiyor, "Ah of!" diye şikâyet etmiyor, fakat gülbank çekmekte devam ediyor veya şehadet sözüyle bu dünyaya gözlerini kapayıp gidiyorlardı.

Berkende tayfasından Uluç Ali'ye en ziyade akran olabilecek on yedi yaşında ve Muhsin adında bir delikanlı vardı. Berberiyeye kıyılarına Anadolu'dan son olarak gelen göçmenlerdendi. Kendisi gönüllü bir savaşçıydı. Pala kullanışı korsanlara parmak ısırtmıştı. Çocuk sifteh olarak barut kokusunu kokladığı için benzi atık ve biraz da sinirliydi. Yalnız düşmanın her top atışında hafifçe sarsılıyorsa da yerinden kımıldamıyor, fakat ellilik kaşarlanmış bir savaşçı imiş gibi, yerinde çakılı duruyordu. Ansızın bir sürü gülle çocuğun ve topçuların buldukları baş kasarayı süpürdü. Dağılan tahtaların parçaları sağa sola uçup bazı topçulara saplandı. Anlaşılan düşman, korsan topçularının hiç şaşmayan ateşini susturmak istiyordu. Uluç Ali, biraz önce, çocuk denecek kadar genç olan gönüllünün kılıç elde durduğu yerde, boğazından kan püsküren başsız bir gövdenin sendelemekte olduğunu gördü. Hiç de mantıkla münasebeti olmayan bir yardım etme özleyişiyle hemen koşup gövdeyi bağrına bastı. Ali'nin koynuna akan sıcak kanlara, onun göz yaşları da katılıyordu. Ali; "Eğer Allah nasib ederse senin intikamını alırım" dedi. Ve başsız gövdeyle güverteye düştü. Bir başka topçu çırağının da başı, vıngıldaayan bir gülle tarafından uçurulmuştu. Birkaç saniye sonra cesedi, kanlı bir külçe hâlinde güverteye yıkıldı; parmakları titriyor, sinirli bir halde gene açılıyordu. Cesedin altındaysa kumlu güvertenin üzerine bir kan lekesi yayılıyordu.

Baş topun arkasında Foçalı Mesut duruyordu. Biraz sonra, Mesut, başını sol tarafına dönmüş, sol kolunun bulunmuş olduğu yerde şimdi biçilmiş güdük bir kanlı çıkıntı görülüyordu. Mesut sinirli sinirli güldü ve "İskele omuzluğum uçtu; fakat evvel Allah sancak tarafımla mükemmel iş görürüm" dedi. Gözü, Uluç Ali'ye ilişti; "Haydi evlad, bir ip getir de, şu güdük kalan yeri sık, ki bütün pekmezim akmasın. Nasibimse sağ kolumla (sözünün burasında yerde şehit yatan genç gönüllüyü eliyle işaret etti) daha dünyasına doymamış şu yavrunun intikamını alayım!" dedi. Mesut Cezayir'de kahvede arkadaşlarıyla yarenlik ediyormuş gibi konuşuyordu. Uluç Ali, Mesut'un kolunu bir iple bağladı, gülleler tarafından uçurulmuş bir tahta parçasını ipin altından geçirerek burktu. Kanı durdurttu. Mesut gık demiyordu.

Bu işler görülürken, yandaki bir topun ardında duran bir topçu çırağı, iki ucu gülleli bir zincir parçası tarafından tam belinden ikiye biçildi ve iki parça olarak yere düştü. Hâlâ, top temizlemekte kullanılan ucu paçavralı süngüyü, yani tomarı sağ eliyle sıkı sıkı tutuyordu. Gözleri, bir şeye hayret ediyormuş gibi yuvalarından fırlamıştı. Soluk almak hevesiyle, ağzını kapayıp açıyordu ve kırık, güdük hecelerle şehadet getiriyordu.

Topçular, ikiye biçilmiş arkadaşlarının gövdesinin üst kısmını, kanlar üzerinde kayıp da top kundağının tekerleklerine takılmaması için, acele ile kaldırıp bir köşeye çektiler. Bacaklarını da götürüp gövdenin üzerine koydular. Sonra, kan içinde, toplarının başına seğırttiler.

Tam bu sırada kış kasaradan, yani kumanda mevkiinden, "Ha, görelim seni Davut yoldaş, ateşe böyle devam et!" diye emir verildi. Arkadaşlarının şehadetini gören top tayfası, zaten intikam almak hırsıyla yanıyordu. Bu emre can ve gönülden; "Ey-

vallah!" diye gürlediler ve olanca sesleriyle öyle bir gülbank vurmaya koyuldular ki, meheri de, geminin başka yerlerinde çekilen gülbankları da, hatta topların patlayışını da, az kalsın, yeneceklerdi. Cehennem zebanileri gibi tepeden tırnağa kapkara ve kan ter içinde çalışıyor, düşman topçusuyla çarpışıyorlardı.

İki kasara arasındaki güvertede ölümler yığıldı. Gemi savaşçılarının ve tayfasının üçte biri şehit olmuştu. İspanyol gemisi megafonla, "Teslim olun!" diye ünledi. Kara Yusuf, top gibi gürleyen bir sesle, "Hiçbir zaman! Asıl savaşa şimdi başladık!" diye cevap verdi.

Berkende, top ateşini birkaç düşmana serpeceğine en yakınındaki kadirganın üzerine toplamıştı. Düşmanın koca kadirgası, Deli Davut'un birkaç üçlek salvo ateşini tam burnuna yemişti. Kadirganın pruva bodoslaması paramparça olmuş, hatta başkasarayı yerinde tutan kaburgalarla braçiyol destekleri süpürülüp uçurulmuştu. Kadirganın pruvasında açılan büyük delik dolayısıyla pruvanın üst kısmı ve su kesimini bir iki karış aşan alt kısmı kalmıştı. Pruvası, pruvadan ziyade, uzun gagasını alabildiğine açmış devasa bir kuş başına benzemişti. Alt gagadan daha uzun olan üst gaga, kadirganın mahmuzu ve baş kasarasıydı; alt gaga ise, pruvanın su kesiminin üstü idi. Başkasaradaki üç ağır topun yüküyle, kadirga, üst gagasını, alt gagasının üstüne indirerek ağızını kapıyormuş gibi oldu. Çünkü mahmuzla kasara aşağıya doğru eğildi. Direğin ucundan kasaraya bağlanan çarmık (ip), kasara eğildikçe direği öne doğru çekti. Direk bir yay gibi öne doğru eğildi. Gaga, tamamen kapanınca direğin üst çubuğu sahanlıktan çatırdayarak kırıldı. Aynı zamanda da kasara tabanının denize doğru eğilmesi dolayısıyla, baştaki üç koca top, hopyaya zıplaya ve tekerleklerin üstünde gürleye gürleye, yokuş aşağı,

denizin içine yuvarlandı. Kırılan direk çubuğu ise, rüzgârın itişiyile bir yana düşerek kürek dizisinin üstüne yıkıldı. Kadırganın forsa koğuşundan İtalyanca küfürlerden ibaret bir yaygaradır koptu. Çünkü o dakikada ayakta ve başları kürek saplarının üzerine eğik bulunan forsaların kürek topaçları alt çenelerinin altına vurarak bir kısmının çenelerini kırmış, bir kısmının da kellelerini karpuzlar gibi uçurarak, forsa koğuşunun tavanına çarptırmıştı.

Artık berkende kadırgaya adamakıllı yanaşmıştı. Direk başından, serenden ve geminin güvertelelerinden düşmana arkebüs ateşi açılmış ve ok atılmaya başlanmıştı. Biraz sonra berkende, mahmuzuyla düşmanın sancak omuzluğuna çattı. Düşman gemisi, camdanmış gibi, parçalandı ve batmaya koyuldu. Fakat bu arada üç büyük düşman kadırgası yetişti ve berkendeye üç taraftan rampa etti. Birbirine kitlenmiş bulunan dört gemi, birbirine top ateşini verip veriştiriyorlardı. Üç kadırganın güvertelelerinden ise düşman, berkendeyi zaptetmek üzere, hücumu geçmişti. Ne var ki, düşman, korsan gemisine bir türlü ayak basamıyordu. Barutu artık esirgemeye lüzum görmeyen Deli Davut, berkendeden yüksek olan düşmana ateş ettikçe, düşman, teknelerini bir taraflarından öteki taraflarına kadar deliyor ve ötelerinde su sütunları kaldırıyordu. Korsan gemisinde mehter susmuştu. Çünkü mehteri çalanlar, elde silah çarpıyorlardı. Yalnız savaş avazesi, zaman zaman, "Allah yar! Allah yar!" diye öteki gürültüleri bastırıyordu. Bu ana baba günü, güveyi girecekmiş gibi en gösterişli şalvarını, altın sırmalı cepkenini giymiş olan Koca Murat ölüm felfeleği lobudunu, o güne kadar hiç kullanmamış olduğu bir tesirle kullanıyordu. Koca Murat'ın o parlak giyim kuşamına bakılırsa, ölüme güveyi gireceği sanılırdı. Tek başına hemen hemen bir kadırga dolusu İspanyol piyadesini alargada tutuyordu. Halbuki zırhlı İspanyol piyadesi,

dünyanın her savaş meydanında çeşitli düşmanlara karşı üstünlüğünü ispat etmiş askerlerdi.

Dümenci Yaşar'ın vazifesi, savaş esnasında dümenin başında durmak, ölünceye kadar ordan ayrılmamaktı. Ne var ki, o gün Yaşar'ın dümende yapacağı bir işi kalmadığı için berkendenin neresinde ateş çıkarsa onu söndürmek vazifesini üstüne almıştı. O sırmalı elbiseleri yer yer yanmış, kapkara olmuş veya aldığı çeşitli yaralardan kanlara belenmişti. Yaşar, sağa sola koşarken Uluç Ali'ye rast gelmiş, ona, "Yavrum, sen savaşın böylesine katilsan da bir iş göremezsin; benimle beraber gel de bana ateş söndürmekte yardım et; ben yalnız başıma beceremiyorum" demişti. Maksadı, çocuğu savaş safından çekmekti, bunda da muvaffak oldu.

Artık akşam oluyordu; savaş sabahtan beri hiç durmadan devam ediyordu. Don Federigo de Azuela'nın bütün eskadronu, küçük berkendenin sabah-tan beri zaptını veya batırılmasını bekliyordu. Fakat berkende, ne zaptediliyor, ne de batırılıbiliyordu. Hatta zaptı veya batırılması şöyle dursun, berkende koca bir kadirgayı batırmış, başka iki tanesini de batacak bir hâle sokmuştu. Berkende, etrafı av köpekleriyle sarılmış bir parsa benziyordu. Ona yanaşan köpek ya parçalanıyor veyahut burnunu, kulağını kaybederek ve ciyak ciyak bağırarak kaçıyor-du. Don Federigo de Azuela amiral gemisinde öfkesinden tir tir titreyerek durmamacasına kadirga kumandanlarını yanına çağırıyordu. Onlara sabah-leyin gülümseye gülümseye ve sivri sakalını sıvazlaya sıvazlaya; "Sizi göreyim, şu ufak işi çabuk bitiriveriniz. Barselon'a vaktiyle yetişelim" demişti. Fakat ikinci vakti kadirga kaptanlarına kaş çatarak sert sert; "Bu, ne haldir? Sabahtan beri sa majestenin donanmasının en büyük eskadronu hâlâ küçük bir korsan berkendesinin hakkından gelemedi! Bu, olur şey değil. Gidin, hemen bu işi bitiriverin,

yoksa Barselon'a varınca divan-ı harbe çıkmaya hazırlanın!" diyordu. Onun yanından çıkan kaptanlar, birbirlerine amiral için; "Yahu, bire arkadaş, herif gemisinde yan gelip, bize cart curt edip kafa tutacağına şu küçücük, ufacık tefecik dediği berkendeyi, gidip de karanfili sıkıysa hap gibi yuturse ya!" diyorlardı. Akşama yakın da Don Federigo hırısından, saçını başını yolacak hale gelmişti; kaptanları çağırıp çağırıp onlara; "Be herifler, sa majesteye ne cevap vereceğiz? Eskadronun iki kadırgası battı; üç tanesinin de iler tutar yeri kalmadı. Eskadronun en kuvvetli parçalarından olan on galeriden (kadırgalarından) beş tanesi savaş dışı edildi. Kim tarafından? Büyük bir düşman filosu tarafından mı? Hayır, küçük bir korsan berkendesini tarafından! Sa majesteye: 'Efendim, sünepe bir korsan berkendesini bozmak için şanlı ve azametli kraliyet filonuzun beş büyük kadırgasını harcadık' mı diyeceğiz? Hem de durun bakalım; beceriksizliğinizin sayesinde belki şu iş yalnız beş kadırganın savaşı dışı edilmesiyle biteceğe benzemiyor; çünkü berkende hâlâ batmamış bulunuyor ve savaşa devam ediyor!"

Sabahleyin batırılmış olan kadırgadan başka, berkendeyi saran üç kadırganın birisi daha denizin dibine gönderilmişti. Onun yerini başka bir kadırga almıştı. Bu üç düşmanın da hâli fena idi. Fakat berkendenin ise hâli daha fena, hatta bitikti bile. Gülleler, zincirler, misketler, berkendenin ötesini berisini paramparça etmişti. Ölülerin ve yaralananların manzarası korkunçtu. Topçu ustası Deli Davut, göğsüne bir gülle yiyerek şehit olmuştu.

Üç topun çiraklarından ancak bir topu idare edebilecek topçu kalmıştı. Fakat bunlar üç topu idare etmek ve bunların üçüne de barut ve gülle yetiştirmek için çekirge gibi sağa sola sıçrayıp duruyorlardı. Bir topun namlu ağzına iki eliyle gülle koyan birisinin iki eli de bir zincir parçası tarafından kopa-

rılıp uçuruldu. Cesur topçu, topu ateşleyebilmek için, yerde yanmakta olan bir meşaleyi ayağıyla tutmaya uğraşırken kaybettiği kandan dolayı gözlerini dünyaya yumdu. İki saniye sonra ateş edilen başka bir zincir parçası veya çakıl taşları, her ne karın ağrısı ise, şehidin cesedini tamamen açtı ve yaralı arkadaşlarının yüzlerine, gözlerine ve üst başlarına barsak, kara ve akciğer parçalarını savurarak şaklattı. Geminin bu tarafını delerek öteki tarafına geçen güllerin saçtıkları kırık tahta parçaları güllerin kendilerinden çok daha öldürücü oluyorlardı. Korsanlara en çok telefata verdiren bu tahta parçalarıydı.

Güneşin batmasına yakın deniz, süt limanlık oldu. Uluç Ali, su dolu kovalarla dümenci Yaşar'ın peşisıra koşarken Yaşar, apansızın durup sendeledi ve yere yuvarlandı. Uzun ve sivri bir tahta parçasının Yaşar'ın gözüne ve göz yuvası yolu ile beynine işlemiş olduğu besbelliydi. Tam o sırada Koca Murat al kanlar içinde göründü. Uluç Ali'ye; "Çabuk ol, arkamsıra gel!" dedi. Savaşçılar güvertesinin merdiven başında Kara Yusuf yatıyordu. Bir bacağı uçmuştu; benzi de kül gibiydi. Ali'nin ağlayası geldi. Fakat, Kara Yusuf, "Ağlama, oğlum; biz yaşamızı başımızı bulmuşuz, gazamızı da yapmışız. Sen, daha pek ufaksın; şimdi hemen denize atla. Denize atlamakla muhakkak kurtulmuş olmazsın; fakat denizde kurtulma ihtimali gemidekinden herhalde fazladır. Çünkü gemi az sonra uçacak. Sen, inşallah, büyür de bir gün intikamımızı alır; şimdi döktüğün acı yaşlara karşılık, o zaman gülersin. Haydi yavrum, vaktimiz dar. Hemen git, denize kayıver. Seni Allah'a emanet ediyorum!" dedi. Ali, hüngür hüngür ağlayarak; "Sizleri bu halde bırakarak nereye giderim?" dedi. Fakat Kara Yusuf; "Yavrum; kaybedecek vaktimiz yok. Demincek sana söylediklerim baba nasihatiydi; fakat şimdi korsan reisin olarak emir veriyorum, git, kendini denize salıver! Kendini

kurtarmak için ne yapmak lazımsa yap!" dedi. Koca Murat'a dönerek; "Al, bu çocuğu, şimdi denize saliver! Vaktimiz yok, çabuk ol!" diye emir verdi. Ali; "Giderim!" dedi. Berkendenin su kesiminin biraz üstünde güllerin açmış olduğu koca bir delik vardı; Ali gidip ordan kendisini denize salıverdi. Denize gidip gitmeyeceğini görmek üzere Ali'nin ardısıra gelmiş olan Koca Murat, çocuğun denize girdiğini ve iki düşman kadırgası arasında yüzmeye koyulduğunu gördü. Çocuğun gittiğine memnun oldu; fakat içinde bir hüznün de vardı; "Bu çocuğu, kayıktan ben kurtardım. Denizden kurtardığım çocuğu gene ben mi denize vereceğim?" diye düşünerek müteessir oluyordu. Ali'nin berkendeden iyice ayrıldığını görünce Koca Murat, Kara Yusuf'un yanına döndü. Ona; "Oldu" dedi ve bekledi. Kara Yusuf, Koca Murat'a; "Yukarıya git, ne yapacağımızı oradakilere söyle. Yavaş yavaş gerileyerek, bıraksınlar düşman gemiye girsin. Sana ünlesinler, sen hemen cephaneliği ateşe ver. Büyük düşman cemaatiyle göğe çıkalım" dedi. Öteki yukarı çıktı; sonra aşağıya, cephaneliğe indi. Kıvılcımların cephaneliğe girmemesi için cephaneliğin kapısına ıslak battaniye sarkıtmışlar, yerlere dökülen barutların da, ayak altında ezilerek tutuşmaması için, yerlere gene ıslak battaniyeler sermişlerdi. Koca Murat battaniyeleri bir yana iterek içeriye girdi. Orda topu topu yedi fıçı barut kalmıştı. Bir kısmı da dolu değildi. Onları tutunca hepsini kapının yanına taşıdı. Kapıda durdu. Yavaş yavaş; "Allah rahmet eylesin şu Deli Davut'a, yani Nasreddin Hoca'ya, toprağı –durdu– hayır, toprağı ne gezer? Denizi nur olsun; barutu ama da bol keseden harcamış. Biraz daha gayret edeymiş gemiyi uçuracak barut bırakmayacakmış. Bu kadar barutla ancak kendimizi ve bize gelen düşmanları uçurabiliriz; bize takılan düşman teknelerini değil. Neyse arkadaşın ruhuna bir Fatiha oku-

yayım" diye mırıldandı, sonra Fatiha okudu. Belinden iki piştovunu çekti; horozlarını kaldırdı. İki piştovun namlu ağızlarını en yakın varilin barutları arasına soktu, yukarıya kulak kabartmaya koyuldu. Sonra nedense, "Akşam vaktidir, bir ezan okuyayım!" dedi, ezan okudu. Durdu, dinledi. Yukarda ayak patırtısı gitgide artıyordu.

Berkendenin güvertesi davul gibi ötüyordu. Korsanların gülbankları, ne ayak gürültüsü, ne düşmanın atmakta devam ettiği topları, ne de İspanyolların "Santiago!" diye çağırdıkları savaş nidalarını artık örtemiyordu; gülbankı vuranlar ta o kadar azalmıştı. Bir aralık korsanlar merdiven başında göründüler; iki kişi Kara Yusuf'u kaldırmış aşağıya getiriyorlardı. Kara Yusuf, merdivenin başından Koca Murat'a; "Nasıl, yeter mi?" diye sordu. Koca Murat; "Bizi ve -yukarıyı işaret etti- bize gelenleri uçurmayaya yeter" dedi. Kara Yusuf; "Öyleyse dah et!" dedi ve hemen kelime-i şehadeti söylemeye koyuldu. Öteki korsanlar da onu taklit ettiler. Koca Murat, iki piştovu da birden sıktı. Büyük bir infilak oldu.

Ali, dört geminin savaşmakta olduğu yerden ayrılınca dönüp onlara baktı. Yanaklarından akan sular tuzluydu; fakat deniz suyu değildi. Dört gemi birbirlerine ateş ederken tir tir titriyorlar ve sendeliyorlardı. Güneş battı. Gökte ay vardı; her taraf aydınlıktı. Gemilerden şimşek gibi benzi atık alev dillerinin fırlayışı, top ateşinin hâlâ devam ettiğini gösteriyordu. Gemilerden yükselen gümbürtü, durgun suların üzerinden kolaylıkla seyrederek tâ uzakdaki İspanya kıyılarında akisler uyandırıyor, Pirene dağlarını hırlatıp gürletiyordu.

Berkendenin güllelerle delinen her deliğinden, içinde yanan ateşin kızılığı etrafa vuruyordu. Artık

berkende bir gemiden ziyade, bir enkaz kümesiydi; ve her tarafından denize kanlar akıyordu. Cesur savaşçı gemisinden –öteki gürültüler diner gibi olunca– hâlâ "Allah yar! Allah yar!" nidası yükseliyordu. Birdenbire enkaz kümesi bir alev sütunu oldu; ondan sonra her şey sustu. Ta gök kubbesinden durgun denize yavaş yavaş kıvılcımlar yağdı.

Ali'nin hayal gözünden mert ve usta Kara Yusuf, Likastro'dan kayıkla kaçtığı zaman kendisini kayıktan kurtarmış olan pehlivan yapılı tosun adam Koca Murat, canı ciğeri annesini Engizisyon mahkemesinin işkencelerinden kurtarmak için kendi elleriyle boğup öldüren İspanya'nın ateşli evladı Necmeddin; güldürücü nükteleriyle onu katılmış ve öğütleriyle onu kıymetli bir denizciye çevirmiş olan topçu ustası Deli Davut, sanatının erbabı, uysal ve iyi yürekli marangoz Mümin Ağa, sünnetinde hokkabazlık etmiş Kilizmanlı Cafer, Kuşadalı Hurşit, Foçalı Mesut, odabaşı Selim Ağa, dümenci Yaşar, selsireci Kara Dayı Mahmut, gemi bezirgânı Aymavralı Memiş ve daha nice niceler geçti. Artık onları bir daha görmeyecekti. Çocuğun yüreği acı ile biçildi. Ona yoksulluk duygusunu veren denizde, ağlayan sesi "Hiii!" diye yayıldı. Neden bilemedi. Fakat son olarak zaptettikleri polakayla çarpışmazdan önce ambardan kaçıp da berkendenin küpeştesinde ötmüş olan horozun sesini hatırladı. O ötüşün hatırası ne hazindi şimdi. İç kulağında bir şeyin ölümünü ince bir "Cız...z...zz!" diye uzaktan uzağa ağlar gibi olan o ötüşün hatırası içini yaktı. Çocuk içini çeke çeke hıçkırdı, birdenbire başına sert bir şey vurulmuş gibi beyninde bir ağrı duydu, denize batıyor, yavaş yavaş batıyordu; hayat havliyle yüze çıkmak üzere ne kadar çabalasa yine batıyordu. Bir rüya içinde gibiydi. Birdenbire bir ışığın çaktığını gördü. Çakan ışık dışarda değil, fakat başının içindeydi. Bir daha ve bir daha çaktı. Ali, derin bir

boşluğa, bir uçuruma düşüyormuş gibi oldu ve nihayet tam bir karanlığın içine düştü. O karanlığa düştüğünü görmesinden sonra artık hiçbir şey bilemez oldu. Çocuk kendinden geçmişti.

O günkü korkunç savaşın sonuna doğru Konçepçiyon adındaki İspanyol kadırgası, savaşmakta olan öteki İspanyol kadırgalarına yardım etmek emrini aldı. Ne var ki, savaş noktasına bir çeyrek mil kala berkende berhava olmuştu. Konçepçiyon kadırgasının kumandanı Don Luis de Montemayor pek denizci değildi. Fakat Avrupa'nın muhtelif kara muharebelerinde sakalını ağartmış mert bir askerdirdi. Sabahtan beri berkendenin gösterdiği cesarete istemeye istemeye hayran kalanların başında geliyordu. Arasına dürbünü gözlerinden ayırarak yanındaki subaylara; "Herifler düşman müşman ama, doğrusunu söylemek lazım gelirse iliklerine kadar mert deniz askerleri. İnsan, düşmanın böylesiyle çarpışmaktan iftihar duyar. Buyurun dürbünü, bir de siz bakın!" diyordu. Don Luis ile eskadron komutanı Don Federigo'nun arası açıktı. Don Luis, öteki için, "Herif ne asker, ne masker; herif halis muhlis saray dalkavuğu. Dalkavukluğu sayesinde kendisine filoda ve orduda yüksek rütbeler verdiler. Adamın paradan başka hiçbir şeyde gözü yok. Sabahtan beri kulağıma gelip durdu. Kadırğa kumandanlarını çağırıp çağırıp haşlamış" demişti.

Berkende berhava olduğu zaman, savaş meydanına pek yakında bulunan Don Luis, kadırgasının bütün kayıklarının denize indirilmesini ve denize düşmüş olan İspanyol askerlerinin kurtarılmasını emretmişti. Kayıkların denizi araştırmaları iki saat kadar sürdü. En nihayet gece ortasına doğru kayıklar kadırgaya -yaralı, yarasız- elli kişi kadar getirdiler. Bunların arasında Uluç Ali de vardı. Onu denizin yüzünde başı yaralı ve ötesi beresi bereli olarak bulmuşlardı. Baygın olduğu için onunla konuşa-

mamışlar, onun milliyetini anlayamamışlar ve İspanyoldur diye kurtarıp getirmişlerdi. Don Luis kurtulanları, mensup oldukları gemilere göndermek üzere teker teker sorguya çekerken baygın bir halde olan Uluç Ali'yi de önüne getirdiler. Ali, her şeyi olduğu gibi anlattı. Don Luis, kısmen çocuğu Hıristiyanlaştırarak sevap kazanmak, kısmen de Endülüs'te Granata'daki çiftliğine bedava bir işçi sağlamak maksadıyla ona iyi muamele etti. Çocuğun gövdesinde önemsiz yaralar vardı. Fakat çocuk denizde yüzerken berkendeden havaya uçmuş koca bir tahta parçası, onun başını fena halde yarmıştı. Don Luis yaraları sardırttı ve Barselon'a varınca Ali'yi, çiftliğine göndermek üzere, gemide kendi hizmetinde alıkoydu.

Eskadron ertesi günü akşamı Barselon'a vardı. Ali, Viko Barrera adında birine teslim edildi. Bu adam Don Luis'in Granata'daki çiftliğinin kâhyasıydı; bir sürü çiftlik bekçileriyle beraber Amerika'dan getirilmiş dört Kızılderili ile Ali'yi Endülüs'e götürecekti. Viko, izbandut yapılmış bir adamdı. Göğsü o kadar genişti ki, uzaktan görülünce, yan yana durmuş kafasız iki geniş göğüslü insanın dokunan omuzlarının üzerine bir baş konulmuş sanılırdı. Dudaklarından, yanakları yolu ile kulaklarına kadar yüzü çiçek çilleriyle delik deşikti. Bu adamın iri cüssesi ve çirkinliği –ertesi günü Ali'nin gördüğü gibi– Barselon sokaklarında görülünce, kalabalığa, "Savulun! Yol verin!" demesine lüzum kalmıyordu. Çünkü kalabalık hemen yolun iki yanına çekilip Viko'ya yol veriyordu.

O gece Uluç Ali, Barselon'da bir pasadada (otelde) yattı. Kara Yusuf Reis'in barça ile bu limana nasıl girdiğini ve zenci kölelerin sahibi Don Françisko ile Barselon kale kumandanı Don Joze Gonsalez de Danvilla'yı nasıl esir ettiğini hatırladı. Halbuki şimdi, kendisi esirdi. Esarete o geçmiş güzel günleri hatırlamak ne kadar acı oluyordu.

O gecenin ertesi günü Viko, Uluç Ali'yi ve dört Kızılderiliyi atlara bindirdi. Bu beş esir, Viko da dahil beş silahlı muhafızın ortasında Barse-lon'dan çıktılar. Tarragona'ya giden yol, hep deniz kenarını kolluyordu. Uluç Ali, yolu zaten denizden görmüştü. Fakat yol, denizden bakılınca büsbütün başka bir manzara arz ediyordu: Kara tarafında yol, bazen dağların karlı şahikalarının ve uçurumlarının eteğinden, bazen de güneşte kavrulmuş ovalardan geçiyordu. Uluç Ali, gözlerini hiç mavi Akdeniz'den ayırmıyordu. Bir geminin beyaz yelkenini görünce içinden, "Acaba bizimkiler mi?" diye gözleri parlıyor, yüreği hızla çarpmaya koyuluyordu. O gemilerden uzaktan uzağa bir, "Allah yar!" nidası duy-saydı, ister silahlı, ister silahsız, mutlaka İspanyollar-a hücum ederdi. Fakat o gemilerin korsan gemisi olmadıklarını düşününce Ali'nin gözleri doluyordu. O yol boyunca hep Cezayir'e nasıl kaçıp gideceğini düşünüyordu. Fakat deniz kıyısındaki bu yol boyunca bir kaçış fırsatı bulamadı.

Tarragona'ya giderken Viko, Kızılderililerin bineklerine kâmpçı salladığı kadar Kızılderililerin sırtlarını da kamçılıyordu. Bu kamçıcı çalışmalarının birinde, İspanyol muhafızlarının biri Viko'ya, "Yahu, bu adamlar doğru dürüst gidiyorlar, neden durup dururken bunları lüzumsuz yere kamçılıyorsun?" dermişçesine baktı. Viko ona "Bunlar gibi kâfir ve put-perest köleleri hep kamçıcı altında bulundurmak gerek. Zaten İspanya kâfirlerle doldu. Sen (sözünün burasında başını Uluç Ali'ye döndürüp fena fena baktı) İspanya'nın Moriskolarının (İspanya'nın Müslüman Araplarının) Hıristiyanlığı sahiden kabul ettiklerini mi sanıyorsun? Onların Hıristiyanlıkları tamamen yalan ve sahte. Onların birçoğu domuz eti ve bir de kendiliğinden ölen hayvan eti yemedikten başka sık sık hamama giderek yıkanır, bu suretle eski âdetlerine sadık kalırlar. Ne var ki, son zaman-

larda foyalarının ve kötülüklerinin meydana çıkmasına çok dikkat etmeye başladılar. Onun için kolay kolay yakalanmıyorlar. Yoksa Engizisyon hepsini de çoktan ateşle imana getirerek temizlerdi. Bu kâfirlere hadlerini bildirmek için sırtlarından kamçıyı hiç eksik etmemeli" dedi. Başka bir muhafız, "Eyy, Don Viko, yüksek Engizisyon mahkemesi bunları temizlemek istese, temizlemek için sanki bir emareye mi, şahide şuhuda mı muhtaçtır? Mademki dıştan Hıristiyan içten Müslüman olduklarını biliyor, hepsini cayır cayır yakarak sanki topunu ortadan kaldıramaz mı?" diye sormuştu.

Viko, kaşlarını çatmış ve "Temizlemesine pek âlâ temizler; fakat işin içinde başka meseleler de var. Biliyorsunuz ya İspanyollar asil bir millettir. Öyle toprak kazmak, ekin ekmek gibi kölelere layık olan işleri görmeye tenezzül etmezler. Bu işlerde köleler kullanılır. Mesela şu Kızılderililer ve (sözünün burasında eliyle Uluç Ali'yi işaret ederek) şuncağız gibi. Bizim Granata'daki çiftliğimizde Pablo Kasım diye bir Morisko var. Herif ak sakallı bir ihtiyar. Biz İspanyollar memleketin orasını ele geçirmeden önce herif zenginmiş, orda arazi sahibi imiş. Engizisyon onu sorguya çekmeye kalkıştıydı; bittabi, herifi tutup yakacaktı. Ne var ki, herif toprağın hâlimden anlıyor. O olmasa o arazinin verimi yarı yarıya iner. Granata'da Domingo Perez adlı bir ihtiyar vardır. Pablo Kasım gibi bir Morisko değildir. Çok bilgili ve becerikli bir adamdır. Okuması yazması olmayan papazların edecekleri vaızları o yazar, icap ederse ezberletir. İşte o adama yarım altın dukat verdik. Adam bir sürü kitaplar ve kâğıtlar karıştırdı ve Pablo Kasım'ın yüz seneden beri dede ve atalarının hiçbirine Müslüman kanı karışmadığını ispat eden şeceresini yazdı. Adamı öyle kurtardık. Gerçi onu yalnız şecere kurtaramazdı. Fakat Don Luis arkalı adamdır. Onun da nüfuzunun tesiri oldu.

Ben bile ne olur ne olmaz diye Domingo Perez'e başvurarak şeceremi yazdırdım. Sözü'n kisası Engizisyon temizlemek işinin erbabıdır. O işi iyi bilir ve mükemmel yapar. Fakat asil bir millet olan İspanyollar, kollarını sıvayıp haktuh! diye avuçlarına tükürerek kazma sapına yapışamazlar. Ve kölelere ait olan işleri kendileri göremezler" dedi.

Tarragona'ya varınca Viko ve muhafızlar, Kızilderilileri ve Ali'yi Santa Maria de Poblet kilisesine götürdüler. İspanyollar dua ettiler ve vaftiz edilerek Hıristiyanlaştırılmış olan Kızilderilileri de dua etmeye zorladılar. Fakat Viko, Ali'yi haç çıkarmak ve malum duaları okumak gibi Hıristiyanlığa ait ibadetlere zorlamadı. Anlaşılan ihtiyar Don Luis, Viko'ya, çocuğun zorlanmamasını tembih etmiş olacaktı.

Tarragona'da kiliseden çıktıktan sonra bir osteriyaya gittiler. Orda bir yavru yaban domuzu kızartması vardı. Herkes ondan ısmarladı. Viko'nun, Uluç Ali'yi domuz eti yemeye zorlamadığına öteki İspanyollar şaşılar. Viko, "Son ekselans Don Luis'in emirleri katidir; buncağızı hiçbir şeye zorlamayacağım. Son ekselansın muhterem zevceleri Donna Beatriz'e yazmış olduğu bir mektubu taşımaktayım. Son ekselans o mektubunda bu Ali hakkında talimat verdiğini bana söyledi" dedi.

Uluç Ali, bir kere yola çıktılar mıydı varacakları yere hiç varmamalarını ve bitmeksizin yol almalarını istiyordu. Hiç olmazsa yolda yaradılışın bazen kaş çatıcı bazen de gülümseyici, fakat her zaman güzel yerleri vardı. Yol aldıkça iç acısı biraz hafifliyordu. Yasını, sanki, mesafeye yediriyordu.

Tarragona'dan sonra Tortosa şehrine vardılar. O şehir, büyük bir Hıristiyan Fiyestası panayırı ile çalkalanıyordu. Tortosa'nın sokakları, yüz binlerce kastanyetin şıkırtısıyla gülümseyen dudaklar arasından parlayan dişlerle, mavi göklerle kumru ve gü-

vercin kanatları şakırtılarıyla dolup taşıyor, yelpazeler ve yapraklı palmiyeler çırpınıyor ve sokaklar rakedenlerle kaynaşıyordu. Oynanan dans vaktiyle Müslüman Arapların kandil geceleri şenliklerindeki rakslarından kinaye Bayle de Kandil denilen danstı. Şehrin her tarafından dans edenlerin coşkulu "Ole! Ole! Ole"leri göklere sevinç fişekleri gibi uçuyordu. (Ole! nidası, rakederken Arap kızlarının Allah! diye çağılmalarından kalmadır.) Başta Viko Barrera ve muhafızlarla çevrili Kızılderililer ve içi kan ağlayan Ali, yürüyorlardı. Sokakta dans eden esmer kızların birisi, Ali'nin önüne fırlayarak kastanyetlerini onun yüzüne tuttu ve tıkırdattı. Sonra iki elini, kâinata meydan okuyucu bir eda ile kalçalarına koyarak, başını kaldırdı ve yükseklerle bakarak "Ole!" yerine "Allah!" diyerek Ali'yi bütün gönlüyle selamladı. Daha sonra, "Mahzun olma, kardeşim, bu da geçer!" dedi. Çocuk denecek kadar genç olan bu kız bütün hayat hızını ve sevincini toplamış, toplamıştı da bir "Allah!" nidasında çınlatmıştı. Ali'nin adeta içi açılmıştı. Demek ki bu kız, Viko Barrera'nın gizli Müslüman dediği bir Morisko kızı idi. Ali'nin gönül kulağına onun "Allah!" deyişi, korsanların "Allah yar!" diye gülbank vuruşları kadar tesir etti. Tâ ne kadar zamandan beri Ali'nin kapalı ve kasvetli kalan gönlüne kızın bakışı, gülümsemesi ve bağırışı günlük güneşliği getiren bir güneş ışını oldu. Ali'nin gözleri aydınlandı; gönlünde o gülümseyiş, o nida ve bakış, artık hiç tükenmeyecekti. Kızın Ali'ye "Allah!" diyerek kastanyet takırdattığını görünce Viko'nun gözleri yuvalarından uğradı. Öfkesinden ağzı köpüre köpüre öteki İspanyol muhafızlarına; "Tutun, şu Morisko orospusunu! Tutun şunu, hemen Engizisyona götürelim; onu yaksınlar!" diye bağırdı. Aynı zamanda kıza doğru koştu; fakat kız, çoktan, bacaklarını pırıldata pırıldata dans eden kalabalığın arasına karışıp sır olmuştu.

O gece, Tortosa'da, yıkık bir hana benzeyen ve Pasada denilen bir otelde Viko Barrera, Kızılde-rilileri bir iç odaya kapattı, Ali'yi ise dış odada ken-disinin yanında alıkoydu. Ali, uyur gibi yapınca Vi-ko öteki İspanyollara; "Gördünüz mü bugünkü o Morisko orospusunu? Ali'nin bir Müslüman kölesi olduğunu çarçabuk anladı da hemen gelip onu se-lamladı. Hem bir Türk olduğunu da çakmıştır. Bu Moriskolar Türklere bayılıyorlar. Çünkü herifler, Cezayir'den gelip gelip kıyılarımıza çıkıyor ve onla-rı gemiler dolusunca kurtarıp götürüyorlar. Baksana; bu Tortosa şehri Morisko dolmuş. Kordova'daki papaz Blasko burda olmalıydı. Kordova'da yirmi se-nede yaptırdığı yirmi dokuz 'Oto da fe'de (Engizis-yon tarafından kâfirlerin yakılmaları merasimine "Oto da fe" adı veriliyordu) yirmi binden fazla Mo-risko ve Yahudi yaktırdı. Asma, kesme ile yok etti-ği Moriskolar ise yakılanlardan fazla idi. Hele kralı-mız Sa Majeste Şarlken'in oğlu Prens Filip'in Kor-dova'yı teşrifleri münasebetiyle 'Hoş geldiniz' mesa-besinde yaptırdığı 'Oto da fe' mükemmel olmuştu. Prens şehre girerken yolun sağında solunda beş yüz kadar kâfir meşaleler gibi yanıyorlardı. Bu kar-şılama töreninden prens, o kadar memnun oldu ki, papaz Blasko'ya bir tebrik ve teşekkür mektubu gönderdi. Mektupta papaza, Allah'a böyle hizmet etmekte devam etmesini tembih ediyordu. İşte pa-paz Blasko'yu buraya getirmeli ki burdakileri kö-künden temizlesin. Şaka değil, bu Moriskolar top-rakları işleye işleye bir taraftan zengin oluyorlar, bir taraftan da alabildiklerine üreyip türüyorlar. Bunlar alabildiklerine çoğalıp zenginleşirlerse, bu-gün İspanyolların köleleri iken yarın İspanyolların bunlara köle olmaları ihtimali vardır. İşte bu tehli-keyi önlemek için birçok çareler düşünülüyor ve planlar hazırlanıyor. Bir plana göre bunların mem-leket dışına sürülmeleri lazım; yani Cebelitarık'tan

öteye! Fakat bu takdirde Cebelitarık'ın ötesindeki dinsizleri, yüz binlerce çalışkan kâfirle kuvvetlendirmiş oluruz. Bir plana göre de bunları çürük gemilere bindirerek Amerika'ya götürüyoruz, diye denizin ortasında boğmak. Gelgelelim, evvelce de söylediğim gibi bütün çiftliklerde ortakçı olarak çalışanlar işte bu Moriskolardır. Gene en âlâsı Engizisyonudur. Onlar çoğaldıkça yakmalı ki, baş kaldıracak halleri kalmasın. Zaten her zaman imdadımıza yetişen Papalık âli makamıdır. Biz bu Araplara hücumu koyduğumuz zaman, Araplar, Türklerin sultanı Beyazıd'dan imdat istemişlerdi. Herif az kalsın imdat gönderecekti. Fakat Türk tahtına çıkmak isteyen Beyazıd'ın kardeşi Cem Sultan, Papa Borciya'nın elinde esirdi. Papa, Beyazıd'a; 'İmdat gönderirsen Cem Sultanı saliveririm' dedi. Beyazıd de korktu, imdat kuvveti gönderemedi. Gönderseydi belki de bugün İspanya Türklerin elinde olurdu" dedi.

Granata yolunda Uluç Ali, İspanya'ya ait birçok şeyler öğreniyordu. Ali'nin gözleri geç vakit uykuya kapandığı zaman, gördüğü kâbuslu ve kara rüyanın ortasında Morisko kızının o "Allah!" nidasının hatırası, sanki çil çil çingıldayıp parlayan ve gönüle ferahlık veren bir sabah yıldızı olmuştu. Kız amma da cesurdu! Koca bir düşman şehrinin kana susamış kalabalığı ortasında, Ali'nin karşısına çıkıp ona, "Allah!" demesi, bir korsanın tek başına, yalın kılıçla bin düşmanın ortasına dalmasından çok daha yiğitçe bir hareketti. Kız, bir tek sözle Ali'nin garipliğini gidermişti.

Tortosa'dan sonra Beninkarlo ve Kastelon yollarında bir olay olmamıştı. Fakat Valenciya, Arapların korktukları Bilinsiye şehri varoşlarında, yolun iki tarafında yüz kadar "horka"ya (horka bir çeşit darağacıdır. Yalnız üç ayaklı değildir. Toprağa saplanmış yüksek bir direğin tepesine yatay durumda çakılmış kısa bir kol tahtasıdır. Asılan insan, bu ko-

lun ucundan sarkar) rastgeldiler. Horkaların uçlarından cesetler sarkıyor ve rüzgârda sallanıyordu. Bunların üzerinde bulut bulut yırtıcı kuşlar, şom sesleriyle çağıra çağıra çark ediyorlardı. Ölülerin gözlerini çoktan oyup yemişlerdi.

Şehre daha ziyade girince, esir ve muhafız kafilesinin burnuna sıcak kebab gibi bir kızarmış et kokusu geldi. Hemen Viko'nun yüzü güldü. Öteki muhafızlara: "Ben bu kokuyu iyi tanırım, burnuma mis gibi gelir. Şehirde mutlaka bir Oto da fe var. Bu koku yanan insanların etlerinin kokusudur. Zaten yoldaki horkalar, şehirde böyle bir şeyler olduğunu bize müjdelemişlerdi. Atlarınızı sürün de kâfirler büsbütün yanmadan önce yetişip seyredelim!" demişti. Atları sürmüşlerdi; fakat yakılanlar çoktan yanıp bitmişlerdi. Şehir meydanında tüten elli kadar Oto da fe'nin hemen hemen hepsi sönmek üzereydi.

Viko yoldan geçenlerin birisine haç işareti çıkartarak selam verdikten sonra ona, "Ey, kardeşim, burda ne oldu ki bu kadar çok Oto da fe yaptınız?" diye sordu. Adam, Viko'nun haç işaretine karşı haç işareti çıkartarak Viko'ya "Kardeşim, bu Morisko kâfirlerinin ne sözümona Hıristiyan olduklarını biliyorsun. Bunların topu da şeytanın müttefiki. Efsunla, büyü ile biz Hıristiyanlara her türlü fenalığı yapıyorlar. Nitekim yirmi gün önce şehre büyük bir hastalık getirdiler. Ölen öleneydi. Buranın başpiskoposu Monsenyör Don Andreas de Ribera bu hastalığın kademsiz ve netameli Morisko'ların efsunlarından ve büyülerinden ileri geldiğini anladı. Lakin kâfirler hastalığı getirmiş olduklarını inatla inkâr ettiler. Ne var ki, Monsenyör Ribera hiç de kül yutar takımından değildir. Hemen hepsini de işkenceye koydu. O zaman dilleri çözüldü ve afetin kendi taraflarından getirildiğini bülbül gibi itiraf ettiler. Bittabi hepsi de yakılarak ortalık temizlendi. Siz, dün

burda olmalıydınız da, ta en uzak köylerden koşup gelen seyirci kalabalığını görmeliydiniz. Büyük şenlik oldu. Kâfirler ateşe verilirken meyhaneler, kerhaneler müşterilerle dolup dolup boşandı. Şehre oluk gibi para aktı. Hastalığın gerçi daha arkası ke-silmedi. Fakat hastalığı getiren kâfirler yakıldı ya; artık onun da sonu gecikmez" diye anlattı.

Valenciya'dan sonra hava ısınmış mı ısınmı-mıştı ha. Şehrin bahçeleri arasından çıkmışlardı. Önlerindeki bataklık ova hararetle tütüyordu. Sol taraflarında ise deniz, lacivert denecek kadar, ma-viydi. Tâ uzakta deniz ufkunda, Ali, bir adanın te-pesini gördü ve orasının neresi olduğunu sordu. Kendisine İviza adası olduğu cevabı verilince Ali'nin aklında birçok hatıralar uyandı.

Ovayı aşınca dağlık, kuru ve kıraç bir mıntıkaya vardılar. On gün sonra olaysız olarak Siyerra Segura dağlarının sarp geçitleri içlerine girdiler. Bütün yol boyunca İspanya'daki İslam medeniyeti-nin binlerce abidesine rastgeliyorlardı. Fakat bu abideler, bilhassa Güney İspanya'da ziyadesiyle ka-labalıklaşıyordu. Alikonte'ye olaysız olarak ulaştılar. Artık Endülüs'e, yani portakal ve limon diyarına varmışlardı. Ondan sonra yol, artık denizden ayrıl-dı; Siyerra Nevada dağlarının arasına daldı. Bu yol-da, Orhuela, Nurciya, Lorca ve Baza şehirlerinden geçilerek oralarda konaklandı. Barselon'dan çıktık-larının on altıncı günü sabahleyin bir vadinin döne-mecini dönünce Granata şehrini gördüler. Uzaktan Elhamra dağı La Vega denilen yeşil ovanın bir ke-narından yükseliyordu. Bu ovada Genil nehri, mavi bir şerit gibi kıvrılıyordu. Elhamra dağının yanında ormanlık Albayçin dağı yükseliyordu. Vega ovası-nın yeşil kilimi üzerinde ötede beride, İspanyollar tarafından çan kulesine çevrilmiş beyaz minareler gözüktüyordu. Uluç Ali, demek ki bu şehir, İspan-ya'daki son Arap hükümdarlarının payitahtıydı, di-

ye düşündü. Şehrin güzelliğine kör kalamazdı; fakat asıl zihnini kurcalayan şey, nasip olur da kaçmak fırsatını bulursa, geçtiği yollardan gitmesinin güç ve Granata'dan doğrudan doğruya güneye inmesinin daha kolay olacağı düşüncesi idi.

Şehir görüldükten az sonra kâfirlerin at nalları, dar sokakların kaldırım taşları üzerinde takırdadı. Sokaklar, zeytinyağı, sarmısak ve şarap kokuyor ve bağırp çağrışan bir kalabalıkla kaynaşıyordu. Katırlara binenler; "Dikkat! Arkanıza dikkat!" diye bağıyorlardı. Pencerelelerden ellerinde kovalarla sarkan kadınlar, sokaktan gelen geçenlere; "Başınıza dikkat! Bulaşık sularını boşaltacağız!" diye çağırıyorlardı. Sokak aralarından, aşağıdaki ovada, rüzgârla gümüş gümüş harelenen zeytinlikler görünüyordu. Uluç Ali, içinden; "Artık varacağımız yere vardık; bakalım, burda kısmet, bize neler hazırlamış" diye düşünüyor ve yüreği acı ile burkuluyordu. Fakat burda da gök, Tortosa'da olduğu kadar berrak, mavi ve tannandı. Birdenbire iç kulağında, sanki gökten çınlamış gibi Tortosa'daki meçhul Morisko kızının "Allah!"ı mavi mavi çınladı. Atın üzerinde omuzları biraz çökük olarak dururken birdenbire irkildi ve dikildi.

Kafile Elhamra dağının üstüne çıktı. Don Luis Montemayor'un şatosu yepyenyidi ve sarayı burçlarının yanında inşa edilmişti. Kapıda isimler verildikten sonra içeri girildi. Birçok daire ve odalarda saatlerce beklenildi. Bu beklemler esnasında Viko Barre'nin getirmiş olduğu mektuplar Don Luis'in karısı Donna Beatriz'e gönderildi. Kadın ilk önce Viko ve Kızılderilileri kabul etti. Uluç Ali, Viko'yu o gün bir daha görmedi. Akşam üzeri bir hizmetçi, Ali'ye:

– Geliniz, şimdi sizi Donna Beatriz de Montemayor'a götüreceğim! dedi ve öyle yaptı.

Ali, büyük bir salona girdi. Orda ihtiyar bir kadın ve onun yanında, kızı olduğu anlaşılan on iki,

on üç yaşlarında, güzelce bir çocuk vardı. İhtiyar Donna Beatriz, Ali'ye:

- Oğlum, amcan, (Ali içinden, nerden nereye amcamız? diye düşündü) Don Luis bir mektup göndermiş; onda senden bahsediyor. İspanyolca bildiğini söylüyor. Sen kendini burda evin bir evladı sayacaksın. Ne kadar İspanyolca bilsen de dili daha fazla öğrenmek istersin, değil mi? Sana şatonun papazı Fra Rudolfo, her akşam ders verecek. Buraya yakın Vega oasında bizim çiftliğimiz var; çiftliğe Barse-lon'dan beraber geldiğiniz Viko Barrare bakar; fakat ziraat işlerini Pablo Kasım idare eder; sen gündüzleri oraya git, çiftlikte hayvan yetiştirmek mi, ekin mi veya ağaç dikmek mi, hangi şube seni ilgilendiriyorsa onunla meşgul olursun. Yine tekrar ediyorum: Kendini bu şatonun bir evladı bil. Emrettim! Sana şatonun alt katında bir oda hazırladılar. Yolda yorulmuş-sundur. Şimdi git, odanı öğren ve dinlen" dedi. İhtiyar kadın böyle söyleyince, arkasından gelip, Ali'nin farkında olmayarak yanında durmuş olan bir kadın yavaşça koluna dokundu ve "Buyurunuz!" dedi.

Ali, ayrılış merasimini pek bilmiyordu. İçinden bir gülbank vurası geldi. Fakat yanındaki kadın, kulağına yavaşça, "Eğilerek selam veriniz" dedi. Ali, ne yaptığının farkında olmayarak eğildi ve odasına götürecektir olan kılavuz kadının peşine düştü. Böylece sağa dönerek, arasına inerek birçok geçitler geçtiler. Sonra kadın bir kapıyı açtı. Ve Ali'ye; "Buyurunuz, burası yatak odanız" dedi. Oda hakikaten tertemizdi. Bir kenarda bir karyola vardı. Fakat Ali'nin acayibine giden şey, bir duvar oyuğuna konmuş olan renkli ve küçük bir Meryem Ana heykeliydi. Onun önünde bir kandil yanıyordu. Ali, kendisine kılavuzluk etmiş olan yaşlıca kadına döndü ve baktı. Kadının ona bakan gözlerinde kendisine acıyan bir duygu hissedermiş gibi oldu. Kadın, Ali'nin kendisine baktığını görünce kendisini topladı, haç

işaretini yaptı ve; "Bu, Santissima Madonna'dır" dedi. Sonra yemek zamanı Ali'yi çağtırmaya geldi.

Yemekte kadın erkek birçok insanlar vardı. Ali, bunların, hizmetçileri idare eden baş hizmetçiler olduklarını anladı. Yemekten sonra bazıları gitar çaldı, başkaları oynadı. Ali'nin uykusu gelmişti, gidip yattı.

Ertesi sabah, odadan çıkınca yine kılavuz kadına rastgeldi. Kadın ona kahvaltısını verirken; "Biraz sonra, yolda size refakat eden Viko Barrera gelip sizi çiftliğe götürecektir" dedi.

Aradan çok geçmeden Viko geldi. Suratı pek asıktı. Ali'ye:

"Haydi, hazırsanız çiftliğe gidelim" dedi. Viko ile beraber çiftliğe gittiler. Çiftlik geniş bir araziydi. Çiftliğin ortasında birçok binalar vardı. Bunlar çiftliğin hayvancılık, ziraat... gibi muhtelif şubelerine merkezlik vazifesi gören binalardı. Viko, Ali'yi doğru ziraat merkezine götürdü. İşte orda Ali, ilk sefer Pablo Kasım'la karşılaştı ve ona hemen içten bağlandı.

Pablo Kasım'ın yardımcısı Miguel Muhsin'di. Viko, Ali'yi orda bırakarak kendi işine çekilip gitti.

Pablo Kasım, atmaca bakışlı, kara gözlü, apak saçlı, seksen yaşında bir adamdı. Miguel Muhsin kara yağız, ellilik bir adamdı. Pablo Kasım ona o gün durup durup bakmakla, arasıra da bazı sorular sormakla vakit geçirdi. Ertesi ve daha ertesi günü aynı suretle hareket etti. Üçüncü günü Ali ile baş başa kalınca, yüzü nurani bir hal aldı. Ali'ye; "Bak oğlum, sana şimdi söyleyeceklerimi söylemek için üç gün bekledim. Ve bu üç gün zarfında seni tetkik ettim. Fakat bu üç günü boşu boşuna beklemişim; çünkü bu kadar bekledikten sonra, seni ilk gördüğüm zaman bende bıraktığın intibadan hiçbir şey değişmedi. Benim adım Abu Mahmudül Kasım'dır. Ben senin gibi Müslümanım. Hıristiyanlığı kabul et-

miş gibi görünüyorum. Çünkü 'Oto da fe' olarak yanmak istemiyorum ve bir gün bu memleketten sağ ve salim kaçmaya niyetleniyorum. Hıristiyanlığı böyle zahiren kabul edişimi Allah affetsin. Senin de kalbinin, gönlünün kaçmakta olduğunu yüzüne ilk baktığım gün anladım. Fakat senin hemen kaçmaya kalkışman doğru değildir. Çünkü çok küçüksün daha. Seni mutlaka yakalarlar ve yakarlar. Kendine yazık etmiş olursun. Dişini sıkıp sabredeceksin. Sana burda öğreteceğimiz birçok şey var. Onları öğrenmeyince bir adım atma, yavrum. Bak, ben senin deden olabilecek ak sakallı bir ihtiyar olduğum halde sabredip bekliyorum. Burda gördüğün -sözünün burasında eliyle Miguel Muhsin diye tanıtılmış bulunan öteki iyi yüzlü ihtiyarı gösterdi- baban yerindeki adam da Morisko'dur; yani gizli Müslümandır. Adı Muhsinül Talitalâ'dır; yani Toledolu Muhsin'dir. Kendisi sanatkâr bir balıkçıdır. Kendisine ve bana gizli birer kılıç yapmakla meşguldür. Üç gün önce seni gördüğüm zaman, tavsiyem üzerine üçüncü bir kılıç yapmaya koyuldu. Kendisi sanatkâr bir bıçakçı olduktan başka pek usta bir silahşordur. Sen ziraat öğrenmek için her gün buraya geldiğin zaman sana silah kullanmasını öğretecek. Fakat acele etme evladım. Sana her akşam Fra Rudolfo İspanyolca dersi veriyor, değil mi? O, şimdilik sana yalnız lisan dersleri veriyor; ama yavaş yavaş lisan derslerinin arasına Hıristiyanlık derslerini de sokuşturacak. Maksatları; seni ürkütmeden, yavaş yavaş, iyilikle Hıristiyan etmektir. İyilikle olmazsa, sonradan, fenalık kullanacaklar. Lisan dersleri fena değil. Onları canü gönülden öğren. Yalnız sana nasihatim olsun; lisan derslerine, herif Hıristiyanlığa ait dersleri sokuşturmaya başlayınca, araya başka derslerin girdiğinin hiç farkında olmuyormuşsun gibi davran. Böylece bu kâfirlerin iyilik devresini uzatmış olursun. Bu iyilik devresini uzatmakla da kaç-

ma hazırlıklarını tamamlamış olursun. Bak yavrum, sen bu herifleri benim kadar bilemezsin. Hıristiyanlık derslerini kabul etmeyeceğine emin oldukları anda akıbetin pek fena olur. Seni gürbüz bir delikanlı olmaya aday bir çocuk olarak gördüler de onun için Hıristiyanlaştırmaya çalışıyorlar. Hay akıllarına şaşayım" dedi.

Ali, her ne kadar, Mahmudül Kasım'ın söylediklerine ve yaptıklarına zaman zaman itiraz ediyor idiyse de, münakaşanın sonunda tecrübeli ihtiyarın dediklerini kabul etmek zorunda kalıyordu.

Bu iki Müslümanın birinden çestronomi ve usturlab kullanmasını, ötekinden de kılıç kullanmasını öğreniyordu.

Böylelikle aradan bir yıl geçti. Uluç Ali'nin boyu bir karıştan fazla uzadı. Sesi de çocukluktan erkeklığe geçen her insanın sesi gibi bir tiz ve öteki davudi olmak üzere iki makamdan çıkmaya başladı. Kendisi pek yakışıklı bir delikanlı oluyordu. İşte bu sırada Granata'daki hayatını değiştiren bir olay oldu.

Don Luis ile karısı Donna Beatriz, o yıl başbaşa vererek kızları Dolores'e bir müstakbel koca bulmayı düşündüler. Kız, gerçi daha pek küçüktü. Fakat İspanya asilzadeleri arasında, kız veya erkek çocukların küçüklük çağlarında nişanlanmaları, asırlardan beri devam edegelmiş bir âdetti. Baba ve ana Granata'nın büyük aileleri arasından zevcliğe namzed olabilecek gençleri bir bir gözden geçirdiler; nihayet Juan Henrikez de Braganza adında bir gençte karar kıldılar. On dört yaşında olan bu çocuk gerçekten asildi; çünkü ölü kral Ferdinand'ın bir piçiydi. Don Luis kızına pek zengin bir drahoma vereceği için, iki aile bu müstakbel izdivaca kolaylıkla razı oldular. İki çocuk birbirine nişanlandı. İki gencin baba ve anaları, başka yaşlı hısım ve akrabalarının yanında ve gözleri önünde birbirini görmelerine izin verdi. Erkek çocuk, kısa boylu, çirkin bir şeydi. Kız

müstakbel kocasıyla karşılaşınca ona burnunu büzüyor, surat ediyordu. Oğlan da kıza dilini çıkarıyordu. Kızın bütün derdi günü Uluç Ali'yi görmektir.

Pazar günleri çiftliğe gitmediği ve ders de almadığı için, Uluç Ali, ekseriya Elhamra sarayını gezmekle vakit geçiriyordu. Saraya yüksek bir kulenin kapısından girilirdi. Sarayın içine girince Uluç Ali binbir gece masallarına girmişe dönüyordu.

Uluç Ali Granata'ya vardıkdan birkaç ay sonra şato halkı, Ali'nin kaçmaya niyetli olmadığına inandılar. Onun için Uluç Ali, Elhamra'ya geceleri de gidiyordu. Ayın onbeşi oldu muydu bütün şehir, aşağıda gümüşlenmiş gibi parlıyordu. Ötede, beride, yamaçlarda ve Vega ovasında çobanların yakıkları ateşlerin dumanı, o, koyu mavi göğe pembe pembe telleniyordu. Genil nehri ise Vega ovasının üzerinde bir gümüş şerit gibi akıyordu. Ortalığa bir büyü yayılıyordu. Sanki bütün muhit, güzellikle büyülenmiş ve aynı zamanda da güzelliğiyle büyüleyici oluyordu. Fiyesta günleri, şehirden yükselen binlerce kastanyet tıkırtısı bir arı oğulunun oğuldayışını andırıyordu. Ali'nin bakışı güneğe, Cezayir'e doğru vahşi bir hasretle uzuyordu. Tâ ufuktaki yıldızlar, sanki kadirga, berkende, kalita ve fırkataların kıpırayan vardiya prova fenerleriydi de ona "gel! gel!" diye göz kırpyorlardı.

Gündüzleri, Uluç Ali, sarayın su hazneleri meydanından yürür ve sarayın yemiş ağaçlarının bulunduğu bahçeye çıkardı. Uluç Ali, bir gün bu meydanı gezerken arkasında bir ayak patırtısı duydu. Dönüp bakınca Don Luis'in kızı Dolores'i görüp şaşırıldı; çünkü kız yalnızdı. Oysa kıza hiç yalnız bırakmazlardı. Kıza mutlaka Duennası -yani dadısı sayılabilecek bir ihtiyar kadın- refakat ederdi. İşte ondan sonradır ki Ali, her ne zaman Elhamra'ya giderse, Dolores'i -gölgesiymiş gibi- mutlaka yanı başında bulurdu.

Mesele şuydu: Kız kendisine müstakbel koca diye nişanlanan oğlandan hoşlanmıyordu. Asıl Ali'den hoşlanıyor ve onunla oynamak istiyordu. Fakat yalnız oynamak istediği için şatonun pencesinden Uluç Ali'nin Elhamra'ya doğru yürümekte olduğunu görünce Duennasına masal söylemeye başlıyor ve ihtiyar kadının önünde "uykum geldi" diyerek boyuna tatlı tatlı esniyordu. Esneme pek sari olduğu için ihtiyar kadın da çene kemiğini çıkarırcasına esnemeye koyuluyor ve aradan çok geçmeden uyuya kalıyordu. O zaman Dolores kimseye görünmeden yavaşça dışarı kayıyordu.

Ali'nin Granata'ya gelişinden bir yıl ve birkaç ay geçmişti ki gene bir gün Ali, Elbirbah meydanının yemiş ağaçları arasında gezerken Dolores'in hopyaya, zıplaya geldiğini gördü. Kız oradaki yemiş ağaçlarından bir çift kiraz kopararak bir tanesini Ali'ye verdi ve bir tanesini de kendisi yedi. Genç bir ağaçtan birkaç kere çift çift kirazlar koparıp, bir tekini Ali'ye ikram ettikten ve bir tekini kendisi yedikten sonra, ağaçta kalan bir tek kirazı kız ağzına attı ve hemen; "A, ne fena ettim, sana kiraz kalmadı. Bu ağzımdaki kirazın yarısı senin, yarısı da benim. Şimdi senin olan yarım kirazı sana vereceğim! Isır!" dedi ve ağzındaki kirazı dudaklarının ucuna getirerek Ali'nin dudaklarına doğru uzattı.

Gerçi, kirazlı başka ağaçlar yok değildi. Fakat Ali, kızın ricasına itaatsizliği utanılacak bir hoyratlık saydığı için kirazın yarısını ısırılmaya kalkıştı. Ne var ki, tam ısıracağı zaman kız kirazı içeri çekti ve Ali'ye:

– Kiraz oyunu öyle oynaşmaz, dudak dudağa vermeliyiz ki kirazın her yarısı karşılıklı dişlerimiz arasında bulunsun da ikimiz beraber ısıralım. Haydi oynayalım! dedi.

Ali, bu oyunu pek çocukça ve tatsız buldu, fa-

kat itaat etti. Ne var ki, tam ısıracağı zaman, kız dilile kirazı Ali'nin ağzına itti. Böylece kiraz birkaç kere ağız değiştirdi. Dolores bu oyuna "kiraz oyunu" adını takmıştı.

Ondan sonra Ali, Elhamra'ya her gidişinde Dolores koşup gelir, onunla kiraz oyunu oynamaya kalkışırdı. Ali'nin akli fikri asıl savaş oyunlarında ve Muhsin'le yaptığı kılıç talimlerinde idi. Ne var ki, silah oyunları kadar hoşuna gitmemekle beraber kiraz oyununda Ali, o güne kadar yabancı kaldığı tuhaf tuhaf hisler, Dolores'e karşı bir iç yakınlığı ve yüreğinde hoş bir kaynaşma duymaya başladı. Neden olduğunu bilmiyordu. Fakat Dolores ile Tortosa'da kendisine "Allah!" diye bağırmış olan Morisko kızı arasında bir yakınlık hissediyordu.

Zamanın geçmesiyle kiraz mevsimi de geçti. İki çocuğun gene Elhamra'da buluştukları bir gündü; birdenbire hava karardı ve kuvvetli bir yağmur yağmaya başladı. İki çocuk hemen eski su sarnıçlarının birine girdiler. Orada beklerken Dolores: "Canım çok sıkılıyor, haydi kiraz oyunu oynayalım" dedi. Ali de; "Kiraz yok ki..." diye cevap verdi, Dolores "Ben bulurum" diyerek kapkara saçlı başını salladı ve göğsünün sol yanından bir şey çıkartarak, kiraz gibi esmer ucunu Ali'nin dudaklarına sundu. İşte tam o sırada sarnıcın ağzından Duenna ve şatonun birkaç hizmetçisi göründüler. Ve; "Hah... işte burada!" diye bağırdılar. Duenna Ali'ye fena fena bakarak kıza "Ah, yavrum ödümü patlattın; seni araya araya bir hâl olduk; seni bir kuyuya düşmüş sandık" diyerek kızı alıp götürdü. O gün Ali'nin yatakları şatodan çiftliğe taşındı. O güne kadar Viko Ali'ye hiç görünmez iken, o günden sonra Ali, hemen hemen yer yerde Viko'yu yanında buluyordu ve Viko da her zaman ona elinden geldiği kadar kötü muamele ediyordu.

Bu esnada Muhsin'in en has çelikten dövdüğü

kılıçlar ikmal edilmişti. Bu kılıçların dövülmesi uzun sürmüştü. Çünkü Muhsin onları çiftliğin kazma, kürek, çapa ve saban uçlarının yapıldığı demirci tezgâhında gizli yapıyordu. Her ne kadar Muhsin çiftliğin demir aletlerini sağlayanların reisi idiyse de pek ender olarak yalnız bulunuyordu. Bir gün Muhsin Ali'ye; "İşte silahların!" dedi ve bir kılıcı, bir piştovu, bir kamayı, bir küçük torba dolusu piştov kurşunununu ve bir meşin torba dolusu barutu, Ali'nin önüne koydu. Ali, kılıcı çekti. Bir eliyle sapını tutarken öteki eliyle kılıcın sivri ucunu kılıcın sapına doğru eğdi. Nerdeyse kılıcın ucu sapına değecekti. Ali "Çok elastiki, çok iyi, insanın eline mükemmel uyuyor. Sapının daha ağır olmasını tercih ederdim. Fakat bu da âlâ. Size nasıl teşekkür edeyim, bilmem" dedi. Ali, sanki birdenbire değişmişti; artık demincekki delikanlı değildi. Kılıcı eline alınca göğsü gururla kabarmıştı. Kendini, herhangi bir düşmanı alt edecek boy ve bosta görüyordu. Kılıcı kınına iade ettikten sonra piştovun mekanizmasını muayene etti. O da mükemmeldi. Fakat asıl kılıç güzeldi. O pırıl pırıl kavsiyle berrak gökte doğan ve bayramı müjdeleyen yeni hilale benziyordu. İşte o kılıç elde ve Tortosa Moriskosunun "Allah!" adı dudakta olarak yekbaşına şatoya hücum edip, Dolores'i kavrayıp götürebilirdi.

Kiraz oyunu meselesinden iki ay sonra, Ali, adamakıllı boy atmıştı. Artık on altı, on yedi yaşında bir delikanlıydı. Fakat gün geçmiyordu ki o Viko denilen İspanyol izbandudu onun elini kolunu bağlamasın ve sonra onu küfrede ede tekmelemesin. Böyle muamele ederek oğlanın ruhunu kıracağını, onu yıldırıp sindireceğini sanıyordu. Fakat bu fena muamele, Viko'nun tasavvur ettiği tesirin tam aksini yapıyordu. Çocuk inadına sertleşiyor, içinde büyük bir öfke toplanıyordu. Viko, ne kadar fena muamele etse, hiç ses çıkarmıyor, gık demiyordu.

Ali'nin bu inatçı sükûtu, İspanyolu büsbütün çileden çıkartıyordu. Ali'ye; "Sen ses çıkarmayacaksın, ha? Dur, hele seni aman, diye bağirtacak surette eze-yim!" diyordu ve dişlerini gıcırdata gıcırdata Ali'yi tepelemekte devam ediyordu. Ali'ye bir şey olmuyordu; fakat eninde sonunda Viko'nun yorgunluk-tan ayakta duracak hâli kalmıyordu.

Ali, fırsat buldukça olan biteni Abu Kasım'a ve Muhsin'e gidip anlatıyordu. Onlar; "Çok fena! Demek ki iyilik devri sona erdi. Daha devam ederdi; fakat o çıpkın kız Dolores'in kiraz oyunu, işi bozdu. Bu zorbalık devri ise ergeç öldürme yani oto da fe işinde sona erer. Eh, kaçma devri yaklaşıyor" diyorlardı. Fakat tam bu sırada ihtiyar Abu Kasım ağır surette hastalandı.

Viko, gene bir gece, gözleri kan çanağına dönmüş bir halde Ali'yi bağlayıp dövmek üzere ipleri ortaya getirdi. Artık Uluç Ali'nin canına "tak!" demiş, sabrı tükenmişti. İpleri kavrayınca Viko'nun suratına çarptı ve ona; "Kerata, kime el kaldırıyor-sun? Bu iplerle bağladıktan sonra değil sen, avra-dın bile adama dayak atar. Haydi vurabilirsen vur bakalım!" diye bağırdı. Viko şaşırdı. Fakat bir saniye durakladıktan sonra Ali'ye bir yumruk atmak üzere elini kaldırdı. Lakin karnına öyle bir tekme yedi ki, yere yuvarlandı ve yuvarlanırken çarptığı bir iskemleyi kırdı. Ondan sonra Ali'nin gözleri döndü, artık rüya görüyormuş gibi idi. O rüyada da yegâne gördüğü şey Viko'nun yüzüydü. Kâinata, sanki o surattan başka her şey silinip yok olmuştu. O suratı bir kan bulamacına çevirmeyince rahat edemeyeceğini duyuyordu. Ali, adeta bir yumruk ve tekme girdabı olmuştu. O surata verip veriştiriyordu. Aradan ne kadar zaman geçtiğinin farkında olmadı; bir an geldi ki, Viko'nun bir et ve kemik külçesi hâlinde, yerde cansız yattığını gördü. İşte o zaman Viko'nun odasından çıkıp koştu ve Kasım'ın

odasına vardı. Kasım ağır hasta, yatakta yatıyordu: Muhsin de baş ucunda bekliyordu.

Uluç Ali, olup biteni çarçabuk anlattı. Abu Kasım Muhsin'e dönerek "Dakika kaçırmayınız, hemen silahlarınızı, benim için de hazırladığınız silahları alınız. Yalnız benim piştovumu dolu olarak bana bırakınız ve acele kaçınız. Beklediğiniz her dakika, hayatınızı tehlikeye koyar" dedi.

Muhsin ona:

– Sen? diye sordu.

Öteki:

– Deli misin, yahu! Ben bu hâlîmle nasıl gelebilirim? Ayakta duracak hâlîm yok, diye cevapladı.

– Yürümeyeceksiniz ki... Ahırdan en yürük atları alacağız; seni ben taşıırım.

– Muhsin! Burada boş lafla vakit kaybetme. Benim sabahı bulup bulamayacağım belli değil. Hayatımın son dakikalarına vardığımı anlıyorum. Yaşayacak ne kadar zamanım kaldı ki, o az buçuk zamanı kurtarmaya kalkışayım? Onlar, ihtiyarlık ve bunaklığın gözümün önüne yaydığı kurtuluş umuydu. Asıl şimdi kurtulacağım. Hem de gürül gürül şehadet kelimesi getirerek. Kendimi size taşıtmaya kalkışırsam, kendimi hiç kurtarmamış olduktan başka, belki de size... Ne bileyim... Sonunda mahvınıza sebep olacak bir yük olurum.

Sözünün burasında gözleri, sanki yirmi yaşında bir delikanlının gözleriymiş gibi yandı. Devam ederek:

– Asıl şimdi içimde bir gençlik duyuyorum. Bırakın beni! Hayatımın son dakikasında, bari şu sahate Hıristiyanlığı bir tarafa atarak düşmanlarımın karşısına, hakikatte olduğum gibi çıkayım. Bu kadar lafa ne lüzum var? Muhsin, sen de görüyorsun, beni üzme! Haydi, yavrularım, hemen gidin. Size yalvarıyorum, emrediyorum, vakit kaybetmeyin. Bırakın piştovumu; o, burada, değil mi? Hah... dol-

durun! İyi, koy şu yastığının altına, size Rabbim yardım etsin.

Abu Kasım'ın sözlerinde değil, fakat o sözleri söyleyişinde öyle bir icbar kuvveti vardı ki, Muhsin olsun, Uluç Ali olsun, üzgün olarak elini öptüler. Yavaşça kapıyı kapayıp Muhsin'in odasına gittiler. Oradan silahları kapınca beygir ağılına koştular. Muhsin kılıç ve piştovundan başka iki yay ve bir sürü de ok aldı.

Atlar çarçabuk eğlendi ve gemlendi. Uluç Ali kara yağız, Muhsin de bir kır ata atladı. Çiftliğin tenha yollarının üzerinden atları sürdüler. Aradan çok geçmeden Vega ovasını aşmış bulundular ve Siyerra Nevada dağlarının patikalarına daldılar. Ay-larca, hatta yıllarca kaçış yollarını tetkik etmişlerdi. Hatta Muhsin ile Abu Kasım, o yolları, Uluç Ali'ye, harita üstünde göstermekle kalmamışlar fakat tekrar tekrar tarif etmişlerdi. Maksatları, her ne kadar üçü beraber kaçmaksa da, yolda her ne sebeple birisi yalnız kalacak olursa, ötekilerin nereye ve nasıl gideceğini bilmesiydi.

İki süvari, böylece yol alırlarken, bir köy veya kasabaya rast geldiler miydi hemen ondan uzaklaşıyorlardı. İspanyollar tepeden tepeye, gece gündüz işaret vererek haber salmak usulünü Türklerden öğrenmişlerdi. İki kaçak süvari, kendilerinin kaçmış oldukları haberinin çoktan dört tarafa salınmış olacağını ve bu haberin, herhalde, kendilerinden hızlı gittiği için her yerde yollarını kesmek ve kendilerini ele geçirmek amacıyla tertibat alınmış olacağını pekiyi biliyorlardı.

Dağ patikalarının üzerinden bütün gece yol ala ala nihayet Siyerra Nevada'nın üç bin metreyi aşan yüksek tepelerine vardılar. Şafak sökerken Siyerra Nevada'nın karlı zirvelerinin pembesi, arkalarında daha geceyi unutmamış yıldızlı ve koyu gökleri üzerinde yükseliyordu. Önlerinde her ne kadar daha da aç-

lacak bir sürü tepe ve tepelikler var idiyse de, tâ uzaklarda Akdeniz'in pırl pırl ışıldağını görüyorlardı.

Artık atlar, ilk hızlarını almış ve biraz da yorgun düşmüşlerdi. Çakıl taşı dağ patikaları, artık sarp ve taşlık dağ geçitlerine yer veriyordu. Dağ zincirlerinin bağrının tâ ortasından geçiyorlardı. Kara yağız atının üstünde Uluç Ali önde gidiyordu. Geçitleri aştıktan sonra bazen uçurumların kenarından takırdayarak, bazen de çağlayarak akan bir dağ selinin içinden şapıl şupul yol alarak denize yaklaşıyorlardı. Şakırdayan at nalları derin vadilerde gümbürdeyerek angılanıyor ve tâ tepedeki kartalları ürkütüyordu.

Onlar da yuvalarını bırakarak göklerin mavi ıssızlığında tamamen hür, vakur ve yavaş çarketmeye koyuluyorlardı. Sanki tâ yüksekte "hürriyet! hürriyet! açık hava! açık gök! çabuk! çabuk!" diye işaret ediyorlardı. Arada sırada bir Morisko keçi çobanına rast geliyorlardı.

Güneş tamamen battıktan sonra; Siyerra Nevada'nın uzaktaki zirveleri pembeden açık leylakiye değişmeye ve vadilerdeki gölgeler koyulaşıp yükselmeye başlayınca yorgun argın olan Uluç Ali ve Muhsin, Siyerralar'ın son tepelerini aşıyorlardı. Şu karşılarındaki birkaç tepeyi de bir aşsalar, artık serin ve tuzlu deniz havasını yüzlerinde duyacaklardı. Ah, gün ışığı tamamen sönmezden önce şu son tepeleri de bir aşabilselerdi.

Yer yer köpüklere belenmiş olan yorgun atlarını, iki tarafı çatlak, kırık kayalardan ibaret iki duvarla kaplı olan bir yoldan yavaş yavaş yürüttüler. Aşağıya inince geniş bir yola rastgeldiler. Akşamın kırçıl ışığında yol tenhaydı; ortada çit yoktu. Atların derin derin soluyuşu, nalların takırtısı ve gem zincirlerinin çingiltisinden başka ses seda yoktu. Bu yolun üzerinde epeyce ilerlediler. Önlerindeki dağ zincirinden inen yüzey, derin derin vadilerle çizik

çizikti; fakat yol, toplanan karanlıklarda, önlerinde dosdoğru ağarıyordu.

Muhsin; "Buraya kadar, çok şükür, bize Allah yardım etti. Bundan sonra da yardımını esirgemezse, gece ortasına doğru deniz kıyısına varırız" dedi. Ali, tasdik makamından başını salladı. Atları gene sürdürdüler. Enikonu ilerledikten sonra yol döndü ve daraldı. Yolun iki tarafında kayalar, gene duvar gibi yükseliyordu. Yolda dirsek yapan koca bir kayayı dönerlerken Muhsin, Ali'nin ancak bir iki adım arkasında idi. Birdenbire, bir yılan fısıltısı gibi bir ses "sıssttt" dedi; aynı zamanda dirsek yapan kayanın ardından birisi fırlayıp Uluç Ali'nin atının gemini tutmaya uğraştı.

Önlerindeki yolda apansızın birçok süvariler peydahlandı ve birisi; "Sa Majeste Şariken namına size teslim olmanızı emrediyorum" diye haykırdı. Ali; "Al sana teslimi!" demesiyle beraber kılıcı, kınından fırlayıp parladı. Kılıcı, atını tutmaya çalışan adama çaldı, fakat atı şaha kalktı. Ali, herifi vurmadı, lakin beygir ön ayaklarını adama çarpıp adamı yere fırlattı. Ali'nin arkasından Muhsin; "Kayaların arasına dalalım! Yegâne kurtuluş yolumuz odur!" diye bağırdı. Muhsin yayına bir ok daha taktı, çekip salıvermesi, bir yılanın sokmak için başını kaldırıp ileri fırlaması kadar hızlı oldu. Ali, atının başını çevirip mahmuzlarını gömdü. Geçmiş olduğu iki tarafı duvar gibi yükselen dar geçidi hatırladı. Oraya varıp dayanmaktan başka çare yoktu. Muhsin'e "Ardımsıra gel!" dedi. Arkasından bağırişmalar ve nal tıkırtıları duydu. Demek ki kovalanıyorlardı.

Dar geçide varınca Ali, karayağızını döndürecek yeri olmadığını gördü. Onun için atı şaha kaldırarak döndürdü. Arkasında iki yanı sarp bir dere, aşağılara doğru iniyordu. Ali, Muhsin'e; "Arkama geç, atından in, üzerimden heriflere ok at!" dedi. Muhsin öyle yaptı.

İşte ondan sonra düşman cümbürcemaat Ali'nin üzerine atıldı. Fakat o dar yerde Ali'ye ancak teker teker saldırabiliyorlardı. Bir tanesi küfür ede ede ileri davranıyor, ötekiler kara kalabalık arkasında kaynaşıyorlardı. Kumandanları olan bir adam "Piştov kullanmayınız. Granata kumandanı ikisini de diri diri istiyor. Kardinal Martin de Segoviya'nın Granata'yı ziyareti münasebetiyle ikisini de kandil yapacağız" diye bağıyordu.

Karanlıkta atlar omuz omuza çarpışıp çatışıyorlardı. Düşmanın kılıcı vızıldadı mıydı, Ali savunmaya kalkıştıyordu. Fakat bir kör döğüşü idi bu! Burada kılıç kullanmada ustalığın hiç de yeri yoktu. Ali, tepeden inen bir kılıca kendisinininkini çarpaz getirerek düşman hamlesini durdurdu. Sonra önünde kararan gövdeye kendi kılıcının ucunu dahetti. Kılıcın yumuşak ete derince saplandığını duydu. Fakat herif atından yuvarlanırken kılıcı da beraber götürdü. Ali, silahsız kalmıştı. Süvarisini öldürmüş olduğu at, dar geçitte delice kalkıyordu. Bu at, bir müddet için bu geçidi tı kayabilirdi. Ali, düşmekte olduğunu duydu. Boşluğa düşüyorlardı. Ali'nin aklından, korkunç bir uçurumdan düşmekte olduğunu ve hemen öleceği düşüncesi, şimşek gibi, geçti. Ondan sonra bir yere çarptı ve atından fırladı. Çalıkların üzerine yüz üstü geldi. Yokuş aşağıya yuvarlandı. Sonra öldürücü bir şiddetle bir taşa çarptı ve o taşa takıldı. Güçlkle, yavaş yavaş kalktı ve oturdu. Etrafında bir gürültü vardı. Bu gürültünün ne olduğunu ve başına nelerin geldiğini anlamaya çalıştı. Yavaş yavaş gürültü dindi, düşünceleri açıklık kazandı. O zaman gürültünün dışardan gelmediğini, başının ağrıyarak, kulaklarının uğuldamış olduğunu kestirdi. Gece ise, pek sakin-di. Sendeleyle sendeleyle güçlkle ayağa kalktı; her tarafı yara, bere içinde idi. Düşmüş olduğu yerden üç adım ötede kır atı yerde yatıyordu. Ona doğru

gitti. Hayvan cansızdı; boğazı tuhaf bir tarzda bükülmüştü. Büyük bir ihtimalle hayvan düştüğü zaman boynunu kırmıştı. Üç, dört insan boyu bir yardan yuvarlanmış olduklarını güç bela seçebildi. Etrafını dinledi.

Tâ yukarıda ve uzakta at nalları ve insan sesleri işitiliyordu. Hayvanla düşme gürültüsünün onu kovalayanlar tarafından işitilmemiş olması imkânsızdı. Ondan dolayı yokuş aşağıya yürüdü. Nereye gittiğini bilmiyordu; fakat karanlıktan yararlanarak bulunduğu yerden mutlak ayrılmalıydı. Gövdesinin birçok yerleri, hele başının sağ tarafı fena ağrıyordu, hangi yöne ilerlemesi lazım geldiğini bilmiyordu. Biricik kılavuzu, dağın aşağıya doğru meyliydi. Yokuş aşağıya gitmekle doğru yolu takip ediyordu; çünkü öyle giderek kendisi ile kendisini kovalayanlar arasına mümkün olduğu kadar büyük bir mesafe koymuş oluyordu. Demincek uzaktan uzağa işitebildiği at nalları sesleri ve insan çağırışları, artık işitilir işitilmez bir hâle gelmişti. Aklına Muhsin geldi ve onun kurtulması için Tanrı'ya dua etti.

Yürüdükçe arazi büsbütün çetinleşiyordu. Sert çalılıklara, ara sıra da kenarları dik dere bataklarına ve çukurlara rastgeliyordu. Doğru yönde gidip gitmediğinden şüphelendi. Böyle düşünerek bazı kayalardan inince hemen hemen ayak ucunda bir su şırıltısı duydu. Taşlar arasından akan bir dağ ırmağıydı. Eğildi ve buz gibi sulardan içtikten sonra yüzüne çarptı ve başını ıslattı. Biraz daha kendine geldi. Dinledi. Artık kulağına hiçbir ses gelmiyordu. Ayağa kalktı ve yoluna inatla devam etti. Artık ırmağın kenarını kolluyordu. Güç yürüyordu. Fakat herhalde ırmak yokuş aşağı, yani denize doğru akıyordu ya. Belki yarım saat kadar böyle ilerledikten sonra birdenbire durakladı; çünkü bir müzik, bir türkü işitiyormuş gibi oldu. Kulak verdi. Evet, ileriden geliyordu. Yoluna yavaş yavaş devam etti. Ya-

nılmamıştı, rüzgâr kulağına vahşi ve esrarengiz bir türkünün esintilerini getiriyordu.

Dağ başının bu yaban yerinde bir gitar, Tortosa'da ona "Allah!" diye bağırmış olan Moriskonun oynadığı Bayle de Kandil raks havası çalıyor ve bir kadın sesi de bu havayı söylüyordu. Yurtsama ateşiyle dopdolu bir sestü o! Uluç Ali, dikkatle yürürken derenin bir dönemecine vardı; onu yavaşça döndü; tâ aşağıda çimenlik bir düzlük gördü. İrmak, onun ortasından akıyordu; çimenlerin bir kenarında ateş yakılmış, onun üzerinde bir şeyler pişiriliyordu. Fakat Uluç Ali'nin gözlerini hayretle açan manzara; kapkara saçlı ve kapkara gözlü genç bir kızın yalın ayak olarak ateşin etrafında bir girdap gibi dönüp dans etmekte olduğu idi. Kız bir an durdu. Bir ağaç dalına asılmış bulunan gitarı aldı, oturdu; sonra hem söyledi, hem de çaldı. Bu kız Morisko değildi. Teninin esmerliğine bakılırsa bir Yitana idi (Yitana, İspanyolların Çingenele verdikleri isimdir). Biraz ötede bir eşek ve yere kurulmuş bir çadır gördü. Kız yapayalnızdı. Türküsü, gitgide yavaşladı, yavaşladı; sonra hazin hazin sönerken kızın iki gözlerinden aşağıya iki ateş çizgisi indi ve ateş damlaları hâlinde yere düştü. Bunlar kıpkızıl ateşin angısıyla parlayan gözyaşlarıydı. Türküsü ve müziği sustu. Yalnız rüzgârın çam dallarındaki fısıltısı ve kızın hıçkırışı duyuluyordu. Daha sonra hıçkırıklar da dindi.

Kızın gözleri gene parlamaya koyuldu. Fakat bu sefer, bakışında kederin gözyaşı şeklinde ışıltısı yoktu; bilakis, yavaş yavaş kınından sıyrılmakta olan bir kılıcın çelik çakışı vardı. Kız sendeleyerek basamak basamak boylu boyunca kalktı. Bu kalkış ve dosdoğru dinelişte de, bir kılıcın kabzasından tamamen kurtularak yapıyılın meydan okuyuşu vardı. Uluç Ali, kızın neden ağladığını ve sonra da neden bu kadar heybetle irkildiğini bilmiyordu. Fakat her

nedense bu manzara birdenbire içini gururla kabarttı ve hatta gururla kabartmakla da kalmayarak, Ali'ye, kızın yüreğini kendi yüreği imiş gibi, yahut kendi yüreği kızın gövdesindeymiş gibi kızın kanını kızın damarlarında bir alev seli hâlinde artırdığını hissettirdi. Öyle ya! O gözyaşları, uğranan bir hak-sızlığın acısıydı. Boyunca dimdik irkiliş de, o hak-sızlığa gözünü budaktan sakınmayan korkunç bir karşı koyuştu. Bunlar, başka ne olabilirdi sanki? Ali, içinden "Bu da yaman bir korsan!" dedi. Ve ona doğru içinden kopup boşanan bir sevgi duydu. Bu duygu, Uluç Ali'yi ömründe siftah olarak sarsı-yordu.

Evet, bu insan, sanki derin geceden ve ateşten yapılmıydı. Kızın dudaklarından, gene gönlü, yavaş yavaş türküye çözüldü. Fakat hazin değildi şimdi. O müzikte uzaktan daha uzak, açıklıklardan daha açık bir çağırış, sevinçle bir davet vardı. Kızın gövdesi de basamak basamak tizlere yükselip hızlanan mü-zik temposuna uydu. Esmer yüzünde gözleri ve diş-leri, şimşek gibi parlıyordu. Bileklerindeki birkaç ince gümüş bilezik şingirdiyordu.

Alev! Alev! Kız, harlayıp yükseğe fırlayan bir alev dili oldu. Ali, adeta büyülenmişti; farkına varmadan iki, üç adım attı ve ateşin ışığına çıktı. Kız, Ali'yi görünce durdu. Türküsü, sanki bıçakla kesildi. Ali, gene karanlığa çekilmek için hızla geriledi. Fakat bu hareketi beyhudeydi; çünkü kız onu görmüş-tü. Kızın gece ortası kadar kara ve derin bakışı, Uluç Ali'yi tepeden tırnağa süzerken, sesi de Uluç Ali'ye "Sen kimsin?" diye sordu. Ali, kızın bakışını, onunki kadar parlak siyah gözleriyle karşıladıktan sonra, ona "Herhalde bir düşmanın değilim!" dedi. Herhalde Ali, kızda, onun kendisinde yaptığı tesirin aynını uyandırdı ki, kızın sağ eli, belinden yarı yeri-ne kadar çekmiş olduğu kamayı çarçabuk kınına ia-de etti ve Ali'yi, çoktan beri tanıyormuş gibi, "Yara-

lısın, gl kardeşim, yaralarını sarayım!" dedi. Ve pek doğal bir şey yapıyormuş gibi çadırdan getirdiği merhemi Ali'nin yaralarına sürdü. Fistanının kenarından uzun uzun şeritler yırttı. Ali'nin yaralarını sararken, Ali hayatının olaylarını bu kıza anlatmaz da kime anlatırdı? İçinde ne varsa hepsini de büyük bir sevinçle kıza harıl harıl döktü. Kız, Ali'nin yaralarını sardıktan sonra ateşin yanına bir yastık koydu ve Ali'ye, dinlenmesi için, uzanmasını teklif etti. Sonra bir pars kadar evik hareketlerle çadıra koştu. Oradan ii bir sıvı ile dolu bir kap getirdi; Ali'nin dudaklarına tuttu. Tatlı bir şeydi o; gövdesine bir hararet ve bir canlılık verdi. Sonra ateşte pişirmiş olduğu etli bir aç getirdi. Ali'ye "Yiyiniz! Ben bu açın ustasıyım" dedi. Ali hakikaten de pek acıkmıştı. İştahla yedi. Ali, arasıra Muhsin'i düşünüyordu. Fakat Muhsin bir ocuk değildi ya; herhalde başının çaresini bulacak kadar ergin bir adamdı. Ali, yemek yerken kız, yanına bağdaş kurmuştu; "Adım Zehra'dır" dedi ve sesi harharalanarak, bir ay önce bir köyde çıkan hastalığı köy halkı, o sırada köyün yakınlarında konaklayan babasının, anasının ve kardeşlerinin bylerine hamlederek, hepsini de köy meydanında kazıklara bağladıklarını, açlıktan ve susuzluktan öldüklerini, kendisinin de mucize kabilinden kurtulabildiğini anlattı. Sonra, "Bak Ali, ikimiz de bu koca dünyada şu dağ başında gizlenen bu yaradılışın iki ksz evladıyız. Sen Velezgranta'ya gitmek istiyorsun. Ben seni götüreceğim. Seni burada bulamazlar. Burası dağlar arasında hiç de kimsenin uğrağı olmayan kuytu bir yerdir. Burada rahat rahat dinlenebilirsin" dedi. İki de bir müddet gzgze sustular.

Delikanlının kıza karşı dydğu hayranlık, sevgi ve şiddetli imrenişle arzu, gene Ali'nin gözlerinde adeta bir çağırış mahiyetini almıştı. Kaşığı tutmak veya ona su kabını iade etmek üzere yaptığı el

hareketlerinde, tesadüf eseri olarak kıza değince o elin ateş gibi yanmasından da, delikanlının bütün varlığının kendisine aktığını ve kendisine yalvardığını, kız her sözden daha sarih olarak can kulağıyla işitiyor ve gönül gözüyle de görüyordu. Bu işittikleri ve gördüklerinden dolayı kızın başı çıldırtıcı bir sevinçle dönüyor ve yürek paralayıcı bir acının sınırına kadar mutlu oluyordu. Kızın bakışında en yakıcı gözyaşlarından, en çılgın kahkahalardan parlak bir ışık yanarken, göz yuvaları ölümden de, uykudan da daha derin, halka halka koyulaşıyordu.

Yaradılışın bu iki yavrusu sanki bir iki saat önce birbiriyle siftah olarak karşılaşmış insanlar değiller de, zamanın başlangıcından beri kaç milyar gece geçmişse, bunların hepsini de bu kız bu erkeği, bu erkek de bu kızı istemekle uykusuz geçirmiş olan pek eski, ezeli tanıdıklar idiler. O anda yeryüzünün o kuş uçmaz kervan geçmez ücra yerinin bütün yıldızları, dağları, ormanları, akarsuları, çimenleri ve gecenin bin bir çeşit böcekleri o kızı o erkeğe, o erkeği de o kıza çeken, iten, kışkırtan seslerle dolup taşıyordu. Yalvarış bunlarla da bitmiyordu. Kâinatın bu iki yavrusunun içinden bütün geçmiş nesillerin sesleri, geçmiş milyarlarca insanın yakarışları birbirini çağırıyordu. Hatta insanlardan önce ezelden beri bütün gecelerin gündüzleri aradığı, gündüzlerin geceleri aradığı, bütün "evet"lerin "hayır"ları; bütün "hayır"ların "evet"leri aradığı; ve evren boşluğunda samanyollarını gökkuşaklarını yaratan ve olumluların olumsuzları, olumsuzların olumluları aradığı gibi bu iki can ve gönül de heybetli bir akıntı hâlinde bütün setleri çiğneyip aşarak birbirini arıyorlardı. Kız bir aralık Ali'ye; "Benim Kordova'da ninemin yüz yaşını aşmış, gün görmüş ve insan gönlünü tanımış bir annesi vardı. Bana uzun uzun bakardı da; -Kızım seni, deniz aşırı gelen esmer bir delikanlı sevecek, sen de onu seveceksin; işte on-

dan sonra bütün sıkıntılarının sona erecek- derdi. Sonra mahzun olur, ağlardı. Neden ağladığını anlamazdım" dedi durdu; sonra bakışını bütün canıyla beraber Ali'nin gözlerine vererek; "İşte o ninenin sözleri bu gece doğruya çıktı" diye ilave etti. Kendisine sulanmış olan yüzlerce erkekten kendisini korumak için yüzünün takınmaya alışkın olduğu çatık kaşlı sertlik, kızın yüzünden eriyip gitmişti. "İşte o ninenin sözleri bu gece doğru çıktı" dediği zaman kaşlarının ve göz çukurlarının etrafındaki gölgeler ses kadar yumuşamış ve tatlılaşmıştı.

Ateş, yavaş yavaş sönyordu. İki gencin sönmekte olan kohlara iki eşit sevgi hâlinde bakan yüzleri, artık ateşin kızılığıyla angılanmıyordu. O gizli yer, iki gence cennet tesiri yapıyordu; sanki bir peri masalında, bir rüya diyarında idiler. Kız yavaş yavaş "Senin için bu gece ipekler giyinmek isterdim, fakat" dedi ve eliyle "yok ki!" anlamına gelen bir hareket yaptı. Usulcacık kalktı. Ali'ye; "Sen, beni biraz dışarda bekle, ben seni içerden çağıracağım" dedi ve küçük çadıra doğru yürüdü. Biraz sonra kızın ince ve heyecanla olduğu kadar çekingenlik ve utançla titreyen sesi "Geliniz" dedi durdu. Ve hemen arkasından cesur bir meydan okuyuşla "Evet, gel gel!" diye tanınan ve berrak bir davette bulundu. Delikanlının yüreği çadıra doğru attığı adımlardan çok daha gür çarpıyordu; yıldızlar, başında fırıl fırıl dönüyordu. Ali, çadıra gitti. Bu kız, bu gün sonunda, ona kâinatı hediye ediyordu. Yaradılıştta tam bir karanlık yoktu. En aysız, yıldızsız gecelerde bile insan hayal meyal şekilleri sezer. Kızın kapkara saçları, ağaran örtüler üzerinde cömert ve koyu bir boşluk peyda ediyordu. Kız soyunmuştu; fakat üzerine örtüleri çekmişti. Yeryüzünde boğazlanmayı isteyen bir kuzu yoktu. Fakat öyle bir şey mevcut olsaydı, kız o anda seve seve fakat korku ile titreye titreye bıçağa gerdanını veren doğanın o masum ve

yumuşak yaratığına benzeyebilirdi. Ne var ki, hiçbir teşebbüste bulunmamış olan Uluç Ali, böyle bir tecrübenin eşiğinde aynı sevgi ve korku ile sarsılıyordu. Düşman ilindeki bu iki öksüz çocuk korku korkuya kalarak titreştiler.

Kız çoktan Ali'den ayrılmayacağını bildirmiş, Ali'ye "Sana ben yük olmam! Güzel bıçak atarım, piştov ve arkebüsle aldığım nişan şaşmaz. Ben neyim ki? Sen, bir gün belki bu İspanyolların ödlerini patlatan, ana, baba ve kardeşlerimin intikamını alan bir korsan olursun. İstemem ki dağlarda rast gelmiş olduğun fukara bir çingene kızı, senin serbest hareketlerinde sana bir takıntı, bir kayıt olsun. Sen, evlenebilirsin. Fakat şunu unutma, ne de olsa ben sana gönül vermiş –ve büyük laf söylemeyeyim ama– sana gönül vermekle başkasına vereceği gönüllü kalmamış bir insanım. Ara sıra Siyerra Nevada'nın fukara çingene kızı Zehra'yı unutmazsan, ben dünyaya gelişimi beyhude saymam. Şunu bil; hep seninim; sen nereye gidersen git, istediğin zaman beni bulacaksın. Beni, bu İspanya denilen cehennemden kurtarmak için Allah seni, bana gönderdi" yollu konuşmuştu. İkisi de, ertesi sabah Velezgranata'ya gitmeyi kurdular. Cezayir'e geçmek için kader kendilerine ne gibi bir imkân ve fırsat bahşederse ondan yararlanacaklardı.

O gece kız, hiç uyumadı; bu saadetin bir saniyesini bile uyku unutkanlığında kaybetmek istemiyordu. Sevincine uykuyla kıyar mıydı hiç? Ali, hem yaralı, hem yorgundu. Gençliğinden gelen uykusu, onu hoş bir rüyalar alemine taşımıştı. Delikanlının uyanıp da kendisine gene sahip olmasını beklemedi. Çünkü demincek ilk çekingenlik ve korkuları geçtikten sonra iki genç birbirini, birbirine öyle mükellef bir ziyafet olarak çekmişlerdi ki; onun sevinci kızın gönlünde dinmeyen bir müzik gibi süzülüyordu. Özellikle kız, delikanlının koluna yasladığı yana-

ğından onun nabzının attığını duyuyordu. Bu da bir saadetti. Kız, o gecenin hep böyle devam etmesini ve günün doğmamasını istiyordu. Gece rüzgârı çamların yapraklarında fısıldıyordu. Çadırın kapısı tan yerine doğru açıktı. Kız, korkuyla tan yerine bakıyordu. Çünkü fecr ağarmaya başlayınca, delikanlıyı uyandırmak zorundaydı. Çok şükür, tan yeri, bütün yıldızlarıyla beraber uyuyordu. Uluç Ali, muntazaman soluk alıyordu. İyice uyuyup dinlenmeliydi, değil mi ya?

Zehra aradan ne kadar zaman geçti, bilmedi; vakit, öyle bir hızla uçup gidiyordu ki! Birdenbire çadırın yanbaşındaki bir daldan küçük bir kuş çekingen çekingen bir "cıyık!" etti. İşte bu, şafak müjdecisiydi. Kız, parmaklarıyla kulaklarını tıkadı. Fakat kuş önce seyrek öterken, sonradan ısrarla sık sık ötmeye koyuldu; başka kuşlar da ona katıldılar. Serin bir tan yeli, yaprakları daha tez bir fısıltıyla uyardı ve doğu göğünde ağaran bir çizgi peydahlandı. İşte o zaman kız, içini çekti ve Ali'yi uyandırdı. Ali gözlerini aralar aralamaz, üzerine gülümseyen simaya sarıldı. Kız, bir defa daha zamanı da, mekânı da silip unutturan bir dalgaya kendini verdi; ve sonra kalkıp çarçabuk ateşi yaktı ve Ali'ye "Aç karnına yola çıkılmaz!" diyerek bir çorba içirdi. Çadırı, takımı taklavatı toplayınca eşeğe yükledi; ondan sonra gülerek "Haydi, Velezgranata'ya" dedi.

Zehra, her taşı, her çalıyı ve her ağacı, kendisi oraya koymuş veya dikmiş gibi biliyordu. Yolda "Ben bu Siyerra'ların kızıyım. Buraları çok severim; buralardan ayrılmak istemezdim ama gelgelelim İspanyollar, buralarını yaşanır yer durumundan çıkardılar" dedi. Yolda Morisko çobanlarına rastgeldiler. Uluç Ali'nin ısrarı üzerine, Ali ile kızın nikâhları kıyıldı. Zehra "Artık bu hayvancağıza lüzum kalmadı" diyerek eşeği bütün takım taklavatıyla beraber sattı. Yalnız yiyecekleri koyduğu ufak bir torbayı, bir de

su koymak için mataramsı bir kabı alıyordu. Eşeğin başını avuçlarının arasına aldı ve gözlerini öptü: "Hısım akrabam öldürüldükten sonra İspanya'da kalan biricik arkadaşım buydu" derken gözleri yaşardı. Yanı başında yeşeren bir tutam otu kopararak eşeğe verdi ve hayvanı satın alana onu hor kullanmamasını tembih etti. Yola devam etmek üzere ayrılırken, birdenbire geri döndü, eşek için iki gümüş para almıştı, onları eşeği satın almış olan adama verdi ve "Hayvancağız için para almak ağrıma gidiyor; al şu paraları da bunlarla, eşeğe hoşuna gidecek bir yiygi satın al" dedi. Ali'nin yanına koşup gelince Ali'ye "Parayı verince hafifledim" diye güldü.

Artık önlerinde Akdeniz, bütün mavi şaniyla parlıyordu. İkinci vaktine doğru tâ uzakta Velezgranata'nın kar beyaz evlerini gördüler. Fakat Ali, evlerinden ziyade limanda rıhtıma bağlı ve açıkta demirli gemileri saymaya, boyboslarını ve çeşitlerini incelemeye koyuldu. Limanda bir kalyon, üç kalita, irili ufaklı on dört de balıkçı kayığı vardı. İşte bu gemilerin biriyle Cezayir'e gidilecekti. Uluç Ali'nin kendisi bir de Zehra, yani topu topu iki kişi kalyonu, hatta kalitaları zaptedemezlerdi; yapsalar, yapsalar –o da punduna getirerek– bir balıkçı kayığıyla kaçabilirlerdi. Ali ile Zehra, şehir varoşlarına yakın koruluklara güneş batmazdan bir buçuk saat önce vardılar. Bir balıkçı kayığıyla kaçmak kararını verdiler.

Bir vadide, yüksek çalılıarın altında gizlenirken Zehra; "Sen beni burada bekle; ben gidip biraz ot toplayayım. Onları, hemen şimdi gider, şehirde satmaya çalışırım. Maksadım göz kulak olmak, gemilerin tayfalarının sayısını ve kayıklarda yatıp yatmadıklarını anlamaktır. Malum a, şimdi hem senin nikâhlı karın, hem de bir korsanı. Savaş hâlindeyiz de. Gündüz, senin korsan arkadaşın olur seninle birlikte savaşır, sana yardım ederim, geceleyin de nikâhlı karın olur sana uçkur çözerim. Ben bu iki

vazifemi yaparak çıldırasına mutlu oluyorum. Sen bu mutluluklarımın hiçbirine kıyamazsın" dedi. Otları çarçabuk toplayıp döndü. Bunlar çeşit çeşit, tuhaf kokulu otlardı. Onları el çabukluğuyla demetledi. Koltuklarına alıp şehre indi. Güneş, renk kıyametleri kopararak Cebelitarık taraflarında batarken Zehra çıkageldi. Çok neşeliydi; Uluç Ali'ye sarılıp onu şapur şapur öptükten sonra, soluğu soluğuna "Sana çok iyi haberler getirdim. Rıhtıma bağlı kayıklarda on ila on ikişer tayfa yatıyor. Açıkta demirleyen küçüklerinde ikişer insan var. Fakat onlara ancak yüzerek gidilir. Sana daha iyi bir haber vereyim: Tâ limanın öteki ucundaki mavi kalita yok mu? Onun sancak tarafındaki dokuz forsası Türkmiş, teknenin kıçından itibaren birinci, ikinci ve üçüncü küreklere, üçer üçer bağlanmışlar. Kürek lombarlarının hepsi de geceleri açık bırakılmış. Nah, işte otların yarısını da satıp para kazandım, sana portakal getirdim" dedi.

Uluç Ali; "Sen, bu bilgileri nasıl topladın?" diye sordu. Zehra gülerek; "Oo, maşallah, karı koca olalı, dün bir, bugün de iki! Şimdiden kıskanmaya başladın. Yani bu kıskançlık hoşuma gitmiyor da değil. Bu havadisleri toplamak da sanki iş mi? Şehir halkının topu topu iki laf konusu var: Birisi gemiler, ötekisi de şunun, bunun karısının kimle beraber kime boynuz taktığının dedikodusu; işte o kadar. Ha, bir de herkesin ağzında Barbaros'un ve Dragut'un (Avrupa'da Turgut Reis böyle anılırdı) adları dolaşüyor. Bunların birinden biri ha geldi, ha gelecek diye ödleri patlıyor" dedi.

Uluç Ali, acaba dokuz forsayı kurtararak onlarla birlikte, rıhtıma bağlı büyük kayıklardan birini ele geçiremez miyiz? diye düşünmeye koyuldu. Ali, "Artık daha fazla beklemek tehlikeli olur, yarın kaçma teşebbüsüne girişmeliyim" dedi. Zehra "Girişmeliyiz de!" dedi. Ali; "Hayır, senin tehlikeye girmen bey-

hude olur, ben teşebbüs ederim. Limanın ağzında bir burun var a; sen orada beklersin, ben geçerken seni alırım. Geçemezsem... Eh, ne yapalım, geçemem!" dedi. Fakat Zehra yapılacak herhangi bir teşebbüse yabancı kalmayı katiyen istemiyordu. Zehra da teşebbüse katılacaktı. İki genç, yamaçta kuytu bir yer buldular. Ertesi günü kaçmayı başarıp başaramayacaklarını, yani öldürülüp öldürülmeyeceklerini bilmiyorlardı. Belki o gece, hayatlarının son gecesi olabilirdi. O geceyi öylesine geçirdiler.

Ertesi günü akşama kadar, Ali ile Zehra, limanın etrafındaki koyları yoklamakla geçirdiler. Akşama doğru, Uluç Ali, ne kadar hızlı düşünerek hızla kararlar verdiğini ve kararlarını ne kadar hızla tatbik ettiğini gösterdi:

İlkin, Zehra'ya, şehirde ne kadar marangoz ve demirci dükkânı varsa, hepsinin mevkilerini ve kapı ile pencerelerinin adet ve durumunu görüp bellemesini söyledi. Bu iş bittikten sonra geceyi bekledi. Karanlık basıp dükkânlar kapandıktan ve sokaklardan el etek çekildikten sonra, Uluç Ali, şehire girerek demirci dükkânından birinin kepenkleri arasından geçti ve dükkândan büyük bir demir kerpeten aldı. Ondan sonra içinde Türk forsaları bulunan mavi kalitanın biraz ötesinden denize girdi. Limanda yüzerek Türk forsalarının buldukları kürek lombarlarına yanaştı. Denizden tırmanarak lombarın alt kenarından başını, forsa koğuşunu görece kadar uzattı. Bütün forsalar horlayarak uyuyorlardı. Bazıları, uykularında vaziyet değiştirirken, ayak bileklerindeki zincirleri şangırdatıyorlardı. Uluç Ali, bu hâle çok sevindi; hemen lombarın kenarındaki forsayı hafifçe dürttü. Adam, Türkçe "Kimdir o?" diyerek uyandı. Uluç Ali, ona ne için geldiğini anlattı. İlk önce adam, ne gözlerine ve ne de kulaklarına inandı. Gelgelelim Uluç Ali, hayalden yapılmaya değil, ama halis çelikten dövülme koca bir demir

kerpeteni sununca, herif bir sevinç narası atmaktan kendini zor alıkoyabildi.

Uyuyanların, ara sıra zincir şingirtıları işte o zaman çok işe yaradı. Çünkü Türk forsaların, geminin farslarına (taban tahtalarına) takılı zincirleri sökerlerken gürültü yapmamaları imkânsızdı. Her Türk forsası işini bitirince, aletleri yanı başındaki vatandaşına veriyordu. Böylece yarım saat kadar kısa bir zamanda dokuz forsanın dokuzu da zincirlerini sökmüşlerdi. Bunlar birer birer lombar ağzından kayarak gürültüsüzce denize indiler. Hepsi de rihtimin karanlık bir yerine geldiler. Zehra, gölge içinde gölge olarak orada beklemekteydi. Aynı yerde bir iki dakika dinlenip hangi balıkçı kayığını ele geçireceklerini ve bunun için nasıl hareket edeceklerini çarçabuk kararlaştırdılar.

Balıkçı kayıkları yanyana yattıkları için, ortadaki kayıkların birine saldırmayı akla uygun bulmadılar. Çünkü ele geçirilecek kayığın sağında ve solundaki kayıklardan, olup bitenin duyulması ihtimali büyüktü. Sıranın sonundaki kayığı ele geçirmeye karar verdiler. Hiç olmazsa onun yalnız bir tarafında bir kayık yatıyordu ve limanın orası daha karanlıktı. Teker teker o kayığın yanına gittiler. Kayığın güvertesinde bir nöbetçi vardı. Fakat ambarı yarı kapayan kaportanın üzerine uzanmış uyuyordu. Zehra'nın keşfine göre o kayığın öteki yedi tayfası ya ambarın dibinde uyuyorlar, veya Velezmalaga halkından idiyseler, kendi evlerine gitmiş buluyorlardı. Türkler nöbetçiyi uyandırmadan kayığa girip güvertenin ötesine berisine sindiler, bu iş buraya varıncaya kadar tıklarında gitti. Gemide yelken, altı çift kürek ve bir de dört beş kulaç uzunluğunda iki künder vardı. Yelken kaldırmak veya kürekleri kullanmak kayıkta —eğer varsa— uyuyanları uyandıracığından başka, mutlaka yapılacak takırtı tukurtu ile liman bekçilerinin dikkatini çekerdi. Fakat sığ

olan liman sularında kayık direğini siper ederek kayığı künderle itmek çok daha sessiz bir iş olacaktı. Yaz mevsiminde Akdeniz'in çok yerinde olduğu gibi burada da rüzgâr, hafif hafif karadan esiyordu. Onun için ilk önce geminin arkasındaki demir ipini, sonra geminin başını rıhtımdaki babaya bağlayan palamar ipini usulcacık kestiler. Artık kayık serbestti. Yelpazeleyen kıyı rüzgârlarıyla güç farke-dilecek bir hızla yavaş yavaş rıhtımdan ayrılıyordu. Uluç Ali, Zehra ve bir forsa güvertede yer aldılar. Sekiz forsa yavaşça ambara inerek orada uyumakta olan beş kişinin başında beklemeye koyuldular. Uyuyanlardan biri uyanacak olursa, onun ses çıkar-masına vakit bırakmadan bıçakla öldürülmesine karar vermişlerdi. Uluç Ali, künderi kullanmak için geminin rıhtımdan elli adım kadar ayrılmasını bekli-yordu.

Tam o sırada rıhtımdan ayak sesleri geldi. Rıhtımın üzerinde hayal meyal beş kişi seçilebiliyordu.

Bunlar, bir aksi tesadüf olarak o anda oradan geçmekte olan liman bekçileriydi. Aralarından birisi "vive guin?" (Kimdir o?) diye sordu ve sonra parola istedi. Ali, İspanyolca "Balıkçıyız, balığa gidiyoruz" diye cevap verdi. Fakat bu cevap karadakileri tatmin etmediğinden başka kayıktakileri uyandırdı. Uluç Ali'nin kılıcı da dahil, kayıkta yalnız dört bıçak vardı. Bıçaklar hemen iş gördü. Bıçaklanamayanların gırtlaklarını sıkmak gerekti. Gırtlakları sıkılanlar mukavemete kalkıştıkları için ileri geri tartaclamalar, dalaşmalar, bunların neticesi olarak enikonu gürültüler oldu. İşte o zaman kıyıda "Teslim olun!" dendi. Kayıktan bir cevap gelmedi; fakat Ali ile forsa, künderleri tutup denize batırdılar ve kayığı itmeye başladılar. Kıyıda üç, dört alev dili parladı; kayığın ötesinden berisinden arkebüs kurşunları vızıldadı. Artık kim oldukları anlaşılmış olduğu için Ali ve arkadaşlarının kurtuluşları ancak hızla

kaçmakta idi. Ali, bütün forsalara kürek taktırdı. Kayığın altı yeni yağlanmış idi ki su üzerinde ok gibi uçuyordu. Fakat rıhtımdaki nöbetçiler arkebüslerini iki kere doldurup ateş edecek vakit buldular. Her ateş edilişte kaçanların çoğunun yaralandığı kanaatini vermek için kayıktakiler yalancılıktan "Ah! Vah!" diye bağıyorlardı. Kayık liman ağzına varırken kalitaların yanından geçmesi gerekiyordu. İyi ki kalitalarda forsaların vardiyalarından başka kimse yoktu. Çünkü olsaydı oradan açılacak ateş, kayıkta diri namına kimse bırakmazdı.

Kayık, limanın ağzından fırlayıp çıktı. Kaçışın en güç safhası sona ermişti. Uluç Ali "Zehra!" diye çağırırdı; fakat kayıktan kimse cevap vermedi. Ali, telaşla kayığı aradı. Zehra'yı kayığın pruvasında yatar vaziyette buldu. Ali; "Zehra ses ver!" diye sevgiyle sarstı; fakat kız kıınıldamadı. Ali, elini kızın yüreğinin üzerine getirdi. Eli, kana belendi. Sol memesinin biraz altında ıslak bir delik vardı; yüreği hâlâ seyrek atıyordu. Kız, sanki yüreğinin üzerindeki yarasının ağzından sükût diliyle; "Ali, ben öldüm gittim; sana elveda!" diyordu. Velezmalaga'dan bu kaçışı, yeteneğini meydana koymuştu. O gece Velezmalaga limanının ağzında Ali'nin uğradığı felaket onun başka bir özelliğini belirtti; o da şuydu ki: Herhangi bir anda duygusu -gerek acı, gerekse tatlı- ne olursa olsun, o ânın istediği tedbiri almakta hiç savsaklamamasıydı. Zehra, Uluç Ali'nin ilk tanıdığı ve sevdiği kızdı, yani ilk gözağrısıydı. Ali'ye erkek olduğunu ilk tanıtan, daha doğrusu erkek-kadın sırrını ilk çözen ve bu itibarla Ali'ye erkekliğini ilk bahşeden ve o sırrı Ali'den önce hiç kimseye bahşetmemiş bir insandı. Uluç Ali, hiç beklemediği bir anda o kıızı ölmüş buluyordu. Ali, canevinden vurulduğu ve yüreği kıyım kıyım kıyılmakta olduğu halde sanki Zehra öldürülmemiş ve hiç acıklı bir şey olmamış gibi hareket etti. Yalnız beti benzi kül gibi atmıştı.

Zehra'yı, yavaşça kaldırıp ambara kendi taşıdı. Kayıkta Zehra'dan başka hafifçe yaralı bir forsa vardı.

Limandan çıkar çıkmaz, Ali kayığı hemen kıyıya doğru döndürdü ve evvelce Zehra ile beraber ıssız olduğunu keşfettikleri limana bitişik bir koya soktu. Orada öldürülen altı İspanyol balıkçısının elbiselerini soydular. O elbiseleri Uluç Ali ve beş forsa giydiler. Kayıkta dört forsayı nöbetçi bıraktılar, "Parolamız Zehra'dır!" dedikten sonra karaya çıkıp Velezgranata limanının kıyısına vardılar ve kayaların arkasına gizlendiler. Oradan limanda olup bitenleri pekâlâ görebiliyorlardı.

Limanda kıyametler kopuyordu. Kalitaların savaşçıları ve yelken kullanan tayfasının çoğu izinli olarak İspanya'nın içlerine doğru gitmişlerdi. İspanyol forsalarının bir kısmı da forsalık süresini tamamladıkları için salıverilmişlerdi. Bu, rüzgârsız denemek havada Ali'nin kaçırdığı kayığı tutacak yalnız kalitalar vardı. Liman kapitanıyesi (liman reisi) balıkçı kayıklarının bütün mürettebatını zorla kalitalara sokuyor, bazılarını küreğe koyuyor, başkalarına da savaşçı vazifesi vererek silahlandırıyor. Balıkçı kayıklarından birçoğu bomboş kalmıştı. Aradan yarım saat kadar geçince iki kalita Ali'yi kovalamak üzere hızla kürek çalarak limandan çıktılar.

Uluç Ali, beş forsaya; "İçinizde en usta yüzücü hanginiz?" diye sordu. Beşi de iyi yüzebildiklerini söyledilerse de, nihayet aralarından bir tanesini seçtiler. Ali ona "Buradan yavaşça denize gir, şurada duran üçüncü kayığı görüyorsun ya, onun içinde de kimse yok. Yavaşça ona çık, palamar ipini de, demir ipini de kes. Farkına vardiirmeden geminin arkasından denize gir. Gemiyi yalnız bırak; ve yüze yüze buraya gel; seni, burada bekliyoruz" dedi. Yirmi dakika sonra geminin kıyı rüzgârıyla yavaş yavaş rıhtımdan ayrıldığı görüldü. Pek az sonra da yüzgeç forsa denizden çıkıp gene İspanyol kayıkçısı

elbisesini giydi. Uluç Ali dahil, altı kişi rıhtıma bakan evleri sıyıra sıyıra limana doğru kaydılar. Az sonra yavaş yavaş açılan kayığın önündeki rıhtım kısmında liman bekçilerinin gölgeleri peyda oldu. Bekçiler, gene kayıktan parola istediler. Cevap almayınca arkebüs ateşine koyuldular. Bütün dikkatleri denizden yana yönelmişti. Arkalarında toplanan altı gölgeyi görmüyorlardı. O gölgelerin altısı da birdenbire ileriye fırlayarak beş bekçinin sırtlarına yapıştılar. Hemen hemen hiçbir dalaşma olmadan bekçiler haklandı. Fakat ipleri kesilmiş kayığın yanındaki bir kayıktan adamın biri, avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Forsalardan birinin arkebüs ateşi, bağırان adamı hemen devirdi. Beş bekçinin cesetlerini o kayığa taşıdılar. İşte o zaman Ali, "Şimdi artık küreklerle ferah fahur gider ve yanıbaştaki koyda arkadaşlara kavuşuruz" dedi. Sesi duyguyla davudileşmişti.

Bitişik koya gidip "Zehra!" parolasını verdiler ve ilkin zaptetmiş oldukları kayığa geçtiler. Küreklerle davranarak ve ikinci olarak zaptettikleri kayığı yedekte çekerek denize açıldıktan sonra İspanyolların cesetlerini denize attılar. Orada, Uluç Ali, üç forsayı yedekte çekilmekte olan kayığa geçirdi. İki kayak yelken açtılar. Uluç Ali; "Arkadaşlar, gün doğmasına daha epeyce vakit var. Kalitalar, bizi Cezayir önünde aramaktadır. Herhalde birisi Cezayir'e doğru, öteki de Balear adalarına gitmemize ihtimal vererek o tarafa doğru dümen kırmıştır.

Yani ikisi de doğudadır. Biz borda bordaya vererek batıya doğru gideceğiz. Bu suretle kendimizle bizi kovalayanlar arasına en uzun mesafeyi koyacağız. Gördüğünüz gibi burada sertçe esen kıyı rüzgârını kış sancak omuzluğundan alıyoruz; bundan daha uygun rüzgâra Allah'a emanet! Daha sabaha epeyce var; eğer bu rüzgâr devam ederse -ki gece rüzgârı olduğuna göre şafağa kadar dayanır- Mala-

ga'yı geçmiş, Cebelitarık'a adamakıllı yaklaşmış oluruz" dedi.

Bütün gece yol aldılar. Şafak sökerken denizin yüzünü kalın bir sis tabakası örtmüş bulunuyordu. İki kayık yavaş yavaş giderken Uluç Ali'nin bindiği kayık güm! diye bir şeye çarptı. Koca bir geminin yanı, Ali'nin kayığının üstünde uçurum gibi yükseliyordu. Ali "Vay çattık belaya!" diyerek kendi bindiği kayığı ve yanı başındaki kayığı hemen siya ettirdi. Gerçi koca geminin güvertesinde kendi küçük kayıkları görünmezdi. Fakat ne de olsa esrarengiz gemi, başka bir geminin kendisine çattığının farkında olacaktı. Uluç Ali, Kara Yusuf'un berkendesinde rastgelmiş olduğu sisin ne felaketler doğurmuş olduğunu hatırladı. Yine mi sise çatmıştı? Lakin bu sefer ölecek; fakat esir olmayacaktı.

Tam o anda sis içindeki koca gemide, top gibi gür bir ses, İspanyolca "Alesta! Tiramola!" emrini verdi. Hemen koca gemide bir sürü ayak patırtısı oldu. Uluç Ali'nin biricik kurtuluş çaresi, bu kadar kudretli bir düşmanı aldatmaktı. Kendi bindiği ve öteki kayıktakilere yavaşça; "Düşmana büyük gemiler olduğumuz ve büyük sayıda savaşçıya malik bulunduğumuz kanaatini vermek için emir verdiğim zaman koşunuz ve kalabalık imişsiniz gibi bir sürü patırtı, gürültü yapınız. Bunları aldatmaktan başka kurtuluş çaresi yok!" dedi. Sonra bütün deniz kuşlarını ürküterek, bağıra bağıra, sis tabakasının üstüne uçuran bir sesle, İspanyolca, "Heyyy topçu başılar! Toplarınızı düşmana çeviriniz!" diye gürledi. Sonra düşman gemisinin bulunduğu tarafa, yine İspanyolca; "Eyyy sinyorlar! Toplarımızın ateşi altındasınız; teslim olunuz, yoksa yakarım!" diye ünledi. Uluç Ali'nin sesi, bir orduyu yerinden oynatacak kadar heybetliydi. Ne var ki, Uluç Ali'nin bu azametli ve ihtişamlı sesine esrarengiz geminin kaptanı pek aldırmış etmedi. Esrarengiz gemiden, İspanyolca "Eyyy

efendi! Sen kimsin?" diye haykırıldı. Uluç Ali, yine İspanyolca "Çok katolik majestenin Santa Mariya Bartonu!" diye cevapladı. İspanya'nın en büyük yelkenli savaş gemileri bartonlar olduğu için Uluç Ali öyle cevap vermişti. Uluç Ali de öteki gemiye "Ya, sen kimsin?" diye sordu. Öteki gemi "Malaga limanına mensup Santa Domingo kalyonu, Kaptan Don Alvarez Dragon'un emri altında!" diye cevap verdi. Uluç Ali'nin yanında duran forsalardan biri Ali'nin kolunu dürttü ve kulağına "Ben Malaga'da iki yıl forsalık yaptım. Öyle adlı bir gemi yok" diye fısıldadı. Bunun üzerine Uluç Ali, öteki gemiye, sisin içinden "Yalan söylüyorsun!" diye ünledi. Esreren gemi "Sen de yalan söylüyorsun! Bu sularda Santa Mariya adlı bir barton yok" dedi.

Tam o sırada fısıldayan bir rüzgâr, sisi tel tel karaya doğru üfledi. Uluç Ali'nin küçük balıkçı kayıklarından yirmi adım kadar ötede, koca bir kadirganın taslağı hayal meyal gözüktü. Uluç Ali, kadirganın da kendisini görmüş olacağını düşünerek yanında duranlara; "Hey Allahım yandık!" dedi. Filvaki kadirgadan balıkçı kayıklarının ikisi de görünmüştü. Kadirganın güverte, ön ve kış kasarasından bir kahkaha selidir kopup geldi. Kış kasaranın ön tarafında duran bir adam vardı. Adam doğrudu. Eliyle geniş bir ihtiram hareketi yaparak Uluç Ali'ye, yine İspanyolca "Aman ateşinizi esirgeyiniz, biz teslim oluyoruz!" diye güldü. Kadirganın sancak künderine bir bayrak çekilip indirildi. Fakat Uluç Ali, şaştı. O bayrak İspanya bayrağı değil, fakat kara zemin üzerinde bir kuru kafa, bir de kılıç tutan bir kolun resmini taşıyan Türk korsan bayrağıydı. Uluç Ali, hemen gülbank çekti. Tâ can evinden kopan bir sesle, bu sefer Türkçe olarak:

"Biz de sizdeniz! Teslim oluyoruz!" diye bağırdı. Öteki gemiden; "Yanaşın da gelin bakalım, kimler olduğunuzu bir görelim!" diye seslendiler. Sis

artık tamamen sıyrılmıştı. Büyük kadirgadan başka iki kalita ve bir kırlangıç meydana çıktı.

Balıkçı kayıklarının ikisi de, bir havuzun yüzünde rüzgâr tarafından sürülen bir kuru yaprak gibi kaydılar ve kadirgaya rampa ettiler.

"Teslim ol, yoksa yakarım!" diye kadirgayı balıkçı kayığıyla tehdit eden adamı görmek için, birçok korsan, kadirganın güvertesine toplanmışlardı. Bunların ortasında otuz beş, kırk yaşlarında, uzun boylu, kartal bakışlı bir adam duruyordu. Ona gösterilen saygı dolayısıyla dört parça savaş gemisinden ibaret olan donanma kumandanının o olduğu anlaşılıyordu. Korsanlar, Uluç Ali'yi, yani on sekiz yaşındaki genci görünce "Ay, Turgut Reis'i teslim olmaya davet eden bu çocuk muydu?" diyerek gü-lüştüler. Demek ki, o uzun boylu adam Turgut Reis'in ta kendisiydi -yani koca İspanya, İtalya ve hat-ta İstanbul Sarayı'nı bile ürküten korsan-. Uluç Ali, "Demek ki bu adamı teslim olmaya davet ettim!" diye düşünerek utancından kıpkırmızı kesildi. Turgut Reis, Uluç Ali'nin halden öte mahcup olup sıkıldığını hemen gördü. Ona "Hoş geldin oğlum. Çok iyi hareket ettin. Senin yerinde olaydım, ben de tıpkı öyle yapardım" dedi. Uluç Ali'nin yüzünün önüne geldi. Turgut Reis Uluç Ali'den nasıl olup da bu durumda kaldığını sordu. Uluç Ali, başından geçenleri baştan aşağı çarçabuk anlattı. Uluç Ali, Zehra meselesine varınca Turgut Reis yanı başında duran kadirga odabaşısının kulağına; "Oğlanın yüreği yaralıdır; şaka değil, ilk gözağrısı. Hepimizin başından geçti; gencin duygularını kollamalı" dedi. Sonra Uluç Ali'ye dönerek; "Ben Atlas Okyanusu'ndan dönüyorum. Orada birkaç düşman gemisi yakaladık, onları Cezayir'e gönderdik. Valezmalaga'dan seni kovalamaya giden kalitalara belki bizimkiler rastgelir de, onu veyahut onları yakalarlar. Evladım, senin şimdi Zehra dediğin şehit kızımızın cese-

di kayıkta mı?" diye sordu. Uluç Ali "Evet!" deyince Turgut Reis marangozu çağırıldı; hemen şehit kadına bir tabut yapılmasını ve tabutun kurşunla kaplanmasını ve kadirganın ambarına konulmasını söyledi.

Sonra Uluç Ali'ye dönerek "Demek ki Kara Yusuf berkendesinde idin; o gemide tanıdıkların kimlerdi?" diye sordu.

Ali, tanıdık olarak berkendenin bütün subay, savaşçı, gemici ve forsalarının adlarını saydı. O zaman Turgut Reis birisini çağırıldı ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Aradan bir iki dakika geçince Turgut Reis Uluç Ali'ye "Arkana bak kim var?" dedi. Uluç Ali dönüp bakınca kimi görsün? Sünnet düğününde Paskallık etmiş olan Foçalı Mesut'u! Oburluğu dolayısıyla yumruk kadar ekmeği bir avurduna tıktı mıydı bir yanağı şişerek ağzı hemen hemen kulağına erdiği için bu korsana "Kulağına Üfler" lakabını takmışlardı. Onu görünce Uluç Ali'nin Zehra dolayısıyla içini dolduran kederi kısmen hafifledi.

Uluç Ali'yi görünce Foçalı Mesut'un gözleri sevinç yaşlarıyla doldu. "Hey gidi günler hey!" dedi ve Turgut Reis'e Uluç Ali'yi nasıl bulduklarını anlattı. Turgut Reis "Haydi, git oğlum! Yorgunsun, dinlen" dedi.

Fakat Ali, aşağıya inerek marangoz ustasının bulunduğu yere gitti ve Zehra'yı kendisi tabuta koydu. Sonra bir köşeye büzülerek düşünceye daldı. Tâ kaç gecedен beri hemen hemen göz yummamış, büyük sevinçlerle çalkalanmış, büyük kederler çekmişti. Sonunda gençliği galebe çaldı ve uykuya daldı.

Akşamleyin uyandı, onu Turgut Reis çağırttı. Ali'ye Cezayir'e gitmeyi isteyip istemediğini sordu. Ali, Cezayir'e sırf Zehra'yı korsanlar diyarına gömmek üzere, yalnız bir gün için gitmek istediğini, fakat mademki reis –yani Turgut Reis– seferdeydi, o

sefere, reisin münasip göreceği bir görevle katılmayı bir şeref sayacağını söyledi. Turgut Reis, ona bir vazife vermeyi düşündüğünü, fakat acele etmemesi lazım geldiğini söyledi. Sonra ertesi günü topçu talimleri yapılacağını, o talimlerde kalitanın yan toplarından birisini idare etmesini tembih etti.

Ertesi günü, Akdeniz'in cehennem gibi kaynayan bir eyyam-ı bahur günüydü. Bütün gemilerin topçu ustaları ve yamakları bellerine kadar çıplaktılar. İlk önce topları bataryaya sürme ve çekme talimleri yapıldı. Topçu çırakları kan ter içinde kaldılar. Çıraklar top namlusunu çarçabuk tomarla temizlemek ve topa ait başka mihaniki hareketleri yapmakta gerçekten becerikliydiler. Artık bu acemiler topu bataryaya sürüp çekmek, doldurmak, nişan almak ve ateşten sonra topu temizlemek işini adamağıllı öğrenmiş sayılabilirlerdi. Turgut Reis "Böyle talimler yapılmazsa topçular, mütemadiyen barutun o keskin kokusunu soluyup koklaya koklaya ölüm karşısında saatlerce top kullanamazlar" diye düşünürdü. Top kullanmada yapılacak mihaniki hareketlere ait talimler bittikten sonra artık sahiden hedefe top attırarak nişancılık taliminin sırası geldi.

Sandalın biri, bir fıçıyı yükledi ve cıva gibi göz kamaştırıcı ışıklı bir denizde bir çeyrek saat kadar kürek çekti. Sonra fıçıyı denize atarak aceleyle hedeften ayrıldı. İlk önce kadirganın büyük omurga topu ateşe başladı. Topun ustası yetenekli bir çırağı, birbiri arkasına; "Doldur! Bataryaya sür! Nişan al! Ateş! Falya deliğini kapa!" diye emirler veriyordu. Top gürlendi ve geri zıpladı. Bir kadirga, iki kalita ve bir kırlangıcın iki yüzden fazla dürbünü, su sütununun nerden kalkacağını görmek üzere hedefe doğru çevrildi. Turgut Reis; "Çok sağa düştü, çok uzağı düştü" dedi. Çırak böylece dokuz kere ateş etti. Her ateş edişinde hedefe daha ziyade yaklaşıyordu. Onuncu ateşte su sütunu fıçının hemen ya-

nından kalktı ve fıçığı ıslattı. Donanmanın odabaşları, dümencileri ve selsirecileri: "Bu mesafede tecrübeli topçular bile fıçı kadar küçük bir hedefe, ancak on ateşte güç bela bir isabet sağlayabilirler" dediler. Her ne kadar ıslandı ise de fıçı, denizin üzerinde keyfine bakıyor, dalgaların üzerinde hâlâ dans ediyordu. Bu sefer ateş sırası, kadırganın omurga topunun iki yanındaki toplara geldi. Bunlar daha küçük oldukları için ancak otuz ateşten sonra bir isabet sağlayabildiler. Kadırgadan sonra ateş etme sırası kalitada Uluç Ali'ye geldi.

Ali topu doldurup bataryaya sürdü. Topun takozlarını düzeltti; topun üzerine eğildi ve meşaleyi tutup falyaya dokundurdu. Top bir alev dili salarak geriye fırladı. Uluç Ali'nin yüreği durur gibi oldu. Merakından soluk bile almıyordu. Fıçının hemen hemen yanı başından minare boyu bir köpük sütunu fırladı. Uluç Ali'nin gözleri sevinçle parladı; fakat hemen kaşları çatıldı. Zehra'nın yarası yüreğinde pek tazeydi daha; yüzü hüznüyle gölgelendi.

Kasarada Turgut Reis ve yanındakiler, baktıktan sonra, dürbünlerini gözlerinden ayırdılar ve birbirine; "Bu pek nişancılığa benzemiyor; tesadüfen isabete benziyor. Delikanlı talihli galiba! Hele durun bakalım, ikincisi nasıl olacak?" dediler. Ali, yine topun üzerine eğilmişti. Elleri heyecandan tir tir titriyordu; hani ya, nerdeyse, gözlerini bağlasalar, sırf arzu şiddetiyle gülleyi fıçının tâ göbeğine göndercekti. Ali, yine falya deliğine ateşi deşirdi; fıçı, bir köpük sütununun üstünde havaya fırladı ve denize parça parça olarak düştü. Dört gemiden birden bir "Yaşa! nidası yükseldi. Kulağına Üfler Mesut dayanamayarak bir gülbank vurdu. Başka savaşçılar onu taklit ettiler. Çadır altında Turgut Reis yanındakilere; "Bu, artık rastgele değil, böyle ateşe düşman mı dayanır? Doğrusu aferin delikanlıya!" dedi.

Topçu talimleri tam bir hafta devam etti. Top gülleri küçük hedeflere o kadar yakın düşüyorlardı ki, hedef bir fıçı olmayıp da bir gemi olsaydı, atılan yüzlerce güllenin biri bile boşa gitmeyecekti. Gerek İspanya ve gerekse Afrika kıyıları günlerce top gürleyişleriyle angılandı. Bu talimlerle bütün donanma mürettebatının, işlerinin erbabı oldukları bir kere daha belirdi. Turgut Reis, bu talimler sonunda Uluç Ali için; "Bu delikanlı, bir eşi daha zor bulunur bir nişancı; eğer denizciliği ve savaşta olsun, barışta olsun gemi kullanmaktaki ustalığı nişancılığına denkse, eh deme gitsin. Bizim Ceza-yir'in denizciler ocağı, bu çocukla büyük bir kazanç sağladı demektir" dedi.

Son talim günü donanmayı teşkil eden bütün gemiler, hedefe bütün toplarıyla beraberce ateş ettiler. Uzaklara dört fıçı dikilmişti. Ateş taksimi yapıldı. Toplar gürleyince fıçıların yanındaki denizler adeta köpürüp kaynadı. Sular yatışınca ortada fıçı yoktu.

Ertesi günü Turgut Reis'in kadırgası, hafif hafif yelpazeleyen bir rüzgârla, kolay kolay görülemeyecek bir dümen suyu bırakarak yavaş yavaş ilerliyordu.

Turgut Reis, Uluç Ali'yi çağırttı, o gelince bir savaşçıya; "Git, İskender'i çağır!" dedi. İskender geldi. Kır sakallı bir deniz kurdu olduğu belliydi. Turgut Reis, bir mil kadar açıktaki küçük bir kırlangıcı göstererek İskender'e, "Seni bu kırlangıca reis tayin ettim. Hemen ileri fırla; dolaşıp keşifte bulun, bir şey görürsen gelip bize haber ver. Bir kırlangıç, donanmanın ileri fırlayan gözüdür. Sen herhalde bunları biliyorsundur İskender. Fakat işte burda duran delikanlı Uluç Ali'yi kırlangıca topçubaşı diye tayin ettim. Hem güzel bir nişancı, hem de gözü görür ve gördüğünü anlar zeki bir gözcüdür. Ben bu rotayı takip ederek İtalya'ya doğru gideceğim. Beni, ararsanız Cebelitarık ile Stromboli çizgisinin üzerinde ya da yanındayım" dedi.

Hemen o anda, korsan âdetlerine uyularak İskender'e kırlangıç reisliği ve Uluç Ali'ye de kırlangıçta topçubaşılık töreni yapıldı. İskender'le Uluç Ali kırlangıca gitmeden önce kadirganın mehteri küçük gemiye taşındı. İki reisler kırlangıca varınca mehter nöbet havası çaldı. Kırlangıcın güvertesinde, kırlangıcın savaşı, topçu, kürekçi ve denizci olarak toplam otuz sekiz tayfası sıralanıp reislere deniz gülbankı çektiler. Onlar da gülbankla cevap verdikten sonra geminin baş yelkencisi Balaban İzzet, onları kırlangıcın küçük arka kasarasına götürdü; sonra tayfanın başına geçerek geminin yekesini getirip İskender'e sundu. Balaban'ın bu hareketi, "Gemi sizindir" anlamına geliyordu. Geminin palabıyıklı bazı savaşçılarının gözleri, Uluç Ali'yi ilk önce tutmadı. Fakat onların aralarında "fıçı patlatan" ve Turgut Reis'i esir almaya kalkışan, diye bir fiskos geçince delikanlıya hürmet gözüyle bakmaya koyuldular. Kırlangıcın üç direk ve üç Latin yelkeni, pruvada büyücek bir floku, başında ve yanlarında üç küçük topu, ikişer kişi tarafından çekilen sekiz küreği, altı yelkencisi, altı topçu çırağı ve on savaşçısı vardı. Gemi sürat ve çeviklik için yapılmıştı.

Denizde bir portakal kabuğunu gören korsanlar; "Havada kâfir var" demeye başladılar. "Havada kâfir var" korsan dilinde, yakın mesafede muhtemel bir av, bir düşman gemisi var demektir. Gemilerde herkes göz kulak kesilmişti. Bin çifte yakın göz, ufukları firdolayı kolaçan edip duruyordu.

Kadırga başta, iki kalita da arkada borda nizamında (yani gemilerin pruvaları bir yöne yöneltilmiş ve bordaları birbirine bakar bir surette) yavaş yavaş doğuya doğru ilerliyorlardı. Birdenbire kırlangıç da doğuya doğru fırladı.

Kırlangıç, akşamdan önce doğu ufkunda kaybolup gitti. Artık Uluç Ali, bindiği geminin topçu reisi olarak denizle başbaşa kalmıştı. Fakat rüzgâr

kesilmek üzereydi. Doğu göğünde pek yüksekten batıya doğru esen bir rüzgâr, bulut üzerine kara bulut yağmaktaydı. Güneş battıktan biraz sonra, doğu ufku artık zindan gibi kararmıştı. Yalnız Stromboli yanardağı, bir nabız atışı kadar düzenli bir surette ateş püskürerek karanlıkta bir kızılık yakıp yakıp söndürüyordu. Az sonra evren tamamen zindan kesildi. Uluç Ali, İskender Reis'in yanında idi. Kendi de hazırlıklı bulunmak için reise ne yapmak niyetinde olduğunu sordu. Reis; "Fırtına patlayacağa benziyor; şu Stromboli adasını bir tutsak orda demir atar, yatar, fırtınanın gelip geçmesini bekleriz. Sen ne dersin evlat?" diye sordu. Bir limana girip yatmak, Uluç Ali'nin pek hoşuna gitmiyordu. Sonra reisin gireceği limanda üstün kuvvette düşman bulunabilirdi. Uluç Ali, reise fikrini dobra dobra söyledi. İskender Reis, sırf kendi fikrini kabul ettirmek için başkalarının fikrini soran insanlardandı. Uluç Ali'ye; "Ben adayı avucumun içi gibi bilirim. Hem orda düşman ne gezer?" dedi. Onun için adaya gitmekte inat etti. Nihayet adaya vardılar. Göz gözü görmeyecek kadar karanlıktı. İskender Reis, gireceği limanın ağzını, dalgaların kayaları döverken çıkardıkları gürültünün delaletiyle bulmak istiyordu. Bu, mümkün olmadı. Onun üzerine bir ipin ucuna bağlanmış bir feneri baş omuzlukların birinden sarkıtarak, yavaş yavaş kürekle girilmeye kalkışıldı.

Bu işler görülürken birdenbire karanlığın bir noktasından üç dört alev dili çaktı ve dağı dağa karıştıran bir top gürültüsü oldu. Kırlangıcın birçok kısımları savrulan gülle ve çakıltaşı ateşiyle çatırdadı. Yere düşen insan gövdelerinin gürültüsü duyuldu. Uluç Ali'nin yüzünün bir tarafı sıcak bir su ile ıslandı. Uluç Ali kendisinin vurulmadığını fakat yanağına, vurulan birisinin kanının sıçradığını anladı. Sarkıtılan fener parçalanmıştı. Yine her taraf koyu zift gibi kapkara kesildi. Kürekçiler bütün güç ve kuv-

vetleriyle küreklere dayanarak siya ettiler. Limanda demirli olan sayısı meçhul düşman gemileri, sarkan fenerin ışığıyla Berberiyâ yapısı kırlangıcın aydınlanan pruvasından, geminin bir Cezayir malı olduğunu tanımışlardı.

Düşmana duyurmadan ne yapılacağını bildirmesi için İskender Reis'e yavaşça seslenildi; fakat cevap alınamadı. Kimlerin şehit ve kimlerin gazi olduğunun anlaşılması için el yordamıyla güverte yoklandı. Bulunan gövdeler ambara taşındı. Orda, dışardan görünmemesi için üstü bezle örtülü bir fenerin donuk ışığında, şehit olan üç korsanın bir tanesinin İskender Reis olduğu görüldü. Kırlangıcın odabaşısı yoktu. İşte bundan dolayı gemi kumandanlığı, yani gemi reisliği otomatik olarak topçu kumandanı Uluç Ali'ye devredilmiş bulundu. Uluç Ali kürekçilere patırtısız kürek çekmelerini tembihledi.

Uluç Ali, hemen kırık güdük birçok tahta parçalarını ince bir iple bağlayıp yavaşça denize indirdi. Bir iki gomine kadar tahmin edilen bir mesafede demir kaldırmaya ait zincir gürültüleri, ayak patırtıları oluyordu. Uluç Ali, kovalanacağını anladı. Kırlangıç epeyce yol aldıktan sonra, artık pek geride kalmış tahta yığını muntazam fasılalarla elle çektiriyordu. Denizin yüzündeki tahta yığını muntazam bir fısıltı çıkarıyordu. Bu gürültü kürek çekişine pek benzediği için limandan çıkan meçhul gemi veya gemiler onun peşine düştüler. Uluç Ali, mütemadiyen ip saliveriyordu. Bu suretle düşmanı, kendi bulunduğu noktadan yarım mil kadar uzaklaştırdı. İşte o zaman ipi keserek dümeni bastırdı. Adaya doğru olduğunu pusuladan tahmin ettiği bir yönde pek yavaş olarak ilerledikten sonra, soluganların kıyıya çarparak çıkardıkları gürültüyü duyunca, kürek üstünde yerinde saydı.

Daha sabaha çok vakit vardı. Kürek fışlıtlarını

duymak üzere bütün gemi halkı kulak kesilmişti. Fakat kürek fışılması duyulmadı. Rüzgâr ise sağnak sağnak sertleşiyordu. Uluç Ali, hemen yelkenleri kaldırarak güney yönünde dalgaları yarmaya koyuldu. Şafaktan bir saat önce hava doğu tarafından patladı. Uluç Ali, şafağa kadar laçka skota batıya apazlamadan fırladı. Şafak şimşek ve gök gürültüleriyle ağardı. Rüzgâr güneye diriç etti ve öldü. Gündüz olunca çepçevre ufuklara kadar hiçbir gemi gözüküyordu. Rüzgâr güneşle beraber dönerek, güneş batarken batıdan esti. Uluç Ali, geceleyin gerisin geriye doğuya doğru yol aldı. Gece ortasından biraz önce doğuda bir kırmızı ışık gördü. Bu büyük bir ihtimalle bir düşman gemisi, belki de bir gece evvel Stromboli'de İskender'i şehit eden gemilerden biriydi. Türk korsan gemisi olsaydı, görünmemek için, fener yakmazdı. Düşman gemisi olduğuna ve fener yaktığına göre kendisine güveniyordu. Binaenaleyh büyük ve kuvvetli bir gemiydi. Onu Turgut Reis'e doğru çekmeliydi. Turgut Reis bu saatte belki de kırk elli mil batıdaydı. Rüzgâr gene kesilmeye koyulduğundan düşmana küreklerle yaklaşmak lazımdı. Uluç Ali, baş yelkenci Balaban'a "Biz şimdi donanmamıza gözcülükten ziyade, düşmana yem vazifesini görüyoruz. Düşmana kendimizi göstermemiz, onda, bizi yutmak iştahını uyandırmamız ve sonra ona hemen nerdeyse bizi yutmak üzere olduğu zannını vererek kaçmamız ve düşmanı 'Buyurun' diyerek Turgut Reis'in önüne getirmemiz lazım" dedi ve küreklerin salya edilmesini emretti.

Gece ortasına kadar kürek çektirilerek düşman gemisine yaklaşıldı. Gece ortası olunca rüzgâr yine doğudan aldı ve deniz yüzünde sert sert sağnaklamaya koyuldu. Uluç Ali, bu rüzgâra karşı volta vuramazdı. Onun için batıya pruva çevirdi ve mümkün mertebe çok yelkenle bocaalabanda yol almaya koyuldu. Sabaha karşı rüzgâr artık kasırğa hâlin-

de esiyor ve kıyametler koparıyordu. Sabah oldu. Uluç Ali koca düşman gemisinin iyiden iyiye yaklaşmış bulunduğunu ve kendisini aşikâre kovalamakta olduğunu gördü. Ali, rüzgârın nerdeyse yaklaşacağını tahmin ediyordu. Yaz ortası fırtına, günlerce devam etmezdi ya. Düşman koca bir İspanyol karakasıydı; hem de imanına kadar yüklüydü. Kırlangıca hızla yaklaşıyordu. Sert hava, koca geminin, kırlangıçtan ziyade işine yarıyordu. Rüzgâr inadına koyuyordu, fırtınanın son kuduruşları, böyle şiddetli olurdu. Kırlangıcın skutaları tambura telleri gibi gergindi. Uluç Ali, yelkenleri kısalttığı takdirde arkasındaki düşmanın kendisine yetişeceğine ihtimal veriyordu. Belki, az sonra rüzgâr hafiflerdi; o zaman düşmanın ağır teknesi yerinde mihlanmış gibi dururken kendisi kuş gibi uçardı. Koca bir dalga kırlangıca çarptı; güverteyi sular ve köpükler süpürdü; bir direk veya seren fena halde çattırdadı. Baş yelkenci Balaban, gözlerini Uluç Ali'den ayırmıyor ve üzüntülü bakışla bir emir bekliyordu. Uluç Ali, "Balaban baba, yelkenleri camadana vurunuz!" dedi. Ali, "Yol alacağım diye direği veya serenlerin birini sakatlayamam a. O zaman, düşmanın bizi, tutacağı yoksa bile tutar" dedi. Yelkenleri camadana vurmakta olan denizcilerden Koca Durs'un'un baş parmağının tırnağı yarı koparılmış, kalkık vaziyette duruyordu. Dursun, tırnağını dişlerinin arasına kıstırdı ve bir çekişte tamamen koparıp denize tükürdü; parmağındaki kanı da denize silkti. Sonra sanki bir şey olmamış gibi işine devam etti. Uluç Ali, içinden; "Böyle adamlarla ne yapılmaz, yahu! Şaka değil, Turgut Reis adam yetiştirmiş" diye düşündü.

Güneş doğarken rüzgâr kesildi. Uluç Ali ile düşman, aralarında aynı mesafeyi muhafaza ederek ilerliyorlardı. Fırtına patlayınca Turgut Reis de rüzgârın önüne katılarak bocaalabanda gitmişti. Rüz-

gâr kesilince, dönüp küreklerle yavaş yavaş ilerlemeye koyulmuştu. Akşam oluncaya kadar deniz yüzünde dost veya düşman hiçbir gemi görünmemişti. Artık güneş kırmızı ve turuncu renklerin bütün şanı arasında batıyordu. Fırtına kalıntısı üç tabaka bulut –sanki cetvelle ufka ufki çizilmişlermiş gibi– birbirinin üstünde kızarıyorlardı. Doğuda gök adamakıllı kararmıştı. Direk başındaki nöbetçi; "Heyyy, güverte!" diye bağırdı. Güverte; "Ne var?" diye sordu. Yukardan gözcü; "Ben bir yelkenli görüyorum gibi; tam iskele omuzluğumuzda" dedi. Turgut Reis bu sözleri duyunca ayağa fırladı. Gece olmaya başlamıştı. Karanlık hızla çöküyordu. Her geçen dakikanın büyük ehemmiyeti vardı; çünkü gün ışığı az sonra tamamen sönecekti. Gözcüye sorup cevap alacak, yerine sorup cevap bekleyecek zaman yoktu. Turgut Reis hemen dürbünü koltuk altına kıştırınca direğe tırmanmaya koyuldu. Yüksekten ve direk çanaklığından bakılınca her şey, güverteden görüldüğünden daha iyi fark edilirdi. Batıda gökte günü unutmaya başlayan bir pembelik vardı. Gözcü bizzat reisi yanında görünce şaşaladı ve sustu. Gözcünün eliyle gösterdiğini, Turgut Reis açıkça görüyordu. Ufkun üstünde koyu zemin üzerinde ufuk kenarından yukarıya yan yana üç yelken ucu görülüyordu. Turgut Reis; "Hiç şüphe yok, bunlar İskender'in üç Latin yelkeninin uçları. Arkadaş bize doğru geldiğine göre, ya bir haber getiriyor, ya kovalanıyor. Acaba arkasında başka bir yelkenin ucu gözüküyor mu?" dedi. Dürbünle baktı; fakat ışığın öylesiyle dürbününün para etmeyeceğini anladı ve bütün dikkatini çıplak gözlerine topladı. Bir aralık İskender'in sandığı yelkenlerin arasından ve İskender'in gerisinde bir başka yelkeni güç bela seçebildi. Fakat o yelken İskender'in yelkenlerinin arkasına kaydı. Turgut Reis çanaklığa çıkmış olan odabaşıya; "Vay gidi kurnaz İskender, vay! Bize

dođru bir dūřmanı çekiyor. Kendisi bizi gördü. Fakat dūřmanın bizi görmemesi için kırlangıcı tam bizimle dūřman arasında tutuyor" dedi. İskender'in Őehit olduđundan haberi olmayan Turgut Reis, Uluç Ali'nin yaptıđı hareketleri, İskender tarafından yapılıyor sanıyordu. Uluç Ali, gerçekten Turgut Reis'in tahmin ettiđi gibi hareket ediyordu. Çünkü Turgut Reis'in kadırđasını görünce dūřmanın hemen kaçacađına hükmediyordu. Uluç Ali'ye göre, iki saat sonra ilk önce kendisi sonra onu kovalayan dūřman Turgut Reis'in bulunduđu yere geleceklerdi. Ali içinden: "Allah vere de kadırđadaki gözcü kr olmasa ve beni görse. Turgut Reis, o zaman iři anlar" diye dūřnyor; sonra Balaban'a: "ok Őükür ki gece oluyor! Biraz sonra dūřman karanlıkta Turgut Reis'i göremeyecek" dedi.

Turgut Reis, odabaşına: "abuk serenleri, direkleri çıkartınız, kalitalara haber salınız, arkaya dūřsnler" dedi. Aradan çok geçmeden kadırđanın yanında  yelkenli bir heyula gibi ağardı. Kırlangıç tam yolla kayıp gelmişti; biraz sonra bir kürek Őapırtısı duyuldu. Kadırđadan; "Kimdir o?" diye sorulan suali, Uluç Ali adını vererek cevapladı ve hemen Turgut Reis'e koşarak, İskender'in Őehit olduğunu ve deniz ocağının tüzüğüne göre kendisinin gemi süvarisi olduğunu anlattı: "Beni bir karaka kovaladı. Őimdi belki üç mil mesafededir nerdeyse gözükür; çok kuvvetli bir gemi, kırk altı topu var. Adamakıllı yüklü galiba: Napoli'den İspanya'ya posta taşıyor" dedi. Turgut Reis, Uluç Ali'ye "ok güzel manevra ettin. Gemi zaptedilirse  pay hak ettin!" dedi. Uluç Ali, Turgut Reis'e teşekkür ettikten sonra, payda gözü olmadığını, yalnız kendisine karşı bir lütuf olmak üzere, dūřmanla çarpışmada, kadırđa omurđa topunu kullanmasına izin vermesini istedi, savaşın sonuna kadar bař yelkenci Balaban'ın kırlangıcı idare edebileceğini söyledi. Turgut Reis muvafakat

etti. Uluç, kırlangıca sandalla haber gönderdikten sonra kadirga omurga topunun başına geçti.

Bu arada, "Savaşa hazırlanın!" diye emir geldi. Genellikle savaşa hazırlanma işareti davul çalınarak verilirdi. Fakat o gün kulaktan kulağa fısıldandı. Gemide pek az ışık yakılması tembih edildi. Hazırlıklar hemen hemen tam bir karanlıkta yapılmakta olmasına rağmen intizam içinde cereyan ediyordu. Arkebüscü ve okçular manga manga yerlerini alıyorlardı. Topçu yamakları barut ve başka gerekli şeyleri acele ile taşıyorlar, gülleleri ağırlık ve büyüklüklerine göre topların arkasına ehram şeklinde istif ediyorlardı. Birbirine zincirle bağlı çift gülleler, zincirlerinden alabandalara (küpeştelerin iç taraflarına) asılıyordu. Barut fıçılarının kapakları açılıyor, bir sürü insan da, -ne olur, ne olmaz diye- kasarlara yedek arkebüsler, kılıçlar ve yatağanlar taşıyordu. Bir takımı da güvertelere kum atıyorlardı. Yangın söndürücü mangalar öteye beriye su dolu kovalar sıralıyorlardı.

Uzak ufuklardan hayal meyal ulaşan gök gürültülerini andırır bir gümbürtüyle toplar bataryaya sürülüyordu. Odabaşı: "Çok dikkat etmeli ve kâfirin üzerine apansızın çullanmalı, posta torbalarını ve başka kıymetli eşyaları denize atacak vakit bırakmamalı" diyordu.

Berrak bir gökte yıldızlar kıpraşıyordu. Derken gözcü, başkasaranın tepesinden; "İskele baş omuzluğumuzun hizasında bir gemi görünüyor" diye haber verdi. Evet, denizin ağaran zemini üzerinde koca karaka kapkara kararıyordu. Dosdoğru kadirganın üzerine geliyordu. Karanlıkta kadirgayı, kovaladığı kırlangıç sanıyordu. İki gemi az sonra birbirini açıklıkla görebilecek mesafeye geldiler. Fakat hâlâ meçhul gemi rota değiştirmiyordu.

Birdenbire denizin üzerinden megafonla karakadan İspanyolca; "Siz kimsiniz?" diye sordular.

Turgut Reis, herhalde alay etmek istiyordu ki, kuvvetli sesli bir korsana; "Çok, ama pek çok Katolik majestenin Santo Papafingo de Şinşimento sefine-siyiz!" diye cevap gürlattirdi. Düşman gemisi; "Hemen orsa ediniz ve teslim olunuz!" diye bağırdı. Kadırğa; "Sen hemen orsa edip yelkenleri söndür, sandal indireceğiz; sandalı bekle!" diye cevap verdi. Aradan beş kıymetli saniye daha geçti. Kadırgadan teslim emri yine tekrar edildi. Karşiki gemi hiç tınmıyordu, ses çıkarmadan yoluna devam ediyordu.

Birdenbire karanlık geminin bordasından yirmi turuncu ateş dili fırladı. Uluç Ali'nin kulağının yanından bir gülle vıngıldayarak geçti. Düşman pek büyük hasar yapamamıştı. Karanlıkta kadırganın yelkenleri sandığı boşluğa ateş etmişti. Halbuki kadırganınıyalnız yelkenleri değil, direkleri bile indirilmiş bulunuyordu.

Uluç Ali ve yanbaşındaki topçular zaten toplarını karşılarındaki dağ gibi karanlık kütlelerin tam ortasına nişan almışlardı. Kadırğa odabaşısının "Ateş!" emrinin son ve ikinci hecesi dudaklarından çıkarken kadırğa sarsıldı. Göz kamaştırıcı bir yıldırıyla beraber bir gürlüştür oldu. Bir an, Uluç Ali, kör olmuş gibi, hiçbir şeyi göremedi. Fakat kulağı ile öteki gemideki gürlütüyü işitti. Kırılan serenlerin çatırtısı ve ölmek üzere olanların bağırıları gökleri sarsıyordu. Artık kadırganın topları salvo hâlinde değil, fakat gayri muntazam ateş ediyordu. Bunun iyiliği şuydu ki; bir topun aleviyle aydınlanan hedefi öteki topçular daha iyi görüyorlardı? Sanki topçular birbirine meşale tutuyorlardı.

Uluç Ali, her ateşte turnayı gözünden ve düşmanı da can evinden vuruyordu. Onun bir tek ateşi, düşmanın savaş gücünün dörtte birinden fazlasını yok ediyordu. İşte böyle ateşlerdi ki, savaş kazandı. Öteki topçular da Uluç Ali'den pek aşağı kalmıyorlardı. Gülleler düşmanın pruvasından giriyor,

gemiye boylu boyunca delerek, ipleri koparıyor, rastgeldiği topu parçalıyor, savaşçıları savurup yarakarak geçiyor ve geminin ardından çıkıyordu. Top talimi ile harcanan barut, gülle ve zaman, işte böyle ana baba gününde semeresini veriyordu. Topların tüten namlu ağızlarının içine, uçlarına sünger bağlanmış tomarların sokulup çıkarılmalarıyla beraber, topların içine barut, kuru bez, güllerin konulması, bunların konulmasıyla beraber, topların tekerlekleri üzerinde gürleyip bataryaya sürülmesi ve ateş edilmesi bir oluyordu.

Uluç Ali üçüncü nişanını, düşmanın pruva direğine aldı. Ateş edince direk irkilir gibi oldu ve yavaş yavaş azamet ve vakarla arkadaki grandı direğinin üzerine yaslandı. İkinci direk de vakarla eğilmeye başladı. Sonra hepsi birden azameti de, vakarı da bir yana bırakarak paldır küldür güverteye yıkıldılar. Düşman gemisinden megafonla; "Teslim oluyoruz!" feryadı koptu. Hemen ateş kesildi. Hatta rampaya lüzum kalmadan düşman gemisi zaptedilmişti.

Uluç Ali, yüzü barut dumanından kapkara olmuş bir halde topunun başında dururken, "Turgut Reis geliyor!" diye bağırışıldı. Savaşçı kalabalığı ikiye bölünerek Turgut Reis'e yol verdi. Reis –gözleri hayranlık ve gururla parlayarak– geldi ve Ali'nin alnından öptü. Ona; "Kara Yusuf'un tam bir çırağı olduğunu gösterdin, senden gelecekte çok şeyler umulur. Bugün Kara Yusuf ve şehit arkadaşlarının intikamını aldıktan başka, epeyce korsanın da hayatını kurtardın, çünkü düşmanda mukavemet imkânı bırakmadın" dedi. Uluç Ali'yi arka kasaraya götürdü. Orda; "Bak, delikanlı, senin yüreğini yiyen bir kurt var. O da aşağıda bu geminin ambarındaki şehit cenazesini hâlâ gömdüremediğindir. Karavellayı Cezayir'e göndereceğim. Sen de beraber git. Şehit karını Cezayir topraklarımıza gömdürdük-

ten sonra, oraya onarılmak üzere göndermiş olduğum bir berkendeye bin ve onunla beraber gel. Onun kaptanı Mürsel Reis'e söyle, biz İtalya'nın bu yakasının açıklarında bekliyoruz. Bizi kolay bulursunuz. Al, bu da senin payındır" dedi ve Ali'ye bir ke-se altın verdi.

Uluç Ali, Cezayir'e varınca doğru Emeti Teyze-ye gitti. Kadın, Uluç Ali'yi görünce, sevincinden hüngür hüngür ağladı; "Bırak oğlum! Bütün Kara Yusuf'un berkendesinde şehit olanlar için ağladık, ağladık. Hele senin için!.. Daha yaşını başını bulamamış bir çocukcağızdın... Sanki şimdi çocuk değilsin de nesen?.. Neyse, Allaha çok şükür, kurtuldun... Yahu üç dört yıl içinde yakışıklı koskoca bir delikanlı oldun..." diyor ve yüreğinin çırpınışından kurtarabildiği sözleri düzgün bir konuşuşa tertiple-yemiyor, sevinç ve heyecanından yerinde oturamaya-rak ve etekleri ziller çalarak fistanını kapınca, Ali'nin geldiğini müjdelemek üzere Zeynep, Ayşe-tülşakşaki ve öteki kadınların evlerine seğirtiyordu. Kadınlar pürmerak Emeti'nin evine koştular.

Ali, Zehra meselesini, gençliğin bu yoldaki ilk kederinin verdiği içten sadelikle kadınlara anlattı. İnsanlar ve bilhassa kadınlar, âşıklara hayranlıkla karışık bir merhamet, bir iç yakınlığı ve sıcaklığı du-yarlar. Ordaki kadınlar ise, vaktiyle sevgi denilen duygu tezliğiyle yanmış dipdiri ve capcanlı yürekler idiler. Zehra vakasını duyunca –Ali'yi evlatları gibi sevdikleri için– fena halde duygulandılar. Birisi, diz-lerine vura vura ve gözlerini sıkı sıkı; "Vah zavallı yavrucak daha çocuk daha toy; acı yüreğine fena işlemiştir" diyor; ötekisi: "Daha gencecik dul kaldı. Ben ne yapar, ona layık bir kız bulurum" diye teseli-ye kalkışıyor; bir başkası; "Oğlanı toydur, çocuk-tur diye niçin telaşa veriyorsunuz? Koca delikanlı! Tosun oğlan, uğradığı ilk kederde hemen çöp gibi kınılacak takımından değil ki!" diyordu. Uluç Ali, bu

kadınların arasında yasını avunduran bir yumuşaklık ve beraberlik buldu.

Ertesi günü hemen hemen bütün Cezayir cenaze alayında ve namazında bulundu. Zehra, Cezayir liman camisi avlusunda, hurmaların serin gölgesine gömüldü. Uluç Ali, o günden sonra her ne zaman Cezayir'e gelir ve kızın mezarı başında onun ruhuna bir Fatiha okursa, bir vakitler Siyerra Nevada'nın kuş uçmaz, kervan geçmez bir köşesinde işitmiş olduğu vahşi ve esrarengiz türkü ile Tortosa sokaklarında Morisko kızının "Allah!" diye çağırışının angısını gönlünde uzaktan uzağa duyar gibi olurdu.

Uluç Ali, her ne zaman sokaklarda görünse birçok sevimli kızların çift cehennemler gibi yanan kara veya ıslıl ıslıl çakan çakır gözleri, bazen dobra dobra açık kapılardan, bazen de utanç ve çekingenlikle kafes ardından bakarlar; Ali, sokak dirseğini dönünceye kadar onu takip ederlerdi. Hatta Tahtabacak; "Yahu, Ali, bu Zehra meselesi duyulduktan sonra bütün Cezayir kızları –hem de aralarında pek güzelleri de var, ha– 'Ah, bizi Uluç Ali sevse ve zevcesi olmak üzere istese' diye ardından hep ah ve vah edip duruyorlar. Hepsi de ardından değil a; görmüyor musun; bazı cesurları tosun ve toramanları, dayanamayıp kapıdan uğruyor ve önüne çıkıyorlar. Zehra kızımıza gani gani rahmetler olsun; fakat senin hiç de kabahatin olmadan şehit oldu diye, benim gibi yetmişine kadar bekâr ve dul kalacak değilsin ya. Sözümü dinle; Allah göstermesin ama, kolunu, bacağına kaybedip de gazi olmadan önce, bunların birinden birini alsan fena olmaz. Benim gibi tohuma kaçarsan senin de eninde sonunda Ayşetülşakşaki gibisine fit olmaklığın lazım gelir ha. Ama ne diyorum? Sen aldırmasan bile Emeti ve Zeynep teyzelerinin onların arkadaşları hiç de boş durmazlar a. Şimdiden bile çivi çiviye söker diye yerli ve Türk bütün Cezayir kızlarını altüst edip

duruyorlar. Hem de şimdi sana layık gelin değildir diye kimbilir kaç dünya güzelinin yüreğini kırıyorlardır. Kendileri vaktiyle sevdiler ve sevgilerine varmak için bir sürü felakete uğrayıp bin türlü sergüzeştlere daldılar a, sevgileri uğrunda canlarını feda edercesine fedakârlıklara katlanmadan, hiçbir şey yapmadan, sırf evde durup kocalarını bekleyenleri hor görürler. Sen bilmezsin; onlar ne kaynaklardır. Nee...e! Hele bizim Ayşetülşakşaki cadalozu; göğün kanatlı bir meleği bile olsa senin uğrunda cehenneme dalıp cayır cayır yanmayı göze almayan kızı, sana dünyada layık görmez" diyordu.

Günün birinde Mürsel Reis; "Uluç Ali, artık hazırız; yarın akşam gider, bütün gece yol alırız; İtalya yakasının açıklarında Turgut Reis'i, gün ışığıyla daha kolay buluruz" dedi. Uluç Ali, Hızır Reis'e (Barbaros'a) gidip elini öptü. Hızır Reis ona; "Gazan mübarek olsun evladım. Turgut Reis kardeşime selam söyle. Ben artık karada hamlamaktan bıktım! Nerdeyse denize açılacağım" dedi.

Ertesi gün akşamının batan güneşi, Cezayir limanının cam gibi sularının üstünde renk üzerine renk geçiriyordu. Bu, daha ziyade, masumiyetin utançtan kızarmasına benziyordu. Liman sularının sakin aynası pespembe oldu. Bu pembe gökte tek bir yıldız parlıyordu. O da akşam yıldızıydı. Limanın bir köşesinden fişuu fişuu... diye bir su fişiltisi oldu. Mürsel Reis'in berkendes, Turgut Reis'e kavuşmak üzere, yola çıkıyordu. Birdenbire berkendenin bordalarından dumanlar fırladı; ve "Elcezayir" berkendenin selam toplarıyla angılandı. Kıyıda biriken halkın çığrıışları, uzaktan duyulan bir kuş cıvıltısına benziyordu. Berkendenin sağlı sollu toplarının kat kat kabanar dağ gibi mağrur dumanları ve sesleri, denize açılmakta olan korsanların aklından, karadaki hayatlarının hatırasını hemen hemen siliyordu. Uluç Ali, içinden; "Keşke Zehra şehit olma-

saydı; o takdirde Cezayir'e her dönüş; bir saadet olurdu" diye düşündü. Fakat ne de olsa kızın cesedini denize attırmadığına veya yabancı ellerde bırakmadığına memnundu. Müsterih idi ki Zehra, hiç olmazsa ebedi uykusunu, dost Cezayir ufuklarının çevresi içinde yatarak geçiriyordu.

Berkende, bütün gece küreklere dayandı. Fecirden önce Bâd-ı sabâya (sabahyeline) ak yelkenler açtı. Akşamleyin Selerno körfezi ve Napoli'nin Kapri adası açıklarında, hemen hemen menekşe bir denizin üstünde Turgut Reis'in dört gemisini gördü. Hafif bir rüzgârla güneye doğru gitmekte olan dört yelkenli, akşamın son ışığında pembeleşiyorlardı. Mürsel Reis, onlara çarçabuk kavuştu.

Turgut Reis, Mürsel Reis'e; "Deryanın bu tarafında düşman gemisine rastlamadık. Zaten bu yakayı henüz geçen sene tartaklamıştık. Torre Anunziyata kulesinin kuzeyinde Skassata burnunda bir deniz karakolu var a, ona bir baskın yaptık. Yüz kişiden ibaret olan muhafızların topunu da esir ettik. Bunlardan aldığımız ve başkaca doğrulanan malumata göre; İspanya yakasında –yani bu taraftaki yakasında, Türk sularına korsanlık etmek üzere gemiler hazırlanıyormuş. Rodos'un Sen Jan şövalyeleri var a; onlar, bir daha Osmanlılara karşı savaşmayacakları hakkında Kanuni Sultan Süleyman'a verdikleri söze, dört beş seneden beri ihanet ediyorlar. İspanya, Rodos yerine, onlara Malta adasını vermişti. Orasını adamakıllı tahkim ettiler. Hızır Reis'le ben, şimdiye kadar Dersaadet'e (İstanbul'a) haber üstüne haber saldık. bu Malta adası kâfirlerin bir yuvası olmadan önce hesabı dürülsün, dedik. Fakat saraydaki pašaların hemen hepsi de sen vezir olup keselerini dolduracaksın, ben vezir olup keselerimi dolduracağım diye, boğaz boğaza geldiklerinde; sözlerimize kulak asan olmadı. Şimdi Malta şövalyeleri İspanya'yı kışkırtıyorlarmış. Sözün kısa-

sı, gidip İspanya kıyısına akınlar yapmalı. Bu kıyılarda olduğu gibi vaktimizi boşu boşuna geçirmiş olmayız. Hem de şu var ki, İspanya yakasına saldırdığımız zaman kıyı halkı yaygarayı basar ve bizim Anadolu kıyılarına doğru akın etmek üzere hazırlanan gemiler İspanya kıyılarının muhafazasına tahsis edilir. Biz yurttan uzağız; fakat asıl yurt serhadlerini ve kıyılarını burdan muhafaza eden biziz. İspanya kıyısını vurup kırmalı. Bugün burasını vurur; yarın orasını yakarız: Aynı zamanda dört beş yeri vurabilir ve herifleri çıldırtabiliriz. Dedik a, böylece bizim kıyılar kurtulur" dedi.

Beş gemiden ibaret olan filo, Korsika ile Sardenya adaları arasındaki Bonifaççiyo boğazından geçerek ve ordan su alarak Barselon'un kuzeyinde Tortosa'nın açıklarına geldiler. Uluç Ali, esirliği zamanında burdan geçerken şehri ve limanın ağzındaki iki kaleyi dikkatle gözden geçirmiş olduğunu ve binaenaleyh orasını iyi tanıdığını Turgut Reis'e söyledi. Turgut Reis de şehir ve limanı karış karış biliyordu. Ali'ye; "Limanı her ne kadar sen, ben ve burdakilerin çoğu biliyorsak da, orasını keşfetmeden baskın yapmak karanlığa kurşun sıkmaktır. Bu gece oraya yanaşırız. Sen kırlangıcı al; kırlangıcın -bildiğin gibi- iki sandalı var. Limanı, git, bir gör; hemen gel. Ben karaya çıkacak korsanları hazırlarım. Senin getireceğin bilgiye göre sefer programında değişiklik yaparız" dedi.

Ali, kendisine emredildiği gibi yaptı. Geri dönüşte Turgut Reis yüz kişiyi sandallara bindirmiş, hazır bulunduruyordu. Elli kişi kalenin birine, elli kişi de ötekine baskın yapacaktı. Limanın kuzeydeki kalesine Uluç Ali, ötekine de Koca Zeynel saldıracaktı. Ali, kendi partisine en kuvvetli korsanlardan on kişinin daha ilavesini istedi; Koca Zeynel'e de aynı surette davranması tenbihlendi. İki takım korsan icap ederse karadan karşılıklı olarak ışıklarla

haberleşeceklerdi. Kırlangıç dört sandalı yedeğe aldı ve Tortosa limanının yanına kadar çekti. Zifiri karanlıktı; o derece ki Ali, kendi sandalının içindeki kürekçileri bile göremiyordu. Denizden gelen rüzgâr tamamen dinmiş, kıyı yeli henüz almamıştı. Sekiz küreğin denize dalmasıyla sular fışıldıyor, ıskarmozlar gıcırıyor, köpüklerse pek parlak bir yakamozla yanıyordu. Kayıktaki korsanların biri yavaşça; "İyi ki bu yakamozlar, yirmi, otuz adım mesafeden görünmezler; yoksa karadakiler, denize kaç ke-re kürek saldıığımızı sayabileceklerdi" dedi. Biraz sonra hafifçe ağaran göğe karşı kalenin kapkara silueti ve daha sonra bir ejdarha dişleri kadar korkunç burçları seçilebildi. O burçlarda büyük toplar gizlenmiş bulunuyordu. O kuleler, apansızın cehennem ateşi gibi bir demir, zincir ve misket seli boşaltabilirdi. Bunun için ordaki nöbetçilerin parola istemeleri kâfiydi. Onların alacakları cevap, nasıl olsa, yanlış olacağına göre nöbetçiler hemen alarm işaretini verirlerdi. Fakat kayıklar, o kadar sessizce geldiler ve kararan sular da öylesine kararıyorlardı ki onları fark edebilmek imkânsızdı.

Uluç Ali, zaptı kendisine havale edilen istihkâmı ele geçirdikten sonra Koca Zeynel'in de işini bitirmesini bekleyecek, ondan sonra biri, limanın kendi ucunda, öteki de kendi tarafında demirli bulduları gemileri ateşe vereceklerdi. Limandaki kayıkların yarısı kadarı diplerinin temizlenmesi için kara-ya çekilmişti. Korsanların yanında topları çivilemek için çekiçler ve çiviler vardı. Kıyıya doğru giderken Ali, acaba bu şehrin sokaklarında keşdisini "Allah!" diye selamlamış olan Morisko kızı orda mıydı, diye düşünüyordu. Kayıklarda yer vardı. İcap ederse yüz kadar gizli Müslümanı kurtarabilirlerdi.

Ali, böylece düşünürken, sandal, kalenin eteğindeki kumsala usulcacık erişti. Dönüş yolunu emniyette bulundurmak için Ali, kayıklarda beşer kişi

bıraktı. Korsanlar, hiç gürültü etmeden kaleye doğru ilerlediler. Her an nöbetçilerin bağırmasını ve üstlerine bir arkebüs yayılımının boşalmasını bekliyorlardı. Fakat kalede çıt bile yoktu ve korsanlar, sağ selamet, duvarların dibine ulaştılar. Lakin duvarlar en uzun boylu korsanın başından, bir insan boyu daha yüksekti ve taşlarda hiç tutunacak bir delik veya çentik yoktu.

Duvarların bu özelliğine Uluç Ali, tâ esirliği zamanında dikkat etmişti. Ali beraberinde getirmiş olduğu güçlü kuvvetli ve uzun boylu on korsanın sırtlarını duvara dayattı. Her birine, avuçlarını yan yana tutturdu. Bu savaşçıların elleri, merdiven yerine kullanılacaktı. Ali, zeballa boylu bir korsan arkadaşın avuçlarına bastı; ve verdiği emir üzerine havaya fırlatıldı. Ali, duvarın üst kenarını kavrayınca kendisini duvarın üzerine çekti. Öteki korsanlar da böyle davranıyorlardı. Yukarıya çıkanlar, aşağıdakilere ellerini uzatarak yardım ediyorlardı. İssa yukarı! Mayna aşağı! denerek bütün korsanlar bellerinde, kullanmaya hazır üçer piştov ve kılıçlarıyla çarçabuk kule parampetosunun üzerinde toplandılar.

Kalenin üstünde doldurulmaya hazır on beş ağır top, içeriye çekilmiş durumdaydı. Korsanlar, hâlâ bir parola isteyen veya alarm işareti verenin çıkmadığına çok şaşıtlar. Birbirinden ayrılarak kalenin dört köşesindeki dört nöbetçi kulübesine gittikleri zaman, bu sükûtun sebebini anladılar: Bütün nöbetçiler horul horul uyuyorlardı. İspanyollar, korsanların böyle bir aslan ağzına başlarını sokabilmelerine hiç ihtimal vermemişlerdi. Nöbetçilerin elleri kolları bağlandı, ağızları tıkanı.

Nöbetçiler esir edildikten sonra korsanlar, kale muhafızlarının koğuşuna indiler. Orda uyuyanların bağlanması da kolay oldu. Birkaç dakika içinde bir el silah atılmadan ve hiç telefata verilmeden, limana hakim olan iki kaleden en kuvvetlisi zaptedilmişti.

Bütün esirler koğuşa toplanarak bir kişinin muhafazasına verildikten sonra çekiç ve çivilerle topların falya delikleri çivilenerek kullanılmaz bir hâle sokuldu. Artık büyük kale bir ticari emtia ambarı ve deposu kadar zararsız bir hâle konmuştu. Korsanlar paldır küldür kayıklara döndüler. Bu işin yağdan kıl çekercesine becerilmesinde görülen kolaylık, birçok korsanın cinine gidiyordu, "Herifler, sanki bizimle alay ediyorlar" diyorlardı.

Bu arada Tortosa şehri ise, her şeyden habersiz uyuyordu. Uluç Ali ve korsanlar hemen kayıklara gittiler. Orda Koca Zeynel'in yapacağı işareti beklediler. İşaret gecikince meraklanarak hemen karşiki kıyıya geçtiler. Ordaki kale de Koca Zeynel tarafından aynı kolaylıkla henüz zaptedilmişti. İki parti yine ikiye ayrılarak hilal gibi kavisli limanın karşılıklı iki ucuna vardılar ve gemileri ateşe vermeye koyuldular. Kıvılcım bulutları ve alev dilleri kıyı boyunca yer yer göklere yükselince, şehir, uyanaarak baskına uğradığının farkına vardı. Bütün kilise çanları aceleyle çalındı, şehirde yaygaralar koptu. Kısa mesafede karargâh kurmuş olan piyade, süvari ve topçu alayına baskına uğradıklarını bildirmek üzere ata hoplayan hoplayana, mahmuzlara basan basanıydı. Birçokları arkebüs ve zemberekli oklarını alarak, müdafaa etmek için, kıyıya koştular. Uluç Ali'nin yüz korsan kütlesinin piştovlarını görünce; "Aman, bana bir kurşun rastlar da ölürüm, neme lazım! Asker gelsin de o uğraşsın" diye taban kaldıran kaldırına oldu. Aradan çok geçmeden limana saldıran iki bölük korsan, limanın ortasına yerleşti.

Tam o sırada şehrin yukarı mahallelerinden erkek sesleri, çoluk çocuk ve karı kızın çığlıkları ve bağırılan şehadet kelimeleri duyuldu. Savaş gürültüsünü tınmayan korsan yürekleri bu kadın ve çoluk çocuk çığlıklarıyla biçildi. Uluç Ali ile Koca Zeynel

birbirine baktılar ve sanki aynı adam söylemişmiş gibi ikisinin de ağzından aynı zamanda, "Kurtarmalıyız" sözü çıktı. Bütün korsanlar sırt sırta vererek bağırganların çıktığı yere doğru ilerlediler. Orda elli çocuk ve silahsız erkeklerden ibaret bir kalabalığı saran İspanyollar, önlerine gelene kılıç sallamakla meşguldüler. Korsanları görünce kaçtılar. Korsanlar Moriskoların etrafında halka oldular. Her korsanın kılıçlı eli boşta, sol eli ise arkadaşının omuzundaydı. Piştov kullanmak lazım gelince sol ellerini arkadaşlarının omuzundan kaldırıp piştov sapına yapışıyordu. Zaten korsanlar, pek darda kalmayınca piştova davranmazlardı; ekseriya onları, bir son çare olmak üzere kuşaklarına sokulu bırakırlardı. Korsanlara göre savaş denilen oyun, silahların sultanı, kısa ve geniş yalın denizci palası, veya kısa denizci yatağanıyla oynanırdı.

Fakat birdenbire İspanyollar kovalanmadıklarını görünce toplanarak hücumla geçtiler. Artık düşman, kendisine saldıranların bir avuç korsandan ibaret olduğunu ve hemen hemen nerdeyse askerden imdat kuvveti geleceğini biliyordu. Korsanlar ve korsan halkasının ortasındaki Moriskolar, liman kıyısınca meşaleler gibi yanan ışığın aydınlığında bastıkları yeri göre göre kayıklara doğru geriliyorlardı. Korsan halkası, halkanın çevre kenarınca, kızıl, parıltıyan kılıç ve yatağanlar dolayısıyla, kenarları tutuşmuş acayip bir tekerleğe, bir çarkıfeleğe benziyordu. Bu ölüm halkası kayıklara vardı. Son Müslümanlar, kayıklara bindirilince, kıyıda toplanmış olan İspanyol kalabalığına, korsanlar olanca piştovlarını ateş ettiler. Düşman geriledi. İşte o zaman, kayıklara hopladılar. Kürekçilere; "Sıya!" emri verildi. Kayıklar kışın kışın giderek kıyıdan ayrılıyordu. Bu işin en tehlikeli ânına varılmıştı. Çünkü ayrılan kayıklardan atılacak piştovlar, düşmana ulaşamazken, düşmanın kıyıdan eteş ede-

ceği arkebüsler, kayıktakilere büyük telefata verdirebilirdi. Ne var ki; kayıklar, arkalarındaki karanlıktan Türkçe; "Sonda et! Kaç kulaç?" diye soran bir ses ve, "Bir buçuk kulaç!" diye yine Türkçe cevap veren bir başka ses duydular. İlk ses birisine "Dur!" dedi; sonra korsanlara; "Arkadaşlar, çabuk kayıklarınızı iki yana, sağa sola çekin!" dedi. Korsanlar arkalarına bakınca bir geminin gölgesini gördüler ve o geminin sağına soluna çekildiler.

Turgut Reis uzaktan korsanların liman kıyısında savaşmakta olduklarını çakmıştı ve icap ederse korsanlara yardım etmesi için, donanmanın en az su çeken teknesi olan kırlangıcı göndermişti. Kırlangıçta Balaban, sonda aldıra aldıra kıyıya yanaşmış ve bir göz atışta durumu anlamıştı. Kırlangıcın üç pruva topunu, ağızlarına kadar hurda demir, ıvırzıvır ve çakıl taşlarıyla doldurmuştu. Karaya akını yapan korsan kayıkları sağa sola ayrılınca "Ateş!" emrini verdi. Kıyıda toplanan kalabalığın ta suratına duman, alev ve dolgun bir misket peşrevi boşalttı. Sonra kayıkları yedeğe alarak ve "Yelken kürek yağlı börek!" diyerek donanmaya kavuştu.

Kurtarılan Müslümanlar, kalitalardan birine alındı. Uluç Ali, onlara gitti ve Tortosa'da kendisine "Allah!" diye bağırmış olan kızı aradı; fakat bu kafilenin arasında o yoktu. Aradan dört beş sene geçmiş olduğuna göre, kızın belki tanınmayacak surette büyümüş olduğuna ihtimal verdi ve "Aranızda, dört beş sene önce Tortosa sokaklarından geçirilmekte olan on üç, on dört yaşında bir Türk esirine 'Allah!' diye ünlemiş olan küçük bir kız var mı," diye sordu. İhtiyar bir kadın; "Hayır, yok! O zavallıyı ihtiyar annesiyle beraber 'Oto da fe'de yaktılar; hem de bizim mahallemizin ortasında ve evimizin önünde. Onlar yanarken bizi ateşlerin önüne dizdiler ve onların nasıl yandığını seyretmek zorunda bıraktılar. İlk önce saçları tutuşmuş, sonra gözleri

patlayıp akmış ve yağları cızır cızır ederek eriyip yanmıştı. Bakanlardan birimizi de onlar yanarken ağladı diye kaldırıp yaktılar. Allah rahmet eylesin; kızcağz bir gün bize gelip sokakta götürülen genç bir Türk esirini gördüğünü ve çok acıdığı için ona cesaret vermek üzere yüzüne 'Allah!' diye lâfza-i celâli çağırdığını söylemişti. O esir her kim ise onun kurtulması için dua eder dururdu. Zavalılık yanıp gitti" dedi; gözleri doldu. Uluç Ali, bir şey demedi, rengi attı ve derin bir iç çekişinden kendini alıkoyamadı.

Turgut Reis'in donanmasının suyu ve kumanyası azalmıştı. Gerçi korsanlar sefere çıkmazdan önce kendi kumanyalarını getiriyorlar, gemi bezirgânları da kilerlerini zahire, hurma, peynir, zeytin ve bunlara benzer bakkaliye ile dolduruyorlardı. Fakat sefer uzun sürmüş olduğu için bunlar hemen tükenmişti. Kumanya için Cezayir'e gitmek uzun işti. Onun için Turgut Reis donanmasını, Balear takımadalarının en büyüğü olan Majorka'ya götürdü. Orda San Servera limanına güpegündüz girdi. Limanda yedi küçük gemi demirliydi. Turgut Reis, zerrece mukavemete kalkıştırlarsa, topunu da hemen batıracağını söyledi.

San Servera'nın korsanlar tarafından basılma tehlikesi dolayısıyla içerlek Arta şehri, İspanyol donanmasına zahire ambarı yapılmıştı. Turgut Reis ora kumandanına istediği kumanyanın listesini ve bir ültimatom gönderdi. Kumanyanın gönderilmesini bekledi.

San Servera liman şehrinin yamacındaki küçük manastırın ihtiyar Fransisken papazı Fra Bernardo oranın Santa Mariya Majiyore kilisesinin ak sakallı papazı Don Jeronima ile beraber manastırın çiçekli çardağının altına oturarak denizi seyrediyor ve dertleşiyorlardı. Fra Bernardo fizyoloji ve botanik gibi konularla uğraşan bir adamdı. Don Jeroni-

mo ise kilisenin konfesörü idi (yani günah işleyenlerin günahlarını çıkaran papaz). Don Jeronimo ak sakalını sıvazlaya sıvazlaya Fra Bernardo'ya:

- Ah, bilemezsin, kardeşim Bernardo; bana itiraf edilen günahları kimseye söylememekliğim lazım. Fakat dayanamıyorum. Sizden de herhalde laf çıkmaz; zaten hemen hemen elli seneden beri arkadaşız. Korsanlar, bugün yaptıkları gibi, her ne zaman şehre akın ederlerse konfesiyonal (günahların itiraf edildiği kafesli yer) hiç olmazsa bir ay için, akşama kadar, arı kovarı gibi dolar, boşanır. Gelenlerin hepsi de kadındır; hepsinin de itiraf ettikleri günahlar aynı günahdır. Mesela, korsanlar geldi, -Allah belalarını versin gelirler a. Sonra bu herifler erkek. Eh olurlar a. Zaten insan dediğin ya erkek, ya kadın olur- dilim söylemeye varmıyor; nelerin olup bittiğini sen anlıyorsun değil mi?

Fra Bernardo hoşmeşrep bir ihtiyardı. Papazın sözünü burda bir gülüşle kesti ve:

- Hele şu ifşa etmediğin sırra bak. Korsanlar gelince, sanki hemen hemen her evde, her çalı dibinde kör körüne parmağım gözüne diye açıkça işlenen suçları görmemem için tamamen kör, hatta tamamen de sağır olmaklığım lazım gelir, dedi.

Öteki:

- Pekâlâ öyleyse! Günah çıkarıcı sıfatıyla bana da durmamacasına günah çıkarmak düşüyor. Günahlarının kefareti olarak ne ceza verebilirim? Onlara on bin kere Ave Mariya, on bin kere de Pater Noster dualarını okumalarını emrediyorum. Fakat işin garibi şu ki, nerdeyse günah işlemeyen, bu duaların onar binini peşin okuyacaklar; sonra da, "Günahın kefareti biz ödedik, gel keyfim gel! Artık gelsin günah!" deyip çıkacaklar. Hep kendilerine tecavüz edildiğinden bahsediyorlar; fakat asıl tuhafı, tecavüze uğramalarını dört gözle bekliyorlar. Başka bir şey de var; gövdelerinde taşıdıkları ço-

cukları, şimdiden kendi kocalarının çocukları imiş gibi seveceklerini söylüyorlar, dedi.

Fra Bernardo:

- Sana şaşarım, kardeşim. Kendi çocukları değil de "Ruhül Kudüs"ün çocukları mı yoksa? Elbette kendi çocukları, dedi.

(Bu pasaj, birçok batı yazarlarının ve bunların arasında Klod Farrer'in "Akdeniz" adlı kitabında rastgelenen şu cümlelerden mülhemdir: "Fransa'nın, İspanya'nın, İtalya'nın Akdeniz kıyılarında Yakınşark'ın çok badem gözlülerine rastgelinir. Akdeniz ırkları çok karışmıştır. Fakat bu hâle asıl Yakınşark korsanlarının sebebiyet vermiş olduklarına dair kuvvetli vesikalar vardır.")

Turgut Reis'in tahmini doğru çıkararak ertesi gün "akşam kum saati" boşanmazdan önce bir çok eşek ve katırlarla kumanyalar geldi. San Servera'dan ayrılırken donanmayı birçok San Serveralılar kıyıda selamladılar. Turgut Reis'in niyeti Tortosa'ya yakın şehirleri değil, fakat mesela Malaga gibi kuzey limanlarını vurmaktı. Donanma İviza adasıyla Fromentara adasının arasından geçtikten sonra İspanya'nın De la Noa burnunun açıklarına varınca, donanmanın alargasında giden kırlangıç, bir fıkaralı balıkçı kayığı yakalayıp Turgut Reis'e getirdi. Korkudan tir tir titreyerek; "Aman, canımıza kıymayın!" diyen üç balıkçıya Turgut Reis; "Sizin canınıza kıyacağımızı nerden biliyorsunuz?" diye sordu. Balıkçılar; "Eh büyük senyor! İspanya'da söylediklerine göre, siz tuttuğunuz insanları yavaş yavaş ateşte pişirir ve yemişsiniz. Gördüğünüz gibi bizim gövdemizde öyle yenmeye layık semiz et yok gibi. Birimiz burada kalsın, müsaade ediniz, ikimiz kıyıya gitsin, herbirimizin yerine ikişer koyun çalıp getirsin!" dediler.

Turgut Reis ve etrafındakiler güldüler. Turgut Reis birisini çağırdı ve kulağına; "Zahire, peynir ve

lezzetli yiyeceklerin her çeşidinden bunların kayıklarına koyunuz. Üç keseye de dokuzar altın mark koyunuz ve herbirini kayığa bırakınız" dedi. Sonra balıkçılara dönerek:

"Moriskoları Oto da fe'lerde yaktıkları zaman insan etinin insanın ağzını sulandıracak surette mis gibi koktuğunu hiç duymadınız mı?" diye sordu.

Balıkçılar; "Aman senyor, bizim ekmek parasını çıkartmak için balık avlamaktan vaktimiz mi artıyor ki gidip Oto da fe seyrederek insan etinin nasıl koktuğunu öğrenelim? Zaten günün birinde kendimizin Engizisyon mahkemesine çekilmemizden korkuyoruz" dedi. Balıkçıların en yaşlısı Turgut Reis'in kendisiyle alay ettiğini anladı mı ne? Hazin hazin güldükten sonra; "Zaten karada Engizisyon'dan korkuyoruz, denizde de senyurunuzdan ödümüz kopuyor; şimdi kıyıların hâlini bir görseniz" dedi.

Turgut Reis; "Kıyılarda ne oluyor?" diye sordu. Adam: "Barselon'dan tutunuz da, bu Da la Noa burnunun kuzeyinde Kartajena'ya kadar bütün kıyı şehri zenginleri, içerilere kaçıyorlar; bankalar ve trapezalar kapanıyor, paralar iç İspanya'ya taşınıyor, senyor" dedi.

Turgut Reis, "Haydi, sizi serbest bırakıyorum. Kayığınızı alıp gidiniz; korsanların, Türklerin ve Cezayirlilerin yamyam olmadıklarını söyleyiniz. Veyahut... Söylemeyiniz, varsınlar, ne düşünürlerse düşünsünler. Hatta bizi gördüğünüzü de bildirmeyiniz" dedi. Balıkçılar, nasıl teşekkür edeceklerini şaşırdılar. Hele kayıklarına gidip de orda konulanları görünce kayıktan gırtlaklarını patlatırcasına; "Eviva Seniyor Dragut!" diye bağıldılar.

Donanma, Akdeniz'de hemen hemen bütün yaz esen etegien rüzgârı, yani batı kuzey rüzgârıyla kolay voltalar vurarak Malaga önüne vardı. Turgut Reis, Uluç Ali'yi ve yirmi kadar reisi yanına çağırdı. Onlara Malaga'yı göstererek; "Şimdi bu yere dikkat

ediniz!" dedi. Hemen elli kadar dürbün Malaga'ya doğru yöneltildi. Şehrin batı tarafında ve arkasında güneş batmakta idi. Şehrin doğu tarafında Siyerra Nevada'nın üç bin beş yüz metre yüksekliğindeki karlı dorukları yükseliyor ve dağ zincirinin kayalık topuğu Algarrobo burnunda denize dalıyordu. Deniz kıyısında şehrin beyaz evleri, akşam ışığında pembeleşiyordu. Körfezin iki tarafındaki bataryaların himayesinde körfezin ortasında bir büyük kadirga ve bir de kalita yan yana yatıyorlardı. Bunlar, dalgaların üzerinde yavaş yavaş sallanıyorlardı. Korsan bayrağını İspanya devletinin ta burnunun dibinde gezdiren bu edepsiz donanmaya bataryaların ikisi de ateş açtı. Turgut Reis, körfezi inceleyenlere; "Şimdi soldaki bataryaya dikkat ediniz. Nah, işte, ordan duman çıktı. Yerini iyice belleyniz! Sen, Uluç Ali (Turgut Reis bu sözleri söylerken Ali'ye baktı ve kendi delikanlılık hâlini hatırladı), büyük kadirgaya dikkat et! Bu gece o gemiye hücum edeceksin!" dedikten sonra; "Şimdi açık denize dönelim. İspanyollar mağrur insanlardır. Kendilerinden korktuğumuza ve akın yapmaktan vazgeçtiğimize hükmederler. Donanmamızın uzaklaştığını gören şehir müsterih olur. Gece yapacağımız hücum da bu sayede bir baskın olur. Bu batarya ve gemilerin zaptı en çok, en çok bir saat içinde tamamlanmalı, ay kalktığı zaman her şey olmuş bitmiş olmalı" diye ilave etti ve oradakilere, göreceklere işler için ayrı ayrı emirler verdi.

İki saat sonra donanma, yıldızlı ve karanlık gecede heyulalar hâlinde Malaga'ya doğru ilerledi. Armanın ipleri, rüzgârda inliyor ve gemi pruvası dalgaları yırtıkça su fışkıltıları işitiliyordu. Limana yanaşılınca sandallar denize indirildi. Kayıklardan deniz, güverteden gözüktüğünden çok karanlık görünüyordu. Kürekçiler küreklerini gürültü etmeden sanki karanlıklara batıyorlar ve karanlıkları arkaya

itiyorlardı. Sandaldakiler bellerindeki piştovların düşmemesi için ellerini arasına kuşaklarına götürüyorlardı: Çünkü piştovun bir tanesi, kazara düşüp patlarsa düşman, bir baskın yapılmakta olduğunu çakardı.

Uluç Ali, karanlıkların içinden kendi sandalına doğru bir kürek şıpırtısının yanaşmakta olduğunu duydu. Bu şıpırtının, gece liman bekçiliği eden kolcu kayığından veya iki gemiyi muhafaza etmek için onların etrafında dolaşan bir karakol sandalından geldiğini hemen anladı ve sandaldakilere: "Dikkat ediniz, sakın piştov kullanmayınız. Bu işte yalnız bıçak kullanılacak; hem de gürültüsüzce" diye fısıldadı. Tam o sırada denizin üzerinden bir ses duyuldu. Bu ses, sağ taraftaki bataryadan geliyor; "Parola veriniz! Siz kimsiniz?" diye soruyordu. Limanın öteki bataryasından da aynı soru soruldu. Bu iki sese cevap olarak bir piştov ve arkebüs gümbürtüsü işitildi. Demek ki bataryalara saldıran iki grup işe başlamışlardı. Bataryalar, parolayı bu gruplardan sormuşlardı. Bu iki gruba verilmiş olan başlıca vazife; mümkün merteye çok gürültü yaparak bataryaların dikkatlerini kendi üzerlerine çekmek ve onların sandallara müdahalesinin önüne geçmektir. Limandaki iki geminin gözle kaş arasında sır olması icap ediyordu.

Limana bekçisi kol kayığının da bütün gözleri, bataryalarda olup biteni görmek merakıyla oralara dikilmiş olacaktı ki, Uluç Ali'nin binmekte olduğu sandala dört, beş adımlık bir mesafeye geldiği halde korsan sandalını görmemişti. Birdenbire kol kayığından bir ses; "Kimdir o?" diye sordu. Fakat cevap olarak korsan sandalı, kol kayığının sancak tarafındaki küreklerine büyük bir çatırtı ile çarparak hepsini budadı. Kürekleri çekenler, göğüslerine kendi küreklerinin palalarını yiyerek kayıklarının dibine iskambil kâğıtları gibi yuvarlandılar. Korsanlar

bu yuvarlanan insanların üzerine çullandılar. Uluç Ali, tam önünde, yerde bir ağartı gördü. Bu düşmanın yüzünün hizasında bir yüz daha gördü. Ona da bir pala salladı. Palanın kafatası kemiğini yardığını duydu. Boğaz boğaza kavga devam ederken kayık, su alırcasına sağa sola eğiliyordu. Ali'nin önünde birisi ayağa kalktı; bir eliyle bir şey kaldırıyordu. Ali onun gırtlığına sarıldı. İki de öteki insanların üstünde tepiniyor ve onları çiğniyorlardı. Aradan çok geçmeden o düşman da haklandı. Düşman sandalında artık iş bitmişti. Düşmanların kimisi öldürülmüş, bir kısmı da denize atılmıştı. Bu iş, bir piştov bile sıkmadan tamamlanmıştı.

Buraya kadar iş tıklarında gitmişti; fakat düşman kadırgası, apansızın şiddetli bir arkebüs ateşi açtı. Demek kadırganın iskele tarafını basmak için Uluç Ali'nin gönderdiği sandallar, baskın işini layıkıyla becerememişlerdi. Acaba kadırgadaki İspanyollar iki gözlerini kapatarak uyuyacaklarına her ihtimale karşı, tek gözle mi uyumuşlardı? Geminin iskele bordası boyunca bir dizi küçük küçük alev dilleri çakıp çakıp sönyordu.

Uluç Ali, hemen kadırganın sancak tarafına dümen tuttu ve gerek kendi sandalındaki gerekse kendi grubuna mensup öteki sandaldaki korsanlara; "Şimdi kadırganın sancak tarafına saldıracağız; siz gırtlaklarınızın yettiği kadar bağırıp çağırın!" dedi. Sandallar, artık gemiye yanaştılar. Korsanlar, yukarıya tırmanırken gök kubbesini sarsan bir gülbank çektiler. Düşman iskele tarafında meşgulken, hiç beklemedikleri bu arkadan hücum, onda metanet namına hiçbir şey bırakmadı. Korsanların önüne, karanlıkta gölgeler şeklinde düşmanlar çıkıyordu. Bir kılıç şakırtısı, bir kıyamettir köptü. Aradan çok geçmeden korsanların önüne başka gölgeler çıktı. Bunlar, İspanyol değil, iskele tarafından çıkmakta olan korsanlardı. İki ateş arasına alınan düş-

manın mukavemeti fena halde sarsılıyordu. Öteki korsanlar daha çabuk davranarak kalitayı ele geçirmişlerdi. Tam o sırada Ali'nin kulağını sağır eden bir kubur patladı. Kırlangıcın baş yelkencisi Balaban, Uluç Ali'ye bir mızrak saplamaya kalkışan bir düşmanı can evinden vurarak Ali'nin hayatını kurtarmıştı. Geminin zaptı çok gecikmedi.

Birkaç kılıç vuruşuyla gemi demirinin halatı kesildi. İşte o zaman Ali'nin emriyle birbiri arkasına, kısa ve eşit zaman aralıklarıyla dört el arkebüs ateş edildi. Böylece bataryadakilere, kadirganın ve kalitanın zaptedilmiş olduğu bildiriliyordu.

Kıyı rüzgârı almıştı. Gündüzün o boğucu hararetinden sonra, geceleyin serin bir kıyı rüzgârının eseceğini, Turgut Reis tam bir isabetle tahmin etmişti.

Zaptedilen gemilerin pruvaları liman ağzına doğru yöneltildi. Biraz sonra zaptedilen iki gemi ve onların yedekte çektikleri sandallar, açık denizde kaymaya başlarken karşılarındaki ufuktan da koca bir turuncu ay fırladı. Karanın iki tarafından selsirecilerin düdükları işitildi. Demek ki, iki bataryaya hücum eden korsanların reisleri, adamlarını çağırıyordu. Buysa baskın hareketinin her kısmının başarıyla sona ermiş olduğuna işaretti. Kadırğa ile kalita, hemen orsaalabanda ederek bataryaları susturmuş olan korsanların sandallarını beklediler. Onlar, az sonra göründüler.

İki düşman gemisi muayene edilince bunların Anadolu'ya akın etmek üzere hazırlanan bir kadırğa, üç kalitadan ibaret bir filonun bir kısmı, yani bir kadırgasıyla bir kalitası olduğu anlaşıldı. Kadırganın kış kasarasının altında, hepsi de birbirinden güzel on Müslüman kızı bulundu. Bunlar, Algarrobo şehrinden imişler. Filoyu oluşturan öteki iki kalita da Algarrobo'da imiş. O iki kalitanın savaşçıları, şehri günlerce basmışlar, yakaladıkları genç ve dinç

erkekleri, kürek çektirmek üzere, kalitaların forsalar koğuşuna zincirlemişler. Algarrobo şehrini böylece arar tararlarken ilk rastgeldikleri on güzel kıızı, Malaga'da filo kumandanının bineceği kadırgaya göndermişler. Kızların söylediklerine göre, kalitaların İspanyol savaşıları Algarrobo'da hâlâ baskınlarla meşgul imişler ve hâlâ da kızları yakalayıp yakalayıp, subaylar tarafından kullanılmak üzere kalitalara taşımakta imişler.

Kızların anlattıklarına göre; Algarrobo'daki iki kadırganın kaptan ve arkadaşları orada karada imişler. Bu heriflerin niyetleri, karada içtikten sonra gemilerine gidip eğlencelerini oradaki kızlarla tamamlamak imiş. Malaga'da kurtarılan kızlar, kurtarıldıklarından dolayı korsanlara nasıl teşekkür edeceklerini bilmiyorlardı. Sevinç gözyaşları döke döke korsanların ayaklarına kapanıp onları öpmeye uğraşıyorlardı.

Kızların söylediklerini duyunca, Turgut Reis, doğuya doğru rota tuttu ve kıyı kıyı giderek şafak sökerken korsan bayrağı gönderde ve kendi forsu da seren ucunda Algarrobo limanının önünde göründü. Oraya bir dakika önce varabilmenin imkânı yoktu. Uluç Ali, içinden "Allah vere de, şu Müslüman kızlarının imdadına vaktiyle yetişmiş olsak!" diye düşünüyordu. Fakat ışıyla güneşin doğuşunu müjdeleyen tan yerine bakıyor, kızlar yakalanıp gemiye getirileli bir gece geçmiş olduğunu düşünüyordu ve, ümitsizlenerek müteessir oluyordu.

İki İspanyol kalitasının içindeki tayfa, Turgut Reis'in forsunu görünce "Yandık!" dediler. Korkudan diz bağları çözüldü. Hiç kimsenin burnu kanamadan iki kalita teslim alındı. Kalitalardan birisinin kasara altında (kasaranın altında iki kat vardı. İlkine merdivenle, onun altındakine de ilkinden inen ikinci bir merdivenle inilirdi) on altı güzel kadın vardı.

Bunlar kasaranın hemen altındaki kumandan

ve subaylar salonuna kitlenmişlerdi. Kızlar, salondan aşağıya bir merdiven indiğini görünce, kalitanın salondan aşağısının, deniz seviyesinden alçak olacağını düşünerek, orasını -subayların tecavüzüne uğramadan önce- delmeyi ve kalitayı öylece baltırmayı düşünmüşler. Fakat aşağı kata inince oradan cephaneliğe açılan bir kapının mevcut olduğunu görmüşler. İşte o zaman aralarında, gözü, saçı kara mı kara, dişleri inadına ak olan Gazâl adındaki uzun boylu, iki çocuklu kadın, ötekilere; "Onlar, bize saldırdıkları zaman cephaneliği uçurmakla tehdit ederiz. Ya bizi serbest bırakırlar veya gemiyi uçururuz. Mesele cephaneliği nasıl ateşe vereceğimizdir" demişti. Kadınlar başbaşa vererek cephaneliği icabında nasıl tutuşturacaklarını düşünmeye koyulunca yine Gazâl; "Ey kardeşlerim, subayların kamaralarında mutlaka piştovlar, arkebüsler vardır. Ne duruyoruz? Haydi çabuk, kapıları kıralım ve onları alıp cephanelikteki barutla dolduralım. Duruma göre, ya kendimizi silahlarla savunur, ya da cephaneliği uçururuz" diye eklemiş. Kadınlar, kamaraların kapılarını zorlamışlar; orada birçok altın ve gümüş savatlı arkebüs ve piştov bulmuşlar. Cephaneliğe koşup onların hepsini doldurmuşlar. Kadınların başına geçen Gazâl, "Sevdiğim erkeği kendi koynumda kuvvetle sıkabilen şu kollarım, düşmanın kellesine de kılıcı aynı kuvvetle vurabilir. Ey kadınlar, kılıç çalabilen kılıç kuşansın, çalamayacak olanlar, belle-rine bu kamaları ve hançerleri takınsınlar. Hısım, akraba ve sevgililerinizin çamaşırlarını tokaçlarken kullandığınız kuvvetin yarısıyla birkaç ırz ve din düşmanının kötülüğüne son veririz" deyince kadınların hepsi de kılıçtan başka kamalar da takınmışlar. İşte o zaman Gazâl; "Yahu, kardeşler, biz burada niçin kümese kapanmış tavuklar gibi bekleyelim? İşte silahlıyız ya! Üst katta bir kişi, alt katta da bir kişi bırakırız. Gerekirse üst kattaki alttakine

'ateşle' emrini verir. O da cephaneliği ateşler, sen sağ, ben selamet olur. Biz çıkalım. Kalita nöbetçilerine ya bizi bırakmalarını veya gemiyi uçuracağımızı söyleriz. Haydi kapıyı kıralım!" diye onları coşturmuş. Kapıyı kırmaya koyulunca kapı dışındaki İspanyol nöbetçileri "Tek durun, yoksa ateş ederiz" demişler. Fakat Gazâl, kapıda açılan bir delikten dışarıya arkebüsle rastgele ateş ederek, "Siz önümüzden savulunuz! Yoksa cephaneliği tutuşturup gemiyi uçururuz! Davranmayın! Yoksa yakarsız!" diye bağırmış. Tam o sırada şehirde zilzurna sarhoş oluncaya kadar içmiş olan iki kalitanın subayları ve kumandanları gemiye sendeleyerek gelmişler. Bu herifler -tatlının, yemek sonuna bırakılması gibi- kadınlara tecavüz etmeyi de eğlencelerle geçen bir gecenin en hoş ve en zevkli eğlencesi olarak sona bırakmışlardı ki, tadı damaklarında kalsın. Bir kalitanın kumandanı içki ve kadın ırzına geçmek arzusuyla patlamış çürük bir domates gibi sulanan ağzını şapırdatarak "Bu güzel kâfirleri kirletip berbat etmek kadar hoş, dünyada ne var ki?" diyormuş. Tam o sırada iki kalitanın nöbetçileri hemen hemen bir ağızdan; "Dragut'un filosu!" diye bağırmışlar.

Bu bağırışı duyan kadınlara büyük bir sevinç ve gayret gelmiş. Kapıyı devirip pürsilah dışarıya uğramışlar. Kalitanın kumandanı; "Kılıcımı getirin! Haydi müdafaaya Espanya! Santiyago!" diye bağırmaya koyulmuş. Bazı savaşılar ise Gazâl'a, "Aman, yüksek Senyora, sizin kılınıza bile ilişmediğimizi söyleyiniz" derken, Endülüslü kadın "Silahlarımı verin!" diye bangır bangır bağırarak kumandana: "Güzel kâfirleri kirletip berbat etmek kadar hoş, dünyada ne var, değil mi?" diyerek ileriye fırlayınca elindeki piştovun namlusunu herifin altına dayayıp ateş etmiş.

İki kalita da bayraklarını alaşağıya ettiler. Küreğe konulan Algarrobo gizli Müslümanlarının hep-

si serbest bırakıldı. Onların yerine İspanyollar zincire vuruldu. Ondan sonra Algarrobo şehri çevrilerek talan edildi. Oradaki Müslümanların hepsi Cezayir'e götürülmek üzere gemilere bindirildi. Bir kadirge ve üç kalita Cezayir'e gönderildi.

Artık Uluç Ali Turgut Reis'in sağ kolu gibi idi, Uluç Ali'ye bir berkende hediye etti. Berkende mükemmel bir tekneydi. Hem de pek iyi bakılmıştı. Güverte kum ve sünger taşıyla oğulmuş ve yıkanmıştı, gelin çarşafı gibi ağarıyordu. Kaplamaların arasındaki kara ziftler ise kapkara bir mürekkep ve cetvelle çizilmiş gibiydiler. Gemide yüz kadar savaşçı ve denizci vardı. Hepsi de Uluç Ali'yi şehit olmuş sanıyorlardı ve acıyorlardı; onun reisliğini sevinçle kabul ettiler.

Uluç Ali, hemen ertesi günü sürekli top talimlerine başlattı. Berkendede "Doldur!" ve "Ateş!" emirleri ve bataryaya sürülüp geri çekilen top tekerlerinin gökler gibi gürültüleri, artık hiç eksik olmuyordu. Uluç Ali, berkindenin her ne kadar çevik de olsa, zayıf bir gemi olduğunu ve hücum ederek savaşmaktan ziyade kaçarak savaşacağını düşünerek ambardaki büyük yedek toplardan üç tanesini geminin ardına yerleştirdi; öyleki, kış kasaradaki kamarasında ancak uzanacak kadar yer kaldı. Kamaranın çoğunu koca top işgal ediyordu. Geminin yalnız seren başında değil, fakat aşağıda sancak, iskele ve kışta dürbünlü gözcüler bulunduruyordu.

Uluç Ali Sardanya adasına doğru dümen tuttu. Fakat tam Sardanya adasının Spartivento burnu gözükmeye talihsizliğe bakın ki, bir av gözükeceğine, gözcüler bir fırtınanın yavaşmakta olduğunu bildirdiler. Sardanya tarafından beliren kapkara bir bulut mavi gökleri, çarçabuk yaslı rengiyle örtüyordu. Çok geçmeden berkende, o kazan gibi köpürüp kaynayan denizlerde, toptan ateş edilen çakıl taşları gibi çarpıp açılan deniz püskürmelerinin ve

yaygaralar salıp geçen sağnakların içinde kayboldu. Gemi rahatsızdı, yalpaya yattığı zaman kolay kolay kalkmıyordu. Berkendenin alabora olması tehlikesi vardı. Bu hâle bir çare bulmak gerekti. Uluç Ali, odabaşı Akça Durmuş'a; "Topları aşağıya ambara alın, ne kadar ağır eşya varsa hepsini indirin, safralık olsunlar. Dikkat edin, toplar, elinizden kaçmasın" dedi.

Her topa dört manga insan ayrıldı. Her mangaya topun dört tarafında yer alarak, her ucu topun ön, arka ve iki yanına bağlanmış iplerin öteki serbest uçlarını tutuyorlardı. Elleri denizin tuzlu sularıyla şişmiş ve yara hâline gelmişti. Berkende bir yana yaslanınca dört takımın iki takımı bütün kuvvetleriyle iplere asılarak topu eğilen güverte üzerinde yokuş yukarıya çekiyorlardı ki, top aşağıya yuvarlanıp aşağıdaki deniz dayılarını ezmesin. Fakat yokuşun yukarısında bulunanlar biraz sonra – geminin o tarafı eğilince– kendilerini yokuşun altında buluyorlardı. O zaman yokuşun tepesinde imiş gibi duran karşiki mangalar iplere can havliyle asılıyorlardı. Altta kalanlar, iplerin karşiki arkadaşlarının yaralı ellerinden kaymaması için Allah'a dualar ediyorlardı. İşte böyle uğraşla uğraşla baş taraftaki ve kış taraftaki üçer büyük top ve bordalardaki sekiz küçük top –birer birer yalpa köstekleri çözülerek– ambara indirildi. Onları hep omurga boyunca sıkıfıkı bağladılar.

Berkende yüksekteki yükten kurtulup da safraca ağırlaşınca dalgalara kolaylıkla binmeye başladı ve böylece alabora olmak tehlikesi önlendi. Fırtına bir gün, bir gece devam etti, sonra dindi. Toplar hemen yerlerine konuldu. Fırtınanın dindiği sabah, denizi enikonu bir sis kaplamıştı. Berkende Napoli'nin Kapaççıyo açıklarında bulunuyordu. Geminin gözcüleri, sisin içinde, heyula hâlinde, Napoli limanına ait en kudretli kadirga olan Santa Trinidad sa-

vaş gemisini seçebildiler. Bu korkunç kadirga, beş küçük ticaret gemisinden ibaret bir kafilenin başındaydı. Gemiler, birbirlerini göremiyorlardı; fakat mevkilerini belli etmek için sürekli trampet ve çan çalıyorlar; arasıra da havaya arkebüsle ateş ediyorlardı. Uluç Ali, Santa Trinidad'ı görünce, hiç onun şüphesini uyandırmadan korkunç geminin alargasından geçti. Sabah olduğu için kadirga buğu içinde kararıyordu. Kadirga sislerin içinde kaybolunca Uluç Ali, arkada deve katarı gibi gelen ticaret gemilerinin yanından geçti ve onları saydı.

İşte ondan sonra Uluç Ali'nin yaptığını, bazıları bir delilik saydılar. Ali, kafilenin sonuncu gemisine yanaştı ve sessizce borda verdi. Napolililer berkenmeyi görünce hemen teslim oldular. Uluç Ali, böylece gemilerin beşini de teker teker zaptetti. İki son gemide bir savunmaya yeltenme oldu ve birkaç el arkebüs atıldı. Herhalde kadirgaca bunlar işaret arkebüsü sayıldı ki, savaş gemisi geri dönmedi.

Bu iş olup bittikten sonra korsanları bir gülme dir aldı. Sis kalkıp da Santa Trinidad kıçında sandığı beş gemiden ibaret kafileyi göremeyince gözlerine inanamayacaktı. Korsanlar "İşte o vakit zımba sakallı Frenk kaptan, etrafındakilere; -Ben yola çıktığım zaman tüccar gemisi kafilesi arkamda mıydı, değil miydi?- diye soracak" diyorlardı. Elbette böyle bir şey varid olamazdı. Çünkü epeyce ilerledikten sonra kadirga arkasında sandığı gemilerden çan çalınmadığının farkında olacak ve iş işten geçtikten sonra onları, siste kaybolmuş diye aramaya kalkışacaktı. Hiç kimsenin burnu bile kanamamıştı. El çabukluğu marifet diye işte buna denirdi.

Ali, bu beş gemiyi beraberinde götüremezdi. Onlara ayrı ayrı yirmişer savaşçı ve denizcisini verse kendisi savaşsız ve denizcisiz kalacağı için berken denin pruvasını ister istemez Cezayir'e doğru tuttu. Zaptettiği gemiler, Milano malı birçok çuha ve başka

yünlü eşyayı İspanya'ya taşıyorlardı. Beş gemideki ganimet, bütün berkende halkını zengin edebilirdi.

Uluç Ali, Cezayir'e son olarak uğradığı zaman ardı sıra ah, vah çeken kadın ve kızların arasında, kocasıyla Cezayir'e yeni göç etmiş Yörük karısı Ümmüşan Bacının on beş yaşında Hatice –ona Hatçe derlerdi– adında bir kızı da vardı. Doğrusu Tanrı o kızın boyunu bosunu, endamını, simasını özene bezene yaratmıştı. Saçlarının bilek kadar kara örgüsü, topuklarını dövüyordu. Bunca inceliğine rağmen bir çelik tel kadar kuvvetli ve cıva gibi de çevikti. İlk bakışta insan onu pısırik ve çekingen sanırdı; fakat gözlerini insana çevirince ceylan bakışlarının hiç de ürkek olmadığı görülürdü. Uluç Ali, İspanya'dan dönüşünde Hatçe, genç korsana âşık olmuştu. Annesi Ümmüşan Bacıya; "Anne, ben varırsam, ona varırım; yoksa kimseye varmam" demişti.

Bu sözleri duyan annesi, ilk önce şaşakalmıştı; fakat sonra öfkeden küplere binmişti. Ümmüşan'ın kocası, Anadolu'dan gelir gelmez korsan yazılmıştı. İki sefer yapmış ve şehit olmuştu. İşte o zaman Ümmüşan Bacı, kızını bir korsana ve de denizle münasebeti olan başka bir meslek sahibine veremeyeceğine yemin etmişti. Ümmüşan Bacı, kızı paylaşınca, Hatçe kız, iki elini kalçasına koyup kollarını meydan okuyucu bir tarzda testi kulpu yaptı ve; "Anne! Anne! Ben artık çocuk değilim! (Sözünün burasında iki elini memelerine şrak şrak vurarak) Bak göğsüm ne kadar dolgun!" dedi. Kızın kireç gibi solan yüzünde gözleri iki kara ateş olmuştu. Annesi farkına varmadan onun yeni gelişen şiddetli kadınlığının ve dişiliğinin mahrem bir teline dokunmuştu. Kız da isyanında utanma ve ayıbı bir kenara fırlatarak dişiliğin bütün o korkunç çıplaklığıyla

meydana çıkmıştı. Annesine; "O erkeğe varacak sen değilsin, benim! İstedığıme varacağım... Sen anne, hiç sevmedin galiba. Evet, babamı sevdin; ama benim sevgim başka. Onun kollarının beni sardığını duymak istiyorum. Onun dudaklarının sıcaklığını kendi dudaklarımın üzerinde duymayı öz-lüyorum. Onun okşayışını çıplak gövdemin üzerin-de duymaya can atıyorum. Tohumunun bana geç-mesini istiyorum ve istiyorum ki, tâ içimde onun tohumundan olma çocuğunu geliştireyim, dünyaya doğurayım, o çocuğu memelerimle besleyeyim" de-mişti. Kızın duygusu o kadar korkunç ve vahşi bir alev hâlinde boşanmıştı ki, bacı kendini bir iki adım geriye atmıştı. Birdenbire kapısı açılan yakıcı bir fı-rının karşısında imiş ve yüzünü ateşten koruyormuş gibi elleriyle yüzünü örtmüş ve sonra bayılıp düş-müştü. İşte o zaman Hatçe annesine acıdı ve öyle konuşmuş olduğuna pişman oldu. Ne var ki o piş-manlık, Uluç Ali'ye karşı duyduğu fırtınamsı sevgiyi azaltmak şöyle dursun, çoğaltmıştı.

Uluç Ali, Turgut Reis'e kavuşmak üzere Cezayir'den ayrılınca Hatçe'nin işi gücü Turgut Reis'in -yani Uluç Ali'nin- ne zaman Cezayir'e döneceğini sormak olmuştu.

Önde berkende, arkasında da beş tüccar gemisi olduğu halde Cezayir'e girerken, Uluç Ali, limanın bütün gemilerindeki dürbünlerin kendi üzerine çevrilmiş olduğunu sanıyordu. Onun için geminin selam topu atışı, yelken söndürüşü ve demir salışı gibi ha-reketlerini kılı kırk yararcasına bir dikkatle yaptırdı.

Hatçe, evinin üst katında oturuyordu. Top seslerini duydu. Bunları sık sık duyuyor ve duydukça da canı sıkılıyordu. Uluç Ali, yok olduktan sonra neylesindi gelip giden gemileri? Derken limanda al-kışa benzer gürültü oldu. Evin önünden geçen so-kağa büyük bir kalabalığın yaklaşmakta olduğu an-laşıldı. Ne dedikleri anlaşılmıyordu. Fakat birçok in-

san birden konuşuyordu. Konuşanlar yaklaştıkça sözler teker teker seçiliyordu. Birdenbire kızın gövdesinden bir şimşeğin elektrik akıntısı geçiyormuş gibi oldu. "Uluç Ali" sözlerini duyar gibi oldu, yerinden fırladı, pencereye koştu. Yüreği hızla çarpıyordu. Kalabalığın önünde yürüyenin biri, yanı başındakine: "Yahu, şaka değil, beş gemi dolusu çuha ve yünlü mallar. Cezayir'e üç kış yeter de artar bile."

Hatçe'nin başı dönüyordu. Bütün gövdesi, tepeden tırnağa, "Uluç Ali geldi mi?" diye acitan, burkan bir soru olmuştu. Hatçe dayanamadı. Beline kadar pencereden sarkarak sokaktan geçen kalabalığa "Uluç Ali geldi mi?" diye bağırdı. Kalabalıktan birkaç kişi "Geldi!" dediler. Kız, Kadir gecesi imiş de gök yarılarak birdenbire cenneti görmüşmüş gibi oldu, dikildi ve "Allah!" dedi.

Kızın tu hareketini gören kalabalık, onu Uluç Ali'nin akrabası sanmışlardı. Ona; "Aşağıya, aşağıya bak!" diye bağırdılar. Kalabalığın ardı sıra birçok korsanın ortasında Uluç Ali, yürüyordu. Uluç Ali, kızın sualini duymuş ve verilen cevap üzerine sevincini de görmüştü. Hele o "Allah!" sözü, hatıra bugusunun içinden aklını ta Tortosa sokağındaki Morisko kızına götürmüştü. Uluç Ali, kıza dikkatle bakıyordu. İşte tam o sırada kız, gözlerini aşağıya eğdi. İki de bakış bakışa geldiler ve ikisinin de gözbebekleri ötekininkinde tutuştu. Uluç Ali, çift cehennemler gibi yanıp yalvaran ve yakan gözleri gördü. Sanki kız, gökten yıldızları topluyordu ve o dakikada avuçlarını açıp Ali'ye uzatıyor ve hepsini de ona veriyordu.

Kızın ise o dakikada gözlerinde cennet ve yüreğinde cehennem yanıyordu. Kasıklarında bir eriyiş ve çözülüş vardı. Yüreği, göğsünde varyoz gibi çarpıyor, başı sevinçler içinde fırl fırl dönüyor, tepeden tırnağa titriyordu. İki genç birbirine dudaktan bir şey söylemediler. Zaten söylemeye ne gerek

vardı? Bakışları, her şeyi, sözden çok daha açık anlatmıştı. Kızın ilk önce benzi atmış, gözleri mor harenip çukurlaşmış, sonra yüzü renkle harlamıştı.

Emeti Teyzeye, Zeynep'e ve Ayşetülşakşaki'ye genç korsan, kendisine pencereden bakan ve "Allah!" diye bağırarak kızını anlattı. Zeynep Teyze; "A, anladım; şu Türkmen kızı, Yörüklerin Hatçe!" dedi, gözlerini açarak ve gülümseyerek; "Ooo..o! Maşallah, turnayı gözünden vurmuşsun, ama o da turnayı gözünden vurmuşa benziyor. İkiniz de usta nişancısınız, maşallah. Ama, ne diyeyim, doğrusu birbirinize layıksınız. Biz bu meseleyi uzaktan uzağa duymuştuk. Kız sana varacağını söylemiş, fakat annesi, eli maşalı ihtiyar kadının birisi; inatçı mı inatçı. Kıza 'seni ona -yani sana- vermem de vermem!' diye tutturmuş. Söylediğim gibi, kızın annesi, dediği dedik, koduğu koduk dik kafa bir insandır, mutlaka ayak direr. Fakat kız, serbest Türkmen kızıdır, hem de ferman dinlemez takımındandır, 'Serbest kız' dedimse fena anlama alma, ha! Korkmadan bir ordunun içinde bırakabilirsin. Dur hele, ilk önce kız, sonra bizler, yani Emeti ve Şakşaki anne, bu işin hakkından geliriz. Zaten bu işte bütün Cezayir seninle beraber olur. Başında şeytan tüyü mü var, ne? Bütün Cezayir'in kalbini kazandın" dedi.

Uluç Ali, "Teyze" dediği ve canı gibi sevdiği bu kadınların sözlerinden cesaret alarak ertesi günü Hatçe'nin evinin önünden geçmeye karar verdi. O sokağa girmek yok mu; kendisine kendi gemisinden yüz kere daha kuvvetli bir kadırgaya rampa etmekten zor geldi. Uluç Ali tam evin önünden geçerken, evin içinde hafif adımların tahta merdivenlerden aceleyle tıkırdayarak indiğini duydu, kapı açıldı. İşte Hatçe kız, fıtasını takmış, elinde testi, Uluç Ali'nin ardısına çeşmeye doğru koşuyordu. Onun kara gözleri, Uluç Ali'nin üstünde mutlulukla parlıyordu. Ali, dönüp baktı. Onun da gözleri se-

vinçle aydınlandı. Sanki birbirini asırlardan beri tanıyorlar, asırlardan beri birbirinin hasretini çekmiş bulunuyorlardı. Uluç Ali kıza:

"Merhaba, Hatçe!" diye selam verdiği zaman, sanki dünyanın en tabii bir hareketini yapıyordu. Kız parmağını dudaklarının üzerine koyup; "Şişşş! Şıışş!" dedi. Ali, dönüp yürümekte devam etti. Ve yürüdükçe, kızın adımlarının kendi arkası sıra tintin geldiğini duyuyordu. Sanki o tıkırtılar yüreğinin çarpışlarına tempo tutuyorlardı. Ali, cesaret aldı, yürüdükçe yürüdü. Şehrin dışarısına çıktı ve kısa süre deniz kenarını kovaladı. Hatçe'nin adımları kumların üzerinde okşayıcı bir surette fısıldıyordu.

Uluç Ali'nin gönül gözüne görünen bir kadın vardı. Yeryüzünde rast geldiği bazı kadınların yüzlerinde gönlündeki hayali kadının bir kısmını görüyor ve yüreği onlara doğru akıyordu. Fakat işte bu kaç-göç tanımayan kara kız, o hayalin bir kısmı değil, fakat bütünüydü. İnsanın olur da gönlünden bir şey kopardı ve insan gönlünden kopanı sevdiğine verirdi. Fakat Ali'nin gönlünden bir şey kopmuyor, ama gönlü olduğu gibi kopup Hatçe'ye gidiyordu. Ali'nin başı, pek yüksek bir uçurumun kenarındaymış gibi duygu tazeliğiyle fırl fırl dönüyordu.

Mavi gökler altında mavi denizlerin, avaz avaz bağırmakta olan bir insan kalabalığının uğultusunu andırarak ve şimşekler gibi çakarak gürr! diye sıcak kumların üzerine heybetli davranışı, iki genç yüreğe hayatın meydan okuyuculuğunu temsil ediyor ve o yürekleri derinden derine karıştırıyor ve adeta büyülüyordu. Ali, kendisi ve Hatçe'yi ıssız, deniz kenarında başbaşa kalmış görünce kendini tutamadı, kızı sarınca ayaklarını yerden kesti ve dudaklarını dudaklarının üzerine bastı. Kızın kurtulmaya çalışmadığını, tam tersine dudaklarını aradığını görünce sevinçle çıldırdı. Uluç Ali, tâ özünden kopup gelen vahşi bir samimiyetle kıza:

"Hemen Şimdi kaçalım! Uzaklara gidelim, hemen Şimdi gidip nikâhımızı kıydıralım!" derken heyecandan yaprak gibi titriyordu. Uluç Ali, kızın őrkek protestolarını yatıŐtırmaya bile kalkıŐmıyordu. Kız:

"Hiç böyle Şey olur mu? Şurada oturalım da konuşalım" dedi. Kız kendisine Ali'den ziyade hakimdi. Ali, kendini topladı; orada sıcak kumların őrzerine oturdular. Birbirlerine doyamıyorlardı. Sözze gelmeyecek kadar mutluydular.

Orada geçirdikleri zamanın farkında olmadılar. Ne var ki, bir veya birkaç saat őrnce her türlü kayık ve yelkenden halli olan enginin őrzerinde –apan-sızın denizden peyda oluvermiŐ gibi– iki genç, bir gomine kadar őrnerinden bir kırlangıcın geçmekte olduğunu gördüler ve ŐaŐakaldılar. Gemi, denizin őrzerinde sessizce kayıyordu. Kızın ve Ali'nin yüzü utançtan kıpkırmızı kesildi. Birbirine abayı yakmaları, herkes tarafından seyredilmek őrere sahneye konan tiyatro piyeslerinden değildi. Aralarında geçenler bir sır olarak ancak aralarında kalacaktı. Onları başka kimse bilmeyecekti.

Kırlangıcın kı kasarasında geminin kaptanı olacak adam, elinde dőrübünü, onlara bakmakta idi. İki genç birbirinden ayrıldılar. Uluç Ali, gemiyi, güya bir mesleki gözle süzüyordu. Hatçe ise, elinde bir çöp kumlara daireler çiziyordu. Kaptan uzun dőrübününü gözlerinden ayırarak koltuk altına sıkıştırdı ve bir elini gençlere sallayarak; "Yaşasın!" diye bağırdıktan sonra gençleri kendi hallerinde bırakmak őrere başını denizden tarafa döndürdü. Gemi uzaklaŐınca, Hatçe, kaşları hafifçe atık olarak Uluç Ali'ye:

– Hani ya, "benim uzakları görür denizci gözlerim var" diyordun? dedi. Durdu ve sonra "Kaptan dőrübünde gördüğünü gidip anneme söyler mi acaba? O herif dőrübünle bakarken sen beni hâlâ öpüyor muydun?" diye sordu. Uluç Ali:

"Hayır, gidip söylemez! Bu, bir yabancı kayık. Sen, bu kıyılarda direk donanımının böylesini hiç gördün mü? Bu gemi, Anadolu'dan siftah buraya geliyor. Cezayir hayatına ait olmak üzere burada ilk gördüğü şey, biz olduk. Kaptan, bu ilk görüşünü uğurlu saymazsa haltediyor demektir. Fakat selam verişine bakarsan, adam ilk olarak seninle beni, o deminki hâlimizle görüşünü hayra yordu" diye cevapladı.

Ali, kızı şehir kıyısında bıraktı. Daha doğrusu kız Ali'yi şehir kıyısında bıraktı. Çünkü Uluç Ali'yi o heyecanlı hâlinde, değil geçen küçük bir kırlangıç, fakat bir büyük filo bile Hatçe'nin dudaklarından ayıramazdı. Bir çalının rüzgârı altında son öpüş verişildikten sonra kız, Ali'den kopup kaçtı. Uluç Ali, sanki havayı ve bulutları adımlıyordu, sevincinden göklerde uçuyordu, ne tarafa yürüdüğünü umursamıyordu. O kara kasırga gibi büklüm büklüm uçan saçlardan, tatlı dudaklardan ve okşayıcı parmaklardan bir hava içinde sarhoş, başını almış gidiyordu. Uluç Ali, eğer çift süren bir çift öküze çarpmadıysa, veya bir hurma ağacı gövdesine, alnı ile "güm!" diye toslamadıysa, bu, iyi talihliği, muhakkak âşıkların koruyucusu olan Tanrı'ya borçluymuştu.

O gün Uluç Ali, hiçbir iş göremedi. Yalnız olup bitenleri gidip sıcağı sıcağına teyzelere anlattı. Teyzeler, iki gencin kendilerine hakim olmalarını ve şimdilik birbiriyle bir daha görüşmemelerini; çünkü kızın annesi duyarsa, kadının "kızımı vermem de, vermem!" diye tutturacağını söylediler. Ne var ki, kendileri yavaş yavaş ihtiyar kadının fikrini çeceleceklerine, iki genç sabrederlerse bu işin partırtısız ve gürültüsüz olup biteceğine emin olduklarını eklediler. İşte o günden sonra teyzelerin her biri—sanki ötekilerin hiç haberi yokmuş gibi— Ümmüşan Bacıya misafir gidiyor ve Hatçe'yle fiskos ediyordu. Teyzelerin hepsi de çöpçatanlıkta ne kadar

usta olduklarını gösteriyorlardı. Fakat teyzeler Uluç Ali'ye; "Ne kadar usta olursak olalım, bu işi ancak iki, üç ay içinde görebiliriz" diyorlardı.

Uluç Ali, teyzelere:

"Hem iki, üç ay kadar uzun zamanı Cezayir'de geçireyim, hem yattığım yerden iki üç adım ötedeki Hatçe'yi gidip görmeyeyim; işte bunu yapamam" dedi. Bundan dolayı iki, üç ayı denizde, uzakta ve seferde geçirmeye karar verdi. Berkendenin baş ve kışındaki topları çıkarttırdı. Onların yerine başa ve kışa on ikişer okkalık güller atan, on beşer karışık üç top koydurdu. Beş ticaret gemisinin en yürük ve sağlamını da savaş gemisine çevirttikten sonra gidip Hızır Reis'i ziyaret etti. Hızır Reis onu; "Gel bakalım oğlumuz!" diye gülererek kabul etti. Uluç Ali ondan sefere çıkmak izni rica etti. Hızır Reis (Barbaros) izni, güle güle verdi ve "İnşallah, galip olarak kısa zamanda dönersin de düğün şenliğini yaptırırız" dedi.

Uluç Ali, "düğün" sözünü duyunca şaşaladı. Hızır Reis, genç korsanın şaşkınlığını gördü ve daha da güldü. Uluç Ali'ye:

"Biz, dürbünle yalnız deniz ufuklarını mı arayıp tarıyoruz sanıyorsun?" dedi. Uluç Ali, içinden:

"Vay anasını, demek ki Cezayir'de çit olsa koca Hızır'ın hemen kulağına gidiyor! Sakın gemide bize dürbünle bakan kaptan Hızır Reis olmasın?" diye düşünüyordu.

Turgut Reis Pensikola'da toplanan Müslümanları kurtarmak niyetiyle o limanı basmaya karar vermişti. Uluç Ali'ye Pensikola'ya giden İspanyol imdat kuvvetlerinin yollarını kesmeyi emretti. Uluç Ali de İspanya'dan esen batı rüzgârlarıyla kıyı kıyı Alkala'ya doğru yol aldı. Bütün bakışlar Pensikola'ya giden büyük imdat kuvvetlerini görmek üzere kıyıya dönmüştü.

Sıcak boğucuydu. Güneşin ışığı insanı kör edercesine parlıyordu. İspanya dağlarının kızgın kalyalarına sürünerek gelen rüzgâr hiç de serin değil, yakıcıydı. Bütün denizci ve savaşçılar, kan-ter içinde idiler. Geminin sancak tarafına bakan kıyılar, tamamen insansız denecek kadar ıssızdı. Hafifçe yeşile kaçan kurşuni dağların tepeleri yassıydı. Bunlardan dik ve kayalık yarlar iniyordu. Kıyıda bir sürü küçük koylar vardı. Bunların kumsallıklarınının bazıları kurşuni, bazıları kahverengi ve kimisi de göz alıcı bir surette parlayan altın kumlarla bezenmişti. Bu dağlarla o koyu mavi denizin arasında Katalonya eyaletinin en ehemmiyetli kara yolu geçiyordu. Bu yolun bir ucu Fransa'ya, öteki ucu da Güney İspanya'ya dayanıyordu.

Uluç Ali savaş gemisi reisi bir savaşçıydı. Savaşta, savaştan başka bir şey düşünemezdi; fakat aynı zamanda da tığ gibi bir delikanlıydı. Ne var ki; bir delikanlı olmasına rağmen gene Hatçe'yi düşünmüyordu. Onunkisi, herkesin bildiği düşünmek veya hatırdan çıkmamak gibi bir şey değildi, bambaşka bir duyguydu. Cezayir'de, gözleri Hatçe'nin gözleriyle ilk buluştuğu anda, gönlü doğunun daha da doğusundaki bir enginden sanki dev bir şafak söküyormuş gibi büyük bir musikiyle titreyip vıngılda-mıştı. Uluç Ali, Hatçe'yi hiç düşünmediği ve hiç de hatırlamadığı anlarda bile gönlünün en kuytu ve içkil yerinden o musikinin akışını duyuyordu. Evet, Türkmen Hatçe'den önce Endülüslü Zehra'yı sevmişti, yine de seviyordu. Fakat savaş bir tarafa, sevgi kaynağı olan bir yürek, bir kişiyi sevince artık başka bir insanı sevmezlik edebilir miydi? Yalnız bir kere seven insanlar, Uluç Ali gibi yüreklerle kıyas, sevgi züğürdü yüreklerdi. Uluç Ali, böylece duyar ve kendi içinden gelen musikiyi gönül kulağıyla dinlerken, İspanya'nın oralardaki kıyılarına bakıyor ve İspanya sahilinin bu kısmının Cezayir'e ne kadar

benzediğini düşünüyordu. Birkaç hurma ağacı olsaydı, tıpkı Cezayir diyecekti. Fakat neydi o berkendeye doğru gelen şey? Bir kayıktı. İçinde de biri erkek biri kız iki kişi vardı. Berkendeye el sallayarak işaret ediyorlardı. Geldiler. Bunların birisi ihtiyar bir baba, ötekisi de çocuk denecek kadar genç kıızıydı. Bunlar Müslümandılar. Baba ve kız balıkçılık ediyorlardı. Bunlar güneydeki bir tepenin ardında birçok İspanyol piyade, topçu ve süvarisinin gelmekte olduğunu Uluç Ali'ye bildirdiler.

Uluç Ali, dürbünüyle yola bakınca, orada küçük bir kara noktayı seçebildi. Fakat onun ne olduğunu farkedemedi. Dürbünü gözlerinden ayırdı. Gözlerini dinlendirdikten sonra, onu gene gözlerine getirdi. Gördüğü kara nokta, yalnızca bir süvariden başka bir şey değildi. Biraz sonra bu süvarinin arkasında vakit vakit bir şeyler parlayıp sönyordu. Bu lekenin bir süvari kıtası olduğunu, parıltıların da parlak miğferlerden geldiğini anladı. Uluç Ali'nin gemisi, kıyıdan yarım mil mesafedeydi. Aradan çok geçmeden süvariler, berkendenin tam karşısına geldiler. Bu süvari kıtasından sonra daha kalabalık süvariler geldiler. Süvariler kılıçlarını çekmiş idiler. Birkaç korsan; "Bunlar atlarını denizin üstünden sürüp bizi kılıçtan geçirmeye çalışacaklar galiba" dediler. Uluç Ali, gemiye İspanya bayrağının çekilmesini emretti.

Süvarilerin ardısıra çok uzun bir kara sütun sökün etti. Bunlar da piyadeler idi. Tam o esnada denizi sondalamakta olan bir korsan "dokuz kulaç!" diye bağırdı. Uluç Ali, berkendeyi çok daha yakına getirebilirdi. Fakat düşmanı şüpheye düşürmekten çekiniyordu. Bu mesafede düşman şüphelense bile o kadar ürkmezdi; çünkü uzaktan gemi, yakından olduğu kadar tehdit edici görünmezdi. Kalabalık süvarilerin bir çoğu, ellerini kaldırıp gemiye mendil salladılar. Demek ki düşman, berkendeyi bir İspanyol gemisi sanıyordu. Gemi, her ne kadar seyir hâ-

lindeki gibi hızla ilerlemiyor idiyse de gene belli belirsiz bir tarzda yavaş yavaş kıyıya yanaşıyordu. Düşman süvarisi, dalkılıçlarının ve miğferlerinin parıltıları ile güneşin altında bir ateş seline benziyordu. Uluç Ali, süvarilere ateş etmedi; çünkü bunlar, ilk ateşte atlarını dörtnala sürerek kolaylıkla sağa sola kaçabilirlerdi. Barut ve gülleleri asıl piyadelere alıkoymalıydı. Uluç Ali; "Topları kıyı yolunun üzerine yöneltin, fakat ancak işaret ettiğim zaman ateş edin!" dedi. Piyadelerin ardısına topçular göründü. Onlar da gemiyi dostane bir tarzda selamladılar. Bu sırada sonda kullanan denizci "Altı kulaç!" diye bağırdı. Uluç Ali, bundan fazla yanaşmak istemiyordu. Artık topların tam tesir edeceği mesafeye gelmişti; fakat gemi yine de yavaş yavaş kıyıya doğru kayıyordu. Topçular, toplarının yanında duruyorlar; hiç ses çıkarmıyorlar, dikkatle yola bakıyorlardı, yalnız arma iplerinde rüzgârın tatlı ve yumuşak türküsü, bir de pruvada ara sıra denizin şıptırtısı duyuluyordu.

Piyadeler, sık nizamda yürüyen uzun bir sütun teşkil ediyordu. Hepsinin de gözleri denizin masmavi ve parlak sırçası üzerinde yüzen, beyaz yelkenli güzel gemiye dönüktü. Onu mutlaka hayranlıkla seyrediyorlardı. Sıcak bir günün zorlu yürüyüşü esnasında gönüllere serinlik ve ferahlık veren bir manzara idi gemi.

Geminin tam karşısına düşen yerin yarım deniz mili uzunluğundaki kısmı, deniz yüzünden bir ila iki insan boyu yüksekte olarak ve dümdüz uzanarak denizi kaplıyordu. Burdan daha kolay ve iyi bir hedef aransa bulunmazdı. Uluç Ali, İspanya bayrağının indirilerek onun yerine korsan bayrağının çekilmesini emretti. Korsan bayrağı, kunder üzerinde yükselirken Ali "Ateş!" işaretini verdi; birdenbire bütün toplar, kulak patlatıcı bir gürültüyle gürlediler. Gemi, topların tepkisiyle geriye doğru yaslanırken, göklere doğru da beyaz duman bulutları fırlattı. Topların

kustuğu ateş ve demir tufanı, düz yolu bütün uzunluğunca süpürdü. Korsan ve denizciler, gülbank çekmediler; çünkü savaşmıyorlardı; yani kendileri tehlikede değildiler. O koca piyade sütununun elli altmış kulaç uzunluğundaki bir kısmı, takımıyla ortadan kalkmıştı. Toplar, tekerleklerinin üzerinde hırladılar; geri çekilirken çarçabuk doldurulup gene bataryaya sürüldüler. Bir daha ateş edildi. Toplara hitaben "Heyyy gidi koca kara dayılar!" diyen olduğu gibi "verin veriştirin!" diye bağırırlar da oldu. Bu ikinci ateşte piyade sütununun bir kısmı daha toz duman içinde savrulup karman çorman edildi.

Toplar, şaşılacak bir hızla ateş ediyordu. Ateşi yiyen yaya askerler o kadar şaşırılmışlardı ki, put gibi yerlerinde duruyorlar; kaçamıyorlardı. Top ateşinin yavaş yavaş kıyıya üfürülen dumanları, kıyı boyunca çıkıntılı kayalara fiske fiske takılıyordu. Uluç Ali, geminin daha da yanaşmasını emretti. Artık baskın muvaffak olmuştu. Düşman, geminin dost olmadığını, tabiatıyla anlamıştır. İlk piyade sütununun ardısıra gelen ve korkunç kara geminin hızla yanaşmakta olduğunu gören askerler paniğe tutuldu. Uluç Ali, toplara üç pay çakıl taşı doldurulmasını emretti. Ateşi yiyen sütunun kaçanları ve şaşalayıp kaçamayanları kaynaşan bir kara küme teşkil ediyorlardı. Toplar, gene bunlara nişan aldı. Geminin gönderdiği çakıl taşı girdabı, yolu dev bir süpürge gibi temizliyordu.

Bundan sonra toplar, salvo değil, karadaki küçük kara noktalara teker teker ateş etmeye koyuldular. Gemi, usul usul kıyı boyunca kayarken, kıyıda kayalar arasında elleriyle tırmanmak suretiyle kaçmakta olan askerlerden oluşan küçük kara noktaları birer birer vuruyordu. Bu kara noktalardan biri vurulunca gemiden bir alkış gürültüsü kopuyordu. Topun gürleyişinden sonra bir sonuç alınamadığı görülünce gemiye buz gibi bir sükût hakim olu-

yordu. Bu iş, topçularda bir talim mahiyetini almıştı. Çünkü ekseriye devletin beylik gemilerinde nişancılıktan ziyade topların çabuk doldurulup ateş edilmelerine ehemmiyet verilirdi; çünkü deniz savaşlarında ekseriya gemiden gemiye kısa menzilden ateş edildiği için nişancılığın o kadar önemi yoktu. Burada ise geminin yolu, sallanışı ve karaya mesafesi hesaba katılarak nişan alınacaktı. Korsanlar, bu gibi hesapların ustasıydılar, her top atışta kıyından "gürr!" diye topun yankısı geliyordu.

Artık bu iş tamamlanmıştı. Gemi orsaalabanda ederek kıyından uzaklaşmaya koyuldu. Volta icabı gemi, kuzeye yöneldi. Uluç Ali, dürbünle kıyıya doğru bakarken, beygirler tarafından çekilen birkaç batarya topu seçebildi. Uluç Ali, hemen fikir değiştirdi. Berkendeyi gene bocaalabandaya verdi. Piya-de ve süvari nisbeten kolay kaçabilirdi; fakat süvari topçular öyle kolay kolay kaçamazlar, kaçsalar bile topları kaçıramazlardı. Ne var ki, kıyıdaki topçular kaçmadılar. Hemen atlarından inince topları yol boyunca gemiye doğru yönelttiler. Düşmandaki bu karşı koyma yeltenışı gemidekileri sevindirdi. Karşılık vermeyen bir düşmanı ezmek, korsanların pek de hoşuna gitmemişti. Karadaki toplar hemen ateş ettiler. Gemi yavaş yavaş dönerek pruvasını kıyından ateş edilen noktaya verdi ve ateş etti. Karadaki batarya var iken birdenbire yok oluverdi. Yolun ortasına kırılmış kundaklar, bulutlara ateş edecekmiş gibi havaya bakan namlu ağızları ve paramparça edilmiş tekerlekler yığıldı.

Bataryanın gemiye ateş etmek üzere hazırlandığını gören süvariler, atlarını durdurmuşlardı. Yolun o noktası içeriye doğru döndüğü için süvarilerin teşkil ettiği sütunu, güllelerle kışından başına kadar delmek mümkündü. Berkendenin topçu ustası "Bir de arkalarından tokat yerlerse gidecekleri yeré daha tezden ulaşırlar!" diyerek toplarını boşalttı. Yolun

topçulara ait olan kısmının gerisinden elbiseleri pırıl pırıl parlayan bir subaylar topluluğu çıkakoydu. Bunlar, bu askeri kıtanın kumanda heyeti ve kurmayı olacaktı; doğaldır ki, askerlerinin gözleri önünde kaçamazlardı. Uluç Ali, subayları göstererek;

"Bunlara da tuzu biberi yerinde bir korsan selamı gönderiniz" dedi. Toplar atılınca kıyıda ayakta duran kimse kalmamıştı. Sanki dev bir ölüm tırpanı hepsini birden biçmişti. Bu hâle Uluç Ali bile şaştı. Ateş ne kadar büyük bir nişancılıkla yapılsa da böyle istisnasız öldüremezdi. Herhalde gülleler kayalara çarpınca, kırılıp savrulan taş parçalarıydı ki bu işi böyle kökünden halletmişti.

Uluç Ali, bir askeri kafilenin mutlaka kalabalık ağırlıkları olacağını düşündü. Ağırlıklar kafilesi, top seslerini yahut kafilenin baş tarafının başına gelenleri duyunca, ya yerli yerinde duracak veya geriye doğru kaçacaktı. Onun için berkendeyi güneye doğru ilerletti. İki burun aşıldıktan sonra, Uluç Ali, tahminlerinde yanılmamış olduğunu gördü.

Yolun hemen hemen bir çeyrek deniz mili uzunluğundaki bir kısmı, bir sürü yük arabalarıyla kapkaraydı. Dörder at koşulu koca yük arabaları, kısa tekerlekleri üzerinde yürümüyorlar, duruyorlardı. Bu yük arabalarının yanında yüzlerce yüklü katır görünüyordu. Bunların yanında ilaç için olsun, biricik insan yoktu. Dürbünle dikkatle bakılınca yamaçlarda küçük küçük kara noktaları seçmek kabil oluyordu. Bunlar yük kafilesini bırakıp da kaçmış olan mekkârecilerdi. Uluç Ali "şu masum hayvancıklara acıyorum, ama düşman bizim masum insancıklarımıza acımıyor" diye düşündü ve ateş emrini verdi.

Ağırlıklar kafilesini gören korsanların arasında; "Doğrusu herifler, Pensikola'ya kümeli imdat kuvvetleri gönderiyorlarmış" diyenler oldu. Toplar, ateş edince, ateşin tesirini görmek için, Uluç Ali, dürbününü gözlerine götürdü. Ateş, tesir etmemiş

değil, etmişti. Fakat yolda hâlâ birçok arabalar ve koşulu olarak tekme ve çifte atan hayvanlar görülüyordu. Ne var ki, korsanlar can-ü gönülden nişan aldıkları zaman, yolda diri ve dik duran namına bir şey bırakmayacaklarını iyi biliyorlardı. Nasıl oluyordu da korsanların burdaki top ateşi tesirsiz kalıyordu. Uluç Ali düşündü ve işi çaktı. Korsanlar, hayvanlara acıdıkları için baştan savma nişan alıyorlardı. Uluç Ali, içinden "A köftehorlar ben de sizin kadar acıyorum, ama gelgelelim, bizimkisi çocukça merhamet" diye düşündü. Topçulara gülererek "Ama da güzel nişan alıyorsunuz" dedi. Onlar çakıldıklarını anladılar ve berkendenin boylu boyunca bir kahkaha selidir boşandı.

Artık Uluç Ali, berkendenin başını Balear adalarına doğru verdi. O gece Uluç Ali'nin gözleri uyku yüzü görmedi. Gördüğü ancak Kara Hatçe'nin yüzü idi. Acaba teyzeler ne yapmışlardı? Ümmüşan Bacıyı kandırabilmişler miydi? Orasını kim bilirdi? Nihayet Uluç Ali, uykuya daldı. Hatçe hakkında aklından geçen hülyalar, rüyasına dönmüştü ki odabaşı Kırıl-gıç Veysel gelip onu uyandırdı ve "İspanya tarafından bize doğru büyük bir kalita geliyor, bizi gördüğü halde dümen kırmadı; demek ki savaştacak" dedi.

Uluç Ali, yukarıya çıktı. Bütün Akdeniz, ay ışığında gümüş bir çarşaf gibi ışıldıyordu. Bu ışığın üzerinde iki mil kadar açıkta kalita kapkara belirliyordu. İki gemi, hemen hemen birbirinin üzerine yürüyorlardı. Demek ki, bir gece savaşı olacaktı. Eh, varsın, hayırlısıyla olsun.

Berkendede, on dokuz oturakta otuz sekiz kürek ve her kürekte üç payzen olmasına karşılık, kalitada yirmi dört oturakla kırk sekiz kürek ve her kürekte de dört payzeni vardı: Yani berkendede yüz on dört kürekçi, fakat kalitada yüz yetmiş iki kürekçi vardı. Bu iki çeşit geminin taşıdıkları savaşçı ve top adedi de hemen hemen aynı nispette ol-

duğuna göre Uluç Ali'nin üzerine gelmekte olan kalita, berkendeden iki misli kuvvetliydi. Fakat berkendenin bu sayışla, fakirliği, nitelikle giderilmişti. Berkendenin kuvveti azdı, fakat özdü.

Uluç Ali, hemen savaş hazırlığı emrini verdi. Mehterin gümbürtüsüyle korsanlar uyandılar. Pek az sonra iki gemi de top menzili içine girdiler. Uluç Ali, berkendeyi düşman kalitasının rüzgâr üstüne çıkarmıştı. Bunu becerebilmekle gençliğine rağmen düşman gemisi kumandanına denizcilikte ne yaman dersler verecek durumda olduğunu gösterdi. Uluç Ali'nin becerikliliği top ateşinde de belli oldu. Deniz ağır dalgalıydı. İki gemi de kalkıp kalkıp iniyorlar; yana yatıp dineliyorlar ve bu esnada ateşlerini birbirinin canevine işletmeye çalışıyorlardı. Düşman, yenmek hususundaki acelesinden ekseriya iki dalga arasındaki çukurlardan ateş ediyor ve Uluç Ali'nin direk uçlarındaki çubuklarını uçuruyordu. Fakat Uluç Ali, gemi dalga başına çıktıktan sonra inmeye başlarken ateş ediyor ve düşmanın su kesiminin altını deliyordu. Hem de Uluç Ali, rüzgâr üstünde olduğu için, düşman gemisi berkendeden öteye eğilince bir bordası hemen hemen karinesine kadar şişman bir yanak gibi meydana çıkıyor, çok güzel bir hedef teşkil ediyordu. Sonra düşman kalitasına karşı Uluç Ali "Taksimli ateş" diye icad ettiği bir ateş tarzını tatbik ediyordu. Yani her top, düşman gemisinin muayyen bir noktasını hedef seçiyordu. Bu türlü ateş edebilmek için de Cezayir'in korsanları gibi nişancı yetiştirilmiş olmak gerekti.

Düşman gemisinin su kesiminden aşağısı, enikonu gülle yedikten sonra Uluç Ali, topçu ustasına direkleri köklemesini emrini verdi. Topçu ustası Çakır Mevlûd, topların falya deliklerinden püsküren dumanla yüzünün zinçan gibi kapkara olduğunun farkında değildi. "Kâfirin su altına tam sekiz delik açım!" diye bağıriyordu. Direklerin köklenmesi em-

ri gelince Çakır Mevlûd "Eyvallah Reis!" dedi. Top namlusunun üzerine eğildi. Top namlusunun altındaki takozu dört beş kere çekip kaktı. Biraz arkaya çekildi. Meşaleyi falya deliğine dokundurdu. Top, gümüşi parlayıp ağaran ay ışığında kıpkızıl bir alev dili saldı ve geriye fırladı. Uluç Ali; "Pek yakından geçti; tekrar dene!" diye bağırdı. Top doldurulunca topçu ustası, topa yine yanaştı. Geminin dalgalar üzerindeki hareketlerine dikkat ediyordu. Birdenbire gene meşaleyi değdirdi. Rüzgâr namludan çıkan kara dumanları topçu çıraklarının yüzlerine üfürdü. Topçu ustası zincirli, çift güllerin gidişini takip ediyordu. Birdenbire üç köşeli şişkin bir yelkenin durduğu yerde, yarı yerinden kırılmış bir direktan ve rüzgârda upuzun süzülüp yapraklanan bir bez parçasından başka bir şey kalmadı. Birkaç korsan aşka gelerek; "Yaşa, Çakır Mevlûd!" diye bağırdılar.

Sancak topunun ateşi, güdük kalmış direk parçasını yelkenleriyle beraber düşmanın başkasarasının üzerine yığıdı. Şaka değil, top talimlerinde korsan topçuları bir buçuk dakikada bir ve hızla ateş ettikten başka mükemmel nişan almayı öğrenmişlerdi. Düşman gemisi hiç olmazsa on beş dakika müddetle – yani yıkılan yelken, direk, seren ve donam ipleri parçaları temizleninceye kadar– ateş edemeyecekti. Berkende hemen döndü; düşman gemisine pruvasını yöneltti. Uç topunu boşalttı. Direk ve yelken parçalarını temizlemek üzere düşmanın başkasarasına üşüşenlerin hemen hemen topu da seren ve yelken parçalarının arasında kaldı.

Düşman ateş edemeyeceğini anlayınca forsa gardiyanlarına emir verdi. Gardiyanların sıırım kamçıları havada yankılanıverdi, kıvrıldı; sonra piştov patlamaları şiddetiyle forsaların sırtında şakladı. Düşmanın amacı, savaşçı sayısı üstünlüğünden yararlanarak rampa etmektir. Ne var ki, o ağır dalgalı havada küreklerden pek istifade edemiyordu. Düş-

man ilerleyince berkende geriliyor ve ister gerilesin, ister ilerlesin, düşmanla kendi arasındaki aynı mesafeyi muhafaza ederek basıyordu topu!

Düşmanın başkasarasından direk ve yelken parçaları temizlendikten sonra, berkende yelkenlerinden faydalanarak düşmanın kışından ayrılmıyordu. Düşmanın iki küçük dümenevi topu ve bordalarındaki küçük kaval külverin topları, berkendenin omurga toplarına kıyas, bir hiç gibiydiler. Uluç Ali, bazen de düşmanın külverinlerinin kendisine dönmeyeceği açıdan, düşmanın sancak veya iskelesine ateş ediyordu. Bir seferinde düşman, borda toplarını, top lumbarlarından arkaya doğru iyiden iyiye döndürebildi ve bu sayede berkendenin çadır altını süpürdü. Berkendede iki korsan şehit düştü; sekiz korsan da yaralandı. Uluç Ali, dişlerini gıcırdatarak "Kaybettiğimiz çadırlık bezinin yüz mislini şu düşman gemisinden -Tanrı izniyle- elde ederiz; yalnız şehit olan arkadaşlar geri gelmez" dedi.

Berkende, inatçı bir eşekarısı gibi gelip gelip kalitanın ardını dövüyordu. Kalita, yavaş yavaş eriyor gibiydi. İnsanca da verdiği telefata yüksekti ki, artık rampa etmeye çalışmıyordu. Şafak sökerken Uluç Ali ve öteki korsanlar, artık rampa edelim mi, etmeyelim mi yollu bir muammayı halletmeye koyuldular; ne var ki muamma, birdenbire kendini halletti; çünkü düşman, bayrağını mayna ederek teslim oldu.

Uluç Ali, kalitayı döverken bile bu işi, gemiye acıyarak yapıyordu. Çünkü keskin denizci gözü, geminin ne kıyak, yakışıklı, kullanılması kolay, dayanıklı ve yürük bir gemi olduğunu bir bakışta kestirmişti. Gemide enikonu baharat ve şarap vardı. Fakat Uluç Ali, ganimetten ziyade gemiyle meşguldü. Marangozlarla konuşup danıştıktan sonra kalitanın batmadan Cezayir'e götürülebileceği ve orda on beş gün sürecektir bir tamirle yeni gibi olabileceği anlaşıldı. Bunun üzerine berkende ve kalita, Cezayir yolu tuttu.

Savaş bittikten sonra gemi ambarından pek acıklı bir kafile, güverteye çıktı. Yaralı gazilerin bazılarının kolları, bazılarının bacakları sarılıydı. İki, üç kişiyi de sedye ile taşıyarak savaşçı güvertesine çıkardılar. Berkendede yaralılara marangoz Bilal Ağa bakardı. Denizde iken boş vakitlerinde birçok çiçekleri ve otları kaynatır, yağları eritir, havanlarda bir şeyler döver, çeşit çeşit merhemler hazırlardı. Cezayir'deyse, bu gibi şeyleri karısı yapardı. İlaçlarında kaynar zeytinyağı, kantoron çiçeği ve barut baş yeri tutarlardı.

Uluç Ali, şehitlerin Cezayir'e götürülmesi fikrini ileri sürdü. Fakat şehit korsanların yakın arkadaşları kendileri sağ iken, laf arasında, eğer şehit olurlarsa, karaya değil, fakat denize gömülmek arzusunda olduklarını söylemiş bulduklarını anlattılar. Onun için bütün berkende halkı, savaşçı güvertesine toplanarak her ne kadar şehitlerin cenaze namazı kılınmazsa da imkân mevcut olduğuna göre cenaze namazı kıldılar ve şehit korsanlara gülbank vurarak ve ayak uçlarına top gülleleri koyarak, yeni doğan güneşle kıpkızıl çakan Akdeniz'e havale ettiler.

1530 yılının Ağustosunda dünyanın en faal, en kalabalık ve hareketli yeri, belki de Barselon şehri ve limanıydı. Oraya yaya ve süvari habercilerin yüzü gidiyor, yüzü geliyordu. Kral ve kumandanların yaverleri kaynaşıp sağa sola seğirtiyor, yüksek devlet memurları tumturaklı tavırları ve şaşaalı kıyafetleriyle ötede beride boy gösteriyorlardı. Hollandalı ve Alman asilzadeler, sırmalı ve renkli elbiseleriyle, koyu renklere bürünmüş İspanya asilzadeleriyle kaynaşıyor ve hepsi de ateş gibi yakan güneşin altında buram buram terliyorlardı.

Bütün bu debdebeli ve tantanalı kalabalığın

mihrak noktası, şehrin ortalarına doğru, dörtyol ağzındaki büyük bir bina idi. Burada Landskenht denilen bir tabur Alman gönüllü askeri, Habsburg Kral hanedanının renklerine bürünmüşler, kapılarda nöbet bekliyorlardı; çünkü Avusturya Kralı ve şimdi İmparator Beşinci Şarl yahut Şarlken geçici olarak bu binada karargâh kurmuş bulunuyordu.

Şehir sokaklarındaki kargaşalık ve gürültü, binanın iç dairelerine yaklaşıldığı nisbette azalıyor ve iki heybetli ve dev nöbetçiyle muhafaza altına alınmış olan bir iç kapının önünde tamamen dinip saygı uyandırıcı bir sükûta yer veriyordu. Bu kapı, Başnazır İtalyan Gattinara'dan başka herkese kapalıydı; çünkü içeride İmparator Şarlken önemli devlet işlerini Başnazırıyla başbaşa vererek görüşmekteydi.

Odanın içerisinde Şarlken kırmızı kadifelerle döşeli büyük bir koltuğa oturmuş, Başnazıra, o gün ne gibi meselelerin müzakere edileceğini sordu. Gattinara "Asilerden yakalananların, yani idam edileceklerin, işte Sa Majesteye bir listesini takdim ediyorum" dedi ve bir liste sundu. Kral Şarlken:

"Merhamet, Gattinara merhamet!" dedi; sonra,

"Bunları idam etmemeli, fakat para cezalarına çarptırmalı. Bizim paraya ihtiyacımız var, idama ve kana değil" diye ilave etti. Öteki,

"İsâbet buyurdunuz Sa Majeste!" diyerek tasdik etti. Şarlken;

"Şaka değil, silahlanmak lazım. Doğumuzda Süleyman ve Türkleri, güneyimizde Barbaros ve korsanları ve kuzeyimizde kaynımız Fransa'nın tehdidi aralarına sıkışmış bulunuyoruz. Ne kadar silahlansak azdır" dedi. Bir an durdu, sonra;

"Başka ne var?" diye sordu.

Gattinara ehem ühüm ederek boğazını temizledi. Söylemek zorunda olduğu şeyler dolayısıyla Şarlken'in öfkeden küplere bineceğini biliyordu.

Sa Majeste bir kere küplere bindi miydi sağını

solunu hiç kollamaz ve etrafındakileri rastgele kısıp kavururdu. Fakat gizli tutamayacağı, söylemek zorunda olduğu birçok şeyler vardı:

"Efendim, o yeni türeyen alçak Berberiyeye korsanları, Sa Majeste'nin Pensikola şehrini bastılar. Ve şehre giden imdat kuvvetlerini bozdular" dedi ve kopacak fırtınaya dayanmak üzere başını bütün bir tevekkülle önüne eğdi.

Şarlken'in yumruğu güm! diye kırmızı kadife koltuğun koluna indi:

"Bu, bir değil, iki değil; Malaga! Velezmalaga! Tortosa! Şimdi de Pensikola basılır. Yani bütün Katalon ve Endülüs kıyıları yakılır; bu arada İspanyol filosu, kollarını kavuşturup seyirci kalır. Olur şey mi bu? O Cenevizli herif, Andrea Dorya mıdır, nedir! O nerede? Herif uyuyor mu? Yoksa herifi ortada gözükmessin diye mi İspanya'nın deniz kuvvetlerinin başına getirdik? Kimmiş bu Pensikola baskını-nı yapanlar? Muhakkak o cenabet Dragut'tur! (Tur-gut Reis)" diye bağırdı.

Gattinara, İmparatorun öfkesinin Andrea Dorya'ya doğru yöneldiğine sevinerek hemen;

"Efendim, Dragut değil, fakat Dragut'un sağ kolu ayarında genç bir kâfir! Adı Uluç Ali, ah, efendim; baba Oruç'u ortadan kaldırmakla iki başlı Hidra'nın (birçok başlı mitolojik bir yılan) bir başını kestik. Fakat kestiğimiz başın yerinden Dragut, bu Uluç Ali, Sancaktar Reis, Deli Cafer, Kara Kadı gibi birçok başlar peyda oldu" dedi.

Şarlken'in açık mavi gözleri ateşler saçıyordu;

"Andrea Dorya denilen sözüm ona deniz amiralinin ihmali dolayısıyladır ki, bu başlar yeni yeni peyda oldular. Çağırın şu herifi!" diye bangır bangır bağırdı. Kabağın kendi başında değil, fakat Andrea Dorya'nın başında patlayacağını gören Gattinara, için için etekleri sevinçten zil çalarak "fer-

man Sa Majestenindir!" diyerek yerinden sıçradı ve kapıya koştu.

Andrea Dorya (yahut Andrea de Orya, yani Oryalı Andrea) 1468 tarihinde Sardanya adasının Onalye şehrinde doğmuştu. Pek genç yaşında babası öldü. Annesi onu Papa Sekizinci "Innosan"ın, muhafız alayında subaylık eden amcası Domeniko Dorya'ya emanet etti.

Andrea, Urbino dukasının ordusunda silahşorluk öğrendi. Büyüyünce para karşılığında Birinci Ferdinand'ın ve sonra İkinci Alfons'un ordularında hizmet etti. Milano Dükası Lui Sforza'ya karşı savaştı. On dan sonra Sen Jan şövalyelerinin tarikatına girdi ve Filistin'e gitti. Mukaddes yerleri ziyaretle hacı olarak İtalya'ya döndü ve Sinigalya Prensi'nin bayrağı altında savaştı. Orada meşhur İspanyol kumandanı Gonzalvo de Kordova'ya karşı öyle büyük bir cesaretle harbetti ki bu general, onu kendi hizmetine satın almayı tasarladı. Andrea oradan Fransa Kralının hizmetine girdi ve İspanyollara karşı savaştı. Fakat Fransa Kralı Fransuva, para vermekte cimri davranınca Fransız ordusunu bırakıp İspanya tarafına geçti. Bu sefer Fransızlara karşı savaşmaya başladı.

Cenova'da birçok iç savaşlarından sonra Andrea, İspanya deniz kuvvetlerinin başkumandanlığını aldı.

Andrea Dorya Barselon şehrinde idi. Bir sürü subay koşa koşa gelerek ona İmparatorun kendisini istediğini söylediler. Dorya, hemen bir ata sıçrayarak saray yolunu tuttu. Kendisi merak içinde idi. Saraya öğle vaktinde yetişti. İmparator Şarlken, yahut beşinci Şarl unvanıyla Romalıların İmparatoru, yemek yemekteydi. Öfkesi enikonu yatışmıştı. Dorya'yı hemen yemek odasına götürdüler.

O zamanın töresi gereğince Şarlken'in yemek odasının üç duvarının boyunca sarayın ve devletin büyükleri, yanyana ayakta durarak sıralanmışlardı. Dördüncü duvarın önüne süslü, büyük bir masa konmuştu. İşte bu, yemek masası idi ve masanın önüne konulan tahtımsı bir koltuğa da İmparator yan gelmişti. Masanın üstüne üzerleri altın kapaklarla örtülü yemek kapları konmuştu. İmparatorun arkasında, İmparator yemek yerken hizmet edecek genç pajlar (yani saray iç oğlanları veya çırakları) bir pajlar başının idaresi altında emre hazır elpençe divan duruyorlardı. İmparatorun iki doktoru ve dört soytarısı pajlarla beraber yer almışlardı. Ayakta duran saray ve devlet erkânı, İmparatorun şapkasının tüyünü ve yemek yerken çenesinin her hareketini pürdikkat takip ediyorlardı. Bunların arasında Hollandalı, Alman ve İspanyol olanları vardı. Şarlken, elpençe divan duranlar hiç yokmuş gibi, yiyecek yemekle meşguldü.

Pajlar, yemek kaplarının üstündeki kapakları kaldırdıkça İmparator başını "Hayır!" makamında yukarı veya "Evet!" makamında aşağı sallıyordu. (Bu aşlar ya et, ya balık, veyahut av hayvanlarıydı.) İmparator beğendiği aşı ilk önce bıçakla parçalıyor, sonra kabı sol eliyle çenesinin altına getirerek, sağ eliyle (çatal kullanmadan) kesilmiş parçaları ağzına götürüyordu. Ekmeği de birer lokma büyüklüğünde olarak, masada, kesilmiş bulunuyordu. İmparator susayınca eliyle bir hareket yapıyor, doktorların biri, bir elinde şişe, öteki elinde bir bardak olarak ileri geliyordu.

Yemek yerken arasıra İmparatorun gözü, sırtları duvara dayalı olarak durmakta olan erkân ve ileri gelenlerin yüzlerinde gezerdi. Pek nadiren olurdu ya, eğer İmparator el pençe divan duranların birinden birine gülümserse bu, unutulmaz bir lütf sayılırdı. Hatta ömürlerinde bir kere İmparatoru

yemek yerken görmek şerefine nail olanlar, onunla ömürlerinin sonuna kadar iftihar ettikten sonra, böyle bir vaka ile onların çocukları ve torunları bile iftihar etmekte devam ederlerdi.

İmparator böyle yemek yerken kapıyı örten altın sırmalı perde aralandı ve Andrea Dorya beti benzi kül olmuş bir halde içeriye girdi. Hemen yerlere kadar eğildi ve ayakta duranların yanında yer aldı. Şarlken, ona hiç aldırış etmeden yemeğe devam etti. Yemek bitince masa çarçabuk ortadan kaldırıldı. Şarlken, geyire geyire pajların reisine;

"Söyleyiniz, Gattinara gelsin!" diye emretti. Pajların reisi koşarak çıktı.

Az sonra Gattinara içeriye girdi. Şarlken'in önünde eğildi. Şarlken, Andrea Dorya orada yokmuş gibi Gattinara'ya;

"Andrea Dorya'yı salona getiriniz, onunla görüşeceğim" dedi ve odadaki bir kapıdan başka bir daireye geçti. Gattinara Andrea Dorya'ya;

"Aman, durumun pek fena! Dişlerini sık, tuzlu, biberli zehir zemberek bir papara yemeye hazırlan" dermişçesine baktı. Gattinara önde, Andrea Dorya arkada Şarlken'in geçtiği odaya girdiler. Orada Dorya bir dizini yere koyarak başını eğdi, Şarlken'in elini uzatması ve Dorya'nın da uzatılan eli öpmesi gerekti. Fakat Şarlken, Dorya'ya elini öpmek şerefini vermiyordu. Şarlken Dorya'ya;

"Kalk!" dedi. Öteki kalkınca:

"Seni bütün İspanya deniz kuvvetlerinin kumandanı tayin ettik; dünyanın en büyük filosunu emrine verdik. Buna rağmen, her önüne gelen Türk korsanı gelip gelip İspanya kıyılarını cayır cayır yakıyor. Dünya denizlerine hakim olmaktan vazgeçtik, kendi sularımızda bile emniyet yok. Bu hâle pek kısa bir zamanda son verilmeli vessalam!" dedi.

Andrea Dorya'nın, bu sözlere karşı eyvallah demekten başka çaresi yoktu. Cenova'ya Şarlken

istiklâl bahşetmişti. Şarlken'in emri tatbik edilmezse Cenova, İspanyol askerlerinin ayakları altında çiğnenir ve kendisi de ev-barktan olup diyar diyar şunun bunun vereceği paralarla bugün bu orduda, yarın şu orduda subaylık etmek zorunda kalırdı. Ne var ki Barbaros, Turgut ve bugün adı anılmaya başlanılan Uluç gibi korsanlarla karşılaşmak Şarlken'in öfkesiyle karşılaşmaktan kat kat daha tehlikeliydi. Çünkü bunlarla karşılaşmada insanın kellesinin uçması ihtimali pek çoktu.

Uluç Ali, Cezayir'e geceleyin şafak sökmezden biraz önce vardı. Hemen teyzelere gitti. Onlardan aldığı havadis, yüreğini sevinçle hoplattı. Hatçe'nin annesi Ümmüşan'ı nihayet razı etmişlerdi. Fakat teyzeler bunu söylerlerken hiç sevinmiyorlar, bilakis Uluç Ali'nin yüzüne hazin hazin bakıyorlardı. Teyzelerin bu hâli, Uluç Ali'nin gözünden hiç kaçmadı. Kızın hastalanmış, hatta ölmüş olduğundan şüphelendi. Teyzeleri kızın sapsağlam olduğunu söylüyorlar ve içlerini çekerek;

"İnşallah, yakında nikâhınız kıyılır" diyorlardı. Evet nikâh inşallah kıyılır; fakat bu işin inşallahı mı vardı? Tanrının izniyle bir iki saat sonra –gündüz gözüyle– nikâh kıyılırdı vesselam.

O sabah gün, her günkü gibi doğdu. Güneş yarı uykulu bir dünya üzerine kalktı. Sakin dünyanın üzerine ve bütün göğe nurunu yaydı. Tan yerinin ilk hüzmeleri Cezayir'in o beyaz evlerini henüz ağartmıştı ki, Uluç Ali, kendini Hatçe'nin kapısının önünde buldu. Kapı tokmağını çalmaktan korkuyordu. Sanki tokmağın "tırak! tırak!" etmesi, bir kıyameti kopartacak, zelzele olacak ve evren yıkılacaktı. Uluç Ali'nin zaten bağında yüreği, kapı tokmağından daha sert ve katı bir vuruşla göğsüne

"Aç! Aç! Ben Hatçe'ye gideceğim!" diyordu. Uluç Ali, yavaşça "Hatçe!" diye iki kere seslendi. Birinci seslenişte evde bir tıkırtı oldu. İkinci seslenişte merdivenlerin basamakları üzerinde hızlı ve hafif bir "pat pat!" duyuldu. Aşağıya inen birisi hemen kapıyı araladı. Sonra kapıyı aralayan insanın dudaklarından bir kumrunun dem çekmesi kadar yumuşak ve tatlı bir ses çıktı. Eğer gönülden kopacak olan sesini o insan o dakika irade kuvvetiyle boğmamış olsaydı, dudaklarından mutlaka bütün şehir halkını uykularından sıçratarak uyandıracak ve hatta şafak göğünde tek tük pırıldayan iri yıldızları titretecek bir sevinç çığlığı kopardı. O insan, Hatçe'ydi; kulağı kirişte miydi ne? Yoksa Uluç Ali'nin geldiğini iç kulağıyla mı işitmişti? Kız, Uluç Ali'ye "Şişşş, anem duyar" dedi.

Uluç Ali, hayret içinde:

"Annen razı olmuş a. Benimle alay etme! Valah şimdi nikâhımızı kıydırır, onun önünde seni yere vururum. Şaka değil, ben savaştan geliyorum; içimde hâlâ savaş arzusu var. Bak, beni gördün de bir kere bile öpmedin. Ben öptüm!" dedi. Kız:

"Sanki beni öptüğün zaman sana, hayır öpme mi, dedim? Sana canım Ali deyip seni öpmedimse, bil ki bir hanım kız, -Hatçe, bu "hanım kız" sözünü söylerken sanki bu tabirle alay ediyordu- yani gelin olacak kız, bir öpücükte bin ballı sözün söyleyemeyeceğini anlatır. Unutma ki, ben hanım kız değilim; Yörük Kara Hatçe'yim. Hem de gelin olarak sana varacak bir Hatçe!" dedi.

Bu son cümleyi söylerken Hatçe'nin yüzünde, Uluç Ali'nin demincek teyzelerin yüzünde gördüğü hüznün vardı. Uluç Ali, şaşırıldı. O kadar sevinçle gelmişti, bu hüznün ne oluyordu, yahu? Uluç Ali kıza:

"Haydi, o eski, ıssız kıyımıza gidelim. Haniya, birbirimizi okşarken denizden geçmekte olan bir gemi reisinin bizi selamlamış olduğu yere!" dedi. Kız:

"Annem, ne der?" dedi. Ama, bu deyişin yapmacıktan olduğu belliydi. Kendisini topyekûn ağuşuna atan Kara Hatçe'nin yerine bu sefer Uluç Ali, tepeden tırnağa kadar yekpare muammaya dönmüş hüzünlü bir Hatçe buluyordu. Uluç Ali:

"Annen ne derse desin, evleneceğimizi biliyor a" dedi. Kız:

"Yaptığımız delilik, fakat ben de oraya gitmeye can atıyorum; haydi gidelim" diye cevapladı. İki genç enikonu yürüdüktan sonra kumsala vardılar. Orada Uluç Ali:

"Yahu, evlenmeyecek miyiz?" dedikçe kız, vahşi bir tasdik şiddetiyle:

"Evet, elbette!" diyordu.

"Pekiyi, bu hüzün, bu kendini alıkoymak neden?" deyince kız:

"Hiç bir şey yok, a canım!" diyor, "Seni çok seviyorum" diye ilave ediyor ve bu söylediklerini bir değil yüz öpücükle fiilen tasdik ediyordu. En ateşli şair, yirmi bin mısradada bile Hatçe'nin yüz öpücükte anlattığını anlatamazdı. Bunları söylerken sevinç bir güneş hüzmesi gibi kızın cevval bakışlarında oynuyor, sonra yavaş yavaş sönüyor, onun yerini bir hüzün alıyordu. İşte Uluç'u bu hâl çıldırtıyordu.

Hatçe, "Deniz savaşlarında şehit olabileceğini düşünüyorum da müteessir oluyorum" diyordu.

Uluç Ali; "Olabilir a. Savaşta insan şehit de, gazi de olur veya ne biri, ne de ötekisi olur da şimdi olduğu gibi savaştan dipdiri döner. İşte şimdi bu kumun üzerinde ve senin yanında şehit değil, dipdiriyim; kollarımın arasında yüreğin çırpınan bir serçe kuşu gibi 'pat! pat' ediyor" dedi.

Bu sözleri duyunca kızın kaşları katıldı; belki de bir serçeye benzetilmesi Hatçe'nin hiç de hoşuna gitmemişti. Onun bu hâlini gören Ali, yanan dudaklarını hummalı hummalı kızinkilerine yapıştırdı. Ali'nin gözlerinde arzu ve hasret bir alev şiddetini

bulmuştı. Kız, delikanlının gözlerindeki korkunç anlamı anladı. Delikanlı:

"Ne bekliyoruz?" diyordu. Kız:

"Senin istediğini ben, senden bin kere daha fazla istiyorum. Ben ne kadardır seni özleyip durdum. Benim dünyada sana karşı duyduğum aşktan başka, hiç mi hiçbir şeyim yoktur. Bana sevgi, büyük bir saadet veriyor; fakat ne bileyim, derin bir acı da... Senin kollarının beni sarmasını duymak istiyorum, okşayıcı ellerinin çıplak gövdemde gezmesini istiyorum. Şiddetle seven bir erkeğin sevdiği kadını kavradığı gibi beni kavramanı istiyorum. Gövdemde çocuğu peyda etmeni, o çocuğu koynumda emzirmeyi istiyorum" dedi. Sözüünün burasında her bir elinin avucunu bir göğsünün üzerine koyarak, arzusun onda bir yakıcı ateş tezliğine vardığını belli ediyordu. Kızın yüzünden, üst başından insandan öte bir güç parlıyordu. Bu, ilkin cinsiyet idi; fakat korkunç ve yakıcı yalınlığıyla cinsiyetten öte ve ondan çok daha kuvvetli olarak analık hasreti idi. İşte bu, kendisine ait hodbin bir gaye değil, yaradılışa ait bir gaye idi. Öyle bir gaye ki bütün evrene aitti. O evren ki, yeryüzünü yeni yeni insanlarla süslemek istiyordu. Bu koca gaye boybosla ve sesle temsil edilseydi kızın ayakları yedi kat yerden daha derine gider, başı da arş-ı âlâyı aşardı. Ondan çıkan arzusun sesi ise evrenin en ücra uzaklıklarını tir tir titreten bir çağırış, bir gök gürültüsü olurdu. Bu heybet karşısında Uluç Ali, adeta bir korku duydu. Kız, Ali'yi ürküttüğünü anladı. Kadın sihrinin akıl erdirilmez bir manevrasıyla hafif gülüşü bir pınar suyu gibi çingıldadı. Ali cesaret alarak ellerini uzattı. Kız, Ali'ye karşı çabalamadı. Gözlerinde Ali'ye karşı teslimiyet değil, büyük bir güven okunuyordu. O itimatlı ve yumuşak bakışı, Ali'nin gözlerine pek candan bir yalvarışla takıldı. Kız:

"Ali, sevgimiz, hayır hayır! Sevgimiz değil, fakat beraberce yaşamamız böyle başlamasın. Gel, Ali, beni öp ki o öpüşünden kendimde sana dayanacak kuvveti bulayım; gel, beni ayağa kaldır" dedi.

Ali, kendisine yalvarıldığı gibi yaptı. Nasıl ki demir ısınınca ilk önce kıpkırmızı olur ve sonra apak ağarırsa Ali'nin de benzi kireç gibi attı. Ali, kızda kendini tutmak gücünü buldu. Kızı istemek hırsının yerine, o arzuyu hükmü altına almak hırsı kaim oldu. Eğer kız çabalasaydı Ali'nin arzusuna arzu katmış olurdu; öyleki kız, öpüşler altında artık çabalayamayacak hâle gelirdi. Fakat o yumuşak sevgide ve kendisine kayıtsız ve şartsız itimatta Ali, bir kadın yüreğinin icabında -ve bazı kadınlarda- ne derinliğe varabileceğini anladı. Bu, öyle bir sevgi idi ki gövdede bitmiyor, ruhuna derinliyordu.

Son zaptedilen kayığın onarılması işinin, tahminden daha çabuk biteceği anlaşıldı. Kara Hatçe de nikâhının, gemi sefere çıkmazdan bir gün önce kıyılmasına razı oldu. Uluç Ali, gerek teyzelerin ve gerekse Kara Hatçe'nin ara sıra hüznünden bir gün önceye geciktirmesine akıl erdiremiyordu. Aynı kızın nikâhı, kendisinden de daha çok istemesi, Ali'yi büsbütün şaşırtıyordu. Ali, içinden; "Bir şeyler var, fakat neyse, sonra meydana çıkar! Muhakkak bir şey varsa onun beni ve benim onu çıldırasiya sevdiğimiz, birbirimize varmaya can attığımızdır; bunun ötesi, bana vız gelir" diyordu.

Turgut Reis, Cezayir'de değil, seferdeydi. Ganimetlerin korsanlar ocağına ait olan kısmı fazlasıyla ocağa verildikten sonra, korsanların arasında paylaşma işi de, herkesi sevindirecek surette tamamlandı. Uluç Ali, kendi hesabına sefere çıkması için küçük gemiyi Akça Durmuş'a verdi. Berkende de korsanlar ocağına hediye edildi. Uluç Ali, yeni zaptedilen kayığı, güzel bir kalitaya çevirtiyordu. Berkendenin on sekiz payzen oturağına karşılık,

kalitanın yirmi dört oturağı vardı. Kalita dört yüz tonluk bir gemi idi. Uluç Ali, berkendede yaptığı gibi kalitanın ardına da üç tane on altışar okkalık güle atan on sekizer karışlık büyük toplar koydurdu. Bu işe itiraz edenlere; "Bunların hepsini de aynı zamanda patlatacak değiliz ya!" diyerek onları susturacak cevaplar verdi. Kalita, berkendeye kıyas, daha büyük olduğu için şehirde, isteyen savaştının kalitaya savaşçı olarak kaydedilebileceklerine dair tellal ünlettirdi. Kayıt muamelesini baş yelkenci Muharrem ile, kalitaya selsireci olarak alınan Koca Numan yapıyordu. Gemiye elliden fazla savaşçı alındı.

Kalita, Uluç Ali'nin Cezayir'e vardığının onuncu günü sefere çıkacaktı. Geminin onarılmasında yalnız Uluç Ali'nin marangozu Bilal Ağa değil, fakat hemen hemen şehirde bulunan bütün marangoz ustaları ve çırakları işlemişlerdi. Uluç Ali, geminin sefere çabuk çıkması için iki sebepten dolayı acele ediyordu: Bu sebeplerden biri, nikâh ve düğününün çabuk yapılması, ötekisi ise sefere çabuk çıkılması idi.

Sefere çıkılacağından bir gün önce –yani nikâhın kıyılacağı ve düğünün yapılacağı gün– Kara Hatçe ortadan kayboldu. Kız, her tarafta arandı, tarandı, bulunamadı. Uluç Ali, çıldıracaktı. Kızın annesi, iki gözü iki çeşme:

"Kızım nerde? Ah, başıma ne belalar getirdiniz?" diyordu. Uluç Ali, teyzeleri sıkıştırıyordu. Fakat onlarda da gözyaşlarından, ah vahtan ve; "Kız, acaba ne oldu, nereye gitti?" gibi dövünmelerden başka bir şey yoktu. Uluç Ali, adeta dünyasından vazgeçecek hâle geldi. Bir taraftan da sefere çıkışı geciktirmeyi korsan onuruna bir türlü yediremiyordu.

Nikâh ve düğünün olacağı akşam, Ali içi kan ağlar durumda Tahtabacak Hasan'a rastgeldi. Ona,

öfkeli öfkeli; "Bırak yahu şu kadını! Nikâh günü ortadan kaybolan ve nereye gittiğini, niçin gittiğini bildirmeyen bir kadına ne dersin? Alimallah çatlayacağım. Şeytan; git, Ali, diyor, önüne gelen düşman topuna göğsünü ger, şehit ol da böyle kara dünyadan kurtul! diyor" dedi. Tahtabacak:

"Doğru söylüyorsun, böyle budalaca niyetleri ilham etse etse şeytan ilham eder. Tanrı ilham etmez. Özellikle bile bile ve niyetlene niyetlene ölen şehit olmaz. Kâfir olarak ölür. Yahu, bu afacan Kara Hatçe sana ne derdi? Böyle ortadan kaybolacağını ima eden hiçbir söz söyledi mi? Aklını hele bir kurcala bakayım" dedi.

Ali, barut gibi infilak edercesine:

"Hayır, hiçbir şey söylemedi! Hep söylediği beni pek çok, hatta tahminimden çok sevdiydi. Hem öyle söylüyordu ki ta zincir kemiğime, zincir kemiğimin içindeki iliğime kadar ona inanıyordum" dedi.

Tahtabacak kaşlarını çattı:

"O kız, pek yalan söyleyecek takımdan değildir; o, ne karabiber, afacan kızdır o! Halis muhlis acar Yörük kızı. Bu işte bir muamma var! Var ama, senin herhalde bu kadar merak edeceğin, kızdan şüpheleneceğin bir şey değildir. Kız, sana öyle söylemişse öyle duyuyordur. O kız öyle duyduktan sonra taş çatlasa, seninle evlenecektir. Ama koca Yörük kızı, mağrur mu mağrurdur ha! Belki kendi gururunu okşayacak bir şey tasarlamıştır. Kimbilir! Eğer yanılıyorsam vallahi de tallahi de şu ak sakalım, ak bıyığımı ta kökünden tıraş ederim. Benim gibi bir insan, -eh büyük laf söylemeyeyim ama- benim yaşıma varınca, enikonu insan sarrafı olur. Benim duyguma göre, senin teyzelerim dediğin kadınların hepsi de, bu muammanın hepsini değilse bile, hiç olmazsa, bir kısmını bilmektedirler. Bizim bacı Ayşetülşakşaki senin teyzelerinin arasındadır.

Ben bu akşam onun ağzını usulünce yoklarım. Bu muammayı çözen bir ipucu bulursam, ister gece ortası, ister şafakleyin, ne yapar yapar, seni bulur, anlatırım. Sen geceleri nerde kalıyorsun?" dedi.

Uluç Ali: "Nerde kalacağım; bizim limandaki kalitada kalıyorum. Ha göreyim, Tahtabacak amca, şu muammayı bir çözüver de annemden emdiğim süt, fitil fitil burnumdan çıkıp durmasın" dedi.

Biri ihtiyar, öteki inadına genç, iki korsan selamlaşarak ayrıldılar. (Korsanlar, Sen-Jan şövalyeleri ve yeniçeriler gibi, kendilerini dini bir teşekkürün üyeleri saydıkları için derviş usulüyle, yani sağ ellerini göğüslerine ve yüreklerinin üzerine koyarak ve eğilerek selam verirlerdi.)

Tahtabacak, gece ortasından az önce kalitaya geldi. Uluç Ali'yi, kamarasında yatar değil fakat savaşçı güvertesinde bir aşağı, bir yukarı yürür buldu. Ona; "Bak, Uluç Ali oğlum, şu Ayşetülşakşaki teyzene, ilk güvey girdiğim günler kadar diller döktüm. Anladığım şu: Ferman dinlemez takımından olan yavuklun Kara Hatçe, öyle hanım kızımısı bir gelin olmayı gururuna yediremiyormuş. Hanım kızımısı bir gelinden kasedtiği, hani ya şu, güveyin ana babasının gelin olacak kızı, ana babasından isteyip de kızın verilmesi ve kızın hemen gelin olmasıdır" dedi.

Uluç Ali hayretle; "Yani kızın ana babası, kızı vermeye razı oldu diye, kızın mutlaka gelin gitmeyi istememesi mi lazımmış?" dedi.

Tahtabacak; "Hayır, o değil. Ali, kadın gönlünü anlamak, düşmana top atmaktan çok daha güç. Bu işte bütün teyzelerinin kabahati var. Kabahatleri var da diyemiyorum! Nasıl diyeyim, teyzelerin hepsi de kocalarıyla beraber savaşarak ya da güç ve tehlikeli durumları karşılayarak onlara vardılar a! Kara kız da sana öyle varmak istiyormuş. Galiba, savaş alanında vuruşarak sana layık olduğunu göstermek emelinde imiş. Bu işte ilk evlendiğin Zehra

var ya; hani Şu Velezmalaga'da Şehit olan kız; Kara Hatçe o kızın seninle beraber İspanya'da nasıl savaştığını, gene senin o geveze teyzelerinin ağızından duymuş. Kara Hatçe onu duyunca durur mu hiç? Bizimkinin ağızından kopardığım birkaç sÖze gÖre, boyuna piştov ve kılıç talimi yapmış; demek ki kız, savaşarak sana varmayı dÖŐünmekte. O kızın akılı bir Şeye hÖkmetti miydi, artık sen onun akınlını çel, çelebilirsen!" dedi.

Uluç Ali: "A canım, bana bÖyle cehennem azabı çektirmenin anlamı var mı?" diye bağırdı.

Tahtabacak; "O, benim bildiğim kara kızsaa senin cehennem azabı çekmediğine inanmaktadır. Çünkü ona gÖre sen ondan Őüphelenmezsin; yani ona gÖvenirŐin. Sen, Şuna emin ol ki, o, bir yerden çıkacaktır; ama nasıl, ne zaman ve nerden? Orasını bilemem. Ne zaman çıkacağına gelince o, çok gecikmeden meydana çıkacaktır. Çünkü sen onu ne kadar istiyorsan, o da seni o kadar istiyor. Sen, cefa çektiğini sÖylÖyorsun. Eh cefanın, o, safasını da dÖŐünmÖŐtÖr; o kara kız, ne kara kızdır!" dedi.

Tahtabacak'ın bu sÖzleri, Uluç Ali'nin acı yasını, enikonu avundurdu. Evet, Öyle olacaktı! Kara Hatçe, kendisinin, gÖzÖnü budaktan sakınmaz bir insan ve yaman bir savaşçı olduğunu ispat etmek için ortadan kaybolmuştu; fakat sakın savaşçı olduğumu ispat edeyim derken gidip de Şehit olmasındı! Uluç Ali'nin elinden bir Şey gelmezdi. Kızın mukadderatı kendi elinde idi. "Eh!" Yapacak bir Şey yoktu. Kendisi sefere çıkmalıydı. Aksi halde sefere çıkmaya hazırlanmış olan kalita korsanları:

"Bizim reis, yavuklusu ortadan kaybolunca, sefere çıkmaktan vazgeçti" derlerdi. Demeseler bile akıllarından bÖyle bir ŐÖphe geçerdi ya! Oysa ne kadar acı olursa olsun Şahsi bir hadise, Uluç Ali'nin korsanlığa ait faaliyetine zerrece tesir etmemeliydi, değil mi ya!

Cezayir'den çıkan kalita, Balear adalarına doğru rota tuttu. İki gün süresince güneş, artlarında doğdu ve pruvalarında battı. Balear'ların güney açıklarında, uzaktan bir gemi gördüler. Gemi, tam rüzgârın gözünden geliyor ve kalitaya doğru hızla ilerliyordu. Aradan çok geçmeden bütün ayrıntısıyla ayan beyan görülecek kadar yanaşmıştı. Taşdığı yelkenlerin çalımı, direklerin meyli ve donanımı, ilk bakışta nerenin nesi olduğunu belirtiyordu. Uluç Ali, dürbünü eğdi ve yanında durmakta olan odabaşı Kırlangıç Veysel'e; "Bu gemi Berberiyeye Berberiyeye kokuyor, galiba bizim korsanlardan biri" dedi. Fakat gemi ikinci bakışta o Berberiyeye Berberiyeye kokmasına mı diyelim, şivesi mi diyelim, başka ve yabancı bir koku ve şive karıştırmakta olduğu anlaşıldı. Uluç Ali:

"Zannetmem a, fakat sakın İspanyolların bizimkilerden ele geçirdikleri ve ötesini, berisini az buçuk değiştirdikten sonra kullandıkları bir gemi olmasın?" dedi. Öteki; "Bana da öyle geliyor" diye cevapladı.

Meçhul gemi, kalitadan çok daha kuvvetli bir kadirge idi. Kadirge, kendisinden daha zayıf olan kalitayı yakından görünce, birdenbire dönüp bütün yolu ile kaçmaya koyuldu. Uluç Ali:

"Bizi galiba ticaret gemisi sandı, kolay bir av buldum, diye üzerimize davrandı; fakat... -Sözünün burasında eliyle topları göstererek- Dışlerimizi gördükten sonra kurtuluşu kaçmakta aradılar. Fakat gemi bizden kuvvetli; herhalde bu işte başka bir oyun var; bir ihtar topu savurunuz ve peşine düşünüz!" dedi.

Top gümlledi! Fakat kaçan gemi tınmadı. Geminin, bir düşman gemisi olduğu artık anlaşılmıştı. Gemi, kuzeybatı yönünde kaçıyor. Uluç Ali; "İspanya'ya doğru kaçtığına göre, bu gemi büyük bir ihtimalle İspanyol gemisi olacak. Başka ne halt ola-

cak yahu?" dedi. Yanına gelmiş olan topçubaşı Çakır Mevlût; "Ne halt olursa olsun, düşman ya! Onun ötesini, beri etmeye çalışmalı" dedi. Düşman gemisi, bütün yelkenlerini imanına kadar hissa etmişti. Yaman kaçıyordu kâfir! Onunla korsan kalitesinin arasında mesafe azalmıyor, çoğalıyordu.

Uluç Ali, savaşçı ve denizci olarak, gemide ne varsa hepsinin savaşçı güvertesinin sancağına toplanmasını emretti.

Çünkü gemi rüzgârın baskısıyla yan yatıyor ve denizleri kılıç gibi keskin pruvasıyla yarıyor, fakat iskele omuzluğunun bütün genişliğiyle omuzlayarak zor çekiyor ve hızından kaybediyordu. Yüz elli küsur kişinin bir tarafa toplanmasının ağırlığı, kalitayı düzeltti. Gemi hızlandı. Fakat bu da kâr etmedi; çünkü gene de düşman kalitadan daha çabuk kaçıyor. Uluç Ali; "Pezevenk!" dedi; "bizimkisi uçarıya ateş etmeye benzeyecek."

Uluç Ali, gemide ne kadar top ve taşınabilecek ağırlık varsa, hepsini de sancak tarafına taşıttı. Gene olmadı. Artık kaçan için de, kovalayan için de bir tek ümit kalmıştı: Öteki geminin hızına engel olacak bir kaza veya sakatlığın vâki olması. Bu hâl, Uluç Ali'nin hoşuna giden şeylerden değildi. Onun keyfini getirecek şey, kendisinin daha hızlanmasıydı. Uluç Ali, bu yolda yapılabilecek her şeyi yaptı. Fakat öğleye doğru düşman gemisinin teknesi ufkun ötesinden görünmez oldu. İkindiye doğru yalnız direğinin üst yarısı ufkun üzerinde kararıyordu. Akşama doğru gemi, takımıyla ufkun ötesine geçmişti. Uluç Ali:

"Avı kaçırdık; eh hakkıdır! Hınzır gemi, amma da yolluymuş. Eh, ne taşıdığını bilseydik bari!" dedi.

O gece Uluç Ali göz yummadı. Bir taraftan düşman gemisinin kaçtığına canı sıkılıyor, bir taraftan Kara Hatçe'yi merak ediyor, ona fena halde kı-

zıyor, fena halde acıyor, fena halde arıyor ve fena halde seviyordu. Uluç Ali, her korsan gibi, iş dışında bulduğu her yarım saat veya çeyrek saatlik bir vakit süresinde bir şekerleme kestirebilirdi. Fakat şekerleme değil, gözleri faltaşı gibi açık olarak yaman bir biberlemeyle yanıyordu. İçinden; "Tahtabacak, Hatçe için, bir yerden çıkar, çünkü seni sever, diyordu. Nerden çıkacak? Ya melek diye gökten düşecek veya deniz perisi olarak denizden fırlayacak" diye düşünüyordu. Gece ortasında küçük bir kum saatinin devrilme zamanı gelince, uykuya dalar gibi oldu. Fakat aradan çok geçmeden selsireci Koca Numan tarafından uyandırıldı. Numan; "Beni Veysel gönderdi. Sancağımızda şüpheli bir gemi var; senin görmeni istiyor" dedi. Uluç Ali, hemen sıçradı, yukarı çıktı. Gök ayının on beşi iskele tarafında bütün şarıyla ufuklara kadar denizi bir nur deryasına çevirmişti. Veysel eliyle sancak tarafını işaret ederek; "İşte!" dedi.

O tarafta sahiden de bir şeyler vardı. Uluç Ali'nin gözleri ışığa alışınca daha açık gördü. Bir geminin yüksek armasıydı o! O gemiyi tanıyor gibiydi, gözü ısırıyordu. "Ha!.." dedi, "herkesi uyandırın; hiç gürültü etmeyin, hiç ışık yakmayın. Silah başı emri verilince, gecenin bu kadar sakininde sakın davul çalmayın; düşmanın dikkatini çekmememiz lazım."

Düşmanı, bunca ay ışığında baskına uğratmanın ihtimali pek azdı; fakat az olsa da denenebilirdi ya. Uluç Ali, gözlerini düşman gemisinden ayırmıyordu. Uzun dakikalar süresince, Uluç Ali, kalitanın karşiki gemiye yaklaşmakta olduğunu; düşman gemisince farkına varıldığını gösteren bir işaret görmedi. Ne var ki bu hâl, ancak şafağın alaca karanlığına kadar devam etti.

Günün ağarmasıyla beraber düşman gemisinin iki direği, birdenbire birbirine yanaşmaya koyuldu;

az sonra iki direk bir oldu. Aynı zamanda da düşmanın grandi direğinde bir ışık parlayıp söndü. Veysel:

"Vay canına! Demek ki kâfir bizi gördü ve işi çaktı" dedi. Topçu ustası Mevlût, Uluç Ali'ye:

"Bu hınzıra gülleyle mi, yoksa salkım sakultayla mı ateş edelim?" diye sordu. Uluç Ali, "Baş toplara gülle; kulverinlere (geminin sancak, iskele bordalarındaki toplar) de çakıl taşı doldur" dedi. Topçu Çakır Mevlût, çok tuhaf bir adamdı. Bir gün hiç üşenmeden bir kulverin topuna konulan çakıl taşlarının adedini saymış ve orta boy bir çakıl taşını bir arkebüs kurşunu sayarak, öyle bir topun bir ateşte iki yüz arkebüsün ateşine bedel olduğunu hesaplamıştı. Onun için Uluç Ali'nin verdiği emirden pek memnun oldu. Uluç Ali'nin maksadı, düşmana mümkün mertebe yanaşmak, çakıl taşı ateşiyle ona ağır telefata verdirmek ve topların düşman güvertesine savuracağı dumanlar içinde rampa ederek dumanlarla beraber düşman gemisine saldırmaktı. Ne var ki, seren ucundaki gözcü; "İskele baş omuzluğumuz hizasında bir gemi daha görüldü!" diye ünledi. Bütün gözler –o arada da Uluç Ali'nin gözleri– yeni görünen gemiye doğru çevrildi. Yeni görünen gemi, hızla ilk gemiye yanaşıyor ve ikisi de ışıklar yakarak ve söndürerek işaretliyorlardı. Uluç Ali:

"Bir gemi ile değil, galiba iki gemi ile savaşıcağız. Ben bu işte bize kurulan bir tuzak kokusunu kokluyor gibiyim" dedi. Onu dinleyenler de aynı fikirde idiler.

Seren başındaki gözcü gene bağırdı.

"Kıç iskele .uzluğumuzda bir gemi gözüküyor!" diye bildirdi. O yönde de işaret vermekte olan bir gemi gözüküyordu. Uluç Ali:

"Şimdi düşman üç oldu. Hiç biri ikisi yok, bir tuzağın ortasına düştük" dedi. Birinci gemi, kendisini görüp kaçmaya koyulunca öteki gemilere; "Geli-

niz, herif burda, benim peşime düştü" yollu işaret vermişti. Aradan çok geçmeden kalitanın arkasından bir gemi daha gözüksü ve az sonra da iskele bordası alargasında bir beşinci gemi peyda oldu. Uluç Ali, dört tarafından sarılıyordu. Yalnız sancak tarafı boştu. Fakat sancak tarafını Balear takımadaları kapıyordu.

Uluç Ali'nin durumu çok tehlikeliydi. Ne var ki, yeni peyda olan dört teknenin boyuna bosuna ve taşıdıkları armalara bakılınca, bunların gerek top ateşi, gerek taşıdıkları savaşılar ve gerekse hız itibarıyla kalitadan zayıf oldukları görölüyordu. Demek ki, bu dördünden ister kaçıılır, istenirse onlarla savaşılırdı. Bu işi, ilk kuvvetli kadırğa bozuyordu. Uluç, o gün kaçılamaya fakat savaşılamaya karar verdi. Ustalıkli manevralarla kendini mümkün mer-tebe kadırğanın ve daha küçük gemilerin toplu ateşinin dışında tutmalıydı. Durum fena olunca, savaşı, ne kadar mümkünse o kadar geciktirmeliydi. Bu arada olur da düşman gemileri herhangi bir sebepten dolayı birbirinden uzaklaşmak zorunda kalabilirler ve Uluç Ali'ye, onları teker teker avlamak fırsatını verebilirlerdi. Veya düşmanın yapacağı bir budalık sayesinde üstünlük kendisine geçebilirdi. Akşama kadar düşmanın ilk görünmüş olan kuvvetli kadırğası, Uluç Ali'nin kalitasının önünde ve öteki dört gemi de iskele ve ardının açığına olarak yol aldılar. Gece oldu. Uluç Ali, önde giden kadırğanın kendisine neden saldırmadığına şaşıyordu. Bunda bir oyun vardı.

Balear adalarının güneyinde sığılıklar bulunuyordu. Acaba kadırğa onu sığılıklara düşürerek hiç savaşımadan esir almak yahut onu mahvetmek mi istiyordu? Her neyse, geceleyin savaşıması ihtimali büyüktü. Savaşıların gereğince harp edebilmeleri için uykusuz kalmamaları lazımdı. Uluç Ali, herkesin yatmasını ve mümkünse uyumasını emir değil,

fakat arkadaşıca tavsiye etti. Topçular, toplarının yanlarında kaskatı tahtalara uzanarak uyumaya çalıştılar. Savaşçılar da silahları bellerinde, harmaniyelerine sarılarak ve bağdaş kurar vaziyette başlarını birbirinin omuzlarına dayayarak, gecedен bir göz yumumu uyku çalmaya uğraştılar. Bu iş, onlar için, bir vazife idi. Onların hiçbirisi ertesi günü göreceк olan bir gazi mi yahut ertesi günü ve ilelebet hiçbir dünya şafağını görmeyecek bir şehit mi olacağını bilmiyordu; hatta engin kadar açık olan gönülleriyle bunu düşünmeye bile tenezzül etmiyorlardı. Nöbetçi postası, uyuyanları uyandırmamak için birbiriyle fısıldaşıyorlardı. Gemide rüzgârın armada vızıltısı, pruvada köpüklerin fışiltısından başka bir şey işitilmiyordu. Kıç kasarada dik durmakta olan kapkara bir siluet gözüküyordu. İşte o, Uluç Ali idi.

Bir aralık Uluç Ali, dümencinin yanına geldi ve dümeni eline aldı. Artık kuvvetli kadırganın neden kendisine saldırmadığını iyice anlamıştı.

İspanyol kadırgasının kaptanının sabahtan beri niyeti, kendisini kovalayarak peşisıra gelen Uluç Ali'nin kalitasını keskin kayalardan ibaret bir sığın üzerine oturtmaktı. İspanyol kaptanı, kadırgasının ne kadar su çektiğini biliyordu. Sığın tam ortasındaki kayalarda derince bir çatlak vardı. İspanyol kaptanı, gemisini o çatlağın içinden geçirmişti. Hatta o tehlikeli noktadan geçerken hafif bir fırıltı olmuş, gemi de üşümüş gibi titremişti. Kaptan içinden; "Az kalsın, kendi kurduğum tuzağa kendim düşecektim" diye düşünmüştü. Ne var ki, Uluç Ali, o sığı, İspanyol kaptanı kadar, hatta ondan daha iyi biliyordu. Sığa yanaşınca hemen yön değiştirerek bir kavis çevirmişti. İspanyol kadırgasının kaptanı Don Esteban de Lago, Uluç Ali'nin yaptığı manevrayı görünce bir küfür savurmuştu.

Artık, sabah oluyordu. Doğuda gök pembeleşti. Hemen Balear adalarının ışığı kapayan dağları,

göğün koyu zemini üzerinde kıpkırmızı yanan meşaleler oldular. Düşman gemileri elan koyu denizlerin üzerinde daha koyu mavi lekeler gibi kayıyorlardı. Güneş, yavaş yavaş doğdu. Adalar ve düşman tekneleri değişen renklerle açıklık kazandılar. Gök, pembeden leylaki oldu; sonra yeşile döndü ve nihayet o gökkuşağı renklerinin hepsi, parlak ve hakim bir Akdeniz mavisinde eriyip kayboldu. Dünya, artık günlük güneşlik olmuştu. Fakat kalita için bu parlak gün, bir ölüm kalım savaşının günüydü.

Eğer savaş olacaksa, ki mutlaka buralarda olacaktı! Kabrera adasının Laroda köyünün beyaz bakanalı evleri ve bu evlerin pencereleri önünde oturanlar, bu deniz savaşını seyretmek için baş locada bulunuyorlar demektir. Uluç Ali, bir emir verdi. Serdümen, dümeni bir yana bastı. Yarım saate kalmaz, Uluç Ali, savaş tarraka, gürleyiş ve cehennemnin tam göbeğinde bulunacaktı. Uluç Ali içinden; "Oldu olacak!" diye düşündü. Selsireciye dönerek sert bir sesle:

"Git, sancağımızı göndere çek!" dedi. Ali, bu emri verdikten hemen sonra rüzgâr kuzeye döndü; biraz sonra daha da fena esti. Uluç Ali, kaybedeceğini peşinen biliyordu. Fakat bu iş elbet sonuna kadar oynanacaktı. Yani kendi tarafından bir adamın bile kalmayacağı âna kadar devam edecekti.

Ali'nin bildiği bir şey varsa, hücumun çoğu ke-re savunmadan iyi olduğu idi. Mukadderat, o gün ona acı surat gösteriyor, adeta ona can düşmanı oluyordu. Kendi teknesine üstün kuvvette bir düşmandan başka o gün bir de mukadderata karşı savaşacaktı. Uluç, bütün hızıyla düşmanın en kuvvetli gemisi kadırganın üzerine yürürken, kadırga da kendisine geliyordu. Öteki dört gemi de Uluç'un peşisıra ilerliyorlardı. Uluç, kadırganın üzerine saldırarak karadan ayrılıyordu ki manevra edebilecek geniş bir saha bulsun. Savaşçılar, yüzde doksan do-

kuz ölüme doğru gitmekte olduklarını biliyorlardı. Fakat bu, umurlarında değildi. Gemiden bir gülbank nidasıdır yükseldi. Eğer Uluç Ali'nin gözlerinde yaşarmak kabiliyeti olsaydı, denizcilerin bu hâline hüngür hüngür çocuk gibi ağlardı. Ali'nin göğsü gururla kabardı; tâ en içten gelen bir sesle: "Yaşayın, aslanlar!" diye bağırdı ve güneşte pırıl pırıl yanan palasını çekti.

Uluç Ali'nin çınlayan sesini, dünyaları yaratan kudret duymuş muydu ne? Kabrera adasıyla Majorca adası arasında tam yolla ilerleyen iki kuvvetli korsan kalitesi meydana çıktı. Uluç Ali, hemen dübünü gözlerine tuttu ve gülerek; "Sancaktar Reis!" dedi. Sancaktar Reis'in kalitaları dört hafif düşman gemisiyle kendi arasına girdi. Dört düşman, hemen dümenlere basınca peşlerine düşen Sancaktar'ın önünde kaçmaya koyuldular. Böylece Uluç Ali, Don Estaban de Lago'nun kadirgasıyla başbaşa kaldı.

On, on beş gün önce Don Estaban de Lago, Barselon'da iken Şarlken'den yediği papara dolayısıyla şaşkına dönmüş olan Andrea Dorya tarafından çağrıldı ve bir kudretli kadirga ile dört firkatadan ibaret olan eskadronuyla Balear adaları açıklarında ve yakınlarında Cezayir korsanlarına karşı bir tuzak kurması emrini aldı.

Majorca adasına gitmek isteyen, fakat korsan korkusuyla gidemeyen birkaç asilzade İspanyol kadını vardı. Don Estaban de Lago'nun eskadronu gibi kuvvetli bir donanmanın o sulara gideceğini duyan bu kadınlar Don Lago'ya müracaat ederek kadirgaya bindiler. Bunların içinde bilhassa Polenza Kontesi Dona İnez ve Villanueva Markizi Dona Manuela, hem genç, hem de güzeldiler. Don Estaban, seyahat edecek bu hürmətli dona, senora, senoritalara geminin kış kasarasının altında mükellef kameralar ayırmıştı. Bu kadınlar Don Estaban'ı Türk korsanları hakkında birçok soruyla bombardıman edi-

yorlardı. Villanueva Markizi Manuela; "Uluç Ali denilen haydudu yakalarsanız onu lütfen bana veriniz. Onu vahşi bir hayvan gibi bir demir kafese kapatarak şehir şehir gezdireceğim ve böylece paraları bizdeki Karmelit rahibelerinin manastırının tamirine ve bunun gibi başka hayırlı işlere tahsis edeceğim" diyordu.

Polenza Kontesi Dona İnez ise Madrit'te saraya mensup şunun ve bununla ilişkili bulunan kocası Don Françesko'nun başını dallı budaklı bir ormana benzetmişti. Artık saray zamparalarından ve zimba sakallı züppelerden öylesine bıkmış ve usanmıştı ki, deniz seyahatinin sağladığı değişikliği ve vadettiği bin bir sergüzeşti büyük bir sevinçle karşılamıştı. Ateşli Dona İnez, için için İspanyol kadırgasının korsanlar tarafından zaptedilmesini istiyordu. Onun gönlünde hep harlayıp alevler saçan sevgi ve şefkat yangınını söndürmek için bir gemi dolusu korsan değil, bir donanma dolusu pala bıyık haydut ve izbandut bile yetmezdi. Kadın yarı kapalı mahmur gözlerle ve titreyen kirpiklerle korsanlar tarafından nasıl esir edileceğini düşündükçe zevk ve imrenişle yutkunuyordu. Zaten kocası Don Françesko, karısının bu hâlini pek iyi biliyor ve başındaki dallı budaklı süslerden memnun bile oluyordu. Adam o sayede birçok rütbelere kazanmış, hatta İspanya'nın en yüksek nişanı olan Kalatrava şövalyeliğini bile elde etmişti. Kadın, korsanlardan bıktığı takdirde, sayesinde çok zengin olmuş olan Don Françesko'nun kurtuluş akçesi olarak kümeli paralar vermeye razı olacağını biliyordu. Kadın, kadırganın kaptanı Don Estaban'a; "Haydutlara rastgeldiğimiz takdirde onları esir edeceğinize emin misiniz?" diye soruyordu. Don Estaban; "Elbette!" diye cevap verince, kadın içinden üzülüyor, -fakat saray âdeti ya- dışından gülümsüyordu.

Don Estaban, Uluç Ali'ye rastgeldiği anda ka-

dınlara ve zarif senoritalara; "Göreceksiniz, şimdi korktuğumu sanarak peşime takılacak. -Sözünün burasında Don Esteban elini Balear adalarına doğru sallayarak- Orda dört firkatam bekliyor. Etrafını onlarla saracağım ve orda pek az kişinin bildiği bir sığ vardır; herifi onun üzerine oturtacağım. Villanueva'nın pek şerefli markezası Manuela, bu haydudu bir demir kafese kapatacağını söylüyor; önce sığa oturtacağım bu şakiyi ben, kendi teknesinin içine hapsedeceğim" diyordu. Ordaki senora ve senoritalar bu sözlere inanarak el çırpıyorlar. Dona İnez de el çırpıyor; fakat o, kaçın kurrasıydı? Böyle Don Esteban ve onun amirleri gibi binlerce insanı bütün özel ve resmi hayatlarıyla tanımıştı. Bundan dolayı kontes içinden; "At, babam at; bol keseden at, eyy kart pezevenk!" diyordu. İspanyol kadırgasındaki kadınlar gözlerini Uluç Ali'nin gemisinden ayırmıyorlardı. Kum saatleri boşanıp da tepetakla edilip dururken kadınlar Don Esteban'a "Hani ya, sığa oturacaktı?" diye soruyorlardı. İspanyol kaptan, böbürlene böbürlene; "Sabrediniz, akşama doğru görürsünüz. Zaten firkatalara da boyuna işaret ediyoruz. Onlar da yavaş yavaş yanaşıyorlar" diye cevaplıyordu. Kadınlar; "Peki, düşman firkataları görmüyor mu?" diye merak ettiler. Don Esteban da; "Hayır, göremez, çünkü bizim direklerimiz düşmanınkinden yüksek; onun için daha uzakları görüp daha uzaklara işaret verebiliriz" diye karşılık veriyordu.

Don Esteban sığı açacağı zaman Uluç Ali'yi sığın üzerinde nasıl şapa oturtacağını seyretmeleri için bütün kadınları kumanda yerine davet ederek kendilerine dürbünler vermişti. İspanyol; "Şimdi göreceksiniz, dikkat ediniz. Bir, iki, üç dedi miydi avanak Türk kayaların üzerine oturmuş olacak!" diyordu. Az sonra; "Bir! İki! Üç" diye saydı. Fakat tam "Üç!" dediği zaman Uluç Ali bir yana saparak sığı arkasında bıraktı. Don Esteban ses çıkarmadı.

Kadınlara; "Şimdi hücum edeceğim, o kaçacak. Dikkat ediyor musunuz, dört firkatamız, herifi sarmaya başladılar" dedi. Fakat Sancaktar Reis'in iki kalitası görünüp de dördünü de önüne katınca, adam; "Zaten bu iş planımız dahilindeydi. Haydut, daha hücum etmekte olduğumuzu anlamadı. Ne de olsa kalın kafalıdır. Göreceksiniz, top menziline girince dönüp kaçacaktır" dedi.

Dona İnez, muziplik olsun diye kaptana; "Ama sığa oturmadı ya!" dedi. Don Esteban; "Lüzum kalmadı, çok şerefli senora, şimdi onu yakalarız" diye cevapladı. Dona İnez, Dona Manuela'ya dönerek; "Çok şerefli kardeşim, aman demir kafesinizi hazır bulundurunuz; baksanıza, son ekselans kaptan ne buyuruyorlar?" dedi. Dona Manuela, kaptana dönerek ona; "Aman kaptan; ne olur, onu öldürmeden canlı yakalayınız; birçok hayır kurumlarına ve manastırlara büyük hizmet etmiş olursunuz" diye yalvardı. Kaptan; "Daha önceden söylediğim gibi onu muhakkak yakalayacağız; fakat o, benim ateşimin altına altına gelmezden önce kaçacaktır. Onun için belki de bu yakalama işi biraz uzayacaktır. Şimdi saldırıyor gibi hareket ettiğine bakmayınız. Budala bize gözdağı vermeye uğraşıyor" dedi. Fakat tam o sırada korsan kalitası korsan bayrağını "hissa!" etti ve havada gür bir gülbank gürlledi. Don Esteban gözlerine inanamıyordu. Kalita sahiden de saldırıyordu. Son ekselans kaşlarını çattı, Dona Manuela'ya dönerek; "Demir kafes hakkındaki arzunuzu hemen yerine getireceğe benziyorum; herif zırdeli" dedi ve sonra omuzlarını silkerek; "Muhakkak herif zırdeli; belki güzelliğinizin büyüğü haydudun başını döndürmüştür. Sizin cazibenize tutularak sizin esiriniz olmak arzusuyla size doğru can atıyordur" diye ilave etti. Göğsünü kabartıp bıyıklarını burdu. Dona İnez ise dürbününü kalitanın arka kasarasında boylu boyunca dimdik duran bir delikanlının üzerine yöneltti; kaptana:

"Son ekselans, bunlar için haydut buyuruyorlar; fakat düşman gemisinin kumanda mevkiinde duran bir genci görüyorum. Adam, Tanrı Apollon'a benziyor; eğer adam bir Müslüman kfiri olmasaydı, Allah'tan onu annesine, bilhassa karısına, hele hele metresine bağışlamasını dua ederdim" dedi.

Uluç Ali, kalitayı dosdoğru İspanyol kadırgasının üstüne sürüyordu. Don Esteban gene; "Timarhanelik deli!" dedi ve savaş hazırlığı emrini verdi. İşte o zaman kadırgada bir gürültüdür koptu. Güverteye barut, gülle ve misket taşınıyor, topların köstekleri czlyordu.

Kalitada, Uluç Ali, yanında duran Kırlangıç Veysel, yelkenci Muharrem ve topçu Ckır Mevlt ile başka denizcilere; "Bu kadırga, bizden hiç olmazsa c kere daha kuvvetli; bana kalırsa ancak rampa suretiyle pezevenklerin hakkından gelebiliriz. Allah nasip eder de bu gemiyi zaptedersek geminin taşıdığı yük malum tarzda taksim edilir. Fakat gemi yükünden başka gemide bulunanları talan için yoldaşlara yarım kum saati izin veriyorum" dedi. Bunu duyan deniz dayıları "Yaşa! diye bağırdılar.

Düşman kadırgasında senora ve senoritalar, heyecanlı bir olayın seyircisi olacakları için tiyatroya gideceklermiş gibi yüzlerini, gözlerini pudralayıp allıklamışlar, güzel elbiselerini giymişler ve takmış takıştırmışlardı. Kalitada, Kırlangıç Veysel dürbünüyle gemiye bakıyordu. Düşman kadırgasının kıç kasarasında renkli ve yaldızlı elbiseleriyle pırıl pırıl parlayan kadınları görünce: "Yahu, düşman kasarası kadınlarla ışıl ışıl ışıldıyor. Uluç Ali yoldaş, emir ver de mehter clsın! Bari mızıka eksik olmasın. Galiba düğün ve şenlik olacak" dedi. "Düğün" sözünü duyunca Uluç Ali'nin aklından Kara Hatc geçti.

Düşman kadırgasında düdükler öttü ve baştaki kasara toplarına ateş emri verildi. Top namluları

alevler kustu, kulak zarlarını patlatan bir gürültü oldu. Senora ve senoritalar çılgınlık saldı. Rüzgâr az olduğu için, kadirganın üzerine kekri kekri bir duman yığıldı. Kadınlar öksürdüler. Uluç Ali'nin kadirgasının yelkenleri, az buçuk delindi. Papafingo çubuğunun ucu uçtu. Gemide başka bir sakatlık olmadı. Uluç Ali ve yanında bulunan deniz dayıları art kasarada gülüşüyorlardı. Uluç Ali, İspanyol'un ateşine cevap vermedi. O, boşu boşuna barut harcayan takımından değildi. Uluç Ali'nin kendi üzerine gelmekte devam ettiğini gören Esteban, kadınlara aşağıya inmelerini rica etti. Çünkü iş, şaka sayılırken birdenbire ciddileşmişti.

Ne var ki, Polenza Kontesasası Dona İnez, aşağıya inmemişti. Merak içinde idi. Acaba neder Türk kalitesi ateş etmemişti? Yoksa barutları mı yoktu? Kontesanın aklını tırmalayan sorular, işte bunlardı. Şu gözünü budaktan sakınmayan korsanlara esir olamayacağım diye canı yanıyordu. Ah, şunların birinin kölesi olsaydı da şöyle ağız tadıyla "Şak, şuk!" diye birkaç tokat yiyerek alaşağı edilseydi ve bütün o güçlü kadınlığına layık bir erkeğe rastlasaydı! Kendisine köpek gibi yalvarılmasından, ayaklarının öpülmesinden ve saçlarıyla gözlerinin karanlığının methedilmesinden bıkmıştı artık. Olur a, bazı insanlar elmasiye gibi hafif tatlıları tercih ederlerdi; fakat Dona İnez, cehennem gibi yakan biberli ve baharlı aşları severdi.

İspanyol kadirgası toplarını gene doldurmuştu. Zaten Uluç Ali, dolduruluş ânını hesap etmişti. Tecrübesine göre en usta İspanyol topçuları, ancak Uluç Ali'nin nabzı iki yüz kırk kere attığı zaman toplarını ateşe hazır bulundurabiliyorlardı. Halbuki Türk korsan topçuları bazen nabzının yetmiş kere atışında ateşe hazır bulunuyorlardı. İşte bundan dolayı bir korsan topu aynı çapta üç küsur İspanyol topuna bedeldi. İspanyol gemisi tam ateş edeceğin-

den iki üç saniye evvel, Uluç Ali kalitanın dümenini bastırdı. Kalita orsaalabanda ederek pruvasını rüzgârın tam gözüne dayadı. Kalita, düşman kadırgasının bir yanına düşmüş, düşman gemisine dikine bakıyordu. Uluç Ali, elini kaldırdı. İşte o zaman kalita, turnayı gözünden vururcasına isabetli bir salvo ateşi dah etti. Düşman ateş edememişti; çünkü yeniden nişan tanzimiyle meşguldü. Düşmanın pruva direği bir tırpanla biçilmiş gibi öne doğru devrildi ve hatta grandi direğini de, o direğe bağlı ipleri dolayısıyla eğdi. Pruva direği güdük kalmıştı. Ancak iki insan boyu kadar bir kısmı güvertede dikilekalmıştı. Kadırganın başındaki yaldızlı Konçepçiyon adının "K"sından ve bir de mahmuzun altında uçan kanatlı heykelin sol memesinden başka bir şey kalmamıştı. İspanyollar öfkelerinden dişlerini gıcırdatıyorlardı. Don Esteban, kadırganın her itibarla üstünlüğüne güvenerek toplarının bir iki "Pııırt! Puu...rrt!" diye yellenmesiyle korsan kalitasını perişan edeceğini sanmıştı. Don Esteban de Lago, kadınlara karşı takınmış olduğu yüksekte atar; koruyucu ve gülümser tavrını artık tamamen terk etmişti. Eğer yüksek rütbeli senora ve senoritalar son ek-selansın boşalttığı ana avrat küfür kalabalığını duysalardı, utançlarından saç köklerine kadar kızarırlardı.

Uluç Ali, salvosunu verip veriştirdikten sonra volta vurarak kadırganın bir tarafından öteki tarafına geçti. Düşman nişancıları nişan almak için toplarının takozlarını ve arabalarını çevirmeye koyuldular; fakat tam artık nişan aldık diyerek falyalara meşaleleri dokunduracakları anda Uluç Ali, tam yolla bocaalabanda etti ve top menzili dışına çıktı. Gene orsaalabanda ederek bir kavis çevirdi. Düşman da, önceki yönünden şaştı. Rüzgârı bir prasiya kış omuzluğundan almaya kalkıştı. Ne var ki, Uluç Ali, avını terk etmek için uzaklaşmış değildi. O, avı-

nı haklamak niyetindeydi. Birdenbire döndü ve düşmanın arkasına geldi. Orda bir iki ufak top vardı, ateşleri önemsiz olurdu. Uluç Ali, arkadan bir salvo daha boşalttı. Koca kadirganın kış kulesi bir harabeye döndü. Uluç Ali, gene uzaklaştı ve bu manevrayı birkaç kere tekrarladı.

İspanyollar çıldıracaklardı. Toplarıyla hiç iyi nişan alamıyorlardı. Çoğu kere de -Uluç Ali, menzil dışına çıkınca- boşu boşuna ateş ediyorlardı. Oysa Uluç Ali her seferinde büyük sakatlıklar yapıyor ve tayfaya büyük telefata verdiriyordu. Düşman, kendisinden zayıf bir hasma karşı etkisiz karşı koymada bulunduğu fena halde sinirlenip kızıyordu. Düşman, Uluç Ali'nin rampa etmek niyetinde olduğunu anlamıştı: Fakat savaşçı itibarıyla sayı üstünlüğüne malik olduğu halde rampadan kaçınıyordu, bir aralık teşebbüsü kendi eline almaya kalkıştı; yapamadı; çünkü hasmı, kendisinden daha çevik, daha oynaktı.

Bir an geldi ki İspanyol kadirgası; "Hah, herif tam hizaya geldi, şimdi onu punduna getiririz" dedi. Fakat bunu tamamen denemesine kalmadan Uluç'un en ağır topları ağızlarına kadar doldurulmuş olan misketleri boşalttılar. Ölüm sağnağı hâlinde savrulan çakıllar, İspanyol gemisinin topçu çıraklarının çoğunu yere serdi. Çakıl taşları, gür bir dolu yağışına benzemişti. Birdenbire düşmanın baş ve kışına rampa kancaları fırlamıştı. Kalita boylu boyunca rampa ediyordu. Atılan kancalar takıldı.

Aynı zamanda yetmiş kadar korsan, palaları dişlerinin arasına kıştırılmış ve iki ellerinde piştovlar olarak güverteye sel gibi aktılar. Bunlar özellikle düşmanın kış kasarasına saldırıyorlardı. Zırhlı İspanyol askerleri, karada uyguladıkları piyade usullerini gemide tatbik edemiyorlardı. Zaten her tarafta direk ve donam enkazı yığılıydı. Bu kadar ıvır zıvır ortasında muntazam bir saf teşkiline imkân yok-

tu. Bundan dolayı hiçbir nizam tatbik edemeyerek çoğu kere upuzun kılıçlarıyla birbirini yaralıyorlardı. İspanyollar, bu durumda hiçbir işe yaramayan arkebüslerini atmışlardı. Bu arada Uluç Ali, İspanyol kumandanını gördü. İpek elbiseleri parça parça olmuştu. Başındaki miğfer de bir topuz yemiş olacaktı; çünkü bir tarafı çökmüş ve yan duruyordu. Uluç Ali, onunla kılıç kılıca geldi. Bu arada Uluç Ali'yi arkasından vurmaya kalkışan bir İspanyolu kara bıyıklı, delikanlı bir korsan, "Ya Hak!" diyerek yatağanla hak etti. Uluç Ali, korsana teşekkür makamından, "Eyvallah arkadaş, beni kurtardın" dedi. Fena durumda olan Don Esteban, "Herkes alta çekilsin" diye emretti.

Konçepçiyon kadırgası 1530 senesine doğru Barselon'da yapılan teknelerdendi. Bu teknenin yanlarındaki savaşçı köprüsünün ve baştan kıça ortasındaki forsa vardiyalarının köprüsünün üzerini bir güverte örterdi. Üst güvertenin dört beş bukaportası (yani aşağıya giden açıklıkları ve ağızları) vardı. Bunların birisi kıç kasaranın yanında idi. Kürekçilerin amiri, bu delikten kaptanın emrini alır ve biri vardiya köprüsünün ortasında, ötekisi ta baş tarafta köprünün sonunda duran gardiyanlara düdük öttürerek passaparola, yani kaptandan aldığı emri ciro ederdi. İşte o zaman bütün kürekler "şırak!" diye aynı zamanda suya vururdu.

İspanyollar, geminin altına inmeleri hakkındaki emri alınca, hemen kalabalık hâlde aşağıya aktılar ve bukaportaları kapayıp aşağıdan kilitlediler. Aşağıya inmeye yetişemeyen düşmanlar silahlarını atıp teslim oldular. Bu arada pehlivan yapılı Çakır Mevlût'u görmüş olan Kontesa İnez de Polaza hemen ona koşarak; "Ben kendimi sana teslim ediyorum, sinyor; ben senin esirim. Eğer sizin korsan kaidelerinize göre başkalarının da bende payı varsa, benden onlara düşecek payı ben kendim onlar-

dan satın alarak sana hediye ediyorum" dedi. Çakır Mevlût; "Bir yaşıma daha girdim; bu da ne?" diye şaşıtı.

Uluç Ali, düşman güvertesini ele geçirmişti. Fakat durumu pek tuhaftı. Bağrında teslim olmamış, sayıca üstün bir düşman barındıran bir geminin üst tarafına hakimdi. O devirde bir geminin yelkenle manevrasına ve kullanılmasına ait bütün aletleri güvertede bulunurdu. Güverteye hakim olan yelkenlere ve dümene malikti. Fakat kürekler ve cephanelikler sayıca üstün olan aşağıdaki düşmanın elinde idi. Düşman bunları dilediği gibi kullanabilirdi. Bir aralık Uluç Ali, hemen kalitaya geçip Konçepçiyon'u top ateşi ve yağlı paçavralarla yakmayı ve batırmayı düşündü. Fakat kendisi gemiden çekilir çekilmez düşmanın hemen yukarıya çıkacağını düşündü.

Tam bu sırada aşağıdaki bir kürek lumbarından dışarıya çıkıp, gemi bordasından yukarıya tırmanmış olan İzbandut Veli, Uluç Ali'nin yanına geldi. (Veli, aşağıya koşuşan İspanyol kalabalığının akıntısına kapılarak alt güverteye sürüklenmişti. Aşağıda mutfak kısmında senora ve senoritalar için hazırlanmış kızarmış tavukların ve şampanyaların yanına isabet etmişti. Pisboğazın biri olduğu için hemen bir iki tavuğu gövdeye indirmiş ve şampanyaların da adamakıllı çeşidine bakmıştı. Çakır keyif hâlinde hafifçe sendeliyordu.)

Veli, Uluç Ali'ye; "Aman Ali Baba gel de aşağıya, kızarmış tavukları, hindileri gör..." diyordu. Fakat Uluç Ali, sözünü kesti; "Yahu, tıkınırken merak edip de düşmanın aşağıda ne yaptığına bir bakmadın mı, be adam?" diye bağırdı.

Öteki; "Hiç bakmaz olur muyum? Baktım be reisim, baktım. Bir gözüm tavukta iken, bir gözüm de onlarda idi" dedi.

"Hay gözün çıkmasın! Ne gördün? Çabuk söyle!"

"Reis, asıl sana onu söyleyecektim, ama sen acele ettin. Düşman alt ambarda grandi direğinin etrafına fiçılar getirip yığıyor. Bunlar barut fiçilerine pek benziyor. İşte onun için güzelim tavukları bırakıp da buraya koştum a!" dedi.

Uluç Ali'nin ağzından uzun bir "Ha!!!" çıktı. Demek ki düşman, bütün korsanlarıyla beraber üst güverteyi uçurmaya çalışıyordu, ha! Bunu yapmak için de gemisini mahvetmeyi göze alıyordu, öyle mi? Bu işe süratle engel olmalıydı.

Uluç Ali; "Hemen büyük topların birini getirin; çabuk olun, e mi?" dedi. Ortadaki büyük toplardan birini hemen getirdiler ve ağzına kadar misket doldurduktan sonra ambar ağzına sürdüler. Ambar kapağını (bukaportayı) açmaya çalıştılar. Fakat kapak aşağıdan çivilenmişti. Uluç Ali baltalar getirtti. Meşe ağacından yapılmış olan kapağı baltalarla deldiler. Topun ağzını, açılan deliğe eğdiler. Uluç Ali, "Eyyy İspanyollar, üçe kadar sayacağım. Eğer üç deyinceye kadar teslim olmazsanız, ağzına kadar misket dolu topu ateş edeceğim! Ve aşağıda ambarda bir tek sağ insan kalmayınca kadar ateş etmekte devam edeceğim!" diye bağırdı.

Birdenbire ambarı bir ses kargaşalığıdır doldurdu. Subaylar emir veriyorlardı; fakat sesleri, bağırışıp çağrışan tayfanın yalvarış ve tehditlerinin arasında kayboluyordu. Uluç Ali; "Birrrr!" dedi. "İki!" deyince aşağıdaki patırtı gürültü bir kıyamet hâlini aldı. Arada kavga ve boğazlaşma gürültüleri de geliyordu. Uluç Ali tam "Üç!" diyeceği zaman ambar kapağı takımıyla kalktı ve ambar ağzında Don Esteban de Lago gözüktü. Kendisi, tayfası tarafından itiliyordu. Adam; "Teslim oluyoruz" dedi.

Uluç Ali; "Teker teker yukarıya çıkın!" dedi. İspanyolun benzi kül kesilmiş olarak çıktı. Uluç Ali, herife acıdı; ona "Savaş talihinizin cilvesidir bu" dedi. Don Esteban; "Ben kendimi ve belki de sizi ha-

vaya uçuracaktım; gemide kadınlar var!" dedi. Herif yalan söylüyordu. Subayları ve tayfası tarafından teslim olmaya zorlandığını itiraf etmeye utanıyordu. Uluç Ali, işin farkında idi; fakat adamı bozmadı. Ne var ki, orda duran kalabalığın arasından bir kadın sesi –Kontesa Manuela'nın sesiydi– "Herif yalan söylüyor, kadınlar dediği birçok renksiz ve kansız mıymıntılardan ibaret şeyler. Hele onların birisine sizi bir demir kafes içine kapayarak bir yabani hayvan gibi göstermeye söz vermişti. Bravo Senyor Uluço Ali, siz bu adama bir şövalyelik ve mertlik dersi verdiniz" diye bağırdı. Uluç Ali, onun tarafına dönüp bir baktı, sonra teslim alma işine devam etti. Yukarıya çıkanların silahları alındı ve onlar takım takım ayrıldıktan sonra, ayrı ayrı yerlere kapatıldı. Sonra forsaların zincirleri çözüldü. Onların arasında elli kadar Türk vardı. İçlerinde Fındık Deriş adlı birisi bulunuyordu. Anadolu kıyılarında çobanlık eden otuzluk bir adamdı. Kısa boylu idi; kadirgadaki İspanyol kızlarından birisine âşık olmuştu. Türk forsaları serbest bırakıldılar. Bazıları gönüllü olarak payzenlik yapmak istediler. Bütün bu işler bittikten sonra Uluç Ali, ambarların ağızlarına birer nöbetçi dikti. Yanına birkaç savaşıcı alarak aşığıya indi.

Aşağıda direk etrafına yığılmış barut fiçilerini gördü. Yukardan adam getirtilerek onların cephaneliğe taşınmasını söyledi. Sonra geminin kicina doğru yürüdü. Kumanda dairesi ve subayların salon ve kamaraları orda idi.

Geminin o kısmının büyük kapısını açmaya kalkışınca kapının arkadan sürgülü olduğunu gördü. Kapıyı vurdu; içerden bir cevap gelmedi. Belinden çıkardığı piştovlardan birinin sapıyla kapıyı vurarak onu davul gibi gümletti ve "Açın yoksa kapıyı parçalarız!" diye bağırdı. Uluç Ali'nin sesi içerdekilere ona itaat zorunu telkin etti, kapı açıldı.

Uluç Ali, önünde gördüğü manzaraya gülmekten kendisini zor alıkoyabildi: Otuz, kırk kadar kadın saf teşkil ederek diz üstü gelmişler ve yalvarış makamında iki avuçlarını göğüslerinin üzerinde kavuşturmuşlardı. Kadınlar sanki kilisede dua ediyorlardı. Ön safta belki en asilleri olduğu için Dona Manuela ve Villanueva diz çökmüştü. Ta arkada savunmaya katılmadıkları için, utanır bir halde birkaç erkek ayakta duruyordu.

Dona Manuela, Uluç Ali'ye; "Ah, yüksek kumandan! Bizler zavallı yolcularız. Size hiçbir fenalık etmedik; bizlere hayatımızı bağışlayın ve nemiz var, nemiz yoksa hepsi sizin olsun. Yalvarıyoruz, bize merhamet edin, bize acıyın" diye yalvardı. Uluç Ali, savaş kıyafetinde idi. Yüzü baruttan kararmıştı. Bir düşman süngüsü yanağına hafifçe batmış olduğu için yüzü sargılıydı. Uluç Ali, kısa bir an için tuhafına giden bu manzarayı seyretti; fakat sonra Hıristiyanlık aleminin gaddar ve kan içici bir haydut olarak bildirdiği adam, o boyuna bosuna ve o andaki kıyafetine hiç uymayan tatlı bir sesle kadınlara; "Hiç korkmayınız, hiçbir sıkıntıya maruz kalmayacaksınız; özel eşyanıza da dokunulmayacaktır. İster mücevherat, ister çakıl taşlarınız olsun, kadınlara ve silahsız olanlara saldırmayız. Bir süre için kameralarınıza gidip dinlenin. Ben bu dairelerin kapılarına, size bir zarar gelmemesi için nöbetçiler dikerdim, ama gereği yok" dedi.

Kadınların gözyaşları durdu; fakat Dona Manuela, tecavüze uğramayacağına emin olduktan sonra, korsana yalvarıp yüz suyu döktüğüne nadim oldu ve fena halde öfkelenerek böbürlenmeye koyuldu. Uluç Ali'ye; "Ben Prens Rodrigo de Ventos y Valverdes'in baldızıyım. Bundan dolayı şahsıma ona göre muamele edilmesini isterim" dedi. Uluç Ali'nin arkasında duran bazı korsanlar, bu sözleri işitince Türkçe olarak; "Vay orospu!" dediler. O da-

ireden çıkıp gitmek üzere olan Uluç Ali, geri döndü, hürmetle eğildi; "Ben, sizin söylediğiniz Prens Vetes midir, nedir, onu şahsen tanımak şerefine nail olmadım. Öteki esirlere nasıl muamele edilirse, size de öyle edilecektir. Yalnız ötekilerin mahrum kalmayacakları bir şey var ki, siz ondan mahrum kalacaksınız; yani beni bir demir kafes içinde şehir şehir teşhir etmek şerefinden mahrum kalacaksınız. Bu kadar yüksek mevkide olan senoranın, beni demir kafes içinde görmek arzusunu yerine getiremeyeceğim için üzgünüm" dedi.

Uluç Ali, yukarıya çıkınca orda bütün korsanları heyecan içinde buldu. Yarım saat sürecektir olan özel talan hakkındaki sözünün Uluç Ali tarafından unutulduğunu sanıyorlardı. Uluç Ali; "Yoldaşlarım, yarım saat içinde gemiyi dilediğiniz gibi yoklayınız. Geminin yükü ve yolcuların eşyası müstesna, ne bulursanız kılıcınızın hakkıdır" dedi.

Geminin çadır altında düşünceye dalan Uluç Ali mehteri duyunca efkârlandı. Güya kendi nikâhı da Cezayir'de kıyılacaktı. Şu Kara Hatçe neye ortadan kaybolmuştu? Bir türlü anlayamıyordu. Düşünceli düşünceli kasaradan aşağıya indi. Yaralanan savaşıları ziyaret edecekti. Onlara kasaranın altında bir yer ayrılmıştı. Yaralılar orda yatıyorlardı. Birinci yatakta omuzuna bir tahta parçası saplanmış bir savaşıcı yatıyordu. Tahta parçası sökülmiş ve yara sarılmıştı. İkinci yatakta kara sakallı ve bıyıklı bir savaşıcı daha uzanıyordu. Herif gençti, ama pek kılıydı, sakalları ta gözlerinin altına dayanıyordu. Uluç Ali'yi görür görmez delikanlının gözlerinden yaşlar boşandı. Hem o gözler bir tuhaftı. Pek candan bakıyorlardı o gözler. Uluç Ali neden bilmedi, fakat o bakışla ilgilendi. Savaşıcıların arasında yaralananların ağlayanlarına hiç rastgelinmezdi. Uluç Ali, savaşıcıya; "Ne var yoldaş, yaran pek mi acıyor?" diye sordu. Savaşıcı; "Hayır, yaram hafif!" de-

di. Uluç Ali o sesi duyunca sarsıldı. Tıpkı Kara Hatçe'nin sesiydi o. Evet evet, kara sakallı savaşıçı Kara Hatçe'nin ta kendisiydi. Ali'nin başı fırıl fırıl dönüyordu. Hatçe tanındığını anlayınca Uluç Ali'ye; "Merak etme, kolumdan vuruldum. Ama hafif bir yara. Yaranın acısından değil, seni görünce sevin-cimden gözyaşlarımı tutamadım. Yukarda güverte-de iki piştovla senin arkanda idim. İşte ben de sa-vaştım. Artık birbirimizin olabiliriz. Bu yara çabuk iyi olur. Cezayir'e dönünce ben orda senin olurum, oraya kadar ben gemide bir savaşıçıdan başka bir şey değilim ha!" dedi. Evet, Uluç Ali, başkalarının gemide nikâhlanmalarına kimi sefer izin veriyordu. Fakat bir gemi reisi olarak, kendisi deniz yasalarını çiğneyemezdi. Cezayir'e dönünce nikâhları kıyıla-caktı.

Ne var ki Ali Hatçe'yi aşağıda bırakamıyordu. Geceleyin gizlice kendi kamarasına alıyordu.

Uluç Ali Cezayir'e varınca Turgut Reis ona bü-yük bir sefere hazırlanmasını söyledi. 1533'ten beri bir yıl geçmişti. Bir yıl önce Barbaros kendisine Kanuni Sultan Süleyman tarafından Hayreddin adı verilmek ve "Kapudan-ı Derya" tayin edilmek üzere Cezayir'den ayrılmıştı. Ne gündü o günler! Bütün Cezayir kadınları dümdüz damlarına çıkmışlardı. Gemiler Cezayir harp tersanesinden çıkacaklardı. Kısa bir emir verilince tersanenin ağzına gerili zin-cir birdenbire indirilmiş ve bir işaret topu güreleş-ti. Ev damlarında ayakta duran binlerce kadın, "Lü! Lü! Lü!" diye bağırmaya koyulmuşlardı.

Kadırgalar bütün bayrak, sancak, fors filandı-ralarını rüzgârda yapraklandırarak harekete geç-mişlerdi. Tok bir ses; "Sancak siya! İskele foga!" di-ye ünlemişti. Tersanenin ağzında duran koca baş-tarda topaç gibi dönmüştü. Küreklerin palaları hep beraber denize iniyorlardı. Heybetli baştarda tam yolla tersaneden çıkarken uzun bacaklı koca bir

örümceğe veyahut uçar balığa benziyordu. Kıç kasarında Barbaros'un fenerleri görünüyordu. Barbaros'un kendisi ise ön kasarada ciddi ve vakur, dimdik ayakta duruyordu, ayak ucunda ve iki yanında irili ufaklı on top tehdit edici ağızlarını açık denizlere doğru açıyorlardı. Ta arkadaki künderde, üzerine altın sırma ile Kur'an-ı Kerim'den ayetler işlenmiş büyük bir ipek sancak pırıl pırıl parlıyordu. Baştardadan sonra kol nizamı (bazen deve katarı da denilirdi), otuz sekiz kadırga çıkmıştı. Güneş kalkmıştı, kadırgalar bir bir geçmişlerdi; bazılarının bordalarında son savaşlarda aldıkları yaraların çarçabuk onarılmış yamaları gözüküyordu. Bu kadırgaların arasında pruva ve kıçları İspanyol üslubu altın yaldızlı kabartmalarla süslü olanları ve art kasaralarının üzerinde ahşaptan oyulmuş perdeler ve perdelerin üzerinde bir taç taşıyanları Andrea Dorya'dan zaptedilmiş olan gemilerdi. Bu kadırgalar arasında Malta'nın Sen Jan şövalyelerinden zaptedilmiş olanlar da yüksek bordalarından belli oluyorlardı. Yeni kadırgalar bile düşmandan zaptedilen teknelerin kerestesiyle yapılmışlardı. Çünkü Ceza-yir'in hurma ağaçlarından savaş gemisi yapmanın imkânı yoktu. Bu yeni gemiler korsan ocağının usta, çirak ve kuloğluları tarafından tersanede gizlice yapılmıştı. Arasıra bu kadırgaların birinde daha yüksek ve gösterişli bir fener gözüküyordu. Bu fenerler o kadırgaların anlı sanlı bir reis tarafından kumanda edildiğini gösteriyordu. O donanmada Turgut Reis, Barbaros oğlu Hasan Reis, Salih Reis ve korkunç sesli Şaban Reis, Uluç Reis vardı. Donanmanın hepsi denize açılınca kürekler durdurulmuş ve hissa emri verilince yelkenler kaldırılmıştı. Mavi Akdeniz doğuya doğru uçuşan bembeyaz dev kelebeklerle süslenmişti. Bunlar "Kapudan-ı Derya" olmaya giden Barbaros ile onu uğurlayan reislerdi.

Bu işler olurken -yani aynı 1533 senesinde-

Şariken de İspanya'ya gelmişti. Maksudı Afrika'nın kuzey kıyılarını, korsanlardan temizlemektir. Şariken'e göre imparatorluğunu tehdit eden iki kuvvet vardı. Birisi kuzeyde Protestanlığı yayan Martin Luther, öteki de Osmanlı devleti ve onun bir kolu olan Cezayir korsanları idi. Penon kalesi yıkılalıdan beri Cezayir büyük korsan donanmalarına barınak olmuştu, bu donanmalar tarafından İspanya ve ona bağlı devletlere yapılan zararlara artık tahammül edilemiyordu, kıyıları hatta kıyı kaleleri bile yakılıyor, kıyı mahsulleri talan ediliyordu. İşte bu hâle kesin bir son vermeliydi. Çok önce Monsadan'ın Cezayir'i zaptetmek için yaptığı teşebbüs tekrar edilmeliydi. Şariken'in, Kanuni Sultan Süleyman'a karşı yaptığı savaşı Afrika'ya nakletmekte çıkarı vardı. Böylece Avusturya ve Almanya'ya karşı büyüyen Türk tehdidinin hiç olmazsa bir kısmı önlenmiş olurdu. İtalya ve İspanya kendilerini harap etmekte olan bu Cezayir "felaketinden" kurtarılmış olacaktı ve Hıristiyanlık da Rodos'un zaptının öcünü almış olacaktı. Cezayir korsanlardan temizlenince de Fransa Kralı Fransua, ister istemez Şariken'e boyun eğecekti.

Barbaros'un –artık Hayreddin Paşa– Şariken'in niyetlerinden haberi vardı. O da düşmanın yapacağı büyük teşebbüsü önleme için gereken hazırlıkları yapıyordu. İstanbul'un Tophane, Galata ve Kasımpaşa ve bir de Kadirga tarafları tokmak, çekiç, testere ve bıçkı gürültüleriyle gümbürdedi. Başarda ve kadirga olarak yepyeni altmış altı gemi yapılmıştı.

1534 ilkbaharında Barbaros Hayreddin Paşa başardasında kaptanpaşalık bayrağını, yani yeşil zemin üzerine beyaz kılıçlı sancağını çekmiş olarak (Batılılar bu bayrağa Cezayirli manasına olan Alceziriyen diyorlardı) Çanakkale boğazından çıktı. Barbaros'un emrindeki donanma –on sekiz tanesi ken-

di malı olmak üzere- seksen dört parça savaş gemisinden ibaretti. Bu donanma Yunanistan'ın batı kıyısında Modon limanına gitti. Orada Kanuni Sultan Süleyman ile gizlice ittifak etmiş olan Fransa Kralı Fransua'dan bir mektup aldı. Bu mektupta Fransua Cenova şehrine denizden saldırmasını tembih ediyordu. Cenova'nın zaptı, İtalya'nın boyun eğmesi ve özellikle İspanya donanmasına büyük yardımları olan Ceneviz gemilerinin zaptı ve bundan dolayı da Şariken'in Cezayir veyahut Kuzey Afrika seferinin aksaması demekti. Barbaros, şehre denizden saldırırken Fransua da büyük bir orduyla karadan hücum edecekti.

Barbaros mektubu alınca hemen Cezayir'e bir kırlangıç göndererek, Turgut Reis'in Messina'da kendisine kavuşmasını tembih etti. Turgut Reis, Uluç Ali'ye haber verdi. Beraber gideceklerdi. Uluç Ali'nin emrinde iki berkende vardı. Turgut Reis ise doğrudan doğruya dört kalitaya kumanda ediyordu.

Güzel bir günün sabahında iki donanma birbirine kavuştular. Turgut Reis ile Uluç Ali Barbaros'un donanmasına öncülük edeceklerdi. Bütün donanma kuzeye doğru yol alarak Cenova'nın önündeki açıklara vardı. Orada Fransızların şehre hücum etmesi beklenildi. Fakat Fransız ordusu gelmiyordu. Bunun üzerine Barbaros Marsilya'ya bir berkende göndererek Fransızların niye gelmediklerini anlamak istedi. Fransa Kralı Fransua birçok aldatıcı sözlerle yapılacak hücumun tarihini geciktirmeye kalkıştı. Fransa'nın bu dönekliğine öfkelenen Barbaros filoya Cezayir'e rota tutmasını emretti.

Uluç Ali Korsika adasının kuzeyinde Korso burnunu kavanço edince (dolaşınca) gemisinin pruvası önünde deniz göğe, gök denize sınır olmuştu. O gün ve o gece Uluç Ali yol aldı, ertesi gün Doğu Akdeniz'de kalkan güneş, Uluç Ali'nin sancak omuzluğu açığında, uzaklarda Balear adalarından

olan Majorka ile Minörka dağlarını pembe bir müzikle uyandırıyor. Rüzgâr kesilir gibi oldu, gemilere sara yelken ve salya kürek emri verildi. Payzenler hiç sıkıntı çekmiyorlardı. Çünkü ne kadar hafif olsa da rüzgâr diraç etti (döndü). Sancak kış omuzluğundan akıyordu. Gemiler kanatlarını gene silktiler, sonunda Afrika kıyıları ve ap-ak Cezayir görüldü.

Barbaros (önce de bildirdiğimiz gibi), Şarlken'in Afrika kıyılarını korsanlardan temizlemek niyetinde olduğu ve bunun için hızla hazırlandığı haberini almıştı. Tunus'un oynak, dönecek ve kaltak Beni Hıfıs emirlerinin saman altından su yürütürcesine Şarlken'le fiskos etmekte ve Afrika için felaketler hazırlamakta olduğunu biliyordu. Bu işte Şarlken bütün o heybetli kuvvetini yani Avrupa'yı ayağının altına alan kuvvetlerini Barbaros'a kullanacaktı. Buna karşı Barbaros'un ancak seksen kadar gemisi, iki üç bin levendi ve üç yüz dört yüz yeniçerisi vardı. Bunlarla Cezayir'de beklerse, bu yerin alınması Afrika'daki Osmanlı hakimiyetinin ve korsan ocağının sonu demek olacaktı. İşte bundan dolayı Şarlken'in bütün kuvvetini başka yerde harcamasını ve böylece Afrika'nın kuzeyine ait niyetlerini gerçekleştirmemesini istiyor ve bu isteğinin sağlanması için bir plan hazırlıyordu. Bu plana göre Şarlken bütün kuvvetini Tunus'un zaptına harcayacak ve Cezayir'le Kuzey Afrika kıyıları kurtulacaktı. Yani Şarlken bütün kuvvetlerini harcamasına karşılık, Afrika'da hiçbir şey yapmamış ve durumu hiç değiştirmemiş olacaktı. Bunun için Tunus'un, kendisi –yani Barbaros– tarafından zaptı lazımdı. Barbaros bu niyetini Cezayir'de bütün korsan reislerine –ve bu arada da Uluç Ali'ye– açıkladı.

1534'te idi, donanma su aldıktan sonra hemen hareket edecekti. Kara Hatçe Uluç Ali'ye oğlunu uzatarak "İşte senin bir parçan olan bu çocuğu

şimdi kollarına alıyorsun. Tanrının izniyle buraya döndüğün zaman, erkeğinin ikinci yemişini kollarının arasında sıkarsın" demişti. Barbaros'un emriyle donanma geceleyin sessizce demir kaldırıp denize açıldı. Bir gün önce limanı gemilerle sık noktalanmış gören Cezayirliiler ertesi sabah bomboş limanda yalnız mavi suları görünce şaşırdılar. Donanma ilk önce Bizerta'ya çıktı. Yeniçeriler, azepeler, leventler ve korsanlar hücum için gülbanklarını söyleyince şehir ve kalesi hiç silah kullanmadan teslim oldu. Orada beş yüz kadar muhafız bırakıldı ve donanma Halkulvad'a (Tunus'un meşhur La Golette istihkâmı) doğru yelken açtı.

Oraya varılınca hücumu geçildi. Afrika kıyıları o noktada korsanların gülbankıyla beraber ikinci defa olarak yeniçerilerin gülbankını (Allah! İllallah! Baş uryan sine püryan kılıç al kan! Bu meydanda nice başlar kesilir hiç olmaz soran! Eyvallah! Kahırımız kılıcımız düşmana ziyan! Kulluğumuz padişaha ayan! Üçler! Yediler! Kırklar! Gülbangi Muhammed-i! Nuru nebi Keremi Ali! Pirimiz hünkârımız Hacı Bektaşî Veli demine devranına hu diyelim huuu!!! diye) işitti. Orası çarçabuk zaptedildi, oradan dokuz mil içerde olan Tunus şehri de çok sürmeyen bir savaştan sonra alındı ve Beni Hıfslar oradan sökülüp atıldı. Tunus hakimi Hasan içerlerde Kervan şehrine kapağı zar zor attı ve orada hemen kuvvet toplamaya koyuldu. Bu adam oradan ne kaçıyor, ne de Barbaros'un üzerine geliyordu. Barbaros -yarısı korsanlardan ibaret- bin savaşçı ile onu oradan dağıtmaya karar verdi. Ancak bu savaşçılarla gidecek beş batarya -yani otuz topu- çekecek hayvan bulamadı. Barbaros'un çattığı bu engeli Kervan'da duyan Hasan katıla katıla güldü. Ne var ki, gözcü olarak dört tarafa gönderdiği müfrezelerin kuzeye doğru gidenlerinden birkaçı, bir gün geri dönerek kendisine şaşılabak bir haber getirdiler.

Bunlar Barbaros'un Kervan'a karadan otuz gemiyle gelmekte olduğunu ve bunu gördükleri zaman gözlerine inanmadıklarını, fakat gemilerin yelkenlerini tekrar tekrar saydıklarını söylüyorlardı.

Topları çekecek hayvan bulamadığı için güç durumunda kalmış olan Barbaros top kundaklarının üzerlerine direk olarak serenler diktirdi ve onlara da yelken açtırdı. Hâlâ kuzey rüzgârı esiyordu. Topları donanmadan getirilen halatlarla insanlar çekiyor, sağnak esince top, denizde –yelken kürek, yağlı börek– tertibinde giden gemiler gibi kolaylıkla paldır küldür yürüyordu. Top taşınmasında yelken kullanılması, tarihte ilk kez vaki oluyordu. Maniaları akıl ve hayale gelmez çarelere başvurarak bertaraf edebilen bu çeşit insanlara karşı ne Kervan kalesi ne Beni Hıfz hanedanından Tunus'un eski hakimi Hasan dayanabilirdi.

Böylece Kervan işi paklandı. Şarlken Afrika'ya saldırmaya hazırlanıyordu.

Zaten Portekiz infantası (yani veliahtı) Don Lui bir kalyon, yirmi karavella ve içleri asilzadeler ve şövalyeler ile tıka basa dolu iki bombardarda ile gelmişti. Andrea Dorya'nın da yirmi iki Ceneviz kadırgası iki aydan beri Barselon limanına demir atmış bulunuyorlardı. Limanın içinde İspanya kadırgaları başkumandanı Don Alvaro de Bazan'ın on beş büyük kadırgası bir sürü kalyon karavel ve berkente (brigantin) ve karakaları toplanmıştı. Limanda Papalığın Agilara Kontu Virciniyo Ursino'nun kumandasında göndereceği on iki, Malta'nın göndereceği dört büyük kadırganın, Manoka Prensiğinin iki, Berenger de Rekezens'in emrinde Sicilya'nın göndereceği on, Garçiya dö Toledo'nun emrinde Napoli'den gelecek altı, Antoniyo Dorya'nın emrinde beş, Kantabriya'dan tam kırk iki kadırganın gelmesi bekleniyordu. Daha gelecekler arasında Marki del Vasto'nun emrindeki kırk beş büyük gemide sekiz

bin Alman, İtalya savaşlarında bulunmuş tecrübeli askerlerden dört bin İspanyol, Felemenk'ten hareket etmiş bulunan altmış büyük gemi ve Barselon imparatorluk tersanesinden yepyeni çıkacak yüz elli büyük savaş gemisi vardı.

Sefere katılacak askerlerin ve filonun erzakı bizzat imparatorun nezareti altında şu miktarlarda tedarik edilmişti: Sirke ve şarap için elli bin büyük tulum ve sular için yüz bin fıçı Sevilla ve Malaga'dan gelecek. Üç büyük kalyon Felemenk'ten galeta getirecekti. Majorka'dan, çuvallar dolusu mumlar ve kalıp yağlar alınacaktı. Kastil Andalusiya'dan insan boyunda küpler dolusu zeytinyağlar gelecekti. Katalonya pirinç, buğday, nohut ve tuzlanmış et sağlayacaktı. Barut Hamburg'dan, kurşun İngiltere'den, Felemenk mızrakları, arkebüs ve piştovları imal etmişti. Koca İspanya'nın hemen hemen bütün unu, samanı, arpası, morina balığı alınmıştı. Avrupa'nın büyük bir kısmının atölyeleri, kerpedenler, puslalar, barut fitilleri, çekiçler, örsler, yelkenlilerin demir kısımlarını, yelken bezlerini, elbiselerini imal etmişti.

14 Mayıs 1535'te Şarlken Barselon'da Afrika seferine katılacak Avrupa asilzadelerinin geçit resmini seyredecekti. Bütün Barselon sokakları ipek bayraklarla, kıymetli kumaşlar, çiçekler ve yapraklarla donatılmıştı. İmparatorluk tribününe Şarlken'in kendisi kurulmuştu. Giydiği ceketin göğsünden gözüken gömleği beyaz setendendi; ceketini pırlantalarla süslenmiş siyah kadifedendi, omuzuna kırmızı kadifeden bir manto atmıştı. Bütün hükümdarlık işaret ve alametlerini –yani taç, âsâ, küre, gerdanlık ve kıymetli taşlı kılıcını– takınmıştı. Yanı başında henüz sekiz yaşında olan veliahdı Prens Filip oturuyordu. Şarlken'in arkasında üç kişi ayakta duruyordu. Birincisi iri yarı Françisko delos Kobos idi; kendisi Santiyago askeri tarikatının büyük ko-

mandorü ve Şarlken'in sevgili kâtibi idi. Onun yanında Alvaro de Bazan ve Bazan'ın sağında filo başkumandanı Andrea Dorya. Tribünün önünde ve biraz yanında tepeden tırnağa altın yıldızlara bürünmüş bir adam imparatorun bayrağını -kırmızı zemin üzerine sarı alevler, ortada da, Şarlken'in armasını taşıyan bir bayraktı- tutuyordu. Bu adam imparatorun muhafızlarından bir bölükle çevrilmişti. Deniz kapısından kralın iç oğlanları yani pajları kırmızı tafta elbiselerle geçit resmine başladılar. Ondan sonra bir kısım arkebüscüler geçti. Bunlara Korunya Kontu kumanda ediyordu. Ondan sonra hem Portekiz hem de İspanya hanedanı ile hisım akrabalıkları olan Kont Agilar Pedro Zuniga, bir de Kont Pedro Guzman geçti. Bunlar da altın telinden dokunmuş elbiseler giymişlerdi. Bunları yaverleri kırk şövalye takip ediyordu. Onların ardısıra elmas, zümrüt ve yakutlara boğulmuş Kont Orgaz akraba ve ahbablarıyla geçti. Marki Lui Fagardo ve Çinkon Kontu armalarının donuk rengine uygun elbiseler giymişlerdi. Bunlar imparatorun önünden geçerlerken ince kılıçlarla Şarlken'i selamladılar. Bu arada mızıka alabildiğine çalıyor, büyük bir kalabalık da durmamacasına alkışlıyordu. Öyle ki selam atışı ile sürekli gürleyen topların sesi bile bir aralık duyulmaz oldu. Geçit resminin ortasında bir halis Arap atının üzerinde o zaman Avrupasının en ün salmış kumandanı Alba Dükü ve Toledo Kontu Ferdinand görüldü. Atı altın tezyinatla görünmeyecek kadar örtülmüştü. Şarlken ona bir gülümseme ile iltifat etti. Çünkü Habsburg hanedanına ondan daha sadık bir kumandan yoktu. Onun arkasından Benavente Kontu görüldü. İşte tepeden tırnağa kadar zırhlarla örtülmüş beş yüz süvarinin arkasından otuz bin piyade rap rap adımlarını atarken yeri zıngır zıngır titreterek geçtiler. Onların arkasından Almanlara kumanda eden Maksimilliyen Eberens-

tain, İtalyanların şefi Vasto Markizi Antoniyo de Abalos yirmi bin asker ve Lanskenetler ile göründüler. Geçit resminde son geçenler sarı tüylü kırmızı külahlarıyla bahriyeliler oldu. İşte ondan sonra dualar okundu. Halk vecde geldi ve ağladı. Bu gösteriye daha büyük bir revnak vermek için o gün Engizisyon, geçit resminin sona erdiği yolun iki tarafında yirmi otuz kadar gizli Müslüman ve Yahudiyi diri diri yaktı.

Mayısın on altısında mahsus bu iş için yaptırılmış olan şartlarla kalyonlar süvari beygirleri ve başka taşıt hayvanlarıyla yüklendi. Bu hayvanları otuz kalyon taşıyacaktı. Şarlken'in bu kadar hayvan taşıtması bütün Kuzey Afrika kıyılarını istila etmek niyetinde olduğunu gösteriyordu. 28 Mayıs günü imparator şafakla beraber trampet ve borazanlardan ibaret bir maiyet alayı ile dua etmek üzere Mont Serrat manastırına gitti. Orada iki gün kaldı ve 30 Mayıs'ta Barselon'a döndü ve gemilere binilmesi emrini verdi. Aleva, Privorato ve Parelada şarapları sokaklara sel gibi aktı, herkes vedalaşıyordu ve mukaddes Roma İmparatoru Şarlken'e medhiyeler ve ilahiler söyleniyordu. Tam Şarlken limandan çıkacağı zaman Beni Hıf'sın Mevlây Hasan'ından sözümona bir Müslüman sefir gelerek, eğer Sa Majeste Şarlken kendisine Tunus tahtını verirse kendisini Şarlken'in bir sadık bendesi saymakla şerefleneceğini bildirdi. Bu koca filo o gün bir gurur ve azamete limandan çıktı. 11 Haziranda Sardanya adasının Kalyari limanına uğradı. Portekiz gemileri öncülük ediyorlardı. Santa Krüz Markisi Alvaro de Bazan'ın kadırgaları da en arkada geliyorlardı.

Bu gelen kuvvetlerin miktarını ve teçhizatını Barbaros çoktan öğrenmişti; ve alabileceği bütün tertibatı almıştı. Bu kadar asil kana karşı Afrika'yı savunacak bir balıkçı oğlu Barbaros, bir çoban oğlu Turgut Reis ve bir korsan oğlu Uluç Ali ve Anado-

lu'da Sen Jan şövalyelerinden, Venediklilerden veya Cenevizlilerden cefa görmüş kıyı halkı evlatlarından Hasan Göle, Sancaktar Reis, Deli Cafer, Kara Kadı gibi insanlardı.

Şariken Kalyari'den Halkulvad'ın (yani La Goulet'in) önüne geldi. Buraya gelmek hiç hoşuna gitmiyordu. Onun asıl hedefi Cezayir'di, fakat Tunus Barbaros tarafından alınınca ilk önce İtalya'yı tehdit eden Tunus'u almak sonra da Cezayir'in çaresine bakmak zorundaydı.

Barbaros Halkulvad'ın istihkâmlarını kırk top ile kuvvetlendirdi. Fakat oradaki istihkâmların Şariken'in getireceği 500 geminin top ateşine uzun boylu dayanamayacağını biliyordu. Sonra elde bir avuç savaşçı vardı. Oysa Halkulvad'a otuz bin kişinin saldıracağını biliyordu. Nihayet düşman geldi ve savaş başladı. Kalenin önüne seksen kadırğa dizildi, ayrıca Şariken de karaya yüz yirmi top çıkarttı. Topu topu birkaç yüz kişiden ibaret olan muhafızlar tam otuz iki gün savaştılar. Bu esnada Barbaros ve öteki korsan reisleri –bunların arasında Uluç Ali de vardı– birçok kere Tunus'tan çıkarak düşmana saldırdılar ve altı binini kılıçtan geçirdiler. Ne var ki, düşman düşen bir kişinin yerine imdat olarak üç kişi getiriyordu; Barbaros ise hiçbir yerden yardım görmüyordu. Artık Halkulvad kalesi, kale değil bir yığın taş ve molozdan ibaret kaldı. Duvarlar gazilere siper olamıyordu.

Barbaros kale müdafilerinin Tunus'a çekilmesini emretti. Boşu boşuna cesur savaşçıları kırdırmanın anlamı yoktu.

Fakat Mevlay Hasan Tunus kalesinin içindeki dönek Araplara şunu bunu vaad ederek iğfal ediyordu. Şariken bütün kuvvetiyle Tunus'a yüklendi. Gaziler bazı Tunuslularla beraber düşmana öyle saldırdılar ki, Barselon'da pür altın, pür mücevherat bütün bir kibir ve gururla geçit resmi yapanlar kuy-

rukları bacaklarının arasına sıkışmış ve topukları ardlarını döver bir tarzda tabana kuvvet kaçıp denize dökülüyorlardı. Barbaros korsanlar ve birkaç yeniçeriyle peşlerine düşmüştü. Şarlken'in bu heybetli seferinin tam bir dayakla sona ermesine ramak kalmıştı. Ne var ki, tam bu sırada Tunusluların yarısı düşman tarafına dönerek onunla elbirliği etti. Geri kalan Tunuslular da kaleye kaçtılar. Düşman bu hali görünce yüzgeri ederek yeni baştan saldırmaya koyuldu. Barbaros ve korsanlar kaleye çekilmek istediler. Fakat kaledeki Tunuslular kale kapısını yüzlerine kapadılar. Zaten bu kadar ihanet yetmiyormuş gibi düşmandan esir edilip de kalede hapsedilmiş olan üç dört bin düşmanı serbest bıraktılar. Barbaros bir avuç kapı yoldaşları korsan ve yeniçeri ile çekilerek Bice kalesine geldi, oradan Beldi Unnap'a vardı. Cezayir'e yetiştiği zaman orada Cezayir reislerinin sekiz, Murat Ağa'nın dokuz parça gemisine kendi gemilerini de katarak otuz iki parça savaş gemisiyle Cezayir'den çıktı.

Şarlken ordusuyla Tunus'a girince 21, 22 ve 23 Temmuz günleri ağıza alınmayacak cinayetler işlediler. Katledilen Müslümanların sayısı, tarihçilere göre yetmiş bin ile doksan bin arasındadır. Türklerle karşı Tunusluların yaptığı ihanetin armağanı bu kadarla kalmaz. Tunus şehrinde ırzına geçilmedik Müslüman kadın ve kızı bırakmadılar. 21 Temmuzda Şarlken Tunus'a girerken onu Mevlay Hasan karşıladı ve ata binmiş olarak ilerleyen Şarlken'in eteğini öptü. Bu arada boğazları kesilenlerin ve ırzlarına geçilenlerin avaz ve çığlıkları çın çın ötüyordu. Mevlay Hasan Şarlken'e, İspanya'dan kendiliğinden veya Türk korsanlarının marifetiyle kaçmış olan İspanya Müslümanlarını kabul etmemeyi ve İspanya'ya iade etmeyi ve her yıl on iki bin altın dukat ödemeyi, her yıl halis altı bin Arap atı vermeyi vaad ediyordu. O yılın ağustosunun on ye-

dinci günü, Şarlken'in filoları Tunus'tan çekildi, donanmalar ve gemiler, kendi memleketlerine döndüler. Çünkü –değil Kuzey Afrika'yı korsanlardan kurtarmak– Tunus'tan öte bir adım bile atacak halleri kalmamıştı. Şarlken'in bütün Avrupa'yı ayaklandırarak yaptığı koca sefer, koca bir dağın tavşan doğurması kabilinden Tunus'un alınmasıyla pek miskin bir sonuca varmıştı.

Mevlay Hasan'a gelince, halkın isteğinin aleyhine olarak –çünkü Şarlken'in cinayetleri ve namusa tecavüzü herkesin gözünü açmıştı– Tunus'ta yedi yıl hüküm sürebildi. Ondan sonra gizli olarak Tunus'tan kaçarak Avrupa'ya yardım dilenmeye çıktı. Babası gider gitmez oğlu korsanların yardımıyla kendisini hükümdar tayin etti. Mevlay Hasan Napoli'de birçok işsiz güçsüz serseriye asker diye kiralayarak Tunus'a döndü. Fakat Napoli sokaklarından devşirilmiş olan insanlar iki buçuk ciddi ve gerçek savaşçı ile karşılaşınca hemen kaçtılar. Hasan yakalandı ve gözleri oyuldu. Onu Keruan'da serbest bıraktılar, orada kör olarak dilencilik ediyordu.

Şarlken bu seferiyle sözümona İtalya ve İspanya kıyılarını bir de Balear adalarını korsanların şerinden kurtarmış olacaktı. Oysa kendisi Tunus'tan ayrıldıktan birkaç gün sonra Barbaros Cezayir'den denize açılarak Balear adalarına doğru rota tuttu. Şarlken'in seferi sona ererken Barbaros'un öldürülmüş olduğu haberi Avrupa'ya yayıldı. Oysa sanki bir Barbaros yerine bin tanesi hasil olmuşmuş gibi birbirinden günlerce mesafede olan Balear adalarında Kadis limanı, Sardanya'da Kalyari ve Kuzey İtalya'da Recciyo Barbaros tarafından aynı zamanda basılıyordu. Bittabi Barbaros birbirinden bu kadar uzak olan birkaç yerde aynı zamanda bulunmazdı. Bu yerlerin birinde kendisi, ötekilerinde mesela Turgut Reis ve Uluç Ali ve onlar gibi reisler bulunuyordu. Şarlken tarafından yeğeni Portekiz

Kralına gönderilen çok kıymetli hediyelerle yüklü olan ve İspanya tersanelerinden terütaze çıkmış bulunan bir gemiyi Barbaros el çabukluğu marifet diyerek zaptederirken gene Barbaros Palma adasını basıyordu. Oysa hediyeli gemiyi ele geçiren Turgut Reis'ti. Palma'yı ise Barbaros'un kendisi basıyordu. Barbaros'un o donanmasında Uluç Ali de vardı.

1536 yılına doğru Fransa Kralı Fransua rakibi Şarlken'e karşı, Kanuni Sultan Süleyman'ın himayesini aradı. Fransa Kralı İtalya üzerine bir askeri hareket emelindeydi. Fransa o zaman Macaristan tarafından Almanya'yı tehdit etmekte olan Osmanlı Devletiyle bir ittifak yapmak istedi. Bunun için Şövalye Jan dö la Fore'yi elçi olarak İstanbul'a gönderdi. Barbaros 1537 yılında donanmasıyla Avlonya'ya gidip Fransız amirali Baron Sen Blanşar'ı bekledi. Türk bahriye erleri (azepler) ve leventler Fransızların on iki kadırgası yanaşırken, Fransız gemilerindeki uzun saçlı şövalyeleri görünce "Bu avrat zenneleri neye kadırgalarına aldılar?" diye birbirine sordular (korsanlar şövalyelerin uzun saçlı olduğunu bilmiyorlardı). İki filo birleştikten sonra karşıdaki İtalya kıyılarını yakmaya koyuldular. Ne var ki iki filo hareketlerine başladıklarının onuncu günü, Fransız filosunun barutu tükendi. Barbaros'tan barut isteyip duruyorlardı. Barbaros'un bu hale canı sıkıldı, yanındakilere, "Bu adamlar gemilerine şarap dolduracaklarına barut alsalardı ya" diye dert yandı. Otranto körfezinde Napoli hükümetine ait Kastro kalesi -Fransızların barut kıtlığı dolayısıyla- yalnız Barbaros'un topları tarafından dövüldü. Barbaros Fransua'nın gelip İtalya'yı istila etmesini bekledi, fakat Fransa Kralı gelmedi. Uluç Ali bu seferinde Barbaros'a refakat etmişti. O seferinde Brentano kasabasına gece bir baskın yapmıştı.

"Kadınları hiç boş bırakmayın; hep gebe bırakın ki fesatlık düşünmeye vakit bulamasınlar" sözü

meşhurdur. Kadın olmayan, fakat kadın kadar boş bırakılmaya gelmeyen bir yer varsa o da İtalya kıyılarıydı. İşte Uluç Ali bundan dolayı Brentano'ya tuzu biberi yerinde bir ziyaret tasarlamıştı.

Brentano hükümet sarayında o gece balo vardı. Salonda yüksek gümüş kaplar içinde meşaleler yanıyordu. Orada müzik, içki, çiçek hepsi vardı. Bunların arasında ışıktan çakan mücevherler ve onlardan da daha parlak gözler, çıplak beyaz kollar, kapkara veya altın sarısı saçlar, kuğu kuşu gerdanı gibi aklık ve yumuşaklıkla çift kabaran göğüsler, pırıldayan ışıldayan ipek kumaşlar, sisler gibi buğulayan tüller gelip gelip geçiyorlardı. Dans ediliyordu. Küçük ayaklar pırılđaşıyor ve raksın salınışları, gövdelerin örtülü yerlerinin güzelliğini sezdiriyordu. Şehirdeyse hemen herkes derin uykuda idi. Yalnız ötede beride birkaç uyanık âşık gitarlarını tıngırdıyor ve davudi bir sesle pesten aşklarını ilan ediyorlardı. Bazen kapalı pencere kapakları aralanıyor ve aralıktan ay ışığı imiş gibi ağaran genç bir el titreye titreye aşağıda hasretle ah ve vah eden âşığa bir çiçek düşürüyordu.

İşıldayan hükümet konağının pencerelerinden sızan müzik, öteye beriye serpili âşıkların türküleri ve fiskosları ve ağaçlar arasından esen hafif bir rüzgârın fışılısından başka bir şey yokken birdenbire korsan gülbangı, bir kaç kadın çığılı, bir iki erkek sesinin İtalyanca küfürleri ve bir iki piştov gümleyişi duyuldu. -İşte o kadar, Bretano şehri el değıştirmişti- O anda kasaba Uluç Ali'nin elindeydi.

Uluç Ali göreceği çoğu işin yarısını gece ve yarısını gündüz görürdü. Baskın ve akını ekseriya gece yapardı. Fakat hesap kitap ve kurtuluş akçesi meselelerini gündüze bırakırdı. Bundan dolayı Brentano kasabasında sokak sokak tellallar gezdirerek ahaliyi gece rahatsız ettiği için özür dilediğini, fakat kendilerini görmek hasretine dayanamayarak gece

geldiğini, şehir kuşatılmış ve evler gözaltına alınmış oldukları için, herkesin hiç korkmadan mışıl mışıl uyumaya devam etmesini, görülecek hesap varsa gündüz gözüyle rahat rahat görülebilmesi için gani gani zaman mevcut olduğunu, kim evinden çıkarsa onun piştov kurşunu kıyafetindeki cinler tarafından çarpılması tehlikesi mevcut olduğunu ilan ettirdi.

Bu gibi tatlı sözler korsanlar tarafından gelince o sözlere boyun eğmenin en ihtiyatlı bir tedbir olduğunu birçok kere denemiş olan halk, dikkatle kulak kabarttıktan sonra başlarını –kaplumbağa başları gibi– gene yorganlarının altına çekti. Gözlerine uyku girmeyenler de çoktu. Kabağın ertesi gün başlarında patlayacağını ve bir kurtulmalık ödemek zorunda kalacaklarını bilenlerin gözleri faltaşları gibi açıktı. Sonra genç çiftler vardı. Bunların bazılarının dişileri erkeklerine, bazılarının da erkekleri dişilerine, "Şu korsanların geldiklerine o kadar memnun oldum ki deme gitsin. Yok sen bana layık değilmişsin, yok ben sana layık değilmişim. Yok sen züğürtmüşsün! Ne olursan ol! Ben seni seviyorum, sen de beni seviyorsun ya! Amcam gidip papazı fitliyor, papaz da nikâhı kıymam da kıymam diyor. Ben seninim! Sen benim! Bu işe amcamla papaz ne hal tetmeye karışıyor? Biz yarın korsanların önüne çıkalım. Onlara teslim olalım. Bizi Cezayir'e götürsünler. Ben coğrafya öğrendim. Cezayir güzel bir yermiş. Orada nikâhımızı kıysınlar. Madem ki Hıristiyanlık bizi birbirimize kavuşturmuyor, Müslümanlık bari kavuştursun! Değil mi ya?" diyor ve seviniyordu. Başka bir çiftin erkeği dişisine, "Kulağına zırzır da zırzır, katiyen evlenmezsin diyorlar. Papaz olacaksın diyorlar. Aile aile olalı hiçbir üyesi ruhâni kisveyi giymemiş. Onun için papaz olmam lazımmış. Papaz olmak aileye karşı borcummuş. Böyle borcun Allah belasını versin. O kapkara ruhani kisveyi bir düşün! Benim gibi gönlü sevinçten

taşan bir adama öyle bir şey giydirilir mi hiç? Ruhum da, ruhani kisvem de sensin. Buraya gelen bu adamlar korsan değil cennetten imdadımıza yetişen meleklerdir. Papaz olmayacağım efendim! Zorla mı bu?" diye içini döküyordu. Başka bir binanın içinde genç bir kadın horlayarak uyuyan kaba yapılı şişman bir adamın yüzüne alayla bakarak, "İyi ki şu adamlar geldiler. Bunun kahrını çekmektense bir korsana köle olmak evladır!" diye düşünüyordu.

Uluç Ali bu vurgunlarından sonra gidip gene Barbaros'un filosuna katılıyor, bazen öncü ve bazen artçı olarak donanmaya gözcülük ediyordu. O yıl İtalya'nın Adriyatik denizi üzerindeki Apulya kıyısına saldırdı. Ne var ki, Fransız ordusu İtalya'ya gelmedi. Barbaros kışın gene İstanbul'a döndü.

Ertesi yıl, 1537'de, İstanbul'dan iki yüz seksen kadirga ve baştardadan oluşan donanma ile çıktı. Çanakkale Boğazından çıkan donanmanın ne kudretli bir donanma olduğu duyulunca Avrupa'yı bir heyecandır sardı. Fransa dışında bütün Avrupa devletleri Türk donanmasına karşı koyma çareleri düşünüyorlar ve birbiriyle ittifak etmeye çalışıyorlardı. Türk donanması Avlonya'ya geldi. Apulya kıyısına yapılacak akınlarda kullanılacak kara kuvvetlerinin askeri serdari Lütü Paşa'ydı. Barbaros donanma için gelecek kumanyayı salimen getirmek üzere altmış kadirga ile Mısır'a gitti. Askeri Serdar Lütü Paşa ise Apulya sahilini vurmaya koyuldu. Andrea Dorya Avrupa devletlerinin çoğunun donanmalarıyla Korfo adasının İpsokorfo körfezinde idi. Barbaros'un ayrıldığını öğrenince cesaret aldı. Otranto'da bulunan öteki gemilerine kavuşmak üzere Korfo'dan ayrıldı. Lütü Paşa Apulya seferinden dönüyordu. Andrea Dorya ile karşılaştı; iki filo arasında top muharebesi başladı, fakat Dorya korktu ve dümen kırıp gene Korfo'ya kaçtı. Bu sıralarda Mısır'dan dönen Barbaros o sulara ulaşmıştı.

Gene bu sıralarda Türk donanmasına kavuşmak üzere Gelibolu'dan iki kadirga ile gelmekte olan Ali Reis, Korfo adasının önünden geçerken Dorya'nın filosuna mensup birçok gemiye rastgelir. İki taraf çatışır fakat bire karşı on ile harb eden Ali Reis ve bütün tayfası şehit olurlar. O devirde Venedik Cumhuriyeti Osmanlı İmparatorluğu ile barış hâlinde bulunuyordu. Korfo, Venediklerin elindeydi. Venedik tarafsız kalmak zorunda iken düşman donanmasına yataklık etmesi ve bu yataklığı yetirmiş gibi Korfo adasına mensup Venedik gemilerinin tecavüze karışması garipti. Gelibolu Kâhyası ve Bostan Reisi bu işlerin neden böyle olduğunu anlamak ve gereğinde protesto etmek üzere Korfo'ya gönderildi. Kâhya yolda dört büyük Venedik kadirgasına rastgeldi. Kâhya onlara, kendisinin harbe memur edilmediğini, fakat elçi olarak memuriyetle Korfo adasına gitmekte olduğunu nazikçe bir surette bildirdi. Venedikliiler gemiyi mutlaka batıracaklarını söylüyorlardı. Tartışma epeyce uzadı. Venedikliiler inat ediyorlardı. Bu hali seyreden deniz subaylarının birisinin kan tepesine sıçradı. Sabrı tükenerek Kâhyaya: "Yahu söz anlamak istemeyenlere niye beyhude yere söz anlatmaya kalkışıyorsunuz? Batıracaklarsa varsın batırsınlar, biz de onları batırmaya çalışırız. Ya batalım ya batıralım" diye bağırdı. Bunun üzerine iki taraf ateşe tutuştu. Biricik Türk gemisini dört gemi birden sarmıştı. Sonuna kadar kendini savunan Türk gemisi sonunda bütün içindekilerle battı. Deniz yüzünde yaralı olarak kalanlar hakaretle idam edildiler. Ancak on beş yaşlarında bir topçu çırağı kurtuldu. Onu Lütfi Paşa donanması bayılmış bir halde denizde yüzüyor buldu. Nelerin olup bitmiş olduğu bu çocuktan anlaşıldı.

Bunun üzerine Lütfi Paşa Korfo'ya hücum etti, fakat zaptedemedi. Hava kışlıyordu. Donanma İstanbul'a döndü. Barbaros altmış kadirga ile denizde

kaldı. Onun denizde kalmasından amaç Venedik'i vurmaktı. Bütün korsanları Adalar denizinde topladı. Adalar denizinin çoğu Venedik'in birer üssüydü. Bunların ele geçmesi Adalar denizinden ve Ortadoğudan Venedik'in ayağını keserdi. İşte o zaman korsanlar arasında bir ada işgal etme yarışı başladı. Bu işgalden en çok memnun olanlar da Rum halkı idi. Barbaros Çerigo'yu zaptederken Turgut Reis Egi-na'yı ele geçiriyordu. Uluç Ali Paros'u istila ederken Deli Cafer de Skiyatos'u Venediklilerden temizliyordu. Böylece bir iki gün fark ile Skiros, Andros, Tinos, Skarpatos (Kerpe adası), Harki, Piskopi, Stampalya adaları birbiri ardınca zaptedildi. Yukarı Kiklad ve Aşağı Kiklad'ı, Kuzey Sporad ve "Oniki Ada", diye anılan Güney Sporadların hepsi Türklerin eline geçti. Venedik senatosunun üyeleri yaygarayı basıyorlar ve saçlarını başlarını yoluyorlardı.

Bu sırada Papa Üçüncü Pol, Cenova, Portekiz, Malta, İspanya ve Venedik'e "nons"lar göndererek Türklere karşı büyük bir haçlı seferi hazırlıyordu. Toplanacak filo pek büyük olacaktı. İşte bundan dolayı bol miktarda kürekçi, yani payzen gerekiyordu.

Dünya başlıca deniz savaşlarının birinin öncesindeydi.

İlk önce gönüllü kürekçileri devşirmeliydi, yani başlarına gelen bir felaket dolayısıyla kendiliklerinden gelerek kendilerini satanlar. Ne var ki, Avrupa'daki genel sefaletle rağmen bu takım payzenler pek azdı. Gerçek kürek mahkûmları, forsalar gerekiyordu. Bütün Avrupa mahkemelerine emir verildi. Hükümler çabuk verilmeli idi. Ölüme mahkûm olanlar ölünceye kadar epey kürek çekerlerdi. Para cezası görenler veyahut şu kadar sopa yemeye mahkûm olanlar da para vereceklerine veyahut kötek yiyeceklerine kürek çekmeyi tercih ediyorlardı. Eğer suçlular bizzat küreğe konamayacak kadar asil

iseler, kendi yerlerine kürekçilik edecek köleler satın almaya veya başkaca adam tutup kiralamaya zorlanıyorlardı. Jandarmalar, polisler, kolcular, bekçiler, muhafızlar, serserileri, kopukları, külhanbeylerini, velhasıl avare avare dolaşan işsizleri hemen yakalıyorlardı. Bunlar için muhakemeye lüzum yoktu; bunlar tutuldular mıydı hemen zincire vuruluyorlardı.

Sicilya ve Napoli prensleri, Cenova protestanları, Venedik doçları bütün şehirlerinde ve bilhassa limanlarında kumarhaneler açtırıyorlardı. Buralarda ateşli delikanlılar has altın dukatlarını kaybettikçe bu devletlerin ajanları onlara bol bol para ikraz ediyorlardı. Paraları ödeyemeyenler dosdoğru gemilere götürülüp küreğe zincirleniyorlardı.

Genellikle cezalar verilmeden önce suçlular anadan doğma soyunuyorlardı, çünkü kürekler güçlü kuvvetli kollar ve bacaklar isterdi. Kol, göğüs ve bacaklar sağlam olursa –hiç iki biri yoktu– herif hemen cezayı yiyip küreğe konulurdu. Bunlara kürek çekmeyi öğretmek meselesi vardı. Fakat bu iş de kolaylıkla hallediliyordu; bunların arasına eski forsardan birkaç usta kürekçi konuluyordu. Eğer böylece toplanan forsalar yetmiyorsa usta forsalar payzen devşirmek için Türk kıyılarına gönderiliyorlardı. Sancak tarafındaki forsalar sağ bacaklarından, iskele tarafındakiler sol bacaklarından kösteklenirlerdi; zincirler de forsalara çakılı olan mapalara (halkalara) takılırdı.

Papa, İskenderiye Patriği ve büyük düklerin varisi Marko Grimani'nin emri altında otuz altı kadirga gönderiyordu. Venedik "Grannoble y gran sabidor de la mar" (yani çok asil ve denizlerin büyük bilgini) denilen ihtiyar Dominao Kapello'nun emri altında yetmiş büyük kadirga ve bir tane de dev denilen kadirga gönderdi. Bu dev kadirganın her tarafından kirpi dikenleri gibi muhtelif boyda topların

namluları uzanıyordu. Bunlardan başka on tane de kapka göndermişti. Malta on büyük kadirga, Cenova elli kadirga on büyük kalyon, Portekiz seksen barça çeşidinden kalyon, bunlardan başka donanma yekûnunu altı yüz tekneye kabartan Felemenk gibi devletlerin ve birçok da gönüllülerin gemileri vardı. Bu filo iki bin altı yüz topa ve altmış bin savaşıya malikti. (Bu rakama payzenler ve topçular dahil değildir.) Bu filonun baş kumandanı Andrea Dorya idi.

Karakalar ikişer bin savaşçı taşıyan büyük kalyonlardı. Ne var ki kalyonlar, barçalar, karakalar ve karaveller yalnız yelkenle giderlerdi.

Haçlı donanması ilk önce İspanya'da Malaga'da toplanmaya başladı. Oradan Cenova, Papalık ve Malta filolarını alarak İtalya'yı dolandı. Adriyatik'e girerek Venedik yolunu tuttu. Sonra Korfu'ya geldi. Düşman filosu oradan Preveze'ye saldırdı ve Preveze kalesini zapta kalkıştı. Bu haber Barbaros'a varınca düşman kuvvetini tahkik için, pek hızlı ve küçük yirmi parçadan ibaret bir gönüllü filosunu belli başlı korsan reislerinin kumandasında Preveze sularına gönderdi. Kendisi donanmayla yavaş yavaş arkadan geliyordu. Korsanlar ve bu meyanda Uluç Ali Mora yarımadasının batı kısmının kıyılarını firiska rüzgârla gölge gibi geçerek kuzeye doğru yükseldi. Zante adasına kadar hiç düşmana rastgelinmedi. Zante'nin doğusundaki Zakintos limanında kırk çektirmelik bir düşman karakol fırkasına rastgelindi. Bunu Turgut Reis görmüştü. Daha ileriye sokulmanın tehlikeli olacağını hissetti ve daha ileriye gitmedi; oradan hemen geriye döndü. Düşman da Türk kuvvetleri tarafından kısım kısım ayrılmaktan korkuyordu. Onun için Türk öncülerini görür görmez leva demir ederek Preveze yolunu tuttu. Andrea Dorya Preveze kalesini sarmış, onu ele geçirmeye çalışıyordu. Zakintos doğusundan kaçan

düşman fırkası ona Türk öncülerine rastgeldiğini bildirdi. Andrea Dorya da hemen kuşatmayı kaldırarak donanmayı Korfu'ya çekti.

Turgut Reis ve Uluç Ali yıldırım gibi giderek, henüz donanma Modon'da iken görmüş olduklarını Barbaros'a bildirdiler. Donanma aheste aheste Kalamata'ya uğrayarak oradan su aldı, sonra kuzeye doğru ilerledi. Kefalonya'nın kıyısından geçerken o kıyıda ne varsa hepsini yakıp yıktı ve Preveze'ye vardı. Andrea Dorya tarafından kuşatıldığından kale duvarlarının bazı kısımları yıkılmıştı, onları tamir ettirdi.

Barbaros Preveze'de iken filosundan iki hızlı kırlangıcı gözcü olarak düşman kıyılarına gönderdi. Kırlangıçlar birkaç İtalyanı esir ettiler ve onlardan düşman savaş kuvveti hakkında tam bilgi edinildi. Andrea Dorya altı yüz savaş teknesine kumanda ediyordu.

Venediklilerin büyük kadırgasının iki bin beş yüz ton hacminde olduğu, iki bin savaşçı taşıdığı, altı yüz oturağı ve her oturakta on iki kişi bulunduğu anlaşıldı. Bunun önünde uzun menzilli on top ve bordalarında otuzar ve on dört daha küçük topları vardı. Bu gemide sekiz yüz arkebüscü vardı. (Arkebüsler küçük bir topa benzerlerdi, ateş etmek üzere doldurulur, namlusu sehba üzerine konulur, ondan sonra nişan alınıp atılırdı.) Bu kadırganın her ne kadar yelkeni var idiyse de, yelkene pek gelmezdi. Lakin topları uzun menzilli olduğundan dolayı rampadan önce gayet tehlikeli sayılırdı.

Kastilli, Aragonlu, Portekizli, İtalyalı, Felemenkli ve Alman ve daha başka memleketli bir asil aile yoktu ki, asil evlad ve üyelerinden bir veya birkaçını haçlı filoya göndermemiş olsun.

Papa bir "nons"un başkanlığında filoya beş yüz küsur papaz göndermişti. İspanyollara Jezüvit, Ceneviz ve Portekizlilere Fransisken ve Dominiken rahipler gönderilmişti. Papanın kendisi de Vatikan'da

her gün, diz çökerek Haçlı donanmasının zaferi için dua ediyordu.

Bu altı yüz teknelik koca donanmaya karşı Barbaros'un emrinde yelkenle de gider ama asıl kürekle çekilir çeşidinden yüz yirmi parça gemi vardı. Korsan veya gönüllü donanmada ise pek az kadirga vardı; ekserisi kalita (geolet) berkende ve bu gibi hafif gemilerdi. Bunlar on altı ila yirmi üç oturaklı idiler. Bir direkleri vardı, çok yörüktüler ve kadirgalardan çok daha iyi orsaya çıkabilirlerdi. Bunların da başlarında kadirgalar gibi düşman gemilerine toslamak için mahmuzları vardı ve tıpkı kadirgalar gibi baştan rampa ederlerdi. Baştaki toplarıyla, (tıpkı şimdiki uçaklarda olduğu gibi) tekne takımıyla düşmana doğru çevrilerek nişan alınırdı. Teknenin pruvası düşmana doğru dönünce topçunun görevi -düşmanın mesafesine göre- topu yukarıya yahut aşağıya doğru kaldırmaktan ibaretti. Çokluk Türk savaş gemilerinin sancak ve iskelelerinde her tarafa döndürülebilecek on iki küçük top vardı.

Barbaros korsanlarla beraber Preveze'de yatarken düşman filosu bu limanın ağzından iki mil uzağa gelerek demirledi. Türk donanmasını sıkıştırmak için limanın ağzını abluka etmeye giriştiler. Düşman donanması dört beş mil eninde bir mesafe işgal ediyordu. Türk gemilerinden Lefkas adası da ufukta görünmüyordu. Düşman gemilerinin boybosları şöyle dursun, sayı üstünlükleri Osmanlıları korkutmadı değil. Korkuttu, ne var ki, düşman geldikten sonra ister istemez savaşılacaktı. Barbaros bu korkuyu fark etmişti. Tarihin en büyük deniz savaşlarından biri başlamak üzereydi. Barbaros'un emri üzerine Kaptan Paşa başardasına, harp meclisinin toplanacağını bildiren işaret bayrağı çekildi. Sancak beyleri ve Turgut Reis'in başkanlığında gönüllü filusunun bütün reisleri Kaptan Paşa başardasına gittiler.

Bu reislerin bazıları, karaya asker ve top çıkarılmasını ve boğazın tıkanmasını uygun gördüler. Barbaros bu fikri kabul etmedi. Donanmayı orta, sağ ve sol olarak üçe ayırdı. Bu kollara kumanda edecek olanları tayin etti. Her geminin direklerini aşağıya almasını ve kış sancağından başka sancak (kumandanlara mahsus bayrak) göstermemesini, harp hattı üzerindeki mevkiini muhafazaya gayret etmesini, askeri savaşa teşvik etmesini, kendisini taklit etmesini, savaşa başlanacağı sırada baş topların hazır bulunmasını ve menzil içine girilince topların hep birden endaht edilmesini, herkesin düşman harp hattını bozmaya çalışmasını tembih etti. Turgut Reis'in ve öteki korsan reislerin ihtiyat kuvvetleri olarak savaş hattının dışında bulunmalarını, fırsat düştükçe düşmanın manevra ve hareketlerini bozmak için düşman yanlarından yahut ric'at hattı üzerinden onları topa tutmalarını söyledi. Korsanlar adeta ayrı bir filo teşkil ediyorlardı.

Toplantı devam ederken düşman filosunun bir kısmı karaya asker çıkarmak niyetiyle kıyıya yanaşıyordu. Hemen kıyidan ateş açıldı. Uluç Ali, Mehmet ve Sadık Reislere bu düşmana hemen saldırma emri verildi. Düşman çekildi değil apar topar kaçtı.

Bir iki gün sonra düşmanın birkaç kadırgası limanın ağzına gelerek, oradan Türk donanmasına ateş etmek gibi cakalı ve kurumlu hareketlerde bulundu. Barbaros donanmaya "leva demir!" emrini verdi. Haçlıların liman ağzına gelerek ateş açmaları, Türk donanmasının azlığı dolayısıyla savaşı kabul etmeyeceği kanaatine dayanıyordu. Donanma mehterlerini çala çala limandan dışarıya çıktı ve altı mil açıldı, biraz durdu. Göz kırpacak kadar bir zamanda bütün filo bir yarı daire şeklinde savaş durumuna girerek düşman donanmasının demirli bulunduğu yere doğru ilerledi. Kürekler denizi dövüyordu; yarı daire teşkil eden savaş hattı ilerledikçe her

geminin izi ve dümen suyu denizi yol yol çiziyordu. Kürekler dakikada yirmi altı defa denize dalıp suları itiyordu. Türk donanması top menziline girer girmez ateş açtı. Bi. kısmı Korfo adasında demirli bulunan haçlı donanması eksik mevcutla harbetmek istemediğinden, mukabele etmeye cesaret edemedi, demir kaldırıncaya Korfu yolunu tuttu. Vakit akşam olduğu ve sular kararmaya başladığı için, düşmanın peşine düşülmedi. Preveze limanının dışına demir atarak beklendi.

Barbaros donanmada bir korku olduğunu biliyordu; onun için istihareye yattı. Gece ortası uyanarak pek güzel bir rüya gördüğünü ilan etti ve hemen demir alarak Korfu'ya doğru yol aldı. Ertesi sabah Parga üzerinden doğan güneş, Parga'nın karşısındaki Paksos adasını kıpkızıl ederken, direklerle çıkmış olan gözcüler, düşman donanmasının teknelerinin görünmediklerini, fakat direk uçlarının Ayamavra adası İncirli limanı üzerinde görülmekte olduğunu söyledi. Düşman Lepanto körfezine girmeye uğraşıyordu. Barbaros bir ayak önce yetişerek onları körfeze girmeden yakalamak istedi. Bunun için Türk donanması güneye doğru gitmeye başladı.

Düşmana gelince; Korfu'daki kısmına kavuşmak üzere Preveze'den Korfu'ya giderken, Korfu'daki kısmı da adadan kalkarak Preveze'ye doğru yol alıyormuş. Bu iki kısım gece birleştikten sonra Ayamavra adasına gelmişler ve oradan Lepanto'ya doğru gidiyorlarmış. Türk gözcülerinin gördükleri işte onlardı.

Böylece Barbaros Korfu'da umduğu düşmanı Ayamavra'da buldu. Düşmanı görür görmez Türk donanması başlıca dört fırkaya ayrıldı. Bunlardan gönüllü fırkası Turgut Reis'in kumandasında yedek kuvveti sayılarak savaş safına alınmadı. Ne var ki, bu fırkaya gerektikçe, zayıf noktalarda yetişmek ve

fırsat düştükçe düşmanı yandan ve arkadan vurmak gibi bir ödev verildi. Turgut Reis kendisini yirmi kadirga ve kalita, üç yüz küsur top ve üç bin denizcinin başında buldu. Geriye kalan üç kısmın ortadakini doğrudan doğruya Barbaros, sağdakini Salih Reis, soldakini Seyit Ali Reis idare ediyordu. Barbaros'un donanmasının bir kavis teşkil ettiğini yazmıştı; kavisin iki ucuna boynuz deniliyordu. Saf teşkil etme işini donanma o kadar düzgün ve çabuk yapmıştı ki, bunun deniz üstünde bir manevra değil, fakat kâğıt üzerinde mürekkeple çizilen bir plan olduğu sanılırdı. Arkebüs kurşunlarına siper olsunlar diye denizcilerin şilteleri, sarılarak alabandalara sıralanmıştı. Dökülen kanların üzerinde savaşçıların ayakları kaymasın diye güvertelere kum ve talaş serpildi. Yelkenler mayna edilmiş, direkler çıkarılıp yatırılmış, tenteler sara edilmiş, sancaklar kunderlere çekilmişti. Gemi başlarının kabartmaları ve altınları pırıl pırıl parlıyordu. Kürekler fışlıyor, pruvalar köpükten beyaz bıyık salıyordu.

Kendi asırlarının ve kendi asırlarından önceki ve sonraki birçok asrın en büyük deniz adamları kıyasıya savaş hâlinde birbiriyle karşılaşmışlar ve iki bin yıl önce Salamin deniz muharebesinden beride muharebelerin en önemlisine ve en büyüğüne başlamışlardı. Türk topçularının ellerinde yanmakta olan meşaleler top falyalarına dokundurulmaya hazırdı. Topçular ve yamakları topların başında bekliyorlardı. An tarihi idi. Tiyatrolarda perde arkasında vurulan üç sopa darbesi, piyesin başlayacağına işarettir. Denizlerde küreklerin gürleyişinden başka tıs yoktu. Paksos adası Parga ve Preveze ile Kefalonya kıyılarındaki kayalar sanki seyretmek için irkilmişlerdi. Bu karaların eteklerinde deniz mavi ve berrak usul usul fısıldamakta idi. Yıl 1538 ve Akdeniz'in en güzel mevsimi eylül ayıdır.

Birdenbire bir top gürlledi; gürültüsü kıyıdan

kıyıya adadan adaya angılana angılana Adriyatik denizlerinin ta uzak batısındaki İtalya'ya doğru kayboldu. Artık tarihi Preveze savaşı başlamıştı.

Barbaros'un kendi üzerine gelmekte olduğunu gören düşman burun kırdı, denize doğru açılmaya başladı. Haçlı filo çeşit çeşit teknelerden ibaret olduğu için üç sıra olarak borda nizamı aldı. Birinci hatta kalyonlar, ikincisinde kadırgalar, üçüncü hatta da ihtiyat kuvveti olarak küçük gemiler yer aldılar. Tam savaşın başlayacağı anda çılgın ve hırçın bir güney rüzgârı esmeye başladı. Bu rüzgâr düşmana çok yarayacaktı. Sert rüzgârlı havada kalyonlar istedikleri gibi yelken kullanabileceklerinden onların boylarına oranla pek zayıf olan narin kadırgalara çarpıp çiğneyebilecekler ve batırabileceklerdir. Oysa durgun havada Türk kadırgaları küreklerine dayanarak yerlerinde kök salmış ağaç gibi saplanakalan kalyonları uzaktan top ateşine tutarak delik deşik eder, sonra da çatıp zaptederlerdi. Rüzgârda ileri fırlayan kalyonlardan Türkler korktular.

Fakat Barbaros hiç üzülmedi. İki ayeti kerime yazarak gemisinin iki tarafına astı, rüzgâr hemen kesildi, "Kul gayret etsin! Tanrı da yardım eder" derler a. İşte o gün Tanrı öyle yardım etti. Akdeniz'in her köşesinin iklimini, mevsimine, gününe ve hatta saatine göre esecek rüzgârları –pek az buçuk bir yanlılıkla– bilen Barbaros, mürettebatın manevi kuvvetini yükseltmek için rüzgârlar hakkındaki bilgisinden yararlanmıştı. Rüzgârın kesilmesi düşmanı ürküttü. Rüzgârla şişmiş yelkenlerle gemiler birbirinden uzaklaşmıştı. Rüzgâr kesilince birbirine yardım edemeyecek kadar birbirinden ayrı kaldılar. Fırsatı ganimet bilen Turgut Reis hemen foga kürek ileri atılarak, büyük bir kalyonun etrafını sardı. O kalyon Kaptan Alessandro Kondülmiyero'nun bizzat bindiği koca bir kalyondu. Kaptan birdenbire üzerine çullanan tehlikeyi görünce küçük lom-

barda toplarıyla üç kere ateş etti. Bu ateş "imdat istiyorum" demektir. Fakat aldıran olmadı. Çünkü üç kadirge uzun menzilli toplarıyla korkunç bir baraj ateşi açtılar. O ateşten hiçbir kadirge yahut kalyon geçemezdi. Aradan çok geçmeden Kondülmiyero'nun gemisi batmaya başladı. Kondülmiyero'nun en yakınında duran düşman gemileri Kondülmiyero'nun sonucuna uğramamak için ellerindeki bütün araçlarla kaçmaya baktılar. Düşman gemisi battıktan sonra (bu muharebede yenilmiş olan ne kadar düşman reisi varsa, sonradan -bu adamlar sanki kahraman imişler gibi- adları zırhlı ve krüvazörlere verildi) Turgut Reis, Uluç Ali ve bunlara mensup korsanlar Türk savaş hattındaki yerlerine döndüler.

Hemen çarçabuk olup biten bu işe bütün düşman donanması şaşıtı. Kendilerinin kat kat üstün kuvvetlerine rağmen nasıl oluyordu da düşmanın o birkaç gemisi bir koca kalyonu batırdıktan sonra Avrupa donanmasının gözü önünde burnu kanamadan zaferle çekilip gidiyordu? İşte bunun üzerine Marko Grimani ile Venedik filosunun kumandanı Domingo Kapello hemen sandallara atlayarak bütün filonun başkumandanı olan Melfi Prensi Andrea Dorya'ya gittiler.

Kapello, Dorya'ya, "Burada ne yapıyoruz? Niye Türklere hücum etmiyoruz? Şimdi vaki olan felaketin karşısında nasıl olur da kollarımızı kavuşturarak seyirci kalırız? Neden savaşa başlama emrini geciktiriyorsunuz?" dedi.

Andrea Dorya cevap vermeyince Venedikli kumandan "Eğer biz Venediklilerin cesaretlerinden şüpheleniyorsanız emir veriniz ve Sen Mark bayrağı altında Venediklilerin nasıl savaştığını görünüz" dedi. İşte o zaman Andrea Dorya; uzun zamandan beri düşünüldüğü hazırlanmış olan bir planı takip etmekte olduğunu ve düşmanı adamakıllı ezmek için onu açık denize çekmeyi düşündüğünü, Barbaros'a

Hıristiyan filusunun kendisiyle karşılaşmaya cesaret etmediği fikrini vererek onu –yani Barbaros'u– ihtiyatsız ve dikkatsiz davranmaya kıskırtmış olacağını söyledi. Sonunda, "En uygun ânı beklemekten başka bir yapacağımız yok! O an gelince bütün kuvvetlerimizi toplayarak düşmanı bir vuruşta yok etmeliyiz" dedi.

Andrea Dorya'nın "en uygun an" dediği an gelmekte gecikmedi. Çünkü düşmanın tereddüdünün karşısında Barbaros şiddetle hücumu devam ediyordu. Andrea Dorya ister, "en uygun ânı" getirsin, ister getirmesindi. Barbaros Hayreddin Paşa o uygun ânı çoktan hakkıyla, layıkıyla getirmişti. Barbaros düşmanın birinci kalyon hattına hücumu devam ediyordu. Donanmanın tümü birden, hem ilerliyor, hem de olanca şiddetleriyle ateş ediyordu. Kalyonlara iyice yanaşmıştı. Artık gülle değil, toplar çakıl taşı, hurda demir ve zincir parçaları savuruyordu. İki taraf ok menziline girdi. Düşman gemilerinden oklar pek seyrek geliyordu. Düşman tek tük arkebüs de patlatıyordu. Türklerse arkebüslerini daha kullanmıyorlardı. Türklerce arkebüs düşmana rampa etmeden önce ancak bir iki kez kullanılabilirdi. Düşmanın iyice yanaşmasını beklemeliydi; işte o zaman düşmanın kanı insanın yüzüne sıçrarcasına ateş etmeliydi. Malum a arkebüs kurşunu oklardan daha etkili oluyordu, fakat Türk okçuları bir arkebüs dolduruluncaya kadar otuza yakın ok atabiliyorlardı. Bunun dahası da vardı. Genellikle seksen doksan adımdan hedeflerine tam isabet sağlayabiliyorlardı. İşte onun için Türk okları düşmanın üzerine yağmur gibi yağmaya başladı.

Barbaros harp hattını çarçabuk delerek beş kalyonu ve Papalığa ait büyük bir kadırgayı bir çırpıda zaptetmişti. Ondan sonra Venedik deniz kuvveti kapitanesi (amirallerin bindikleri olağanüstü büyük gemi) yerinde mihlanmış gibi durakladı ve

teslim oldu. Onun peşisıra bir Venedik kadırgası ve iki İspanyol gemisi daha zaptedildi. Maşen de Mungiya gibi dünyaya ün salmış bir kaptanın da gemisi, "teslim!" anlamına gelmek üzere bayrağını mayna etti. Düşman filosunun önünde Barbaros bu işleri görürken korsanların gönüllü donanması da hiç boş durmuyordu.

Bir an için Türk savaş hattının arkasında yer almış olan gönüllü donanması, ikiye ayrılarak, bir ucundan öteki ucuna kadar hemen hemen iki, iki buçuk mil mesafe tutan Türk cenahlarından ileri fırlamış ve kalyonlardan ibaret olan düşman cenahlarına ateş savurmuştu. Andrea Dorya gibi usul ve nizam delisi akademik kafalı bir amirale göre, Türklerin bu hareketi deliliğin son kertesiydi; yoksa bir tuzak hazırlanıyor da tuzağın içine mi düşmekteydi. Çok ihtiyatlı davranması gerekti. Andrea Dorya usul dışında bir zafer kazanmaktansa usule uygun bir ricat yapmayı, yani dayak yemeyi yeğleyen usul budalası bir adamdı.

Savaşın tâ başında Andrea Dorya'nın aklında doğan şüphelerin ve soruların etkileri muharebenin sonuna kadar devam etti. Onda bir tereddüt doğurdu. Bu tereddüdün etkisi altında bütün karar ve hareketler kati olmaktan çok uzak kalıyordu. Türklerin ilk hareketleri düşman amiralini beyninden vurmuştu; kalyonlar ilerlerken toplarını karşılarındaki Barbaros'a yöneltmişlerdi. Şimdi Barbaros'un ateşini önden yerken korsanlarınkini de yanlarından yiyorlardı.

İlk top atıldıktan sonra kıyametler kopmuştu. Barbaros bütün savaş hattının enince ateş açmıştı. Gemilerin bütün mehterleri çalmış, bir taraftan da yeniçeri ve kara askerlerinin gülbangı gürlemişti. Kalyonlar Barbaros'un ateşine cevap vermişlerdi; fakat toplarının menzilleri kısa olduğu için düşman ateşi Osmanlı hattının önünde, havaya sıçrayıp çö-

melerek kalgıyan minare gibi su sütunları kaldırmaktan başka bir işe yaramamıştı. Türk gülleleri ise kalyonları kalbura çevirmişlerdi. Türk safı çatır çatır parçaladığı düşman safının içinden geçerken selsirecilerle birlikte deniz boruları, davullar, nakkare nefirler ve bir de gülbanklar gürlemişti. Toplar bu sırada şaşmak nedir bilmez bir nişancılıkla doldurulup doldurulup düşman gemilerinin ta canevine boşaltılmıştı. İşte o zaman Andrea Dorya ile Domingo Kapello kalyonlardan oluşan birinci safı kurtarmak üzere onun arkasındaki ikinci, yani kadırgalar hattını ileri sürdüler. Fakat kadırgalar da ateş paylarını alarak -ilerlediklerine de ilerleyeceklerine de bin pişman- geri döndüler. Ateş korkunçtu. Sanki iki filo ölümün gölgesinde savaşıyordu.

Andrea Dorya bu manevraları yaparken Turgut ve Uluç Ali sağdan soldan ilerleyerek kalyonlarla üçüncü hattı oluşturan düşman gemilerinin arasına girdi. Önceden girmemişti, çünkü girseydi Venedikli kadırga azmanı gemilerin öldürücü ateşine tutulacaktı. Böyle kündeye basacak deniz kurtlarından değildi. Düşman kadırgaları kalyonları savunmak için ileri atılınca, bu fırsattan yararlandı ve hızla gelerek baştaki toplarıyla düşman kalyonlarının dümenlerini ve arka kasaralarını parçalamaya başladı. Andrea Dorya'nın kalyonları kurtarmak için yaptığı manevra, kalyonların büsbütün berbat olma sonucunu doğurdu. Dümenlerini yitiren birçok kalyon, gözleri kör ayılar gibi savaş alanında, öteye beriye sürükleniyorlar ve öteki gemilerin harp nizamını bozuyorlardı.

O âna kadar Andrea Dorya en usta akademisyenin yapacağı manevraları yapmış ve zarardan başka bir şey görmemişti. Bin bir tereddütten sonra taktik değiştirme kararını verdi.

Turgut Reis'in gönüllü filosu, bir otlakta sersem sersem dolaşan allavi kallavi kör öküzlere dönmüş

olan kalyonların üzerine hızla saldırarak hırlaya gürleye ısırıp koparan çevik kurtlara benzemişti. Kalitaların biri yanaşıyor, ağızlarına kadar doldurulmuş olan topların bütün demirini düşmanın gövdesine dahediyor, ondan sonraki kalyona geçerken toplarını dolduruyor, bu sefer ardından gelen kalita ise ilk kalyonun içine alev ve demir kasırgaları savuruyor, onun ardısıra bir üçüncü kalita yetişiyordu.

Bir aralık Turgut Reis tâ arkasına baktı. Kendi deve katarından sonra Uluç Ali'ninki geliyordu. Uluç Ali'yi kasederek "Kara oğlan yaman doğrusu, dikkat ettim şafaktan beri forsu bir kere kündere yaslanmadı. (Fors uzun dar bir bayraktır. Turgut Reis, Uluç Ali'nin gemisinin sürekli hareket hâlinde olduğu için forsun düşüp direğe dokunmadığını, devamlı havada yapraklandığını demek istiyordu.) Bu yaşta böyle, bizim yaşımızda kimbilir ne olur?" diyordu.

Uluç Ali'nin belinde Barbaros'un hediye etmiş olduğu bir piştov, elinde de şehit Kara Yusuf'un yıllarca önce sünnetinde vermiş olduğu pala parlıyordu.

Öğleye doğru artık denizin üzerine abanan sert kükürt kokulu top dumanlarının üzerinden –sanki o dumanlara saplanakalmışlar– kalyonların direk uçları görünüyordu. Önceleri bunlar bir orman teşkil ederken vakit ilerledikçe ve buğuların arasında gölgeler gibi korsan gemileri dolaştıkça, seyrekleşiyorlardı. Andrea Dorya'nın artık kalyon hattı kalmamış gibiydi. Asıl hattın yarıldığı yerde, yani merkezde Türk hücumu bir mucize heybetini almıştı. Ölenlerin ve yaralananların bağırışlarını ancak top sesi örtbiliyordu. Bu sıralarda bir sürü rampalar da olmuştu.

Savaşlarda vardiyacılar esirlerden olan forsalari oturaklarının altına yatmaya mecbur ederlerdi. Forsalardan başını kaldıran olursa başı da bir piştov

kurşunuyla patlatılır veya bir kılıç salışıyla uçurulurdu. Barbaros kalyon hattını yarararken bir Portekiz kalyonu bir Türk kadırgasına birkaç kumbara (hambire) atmıştı. Kadırga kaptanı kumbaralardan çıkan yangını söndüremeyeceğini anlayınca hemen kalyona çatarak ona güzelce kancalanmıştı ve kendi kadırgasıyla beraber kalyonu da yakmıştı.

İlk kalyon hattını paramparça ettikten sonra Barbaros kadırgalara hücum etti. Kadırgalar korsan filoları tarafından fena halde zedelenmişti. Kadırgalar hattında da korkunç çatışmalar, rampalar ve bir saat kadar süren boğaz boğaza savaşlar olmuştu. Akşam olunca düşman çekdirmelerinin zaptolmamış yahut batmamış olanları Epir kıyılarında esmeye koyulan kıyı rüzgârlarından yararlanarak tiramola yaptılar ve savaş alanından sıvışmaya koyuldular.

Artık yapılacak başka bir iş yoktu. Onun için Andrea Dorya da kaçmakta olan çektirilerinin peşine takıldı. Barbaros ve korsan reisler bunları hayli kovaladı, hatta birkaç kadırgayı da esir ettiler. Fakat karanlık basıyordu. Gece göğünün ve deniz yüzünün kalyondan yapılma devasa çıralarıyla, aydınlattıkları sahanın dışı zından gibi karanlıktı. Top dumanından, alçakta olan yıldızlar bile görülmüyordu. Düşman bu savaşta 110 küsur savaş gemisiyle beraber Akdeniz hakimiyetini de kaybetmişti.

Preveze savaşına kadar, tarihte filo denince kara askerlerini nakledecek bir vasıtalar topluluğu anlaşılır ve denizde yapılan savaş da, denizin üstünde yapılan nevama bir kara harbi sayılırdı.

Gemiler ve gemiciler askerleri sırf düşmanın karşısına çıkarmakta kullanılan tali unsurlar sayılırdı. Siftah olarak Preveze savaşında ateşli silahlar kullanılarak, savaş gemileri bir deniz harbinin gerekli parçası oldular. Bu zafer hiçbir zaman bir talih ve raslantı eseri değildi. Üstün denizciliğin bir sonucuydu.

Düşman donanmasını yarararak, muzaffer olmak taktiğinin Barbaros'tan sonra Amiral Rodney, Seynt Vinsent ve Nelson taraflarından taklit edilmiş olduğu -haklı olarak- iddia edildi. İtiraf edilmeyen bir nokta varsa o da, on altıncı yüzyılda, o asrın en kuvvetli deniz devleti olan İspanya, Şarlken ve İkinci Filip zamanlarında Türk denizcilerin şahsında kendisine üstün bir rakip bulmasaydı ve kuvvetlerinin bütün bir kısmını Akdeniz'de tutmak zorunda kalmasaydı, İngiltere'yi istilaya çıkan Büyük Armadadan çok önce, o Armadadan daha büyüğünü yapar ve bu takdirde de ne Büyük Britanya deniz imparatorluğu kurabilir ve ne de o imparatorluğu kurmakta hizmetleri dokunmuş olan, "Hawkins"ler, "Drake"ler, "Rodney"ler, "Seynt Vinsent"ler ve "Nelson"lar peydah olabilirdi.

Preveze savaşının savaşılmakta olduğu günün akşamı, rüzgâr esmeye başladı. İşte o zaman Andrea Dorya yelkenlerini şişirerek ve Barbaros'a küfürler savurarak savuşup gitti. Andrea Dorya bu kaçışından hiç kimseyi haberdar etmemiş hatta geceleyin kovalayan Türk gemilerince tanınmaması için, kadirgâsındaki amiral fenerlerini söndürmüştü. Mağlup filoda herkes, "gemisini kurtaran kaptandır" diyerek alıp kaçmaya bakıyordu.

Şarlken'in benzi atmıştı, öfkesinden sakalının her kılı ayrı ayrı titriyor gibiydi. Bir masanın yanında ayakta duruyordu. Oturamayacak kadar sinirliydi. Bir yanda sevgili kâtibi Gattinara, imparatorun emrine muntazır elpençe divan duruyordu. Şarlken "iki tarafı da getirsinler" dedi. Gattinara dışarı koştu ve beş on saniye sonra Şarlken'in ayakta durmakta olduğu salona döndü, aradan çok geçmeden salona ilk önce Andrea Dorya ve sonra da Domingo Kapello süt dökmüş kedi gibi içeriye girdiler. Şarlken ikisine de uzun uzun baktıktan sonra, "Utançtan yerin dibine geçeceğinize, yüzünüzü san-

ki hiç kabahatiniz yokmuş gibi, elaleme gösterebildiğinize şaşıyorum!" dedi. İmparator durdu ve sonra "Hesap verin bakalım!" diye bağırdı.

Andrea Dorya bütün kabahati Kapello'nun üstüne attı ve her Venedik kadırgasına kırk İspanyol almasını, filo amirali olarak emrettiği halde Kapello'nun hiç kulak asmadığını ve İspanyolları kadırgalarına almadığını bu itaatsizlik karşısında da kendisinin Türklerle savaşmaktan vazgeçtiğini anlattı. Domingo Kapello ise Andrea Dorya'nın hiç savaşmaya teşebbüs etmediğini, onun için savaşın yenilgiyle sona erdiğini söyledi. Şarlken'in yüzü kıpkırmızı oldu. İki amirali de kovdu. Gattinara'ya dönerek, "Ben askeri kuvvetlerin başına geçmezsem, bir iş görülemiyor. Bu Preveze yenilgisinin acısını, Cezayir'i istila ederek ve Kuzey Afrika Türk korsan ocaklarını ortadan kaldırarak çıkaracağım. Ordu ve deniz kuvvetlerimin başına geçince amacıma erişiyorum. Tunus'a kadar gitmekle Tunus'u fethettik" dedi. Oysa o savaşta amacının yalnız Tunus değil fakat Cezayir'in zaptı ve Afrika'nın bütün korsan ocaklarının ortadan kaldırılması olduğunu söylemiyordu.

Preveze savaşının ertesi günü Barbaros korsanlara teşekkür edecek söz bulamıyordu. Konuşurken gözleri adeta yaşıyordu. O gece Turgut Reis'le, Uluç Ali birbirini sevinçle kucakladılar. Uluç Ali hemen Cezayir'e dönmek Kara Hatçe ve iki çocuğunu bağrına basmak istiyordu. Fakat Cezayir'e boş dönmek ayıp olacaktı. Gerçi Preveze zaferinin gururu ve sevinci vardı, fakat bu müjdeyle beraber çocuklara İspanyollardan, Venedikliler ve Cenevizlilerden alınma şu bu götürebilirse daha da iyiydi. Preveze savaşında zaptetmiş olduğu gemiler

kendisinin değil fakat Osmanlı devletinin malı idi. Şimdi ise Cezayir'e kendi namına götüreceği hediyeleri ele geçirmeli idi. Bunu yaparken kendi yararına çalıştığı kadar da Osmanlı Devleti kârına çalışmış oluyordu. İşte bundan dolayı Uluç Ali güneye dümen tuttu. Messina boğazını geçtikten sonra İtalya'nın batı kıyısını yakmaya koyuldu.

Uluç Ali Punta Likoza'yı kavanço ederken bir berkende ele geçirdi, büyük bir azamet ve arkadaki geminin ap-ak ağaran yelkenleriyle Salerno körfezine girdi ve Salerno şehrinin önünden süzüldü. Kapri adasıyla Sorrento burnunun arkasından geçti. Napoli'nin önünde görüldü. Bu yaptığı pek cüretkârane bir işti. Ama Uluç Ali Preveze zaferinin Napoli'de çoktan duyulmuş olacağını hesaplamıştı. Limanda ilaç için olsun bir düşman gemisi yoktu. Uluç Ali Napoli'nin batısında Uluzzuoli limanına da uğramadı, fakat İşşiya adasına çıktı. Adadakiler ona "Efendim siz geç geldiniz, iki gün önce Turgut Reis burayı teşrif buyurdular ve adanın zenginliklerini Tanrı'nın inayetiyle soyup soğana çevirdikten sonra buradan ayrılarak bize firakın acı kederini tattırdılar!" dediler. (İtalya'da o zaman derebeyliği hakim olduğu için halk ve köylüye işkence ederek zengin olanların korsanlarca soyulması fukara halkın hoşuna gidiyordu.)

Uluç Ali, "Pekiy Turgut Reis şimdi nerde?" diye sordu. Birkaç balıkçı, "Efendim, kendisi dün Ostiya limanında karaya çıkmış ve işittiğimize göre Roma üzerine yürümüş. Papa alelacele Vatikan'dan çıkarak Riveti'ye kaçmış, fakat orada duramamış, çünkü korsanlar hızla ilerliyorlarmış. Son aldığımız havadis böyle" dediler. Uluç Ali içinden, "Yoksa Turgut ağabey Roma'yı ele geçirmek niyetinde mi? Yapar mı yapar ha! Hele o Roma'yı ele geçirmeye uğraşa koysun. Ben hiçbir yere uğramadan kuzeye çıkayım da, hiç olmazsa daha, ellen-

memiş yerlerle meşgul olayım" diye düşündü. Bütün yelkenleri açtırarak kuzey batı yönünde yıldırım gibi ilerlemeye koyuldu. Angiyo, Nettuno, Kasfelfuzano, Frengene birbiri ardınca ta arkadaki ufukta küçülüp küçülüp kayboldular. Öyleki, Uluç Ali'nin İşşiya adasından ayrıldığıнын üçüncü sabahı Civitavekkiya limanının içine funda demir etti. Orada onu Sinyor Draggutte (Turgut) diye karşıladılar. Kendisi Turgut değil Uluç Ali olduğunu anlattı. Orada öğrendiğine göre Turgut Reis Viya Portüense yolu üzerinde ve denizle Roma arasında hemen hemen yarı yolda olan "Pontegalera"ya varınca daha fazla ilerlemekten her nedense -herhalde korktuğu için değil- vazgeçerek Ostiya'ya dönmeğe karar vermiş. Uluç Ali bu havadisi duyunca hemen leva demir ederek Turgut Reis'ce daha ellenmemiş olan Cigliyo yolunu tuttu.

Turgut Reis ile Uluç Ali, İtalya yarımadası çizmesinin ucundan ta Roma'nın kuzeyine kadar, Apenin dağları zincirinin batıya bakan yamaçlarını toplarının sesleriyle angılandırılmışlardı. Şimdi Uluç Ali'nin toplarının sesi Elba adası Piyombino körfezi, Çeçina, Livorno, Piza ve Spezziya limanlarında gürlledi. Uluç Ali Cenova'nın yanında Rapollo'ya varınca korsanları serbest bıraktı. Şehirde erkek kahkahalarına kadınların güya ürküyorlarmış gibi çığlıkları karışıyordu.

O sırada Turgut Reis, Korsika adalarında esir düştü ve forsa olarak küreğe kondu. Uluç Ali bu kara haberi duyunca çocuk gibi ağladı.

Şarlken'in niyeti Cezayir'i zaptedip korsan ocağını söndürmektir. Cezayir seferi için yaptığı hazırlıklar, o asır, hatta ondan iki üç asır önce veya sonra yapılmış ve yapılaçak olan hazırlıklardan çok daha büyüktü.

Haziran 1541 tarihinde emperyal Majeste Şarlken, artık Akdeniz korsanlarının edepsizlikleri-

ne bir son vermek işine başladı. Şarlken Napoli'ye, Katalonya, Valenciya, Balear adaları ve Argon imparatorluk naiplerine mektuplar yazdı ve Cezayir'e karşı müşterek bir sefer yapmak hususundaki arzusununu bildirdi. Bu sefer için yapılacak birçok gemi için paralar toplandı. İspanya dağları gemilere kereste yetiştirmek üzere ormanlarından soyuluyordu. Şarlken ertesi sene Fransa Kralı Birinci Fransua ile savaşmak niyetinde olduğu için ilk önce İspanya'nın ardını yani güneyini –korsan ocaklarına incir dikerek– emniyet altına almak istiyordu. İşte ondan dolayı seferin bütün kuvvetlerinin katılmasıyla 1541 senesinde yapılmasında ısrar ediyordu.

Şarlken, Prens Andrea Dorya'ya elli kadirga ve otuz yelkenli ile (kalyon, brigantin, skati ve karka ile) hemen Messina'ya gitmesini ve orda İspanyol donanmasını beklemesini emretti.

İmparator bu sefere bizzat gelecekti. Eylül ayına doğru Şarlken, Majorka adasına geldi. Ekim ayının 10'uncu günü Şarlken, filonun Cezayir'e doğru yol almasını emretti. Asker taşıyan yük gemileriyle beraber filo 450 kûsur gemiden ibaretti. Filodaki asker ise on altı bin İspanyol, altı bin Orta Avrupalı (Alman, Avusturyalı vb.), bunlardan başka sayısı büyük bir yekûna kabaran gönüllüler vardı. İspanyollar muzaffer olacaklarından o kadar emin idiler ki, zaferi seyretmeleri için büyük bir gemiye sarayın, yüksek ailelere mensup birçok kadınlarını yükleyip Cezayir'e taşıdılar.

Bu sefere iştirak eden kumandanlar o zamanın en anlı sanlı askerleriydi. Bunların arasında Halkulvad (La Goulette) kumandanı Bernardino de Mendoza, İspanya orduları başkumandanı Alba Dukası Ferdinand dö Toled, Milano Valisi Marki de Vasto, asrın en büyük denizcilerinden Sen Jan Şövalyelerinden Hugo de Monkada, Andrea Dorya ve bilhas-sa Meksika fatihi Valle de Guaksaga Markisi şanlı

Fernan Korteş vardı. Kasım ayının birinci günü imparatorluk filosu Cezayir önünde görüldü. Filoyu gören birçok yabancılar, korsanların Cezayir'inin artık sona erdiğine hükmettiler.

Ne var ki, o gün rüzgâr sert olduğu için filodan asker çıkartmak mümkün olmadı. Filo açıklarda bir aşağıya bir yukarıya volta vurmaya zorunda kaldı. Bu iş birkaç gün devam etti. Hava biraz yatışınca filo Cezayir'e yakın olan Kamir ve Harraş nehirlerinin arasına yanaştı. Çıkan askerler tepeleri işgal ettiler, topları çıkarılıp yerlerine tabiiye edildi ve hücum başladı.

Saldıran düşmana karşı Cezayir'i savunan kuvvetler yedi bin yerli Arap ve topu topu altı yüz Türktü. Barbaros yoktu. Turgut Reis esirdi. Cezayir kuvvetlerine Barbaros'un oğlu Hasan Reis kumanda ediyordu, savunucular arasında Uluç Ali, Seydi Ali Reis ve iki üç reis daha vardı. Şarlken on beş gün kaleyi sıkıştırdı. Fakat bir netice alamadı. Kasım ayının 25'inci günü şiddetli bir fırtına patladı. Yağmur bir tufan hâlini aldı, rüzgâr karadakilere çadırlarını söküp uçurdu. Filoyu dalgalar önlerine katıp, sürüp götürdü. Karadaki düşman iaşe merkezlerinden mahrum kaldı. Uluç Ali Kasım ayının şafağı sökerken düşmanın üzerine çullandı. Hatta Türkler genel karargâh ödevi gören büyük çadıra bile yanaştılar. Bu hücum neticesinde düşmanda manevi kuvvet namına hiçbir şey kalmadı.

İspanyol savaşı meclisi toplandı ve seferi kuvvet o manevi perişanlık hâlinde iken savaşılamayacağını, dolayısıyla en salim yolun gemilere binerek geri dönmek olduğuna karar verdi. Fakat kuvvetlerin gemilere bindirilmesi çok güçtü. O iş görülürken Şarlken birçok gemi ve asker kaybetti. Tam askerlerin ve bir kısım topların gemilere alınması işi bitmek üzere iken, rüzgâr üsteledikçe üsteledi ve bir kasırga mahiyetini aldı.

Rüzgâr, direkleri ve dümenleri söküyor, gemiler demirlerini sürüklüyor ve birbirine çatıp birbirini tuzla buz ediyordu. En ustaca manevralar ve forsaların pazı çatlatırcasına sarf ettikleri gayretler gemileri kurtaramadı, gemiler kıyı kayalarının üzerinde paramparça oldular. Bu fırtınada mahvolan gemilerin adedi doksanı geçer. Birkaç gün önce Cezayir kuşatması sırasında kaybolan gemiler bu rakama eklenince kaybolan gemilerin sayısı yüz yirmiyi geçer.

Ondan sonra Uluç Ali, Fransa'nın Tulon limanına giden Barbaros donanmasına katıldı. İlk önce Tulon, Türk filosunu samimiyetle karşıladı. Orda mevcut üç Fransız kadırgasının kumandanı Baron dö San Braçaçiyö, Barbaros'a bir hükümdara yapılan selam töreni yapar. Barbaros'un gemilerindeki bazı yeniçeriler uzun saçlı frenk gemici ve subaylarını siftah gördükleri için, onları uzaktan hep kız sanmışlar ve; "Savaş gemilerinde bu zenneler ne yaparlar?" diye sorup soruşturmuşlardı.

Tulon'da ancak bir hafta kadar kalındı. Ondan sonra Marsilya'ya rota tutuldu. Bütün Fransız kadırgalarının başkumandanı Enghien Senyörü Fransuva dö Burbon, Barbaros'un filosunu denizde karşıladı ve gene bir hükümdar karşılıyormuş gibi hareket etti. Marsilya'da gene ziyafetler çekildi, yarışlar ve oyunlar yapıldı. Fakat Barbaros, eşine sahici bir deniz savaşı seyrettirmek istiyordu. Yeni savaşı sırf Dona Mariya seyretsin diye değil, fakat mademki her nasılsa savaşılacaktı, bir an önce savaşılmasını, savaşın da karısı tarafından seyredilmesini istiyordu. Fransız prensleri ve kumandanları ve Türk kumandanları tarafından bir savaş meclisi kuruldu. Bu mecliste Şariken'in müttefiki olan Savua Düküne ait olan meşhur Nis limanı ve şehrinin ele geçirilmesine karar verildi. Barbaros'un donanması Nis'e doğru ilerlerken karadan da General "Polen" in Fransız kıtaları şehre doğru ilerlemeye koyuldu.

Nis'te liman olmadığı için Barbaros donanmayı Nis'in biraz doğusundaki Vilfrans körfezine getirdi. Orda karaya asker döktü. Mariya'yı taşıyan kadirgasını Nis şehrinin önünde demirletti. Genç kadın savaşı dürbünle seyrediyordu. Savaş devam ederken Türk donanmasına katılmış olan dört Fransız kadirgasının barutu tükendi. Barbaros'tan barut istediler. Barbaros'un üssü ta İstanbul'du. Oysa Fransızların üsleri Tulon'du. Barbaros barutu verdi, fakat; "Gemilerine şarap dolduracaklarına barut doldurmalıydılar. Yoksa savaşmaya değil de eğlenceye mi çıkıyoruz sanıyorlardı?" demekten kendini alıkoymadı. Uzun sürmeyen bir savaştan sonra Vilfrans da, Nis de alındı. Barbaros Marsilya'ya değil, fakat bir savaş limanı olan Tulon'a döndü.

Türk donanmasının Fransız sularına gelişi İspanya kıyı şehirlerinde ve özellikle Katalonya'da büyük bir telaş ve heyecan doğurdu. Halk imparator ve hükümetten kendilerinin korunmasını yalvarıyordu. Şarlken hemen Andrea Dorya'ya emirler yağdırdı, o da yirmi kadar kadirga ile İspanya ve Fransa sınırının yanında "Koliyur" kıyısına geldi. İspanya kıyılarına yapılacak akınları burdan önleyecekti. Dorya'nın karakol gemileri doğuya doğru ta Fransa'nın Narbon kıyılarına kadar sokuluyorlardı. Barbaros, korsan reislerine ve onların arasında da Uluç Ali'ye, o düşman gemilerini rahatsız etmelerini emretti. Bu, şu demektir ki, yalnız kalan düşman gemilerini zapt edecek veya batıracaklardı. Toplu nizamda gidenlerin sağında gözükecekler, ateş edecekler, hasara uğratıp kaçacaklardı.

Artık hava iyiden iyiye kışlamıştır. Fransız tüccar gemileri çoğu kere korsan gemilerinin korumasında, bazen de kendi kendilerine Fransız limanları arasında gidip geliyorlardı. Bu Fransız gemilerinde, Tulon'da Fransız kızlarıyla evlenenler vardı, bazen Türkler de ticaret gemileriyle gidip geliyorlardı.

Uluç Ali bir yörük kalita ve seçme korsan tayfasıyla Fransa'nın Agde burnuna doğru yol alırken, birdenbire seren tepesindeki vardiya; "Bir gemi!" diye bağırdı. Uluç Ali; "Ne tarafa doğru gidiyor?" diye sordu. Gözcü; "Doğru üzerimize geliyor" diye cevapladı. Uluç Ali baş kasaraya koştu, ordaki büyük topun namlusu üzerine tırmandı, elini kaşlarının üzerine tutarak gözlerini güneşten korudu. Ufukta hiçbir şey göremedi. Gemi herhalde daha pek uzaktı. Uluç Ali'nin altındaki kalita dalga üzerine tırmanınca, Ali ufkun kenarında dört köşeli bir ağartı seçebildi. Bu, papafingo yelkeniydi. O meçhul gemiye yanaşınca, gemide yalnız papafingo yelkeninin açık olduğunu ve geminin bayrak taşımadığını hayretle gördüler. Meçhul gemiye işaret ettiler, fakat gemiden cevap verilmedi. Ona iyiden iyiye yanaşılınca bir sandal gönderildi. Meçhul gemiye çıkanlar pek garip bir manzarayla karşılaştılar. Güverte cesetlerle yüklüydü. Kılıçla, topuzla, baltayla parça parça edilmiş gövdeler her tarafı örtüyordu. Gövdelerinden koparılmış kelleler, toparlakça oldukları için, gemi dalgalar üzerinde sallandıkça, kanla boyanmış güvertenin sağından soluna ve solundan sağına yuvarlanıyorlardı.

O geminin bir Fransız limanından ötekine mal taşımakta olan, "Ülali" adlı silahsız bir Fransız tüccar gemisi olduğu anlaşıldı. Aşağıda ağır yaralı bir Türk bulundu. Adam ölü diye bırakılmıştı. Onun anlattığına göre, Santa Ana adlı bir kalyon ve bir karavella Narbon civarındaki Gruissan kıyısında gizen Don Pedro d'Aragon y Siyente tarafından gemileri zaptedilmiş ve tüccar veya tayfa, gemidekilerin hepsi de işkence ile parça parça kesilerek öldürülmüştü. O zamanki savaş kanunlarına göre kendi sularında yakalanan silahsız tüccar gemilerinde bulunanlara yapılabilecek en ağır muamele onları esir etmektir. Onları öldürmek cinayet sayılırdı. Zavallı

Türk'ün anlattığına göre, kıyım kıyım edilen ve doğrananlar sekiz Türk ve kırk üç Fransız idiler. Bunları duyan korsanlar fena halde kızdılar. Bazılarını dişlerini gıcırdatıyor ve; "Ah şu herif bir elimize geçse!" diye mırıldanıyorlardı.

Uluç Ali kıyı açıklarında gide gele mekik dokurken, seren ucundaki gözcü; "İki gemi gözüküyor!" diye ünledi. Gerçekten de gemiler iki idi. Uluç Ali'ye göre bunların her biri kolay zaptedilirse de, ikisi birden çok kuvvetli olurlardı. Biraz sonra iki geminin yapısının birbirinden başka olduğu görüldü. İşte bundan dolayı hızlarında da fark olacaktı. Uluç Ali korkuyormuş ve kaçuyormuş gibi yaparak dümen kırdı ve bütün rüzgârla uçmaya koyuldu. Düşman kolay aldandı: Gemilerin ikisi de Ali'nin hemen peşine düştüler. Ne var ki, geminin biri ötekini arkada bırakıyordu. Öndeki tahmin edildiğinden daha hızla giderek Uluç Ali'ye karga funda bütün gururuyla yanaşıyordu. Geminin "Don Pedro d'Aragon y Siyente"nin kumandasındaki Santa Ana kalyonu olduğu anlaşıldı. Korsanlardaki savaş şevki bir kat daha arttı. Don Pedro korkmuyordu, gemisine yelken üzerine yelken ekliyordu. Mezzana direğinde İspanya'nın kırmızı ve sarı bayrağı dalgalanıyordu. Uluç Ali, yıldırım hızıyla tamamlanan bir manevra ile apansızın döndü ve üzerine gelmekte olan düşman gemisine saldırdı.

Uluç Ali böylece hücum ederken yanındakilere; "Bizim kalitanın kaplamaları incedir. Düşmana iyice yanaşırsak onun gülleleri üzerimizden geçer. Kendi gemimiz denizde yahut yol alırken bize Babil kulesi gibi yüksek görünür. Fakat İspanyol gururunun bu kocaman ve kodaman gemilerine yanaşınca biz elbette cüce kalırız. Biz onların teknelerini delik deşik ederken, onlar ancak bizim yelkenlerin tepelerini delebilirler. Yelken başka, tekne başka!" diyordu.

Palalar, kılıçlar ve yatağanlar bilenmiş olsalar da bazı savaşçılar vakitten yararlanarak onlara daha keskin bir kenar vermek için gene taşa sürtüyorlardı. Kalyona yanaşıldı. İlk önce İspanyollar top attılar. Ali; "Bırak atsınlar" dedi. "Eğer yetişilmeyecek bir hedefe top atarak ve cephane israf ederek eğleniyorlarsa varsın eğlensinler" Düşmanın top ateşi yalnız suları dövdü. Kanlıcalar düşmana atıldı. Uluç Ali'nin kalitasının kış kasarasındaki tente direklerinin üst uçları ancak İspanyol gemisinin küpeştesinden bir insan boyu aşağıdaydı. Uluç Ali'nin kalitası anasının eteklerine yapışmış bir yavruya benziyordu.

Kalita düşman teknesine tamamen yapışmış olduğu halde düşman teknesinin karnına bütün bataryalarını boşalttı, sonra savaşçılar el kumbaraları attılar. Düşman gemisinden yaralananların bağırlarıyla birlikte kadın çığlıkları yükseldi. Düşman güvertesine hırıldayan ve gülbank çekerek gürüldeyen kalabalık bir insan seli aktı. Birçokları yere düştüler, kalkmadan çiğnendiler ve öldüler.

Öfke naraları, acı feryatlar, vahşi küfürler savruluyor, koca gemi tepinenlerin altında, direk uçlarına kadar zangır zangır titriyordu.

Cansız gövdeler güvertenin balık sırtı tümseğinde alabandalardaki punya deliklerine kayıp yuvarlanıyordu. Güverteden keskin bir kan kokusu ve buğusu kalkıyordu.

Uluç Ali kılıç ve palaları dişlerinin arasına sıkıştırmış olan gazilerle birlikte, düşman kalyonuna tırmanmıştı. Artık sağa sola kılıç sallıyordu. Karşısında suratı solmuş bir izbandut gördü. Kılıcını sapladı. Ondan sonra karşısında başka suratlar gördü, onlara da verip veriştirdi. Kolu yoruluyordu. Fakat gene de durduğu yoktu. Soluk almak için bir an sırtını parampetoya dayadı.

Ne var ki, birisi kendisine doğru ilerledi. Kılıç kılıca geldiler. Epeyce uğraştılar. Düşman yoruldu

kılıcını attı ve teslim işareti olarak kollarını havaya kaldırdı. Fakat birisi başına bir balta saldı. Herifin tepesi bir elma gibi yarıldı; adam Ali'nin dizine düştü, ordan da -zırhları dolayısıyla- bir çuval dolusu hurda demirin yuvarlanmasının şangırtısıyla yere devrildi.

Birbirinin canciğer dostu iki korsan vardı. Raslantı sonucu birinin adı Ahmet, ötekininkisi Mehmet'ti. Zırhlı şövalyeyi baltalayan Ahmet'ti; onlara, "Çifte kumrular" diyorlardı. Baltayı salarken acı ile ta ciğerinden çıkıyormuş gibi bir sesle "Ah, Mehmet'i şimdi öldürdüler. Şimdicek hiç olmazsa elli tanesini haklamalıyım" diye avaz avaz bağıyordu. Bir an her tarafa dönen topların birinin bir İspanyol tarafından doldurulmakta olduğu görüldü. Herif, hemen ateş edecekti ve korsanların üzerine ölüm saçacaktı. Ne var ki, Ahmet'in baltası onun da başına yetişti. Kancalar takıldıktan az sonra İspanyollar; "Abajo, abajo" diye bağırdılar; Kastil ve Aragon'un bayrağı indirildi. Onun yerine beyaz teslim bayrağı hissa edildi. İspanyollar kütle hâlinde teslim oluyorlardı. Savaşın birinci faslının artık sona ermiş olduğuna hükmedilebilirdi. Ötede beride devam eden direnişlerin de kırılmasıyla ikinci faslın sonu oldu.

Forsa koğuşundan elli kadar Türk koşup geldiler; bunların hepsinin de sırtları İspanyol kamçılılarıyla yara içindeydi. Beraberlerinde bir papaz sürüklüyorlardı. "Bu herif yarın sabaha kadar Hıristiyanlığı kabul etmemizi, aksi halde Engizisyon Mahkemesine verileceğimizi söyledi" diyorlardı. O mahkemeye verilmek demek diri diri yakılmaktı.

Uluç Ali, gemisinin subaylarıyla gemiyi gezmeye koyuldu. Aşağıda gemi mutfağında, bir sepetin içinde dişi bir kedi buldular, dört beş yavrusunun üzerine kıvrılmış, keyifle mır mır ederek onları emziriyordu. O kediyi her gören okşadı. Uluç Ali kış

kasaraya girdi. Orda tuhaf bir manzara ile karşılaştı. Don Pedro d'Aragon y Siyente bir koltuğun üzerinde kuruluyordu; ayaklarının altında bir kadife yastık vardı. Zaptedilmiş olan gemisinin güvertesi, öldürülmüş tayfasının kanıyla hâlâ ıslakken herifin o cakalı oturuşu biraz tuhaf oluyordu. Adam pek cafcaflı bir tarzda giyinmişti. Lacivert ipekler içindeydi. Don Pedro'nun yanındaki bir koltukta genç bir kadın oturuyordu. Kumandanın yanında oturduğuna göre herhalde çok asil bir aileye mensuptu. Bu genç kadının arkasında ondan da daha güzel bir kız ayakta duruyordu. Bunların arkasında bir subay grubu ve bu subay grubunu siper ediyorlarmış gibi onların arkasında da bir kadınlar grubu ayakta duruyordu. Bunların hepsinin kibirli şeyler oldukları mağrur bakışlarından belliydi. Yalnız koltukta oturan kadının arkasında dinelen güzel kızın bakışında ve duruşunda kibrin zerresi yoktu.

Uluç Ali'yi görünce gemi kumandanı kalkıp eğilerek selam verdi. Uluç Ali pek teşrifata meşrifata gerek görmeyerek ve işaret parmağını doğru tutarak sert sert; "Sen Pedro d'Aragon y Siyente misin?" dedi. Öteki: "Evet, benim. Çok Katolik ve serenissim majesteye hizmet etmekle şerefyap olan Don Pedro d'Aragon" dedi.

Uluç Ali; "Ülali gemisini zapteden herif sen misin?" diye sordu. İspanyolun yüzü değişti, rengi attı. Uluç Ali; "Sana soruyorum, cevap ver: Onun tayfası ve içindeki yolcular ne oldu?" diye gürledi. Don Pedro; "O bir savaş gemisi idi, hem de bir korsan gemisi idi. Bu durum tayfa tarafından itiraf edildi ve işledikleri cinayetin cezasını gördüler" diye cevapladı. Uluç Ali; "Yalan söylüyorsun, itiraflarda buldukları da yalan; zaten hepsini parça parça kestirdin, yalnız bir diri insan var, gerçeği ondan öğrendik. Onların sayısı kaçsa sizin gemiden de o kadar insanı kılıçtan geçirebilirim. Fakat bu cinaye-

ti işleyenler onu ancak senin emrinle işlediler; işte ondan dolayı bu işlediğin cinayetin cezasını sen göreceksin" dedi. Don Pedro; "Ben, bana verilen talimata göre hareket ettim. Şimdi esirim ve mevkime göre muamele görmek isterim" diye cevap verince; Uluç Ali; "Sen alçak bir katilsin, senin serenissin majeste dediğin pezevenk de bana vızgelir. Sen bir katilsin ve ona göre ceza göreceksin!" dedi.

Don Pedro'nun yanındaki koltukta oturan genç kadın bütün kanı yüzüne kıpkırmızı harlamış bir halde ayağa fırladı. Kızın gözleri öfkesinden şimşekler saçıyordu; "Bir İspanya amiraline, böyle hakaret edemezsiniz!" diye haykırdı. Uluç Ali büyük bir vakar ve ciddiyetle; "Bizim yapacağımız işin; senyorita, bizim için bir eğlence mi olacağını sanıyorsun. Ben bir denizciyim, bir cellat değil! O Ülali gemisinde doğranılan elli bir kişiye karşı burda ancak sorumlu bir tek kişiyi cezalandırdığım ve sonra da size istediğim gibi muamele etmekte serbest olduğum halde, görüyorsunuz ya sizi de insan sayarak insafla cevap verdiğim için çok hoşgörülü davranıyorum demektir" dedi.

Hiddetle konuşan kadının arkasında dinelen genç kızın yüzü de, endamı da göz kamaştırıcı bir güzellikte idi. Kız ve Uluç Ali göz göze gelince birbirine hayretle baktılar. Orda kaç kişi varsa sanki birdenbire duman oldular ve savrulup savuştular. Sanki orda kimsecik kalmadı. Issız bir dağ başında apansızın karşı karşıya gelmiş iki insan gibiydiler. Biri Âdem idi, öteki de Havva. Kız bu delikanlı reisin gözleri karşısında sanki bütün insan oğullarını dünyaya getirmek için tepeden tırnağa kadar soyunmuş, çıplak olarak bekliyordu. İkisi de birbirine bakmanın ve birbirinin yakınında bulunmanın tadına varıyorlardı. Kızın gözleri çil çil parlıyordu, bakış bakış değil, bir çağırıştı; kızın gözlerinde Ali'nin tatmak istediği bir tatlılık vardı; kız bakışını ve tatlı-

lığını gözleriyle Ali'ye; "Al! Al! Bu senindir! Hep seninim!" diye haykırarak veriyordu. İnsanların çiftler çiftler doğdukları iddia ediliyordu. İşte bir İspanyol kızı ki Kara Hatçe'nin hemen hemen tıpkısı idi. Bu yabancı kıza Uluç Ali'nin gözü değer değmez onda Kara Hatçe'nin acısını gideren sanki gene Kara Hatçe'den gelen bir tatlılık duyuyordu. Kızın gülümseyişi Akdeniz güneşi gibi sıcaktı. Bu şeylerin yazı ile anlatılması uzun oluyor, fakat anlatılması uzun olan bu şey bir saniye içinde olup bitmişti ve yalnız olup bitmekle kalmamış fakat Ali'nin gerek Don Pedro ile gerekse Don Pedro'yu savunan kadınla yaptığı konuşma ve tartışmayı hiç geciktirmemişti. Olup bitenden -asırlardan beri birbiriyle konuşup anlaşmışlarmış gibi- yalnız Uluç Ali ile kız haberdardılar. Kızın adı Arabella de Madriyaga idi.

Uluç Ali, Don Pedro'yu savunan İspanyol kadınına: "Bu herifin parça parça doğrattığı zavallı adamlar namuslu ve dürüst adamlardı. Yurtlarında yuvalarında karıları kızanları ve çoluk çocukları vardı, bu adam -burda parmağıyla Don Pedro'yu gösterdi- onlara hiç acımadı" dedi. Kadın: "Bana çocukluğumdan beri Türklerden nefret etmeyi, onlara karşı af kabul etmez bir kin beslemeyi öğretmişlerdi. Şimdi takınmış olduğunuz ciddi hâlinize rağmen, size baktıkça, beni Türklerden nefret etmek üzere büyütmelerinde ne kadar haklı olduklarını takdir ediyorum. Siz bir dinsiz kâfirsiniz. Don Pedro gibi insanlar hakkında hüküm veremezsiniz" dedi.

Uluç Ali; "Hakkımda beslediğiniz fikirlerden dolayı, çok üzgünüm senorita; hele sizi kızdıran işi yapmak zorunda kalarak sizin nefretinizi büsbütün kıskırtacağım için daha da üzgünüm" dedi. Öteki; "Eğer sizden amcamın hayatını yalvarırsam bu yalvarışın etkisi olmaz mı?" diye sordu. Uluç Ali; "Ülali gemisindekiler doğranırken siz görmediniz galiba!

Siz yalvarırsanız ricanızı kabul edemeyeceğim için üzülüyorum. Yalvarışınızın etkisi işte o olur senorita" dedi. Kadın ileri atıldı ve yumruklarını Uluç Ali'ye doğru sallayarak ona dünyanın hakaretini savurdu ve sövdü saydı. Uluç Ali hoşgörülü gülümsemesiyle bir adım geriledi ve; "Vallahi senorita, ben serenissim majeste midir nedir, onun yerinde olsaydım, amcanızın yerine sizi kalyona kumandan tayin ederdim; belki kâfir saymanıza rağmen sekiz Türk'ü ve dindaşınız saymanız lazım gelen kırk üç Fransız kuşbaşı kebab gibi kıydırmazdınız. Ben şimdi adaletin ve hakkın yerini bulacağı ânı daha fazla geciktiremem!" dedi. Don Pedro; "Beni asamazsınız. Ben yüksek bir aileye mensup bir asilzadeyim, muhakeme edilmemi talep ederim" dedi. Uluç Ali; "Peki! Siz muhakeme ederken işkence aletleri kullanırsınız, sizin mahkemeniz de öyle görülecek. Ne var ki, bizde işkence aletleri yoktur. –Burada başını döndürerek, yanındaki korsanlara yüksek sesle– Gidiniz, gemiyi arayınız, bu gemi İspanyol gemisi olduğu için mutlaka işkence aletleri vardır" dedi. Korsanların beşi sağa sola koştular. Onların birkaçı az sonra tuhaf tuhaf aletlerle yüklü olarak geldiler. Bu aletlerin birçoğunun üzerinde kararmış kan lekeleri ve onlara yapışmış insan saçları vardı. Uluç Ali; "Bunları bulduk ama, –korsanlara dönerek– içinizde bunların kullanılmasını bilen var mı?" diye sordu. Hep bir ağızdan söylenen; "Hayır" cevabını aldı. İşte o zaman bir iki İspanyol tayfası ileri yürüyerek bunların nasıl kullanılacağını anlatmak istedi. Bu aletlerin arasında bir "uzatıcı" alet vardı. Onun bir tarafı insanın boynuna, bir tarafı da iki ayak bileklerine konuyordu. Bunlar aralanınca insanı başından ve ayaklarından çekerek gövdesini koparıyordu. İspanyolun anlattıklarına kulak asan bir korsan; "Galiba bu herifler, kadın erkek, çoluk çocuk ne kadar Türk varşa hepsinin boynunu uzata uzata

minare boylu yapmaya uğraştılar" diyordu. Don Pedro ise; "Ben bunları istemem! Ben bunları istemem!" diye haykırıyordu. Uluç Ali söylediği sözleri de, yaptığı hareketleri de otomatik bir surette yapıyordu. Delikanlı korsan sürekli Dona Arabella ile konuşuyordu. Onlar birbirinin içini gönül gözü ile görüyorlar ve birbirini can kulağı ile dinliyorlardı.

Genç kadın son bir gayretle, Uluç Ali'ye; "Senor komandante, size ettiğim hakaret belki de daha mülayim davranmanıza mani oluyor. Bu takdirde sizden affınızı rica ediyorum. Siz söylediğim kaba sözleri unutunuz!" diye yalvardı. Uluç Ali; "Emin olunuz senorita! sizi bu durumda görmektense kendimden yüz misli daha kuvvetli bir İspanyol filosu ile savaşmayı tercih ederim. Biraz önce söylediğim sözleri unutmayınız. Bu iş ne benim ve ne de arkadaşlarım için bir eğlencedir" dedi. Korsanlara dönerek; "Bu kadınları ve subayları bir iki saat için alt güverteye götürünüz!" dedi.

Arkasını dönerken kendi gözleri Arabella'nın gözleriyle tutuştu. Sonra bakışları sanki birbirinden koparıldı. Kadınlar aşağıya inerken; "Madre mia!" diye çığlıklar saldılar. Sonra birdenbire her gürültü sustu. Üst güvertede birkaç adım duyuldu, bir kısa gürültü oldu. "Sallandırın gabya serenine!" diye kısa bir emir. Sonra birdenbire her gürültü kesildi, çıt yoktu. Demek ki herifi asmışlardı. Aşağıda Uluç Ali, birkaç İspanyol subayına; "Bu hiç de hoş bir iş değildir. Fakat kralınıza, yani Akdeniz'de bir Türk'ü diri bırakmayacağı hakkında cartcurt eden Şariken'e bir Türk reisinin cevabıdır bu. Savaş hâlindeyiz, öldürür veya öldürülürüz. Siz emin olunuz ki soğukkanla Türk kanına giren her İspanyolu bekleyen sonuç işte budur" dedi, sonra korsanlara dönerek; "Artık bu iğrenç iş bitti! Kesin ipi, denize düşsün" dedi.

Uluç Ali yukarıya, gene kumandanın odasına

çıktı. Santa Ana'nın kâğıtlarını gözden geçirmeliydi. Gemi kâğıtlarıyla birlikte birçok mektup bulundu. Bu mektuplar arasında, Don Pedro'ya amca diyen genç kadına –yani Kristina d'Aragon'a– ait mektuplar da vardı. İspanyolca yazılmış mektupları, o lisanı bilen iki korsan okuyordu. Uluç Ali, Kristina d'Aragon'u çağırıttırdı, ona; "Senorita, bu mektupların birçoğu size aittir..." dedi, fakat sözünü bitirmeden kadın; "O mektuplar özel mektuplardır. Onların okunmaması lazımdır" dedi. Uluç Ali; "Pekiye senhorita, bizim kaba bakışlarımız, size nişanlınız tarafından gönderilmiş olan mektuplara değmeyecektir" dedi. Kadın, Uluç Ali'ye; "Siz galiba benimle alay ediyorsunuz. Sizin bu yoldaki iltifatınız vahşiliğinizden beter..." diyordu. Uluç Ali, "Hâşâ, sizinle katiyen alay ettiğimiz yok, siz çok güzel bir kadınsınız. Şu gemide şu kadar korsanız ya, sevginize mazhar olacak herhangimiz, onunla övünür. Ben size özel mektuplarınızı vermek için buraya çağırdım, alay için değil. Yalnız sizden sormak istediğim bir şey var. Bu Don Pedro neden bu kadar kadını savaş gemisine alarak savaşa çıktı? Bunun hikmetini bir türlü anlayamadım" dedi. Kadın kaşlarını çattı; "Bilmiyorum!" diye başını salladı.

Don Pedro'nun mektuplarının ve kâğıtlarının arasında bazıları Cezayir'de, bazıları Tulon ve Marsilya'da İspanyollara hafiyelik edenlerin adları ve adresleri bulundu. Cezayir'dekiler Araptı. Tulon ve Marsilya'dakiler Fransız'dı; hele Tulonga, Barbaros'un bütün hareketlerini bildiren bir Gaston Pero vardı ki, çok tehlikeli bir adamdı. Hemen Tulon'a dönüp bu hain herifi yakalattırmalıydı. Rüzgâr kıydan ve biraz da kuzeybatıdan esiyordu. Bu rüzgârla Uluç Ali, Tulon'u kolayca tutabilirdi. O gece Uluç Ali hep Arabella'yı düşündü ve Arabella'nın da hep kendisini düşünmekte olduğuna emindi.

Ertesi günü Uluç Ali, Arabella'yı görmek has-

retiyile uyandı. Gerçi gece hülyasında da, rüyasında da hep onu görmüştü, fakat bir de onu dünya gözü ile görmek istiyordu. Hemen bir bahane ile kızı Don Pedro'nun salonuna çağırdı. Bir gün önce kâğıtların muayenesini bitirememiş olan korsanlar orda hâlâ kâğıtlara bakmakla meşguldüler. Kız geldi, ona Uluç Ali; "Senorita Arabella de Madriyaga, sizden bir şey sormak istiyorum da sizi onun için rahatsız ettim. Don Pedro'nun, gemisine birçok kadınlar alarak sefere çıkmış olduğuna bir türlü akıl erdiremedim. İşte sizden onu soracaktım!" dedi. Kız gözlerini Uluç Ali'nin gözlerinden ayırmayarak, dobra dobra; "Bizleri, yani kadınları, Türkleri nasıl sıkıştıracağını göstermek için, yani bizlere karşı caka satmak için aldı. Kendisi bir de şunu söylüyordu. Sizin büyük amiraliniz Barbaros, Dona Mariya ile evlenerek onu savaş esnasında kadırgasında alıkoymuş, işte Don Pedro da onu taklit etmek istiyordu" dedi.

Uluç Ali bu cevabı alınca Dona Arabella'ya; "Sizi zevcem olarak istiyorum, kabul ediyor musunuz?" dedi. Belki bu izdivaç teklifinin pek damdan düşercesine ve yersiz olarak yapıldığını bulanlar olur. Fakat kız hiç öyle saymadı. Çünkü zaten dille değil, fakat yürekleriyle birbirine bunu teklif edip, kabul edip duruyorlardı. Kız saçlarının köküne kadar kızardı ve hiç tereddütsüz Uluç Ali'ye; "Evet! Kabul ediyorum!" dedi. Uluç Ali; "İzin verin şimdi nikâhımızı kıyalım. Dügünümüzü, bu gece Tulon'a varacağımızı ümit ediyorum, orada yaparız. Çünkü ben Don Pedro gibi Barbaros'u taklit etmek niyetinde değilim" dedi. Kızın bütün kanı büsbütün yüzüne harladı. Uluç Ali'ye; "İstediğiniz gibi olsun!" dedi. Uluç Ali ihtiyar odabaşığı çağırdı. Kızla nikâhlarının kıyılmasını istedi. Odabaşı da nikâhı kıydı. Haber gemide duyulunca korsanlar toplanarak üç kere gülbank çektiler, sonra; "Yaşa reis!" diye ba-

ğirdikten sonra reisin karısını görmek istediler. Donna Arabella kış kasaranın önüne çıktı ve aşağıda toplanmış olan korsanlara ellerini salladı. Gemiden gökleri titreten bir; "Sağol, mesut yaşa!" nidası yükseldi.

O akşam Tulon'a varıldı. Uluç Ali'nin o akşam zifaf gecesi olacaktı. Uluç Ali onun için çok seviniyordu. Sanki Kara Hatçe dirilmiş ve kendisine gelmiş gibiydi. Fakat sevincine bir de Arabella'ya ait bir yenilik, bir başkalık da karışıyordu. Ne var ki, Tulon'a ayak basınca sevincine daha da sevinç katılan bir haber, adeta bir müjde duydu. Barbaros'un teşebbüsü üzerine, Turgut Reis Cenova'dan serbest bırakılıyordu. Turgut Reis Tulon'daki Türk donanmasına teslim edilmek üzere Tulon yolunda idi. Onu Barbaros da dört gözle bekliyordu. Turgut Reis törenle karşılandı. Turgut Reis'le Uluç Ali kucaklaştılar ve artık her zaman beraberce sefer yapmaya karar verdiler.

Birkaç ay sonra Barbaros Tulon'dan ayrıldı. Ayrılış günü hava masmavi idi. Barbaros'un bindiği başardanın verdiği işaret üzerine bütün gemiler hemen yelkenlerini açtılar; selsirelerin ötmesi üzerine bir de gülbank duyuldu. Bütün gemilerin demir ip-leri hep apiko geldi. Zincirler çingirdiyordu. Demirlerin hepsi de aynı dakikada dipten kaldırıldı. Bütün yelkenler aynı zamanda kabardı. Rüzgâr poyrazdı. Denizde oturup dururken birdenbire kanada kalkan deniz kuşları gibi, gemilerin hepsi de bir yanlarını mavi denizlere dayayarak açık denizlerin yolunu tuttular, aynı zamanda bir top ateşi fırtınası koptu. Uzaklaşmakta olan donanma karayı selamlıyordu, karadaki istihkâmlar da donanmayı selamladı. Bütün halk kıyılara dökülmüştü. Bir, bir buçuk yaşındaki çocuklarını iki elleriyle kaldırarak filoyu gösteren ve hıçkıra hıçkıra ağlayan kadınlar çoktu.

Barbaros Fransa'dan ayrılmazdan önce, Ha-

liç'e dönüş ânına kadar bütün mürettebatının iaşe masraflarıyla birlikte Fransa kralından kendisi için hediyeler temin etmişti.

Cenova'nın önünden geçerken, körü körüne parmağım gözüne dermişçesine, bütün filamaları, bandıraları, forsaları ve sancakları künderlere çektiler. Elbe adasını taradı. Toskanya kıyılarını da silip süpürdü. Jigliyo adasını ele geçirdi; Porto "Erkole"yi talan etti. Papalık kıyılarına dokunmadı; donanmayı Napoli körfezine soktu. Orada ne kadar ada varsa hepsini ziyaret etti. "Puzzuoli"ye çıkarma yaparak Napoli kıyılarına kadar vardı. Messina'ya doğru rota tutmazdan önce Lipari adalarını da kuşa benzetti.

Sarayburnu'ndan limana kıvrıldığı zaman Barbaros, beraberinde götürdüğünden çok daha fazla gemi, altın dolu kasalar, mürettebat ve esirle döndü. Doğru olması pek muhtemel bir söylentiye göre Kanuni Süleyman saray bahçelerindeki bir köşkünden inerek Barbaros'u rıhtımda karşıladı.

Ondan sonra Barbaros bir daha denize açılmadı. İki yıl sonra, yani 1546'da da öldü. Deniz kurdu, Beşiktaş'ta, deniz kenarına gömülmesini arzulamıştı. Öyle de yapıldı. Barbaros'tan sonra "Kaptan-ı Derya"lığa Sokullu Mehmet Paşa tayin edildi. Kendisi her ilkbaharda donanma ile Akdeniz'e çıkar ve Osmanlı sularında gezerken Türk kıyılarını düşman taarruzundan korurdu.

Uluç Ali, Tulon'dan ayrılınca Arabella'yı ilk önce Cerbe adasına götürdü. Zaten Turgut'un karısı ve kızı ve daha birçok korsanların çoluğu çocuğu o sıralarda, hep Cerbe adasında idiler. Fakat su zorluğu çektiklerinden, gene hep birlikte Cezayir'e taşındılar.

1548 senesinin yazı idi. Uluç Ali Cenova, Sicilya ve Napoli devletlerine ait kadirge ve başka gemilerin İspanya veliahdı Prens Filip'i (sonradan

İkinci Filip olarak İspanya kiralı oldu) İtalya'ya götürceklerini öğrendi. Bu fırsattan yararlanmak üzere hemen Turgut Reis'le işbirliği etti. İki korsan reisi yelkenlerini Napoli'nin kuzeyindeki Kastellamare'ye doğru açtılar. O tarihte iki bin nüfuslu olan kasabanın kadın erkek, çoluk çocuk hepsini gemilerine yükleterek Napoli'den üç dört deniz mili mesafede bulunan Proçida adasına götürdüler ve o adaya beyaz bir bayrak çektiler. Bu âdeti Türk korsanları Frenklerden öğrenmişlerdi. Beyaz bayrak şu demektir ki, esir düşenlerin akrabaları onları kurtarmak için adaya gelecekler ve herkes kendi kudreti dahilinde olan kurtulmalık ödeyerek, erkek, kadın ve çoluk çocuklarını kurtaracaktı. Tam bu alışveriş kızıştığı zaman Kastellamare kalesinin burçlarından üç duman bulutu fırladı. Korsika baskını ile esir olmuş olan Turgut Reis çok uyanık bulunuyor ve her tarafı gözcülerle tarassut ettiriyordu. Biraz sonra Napoli'den çıkarak kıyı boyunca aheste aheste ilerleyen bir kadırga gözüktü. Kastellamare'den atılan toplar, bu kadırgayı ikaz ve civarda Türk korsanlarının bulunduğu bildirmek amacıyla atılmıştı. Fakat kadırganın kaptanı, Türklerin Napoli'ye iki üç mil yanaşacaklarını nasıl hatırına getirebilirdi? Adam kaleden atılan topları selam topu sanarak onlara üç top atarak karşılık verdi. Bütün dağlar ve kıyılar gürül gürül titreyip gürlediler.

Turgut Reis ve Uluç Ali durumu şimşek hızıyla kavradılar; Proçida adasında yeter sayıda bekçi bırakarak öteki korsanlarla denize açıldılar. Tâ neden sonradır ki, Maltız kadırgası veyahut "Stolo"su kovalanmakta olduğunu –pek geç olarak– anlayabildi. (Stolo, bazen de Kapitanea Galla denilen bu gemiler Sen Jan Şövalyelerinin kumandan gemileri idi. Bunlar ikişer direkli idiler. Her direkte büyük birer Latin yelkeni vardı. Başkasarada cenkçiler, borazanlar, armadolar, topçular ve çırakları yer alırdı,

kıç kasarada, kaptan ve şövalyeler bulunurdu. Bunlar sırma işlemeli bir çadırın altında otururlar, geminin en gerisinde ve hatta kıç kasarasından daha yüksekte, dümen yekeleri ellerinde olduğu halde serdümenler ve kılavuzlar yer alırdı. Bu gemilerde cenkçi şövalyeler bulunurdu. Bu savaş gemilerinin zaptedilmeleri imkânsız sayılırdı. O günün en kuvvetli savaş makineleriydi) Kaçabilmek için ancak bir yol vardı, kürekçileri öldürürcesine kamçılıyarak kadırgayı kıyıda baştan kara etmek!

Ne var ki, kıyıya yarım mil kala Uluç Ali yetişip tam yolla gürr diye rampa etti. Korsanların ellerindeki yatağanlar cıva kadar çalاک ve parlak ölüm felfeleği gibi fırıl fırıl dönüyordu. Karşı koymaya çalışan şövalyelerin cesetleri denize atıldı. Stolo muayene edildiği zaman bir de ne görülsün? Stolo'nun kasasında (o devirde Sen Jan şövalyelerinin elinde olan) Trablusgarp kalesinin tamirine ayrılmış olan yetmiş bin altın yığılı. İşte bunun üzerinedir ki, Proçida adasındaki işler çarçabuk bitti, çünkü fakir olanlardan para alınmadı, tersine onlara para dağıtıldı. Bu olaya Türk deniz tarihinde "Malta hazinesinin zaptı" adı verildi.

Turgut Reis ve Uluç Ali'nin Cerbe adasına yerleşip de orada üs tutmaları Tunus hükümdarı Hasan'ın uykusunu kaçırdı. Kendi yaşlı bir adamdı. Uda, musikiye ve latif denilen cinse âşıktı. İhtiyar sultan bir altın madeni kadar da zengindi. Sarayının harem dairesini sık sık yeni cariyeler ve odalıklarla süsler ve saray macuncularına her gün daha ve daha kuvvetli macunlar yapmaları için emirler savururdu. Fakat son sıralarda Mevlay Hasan'ın pek cariyelere göz süzecek, ud zımbırtısına kulak verecek vakti kalmadı. Çünkü o habis Turgut Reis ile Uluç Ali, babalarının öz malı imiş gibi Cerbe adasına oturakoymuşlardı. Onların Cerbe adasıyla yetinecekleri ne malumdu? Mutlaka bugün yarın

Tunus'a göz dikeceklerdi. Belki de dikmişlerdi bile. Son olarak baş macuncu o rastıklı gözlerini süze süze ve dudaklarını en saygılı gülümsemelerle büze büze içi ateş renginde bir macunla dolu koca bir kavanozu; "Efendim, size afiyet bal olsun!" diye sultana sununca, Turgut'la Uluç Ali'yi düşünmekte olan sultan; "Onu sen ye!" diye kavanozu itip kırmıştı.

Evel, Barbaros Tunus'u almıştı, fakat Tunus'tan ayrıldıktan sonra şehir İspanyollar tarafından geri alınmıştı. Sultan Hasan da İspanya'nın haraçbaşı olmuştu. Fakat Turgut'la Uluç Ali'nin Cerbe'de sıkı sıkı tutunmaları Tunus için büyük bir tehlike idi. Sultan Hasan, Malta Gran Metrine (tarikat başına) haber göndererek, Turgut'la Uluç Ali'nin Garptrablus'a hücum niyetinde olduklarını ve eğer bu işi başarırlarsa durumun gerek kendisi, gerekse Sen Jan şövalyeleri için çok tehlikeli olacağını bildirdi.

Gran Metr, sultana gidip, Şarlken'i görmesini öğütledi. Sultan da Şarlken'i görmek üzere İtalya'ya gitti. O sırada Almanya'da olan imparator, sultana, Sicilya kral naibine baş vurmasını önerdi. Sicilya naibi Don Juan de Vega, sultanı törenle kabul etti, fakat ona boş vaatlerden başka bir şey vermedi.

Sultan Hasan İspanyollardan yardım dilenip dururken vekili olarak Tunus'ta bıraktığı küçük oğlu Mehmet'i, büyük oğlu Hamit sarayda basıp boğdurarak öldürtür ve tahta geçip oturur. Bunu duyan Sultan Hasan'ın etekleri tutuşur, acele Halkulvad'a döner ve oradaki İspanyolların yardımıyla Tunus'a yürür. Fakat Tunus'un hemen duvarları dışında yenilir ve oğluna esir düşer. Oğlu ateşte kıpkızıl kızartılmış demirlerle babasının gözlerini cayır cayır yakıtır, yani gözlerine mil çektirir.

Maltız Stolo'sunu zaptettikten sonra Turgut Reis'le Uluç Ali mevsimin kış oluşundan, yani bü-

tün düşman savaş gemilerinin limanlara çekilmiş bulunduğundan yararlanarak, Tunus sultanına tâbi fakat gerçekte İspanyolların idaresinde olan birkaç yere –Akdeniz'in fırtınalarının imparatoru Provezza kasırgasından daha korkunç bir hızla– çullandılar. İşte böylecedir ki Tunus'un güneyindeki Bon bur-nundan itibaren güneye doğru dizilen –Süsa, Sfaks ve Monastir– deniz kıyısı kaleleri birer birer zaptedildi. Bunların arasında da an san salmış Mehdiye kalesi ele geçirildi.

Bu kalelerin alınmasına kızan Şarlken bu his-saralara önemli kuvvetler gönderdi. Turgut'la Uluç Ali kalelere doğrudan doğruya imdat kuvvetleri gönderemiyorlardı. Fakat İtalya ve İspanya'dan Af-rika'ya daha fazla kuvvetler gönderilmemesi için İtalyan kıyılarını durmamacasına yakıyorlardı; öyle-ki bir gece Cenova'nın burnunun ucunda olan Ra-pallo şehrini bastılar. Bura halkını gemilere yükle-yip götürdüler. Bu iş 1550 senesi temmuz ayında oluyordu. Aynı ayın bir başka günü Uluç Ali, Nis ile Monte Karlo arasında Vilfrans kıyı şehrine bir çıkarma yaptı.

Vilfrans şehri uzun bir körfezin dibindedir. Do-ğusunda Ferrat burnu bir yarımada şeklinde denize uzar. Bu burunda küçük bir kale vardı. O zamanlar bu Vilfrans şehri Savua Dükaliğına aitti. Bu dükalık bu adla Savua'nın ve bir de Kuzey İtalya'da merkezi Torino olan büyük Piyemonte eyaletinin Sardenya adasının hükümdarı idi. (Oralara hükmetmiş olan Savua hanedanı, sonradan İtalya kral hanedanı ol-du.)

Körfeze girerken Uluç Ali dürbünüyle kıyayı in-celiyordu. Körfezin kenarını çepçevre dolanan bir yol vardı. Bu kıyı Ege kıyısı gibi tehlikeli değildi. Burda sığılıklar, topuklar ve bunlar gibi muhataralı şeyler yoktu. Ne var ki, Uluç Ali önlem olarak son-da indirerek yol alıyordu. Uluç Ali sancak tarafın-

daki Ferrat burnunda körfezin ağzını savunan kaleyi gördü. Savualılar Türklerin Vilfrans limanına girmeyi göze alamayacaklarına emin oldukları için Uluç Ali'nin gemilerini Türk gemisi sanmayacaklarını hesaplıyordu. Ali, gemilerini kıyı boyunca yürütüyordu. Rüzgârı yandan alıyordu. Rüzgâr hafifti, gemi yavaş yavaş ilerliyordu, deniz sanki mavi bir ayna idi, gemiler bu mavi üzerine beyaz bir dağ ittirerek yol alıyordu. Uluç Ali'nin kalitasının başında Yunus balıkları hoplaşıyorlardı. Arka kalenin bataryalarının menziline girmişti. Toplar her an duman, alev ve demir kusabilirlerdi. Savualılar belki Uluç Ali'nin gemilerinin korsan gemisi olduklarını keşfetmişlerse, ateşlerinin daha dokunaklı olması için onların iyice yavaşmalarını bekliyorlardı. Bu şu demekti ki, geri dönmek gerekirse, on on beş dakika daha fazla düşman ateşi altında kalınacaktı. Geri dönerken düşman bir direğini kırarsa bu geminin kaybı kendilerinin de forsa zincirine vurulması demek olacaktı. Uluç Ali kaşlarını çattı; "Yağma yok!" dedi. Batarya hâlâ susuyordu.

Uluç Ali selsirecibaşığı çağırırdı. Ona; "Şu bataryayı görüyor musun? Üç sandal indir, yanına elli kadar savaşçı al! Git! O bataryayı zaptet!" dedi. Bir selsire ötüşüyle gemi pür hareket kesildi. Gümbürdeyerek titredi. Artık bataryaya bir çeyrek mil mesafe kalmıştı. Sandallara koşan koşanıydı. Uluç Ali, selsirecibaşına; "Top namlularını çıkarıp tepeden aşağıya fırlatın, fakat işinizi bitirince sakın ha, bir saniye daha fazla kalmayın. Hemen geri dönün" dedi. Savaşçılar sandallara binince kürekleri deli gibi çekmeye koyuldular.

Tam o sırada Uluç Ali ve yanındakilerin başları üzerinden homurdanarak bir gülle geçti; geminin kış omuzluğuna çarpınca gemi titredi. Uluç Ali bataryadan kalın ve kara bir duman bulutunun yükseldiğini gördü. Uluç Ali; "Hemen korsan bayrağını

hissa ediniz" dedi. Bayrak rüzgârda yapraklanarak şakırdadı. Uluç Ali bataryanın gemisine nişan aldığına çok memnun oldu. Eğer bu güllelerin biri kayıkların birine ateş edilerek isabet sağlanmış olsaydı kayıklar tuzla buz olur, bataryayı ele geçirmek mümkün olmaz ve akın da başarısızlığa uğrardı. Uluç Ali gemilerin bataryaya ateş açmasını emretti. Batarya gemiye gene ateş etti, fakat güller çok yüksekten haykırışarak geçtiler. Bu sefer gemiler gürlendi, fakat güllerin savurduğu toz bulutlarından, bataryaların beş on adım altına nişan alınmakta olduğu anlaşıldı. Ne var ki, bir iki top güllesi top mazgallarının içinden girip birkaç topçuyu haklamış olacak ki, bataryanın ateşinde bir şaşalama görüldü.

Bataryalar artık sandallara ateş etmeye koyuldular. Denizden heybetli su sütunları kalktı. Uluç Ali sandalları göremez oldu; üzüntüsünden yutkundü. Fakat kalgıyan sular, denize düşünce sandallar görüldü. Sandalın biri yengeç gibi yan yan gidiyordu; belki bir tarafındaki kürekleri bir gülle ile parçalanmıştı. Ne var ki, aradan çok geçmeden sandallar tehlikeyi atlatmış oldular; çünkü toplar onları vuracak kadar aşağıya eğilemezdi. Zaten sandallar kıyıya yanaştı ve sandaldan çıkanlar koşmaya koyuldular.

Bu sırada gemiden atılan toplar, bataryada birkaç tam isabet sağladı. Sandaldan çıkanlar üç gruba ayrıldılar. Bunların bataryanın bulunduğu yaylamsı tepeye üç noktadan birden saldıracaklardı. Onlar saldırmaya koyulunca gemi ateş kesmek zorunda kaldı. Korsanlar yukarıya çıkınca toplar yeni baştan ateşe başladı. Belki çakıl taşı ateş ediyordu. Eğer korsanlar bu çakıl taşı kasırgasına yakalandırlarsa halleri yamandı, toptan biçilmeleri ihtimali vardı. Gemi tam bir sessizlik içinde kıyıya kaymakta devam ediyordu. Sonunda top siperlerinden kılıçların pırlıltısı görüldü. Küçük duman kümeleri

piştovların kullanılmakta olduğunu gösteriyordu. Korsanlar artık kütle hâlinde hücum ediyorlardı. Birdenbire batarya toz dumana büründü, ondan sonra bataryanın üzerindeki Savua dukalığının bayrağı süklüm püklüm indi. Uluç Ali dürbünü koltuğunun altına sıkıştırdı; "Küçük sandallarla körfezin içinde demirli olan kayıkları zaptediniz" dedi. Kayıklar, körfezin dibinde toplanmışlardı. Onların içindekiler karaya atlayıp kaçıyorlardı. Bataryadan birdenbire göklere bir alev ve duman sütunu yükseldi ve kulak zarını patlatan bir infilak duyuldu. Demek ki bataryanın cephaneliğine ateş verilmişti. Bataryanın bulunduğu tepeden aşağıya kara kara cisimler yuvarlanıyordu. Onlar korsanların devirdikleri top namlularıydı.

Karadan Uluç Ali'ye getirilen esirler, yanlarında palaları sarkan korsanları görünce korkudan dişleri çatırdadı. Bu adamların söylediklerine göre Savua Dukası Şarl'ın oğlu Prens Emanuel "Filiberto" Monako'nun kuzeyindeki Laturbi şehrindeki villasında idi. Uluç Ali, Boliyö Bosoley Ez ve prensin bulunduğu Laturbi şehirlerini işgal etmeyi ve halkını esir etmeyi kurdu. Bu şehirlerin en uzaktakisi Laturbi idi. Uluç Ali prensi kaçırmamak üzere ilk önce bu en uzak şehri, yani Laturbi'yi ele geçirmeye karar verdi. Hemen karaya çıkılarak Vilfrans'ta ne kadar at varsa hepsi de zaptedildi.

Savua asılzadelerinden Konte Cino di Pordenone, karısı Lorenza ile yeni evlenmişti. Kont fakirdi, karısı da öyle, fakat fakirliğinin nisbetinde güzeldi. Onun hakkında; "Şu kıza bak, şu kara kirpikli menekşe rengindeki gözlerine bak! Bir kraliçe böyle gözlere sahip olmak için ne vermez?" derlerdi. Oysa, nişanlısı –kont daha evlenmemişti– içinden; "Bir kraliçenin o gözlere sahip olmak için ne vereceğini bilmiyorum, fakat zengin erkeklerin ne vereceklerini tahmin edebilirim. Kız karım olunca o pa-

raların da topu bana gelecek" diye düşünmüştü. Ondan sonra evlenmişlerdi. Evlendiklerinin onuncu günü kont, genç ve güzel karısına, zamparalığı ile meşhur Savua Prensi Emanuel Filiberto'ya hep gülümsemesini ve iltifat etmesini tembih etmişti. Kadın da öyle yapmıştı. Kont Cino içinden; "Sinek eh artık ağa düşüyor" diye ellerini uğuşturuyordu. Prens tam tava geldi diye kont prensi kendi villasına akşam yemeğine davet etti. Birkaç günden beri kont karısını hazırlıyordu. Ona; "Yemekten sonra prensi bahçede bir kameriye var ya, oraya çek ve oraya vardığın zaman prens ne istiyorsa yap. Ben hesap ettim, tam ayın on beşi olacak; yani tam insanın sevgiye eğilimli olduğu bir an olacak" diyordu. Kadın; "Ben böyle şeyler yapamam" dedikçe; "Sen kadınsın, ne yapacağını bilirsin! Hem de prens hiç de yüz züğürdü değildir" diye ısrar ediyordu. O gece Kontessa Lorenza di Pordenone, prensi kocasının belirttiği kameriyeye çekmişti. Kameriye bahçenin ıssız bir köşesinde idi. Ay ışığı bahçeyi nura boğmuştu. Prens kadını hemen oracıkta elde etmek üzere var kuvvetiyle uğraşıyordu. Ne var ki Kontessa, prense karşı duyduğu tiksintiye bir türlü galebe çalamıyordu.

Uluç Ali ve korsanlar atlara binmişler, Laturbi'ye dört nala gidiyorlardı. Dağlarda ve vadilerde kurbağalar, böcekler ve gece kuşları hep birden çağrışıp ötüyorlardı. Kıyayı kovalayan yol su birikintilerinin arasından ve ıslak kumların üzerinden yilankavileşerek giderken bir vadiye saptı, sonra bir düzlüğe çıktı. Tarlalarda buğday ve arpaların üzerinden rüzgâr saġnakları geçerken buğdaylar gümüşü bir tarzda pırıldıyorlardı. Köylü kulübeleri ay ışığıyla yaldızlanmış zemin üzerinde kapkara ve ıssız duruyorlardı, pencerelerinde bir göz kırpması kadar olsun bir ışık yoktu. Uluç Ali Boliyö de Bosoley'de ve Ez'de korsanlar bırakarak kendisi asıl prensin

bulunduğu Laturbi'ye vardı. Uluç Ali doğrudan doğruya prensin villasına vararak onu sardı. Kalitanın birisinin odabaşısı Pala Nuri, Kont Pordenone'nin binasını zaptetmeyle görevlendirilmişti. Pala Nuri parlak bir delikanlı idi. Binaya korsanlarıyla girdi. Oradaki hizmetçileri bir odaya kapatıp kapıya nöbetçiler dikti. Kendisi bahçeyi aramaya gitti.

Prens ile Lorenza kameriyede idiler. Kont ise çalıların arasına gizlenmiş, karısı prene teslim olmadığı için, öfkesinden dişlerini gıcırdatıyordu.

Tam o sırada ayak sesleri işitildi ve ay ışığında Pala Nuri'nin sırmalar içinde pürsilah uzun endamı görüldü. Prens yavaşça kalkıp çalıların içine daldı. Kadın bir çığlık salarak ayağa kalktı. İki genç arasında sorular ve cevaplar gidip gelince Lorenza korkulacak bir şey olmadığını anladı. Genç kadın, korsana; "Beni kötü bir durumdan ve tiksindiğim bir şeyden kurtardınız" dedi. İki genç orda kaldılar.

Birkaç gün sonra genç kadın canciğer arkadaşlarından olan Irma di Montefalkon'a içini açıyor ve şöyle söylüyordu: "Bir tarafta kocam, bir de para için beni kucağına ittiği prens. Eh kardeşim, yaz olduğu halde öyle bir yalnızlık duyuyor, karlar buzlar arasındaymışım gibi tir tir titriyordum. O acı ıssızlık duygusu korsanı gördüğüm zaman kayboldu. Vallahi nasıl olduğunu bilmiyorum, dünyanın en doğal şeyini yapıyormuşum gibi ben kendimi onun kolları arasında ve onun dudaklarını da dudaklarım üzerinde buldum. Kocamı da, prensi de unutmak istiyordum. Dudakları yumuşaktı, sıcaktı, ipek gibiydi, sonra birdenbire ateş kesildi. Nasıl ki koyun sürüleri otlakta otlarlar ve beslenirlerse onun da dudakları benimkilerin üzerinde öyle besleniyordu. İşte o sırada sanki –deyim sana garip gelir ama– üzerime bütün bir güzellik geliyormuş gibi oldu. O güzelliği ona veriyordum. O güzelliği ancak onu ona vermek için alıkoyuyordum. Tuhaf ama sanki ona

verdikçe daha ve daha güzel oluyordum. Biliyorsun ya! Güya kadınların itibarları yüksek bulunduğu ilk toplumlarda, bir kadın gövdesinin içinde çocuk diye geliştirip doğuracağı insanın tohumunu seçme hakkına sahipmiş. Öyle bir toplumda olsaydık ben bu korsanı seçerdim. Hem sana güzel bir müjde vereyim, galiba ondan gebe kaldım. Çünkü kocamdan tiksinti duyuyorum. Siftah olarak o korsanla ne kadar kadın olduğumu anladım. O gecenin tarihini bir yere kaydettim ki, çocuk doğunca anlayayım." Genç kadın içini çekti.

Prens, korsanı görür görmez çalılarının arasına dalmıştı ve yavaş yavaş sürünerek kameriyeden uzaklaşıyordu. Enikonu uzaklaştıktan sonra çalılarda bir çatırtı duydu ve ondan sonra karanlıkta Kont Pordenone'nin sesi, kulağında "Ey asaletmeap, Türk korsanları şehri bastılar, yavaşça benimle geliniz, size yürük bir beygir hazırlarım. Hemen kaçalım, Türklere esir olmayalım" dedi. Az sonra iki süvari, dere tepe dörtnala kaçıyorlardı.

Uluç Ali'nin, Vilfrans'a yaptığı akını Turgut Reis Rapallo'dan ayrıldıktan az sonra işitti. Ve "bu akın belki asrımızın en cesurane akınıdır" dedi. Turgut Reis takdirlerini mirasyedicesine sağa sola savuracak adamlardan değildi. Mehdiye sıkıştırılırken, iki deniz kumandanı İtalya, İspanya ve Savua kıyılarındaki gemileri ve şehirleri yalılar boyunca yakarak meşalelere çevirmişlerdi. Sanki Akdeniz kıyıları uzunluğundan serpilmiş bir barut tutuşturulmuştu. Turgut Reis ile Uluç Ali, Mehdiye'nin yükünü azaltmak için yaptıkları bu baskınlardan başka imdat kuvveti bulmak üzere her tarafa başvurular. Tunus'a, Cerbe'ye, bütün Arap şehirlerine giderek, hatta Kefalonya'ya kadar giderek imdat istediler. Koca Osmanlı İmparatorluğundan yardım yalvardılar. Fakat o zaman, Osmanlı hükümeti ile Şariken arasında barış yapılmış olduğundan bu iki korsana

da başlarının çaresine bakmaları cevabı verildi. Bütün bu uğraşmalar sonucu ancak para karşılığında 3700 magribli ve 860 gönüllü Türk bulundu. Turgut Reis ve Uluç Ali Temmuzun 22'nci gecesini karanlıktan yararlanarak kalenin açığına geldiler ve iki korsanı denize bıraktılar. Bu adamlar dört beş mili yüze yüze aldılar ve kaleye gelerek Turgut Reis'in emirlerini Hisar Reisine bildirdiler.

Şarlken hazır Mehdiye'yi ortadan kaldırmış iken bütün kuvvetiyle denize çıkıp Turgut'la Uluç Ali'yi yakalamalarını Dorya ve öteki düşman deniz kumandanlarına emretti. Dorya Cenova Senatosuna, "Şimdi kıştır, denize açılacak sıra değildir. Fakat imparator baruta dönmüş. Onun öfkesi kış fırtınasından da berbat" dedi ve Cenova'ya dönüşünün altıncı veya yedinci günü, yirmi yedi galiyle (kadırgayla) denizlere açılmak zorunda kaldı. Korsika, Sardunya ve Kuzey Afrika kıyılarını körfez körfez, burun burun arayıp taradı. Nihayet Turgut Reis ve Uluç Ali'yi Cerbe adasında buldu.

(Bu noktada tarihlerin bildirdiklerinde başkalık var. Kimisi Turgut Reis ile Uluç Ali'ye Cerbe'de rastgelen düşman amiralinin meşhur Cenevizli Vikont Çikala olduğunu, kimisi Andrea Dorya olduğunu yazıyorlar. Biz burada Andrea Dorya'nın adını kullanacağız.)

Cerbe adasının güney tarafı karayı kısıp kısıp isteyen bir hilal şeklindedir. Hilalin iki sivri ucu ile kara arasında iki boğaz vardır. Batıdaki boğaz dizboyu bir sığıktı. Yazın denizin nemli serinliğiyle yeşeren otlardan faydalanmak isteyenler sığır, sığa, koyun ve keçilerini sığın suları üzerinden adaya geçirirler. Orada otlar daha geç söner. Hilalin doğudaki boynuzu ile kara arası da sığıktır. Fakat bu sığığın ortasında gemilere geçit veren dar ve derin bir kanal vardır. Bu kanala ve hilalin iç kavsi-ne Elkantara adı verilir.

1550 yılının sonbaharı geçip kış gelince, Turgut Reis'le Uluç Ali Elkantara boğazına gelerek yedi gemilerini sıra ile onarmak ve altlarını temizleyip yağlamak üzere, onların dördünü karaya çektiler. Bu gemilerin armaları sökülmüş bulunuyordu. Bir gün Andrea Dorya'nın yüz elli küsur parçalık bir fiyolla Cerbe'ye geldiğini görünce Turgut Reis Korsika'da Cerallana'da nasıl esir edildiğini hatırladı. Yanındaki kaptanların birisi gene esir düşmek tehlikesinden bahsedince Turgut Reis gülümsedi, "Düşman kadırgalarının forsaliğine nihayet yoktur. Büyük söz söylemeyeyim ama bu eller küreklere bir daha dönmeyecektir" dedi ve düşmanın boğazdan girmesine engel olacak önlemi hemen aldı.

Boğazın iç tarafındaki bir noktasında küçük bir toprak kale vardı. Kadırga toplarının birkaçını oraya tabiye ettirdi. Ertesi günü Dorya boğazdan girmeye kalkışınca toplar dile geldi. Menzil uzundu, isabet yoktu, fakat güller pek yakına düşüyorlardı. Dorya parmağını yavaş yavaş bir aleve yanaştırırken, parmak ucu yanınca, elini çarçabuk geriye çeken bir adama benziyordu. Hemen karadaki toplarla kendi donanmasının arasına daha emin bir mesafe koydu. Gerçi savaş gemisi çoktu; fakat gemiler boğazdan top ateşi karşısında birer birer girecek olduktan sonra bu çokluğun ne kıymeti vardı? Dorya hemen birkaç kırlangıcı İtalya ve özellikle yakınındaki Sicilya adasına göndererek Turgut Reis'i kapana sıkıştırdığını, er veya geç onu ele geçireceğini müjdeledi ve adayı istila etmek için yardımcı kara kuvvetleri istedi.

Turgut Reis'in bir limana tıkmış olduğu İtalya ve İspanya'da duyulunca şenlik yapıldı, çanlar çalındı. Bu haber hızla yayılıyordu. (Aradan hemen hemen beş yüz yıl geçtiği halde, bugün bile İtalya ve İspanya'da yaramaz çocukları korkutmak için "Vienne Dragutte" –"Turgut geliyor" denilir.) Bu habere

memnun olanlar da üzülenler de vardı. Memnun olanlar zengin asilzadelerdi. Fukaraların bir kısmına vız geliyordu, asil derebeylerinden yaka silkenler ise korsanın yakalanacağına üzülüyorlardı. (Asilzadelerden canı yanmış olan İtalyan şairi Torquato Tasso, Gerusalemme Liberata adlı eserinde Türkleri pek can ve gönülden över. Oysa Tasso şiirini yazdığı sıralarda Cezayir Türk korsanları İtalya kıyılarını yakıyorlardı.)

Turgut Reis'in ve Uluç Ali'nin esir olmaları büyük bir olay idi. Urbino, Palma, Mantova, Milano, Ferrara ve Savua dük, kont ve markileri, karıları düşes, kontes ve markizlerini beraberlerinde almışlardı. Hiç Turgut Reis, Uluç Ali ve Sapkuli gibi korsanların zincirlere vurulmaları kaçırılır bir manzara mıydı? Bunların hepsi de kara kuvvetlerini götürerek olan kalyonlara binmişlerdi. Aralarında Farne-se ve Kolonna hanedanının prensesleri de vardı. Mevsim kış idi. Fakat Akdeniz'de çokluk rastgelindiği gibi güzellikleri dolayısıyla sanki o kış günleri, kıştan çok yaz mevsimine aittiler. Cerbe'ye götürülecek olan donanma çan gürültüleri kadınlı erkekli neşe kahkahalarıyla Messina boğazından ikinci vaktine doğru geçti. Akşama doğru ufukta görülen sekiz kadar kara nokta hızla büyüyüp yanaştı. Kara kuvvetlerini taşıyan kalyonlardaki asilzadeler sekiz azametli galiyi seyre daldılar. Bu sekiz gali herhalde Andrea Dorya donanmasına mensup bir eskadron idi. Fakat deniz üstünden top gibi patlayan bir ses megafonda; "Hemen orsa alabanda ediniz ve teslim olunuz!" diye bağırdı. Saçları denizlerde kırılmış olan ihtiyar İspanyol ve İtalyan denizcilerinin renkleri attı. "Biz bu çağırışı tanımaz olur muyuz? Bizi teslim olmaya çağırın Turgut Reis'tir. Ona karşı koymaya kalkışanın vay hâline vay" dediler. İşte o zaman kalyonlardan uzak bir çığlık yükseldi. Kadınların birçoğu öldürüleceklerini sanarak kendileri-

ni denize atmaya kalkıştılar. Fakat gene denizlerde saç sakal ağartmış olan eski denizciler; "Size doğrusunu söylemek gerekirse, ne canınızdan ne de ırzınızdan korkunuz olsun. Yalnız kurtulmak için vereceğiniz kurtulmalığı düşününüz" dediler.

Kalyonlardaki kadınların içinde en güzeli Ferrara Dükünün karısı Düşes Delya idi. İnsan, yüzüne bakınca güneşe bakıyormuş gibi gözleri kamaşıyordu. Kadın aynı zamanda hesabını kitabını bilir bir insandı. Kendisi Turgut Reis'in önüne getirildi. Kadın Turgut'un gözleri kendisine değince Reis'in aklının başından gideceğini ve belki kendisinden hiç kurtulmalık almadan onu salıvereceğini sanmıştı. Turgut Reis ona bakmış fakat akli ve fikri hiç de allakbullak olmamıştı. Kadının, bütün umutlarına aykırı olarak Turgut Reis Düşes Delya'dan büyük bir para istemişti. Düşes kendisinden istenen paranın yüksekliğinden şikâyet edince Turgut Reis; "Ey Donna Delya, çok kere bana insan değerini tanımaz, insan canını hiçe sayar derler. Bu sözler hiç de doğru değildir. Ben kocanızın mali durumunu göz önünde tutarak sizden az bir şey istedim. Eğer sizin kocanız olmak şerefine nail olaydım ve sizi şimdiki kocanız korsan olarak esir alsaydı, sizi kurtarmak için varımı yoğumu vermeyi az vermek sayardım" dedi ve saygı ile yerlere kadar eğildi. Bu sözler üzerine Düşes Delya'nın kanı yüzünden bir çekiliyor ve hemen sonra bütün kanı yüzünde alev alev harlıyordu. Turgut Reis'in sözleri kadının pek derinine işlemişti.

Cerbe adasının Elkantara körfezine sıkıfıki tıkdıklarından beri Turgut Reis'le Uluç Ali'nin yaptıkları şunlardı: (Yapılanları Kâtip Çelebi'nin kaleminden okuyunuz)

"Turgut Bey levent kaptanı iken, yedi sekiz pare gemisi ile (Cerbe) ceziresinde (Kantara) nam limanda yatıp gemilerini yağlarken küffar kaptanla-

rından (Cagale) Venedik kapudanı yüz elli pare gemi ile gelip ol limanın boğazın alıp, azığı ve katığı bitip zebil olduğu zamanda zahmetsiz kendini ve gemilerini alıruz deyi neşatla oturdular, hatta Ceneviz'e mektup yazıp hanımanıza ateşler salıp yakan levent kaptanı Turgut'u gemileri ile tuttuk aldık diye haber gönderdiler ve nice beyzadeler gemi donatıp varalım seyredelim, diye Cerbe ceziresine doğruldular. Turgut kaptan dahi hakka tevekkül edip hikmeti hüda o havalide bir ırmak ki, ayağı deryaya akar ve üzerinde bir sandal yürütmek kabil idi, hemen levent ve forsa koyup limanda o ırmağa yol kestirmeye sayı etti. İki mil kadar yeri kesip o sudan gemileri deryaya geçirdi ve sahilde bir kurulmuş çadır alıkoyup küffar gördükçe Turgut içindedir derler idi ol sudan çıkıp altmış mil yerde bir limana varıp gemilerin bakiyesini dahi yağladı ve deryaya çıktı, yolda ol seyre gelen beyzadelere satışıp onları aldı bundan sonra küffar elbette Turgut sihir bilir, kuru yerde gemiler yürütür diye memnun oldular."

Dorya, Elkantara'nın açığında Sicilya'dan gelecek yardımcı kara kuvvetlerini beklerken, gemilere Elkantara boğazını iskandil etmeleri ve derin noktalara uçları filamalı kazıklar dikilmesini emretti. Uluç Ali gemisine binerek düşman toplarının ateşi altında hızlı bir hareketle bu işaret kazıklarının hepsini söküp attı. Bu surette düşmanın sarfettiği beş on günlük emek boşa gitti.

Günler geçiyor ve imdat kuvvetleri gelmiyordu. Dorya bütün gemilerine ufukta bir veya birçok gemi görünür görünmez kendisine hemen haber verilmesini emretmişti. Buna rağmen gündüzleri gemisinin kasarasından dürbünüyle açıkları yoklamaktan kendini alıkoyamıyordu. Geceler ise kendisine bir işkence oluyordu, yatakta göz yumamıyor, fırl fırl dönüyordu. Günün birinde ufukta bir gemi

göründü. Dorya sabredemedi, bir kırlangıca atlayarak küçük bir brigantin olan o gemiye fırladı. Gemi kaptanından yardımcı kara kuvvetini getirecek olan gemilerin nerede kaldıklarını sordu. Brigantinin kumandanı, "Sicilya'nın yetmiş mil kadar batı güneyinde Turgut Reis'in donanmasına rastgeldik. Kara kuvvetlerini taşıyan filonun topunu yedeğe alıp götürdü, biz filonun en yürük gemisi idik, hem de artcılık yaptığımız için ta gerideydik. Onun için son ekselans kaçabildik. Sicilya valisinin mektubu kaptanada idi. O da elbette Turgut'un eline geçti" dedi. Dorya'nın yüzü kıpkırmızı olmuştu. İçinden, "Herif aklını oynattı galiba" diye düşündü. Kaptana, "Yahu sen ne diyorsun, Turgut Reis içerde kapanda kapalı" diye bağırdı. Öteki ne diyeceğini şaşırды, içinden, "Şeşi beş görmedik a! Herif güpegündüz şahin gibi üzerimize çullandı, biz dövüşelim mi, dövüşmeyelim mi deyinceye kadar hepimizi apar topar alıp götürdü. Ben şu Dorya denilen ihtiyara şaşmam, onu amiral yapana şaşarım," diye düşündü. Fakat Dorya'ya, "Turgut Reis'e denizde rastgeldiğimize emin olabilirsiniz son ekselans, bayrağına inanmasak onun o manevra edişini, denizde başka kimse" kaptan sözünün burasında güya müthiş bir öksürük buhranına tutuldu. İçinden "Allah müstahakını vermesin, az kalsın onun o manevra edişini ondan başkası yapamaz diyecektim. Bu sözün bu ucu son ekselansa dokunurdu" diye düşündü.

Dorya artık bu deli herifi dinleyemezdi. Kırlangıcı ile soluğu doğru Cebre'de aldı. Bir sandala atlayarak limana yaklaştı. Bir top veya tüfeğin patladığını işitseydi adeta sevinecekti, fakat ıssız limanda çıt yoktu. Asıl tuhafı ne limanın sularında ne de karada ilaç için olsun bir tekne yoktu. Gemiler nereye gitmişlerdi yahu? Uçmamışlardı ya! Filika amirali limanın dibine doğru ilerliyordu. Kendilerine doğru bir kayık geliyordu. İçinde Cerbe şeyhi ve birkaç da

başka Arap vardı. Onlar Turgut Reis'in birkaç gün önce karadan gitmiş olduğunu söyledi. Dorya şaşkın şaşkın etrafına bakınırken, ta tepede kendisi ile alay edermiş gibi Turgut Reis'in boş çadırını gördü.

Barbaros'un ölümünden (1546) sonra Kapudan-ı Deryalığa Turgut Reis'in getirilmesi beklenmişti. Fakat bu makam Sokullu'ya verilmişti. Sokullu Mehmet Paşa Rumeli Beylerbeyliğine tayin edilince Kapudan-ı Deryalık mevkii gene boş kaldı. Gene Turgut Reis'in o mevkie getirilmesi beklendi. Fakat o makama Turgut Reis değil, Sinan Paşa getirildi.

Hırvat ve kul (esir) çeşidinden olan Rüstem Paşa, Kanuni Süleyman'ın büyük teveccühüne mazhar olarak hem damat hem de 1544'te sadrazam olmuştu. Dalavereci bir adamdı. Kanuni'nin büyük oğlu Mustafa'nın katlinde iğrenç bir rol oynamıştı. Kendisi hilekârlığı ve rüşvet almasıyla meşhurdu. Öldüğü zaman birçok eşyadan başka binden fazla çiftliğe sahip olduğu meydana çıktı. Barbaros zamanından beri devletin, en çok varidatına sahip olan kaptan paşalık mevkiine Kanuni'nin kızı Nuhurban ile evlenmiş olan kardeşi Sinan Paşa'yı getirdi. Bu adam denizden hiç anlamaz, biraz dalga olsa deniz tutar, midesi bulanır ve kusardı. Sinan Paşa da kardeşi gibi rüşvetçi, ırz düşmanı ve gaddar bir adamdı.

Bu noktada İstanbul'da sarayın hâli hakkında kısa bilgi vermek faydalı olacak. O zamanki Osmanlı İmparatorluğunda sarayda yetişmiş memurlar, paşalar ve kumandanlar olduğu gibi milletin bağrından, vilayetlerden ve kanlı serhadlerden yetişmiş paşalar ve kumandanlar vardı. Bu iki çeşit insanlar arasında aşılmaz bir uçurum vardı. Enderunu Hümayun padişahlara kölelik, dalkavukluk ederek yetişmiş olanlarla serhadlerde çarpışa çarpışa yetişmiş olanlar bir türlü uyuşamazlardı. Serhadler-

de savaşarak gelişmiş olanları saray, her zaman şüpheli görürdü. Enderundan yetişenler, gerçi vezir ve sadrazam olmak için gene Enderundan yetişmiş başka paşaların başlarını kestirmek veya kementle boğdurmak için ellerinden geldiğini yaptıkları halde, hele dışardan biri saraya girmeye çalışsın, birbirinin kanlı bıçaklı dışmanı olanlar hemen yeni gelen yabancıyı boğmak için birleşiş canciğer dost olurlardı. Anadolu'dan ve Rumeli'nden gelen her şey saray için kaba, güvenilmez, bilinen deyimiyile "Türk!" sayılırdı. Yeniçeriler bile ancak başlarında padişah olduğu zaman söz dinlerlerdi. Savaş biter bitmez hemen İstanbul'a geri dönmek için padişahı bile zorlardardı. Taşrada yaşayanın biri hakkını istemek için şikâyet sesini yükseltse, oralara milleti soymak için gitmiş olan paşalar ve valiler, bu hali devlete karşı isyan sayarlar ve haklarını isteyenlerin ocaklarını söndürürlerdi. Barbaros'un İstanbul'a gelip Kaptan Paşa olduğu zamana kadar bu mevki pek parlak değildi. Fakat aradan çok geçmeden Kaptan Paşalık büyük önem kazandı. Barbaros'un son seferinden sonra İstanbul'a getirdiği hazineler ve köleyle cariyeye sürüleri, yaldızlı maiyet fırkataları Kaptan Paşalığın itibarını artırıyordu. Barbaros, "Kapudan-ı Deryalığı" bu halde bırakıp gitti.

Barbaros'un kara ve denizdeki askeri mahareti ile beraber saray entrikalarını hiçe sayacak ve onlarla alay edecek ince bir zekâsı vardı. Zaten Barbaros İstanbul'a geldiği zaman Kanuni Sultan Süleyman'ın takdirini kazanmış, Cezayir gibi büyük değerli bir memleketin Emiri bulunmuş koca bir adamdı. Barbaros denince herkes korkuyor, onunla padişahın arasına girmekten çekiniliyordu.

1550 yılı, Kanuni Sultan Süleyman Sen Jan şövalyelerinin ettikleri haydutluklar dolayısıyla Malta'ya hücumu hazırlanıyordu. 1551 yılı, doksan kardışaya on bin savaşçı ve ayrıca üç bin beş yüz ye-

niçeri bindirildi. İki büyük mavnaya ve bir büyük kalyona barut gülle ve kuşatma topları yüklenmişti. Turgut Reis ve Uluç Ali, Sinan Paşa'nın emrinde olan ve Çanakkale'den Adalar denizine çıkacak olan Osmanlı filosunu Eğriboz adasının açıklarında karşıladı. İmparatorluk donanması ile Turgut ve Uluç Ali'nin korsan filoları o zamanın deniz töresine göre hareket ederek birbirini top ve tüfek ateşi ile karşıladılar. Turgut ve Uluç Ali filosunun törene ait manevralarda gösterdiği hız, ustalık ve düzen resmi donanma denizcilerine parmak ısırttı. Mini-mini korsan filosunun top ve tüfek ateşi Sinan Paşa'nın fikrinde derin endişeler uyandırdı. Turgut Reis isyan ederse onun hakkından gelmenin mümkün olamayacağını düşünerek, kıramayacağı eli öpmek yolunu tuttu ve Turgut ile Uluç Ali'ye büyük iltifatlarda bulundu ve saraya Turgut Reis'in ödüllendirilmesini tavsiye etti. Böylece Turgut Reis devletin hizmetine girecekti. Bu teklifi Turgut Reis ve başta Uluç Ali olmak üzere öteki sekiz reisi kabul ettiler. Bu sekiz reis (1) Uluç Ali, (2) Deli Cafer, (3) Koca Dayı, (4) Hasan Kelle, (5) Mehmet Reis, (6) Sancaktar Reis, (7) Gazi Mustafa, (8) Kara Kadı idiler ve hep beraber İstanbul'a gittiler. Turgut Reis Karlıeli sancak beyliğine tayin edildi. Karlıeli livasının merkezi Preveze idi. Karlıeli yeni yedi kadirga idamesine mecburdu. Adriyatik ve Batı Yunan denizinin inzibatı Preveze beyliğinin sorumluluğu altında idi. Öteki reislere seksener akçe ulufe ile gemilerinde fener taşıma –fors taşıma dengidir– hakkı yani donanma kapudanlıkları verildi. Şu halde Uluç Ali 1551 yılından itibaren Türkiye filosunda kumandanlar arasına girmiştir.

Ne var ki, Rüstem Paşa Turgut Bey'i kardeşi Kaptan Sinan Paşa'ya rakip gibi görüyordu ve onun için hiç sevmiyor ve onu nasıl öldürteceğini düşünüyordu. Turgut Reis Rüstem Paşa'nın kendisi-

ne ne gözle baktığını anlıyor ve ona göre davranıyordu. Mesela Turgut Reis seksen iki yıl devam eden hayatında İstanbul'a yalnız bir kere uğramıştır ki onu da işte yukarıda zikretmiş bulunuyoruz.

Turgut Reis Karlıeli Beyi iken bir gün açık denizde bir Venedikli ticaret gemisine rastgelir. O zaman denizlerde töre olduğu üzere yabancı gemi Turgut Reis'in savaş gemisine rasgelince yelkenlerini stinga etmesi ve orsaalabandaya pruva çevirerek savaş gemisinin süvarisini münasip bir hediye ile ziyaret etmesi lazımdı. Kuvvetli silahlarla mücehhez olan Venedikli gemi rüzgâra ve yelkenlerine güvenerek Turgut Reis'e hiç aldırmadan yoluna devam etti. Turgut Reis hemen geminin peşine düştü; birkaç top salvosuyla geminin barsaklarını deştikten sonra rampa ederek gemiyi zaptedip yaktı.

Venedik Cumhuriyeti İstanbul'daki elçisi (Balvoz) vasıtasıyla kıyametleri koparır. Osmanlı Devletiyle Venedik barış hâlinde olduğu halde neden Karlıeli Bey'inin böyle hareket ettiğini sorar. Turgut Reis'i öldürmek isteyen Rüstem Paşa bu konuyu fırsat bilerek reisi haklamak üzere İstanbul'a çağırır. Turgut Reis bu gibi emirlere uyarak "Dersaadet"e giden bey ve paşaların, hiç geriye dönmediklerini bildiği için Dersaadet, yani Saadet Kapısına gideceğine Magrip ellerine dümen tutar. Cebelitarık'tan çıkarak uzun süre amiralliğini yapmış olduğu Fas ve Kazablanka'ya gider. Ne var ki Kanuni Süleyman Trablus ve Malta sularından Turgut Reis'in uzaklaşmasının ne büyük kayıp olacağını takdir eden bir adam olduğu için izzeti nefsine hakim olarak Turgut Reis'e gene devlet işlerine dönmesi için adeta ricada bulunur.

Turgut Reis'in uzak Magrip'e gittiği ve orada bulunduğu sıralarda Uluç Ali kendisiyle değildi. Fakat Turgut geri döndükten sonra Uluç Ali'yi hep onun yanında buluyoruz, hatta Turgut'un Malta'da

şehadetine kadar. 1550 kışında Türk donanmasının büyük hazırlıklar yapmakta olduğunu gerek İspanya ve gerekse İtalya haber almıştı. Fakat hedefin neresi olduğunu bilmiyordu. Donanma Passaro burnunu kavanço ederek Malta'ya dümen tuttu. Rodos adasının zaptıyla oradan defedilmiş olan Sen Jan şövalyeleri 1530'da Malta adasına gelmişlerdi. Şarlken onlara bu adayla onun yanındaki küçük Gazo adasını vermişti, fakat Trablusgarp'ın onlar tarafından savunulmasını şart koşmuştu. Şövalyeler yıllarca uğraşarak adayı kuvvetle tahkim etmişlerdi. Sinan Paşa emrindeki donanma (ki Turgut Reis'le, Uluç Ali o donanmada idi) Malta'nın iki limanını birbirinden ayıran buruna geldi ve oraya asker çıkardı. Sinan Paşa burunun üzerinden Sen Jan kalesine bir süre baktı, tahkimatı inceledikten sonra Turgut Reis'e dönerek öfkeyle, "Zaptı kolay dediğin kale bu mu? Hiçbir kartal yoktur ki, yuvasını yapmak için bundan sarp bundan yüksek bir kaya seçsin!" dedi. Turgut bu sözlere şu cevabı verdi, "Çiğnemedenden lokma yutulmaz, İspanyollar Mehdiye kalesine saldırdıkları zaman ne yaptıklarını belki hatırlarsınız?" dedi. Sinan Paşa, "Ne yaptılar şöyle bakalım!" diye haykırdı. Turgut Reis "Ne mi yaptılar? Muharebe ettiler ve kaleyi ele geçirinceye kadar öldüler" dedi. Sinan Paşa münakaşayı uzatmadan başardasına binerek Malta limanına girdi. Menzile giren Türk gemilerine şiddetli bir tüfek ateşi açtılar. Sinan Paşa geri çekildi. Paşa Malta'ya saldırmaktan vazgeçmişti. Adanın köylerini yaktı. Sonra gidip küçük Gazo adasını zaptedip, ateşe verdi. Daha sonra Trablusgarp yolunu tuttu. Trablus'un on iki mil doğusunda olan Tacura burnuna geldi. Orada Murat Ağa adında bir Türk'ü çağırarak yardımını sağladı. Trablus kumandanı "Gaspar Döpliye"ye ağa aracılığıyla bir mektup göndererek kalenin teslimini istedi. Döpliye redle cevapladı. Siperler kaz-

dırılarak şehir kuşatıldı. Kale bombardıman edildi ve duvarlarda gedikler açıldı. Gaspar Döpliye siperler kazdırdı, ne var ki, askerleri savunmanın yararsız olduğunu söyleyerek dövüşmek istemediler. Bir savaş meclisi kuruldu ve şövalyeler Malta'ya ve Sicilya'ya gidebilmeleri için kendilerine gemi sağlanması şartıyla teslim olacaklarını Sinan Paşa'ya bildirdiler. Sinan Paşa teslim mukavelesinin görüşülmesi için valinin gelmesini istedi. Döpliye Sinan Paşa karargâhına varınca, paşa onu tevkif etti. Döpliye ve onunla beraber gelen şövalyelere "Köpek herifler! Padişah yirmi sekiz yıl önce Rodos'u fethettiği zaman haydutluğunuzdan vazgeçeceğinize Türk sancağına uyacağınız hakkındaki vaadinize karşılık size canlarınızı bahşetmişti. Siz sözünüzü nasıl tutunuz. Malta'ya yerleşmeden siz gene haydutluğa koyuldunuz" diye avaz avaz bağırdı. Sinan Paşa bu adamlara böyle hakaret etmekte haklı idi. Kumandanlarının mukaveleyi imzaladığını sanan kaledeki şövalyeler kale kapılarını açarak silahlarını teslim ettiler. Hepsi de tevkif edilerek forsa sayıldılar ve zincire vuruldular. 1551 Ağustosunun on altıncı günü Sinan Paşa Trablus'a girdi.

Sinan Paşa Trablus'a doğru hareket ederken ve daha önceleri Turgut Reis'e Trablusgarp yönetimini vereceğine birçok kez söz vermişti. Trablus'un idaresinin kendisine değil, tamamen bir kara adamı olan Tacura Ağası Murat Ağaya verildiğini görünce kendisi ve başta Uluç Ali olduğu halde bütün deniz yoldaşları gücendiler. Bu haksızlık hepsinin de onuruna dokunmuştu. Gerek Sinan Paşa'nın bu hareketi, gerekse Karlıeli'ne dönmek için aldığı emir Turgut'ta bir güvensizlik uyandırdı. Devletin hiyanetler ve entrikalarla dolu ortamına dönmektense hür insanlar meydanı olan uzak Magrip sularına açılmak evla idi. Ne var ki, o yelken açınca kendi yoldaşları ve hatta bütün Türk donanması onunla

beraber gelmeye koyuldu. Bu hal Turgut'u güç bir duruma soktu. Hemen denizcileri topladı, amirlerinin Sinan Paşa olduğunu, onunla kalmalarını söyledi. Onlar, "Biz seninle gideriz, ya sen dön, yahut dünyanın tâ öteki ucuna kadar seninle geliriz!" dediler. Turgut'a birçok diller dökerek onun yine devlet hizmetinde kalmasını temin ettiler, Turgut Reis yine Karlıeli Beyliğine döndü.

1551 yılı, Şarlken, Fransa Kralı İkinci Henri'ye savaş ilan etti. Fransa sefiri D. Aramon, Kanuni'den yardım istedi. Kanuni Fransa siyasetinin ne kadar dalavereci ve döneke olduğunu tâ Barbaros zamanından beri bildiği için sefire pek kulak asmadı. Fakat elçi sarayın paşa ve beylerine hediyeler vererek, onların yardımıyla Kanuni'yi kandırdı.

Savaş hâline geçilmesi sonucu Turgut Reis İtalya'nın Apulya kıyılarına saldırmaya koyuldu. Oralarda İspanya'ya ait Manfredonya kalesine yirmi, otuz mil uzaklıkta olan Bestica kalesini sardı. Kale sıkıştırılırken kalenin imdadına dört bin süvari ve zırhlı birkaç bin piyade yetişti. Turgut Reis kaleye hücumu devam etti. Uluç Ali de gelen imdat kuvvetini bozdu. Bu kale zaptedildikten sonra birçok akınlar yapılmış ve yedi bin Türk esiri kurtarılmıştır.

Bu sonuca Kanuni pek memnun oldu. Artık büyük denizciye layık olduğu mevkii vermenin sırası gelmişti. Kendisine hem Cezayir Beylerbeyliği hem de Kapudan-ı Derya mevkileri verildi. Rüstem Paşa'nın etekleri tutuştu. Kavuğunu başına basınca hemen Kanuni'nin huzuruna çıktı. "Efendim, Turgut kulunuzu kaptan paşalığa nasip buyurmuşsunuz. Fakat kendisi bunu istemiyor. Ben taşrada doğdum, Dergâhı Muallada (Sultanın yanında ve doğrudan doğruya Sultan hizmetinde) belki bir kusur işlerim, diye sarayda bulunmayı istemiyor" dedi.

Kanuni Süleyman, bunu, özgür yaşamaya alış-

mış hoş bir deniz kurdunun kaprislerine vererek hiç kızmadı. Zaten Turgut Reis'i severdi. Kanuni güldü, "tuhaf bir adam" diyerek sözü Turgut Reis'ten Topkapı sarayının tamire muhtaç bir dairesine çevirdi. Turgut Reis'in Karlıeli ilinde kalmasını Rüstem Paşa böylece sağlamış olduğu için derin bir soluk aldı. Rüstem Paşa niyetlerini gizlemekte ve karşısındakini aldatmakta pek becerikliydi. İnsanı öye bir çekiştirilebilirdi ki, yaptığı suçlamalarla onu suçluyor değil, övüyor sanılırdı.

(Eğer o tarihte Turgut Reis kaptan paşa tayin edilseydi, Malta mutlaka alınır ve Uluç Ali'nin kıymeti daha çabuk tanınmış olurdu. Yani onun kıymetinin anlaşılması için Türk donanmasının Lepanto'da yenilmesi beklenmemiş olurdu.)

Turgut Reis'in saray umurunda değildi. Onun sarayı denizdi. Onun asıl düşmanı Batı Akdeniz'in kuzey kıyılarındaki devletler idi. Bunlara karşı en uygun hareket üssü de Trablusgarp'tı. Rüstem Paşa tarafından çevrilen dalavereyi duyunca bir yörük kalitayla hemen Gelibolu'ya çıktı. Orada bir ata sıçrayınca, o esnada sefere çıkarak Edirne'ye varmak üzere olan Kanuni Süleyman'a yetişmek üzere atını dörtnala sürdü. Nallar tahta köprüler üzerinden gürledi, akar sular ortasından şıpıldadı. Turgut Reis ak sakalı havada köy ve kasabaların ortasından uçarken herkes birbirine hayret içinde, "bu kim ola?" diye soruyordu. Turgut Reis Kanuni'ye Edirne'de ulaştı ve Kanuni Trablusgarp sancak beyliğini Turgut Reis'e verdi.

1554 yılı, Piyale Bey "Kapudan-Derya" tayin edildi. O yıl Piyale, Turgut Reis ve Uluç Ali ile beraber Elbe adasını zaptetti. Korsika adası da işgal edildi.

Piyale Paşa her yıl donanma ile çıkışında hem Kanuni'nin emri, hem de kendi arzusuyla Turgut Reis'e kavuşur ve o yılın seferini birlikte tasarlayıp

yaparlardı. Böylece ki Oran ile Becaye zaptedilip İspanyolların Cezayir kıyılarından ayakları tamamen kesildi. O yıl Sorrento ve Napoli kaleleri yerle bir edildi. Papa, Piyale ve Turgut Reis'in Roma üzerine yürüyeceklerinden korkarak Vatikan'dan kaçtı. Bir yıl sonra Balear adaları zaptedildi. Bu sırada Şariken istifa etti; oğlu İkinci Filip tahta çıktı.

Ondan sonra gene Turgut Reis ve yanında Uluç Ali Akdeniz'de seferler, baskınlar ve akınlar yaptılar. Ta 1560 Şubatına kadar. Uluç Ali'nin adına Cerbe zaferi öncesinde rastlıyoruz. İspanyollar Trablus'un güneyindeki sahralarda bulunan Berberi şeyhleriyle görüşme ve işbirliği ederler. Amaçları Trablus'a karadan ve denizden saldırmaktır. İspanyollar kıyıdaki Re'sülhamis mevkiine gelmişlerdi. Berberiler, çölden yürüyerek İspanyollara katılmaya hazırlanıyorlardı. Trablus korkunç bir tehlikeye düşmüştü. Turgut Reis o sıralarda Trablus'ta değil fakat Cerbe adasında idi. Turgut Reis'in vekil olarak Trablus'ta bıraktığı adam, bir mektup yazdı. Fakat mektubu İstanbul'a götürmek için Uluç Ali'yi seçti; çünkü savaş filoları ve korsan gemilerinin tehdidi altındaki bir denizde uzun bir kış seyahati yaparak önemli bir haberi götürebilmek için yalnız iyi bir gemici değil fakat muktedir bir korsan ve bir asker olmak gerekti. Bir Türk tarihçisi bu yolculuk hakkında, "Ol diyar reislerinden Uluç Ali nam bir yarar reis bu haberler ile evvelbahara karip zaman ve karip eyyamda ol engini pürhengameya saldırdılar" der. Uluç Ali mektubu İstanbul'a götürdü.

Turgut Reis Trablus'a döndü ve Uluç Ali'nin gönderildiğini duyunca pek fena kızdı. Turgut, "Kadı efendi, Dizdar Ağa ve Said Reis acaba işlerin iç yüzünü biliyorlar mı? Böyle hareket etmiş olmakla tehlike geçirilmiş oldu mu?" diye bağırdı. Turgut Reis'in canı böyle savaş zamanına Uluç Ali'den ayrı düşmüş olmasına sıkılmıştı. Kanuni Sultan Süley-

man Uluç Ali'nin saf saf düşmanları yarararak ve şimşeklerle titreyen gökler altında uçarak nasıl İstanbul'a ulaştığını duyunca "Aman bu reise çok ikram edilsin" diye emretti.

Trablus'tan gelen haberler üzerine hükümet gereken hazırlıkları yaptı. 5 Nisan 1560'da Piyale Paşa Uluç Ali'nin de içinde bulunduğu yetmiş dört kadırga ile Çanakkale boğazından çıktı; orada donanma çeşitli fırkalara (eskadronlara) ayrıldı. Bunların bir kısmı peksimet ve su almak üzere başka başka yerlere gönderilmişlerdi. Piyale Paşa'nın Yunanistan'ın Menekşe (Napoliya Malvaziya) kalesinin altında demir attı. Eskadronları burada bekleyecekti. O akşam Piyale Paşa Uluç Ali ile Kaya Çelebi'nin kumandanlarına birer kadırga daha vererek keşif için Cuha (Çerigo) yönüne yollandı. İşte bu görev, Uluç Ali Reis'in değerini resmi Türk donanmasına tanıtan parlak bir başarıya neden olacaktı.

Kadırgalar donanmadan ayrıldığı vakit güneş batıyordu. İki reisin gemileri etrafı yoklayarak doğuya doğru açıldı ve gece ortası Cuha adası kıyılarına demirledi. Ertesi gün Uluç Ali yalnız bir gemiyle denize açıldı. Ufukta büyük bir gemi görüldü, Uluç Ali serenin ta ucuna tırmandı. Geminin hüviyetini merak ettiği için gemiye doğru dümen tutmasını serdümene bağırdı. İki gemi hızla birbirine yanaşıyorlardı. Bu gemi bir savaş kalyonuydu, fakat bayrağı yoktu.

İlk ateşi kalyon açtı. Bu ilk gülle Uluç Ali'nin giydiği külahı savurdu. Uluç Ali direğe sarılarak güverteye kaydı, doğru kumanda mevkiine koştu. İkinci mermi serdümenin yanından bir eşek arısı gibi zırıldayarak geçti. Sonra top savaşı adamakıllı başladı. Türk kadırgası -Uluç Ali hep öyle yapardı ya- kalyonun çevresinde dolaşüyor, kalyon toplarının kendisine ateş edemeyeceği açığa geliyor ve oradan verip veriştiriyordu. Rüzgâr esmediği için

ağır kalyon oraya çakılmış ve suyun altında toprak varmış da hemen oraya kök salmış gibi yerli yerinde duruyordu. Oysa Uluç Ali küreklere dayanarak kalyonun etrafında fırdolayı dönüyor, başından kıından ve bordalarından verip veriştiriyordu. Yine de kalyonun otuz beş topunun boş durduğu yoktu. Uluç Ali'ye telefata verdirdiyordu. Porsonun karnını bir gülle deşti. Zavallı adam güvertede endaze endaze bağırsak bırakarak bir köşede iki büklüm oldu. şehadet getirerek şehit oldu. Top gürültüsü Caha adasından duyulunca Kaya elebi  gemiyle fırladı. Fakat Kaya elebi savaş meydanına yetiştiği zaman zaten iş işten geçmişti. Uluç Ali muzaffer olmuştu.

İki deniz kumandanı filoya katılmak üzere Menekşe kalesine doğru yol aldılar. Uluç Ali avını yani koca kalyonu yedeklemişti. Menekşe kalesine varmadan, Süheyl Beyin eskadronuna rastgeldiler. Onlardan Piyale Paşa'nın Menekşe kalesinden Manya burnuna hareket etmiş olduğunu öğrendiler. Filoya katılınca Süheyl Bey Uluç Ali'yi Piyale Paşa'ya takdim etti. Uluç Ali Kaptan Paşa'ya raporunu verdi ve büyük takdirler kazandı.

Piyale Paşa kalyonu İstanbul'a gönderdikten sonra 8 Mayıs'ta denize açıldı ve Malta yolunu tuttu.

İspanya, Papalık, Cenova, Floransa, Malta, Sicilya, Napoli, Monako devletleri filolarını birleştirerek Trablusgarp'ı zapt ve Turgut Reis'i oradaki üssünden yoksun bırakmayı kurmuşlardı. Bu filolar 1559 Ağustosundan beri Messina'da toplanmaya koyulmuşlardı. Bu filoda kumandanlık edenler Don Juan de la Serda ile Medina Seli dkyd. Sefer kurulunun kumandasında 53 gali, 4 kalita, 2 kalyon, 28 büyük ve 12 küçük nakliye gemisinden ibaret 99 gemi vardı. Bunlar on dört bin piyade asker yükledikten sonra aynı yılın aralık ayında yo-

la çıktılar. Rüzgâr ters estiği için dört beş kere ileri geri denizde gidip geldiler. Nihayet 1560 Şubatında Lampedusa adasına ve oradan da Cerbe adasına uğradılar. Bu son adadan su aldıktan sonra Trablus'a doğru dümen tuttular. Cerbe adasının halkı ikiye ayrılmıştı; bir kısmı İspanyolları, bir kısmı Turgut Reis'i tutuyordu. Turgut Reis Trablus'tan gelerek taraftarlarıyla adayı işgale çalıştı, fakat İspanyol filosu gelince Trablus'a çekilmek zorunda kaldı.

Trablus önünde yatan düşman filosunda hastalık çıktı. Donanma kumandanı Jan Andrea Dorya (Büyük Andrea Dorya'nın akrabasındandır) hastalığı dolayısıyla filonun kumandasını "Spinola"ya bıraktı. Bu adam da birkaç gün sonra hastalandı, "Trablus'un da, Turgut Reis'in, İspanya Kralının da Allah belasını versin" diyerek canverdi. Hastalık büyük telefata sebep olduğu için filo hücumdan vazgeçti ve orada daha fazla kalmayarak Cerbe adasına geldi. Gelen filo Batı Avrupa'nın kutsal birliğini temsil ediyordu. Filo bayrakları arasında imparatorluğun kartalları, Cenova'nın kızıl haçı, Malta'nın beyaz haçı, Mediçilerin toparlak topları görünüyordu. Turgut Reis taraftarları ufak bir karşı koyuştan sonra Afrika kıtasına çekildiler. Türk donanmasının yazın geleceği kesin olduğu için Kuzey Afrika kıyılarında sağlam bir tutamak buldurmak emeliydi. Cerbe adasını hızla tahkime koyuldular. O zamanın istihkâm uzmanı Antoniyo Konti hem istihkâmları hem de kaleyi yaptı. Kalenin en büyük ihtiyacı su idi. Kuyular genişletildi ve yeni kuyular açıldı. İki yıllık erzak ve pek çok mühimmat istif edildi. İspanyol, İtalyan ve Almanlardan ibaret 5000 muhafız Don Alvaro de Sandi kumandasına verildi.

Mart ve nisan geçti. Mayıs girdi. Türk donanmasının pek yakında denize çıkması ihtimali vardı.

Mayısın onuncu günü Malta'dan bir firkata gelerek Türk donanmasının Malta'ya uğradıktan sonra kible lodos yönünde ilerlediğini bildirdi. İşte bu filo Piyale Paşa'nın kumandasında 5 Nisan 1560'ta Çanak-kale'den çıkmış olan filoydu ki, Uluç Ali de bu donanmaya dahildi.

Bu haber düşmanı büyük bir telaşa koydu. Savaş meclisi toplandı, Papa filosu kumandanı Flami-niye Orsini ile Cenova filosu kumandanı Jan And-rea Dorya Türk donanması gelmeden çekilmek fikrinde idiler. Sipyon Dorya ise gemilerin kale hima-yesinde bulundurmaya üzere kıyıya çekilmeleri, baş-tan ve kıçtan bağlanarak savunulmalarına taraftar-dı. De La Serda çekilmeye karar verdi. Bir paniktir başlamıştı. Gemisini kurtaran kaptan diyen tabana kuvvet kaçıyordu. Bir taraftan filikalar gemilere as-ker taşıyorlardı.

Gemiler geceleyin limandan çıktı. Sabaha ka-dar ancak birkaç mil yol alabilmişlerdi. Direklere bağlı olan serenler yukarıya uzatılmış, onların uçla-rına bağlı olan gözcüler Türk donanmasını görmek üzere ufku arayıp tarıyorlardı. Bütün umutlar, Türk donanmasının Turgut'la birleşmek üzere Trablus'a gitmesi noktasında toplanıyordu. Ne var ki, o gün güneş doğunca seren uçlarına bağlı olan gözcüler "Düşman görüldü!" diye bağırılmaya koyuldular.

1560 yılı Mayısın 14'üncü günü, güneşin yeryüzünü aydınlatmaya başladığı zaman iki donan-ma arasındaki mesafe dört mil kadardı. 47 kadirge, 4 kalyon ve 38 yelkenli taşıt gemisinden ibaret olan düşman donanması Medina Seli Dukası Don Juan de la Serda'nın kumandasında idi. Andrea Dorya'nın küçük yeğeni Jan Andrea Dorya Ceneviz fırkasına, Sardunya, Sicilya fırkası ise Don Sanço de Levya'nın emri altındaydı. Piyale Paşa'nın em-rinde Karasi, Midilli, Kocaeli Beyleri ve Tersane Kâhyası Süheyl, (tersane kâhyası bir çeşit bahriye

nazırı müsteşarı ve bahriye genel kurmay başkanı idi) ile korsanlardan Uluç Ali gibi anlı şanlı korsanlar da vardı. Türk donanması düşmanı görünce bir yarım daire teşkil etti. Bu savaş nizamının ortasına Piyale Paşa, sağ koluna Rodos Mutasarrıfı Kurtoğlu Ahmet Bey, sol koluna Midilli Mirlivası Mustafa Bey kumanda ediyordu.

İspanyollar direklerle çıkardıkları gözcüleri yardımıyla Türk donanmasını görünce bütün yelkenlerini açtılar ve olanca kudretleriyle küreklere asılarak denize açılmak ve Sicilya'ya kaçmak için uğraştılar. Fakat Türk donanması hemen hücumla geçti. Düşman gemilerinin bir kısmı ricat hatlarının kesildiğini görünce kaleye doğru döndü. Büyük bir kısmı yollarına devam etti. Bunun üzerine Piyale Paşa da Türk donanmasını ikiye ayırdı. Bir kısmı kaleye kaçanların üzerine davrandı. Piyale'nin kumandasında kalan kısmı ise açık deniz tarafına kaçanları kovaladı. İspanyol kadirgalarında kıyametler kopuyordu. Çünkü Elcantara sığınağına oturan oturanaydı. Geriden gelen Türk gemilerinin fazla su çekmeyenleri oturan gemilere rampa ettiler ve birçoğunu ele geçirdiler.

Düşmanın denize açılan kısmının da sonu pek hoş olmadı. Piyale Paşa tarafından idare edilen ve üç gün üç gece süren şiddetli bir kovalamacadan sonra Cenova fırkası kumandanının binmiş olduğu muazzam başarda azametle kıyıya baştankara etti. İçindekiler, tabana kuvvet karadan kaçtılar. Uluç Ali'nin emrindeki kadirga, Papa fırkası kumandanı, Jan Flaminiyo Orsini'nin bindiği başardanın peşindeydi. Bu başarda Sfaks burnunu dolaşarak Kerekte kanalına girmek üzereyken seren kırıldı ve düşerken rüzgâr altındaki kürekleri budadı. Ona Uluç Ali rampa etti. Karşı koymak isteyen Orsini ve mürettebatının çoğu öldürüldü. Piyale Paşa, Karasi Beyi, Kâhya Süheyl Kaptan, Seyid Ali Reis bi-

rer düşman kadirgasına çatıp zaptettiler. Mayısın 17. günü düşman filolarından eser kalmadı. Yelken ve kürekle kaçan beş on nakliye gemisinden başka bütün kadirga, kalyon ve nakliye gemileri karaya oturmuş veya ele geçirilmişti. Türkler tarafından zaptedilen kadirga ve kalyonlar yirmi idi. Tutulan ve batırılan İspanyol zayıatı ise altmış parçayı buldu. Medina Seli Dukası ve Sipiyon Dorya kurtulanlar arasında idi. Jan Andrea Dorya, gemisiyle karaya oturduktan sonra kovalanmadığını görerek, karanlıktan yararlanarak geminin bir sandalına binip kaçtı. Uluç Ali on bir sene sonra Lepanto'da tekrar karşılaşacağı İspanyol, Cenovalı ve Sicilyalı büyük kumandanları burda tanıdı. Onlardan kendi başına gemi alarak ve gemi batırarak boy ölçüştü.

Bu, "Üç gün" zaferini kazanmakla Türk donanmasının görevi bitmedi. Don Levaro, kadirgalardan Cerbe'ye çıkan ve kaçan düşman kuvvetini savunma kuvvetine kattı. Bazı kadirgaların da toplarını çıkartıp yeni yeni tabyalar yaptırdı ve kaleyi bir kat daha kuvvetlendirdi. Cerbe sularını İspanya kontrolü altında tuttukça, deniz zaferi neye yarardı? Piyale ile Turgut Reis hemen Cerbe ada ve kalesini ele geçirme işine giriştiler.

Büyük Andrea Dorya (yani Preveze savaşında yenilen Dorya) donanmanın mahvoiduğunu duyunca küçük yeğeninini öldüğünü sanarak fena halde üzüldü. Biraz sonra bir mektuptan sağ olduğunu duyunca yenilgi üzüntüsüyle hastalandı ve 94 yaşında öldü.

Piyale, 23 Mayıs'ta Cerbe adasına asker çıkardı. On beş kadirganın topları alınarak kaleye karşı tabiye edildi. Yeniçeriler, azaplar ve korsanlar kalenin etrafına hendekler ve metrisler kazdılar. Kale kumandanı Don Alvarez bu işlere engel olmak için iki şiddetli çıkış yaptı. Bu çıkışlarda altı yüzden faz-

la ağır zırlı İspanyol piyadesi öldü. Çünkü Uluç Ali arkebüslerle ellişer dirhemlik (gramlık değil) kurşunlar attırmıştı. Bu çıkışlardan sonra İspanyolların manevi kuvveti kırılmaya başladı; birer ikişer kaçarak Türk ordusuna teslim oluyorlardı. Kalede erzak vardı. Fakat su azdı. Don Alvarez, acı kuyu sularını imbikten geçiriyordu. Elde edilen bu suyu sarnıç sularıyla yarı yarıya karıştırıyordu. Bu suretle günde yirmi, yirmi beş varil su elde ediyordu.

Tabyaya günlerden beri atılan toplar tesirsiz kalıyordu. Bunlar dikine konmuş ve birbirine bağlanmış hurma kütüklerinden ibaretti, bunların arasına kum ve çamur konmuştu. Düşmanın, batmış gemilerin sandallarıyla geceleri dışardan su aldığı İspanyol gemilerinden kurtulan forsalar tarafından haber verildi. İspanyollar bir de on kadırgayı korumak için sığ olan yerlere kazıklar çakmışlar ve kazıkların arasına zincirler germişlerdi. Gemilerin topları da sığ olmayan kuru yerlere tabiye ederek kadırgaların çevresini geçilmez bir istihkâma çevirdiler. Türklerin hücum edeceğini öğrenince, kadırgaların en sağlamlarından beş altı tanesini alıkoydular ve onları bir kat daha koruma altına aldılar, ötekileri ise yaktılar. Ondan sonra iki taraf da günlerce top, tüfek ve pala ile dövüştü. Bu sırada atılan Türk güllerinin sayısı on iki bini, okların sayısı ise, kırk bini geçti. Piyale Paşa düşman tabyalarına daha çok yaklaşmak ve düşmanı daha etkili bir ateş altına almak için düşmanın burçlarından daha yüksek bir kule yaptırmaya karar verdi.

İspanyollar suya pek muhtaçtılar. Kuyuların arasında iki büyük kuyu vardı ki, bunların çevresinde saldırı ve savunma pek şiddetli oluyordu. Nihayet bu kuyuların birini Kocaeli Beyi ele geçirerek çadırını üzerine kurdurdu. Ötekisini de Uluç Ali basarak zaptetti. Kuyuların başında yapılan savaşların birinde Tersane Kâhyası Süheyl Bey şehit oldu. Bu

sırada Piyale Paşa'nın kulesinin yapılması sona erdi. Uzun hurma ağaçları yan yana konularak yapılan bu kulenin tepesinden, toplarla ve arkebüslerle düşman kalesinin içini dövmek kabil oluyordu.

İspanyol gemilerinden kaçan Türk korsanlarından Şaban Reis'in ısrarı üzerine limana hücumu karar verildi. Az su çeken sandal ve firkatalara hafif toplar yerleştirildi ve askerlere engelleri kesebilmeleri için testereler ve baltalar verilerek hücumu geçildi. Bu sırada Uluç Ali ve Ali Pörtek gemilerini ileri sürerek, kadırgalar ve kale arasındaki ulaşımı tehdit edecek bir durum aldılar. İspanyollar koşar adımla arazi ve engelleri sıçrayarak kaleye gitmek zorunda kaldı. Bu sırada nişancılar bunların bir kısmını avladı. Düşman gemileri ise kanatlarına kadar suya batırıldılar.

Don Alvarez yeniden kuyular kazdırdı ve mahzenler yaptırdı. Uluç Ali, bir gece baskını ile bir kuyu daha zaptetti. Yeniçeriler kışkandılar ve kuyu zaptetmek için izin istediler. Kendilerine izin verildi. Onlar da kuyular zaptettiler. Don Alvarez'in elinde artık az kuyu kalmıştı. Herkese İspanyolların huruçlarına karşı uyanık davranılması tembih edildi. Türklere sığınanlar iyiden iyiye çoğalmıştı.

Kuşatmanın iki aydan beri devam ettiğini ve sonbaharın yaklaşmakta olduğunu gören Piyale Paşa, büyük bir hücum hazırlığına başladı. Düşman hendeklerini doldurmak için herkese görev verildi. Kimi toprak dolu torbalar, kimi zeytin dalları ve ağaç kütükleri taşıyacaktı. Birkaç gün içinde hendekler dolduruldu. Piyale Paşa taşınabilir kulesine iki tane de top yerleştirdi. Düşman kalesine yakından ateş açıldı. Türk siperleri düşman tabyalarına yaklaştırıldı. (Türk siperleri bir Türk icadı olan toprak yürütmek, yani kaza kaza yanaşmak suretiyle.) Düşman tabyalarının temelleri, yani hurma kütüklerinin toprağa saplı uçları meydana

çıkmişti. Türkler hurma kütüklerinin bu uçlarına halatlar bağladılar. Halatları bir iki bin kişi çekince, tabyanın kütükleri ve onların aralarına konulmuş olan taş ve toprakları paldır küldür aşağıya yıkılıyordu. Zamanın baş istihkâm uzmanı Antoniyo Konti'nin eseri böylece toprakla bir edildi ve gedikler açıldı.

Gediklerin önüne kuleler yapılarak top ve tüfek ateşiyle bu gediklerin onarımına engel olundu. İspanyollar ise gediklerin etrafına hendekler kazıp onları barutla doldurmak suretiyle lağımlar hazırlıyorlardı. Türkler hücum edince bunları ateşleyeceklerdi. 31 Haziranda Don Alvarez büyük bir hücum yaptı. İspanyolların bir kısmı kaleye kaçtı, bir kısmı da kendilerini denize attılar. Don Alvarez'in kendisi kaleye dönemeyerek gemilerinin birine çıktı. Kumandanlarının ortadan kaybolduğunu görünce İspanyollar Piyale Paşa'ya beş elçi gönderdiler. Piyale Paşa onlara, kayıtsız şartsız teslim olmaktan başka yapacakları bir şey olmadığını söyledi. Rızı olmadıkları takdirde kaleye dönüp Türk hücumunu beklemelerini söyledi. İspanyollar dış kaleyi boşaltıp iç kaleye çekilmek üzere kaleye döndüler. Bu sırada limandaki gemilere hücum edildi; hepsi zapt edildi. Don Alvarez denize düşmüşken tutulup çıkarıldı. Forsalıktan kurtulmuş kimseler onu tanıdılar ve onu paramparça etmeye kalkıştılar. Piyale Paşa'nın baştardasının reisi Durmuş ile öteki reisler kendilerini adama siper ederek Don Alvarez'i kurtardılar ve onu kaptan paşanın çadırına götürdüler. Piyale Paşa ona iyi davrandı. Ağustosun birinci günü Piyale Paşa, Turgut Reis, Uluç Ali ve öteki sancak beyleri kaleye girdiler. Afrika'nın bütün kuzey kıyılarını zapt için yapılan büyük İspanyol girişimi böylece başarısızlığa uğradı. Kara ve deniz kuvvetlerinin ortak hareketi için, tarihte bu derece parlak örnekler azdır. Piyale Paşa, ağustosun on birinci

günü Turgut Reis'ten ayrıldı, Uluç Ali de onunla birlikte İstanbul yolunu tuttu. Piyale Paşa o büyük zafer alayı ile İstanbul'a girerken Uluç Ali artık bir kadirga veya birkaç kadirga kaptanı değildi. Fakat bir deniz fırkası kumandanı idi ve hayatının yeni bir devresine giriyordu.

Donanmanın İstanbul'a dönüşü 1560 yılı eylülünün sonuna rastlar. Piyale Paşa, Uluç Ali, sancak beyleri ve bütün donanma o güne kadar görülmemiş surette karşılandılar. Don Alvarez ve önce Cerbe adasında Turgut Reis'i esir etmeye kalkışmış olan Amiral Çigala ve düşmanın başka büyükleri Piyale Paşa'nın gemisinin kamarasında bulunuyorlardı. Düşmandan zaptolunan 40 kadar geminin direk ve dümenleri çıkarılmıştı. Üzerlerine Türk sancağı çekilmiş ve bandıraları mezestre edilmişti. Bunlar Türk gemilerinin yedeğinde olarak Sarayburnu'nu dolaştılar. Denizin yüzünde binlerce kayığın içindeki ve kıyıların üzerindeki halkın alkışları, şenlik toplarının gürültüsüne karışıyordu. Kanuni Süleyman bile Piyale'yi karşılamak için Topkapı Sarayından kıyıya geldi.

Uluç Ali İstanbul'da Sıgla, yani İzmir sancağına mutasarrıf oldu. Bu sancak tersane kâhyalarına verilir. Demek ki Tersane Kâhyası Süheyl Bey Cerbe savaşlarında şehit olunca Kapudan-ı Deryalıktan sonra en yüksek deniz makamı olan Tersane Kâhyalığı Uluç Ali'ye verildi. Aradan dört yüzyıl geçtiği halde kıyılarda hâlâ bu Cerbe ve Trablus savaşlarında öldürülen İspanyolların kemikleri yer yer dağlar gibi yığılmaktadır.

Cerbe adasınının zaptından sonra, Malta Gran Metri Jan Parizö dö Davalet, sıranın Malta kalesine geldiğini anladı. Zaten İstanbul tersanelerindeki hazırlıklardan haberi vardı. Eline geçen her şeyle Malta adasını tahkim ediyordu. Aynı zamanda güvendiği komandör Matürin dö Romegas'ı Malta filosu ile

korsanlığa çıkarıyordu. Rodos zaptedildiği zaman şövalyeler, Türk denizlerine dönmeyeceklerine söz vermişlerdi. Oysa Malta gemileri ta Ege denizine gelerek, İstanbul, Suriye ve Mısır arasında gidip gelen silahsız ticaret gemilerine saldırıyorlardı. Bu durum Kanuni Süleyman'ı pek öfkeliyordu.

Şövalyelerin 1561 yılına doğru, bu saldırılarını artırmalarının sebepleri vardı. İspanya Kralı İkinci Filip'in karısı olan İngiltere Kraliçesi Mary Tudor, Sen Jan tarikatine zengin mülkler ve mallar vaatmişti. Fakat sözünü yerine getiremeden ölmüştü. Yerine geçen İngiltere Kraliçesi Elisabeth, Protestanlığı kabul ederek Katolikleri fena halde eziyordu. Sen Jan şövalyeleri İngiltere'de bulunan bütün mallarını kaybettiler. Kraliçeye karşı gelmeye kalkışan şövalyeler de hep öldürüldü. Almanya'da da başlayan mezhep tartışmaları ve Hollanda isyanı şövalyelerin buradaki emlaklerinin de ellerinden alınmasına sebep oldu. Şövalyeler paraya olan ihtiyaçlarını giderebilmek için, Doğu Akdeniz kıyılarına seferler yapmaya karar vermişlerdi.

Sen Jan tarikatine giren şövalyeler kadın yüzü görmemeye and içerlerdi. Çünkü bunlar haçlı ve dolayısıyla yarı rahip insanlardı. Fakat bunların bir sürü piçleri vardı. Bunlara şövalyeler oğlumuz demezler, fakat biraderzademiz veya bunun gibi bir şey söylerlerdi. Bu, "kardeşoğulları" da büyüünce tarikate girerlerdi. Evlenmemek ve evlat peyda etmemekten amaç, emlak ve arazinin miras yolu ile evlatlara geçip tarikatin bu mallardan yoksun kalmaması idi.

1522'de Rodos'un fethi üzerine şövalyeler 1530'da Malta'ya gelmişlerdi. Şövalyeler orada 12.000 nüfus ve yan yana duran iki büyük limanı savunan Sen Jan kalesiyle adanın merkezi olan Divesvil etrafındaki basit bir surdan başka bir şey bulamamışlardı. Adaya yerleştikten sonra şövalyeler

büyük limanı savunmak için kuvvetli tahkimat yapıldı. Turgut ve Sinan Paşa tarafından Trablus'un zaptı üzerine bu tahkimat kat kat kuvvetlendirildi. Artık Malta adası, kızdırılmış bir arı kovanı gibi, çalışma ile uğulduyordu.

1585 yılı kışında, Malta adası için hazırlananlar 32'şer okkalık gülle atan 20 büyük top, 20 külverin ve şahidarpzen topu, 5 tane havan topu, 20.000 kantar barut, 40.000 gülle, 10.000 kazma kürek; Malta seferine 4.500 yeniçeri, 7.000 Anadolu sipahisi, 3.500 Rumeli sipahisi, 13.000 gönüllü. Bunlar yirmi sekiz bin kişi oluyorlardı. Bunlara, Berberiyeye korsanları da iştirak edecekti. Gemiler, 130 kadirga, 8 mavna, 3 karamsal, 11 kalyon olmak üzere 181 parça gemi idi. Bu donanma Piyale kumandası altında idi, fakat kendisine Kanuni tarafından Turgut Reis'e danışması tembih edildi. Zaten Piyale Paşa, Uluç Ali'ye karşı büyük bir hayranlık duyuyordu.

Kara Kuvvetlerine Mustafa Paşa kumanda edecekti. Bu adam İsfendiyoğulları soyundan olan büyük kardeşi Şemsi Paşa'nın nüfuzuna güvenir, kendini çok beğenmiş adamın biriydi. 1565 yılının ilkbaharında donanma İstanbul'dan kalktı. Donanmaya Beşiktaş'tan Yedikule'ye kadar Sadrazam Ali Paşa refakat etmişti. Ali Paşa Yedikule'de donanmadan ayrıldı. Güvendiği bazı dostlara, "Bizim afyon tiryakisi bazı paşalarımız (vezir bu sözleriyle bilhassa Serdar Mustafa Paşa'yı kastediyordu) Malta kalesini helvadan yapılmış sayıp yemek istiyorlar. Bunların hareketlerini, fikirlerini ve gidişlerini -ne yalan söyleyeyim- hiç beğenmedim. Onlara habire nasihat ettim. Anladım ki bunlara nasihat kâr etmez. Allah bu işin sonunu hayreylesin" demiş.

Kanuni Sultan Süleyman'ın bütün emirleri ve tembihleri "Sakın ha Turgut'un sözlerinden dışarı

çıkmayın, her şeyi ona danışın, onun fikrini almadan hiçbir teşebbüste bulunmayın" yollu şeylerdir. Kanuni'nin bu tembihleri ise, Mustafa Paşa'nın Turgut Reis'i fena halde kıskanması sonucunu veriyordu. Mustafa Paşa "Durun hele bu kaleyi zapt ediyim de Turgut'a ihtiyaç var mıymış yok muymuş görün" diye düşünüyordu.

1565 yılı mayısının on sekizinci günü, Türk donanması Malta adasının doğusundaki Merse Şi-rokko (yani keşişleme) limanına girdi. İki günde karaya yirmi bin kişi çıkarıldı. Turgut Reis ve Uluç Ali daha gelmemişlerdi. Mustafa ve Piyale Paşalar kuşatmanın hangi taraftan başlaması gerekeceğini tartışıyorlardı. Mustafa Paşa Turgut Reis'e saygı ve güveni olan Kaptan Piyale Paşa'nın sözlerine ve ısrarlarına hiç kulak asmıyordu. Piyale Paşa'nın fikrinde, hemen eldeki bütün kuvveti karaya çıkartmak, şövalyelerin asıl kuvvet merkezini teşkil eden ve "burg" denilen büyük kaleye hücum ederek düşmanı en kuvvetli yerinden bir darbeye yok etmektir. Eğer Turgut Reis, o sıra orada bulunsaydı, onun kuvvetli sesi, arkadaşı Piyale Paşa'nın sözünü dinletebilirdi. Piyale Paşa'nın bütün umutları Turgut'un çabuk yetişmesindeydi. Mustafa Paşa'ya önce büyük kaleyi zapt etmek için söylediği sözleri dinletmeyince "Bari Turgut Paşa'nın gelmesini bekleyelim. Buraları o hepimizden daha iyi bilir. Bana verilen emir öyledir. Havaaların aksiliğinden dolayı geç kalmıştır. Nerdeyse gelir" dedi. Fakat Mustafa Paşa bu söze karşı alaycı bir tonla "Karada kale zapt etmek, öyle denizde hırsızlık etmeye benzemez" dedi.

Mustafa Paşa, ondan sonra, kimsenin sözünü dinlemeden, kendi fikriyle işe başladı. Kalenin can alıcı yeri olan asıl duvar ve kuleleleri yani merkezinden müstakil olan Sent Elm kalesini kuşatmaya başladı. 24 Mayıs'ta Sent Elm kalesinin çevresine siperler kazılıyordu. Ertesi günü karaya çıkarılmış

olan büyük toprak adadan elde edilmiş olan on iki çift öküz tarafından çekilerek Sent Elm'in önüne getirildi. Türk mühendisleri toprakları tabiiye etmek üzere hisardan 800 metre ötede, gerekli siperleri kazdırmışlardı. Bunlar kayalık ve sert toprakta ateş altında kazılmıştı. Kazmakla meşgul olanları korumak için kafeslerle örtülü çerçeveler yaptırıldılar. Bu çerçevelerin kafeslerinin arasına ve üstlerine çamurlu otlar sıkıştırılıp sıvanıyordu. Bu çerçeveler kazmakla meşgul olanların önüne konuldu. Piyale Paşa ise adayı üç abluka hattıyla sardı.

Aynı gün, yani mayısın yirmi yedinci günü, uluç Ali İskenderiye Beylerbeyi olarak Mısır donanmasıyla ve iki bin leventle Malta'ya geldi. Mustafa Paşa sözümona top ateşiyle kale duvarlarını yıkacak ve onu hücumla zaptedecekti. Ne var ki, kale liman tarafından -ulaşım serbest olduğu için, o taraftan- durmamacasına takviye ediliyordu. Uluç Ali'nin kadirgaları limanla kale arasını ateş altına alacak kadar limana yanaştı. Sent Elm'in takviye almasına büsbütün engel olamadıysa da, kısmen oldu. Mayısın dokuzuncu günü 7 kadirga 20 kalita ile Hasan Paşa gelerek karaya 3.000 asker çıkardı. Haziranın ikinci cumartesi günü ise 13 kadirga 10 fırkata ve kalitadan ibaret bir kuvvetle Turgut Reis geldi ve karaya 4.000 asker çıkarttı. Turgut Reis geç kaldığına çok üzgündü. Sent Elm'e hücumu yerinde bulmadı. "İlk önce Diyesvil yani Medine'ye ondan sonra kasabanın üzerine yürümek gerekirdi. Çünkü Sent Elm ile Sent Mişel kaleleri ancak kasabadan gelen imdat ve yardım kuvvetleriyle savunulabilirdi. Oysa kasaba zaptedilince bu hisarların ikisi de teslim olmak zorunda kalırdı. Fakat işe başlanmış bulunuluyor. Şimdi Sent Elm hisarına saldırıdan vazgeçilirse şövalyelerin manevi kuvvetleri artar, bizimkilerin şevki söner. Çünkü nafile yere insan sarf edilmiş olduğunu görmüş olurlar. Bu hata-

yı düzeltmek için Sent Elm'i zaptetmekten başka çare yok" dedi.

Sent Elm hisarına, henüz gedik açılmadan iki hücum yapıldı. Yeniçeriler ellerinde merdivenler olduğu halde koşar adımlarla hendeklerden ileri geçtiler ve hisarın önünde bulunan yarım ay şeklindeki tabyayı işgal ettiler. Fakat Sent Elm hisarını zapt edemediler. İkinci hücum için Turgut Reis ve Uluç Ali kadırgalarının direklerini getirterek hendeklerin üzerinde ta duvarlara kadar bir çeşit köprü yaptılar. Sent Elm savunucuları yapılan hazırlıkları görünce Juan de la Serda'yi Sen Jan şövalyelerinin Gran Metri olan Parizo dö Lavalet'ye gönderdiler ve artık savunma imkânı göremedikleri için hisarın boşaltılmasına izin istediler. Gran Metr izin vermedi. İspanya'dan imdat kuvveti yetişinceye kadar savunmaya devam edilmesi fikrinde idi.

Hücumlara devam edildi. Kaleye gemi serenleriyle yapılmış köprülerden değil de, başka noktalardan hücum edenler, hendekleri, toprak torbaları ve çalı kümeleri atmakla dolduruyorlardı. Tek parça taş kütleli olan Malta adasında çalı bulunmadığı için çalıları, kadırgalar Sicilya'nın ta Pasaro burnundan Malta'ya taşıyorlardı.

Haziranın on altısına kadar Sent Elm kalesine altı hücum yapıldı. Fakat hiçbirisi kalenin ele geçirilmesiyle sona ermedi.

Yeniçeriler hücumlarından önce gülbank çekiyorlardı.

Buna denizcilerin gülbankı karışıyordu. Yeniçeriler bir kaleye ve ölüme koşan çocuklar gibi saldırıyorlardı. Artık Sent Elm kalesi kaynayan bir savaş kazanı olmuştu. Kalenin etrafı gece gündüz karanlık dumanlarla sarılıydı.

Sent Elm kalesine karşı yapılan hücumlar sırasında bu kalenin yanındaki Sant Ancelo hisarından topla ateş ediliyor ve Sent Elm kalesinin duvarları

na tırmanmakta olan Türk savaşçılar öldürölüyordu. Turgut Reis haziran on sekizinci günü sabahleyin Serasker Mustafa Paşa ile beraber kale civarını geziyor ve Mustafa Paşa'ya Sant Ancelo kalesine karşı nereye bir istihkâm kurulması gerektiğini gösteriyordu. Sant Ancelo kalesinden atılan bir gülle bir kayaya çarptı ve kırdığı taşın parçalarını dört tarafa savurdu. Büyük bir taş parçası Turgut Reis'in başına rastgeldi.

Dostlarının da düşmanlarının da derin saygılarını kazanmış olan seksen iki yaşındaki bu deniz oğlunun ak sakalları, başından ve kulaklarından akan kanlarla belendi. Turgut Reis o anda kendisini kaybetti. Uluç Ali'nin ömrünün en acı günü işte o gündü. Turgut Reis'in yere düştüğü ve bir kaputla örtüldüğü yere Uluç Ali, beti benzi kül olmuş halde geldi. Kaputun bir ucunu kaldırdı. Uluç Ali'nin o anda gözlerindeki bakış günlerce hümgür hümgür ağlamalardan çok daha feci idi. Uluç Ali ayağa kalktı. Dimdik durdu, kollarını göğsünün üzerine kavuşturdu. Turgut Reis'in son emri olan istihkâmın yapılması tamamlanıncaya kadar öylece dimdik bekledi.

Turgut Reis ise çadırına taşındı. Orada üç dört gün sayıkladı. Bazen kendisini bir deniz savaşı yönetiyor sanıyordu, bazen Bodrum adasının Gümüşlü koyunda çocukluğunu hatırlıyordu.

Turgut Reis yaralandığının dördüncü günü ruhunu teslim etti. Turgut Reis eski deniz arkadaşlarının omuzunda kendi kadırgalarına taşındı. Piyale Paşa, Trablusgarp eyaletini vermek için Uluç Ali'den daha layık bir adam bulamazdı. Uluç Ali Trablusgarp Beylerbeyi tayin edildi. İki büyük Türk korsanı on yedi yıl önce birlikte geldikleri limana şimdi tekrar giriyorlardı. Turgut Reis Türk sancağı ve özel forsuyla sarılı tabutun içinde uzanmıştı. Uluç Ali artık bir daha onun savaşı yöneten sesini

duyamayacaktı. Tabutun yanında Uluç Ali bir mermer sütun gibi duruyordu. Büyük ölüyü taşıyan heybetli kadirga bütün Trablus filosu tarafından sessiz ve sedasız takip ediliyordu. Uluç Ali, Turgut Reis'e kıyıda dalgaların gidip geldikleri işitilebilecek bir yerde türbe yaptırdı.

Turgut Reis'in şehadeti Malta seferine katılan Türkleri öylesine üzdü ve öyle bir oç alma isteği uyandırdı ki; Turgut'un ölümünden birkaç gün sonra Türkler Sent Elm kalesini zaptettiler. Serasker Mustafa Paşa ele geçirilen Sent Elm'in burçlarında çevreye göz gezdirirken gözlerinin önüne bütün heybetiyle asıl büyük kale ve başka istihkâmlar dikildi. Bunlara nisbeten ikinci derecede kalan Sent Elm'in zaptı için sarfedilen zamanı ve canı düşünerek başını dehşet sardı.

Kanuni Sultan Süleyman Uluç Ali'nin asaleten fermanını gönderdikten sonra Zigetvar seferinde öldü ve İkinci Selim Kütahya'dan İstanbul'a gelip 1566 yılı eylülünün yirmi dördüncü günü hükümdarlığını ilan ederek Belgard'a gitti. O yılın yaz mevsimi sırasında Piyale Paşa Sakız'ı alarak son seferini yapıyordu. Gevher Sultanın babası İkinci Selim ve kocası Piyale Paşa İstanbul'a hemen hemen aynı günde vardılar. Devlet hazinesi o kadar boşalmıştı ki, Piyale'nin getirdiği ganimet olmasaydı Sultan culûs bahşişini zor verebilecekti. İkinci Selim Piyale'yi üçüncü kubbe veziri yaptı. Fakat onu derya kaptanlığından alarak, yeniçeri ağası Meyzinoğlu Ali'yi Kaptan Paşalığa getirdi (11 Şubat 1567).

Yeniçeri ağası Ali Ağa, Edirneli bir Türktür. Her memuriyetinde kabiliyetini göstermiş ve yeniçeri ağalığıyla Mohaç savaş meydanında Mohaç zaferine layık bir kumandan olduğunu ispat etmişti. Bunlara rağmen Ali Ağa Cezayir Beylerbeyliği ve Kaptan Paşalık için lazım gelen niteliklere sahip değildi. Meyzinoğlu, valisi olduğu Cezayir'e hiç gi-

demedi. Uluç Ali'yi oraya gönderdi. Yapılması gereken bir şey varsa, Piyale Paşa Kapudan-ı Derya'lıktan çıktıktan sonra Uluç Ali'yi o mevkie getirmektir.

Venedik Cumhuriyeti Türkiye ile düşman olmaktan çok dost olmayı kârlı gördüğü için 1540'ta Osmanlı İmparatorluğu ile bir barış andlaşması imzalamıştı. Ne var ki, cumhuriyetin yüzü gülümsüyordu. Fakat fırsatı bulunca setresinin altına gizlediği zehirli hançeri saplamaktan hiç çekinmiyordu. Hele Venedik gemileri kalabalık hâlinde bulunmasınlar. Eğer yapayalnız olarak işine ve yoluna giden bir Türk ticaret gemisine rastgelirlerse onu hemen yok ederlerdi. Hatta yalnız ticaret gemilerine değil tek başına rastgeldikleri savaş gemilerini bile varlıklarından bir iz olsun bırakmayarak batırıyorlardı. Sonra bu saldırılarını Oskoklara, Maltızlara ve sözde emirlerini dinlemeyen Nakşe ve Kıbrıs kolonilerine malederek hesap vermekten kurtulmaya çalışıyorlardı.

Oskoklar, Bosna Hersek zaptedilince oradan kaçıp Dalmaçya kıyısındaki adalarda yerleşen ve oralarda korsanlık ederek, gerek Türk gerek Venedik gemilerini vuran Sırplardandı. Bundan başka Venedikliler, Mora yarımadasında Maynotları ve Trablus içlerindeki Berberileri isyana kışkırtıyorlardı. Niyetleri bunları Türk Devletinin başına bela etmektir. Oskoklar nihayet imha edildi ve onların korsan gemileri deniz yüzünden silinip süpürüldü. Malta gemilerinin Yakınoğuya kadar gelmek cesaretini gösterenleri de ortadan kaldırıldı. Ne var ki; esrarengiz surette ortadan kaybolan Türk gemilerinin ardı arkası gelmiyordu. Bu kaybolan gemilerin hiçbirinden bir haber çıkmıyordu. Bunların hiçbirinden, biricik kişi olsun kurtulmuyordu. Dalgalar tarafından ne boğulanların birisinin cesedi, ne de batan gemilerin birisine ait bir tahta parçası karaya çıkı-

yordu. Deryada tek tenha giden zayıf gemilerimize gizli olarak saldıran karanlık düşman kimdi? Denizlere bekçilik eden Karlıeli, Mezestre, Eğriboz, Rodos ve İskenderiye eskadronlarımızın takiplerinden nasıl oluyor da kurtuluyorlardı? Nerede gizleniyorlardı?

Venedik, yani San Marko Cumhuriyetinin o sahtekâr yüzünden maskeyi düşüren iki olay oldu. Adriyatik denizinde bir savaş gemisi ve Mısır yolunda bir ticaret gemisi yok olmuşlardı. Birkaç gün sonra savaş gemisinin Venedikli amirali Piyetro Zeno kumandasındaki bir filo tarafından batırıldığı, ticaret gemisinin de Maltız gemileri tarafından ele geçirilerek yükünün ve tayfasının Kıbrıs pazarlarında satıldığı anlaşıldı. Türk Hükümeti Venedik'e bir elçi göndererek, artık yaptığını inkâra imkân bulamayan Venedik Cumhuriyetini tarziye ve tazminat ve amiraline de on yıl sürgün cezası vermeye zorladı. Bu suretle savaş tehlikesi biraz daha sonralara ertelenmiş oldu. Çünkü bu herifler artık bu yoldaki cinayetlere alışmışlardı. Farkına varılmayacağına emin olarak yaptıkları tecavüzlerin farkına varıldı; bunun sonucu Osmanlılar daha sert davranmak zorunda kaldı. Türkiye Kıbrıs adasının kayıtsız şartsız Türkiye'ye terkini istedi. Bunun sonucu, siyasi ilişkiler tambura telleri gibi gerildi ve sonunda koptu.

Avrupa tarihçilerine göre İkinci Selim, Şarap tiryakiliği dolayısıyla ve Portekizli bir Musevi olan Dominikez'in (asıl adı Yasef Nassı idi) teşvikiyle, şarabı meşhur olan Kıbrıs adasına saldırmıştı. O savaş için işte bu, pek mitolojik bir sebep olurdu. Sözelimi Troya savaşının Helen'in kaçırılmasından dolayı çıktığını ileri sürmek gibi. Kıbrıs'ın işgalinin iktisadi, siyasi ve askeri sebepleri vardı. Ada, askeri bakımdan Anadolu yarımadasının koltuğunun altında bir diken olmuştu. Öyle bir adanın Venediklilerin elinde bulunması büyük bir imparatorluk olan

Türkiye'nin siyasi onuruna dokunurdu. O adada büyük bir ticari cumhuriyet olan Venediklilerin bulunması ve bunların Türk deniz ticaretine saldırmaları da adanın alınmasının sebepleri arasında idi. Zaten Kıbrıs'ın alınması Rodos'un alınmasıyla başlayan bir işin çaresiz devamından ibarettir. Böyle bir sorunda sultanın şarap tutkusunun etkisi olamaz, hatta sultanın tutkusu, dünyanın bütün bekrilerinin toplanmış tutkuları kadar büyük olsa bile.

Gerek Türkiye, gerekse Venedik hem açık, hem de gizli savaş hazırlıklarına koyuldular. Türkiye yalnız Kıbrıs'ı almakla yetineceği için genel seferberlik yapmadı. Vezir Lala Mustafa Paşa serdar, yani hem kara, hem de deniz kuvvetlerinin başkumandanı oluyordu. Vezir Piyale Paşa denizci olduğu için deniz kuvvetlerinin başına getirildi. Derya kaptanı Meyzinoğlu Ali Paşa'ya denizden çıkmayan ve iyi bir kara kumandanı olduğu için deniz kuvvetlerinin başında bulunmak görevi verildi. Anadolu, Rumeli sancak beylerine seferber olmaları emredildi. Beş bin yeniçeri ve bir o kadar topçu, lağımçı ve kumbaracı yeniçeri kâhyası Yahya Ağanın kumandasına verildi. 190 savaş ve 130 taşıt gemisi hazırlandı.

Venedik Doçu Luvici Monçenigo, Kıbrıs'taki kalelerin ve özellikle Magosa, Limasol ve Lefkoşa hisarlarını onardı. Hatta eskilerini yıktırıp yenilerini yaptırdı. Savaşa hazırlanan filo 124 kadırğa, 11 mavna ve 14 naviden ibaretti. Amiral Ceronimo Sanne donanmanın başkumandanı idi; Cakop Kelsi ile Antoniye Kanale ona müşavir idiler. Kara kuvvetleri kumandanı Sforza Pallavicino idi. Harp kararını Türkiye İstanbul'daki Venedik elçisi Barbaro'ya bildirildi. Venedik donanması Zara limanına gidip orada Venedik ile Papa arasındaki görüşmelerinin bir uzlaşmaya varmasını bekledi. Venedik ile uzlaşma, Papa Beşinci Pi tarafından imzalandı. Pa-

palık Venedik filosuna on iki kadirga veriyordu. Papa haziranın on birinde Roma'daki büyük Sen Piyer kilisesinde, Roma Venedik anlaşmasını ilan etti ve takdis ettiği bayrağı filonun genel kumandanı olacak, Marko Antoniyor Kolonna'ya verdi. Ondan sonra filo Girit'e, Hanya'ya doğru hareket etti. 1570 yılının Mart ayının sonunda, iki taraf da harekete geçti. Türk donanması öteden beriden gelen fırkalarla ibaretti. Bu fırkalar Sisam, İstanköy ve Rodos'ta toplanıyorlardı.

İspanya Kralı İkinci Filip de müttefikler filosuna elli kadirga gönderdi. Bu gemiler, büyük Andrea Dorya'nın küçük yeğeni Jan Andrea Dorya'nın kumandasında idi. Müttefik filoları sağa sola uğradıktan sonra ancak ağustosta Girit'te toplanan İspanya, Venedik ve Papalık filoları, 187 kadirga, 11 mavna, 7 navi ve bir kalyondan ibaretti. Malta da birkaç gemi gönderecekti; o yardım kuvvetinin başı belaya uğradı.

Türk donanması, Kıbrıs'ın Larnaka (Tuzla) körfezine girerek Larnaka kasabasını ve onun yanındaki Leftari kulesini kısa bir saldırıyla zaptetti. Ondan sonra bir savaş meclisi kuruldu. Piyale Paşa'nın ilk önce Magosa'ya (Famagosta) hücum hakkındaki tavsiyesine rağmen, Serdar Lala Mustafa Paşa'nın Lefkoşa (Nikoziya) muhasarasını teklifi kabul olundu. 16 Temmuzdan itibaren orasının sarılmasına başlandı.

Akdeniz limanlarında ve Kıbrıs adasında bunlar olup biterken Cezayir'de bulunan Uluç Ali, düşman filolarının hazırlıkları ve hareketleri hakkında bilgi toplayıp hükümete bildirmek üzere kendisi ve kumandasındaki reisler aracılığıyla Messina, Otranto ve Apulya sularını gözetliyordu. Tam o sırada İspanya'dan "İmdat!" diye acı bir feryat yükseldi.

İspanya Kralı İkinci Filip'in ülkesinin kuzeyinde Protestanlık almış yürümüştü. İspanya onlarla bo-

ğuşurken güneyde isyan eden Müslümanlar Beniahmer ailesinden Mehmet Mansur'un bayrağı altında toplanmışlardı. Kaç zamandan beri Katoliklerin işkenceleri altında dünyaya geldiklerine bin pişman olan bu masum insanlar her yardımı yalnız Cezayir Türk korsanlarından görmüşlerdi. 1568'de başlayan bu isyan enikonu başarılı oluyordu. Hürriyetleri uğrunda kalkınanlar, yirmi bin kişi idi. Başlangıçta silahları bulunsaydı, yahut kalkınmazdan önce gizlice silahlanmış olsalardı kolaylıkla yüz bin silahlı çıkarabilirlerdi. İhtilalciler Granata vilayetini ellerine geçirmişlerdi. Fakat 1569 yılında Don Juan kumandasında sevk edilen İspanyol ordusu –kulakla duyulması bile insanın tüylerini ürperten bir vahşetle– Müslüman mıntıkasına girmiş ve isyanı bastırır gibi olmuştu. Asi Müslümanlar her zamanki gibi, Cezayir'e başvurarak yardım istediler, silah ve cep-hane aldılar ve mücadelelerine devam ettiler.

Fakat koskoca bir İspanya devletine karşı savaşmak Cezayir'in tek başına yapacağı işlerden değildi. Uluç Ali İstanbul'a durumu şöyle bildiriyordu: "...tayfası azim cemiyet edip mütegalip İspanya'nın vilayetlerini nehbügaré eyleyüp memleketlerin alup galebe etmiştir. Bu taraftan dahi Endülüs ehli islamı baş kaldıralıdan beri küffarı hakıсарın başları kaygısı olup halleri perişan olmuştur. Mukaddema külli dernek edüp Endülüs halkının üzerlerine hücum edüp inayeti Hak ile galip olmuştur. Bu canipten asker ve silah gönderilip muavenet olunmuştur. Mütegalip küffarı hakıсар vilayetleri garet olmakdan hali değildir."

Böylece Uluç Ali İstanbul'dan ciddi bir yardım istiyordu.

Oysa Osmanlı Hükümeti o zaman Kıbrıs harbine başlamış, donanmanın çoğu Akdeniz'e çıkmış bulunuyordu. İstanbul'un İkinci Selim ağzından Uluç Ali'ye yazdığı cevapta: "...Bundan akdem ol

canibe donanma gönderilip ahaliı islamiyeye her cevhibe muavenet ve muzaheret olunmak niyeti hümayunum olmuştu. Lakin, memalik mahrusam kurbünden vaki olan Kıbrıs ceziresinin keferesi nakzı ahdedüp tüccar tayfasına külli taadiler olmakla... evvel bahar-ı hücest asarda cezirei mezbur sühuletle fetih ve teshir olunup..." diye başladığı seferin önemini anlattıktan sonra şu talimatı veriyor: "...hususu mezbur minyali mezkûr üzere olmakla halen ol canibe asker gönderilmek tehîr olunup, lakin senin tarafından eğer asker gönderilmek iledir ve eğer silah verilmek iledir, mümkün olduğu üzere muavenet ve müzaheret etmek emredüp buyurdum ki: Vardıkda bu bapta... zikrolunan ehli islama her ne veçhile müyesser ise muavenet ve müzaheret edüp ama küffarı hakisar tarafından dahi gaflet caiz değildir. Basiret üzere olup... ve ol canibin ahvalin ve evzain ilam etmekten hali olmayasın."

Yukarıya geçirilen hükmü, Uluç Ali mayıs ortalarında aldı. Cezayir o sıralarda heyecan içinde idi. İspanya'dan gelen her kara haber, bu heyecanı artırdıkça artırıyordu. Hele Don Juan'ın Müslüman kız, kadın, çoluğuna ve çocuklarına yaptıkları duyulunca kükreyip kabaran öfkeyi yatıştırmanın imkânı kalmamıştı. O sıralarda şiddetle karşı konulmasaydı; halk Cezayir'de top tüfek, kılıç, ok, silah ve cephane namına ne varsa topunu İspanya'ya taşıyacak ve Cezayir'i düşman hücumuna silahsız ve çırçıplak bırakacaktı. Uluç Ali bu hâli görünce hem İspanya'ya muntazaman silah göndermenin hem de Cezayir'i malik olduğu savunma araçlarından yoksun etmemenin çarelerini düşündü ve şunlara karar verdi: İlk önce, halka Cezayir'in güvenliğinin her şeyden üstün olduğunu anlattı. Sonra iki kılıcı olanın birini, iki piştov veya arkebüsü olanların birini vermesini ve bu gibi şeylerin belirli bir mevkie depo

edilmesini halka ilan ettirdi. Uluç Ali gemilerinden bir kısmını bu sevkiyata ayırdı.

Uluç Ali, böylece Endülüs Müslümanlarını kurtarmaya uğraşırken, o Müslümanları ezim ezim ezen aynı düşman tarafından imhasına çalışılan başka mazlumların imdadına koşmak zorunda kaldı. Kurtarılacak olan Tunus halkıydı. Tunus hakimi Mevla Hamid İspanyollarla canciğer kuzu sarması olmuş, halkın canını çıkarıyordu. Ondan yaka silken halk gizlice Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali'ye başvurdu. O sıralarda Uluç Ali Kıbrıs savaşı için filosuyla Osmanlı donanmasına katılmak emrini almıştı. Onun için filosunu uzun bir sefere hazırlıyordu. Bu hazırlama işini Apulya'dan biraz önce gelmiş olan Karaçalı Reis'e bırakarak kendisi beş bin savaşçı ile Tunus'a doğru yürüdü.

Cezayir Tunus sınırına varınca oraya gelmiş olan Tunuslularla görüştü ve gereken tertibatı aldı. Temmuzun ilk günüydü. Uluç Ali bütün kuvvetiyle apansızın Tunus'ta göründü. Kıyametler koptu. Mevla Hamid kapağı güç bela Halkulvad'a (Guleta'ya) attı. (Halkulvad Tunus limanının burun teşkil eden ve ayrı bir kale ile savunulan bir kısmıdır.) Halkulvad'ın ele geçirilmesi için kalenin yalnız kara tarafından değil, asıl deniz tarafından sarılması gerekti. Ne var ki, Uluç Ali'nin filosu Cezayir'de hazırlanmakla meşguldü. Gemiler Apulya seferinden yeni gelmişlerdi. Altıları adeta midye bağlamıştı. Bütün bu engel ve yoksunluklara rağmen Uluç Ali kaleyi ele geçirecekti. Fakat Sicilya Valisi Fransua Ferdinan yirmi beş gemi ile imdat kuvveti olarak birçok asker ve erzak getirdi. Ta, neden sonra yani temmuzun onunda Karaçalı, Cezayir filosuyla Tunus'un ve dolayısıyla Halkulvad'ın önünde göründü. Fakat yeni takviye edilmiş kaleyi ele geçirmek için uzun zaman lazımdı. Oysa Kıbrıs'a giden Piyale Paşa'ya katılma emrini alan Uluç Ali'nin bekleyecek

vakti yoktu. Temmuzun on ikinci akşamı, güneş batmazdan biraz önce Uluç Ali Tunus'tan ayrıldı. Denizi muntazaman kürekleriyle döven filosu yirini parçadan ibaretti. Bunlar on sekiz ila yirmi dört oturaklı sekiz kalita ile başka başka boy ve bosta on iki fırkata (gregat) idiler. Bu filo geceleri de dinlenmiyor fakat yelken kürek yol alıyordu. Öyleki temmuzun on beşinci gecesı, şafak daha uzakken Malta kanalına girdi.

Bundan önce müttelikler filosunun şuraya buraya uğrayarak ağustosta Girit'te toplandıklarını yazmıştık. Temmuzun beşinde İspanya, Papalık ve Malta filoları Messina limanında birleştikten sonra ya Korfo adaları veya Girit sularında kuzeyden gelecek olan Venedik filosuna iltihak edeceklerdi. İspanya'nın elli kadırgasının kumandanı Jan Andrea Dorya haziran ayında İspanya ve Napoli gemileriyle Messina'ya gelmişti. Oradan dört tarafa gözcü gemiler yaydı ve onlar aracılığıyla Uluç Ali'nin Tunus'a geçtiği haberini aldı. Uluç Ali'nin doğuya gidip Türk donanmasıyla birleşeceğini kolaylıkla tahmin etti. Akdeniz'in doğusundan batısına veya batısından doğusuna geçerken Türk deniz kumandanları mutlaka Sicilya ve Kalabriya kıyılarına uğrayıp vurmak âdetindeydi. Jan Dorya Messina'da bir baskına uğramaktan korkuyordu. Jan Dorya'ya kıyasla Uluç Ali'nin filosu zayıftı. Messina'ya gelecek olan Papalık ve Malta filosu daha meydanda yoktu. Jan Dorya onları Messina'da beklemektense Bizerta'ya doğru giderek Uluç Ali'yi yolda yakalamayı düşündü ve bu fikrini Sicilya Valisine açtı. Jan Dorya filosuna ait olup da zayıf saydığı 19 gemiyi Messina'da bıraktıktan sonra 28 Haziranda otuz bir kadırga ile denize açıldı.

Jan Dorya böylece Afrika'ya doğru yelken açmışken 15 Haziranda Zagra'dan kalkmış olan Venedik filosu Girit'e gitmek üzere Mora yarımadasını dolaşmakta idi. Teçizatını bitirmeye çalışan Papa

filosu ise hâlâ Ankona'da bulunuyordu. Malta filosu iki gün önce yani 26 Haziranda Malta adasının Valetta limanından kalkmıştı. Bundan Messina'da kimse haberi yoktu. Aragonlu olan Şövalye Fransisko dö Sen Kleman kumandasında bulunan Maltız filosu dört Maltız kadirgısından ibaretti. (Maltız kadirgalarına Stolo denilirdi, bunlar o zamanın en büyük savaş gemilerinden idi ve herbiri normal bir kadirgadan kat kat kuvvetliydi. Bu savaş gemileri, bu eserde daha önce anlatılmıştır.) Bu dört gemi şunlardı: 1) Şövalye Mekka'nın kumandasında Sen Nikola gemisi. Bu gemi "kapitana" yani amiral gemisi idi. 2) Vagdemiar'in kumandasında Sen Jan gemisi. 3) Prospero Perittone'nin kumandasında Sen Mari dö la Viktuar gemisi. 4) Sent An gemisi. Don Ceronimo kumandasında idi.

Fransisko dö Sen Kleman Malta'yı Messina'dan ayıran 164 deniz mili uzaklığı ancak üç buçuk günde alarak Messina'ya varabildi. Eksik kürekçilerini tamamladı ve Girit'e giden Venedik donanmasına kavuşmak için emir aldı. Sen Kleman Malta Granmetriyle görüşmek üzere Valetta'ya gitmeyi tasarlıyordu. Sicilya'nın batısında bal gibi tatlı ve buz gibi soğuk berrak sularıyla an san salmış olan Maritimo adlı bir ada vardır. Bu ada gene Sicilya'nın Trapani şehrinin açıklarında tek ve تنها durur. Korsanlar bu adaya sık sık uğruyorlar ve su alıyorlardı. Markeze di Peskiyera bu adaya ve su kaynağının üzerine kuvvetli bir kule inşa ettirmeyi düşündü. Kulenin yapılmasında kullanılacak malzemeyi birkaç kere gemilerle adaya taşımıştı. Malta filosu o gemilere eşlik ediyordu. Onun için birkaç kere adaya gidip geldi. Bundan dolayı Sen Kleman'ın Malta'ya gidip Granmetr ile görüşmesi beş on gün gecikmişti. Malta filosu Maritimo adasına son defa olarak uğradıktan sonra, adanın karşısındaki Trapani limanına gidip demirledi.

O gece limana uğrayan ve korkudan gözleri faltaşları gibi yuvalarından fırlamış bir İtalyan korsanı Sen Kleman'a Uluç Ali'nin denizlere açılmış olduğunu anlattı. Sen Kleman kendisine verilen bu bilgiye inanmadı ve korsanı –korku dolayısıyla– hül-ya ve kâbus görmekle suçladı. Kendisine söylenenlere her ne kadar inanmadıysa da Sen Kleman "Ne olur ne olmaz!" diyerek gemilerdeki şarapla, koyun ve inek derilerini dışarıya çıkarttı. Gurup zamanı demir aldılar. Fakat kasırga gücünde bir keşişleme denizi allak bullak ediyordu. Alikata kısa bir duraklamadan sonra Sicilya sahilini kıyılayarak Skalamberi burnuna geldiler. O gün rüzgâr birdenbire kaldı. Sicilya adası ile Malta arasındaki en kısa mesafe bu burun ile Malta adasıdır. Burada kanal 50 mil kadardır. Temmuzun on dördüncü gününün akşamı Malta filosu Malta'ya doğru denize açıldı. Uluç Ali'nin Malta filosundan, Malta filosunun da Uluç Ali'den hiç haberi yoktu, rüzgâr iki filonun da yelkenlerini ara sıra kuvvetsiz sağnaklarıyla yapraklandırıp şakırdatıyordu. İki filo da rüzgâr gücüyle değil, kürek ve "pazi" kuvvetiyle ilerliyorlardı. Temmuzun on beşinde Malta filosu Skalamberi burnunun 20 mil kadar güneyine varmıştı. Bu filonun pruvaları Gozzo adasının Aya Dimitri burnuna yönelmişti. Cezayir donanması ise Malta donanmasının rotasına hemen hemen tamamen dikey olmak üzere batıdan doğuya giden bir çizgi üzerinde kürekle yavaş yavaş ilerliyordu. Güneşin doğmasını bekleyen gemiler yelkenlerini sarmışlardı. Tan yeri ağarmaya koyulunca deniz yüzünü kalın sis tabakaları örttü. Belki de iki tarafın kapitana (amiral gemisi) kadirgalarının direk başlarının ucundaki gözcüleri birbirini aynı zamanda görmüşlerdir. Herhalde Türk gözcüleri sisler arasında birkaç karaltı gördüler. Kıyıda yani Gozzo adasının kıyısından yirmi beş otuz mil açta bulunuyordu. Maltızlar kendile-

rini toplamaya vakit bulmazdan önce Cezayir filosu tüfek menziline girmiş bulundu.

Sen Kleman yedeğindeki fışkatayı bıraktıktan sonra kadırgalarını borda nizamına soktu. (Borda nizamında gemilerin başları aynı yöne ve yanları birbirine bakar.) Arkebüs menziline girince toplarıyla ateş açtı. Uluç Ali düşmanın kaç gemiden ibaret olduğunu sayamamıştı, çünkü gemiler siste iyice seilmiyorlardı. Uluç Ali sekiz kalitasını kuzeye yönelterek borda nizamına koydu ve on bir fışkatasını arkasına aldı. Başlangıçta Jan Andrea Dorya ile karşılaştığını sanıyordu. Bundan nce Malta kadırgalarının yani stololarının özelliklerini anlatmıştık, burada kısaca tekrar edelim. Bunlar İtalyan ve Türk tersanelerinin büyük kadırgalar için kabul ettikleri ölçüleri, adamakıllı aşıyorlardı. Çok daha geniş, çok daha uzun olduktan başka yirmi top taşıyorlardı ki, bu sayıdaki top o zamanın ancak beş altı kadırgasında bulunuyordu. Sonra bu kadırgaların savaşçıları her milletten seçme askerlerdi. Bu kadırgalara karşılık kalitalar –ki bunlar kadırga bile değildiler–günümüzün savaş hattı drednotlarına kıyas hafif krvazrler gibiydiler. Uluç Ali'nin kumanda ettiği filo ise Cezayir donanmasının hepsi değildi. Çünkü Cezayir'i savunmasız bırakmamak için filonun büyücek bir kısmı orada kalmıştı.

Nispetsiz kuvvette olan bu gemilerin top savaşında ince yapılı narin kalitalar fena halde sakatlanıyorlardı. Bu gidişle kalitalar paramparça edilerek batırılacaklardı. Bu takdirde fışkataların hiç mi hiç dayanma gücü olmazdı. Uluç Ali bu duruma göre rampa işaretini verdi. Kendi gemisi en önde bulunuyordu. Malta filosu hemen iki fışkaya ayrıldı. Sen Nikola ile Sen Jan en büyük yelkenlerini hissa ederek dolu yelken kargafunda Alikata'ya doğru kaçmaya koyuldular. Sent Mari de La Viktuar ile Sent An kanalın hemen hemen ortasında idiler. Hafif bir

kuzey rüzgârı buldukları için Malta'ya doğru kaçmaya koyuldular. 19 Temmuz 1570 sabahı idi, artık güneş tamamen doğmuştu.

Malta filosunun ikiye ayrılması üzerine Cezayir filosu da ikiye ayrıldı. Her fırka dört kalitadan ibaretti. Birinci fırkayı sekiz, ikincisini üç fırkaya izliyordu. Sen Kleman'ın gemisini hafifletmek için yedeğindeki fırkatayı salıverdiğini yazmıştık. Sis tabakaları arasında düşmanını kaybeden Uluç Ali bu fırkatayı buldu ve onun Malta'ya ait olduğunu teşhis etti. Artık Uluç Ali düşmanının kim olduğunu biliyordu. Bunun üzerine Sen Jan kadirgası tam Sicilya kıyısına baştankara edeceği zaman Cezayir kaptanesi arkasından yetişerek büyük bir çatırtıyla Maltız gemisinin kış tarafına bindirdi; arkadan yetişen öteki gemiler de Maltız gemisinin üzerine üşüşüler. Uluç Ali altmışında olduğu halde Sen Jan'a atlayanların başında idi. Şiddetli bir boğuşma ve boğuşma sırasında tepişme dolayısıyla düşman gemisi davul gibi gümbürdüyordu. Korkunç boğuşma kısa sürdü. Sen Jan kumandanı Vogdemar teslim olarak Uluç Ali'nin ayaklarına kapandı. Geminin öteki subayları ve Sen Jan şövalyeleri de öyle yaptılar. Yarım saat kadar süren bir dövüşmeden sonra o mükemmel kadirga (koca savaş gemisi dememiz gerek) hiç hasara uğramadan Uluç Ali tarafından zaptedilmiş oldu.

Sen Nikola kadirga yahut galisi öteki gemi zaptedilirken kaçarak uzaklaşma fırsatını buldu. Sicilya kıyısına enikonu yaklaştı. Onu Uluç Ali'nin reislerinden Karaçalı ve Karahoca, iki kalitaları ve birkaç firkataları il kovalıyordu. Maltız galisi Alikata'yı tutamadı. Fiyumara suyunun ağzında Monte Kiyaro kalesi vardı. Sen Nikola oraya doğru gidiyordu. Şövalyeler sanki vardılanların kamçıları yetişmiyormuş gibi forsaları kılıçlarıyla tehdit ediyorlardı. Sen Kleman'ın kendisi bu galideydi. Maksadı

gemiye kışın kışın Fiyumara nehrine sokmaktı. Böylelikle Sen Nikola'nın baş tarafı denizden tarafa bakacak ve gemi Türklere önündeki topraklarla ateş ederek onları uzakta tutacak ve kendisini koruyacaktı. Düşman nehrin ağzına gelince kapitanayı çevirmeye koyuldular. Bu manevra telaşla yapılıyordu. Her ağızdan bir ses çıkıyordu. Herkes bağıyor, hiç kimse başkasının ne dediğine kulak vermiyor, dinlemiyordu. Sen Kleman yaptırmasını istediği manevrayı yaptıramadı. Koca gali bordasını kıyıya verdi ve, "gırr...rr!" diye oturdu. Yani geminin başı kara tarafına kıçıysa deniz tarafına, yani Türkler tarafına bakıyordu. Sen Kleman'ın istediğinin tam aksi olmuştu. Bunun üzerine Sen Kleman, "Benim adım Hıdır, elimden gelen budur" dermiş gibi davrandı -yükte hafif pahada ağır nesi varsa hepsini toplayıp- şövalye Mekka ile sandala binerek sahile kaçtı. Gemi subayları, savaşçı ve gemicileri kendilerini denize atıp karaya doğru yüzüyorlardı. Bu sırada Cezayir gemileri yetişmiş ve yakın menzilden verip veriştiriyorlardı. Karaçalı aborda etti. Galinin mürettebatından bir kısmı ile üç şövalye yakalandı. Akdeniz'in o zaman bu Sen Nikola gemisi en mükemmel savaş gemisi idi. İşte bu suretle bu gemi de Uluç Ali'nin eline geçti. Daha sonra Uluç Ali Kapudan-ı Derya olduğu zaman bu koca galiyi amiral gemisi edindi ve hep ona bindi.

Uluç Ali, reislerinden Kara Memi ile Kara Piri'nin Sen Mari dö la Viktuar ile Sent An'ın peşine düşmelerini emretmişti. İki taraf gemileri arasında heyecanlı bir sürat yarışıldı başladı. İki büyük Maltız kadırgasına karşı başka başka boy ve bosda dört kalita ile üç fırkata öyle korkulacak bir kuvvet teşkil etmediklerinden Maltız gemileri savaşmaya karar verdiler. Kara Piri fırkasının önündeydi. Gemilerin ikisi geride kalmıştı. Pasaro burnunun açığında Maltız gemileri birdenbire geri döndüler. Onların

bir tanesi Kara Piri Reis'in kalitasına rampa etmeye kalkıştı. Koca geminin saldırışı Cezayirli kalitayı tuzla buz edebilirdi. Türk gemisi ustalıklı bir manevra ile kendini hücumdan kurtardı. Arkadan gelen iki kalita yetişip öteki kalitalara kavuşunca Sent Mari dö la Viktuar galisi hemen yelkenlerini hissa ederek kaçmaya kalkıştı. Sent An galisi yelkenlerini indirdiği zaman Ekuta ve Kontraşkutları ve başka halatları dolaşmış ve öteberiye takılmıştı. Bu gemi yelken çekmeye vakit bulamadı. Sancak ve iskeleden koca Bayram Reis de kış tarafından yanaştılar. Birkaç dakika sonra şövalyeler esirdi. Sent dö la Viktuar galisi kaçma fırsatını buldu. Pasaro burnunu dolaştı; Sirakuza'nın güneyinde Circente koyunda korunmaya muvaffak oldu.

Uluç Ali, Sen Jan'ı zaptettikten sonra Monte Kiyaroya önüne vararak birinci kendi fırkasına ait gemileri orada topladı. Sen Nikola hemen yüzdürdü ve Cezayir kaptan gemisi oldu. O gece Kara Piri de yedeğinde koca Sen An'ı sürükleyerek Uluç Ali'ye kavuştu. Ele geçirilen heybetli Maltız gemilerini onarıp donatmak, kendi gemilerini –yani Cezayir gemilerini– de donatmak için Tunus'a dönmeye karar verildi. Donanma savaştan çıktıktan sonra, o sakat ve kötürüm hâliyle altı yüz küsur deniz mili ötede olan Cezayir'e gidemezdi, onun için Tunus tercih edilmişti.

Uluç Ali Tunus'a varır varmaz kazandığı zaferi Türkiye'ye ve özellikle Kıbrıs'a bildirmek üzere Kara Hoca'yı Kıbrıs'a gönderdi. Kara Hoca getirdiği mektupla Tunus'un zaptedildiği müjdesini yüksek rütbeli esir Sen Jan şövalyelerini ve gemilerde zapt edilmiş bayrakları Kıbrıs'ta Lefkoşa önünde teşhir edilmek üzere getirmişti. Bunları gören düşmanın mânevi kuvveti kırıldı, hatta o kalenin düşmesine çok tesir etti.

Sen Kleman Monte Kiyaro'dan Alikata'ya kaç-

tı. Oradan Messina ve Roma'ya gitti. Çünkü Malta'ya dönmeye cesaret edemiyordu. Roma'ya gitti. Papa Beşinci Pi'nin ayaklarına kapanıp yalvardı. Papa'nın meclisinde, kendisine dokunulmayacağı vaadedildi; hapishanede boğuldu ve boğazına taşlar bağlanarak denize atıldı. Sen Kleman'ın yerine Priyör olarak Jüstiniyani getirildi. Bu adam 17 Aralıkta Papa filosu ile birleşmek için denize açıldıysa da 1570 harekâtı bitmişti. Uluç Ali'nin Malta kanalı savaşı Sen Jan filosunun tam vaktinde müttelik donanmaya katılmasına engel olmuştu. Uluç Ali Tunus'ta onarma ve donatma işlerini bitirdikten sonra Cezayir'e dönmüştü, çünkü eylül girmiş ve Kıbrıs sularında harekât ertesi yıla bırakılmıştı. Bu zafer Cezayir donanmasına üç büyük gemi kazandırmıştı. Büyük Lepanto savaşında bu üç geminin donanmaya verdiği kıymet ve ettiği büyük hizmet o savaş anlatılırken belirecektir.

Bu tarihte Akdeniz'de bir sürü hareketler oluyordu. Aynı zamanda olan olayları hep birden aynı zamanda anlatmak imkânsız, onun için birer birer anlatıyoruz. Türkiye'nin Kıbrıs'a sefer yapacağı anlaşılınca bir mukaddes ittifak yapıldığını yazmıştık. Şimdi yine 1570 yılı eylülünün birinci gününe gelelim.

Girit'te Suda limanı Yakınoğunun en mahfuz limanlarından biridir. Akroteri yarımadası oranın sularını kuzey rüzgârlarından, Girit'in zincir kemiği imiş gibi doğudan batıya uzanan beyaz dağları da güney rüzgârlarından korur. 1570 eylülünde Suda limanına uğrarsak kutsal birliği teşkil eden devletler filolarının orada demirli olduklarını görürüz. O filoların o sıralarda yapacağı hareketler Lepanto deniz savaşına tesir etmiştir.

Kıbrıs'ın imdadına yetişecek olan kutsal birliğin kumandanları Suda limanında askerlerine geçit resmi yaptırıyorlar, savaşçılarını, kürekçilerini, topları

nı sayıyorlar, birbiriyle münakaşa ediyorlardı. Hemen hemen aynı günde Kıbrıs'ta Lala Mustafa Paşa, Lefkoşa'ya (Nikosya) hücum ediyordu.

13 Eylülde Avrupa Kutsal Birliği filoları harekete hazırlandılar. 22 Eylülde Meis adasına (Kastellorizzo) gelip demirliyorlar. Burası Antalya körfezi ile Fethiye körfezleri arasındadır. Buraya gelmekle Avrupa filosu Girit ile Kıbrıs arasındaki mesafenin yarısını katetmiş oldu. O gün Lala Mustafa Paşa Lefkoşa'yı zaptettikten sonra Famagosta'yı (Magoşa) sarmaya başlamıştı.

Birlik filosunun demirlediği yer kuzey ve batı taraflarında muhafazalı idi. Fakat mevsim artık kışa yakındı. Birlik filosu Meis adasında iken Akdeniz'in o fırtınalar imparatoru keşişleme fırtınası güney doğudan sağnak sağnak esmeye koyuldu. Deniz çıldırdı. Mukaddes birliğin daracık liman içinde sıkışmış gemileri demir sürüyerek birbirinin üstüne düşmek tehlikesindedeler. Bu rüzgârın ilk sağnağında Jan Andrea Dorya İspanya kadırgalarını alınca limandan çıktı ve orada gemi pruvalarını orsaya alarak az buçuk yelkenle traversaya durdu. (Fırtınalarda gemiler başlarını dalgalara verirler ve başları ine çika -bazen günlerce- fırtınayı geçiştirmeye gayret ederler. Bu harekete gemiyi traversaya almak denir.) Mark Antonya Kolonna ile papalık kadırgaları, Kaledonya burnuna gidip, burnun batı tarafındaki karantıya ve nispeten durgun sulara demirliyor. Anadolu'nun koca Kaledonya burnu denizden yalçın uçurum hâlinde bin yüz metre havaya yükselir. Sanki bütün göğü bir kalkışmada yutmak isteyen bir dev uçurumdur. Cirolama Zanne ise Venedik filosunu Kakamo adası ile Anadolu kıyısının oluşturduğu dar ve uzun kanalın içine sokuyor.

Adanın en yüksek noktalarına çıkartılan Frenk gözcüleri güneydoğudan dört kadırganın gelmekte olduğu haber verirler. Frenkler bu kadırgaların

Türk filosu öncüleri olduklarını sanırlar, fakat sonra bunların kendilerinin Kıbrıs'a gözcü olarak gönderdikleri Luici Bembo oluşunu anlarlar. Bembo hemen Venedik'in amiral gemisine çıkar ve iskele başında kendisine sorular soran Venedikli subaylara cevap vermeden doğru amirale gider ve, "Ekselansımızın beni gizli olarak dinlemesini rica ediyorum" der. Amiral Zanne onu gemi kışkasarasının arka tarafına çeker, işte o zaman Bembo amirale; "Efendimiz, Lefkoşa (Nikosya) Türklere teslim oldu. Türkler şimdi Famagosta'yı (Magosa) sıkıştırıyorlar. Kale duvarlarındaki Venediklilere Türk süvarilerinin mızraklar ucunda kesilmiş kelleler gösterdikleri bildiriliyor. Bu kellelerin Nikola Dandolo ve Kıbrıs'ın sair Venedikli eşrafından oldukları anlaşılıyor" dedi. "Bu eşraf yakaladıkları masum Türk ticaret gemilerindeki yüz yaşında ihtiyar kadınları bile işkence ile öldürüyorlardı" diye ekledi.

Birkaç gün sonra keşişleme fırtınası birdenbire kible rüzgârına dırıca ederek tufanı andırarak yağın bir yağmurla sönüp kaldı. Venedik kadırgaları bütün deniz kuvvetlerini başkumandanı olan Kolonna'ya kavuşmak üzere yola çıktı. Venedik Amirali Zanne Kolonna'nın amiral gemisine çıkar. Kolonna'ya bildiklerini anlatır. Kolonna'nın gemisinin grandi direğine öteki Frenk reislerini bir savaş meclisine çağırın işaret bayrağı çekiliyordu. Bu meclise iştirak edenleri bir kere gözden geçirelim. Bunlar Lepanto savaşına katılacak Frenk kumandanlarıdır. İşte Napoli Krallığı'nın büyük askeri serdarı Mark Antuvan Kolonna, kendisi Palliyano ve Talyakozzo düküdür; otuz beş yaşındadır. İtalyanlara göre bu adam büyük bir diplomat, iyi bir kara askeridir. Ne var ki denizden hiçbir şey anlamamaktadır. Kolonna'nın karşısında duran adam uzun boyludur, bir deri bir kemiktir, kara denecek kadar esmerdir; yamyassı burnunun altındaki ağzı sanki etli zenci

dudakları ile çevrilidir. Kara gözleri, kuyu gibi derin göz yuvalarının dibinde gizlidir. İlk bakışta bu adamın bir zenci olduğuna hükmedilir. Fakat zenci değil Cenovalıdır, adı Jan Andrea Dorya'dır. Ancak otuz yaşında olduğu halde, bir İspanya amiralidir. İspanya sarayının göze girmek, büyüklere yaranmak, şuna buna kulluk ve dalkavukluk etmek gibi hünerlerinin ustasıdır. O anda orada bulunan amirallerin en beceriklisi sayılmaktadır. Zaten Dorya hanedanı 1284 yılından beri denizde dövüşmüş bulunuyorlar. Yalnız bu ad insana şöhret sağlamaya yeter. Bu savaş meclisinde ilk olarak Cirolama Zanne olmuştu.

"Nikosya (Lefkoşa) alınmıştır. İşte artık fırtınalarıyla kış da geldi. Kıbrıs ve dolaylarında kadırgalarımızı uygun surette barındıracak liman da yoktur. Bu sebepten Adriyatik denizine mümkün mertebe yaklaşalım. Toplu olarak yol alacağımıza göre, geriye dönerken mesela Mora yarımadasında veya Adalar denizinde geçeraçak vurup kıracak yer bulabiliriz" dedi.

Bu sefer Jan Dorya ayağa kalktı; "Şerefli meslektaşımın mevsim hakkında söyledikleri doğrudur. Adriyatik'e girip de bir yere saldırarak olursak, mesela Avlonya veya Drac gibi yerlere saldıracağız. Bu hareketimiz de ancak Venedik Cumhuriyetine yarar" dedi.

Sözü gene Zanne aldı, "Bizim amacımız Türkleri yenmektir. Burada bulunanların her birinin yaptığı işten hepsi faydalanır. Bizim ortak düşmanımız Türkler a! Sefer sonunda muzaffer olduğumuz zaman zafer şunun veya bunun değil, hepimizin olacaktır. Bu konuda elbette Papalığın, İspanya Kralının ve Venedik Cumhuriyeti Senatosunun söyleyecekleri olacaktır. Fakat Papalık burada da Venedik tarafından hazırlandığı ve burada da Venedik kadırgalarının öteki devletlerin kadırgaların-

dan fazla olduğu gerçeği göz önünde tutulacaktır" dedi.

Bunun üzerine Jan Dorya bir İspanyol asilzadesi olan Santakruz Markisi Don Alvarez de Bazan'a söylüyormuş gibi, "Bu adamlar yarı silahlanmış külüstür kadırgalarıyla sanki ne yapacaklar? Hastalık tayfalarını yarıdan aşağıya indirdi, en hafif esinti askerlerini kusturur. Bizi Adalar denizine sürüklemek istiyorlar, bizim orada işimiz ne? Ben oraya gitmeyeceğim. Benim efendim İspanya Kralı İkinci Filip beni Nikosya'nın imdadına gönderdi. Buradan ayrılmak için biz neyi bekliyoruz? Burada alınan karar ne olursa olsun ben ancak efendime kralıma itaat ederim. Bana verilen emir birinci ekimden önce filoyu Sicilya'ya götürmektir. Ne olursa olsun benim yapacağım işte budur" dedi.

Zanne, "Sicilya'ya mı?" diye bağırdı, "Famagosta'nın (Magosa) daha alınmadığını ve savunmaya devam ettiğini unutuyorsunuz. Orasını Bragadino savunuyor, o adamsa kolay kolay teslim olmaz. Bütün kış dayanacağına eminim, fakat ilkbaharda imdadına koşmalıyız. Sicilya düşmandan pek uzaktır. Oraya gitmekle İspanyol filosu Famagosta'yı kaderine terk ediyor demektir. Oysa orası Kıbrıs'ın son kalesidir."

İşte o zaman Mark Antuvan Kolonna söze kaçtı, "İspanya filosu Famagosta'yı terkederse kutsal birliği bozmuş olur. İmkânı yok İspanya'nın pek Katolik majestesi böyle bir şeyi katiyen emretmemiştir. En doğrusu düşmana en yakın bir yerde kışlamaktır. Mesela Girit'te. Ben öyle hareket edeceğim. Hıristiyanlığın yükselmesi için, sizlerin de benimle aynı fikirde olacağınızı umarım" dedi.

Jan Dorya Kolonna'ya yüksekten bakarak, "Sizinle aynı fikirde bulunmak mı? Bana emredek iktidar ve yetkiye sahip değilsiniz. Böyle yapabilmek için Avusturya Prensi Don Juan'ın yetkisine

malik olmanız gerekir" dedi. Orada bulunan İspanyol subayları kendi filolarının kumandanı bu Cenovalı ile birlik ettiler. Demek ki, Don Juan tarafından kumanda edileceklerdi. Yani Şarlken'in piçi, yani İspanya Kralı İkinci Filip'in meşru olmayan kardeşi. Hele şu Kolonna denilen İtalyana bak; Papalık filosunun kumandanı olmakla herkese emre-deceğini sanıyor, diye düşünüyorlardı. Orada bulunan Şarlken'in torunu Montesarkiyoy Prensi Karlo d'Avalos "Ancak kendi amiralimin verdiği emre uyarım" diye bağırdı. Kendisi filodaki İspanyol piyadesinin kumandanı idi. Kolonna kamçı gibi bir sesle, "Ben sizden çok daha kıymetli insanlara emrettim" dedi.

Karlo d'Avalos, "Yalan!" diye bağırdı ve elini kılıcının sapına götürdü. Dorya o anda işlerin pek ileri gittiğini anladı. İspanya Kralı onun iddia ettiklerini inkâr edebilir, onu filo kumandanlığından düşürebilirdi.

Kolonna soğukkanlılıkla Dorya'ya "Sicilya'ya giden yol Girit'ten geçer. O adaya kadar hep beraber bulunmamıza kim mani? Eğer Türkler peşimize düşerse biz kuvvetli bulunmuş oluruz" dedi. Herkes sefer hazırlıkları yapmaya koyuldu.

Kutsal Birliğin filoları Rodos hizasına gelince, gene güneyin o kodaman fırtınalarından biri patladı ve öyle yaman patladı ki Mukaddes Birliğin gemileri çil yavrusu gibi dağıldı. Bir Venedik kadırgası da battı. Birçok Türk gemileri Frenk gemilerinin ardından gitmişlerdi. Onlar bu havada Frenkleri kovalamanın abes olacağını düşünerek peşlerini salıverdiler. Jan Andrea Dorya, "Ben size söylemedim mi ki bu taraflarda harekâta bulunmak için mevsim geçtir diye" dedi.

Frenk gemileri Adalar denizinin Skarpantos adasında güç bela toplanabildi, orada da Jan Dorya, "Senenin bu mevsiminde iki yüz gemiyi beraber

yürütmeye kalkışmak için insanın deli olması gerekir. Bir kasırga boşanır, o zaman bu gemi kalabalığı için nafile yere emin bir sığınak ararız" dedi ve ötekileri Skarpantos'da bırakarak doğru Girit'in Hanya'sına vardı. Orada kumanya alacak kadar kalarak hemen Sicilya'ya yol verdi.

Girit'te bir başlarına kalan Zanne ve Kolonna ne yapacaklarını şaşırırlar. Skarpantos'dan Girit'e gelinceye kadar Papa'nın iki kadirgesi fırtınada kuşa dönmüş bulunuyordu ve on üç Venedikli kadirge batmıştı. O sıralarda Hanya'da bu kadar kalabalık bir filo ve insanları besleyecek kumanya yoktu. Bu iki Frenk filosu tevekkülle Korfo adasına ulaştı; yalnız bir güvenlik tedbiri ve artçı karakol olarak Girit'in Suda limanında birkaç kadirge ile Marko Antoniyo "Kuirini"yi bıraktılar.

O yılın kışı pek sertti. O kadar ki, Piyale Paşa da Kıbrıs'ta kalamadı. Orada on kadirge bırakarak 13 Aralık 1571'de İstanbul'a doğru hareket etti. Girit'te bulunan Kuirini, Piyale Paşa'nın İstanbul'a gittiğini duyunca 1571 Ocakta on yedi kadirge ile Famagosta'nın önüne gelip demirledi ve kaleye iki bin kadar asker ve kesretli yiyecek çıkardı ve ondan sonra on yedi kadirgesiyle, çekilmekte olan Türk kadirgesinin peşine düştü, onların bir tanesini batırdı. Bunun üzerinedir ki, Piyale Paşa donanma serdarlığından çıkartılarak onun yerine ikinci kubbealtı veziri Mehmet Pertev Paşa donanma serdarı tayin edildi.

Pertev Paşa Lepanto savaşını hazırlayan amillerin başta geleni olduğu için tanınması gereken bir adamdır. Kendisi sarayın enderunundan yetişmiştir. Oradan çıkınca kapıcıbaşı olmuştu. Ondan sonra yeniçeri ağası olmuştu. Sarayda kuvvetli bir arkası olmalı idi ki, 1554'te vezir ve 1560'da üçüncü vezir ve 1564'te ikinci vezir oldu. (Kubbealtı vezirleri bugünkü bir tabire göre başbakan kabineyi teş-

kil eden bakanlar idi. Birinci vezir, yani sadrazam başbakan idi.) O zaman birinci vezir Sokullu idi. İki yıl sonra tahta İkinci Selim geçince Sokullu gene sadrazamlıkta kaldı. Sadrazam olanlar kendilerine rakip gördükleri vezirleri -sultanların kendilerine rakip gördükleri kardeşlerini öldürttükleri gibi- ya öldürtür veya başka bir makama tayin, yani sürgün ettirirdi. Sadrazamların kendi mevkilerini böylece sağlamaları o zaman akıllılık sayılırdı. Sokullu 1570'de Piyale Paşa'yı donanmaya serdar getirmekle hem kendisini korumuş hem de donanmanın başına bir ehlini getirmişti. Pertev Paşa ise deniz işlerinden hiç anlamazdı. Sokullu'nun umduğu oldu. Lepanto yenilgisi Pertev Paşa'yı mahvetti. Adam üç yıl ötede beride süründükten sonra 1574'te öldü.

Kuirini kadirgalarının Kıbrıs'ta kalmasını istemedi. Türk donanmasının gelmesinden korkuyordu. Bundan dolayı kendisi Kıbrıs'ta kaldı, fakat Magosa müdafilerinin kadınlarını ve servetlerini kadirgalarla Girit'e gönderdi. Venedik senatosu da kendi başamiraline karşı tıpkı İstanbul'un donanma serdarına hareket ettiği gibi hareket ederek Frenk kadirgaları Korfo'ya varı varmaz Cirolamo Zanne'yi azlederek onun yerine kendi filusunun baş kumandanlığına, Sebastiyen Veniyero'yu getirdi.

Birçok paraya ve hastalıktan ölen yirmi bin kişiye mal olan Frenk donanması, liyakatlı kumandanlarının emri altında bulunan Türk donanmasıyla karşılaşmaktan korkmuştur.

Famagosta (Magosa) Kıbrıs'ın en kuvvetli kalesi idi. 750 top ve 15 bin askerle müdafaa ediliyordu. Çünkü Venedik Cumhuriyeti ticari bir cumhuriyet idi ve en büyük kazancını doğu ile ticaretten sağlıyordu. Kıbrıs ise Venedik'in doğu ticaretini idare eden koluydu. Bu kolun en kuvvetli kalesi ise Famagosta idi.

O kiç mevsimi, Papa Beşinci Pi, Frenk devletleri arasındaki kıskançlıkları gidermek ve Frenk tarafına yeni yeni müttefikler bulmak için Fransa, İspanya, Avusturya ve Lehistan'a elçiler gönderiyordu. Sokullu Mehmet Paşa'nın teşebbüslerini teşebbüslerle bozmak üzere Venedik ve Fransa ile müzakerelere girişti.

15 Nisan 1571'de Pertev Paşa İstanbul'dan hareket etti; Famagosta'nın önüne gelip demirledi, Türk donanmasının öteki parçaları ya hastalık veya başka sebepler dolayısıyla ötede beride yatıyorlardı. 4 Mayıs'ta kale etrafındaki muhasara şiddetlendi, toprak sürmeler hücumlar, karşı hücumlar ve lağım patlatmalar ve iki taraflı ağır telefattan sonra temmuzun otuzuncu günü bir genel hücum yapıldı. Bunun sonucunda, koca kalenin muhtelif kulelerinde beyaz teslim bayrakları yapraklandı. Bir gün sonra kalenin teslimi şartlarını görüşmek üzere kaleden murahaslar geldi. Teslim mukavelesi görüşülecekti. Bunun için iki taraf rehin veya tutsak olarak birbirine yüksek rütbeli iki subay gönderdiler. Teslim mukavelenamesi görüşülüp imzalandı.

Bu mukaveleye göre, müdafiler ve halktan isteyenler Türk gemileriyle Girit'e taşınacaktı. On dört parça kadirga kaleye yanaştı. Dört bin askerle silahları, cephane sandıkları, beş top, üç kumandanın kıymetli beygirleri ve yüzlerce sivil halk birkaç gün içinde gemilere bindirildiler. Oysa hiçbir düşman Türklere böyle muamele etmemişti. Bragadino yanında üç kumandan ve elli kadar muhafız olarak kale anahtarlarını teslim etmek üzere Lala Mustafa Paşa'nın çadırına geldi ve orada bir galip gibi karşılındı. Bragadino içinde zehir zembelek olmuş Hıristiyan taassubu dolayısıyla Türkleri insan saymıyor ve onlara ne yapılırsa az sayıyordu. Asıl tuhafı bu adam böyle düşünmeye o kadar alışmış ve öyle davranmayı artık o kadar doğal sayıyordu ki,

Türklere yaptığı işkenceleri kollarını kabarta kabarta ilan ediyordu. Kendisine rehine diye gönderilen yüksek rütbeli iki Türk subayını kaleye alır almaz tüy ürpertici işkencelerle öldürmüştü. Aynı zamanda kale savunması sırasında subay veyahut er eline ne kadar esir geçtiyse hepsini de canlarını yaka yaka yok etmişti. Sözleşme gereğince savaş sırasında esir edilen Türk erleri ve askerleri üç gün içinde Türk karargâhına iade edilecekti. Oysa bir esir olsun iade edilmemişti. Bragadino denilen herif esirler üç günde iade edilecektir diye mukaveleye imza atarken iade edilecek bir tek esirin olmadığını pekâlâ biliyordu. Hiç sözünde durmayan bu herife inanarak, zaten ilk önce bu herif tarafından çığnemiş olan mukaveleye sadık kalmak budalalık olurdu. Teslim olan düşmanlar on dört Türk gemisi tarafından Girit'e götürüldükten sonra Türk gemilerinin alıkonarak içindeki Türklerin çeşit çeşit işkencelerle öldürülmeyecekler' ne ile temin ediliyordu? Bragadino rehin olarak bir Venedikli değil bir köpek bile bırakmayacağını söyledi. Teslim edilecek esirlerin ilk önce işkence edilerek ve burnu kulağı kesilerek hepsinin öldürüldükleri öğrenildi. Bu işkenceleri Bragadino emrettiği için, aynı işkenceler ona yapılarak adam idam edildi. Öteki düşmanlar forsa olarak zincire vuruldu.

Papalık, İspanya ve Venedik arasındaki ittifağın Bragadino'ya yapılan muamelenin sonucu olduğu Frenklerce iddia edildi. Katoliklerin taassubunu kızıştırmak ve Avrupa muhitinde müttelikler peydah etmek için Bragadino bir mazlum, bir aziz mertebesine çıkarıldı. Sokullu Mehmet Paşa Venedik Cumhuriyetiyle yaptığı barış görüşmelerini ancak mayıs ortalarına kadar uzatabildi. İkinci mukaddes ittifak ise 25 Mayıs'ta Roma'da imzalandı.

Venedik Cumhuriyeti her zamanki gibi ikiyüzlü davrandı. Yani sözümona birbirinden gizli olarak

bir taraftan Türkiye ile, öteki taraftan Roma ile müzakere etti. İttifakın ana hatları şunlardır;

Mukaddes ittifakın hedefi yalnız Türkiye değildir. Cezayir ve Trablus tahrip edilmelidir.

Müttefiklerin kuvveti 200 kadırga, 100 taşıt gemisi, 50 bin yaya ve 4500 süvari savaşçı, 500 toptan müteşekkil olacaktır. Bu kuvvet 1571 yılında ve ondan sonraki yıllarda doğu denizlerinde hazır bulunacaktır.

İspanya Kralı İkinci Filip'in kardeşi Don Juan müttefik donanmanın başkumandanıdır. Savaş hareketlerine ait kararlar üç filo kumandanlarının işbirliği ve en az ikisinin rey-i ile alınır.

Lala Mustafa Paşa Famagosta'yı (Magosa) almakla uğraşırken müttefik filoları yavaş yavaş toplanıyorlardı. Bu toplanmalar sonunda Lepanto deniz savaşı oldu. Famagosta düşman elinde kalan son kale olduğu için onun alınmasıyla Kıbrıs tamamen Türk eline geçti. Fakat pek geniş ölçüde hazırlandığı işitilen düşmanın 1571 yılı içinde Doğu Akdeniz'e gelerek büyük hareketlere girişmesi muhtemel gibi idi. İşte bundan dolayı Famagosta'yı saran Türk kuvvetlerinin abluka hattını kuvvetleştirerek Türk donanmasının büyük kısmını Yunan Denizine geçirmek gerekiyordu. O sularda müttefikler karşılanacak ve düşmanın Doğu Akdeniz'e geçerek Türk ada ve deniz kıyılarına saldırmasına mani olunacaktı. Türk donanması Doğu Yunanistan kıyıları boyunca güneye inmeyi âdet edinmişti. O yıl da bu mutad rota takip edileceği için filoların çeşitli rütbelerdeki kumandanlarına ve deniz eyalet ve sancak amirallerine Eğriboz adasında randevu verildi.

Pertev Paşa mayısın birinci günü Famagosta'dan leva demir ederek Meis adasına geldi. Orada donanmanın dağınık fırkaları birleştikten sonra masmavi havada pek müsait yelpazeleyen bir gündoğusu rüzgârla Eğriboz'a geldi. Barbaros'un oğlu

(ve Turgut Reis'in kızının kocası) Hasan Paşa ve tersane kâhyası Mustafa Beyin fırkaları da 15 Mayıs'ta adaya vardılar. Ertesi günü genel yoklama yapıldı. Serdar Pertev Paşanın bayrağı altında 103 kadırğa ile 124 kalita, fırkata ve saire toplandığı anlaşıldı. Donanma beş ay sürecektir olan hareketlere ait son hazırlıkları ayın sonuna kadar adada kalarak bitirdi.

Venedik Cumhuriyeti ise, Paolo Kanale'nin kumandasında hazırlanmış olduğu 80 kadırğanın kırkını vererek Girit'e gönderdi. Bu filo Mayıs ortasında Girit'in Suda limanına vardı ve Girit'teki kadırğa mevcudunu bu suretle altmış ikiye çıkardı. Venedik'in öteki kırk kadırğasına gelince, onlar donanma başkumandanlığına getirilmiş olan Amiral Sebastiyano Veniyero'nun kumandasında Korfo'ya geldiler. Bu filoda kırk kadırğadan başka altı tane de büyük başarda vardı. İki tarafın Mayıs ayı sırasında kuvvetleri şöyleydi:

Türk donanması - Serdar Pertev Paşa ile Kapudan-ı Derya Meyzinoğlu'nun kumandasında 103 kadırğa Eğriboz'da.

Venedik donanması - Başkumandan Sebastiyano Veniyero'nun emrinde 46 parça Korfo adasında, Marka Antonyo Kuirini ve Paolo Kanale'nin emrinde 62 kadırğa Girit'te Suda limanında.

1571 Haziran ayının ikisinde İstanbul'dan Pertev Paşa'ya gönderilen bir yazıda Venedik donanmasının bir kısmının Korfu'da bir kısmının da Girit'te olduğu bildiriliyor ve düşman böyle ikiye bölünmüşken ilk önce Girit'teki kısmının sonra da Korfu'daki kısmının yok edilmesi hakkında talimat veriyordu. Böyle hareket edilmesi için durum pek müsait idi; çünkü müttelikler başkumandanı Don Juan halen Madrid'de idi; İspanyol filosu Barselon'da, Ceneviz filosu Cenova'da, Malta gemileriyle birleşen Papalık filosu da Çivitavekkiya'da hazırlıklarını bitirmeye çalışıyordu.

Pertev Paşa 13 Haziranda Eğriboz'dan ve Değirmenlik'ten (Milo adası, meşhur Afrodite heykeli bu adada bulundu) geçerek Girit'e, Hanya'ya doğru yol aldı. Türk donanmasının yaklaşmakta olduğunu gözcü gemileriyle geceleyin haber alan Venedik filosu, hemen o gece demir alarak Suda limanından çıktı. Ve Hanya kalesinin toplarının muhafazası altına gelerek demirledi. Pertev Paşa 14 Haziranda Suda limanına girdi, fakat orada bomboş sulardan başka bir şey görmedi. Hanya'nın yanı başına asker çıkararak kaleye gösteriş hücumları yaptı. Maksudı Venedik gemilerini üzerine çekmekti. Ne var ki Venedikliler yerlerinden kıvıldamadılar.

1571 yılının 24 Haziran günüydü. Girit'in Akroteri burnunun arkasından ilk önce bir başarda, sonra bir tane daha, onun arkasından bir üçüncü başarda bütün heybetiyle gözüksü. Kıydan ilkin görenlerin en keskin gözlüsü ötekilerine "Cezayir donanması geliyor. Baksana gemide Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali'nin forsu yapraklanıyor" dedi. Cezayir filosu 3 kadirga, 8 kalita ve 9 fırkatadan ibaretti. Üç kadirga Malta adasının dört büyük Stolo denilen savaş gemisinin Uluç Ali tarafından zaptedilen üçüydü.

Üç kadirgadan sonra 3 kalite borda nizamında bir hat teşkil ediyordu. Ondan sonra da gene borda nizamında 9 fırkatanın saffı geliyordu. Gemiler yavaş kürek çekişiiyle cam ve ayna gibi durgun sularda yavaş yavaş kayıyorlardı. Deniz öylesine durgun idi ki, bütün Hanya, dağları taşları ve ağaçları suyun üzerine olduğı gibi aksediyordu. Birdenbire Uluç Ali'nin gemileri bütün kürekleri havaya kaldırdılar. Gemiler aldıkları hızla kayıyorlardı. Başta giden stolonun grandi direğine birisi çıktı, elinde bir bayrak tutuyordu. Onunla işaret etti. Hemen Cezayir gemileri mehter çaldılar ve bütün gemilerin topları gürlüdü. Denize aksetmiş olan dağlar, taşlar,

ağaçlar, gürültünün şiddetinden titrediler. Birdenbire liman top namlularından bulut bulut çıkan dumanlarla örtüldü. Hemen Pertev Paşa'nın donanması Uluç Ali'nin toplarına cevap verdi. Türk donanmasındaki yeniçerilerin Hacı Bektaş gülbangi duyuldu. İşte böylece Cezayir filosu Pertev Paşa donanmasına kavuştu.

O akşam toplanan bir savaş meclisinde Kandiya'ya taarruzun tehlikeli olacağını ve bunun için donanmanın bu sulara fazla kalmayıp Navarin'e gitmesi ve iki Venedik filosunun birinden birine hücum için fırsat kollaması uygun görüldü. 25 Haziranda donanma denize açıldı. Girit'in kuzeyinde Serigo adasını yakıp soyduktan sonra haziranın sonunda Navarin'e vardı. 16 Haziranda Don Juan Çivitavekkiya'dan Napoli'ye inmişti. Haziranın sonunda durum şöyleydi:

Pertev ve Meyzinoğlu Ali Paşaların kumandasında 106 kadirga Navarin'de.

Sebastiyano Veniyero'nun kumandasında 46 parça Korfu'da, Kuirini ve Kanalen'in emrinde 62 kadirga Kandiya'da, Juan Dorya'nın kumandasında 25 kadirga Barselon'da, bir de Napoli'de Kolonna ile Custinyani'nin emrinde 15 kadirga.

Temmuzun birinci günü Don Juan Barselon'da İspanyol filosuna geçit resmi yaptırdı. Ertesi günü Don Sanço dö Levya'nın kumandasında bir İspanyol öncü fırkası Cenova'ya gitti. Don Juan da harekete hazırlandı.

Pertev Paşa temmuzun on beşine kadar Navarin'de bekledi, fakat düşmanda hiçbir kıvılcığa görmediği için kendisi gidip Korfu'daki filoya hücum etmeye karar verdi ve demir aldı. Kefalonya ve Zanta'yı vurup yedi bin esir aldı. Ondan sonra Korfu kanalına girdi. Sebastiyano Veniyero gözcüleri vasıtasıyla Türk donanmasının Korfu kanalına girdiğini öğrendi ve geceleyin gizlice Korfu'dan sıvı-

şarak soluğu Messina'da aldı. Pertev Paşa düşmanı Korfu'da bulamadı ve yaptığı tahkikat sonucu, Veniyero'nun Messina'ya gittiğini öğrendi. Çok tuhaf-tır ki düşman Türk donanmasının nereye gitmekte olduğunu tam zamanında öğrenip dururken, Türk donanması düşmanın nerede olduğunu, elde ettiği malumatın artık hiçbir kıymeti kalmadıktan sonra öğreniyordu.

O gün Türk donanmasına Uluç Ali ile onun Cezayirli korsanları öncülük ediyorlardı. Uluç Ali'ye Venedik'in Veniyero filosunun kovalanmasını emretti. Uluç Ali yıldırım gibi ilerledi ve Venedik filosunun ardçılarını yakaladı. Uluç Ali'nin kuvveti Veniyero'nunkine kıyas devede kulak idiyse de Veniyero'nun bütün gayreti kaçmaktaydı. Uluç Ali düşman ardçılarına yetişince onlar birden sağa sola dağılıverdiler. Uluç Ali de kendi kuvvetlerini birkaç kısma ayırarak düşman gemilerini kovalamaya koyuldu, düşmanın dört gemisine yanaştı, hiç top atırmadan düşmana hemen aborda etti. Bir bir ardınca dört gemi kısa bir savaştan sonra bayraklarını indirerek teslim oldular. Bunlar Mişel Barbarigo ile Piyetro Panolazzi ve Leza ile Monçenigo'nun kadirgaları idi. Mükemmel gemilerdi ve Uluç Ali'nin donanmasını zenginleştirdiler. Bu savaşla meşgul iken Uluç Ali Venedik filosuyla temasını kaybetti. Temmuzun 23'ünde Veniyero Messina'ya demirledi. Pertev Paşa Korfu adasını dolaştıktan sonra kanela gene güneyden girdi. İki gün sonra bu adada yükselen Supolo kalesini yıktı. Oradan yol verdi ve Kimara iskelesine vardı. Pertev Paşa böyle dolaşır dururken Venedik filosunun Messina'ya gittiğini öğrendi.

Mark Antuvan Kolonna ile Kozmo de y Mediçi'nin gönderdiği kadirgaları ve 3 Savua baştardasını da filosuna katarak Napoli'den kalktı. Denizde rastgeldiği balıkçılardan Türk korsanlarının etrafta

dolaştıklarını haber alınca, kıyıya otururcasına yaklaştı. Turbi'de 2 gün kaldı. 26 Temmuzda Messina'ya vardı. Don Juan da İspanyol filosuyla Barse-lon'dan kalktı, 26 Temmuzda Cenova'ya gelip Ce-neviz filosuyla birleştikten sonra Napoli'ye geldi. Temmuzun otuzunda durum şöyle idi:

Türk donanması – 108 kadirga Pertev, Meyzi-noğlu Ali ve Uluç Ali Paşaların emrinde Kimara'da.

Müttefik donanması – 76 kadirga Don Juan d'Austiriya ve Don Juan di Kardona'nın emrinde Napoli'de, 60 gemi Veniyero ile Kolonna ve Cus-tinyani Messina'da, 62 kadirga da Kuirini ile Kana-len'in emrinde denizde idiler.

Napoli'de Don Juan şenliklerle karşılandı. Ora-da Don Juan başkumandan gemisi olan Sfenks adlı baştardasına Papa tarafından takdis edilip gönderi-len mukaddes barağı takacaktı. Bu, büyük mera-simlerle oldu. Bu bayrakta İsa'nın haça gerilmesi-nin resmi vardı. Bayrağı Roma'dan bir kardinal ge-tirdi.

Pertev Paşa Kimara'da iken ona gelen bir yazı-da Adriyatik denizinde Venediklilerin elindeki yerle-rin alınması ve müttefik donanmasının mutlaka bu-lunup mahvedilmesi emir ediliyordu. Ağustosun be-şinde donanma Otranto kanalını geçerek lgn (Dlęinyo) Engin (Sen Jan d Medu) ile Bar (Anti-varı) kalelerini aldı ve kuzeye doğru dümen tuttur-du. Venedik filosunun bu hareketlere mani olmak için hemen geleceği sanılıyordu. Oysa Venedik filo-su hiç tınmadı. Bunun zerine Türk donanması Ka-taro ağzına geldi. Uluç Ali Paşa yeter kuvvetle, Dobro Venedik (Raguza) sularına doğru ilerledi, Serdar ile Kaptan Paşa Kataro körfezine girdi.

Uluç Ali Raguza'nın önünde rast geldiği bir Venedik kadirgasının üzerine bir kaç gemi yolladı. Kadirga kaçmak umuduyla dolu yelken açıklara doğru fırladı, fakat kendisini kovalamakta olan ge-

milerin gitgide yaklaştığını görünce orsa ederek Raguzada adasının ağzına gerilen zinciri liman memurları laçka ettiler. Zincir battı, kadirga da içeriye daldı. Raguzada yüz yıllardan beri Türk himayesi altında bağımsız küçük bir hükümet olarak vardığını sürdürüyordu. Raguzada'nın bu hareketi tarafsızlığa aykırı idi. Uluç Ali sert bir lisanla kadirganın hemen kendisine teslimini istedi. Fakat Raguzada kadirgayı mülteci saydığını ve savaş devam ettikçe limanda alıkonulacağını bildirdi. Bu cevap Uluç Ali'yi hiç de tatmin etmezdi; ne var ki Raguzalılar, Uluç Ali'ye Venedik donanmasının hareket programına dair çok değerli bilgiler verdiler. Bunun üzerine Uluç Ali kadirgayı istemekten vazgeçti. Bu sırada Venedik şehri korku ile titriyordu. Türk donanmasının Raguzada sularına kadar gelmesi, donanmanın Venedik'e saldıracağı zannını veriyordu.

O anda Venedik'in kadirgaları merkeze hemen yetişebilecek yerlerde fakat tâ uzaklarda idi. "Ah şu amiral Veniyero neredeydi? Koskoca Adriyatik denizine Türk filosu kollarını sallaya sallaya serbestçe girmişti. Hiç olur şey miydi bu?" Venedik heyecan ve korku içinde alt üst oldu. Senato bütün kanalların seddedilmesini ve Venedik şehrini teşkil eden bütün küçük adaların tahkimini emretti.

Pertev Paşa Venedik kanallarına girmek için değil, Venedik filosunu kendi üzerine çekmek için bu hareketlerde bulunmuş, düşman ise devlet merkezinin tehlikeye girdiğini gördüğü halde hiçbir harekette bulunmamıştı. Bunun üzerine Uluç Ali geri gelip filoyla 16 Ağustosta donanmaya iltihak etti. Pertev Paşa aynı gün Kataro'dan çıkarak güneye doğru rota tuttu. Avlonya'ya varınca Uluç Ali'ye kendi reislerinden birini Messina'ya göndererek orada toplanan düşman hakkında bilgi edinmesini söyledi. Uluç Ali de Kara Hocayı Messina'ya gönderdi. Su almak üzere Portento limanına

uğradıktan sonra ağustos sonunda Korfu'ya demirledi.

Don Juan mukaddes bayrağı aldıktan sonra Jan Dorya'yı Savua ve Sardanya askerini almak üzere Cenova'ya gönderdi, Sicilyalıların vereceği öteberiyi almak üzere de Don Juan de Kardona'yı Napoli'de bıraktı. Kendisi doğru Messina'ya gitti. Orada Venedik ve Papa filoları tarafından karşılandı, ayın sonuna doğru Venedik'in Girit'teki filosu da Messina'ya geldi. Ay sonunda durum şöyleydi:

Türk donanması – Pertev Paşa kumandasında 108 kadirga Korfu sularında.

Müttefik donanma – Don Juan emrinde Messina'da 157 kadirga. Don Juan di Kardona emrinde 26 kadirga Napoli'de; Jan Dorya kumandasında 36 kadirga Cenova'da.

Don Juan Cenova ve Napoli'den gemilerin gelmesini beklemek ve son hazırlıklarını tamamlamak niyetiyle Messina'da iki hafta geçirdi. Oysa Türk donanmasının durduğu yoktu. Pertev Paşa Korfu adasına asker çıkardı. Adayı kastı kavurdu, kaleden yapılan bir huruç hareketini pek kanlı bir tarzda geriye attı. Artık eylül ortalarında idiler ve o denizlerde muharebe mevsimi geçmişti. İşte bundan dolayıdır ki Türk donanmasında düşmanın o yıl harp etmeye niyetli olmadığı kanaati doğdu.

Şimdi Türk donanmasını bırakalım ve Kara Hoca ile beraber Messina'ya müttefikler filosunu keşfe gidelim. Artık akşam olmuştu. Gündüzün Messina'ya varmış olan Don Juan'ı selamlamak için atılan topların dumanı durgun denizlerin üzerinden tamamen silinmemişti. Herkes yorgundu, özellikle forsalar küreklerinin topaçlarına dayanarak uykuya dalmışlardı. Tam o sırada küçük bir kara kalita göründü. (Magosa alındıktan sonra, birçok Frenk kederden gemilerini matem rengi olan siyaha boyamıştır. Kara Hoca da kendi gemisini onlarınkine

benzetmek için siyaha boyatmıştı.) Bu kalita 22 oturaklı küçük bir gemiydi ve onu görenlerin tahminine göre tersaneye girip gemiler arasında rıhtıma bağlanmaya çalışıyordu; ne var ki boş bir yer bulamıyordu. İşte kara kalita Papalık kadirgalarının arkasından yavaş yavaş geçiyordu.

O kadirgalar hep başlarından palamar salarak bağlanmışlardı. Hatta Papalığın Toskana adlı kadirgasının kumandanı Matello Karaççiyolo kalitaya ne olduğunu sordu. Fakat cevap vermesini bile beklemedi. Bu koca donanmaya karşı bu ufacık tefecik kalitacık ne tehlike teşkil edebilirdi ki? İşte şimdi nöbetçilerinden başka içindeki bütün mürettebatı uyumakta olan İspanyol kadirgalarının arkasından geçiyordu. Bu kara kalitanın kaptanı amma da beceriksiz ve acemiydi, insan bu kadar küçük bir gemiyi sokup demirleyecek bir yer bulamaz olur muydu? İşte şimdi İspanya kadirgalarının arasında soku-lacak bir yer bulamadığı için Venedik kadirgalarının demirlemiş oldukları rıhtım parçasına geliyor, fakat o kadirgaların arasında da bir yer arayıp bulamadıktan sonra... Aa! Amma da tuhaf... Küçük kalita başını limanın ağızına döndürüyor ve limandan çıkarak açık denizlere açılıyor. Tam o sırada Kalabriya kıyılarının üstünde ipincecik yeni hilal gözüküyor ve denize hafif bir ağartı saçıyor. Limanın biraz ağızında altı koca kadirga karakol ödevi görüyorlar. Fakat esrarengiz kara kadirga kıyıya dokunurcasına uzaklaşıyor, gemi o anda göze gözüküyor. Bu kalita anlatıldığı gibi Cezayir korsanlarından Kara Hoca'nın gemisidir.

Ve belki de deniz tarihinde bir misline daha rast gelinmeyecek bir keşif hareketi yapmıştır. Düşman limanına girmiş ve gemileri bir bir saymış ve teknelerin de çeşidini tespit etmiştir.

Demincek yazıldığı veçhile Türk donanmasında o zaman hakim olan kaniya göre, mevsim artık

geç olduğu için Frenk donanması o yıl savaşmak niyetinde değildi. Bunun için donanma 8 Eylülde Parga'ya geçti, ücretli kürekçilerin hemen hemen hepsini ve kara askerinin bir kısmını izinli olarak salıverdi. Kara askerinin bir kısmı ise izinsiz olarak dağıldı. Donanma Parga'dayken İstanbul'dan gelen bir yazıda Magosa'nın alındığını müjdeledikten sonra, düşmanın bütün umutlarını kırıp onu barışmaya zorlamak için donanmanın yok edilmesi emrediliyordu. Pertev Paşa 16 Eylülde Preveze'ye indi. Kara Hoca Messina limanına girip düşman harp hatlarını geçdikten sonra düşmanın sayısını başkumandanına mavuna ve kadirga olarak 147 parça diye bildirdi. Hoca düşmanın savaş kuvveti hakkında -farkında olmayarak- Türk donanması başkumandanına yanlış bir fikir verdi. Çünkü Jan Dorya ve Don Juan di Kardona'nın kumandalarındaki 61 kadirga Hocanın verdiği rakamlar arasında yoktu. Kara Hoca Messina limanına girdiği zaman, Jan Dorya Cenova'da ve Don Juan di Kardona Napoli'de idiler ve Kara Hoca doğal olarak bunları sayamamıştı.

Türk donanmasını Preveze'de bırakalım. Bir an için Messina'ya gidelim. Orada büyük bir harp meclisi toplanmak üzere. Don Juan müttefiklerin filosunu yoklama etmek için henüz Messina'ya gelmemiş olan kuvvetlerin gelmesini beklemekteydi. Birleşik deniz kuvvetlerinin en büyük filosuna komanda ettiği için Veniyero'nun duyduğu gurura rağmen Don Juan Venedik filosunu beğenmemektedir.

Don Juan'ın ihtiyar müsteşarı Don Garçiya de Toledoya, "Şu Venedik kadirgalarının ne berbat bir tarzda silahlandırılmış olduğunu tahmin edemezsiniz. Top ve arkebüs itibarıyla durumları iyidir. Fakat savaş insanlarla yapılır. İşte bu itibarla bu gemiler pek fukaradır. Böyle kuvvetlerle ben nasıl sava-

şacağım?" diyordu. Don Garçiya Don Juan'a ihtiyat tavsiye ediyordu, düşmanla boğuşmamasını, beklemesini, fırsat kollamasını nasihat ediyordu.

Don Juan Venedik kadırgalarını –her ne kadar Veniyero bunu Venedik'e karşı bir hakaret sayıyorsa da– İspanyol piyadesiyle takviye ediyor. Çünkü Türkler tecrübeli ve metin savaşçılardır. Bu sırada Don Juan'a soğukkanlılık, uyanıklık ve tedbirli hareket etmesi için nasihatlar yağdırılıyordu. Nihayet 10 Eylülde harp meclisinin kurulmasına karar veriliyor. Harp meclisi en yüksek rütbeli subaylardan altmış küsur kişiden teşekkül ediyor. Harp meclisinde Papanın murahhas diye gönderdiği papazlar Don Juan'a, "Babanız size hayatı bahşetti. Papalık ise size savaşta şan ihsan edecek" diyorlardı. Malta şövalyelerinin genel kaptanı Romegas Don Juan'a, "Size şunu söyleyebilirim ki babanız majeste eğer ömründe kendini bu kadar büyük bir kuvvetin başında bulsaydı, hiç aşağı değil, mutlaka İstanbul'u fethetmiş ve başarırdı da" dedi. Don Juan, "Yani savaşalım demek istiyorsunuz, öyle değil mi?" diye sordu, öteki, "Evet efendim" diye cevapladı. Veniyero'nun yardımcıları Barbarigo ve Kanale ile Kurini de hemen savaşa girişmek fikrindeler. Farnese ve Serbelloni ile Jan Dorya yüksek askerî harekât hakkında çok bilgince konuşuyorlar, fakat bütün bu pek bilgiççe söylenen söz kalabalığından savaş taraftarı olup olmadıkları bir türlü anlaşılmıyordu. Kral İkinci Filip tarafından Don Juan'ın yanına müsteşar diye tayin edilen Don Lui Rekezens savaşa tutuşmamak için yüzlerce itirazlarda bulunuyordu. Santa Krüz Markisi onu destekliyordu. Bazıları, "Yeter miktarda askerimiz yok, kumanyamız noksan" diyorlardı. Başkaları ise "Denizde Türklerle karşılaşmak deliliktir. Denizde onu yenmek mümkün değildir. Neden ona karada saldırmıyoruz? Mesela neden Tunus'a hücum etmiyoruz?" diyorlardı.

İtalyan tarafından birisi, "Burada savaşıp savaşmamamızı münakaşa etmeyelim. Papa cenapları bize savaşın diyor, onun için savaşalım" dedi.

İspanyol tarafından biri, "Al sana bir nasihatçı. Yani hiç gık demeden boyun eğeceğiz!" diye bağırdı. Bu bağırışı bütün İspanyollar desteklediler. Sonunda Papanın göndermiş olduğu en büyük murahhas, yani Nons Odeskalki Tanrı adına zaferi vadedti "Ve gerek İspanya'da, Venedik'te ve İspanya'nın başka taraflarında görülmüş olan rüyalardan ve doğruluğu Papa cenapları tarafından tasdik edilen iki tane pek kıymetli kehanetten Tanrı'nın, zaferi müttefiklere ihsan edeceği sabit oldu" dedi. Bunun üzerine Don Juan meclisin sona erdiğini söyledi ve "Birbirimizden ayrılıp hemen düşmanın üzerine davranmak için son hazırlıklarımızı yapalım" dedi.

O gün Türk filosunun savaş kuvveti neydi? Korfu kumandanının Don Juan'a gönderdiği bir mektuba göre Türk kuvvetleri üç yüz gemi kadardı. Fakat bunların ancak yüz elli kadirgası savaş edecek durumdaydı. Kalanı kalita ile fırkatalâr idi ki, o zamana göre bunlar kadirgaların -harp hattı gemisi olarak- savaşa pek karışmazlardı. Frenk filosu 208 kadirga, bir sürü baştardalar ve mavnalar bu hesapta yoktur.

Türk donanmasında da bir harp meclisi oluyordu. Uluç Ali 6 aydan beri denizde iş göre göre gemilerin altlarının kirlendiğini ve çoğunun onarılması gerektiğini, topların namlu içlerinin yıprandığını, cephanenin azaldığını ve kürekçilerin dağılması yüzünden gemilerin manevra kabiliyetini kaybettiklerini, savaşçı mangalarında da izinli ve izinsiz dağılmalar sonucu gemi başına pek az savaşçı kaldığını yana yakıla anlattı ve savaşın ertesi yıla bırakılmasını teklif etti. Trablus, İskenderiye ve Sakız Beyleri ve denizden çakar başka deniz kurtları aynı

fikirdeydiler. Fakat Meyzinoğlu Ali Paşa denizden pek anlamadığı ve diğer taraftan İstanbul'dan durmayan savaşın yollu emirlerin ardı arkası kesilmediği için harp taraftarlığı etti ve kendi fikrine katılanlar da bulundu. Bu meclis Preveze sularında oluyordu. Barbaros oğlu Hasan Paşa babasının o sularda kazanmış olduğu zaferi yadederek heyecana kapıldı ve bu suretle Meyzinoğlu'nu desteklemiş oldu. Herkesin böyle kükreyip durduğu bir anda, heyecandan gelen abartmaların önüne geçip, durumu Uluç Ali gibi mantıkla muhakeme etmeli idi. Fakat Per-tev Paşa o kudrette bir adam değildi. Aceleyle kürekçi ve savaşçı toplamak üzere bazı paşaları Mora'ya gönderdi.

Onlar dönünceye kadar donanma Lepanto'ya giderek gemiler yağlanacaklardı. Düşmanı gözetlemek için Kara Çalı Korfu'ya ve Mehmet Paşa da 60 gemiyle Koron limanına gönderildi. Donanma ise Preveze'den kalkıp 25 Eylülde Lepanto'ya geldi.

Don Juan 14 Eylülde Messina'dan demir aldı. Korfu'ya varmak istiyordu. Yolda ara sıra fırtınalar dolayısıyla gecikmeler oldu. Maltız kaptanlarından Jil d'Andrade içlerinde kürekçi forsa sayısı iki kata çıkarılmış dört kadırgayı keşfe çıkardı. Santa Krüz Markisiyle Kanale İtalyan askerini almak üzere Ot-ranto'ya gönderildi. Bir aralık, "Türkler geliyor!" diye feryatlar ko-ptu. Gemiler birbirine girdiler. Birkaç gemi birbirine çarptı, karaya sürüklenip oturdu-lar ve orada parçalandılar. Keşiften dönen Jil d'Andrade Türk donanmasının Preveze'de olmadığını, Zanta balıkçılarının Türk filosunun güneye doğru gittiğini gördüklerini bildirdi. Oysa Türk donanması o sırada Lepanto kalesinin önünde bulunuyordu. 29 Eylülde korsan Kara Çalı keşiften dönerek raporunu verdi. Gözünü budaktan sakınmayan bu reis, düşman donanmasının Korfu'ya demirlediği günün gecesi, düşman saflarının arasına gire-

rek gemileri saymış, onları 150'den fazla bulmuş, işini büsbütün bitirmeden görüldüğü için kaçmak zorunda kalmıştı. Filonun Otranto'ya gönderilen 40 kadırgası daha dönmediklerinden Kara Çalı'nın verdiği rakam doğruduydu. Daha önce Kara Hoca ve sonra Kara Çalı tarafından şaşılacak bir cüretle yapılan keşifler, ne yazık ki kötü raslantılar dolayısıyla birbirini teyit ediyordu. Bu iki rapor Türk başkumandanlığına yanlış bir kanaat verdi. Lepanto'da topu topu 108 kadırga toplanmışken Korfu'daki Frenk donanması 209 mavuna ve kadırgaya çıkmış bulunuyordu. Yani Türk donanma kendinden iki mislinden fazla bir kuvvetle çarpışmak zorundaydı. Çünkü İstanbul'dan Serdara ve Kaptan Paşaya, "Ya kellenden olursun veya savaşırısın!" yollu emirler gelip duruyordu.

İki donanma arasındaki fark bu kadardan ibaret değildi. Pertev Paşa Preveze'ye indiği vakit donanmada bir bozgunluk başladı. Türk Avrupasına mensup sipahiler, gönüllüler, ücretli Müslüman kürekçiler hatta bazı yeniçeriler dağıldılar ve levent gemilerinden bir kısmı da donanmadan çekilip gittiler. Savaşmaya karar verildiği zaman bu yürekler acısı halin büyük güçlkle önüne geçilebildi. Koron'dan ancak 3 bin kişi getirildi. 1500 kişi de başka taraftan toplanarak gemilere bindirildi. Donanmada topu topu 2500 yeniçeri ve 20 bine yakın sipahi ve gönüllü vardı.

Venedik Türkiye'ye karşı son kozunu oynarken hemen hemen bütün deniz kuvvetini Veniyero kumandasında Messina'da toplayarak Adriyatik denizini Türk hücumlarına açık bırakmıştı. Hatta Venedik filosunu kendi üzerine çekip harbe zorlamak için Türk filosunun yaptığı hareketlere aldırış etmemişti. Koca bir savaşın öncesinde Türk filosu bütün Türk gemilerini savaş mıntıkasında toplu bir halde bulundurması gerekirken, Türk kıyılarını korumak

için öteberide kırk elli kadırğa bırakılmıştı. Bu savaşın öncesinde şu noktalar da gözönünde tutulmalıdır. Türk kadırgalarında her husus hıza kurban edilmişti. Kadırgalar çabuk gidebilmeleri için pek narin yapılırdı. Yalnız yeniçerilerde tüfek vardı, öteki savaşçılar uzaktan yakından balta, pala ve yatağan kullanıyorlardı.

Türk donanması hakkındaki Frenklerin istihbaratı tamamıdı. Oysa Türk kumandanlığının Frenkler hakkındaki bildikleri –önceden anlatıldığı gibi– yanlıştı. Türk kumanda heyetinde harp edilip edilmemesi münakaşa edilirken, Türk donanmasıyla harp etmeleri veya harp etmemeleri ihtimalleri Frenkleri fena halde kaygılandırıyor, sebebi de şu idi: Türkler savaşmak istemedikleri takdirde Lepanto'dan çıkmazlardı. Bu takdirde Frenklerin Türkleri oradan çıkmaya zorlamaları ihtimali yoktu. Çünkü Lepanto Mora yarımadasını Kuzey Yunanistan'dan ayıran Patras körfezinin içindeydi. Lepanto'ya varılmadan körfez daralıyor, o noktada Patras körfezi bitiyor – yani devam ediyor fakat o noktadan itibaren Korent körfezi adını alıyordu–. Körfezin daraldığı yere İkinci Çanakkale adı takılmıştı. Çünkü dar boğazın iki tarafında, yani kuzey ve güney taraflarında körfezin içerlerine girilmesini önleyen kuvvetli iki kale vardı. Biri Antiriyon burnunda, ötekisi de bir deniz milinden daha kısa mesafede Riyon burnunda idi. Frenk filosunun bu ikinci Çanakkale'den geçip Türk filosuyla savaşması ihtimali yoktu. Frenk filosunun başındakileri düşündüren bir başka durum da savaşılmadığı takdirde mukaddes ittihadin –sanki Türklerle bir savaş sonucu yenilmişler gibi– mutlaka çil yavrusu gibi dağılacakları idi.

Zaten böyle bir bozgunun belirtileri görülmüştü. Birkaç olay arasında bir tanesini burada kaydedelim. Daha önce Don Juan'ın İtalyan askerini hor gördüğü için her Venedik kadırgasına İspanyol "ar-

kebüsiyeros"ları yani arkebüslü İspanyol piyade askerleri koyduğunu yazmıştık. Gemiler limanda iken hamlamamaları için asker ve tayfalara talim ettirirlerdi. Venedik deniz kuvvetleri başkumandanı Veniyero çok sert bir adamdı, gemilerinde çelik kadar katı bir disiplin kurmuştu. Bu disipline herkes ses çıkarmadan boyun eğmekte iseler de İspanyol piyadeleri fena halde kızıyor ve mırıldanıp hırılıyorlardı. Bir gün, "Silahlı Adam" adlı bir Venedik kadırgasında gene "savaşa hazırlık" talimi yapılıyordu. Bunun için vardiya köprüsünü ve forsaları örten tentelerin kaldırılması ve kadırganın iki sandalının gemiye alınması gerekiyordu, güç bir işti bu. Kadırganın içine bir de iğne atılsa yere düşmeyecek karmakarışık bir kalabalık dolsa ve halatlar, başkalarının işine mani olan beceriksizler ve şaşkınlara da bulunsa, bin kat daha güç olur. Hele deniz işlerinden anlamayan arkebüsiyeroslar, forsaları rahatsız ederler, gemicilere engel olurlarsa! Bunlar zaten kavgacı ve küfürbaz olurlar, hele bir de İspanyol ve Venedikli iseler.

"Silahlı Adam" kadırgasına Andreas Kalergi kumanda etmektedir; Girit'in Kandiya'sından, sinirli ve titiz bir adamdır. Vardiyanları ise vardiyanların en hoyratlarıdır. Bu gemiye bindirilen İspanyol arkebüsiyerosların başı Muçıyo adlı kıldan nem kapı, her zaman kendisine hakaret edildiğini sanarak hemen küplere binen haşin bir adamdı. Manevradan sağa sola koşan gemiciler tarafından itilip kılınan İspanyol arkebüsiyerosların kaşları çatılıyordu. İki taraftan da küfürler savruldu, ondan sonra iş sille, tokata ve yumruğa döküldü. Venedikli erlerin tepesine pat küt diye İspanyol arkebüsleri çalındı. Venedikli kamalar ve hançerler İspanyol bağırsaklarını kurcaladı. Her tarafa yaralılar ve ölümler yığıldı. Bu dalaşmayı gören forsalar keyiflerinden kırılarak hırgüre kahkahalarını kattılar.

"Silahlı Adam" kadırgasında millet birbirini kı-

riyor feryat ve haberi kadırgadan kadırgaya geçerek sonunda Veniyero'nun gemisine ulaştı. Gemiden hemen büyük bir sandal ayrılarak "Silahlı Adam"a doğru yol aldı. Sandalın içinde "amiralyo" (filonun polis müdürünün adı böyledir) ve dört "bayrak bekçileri" (bunlar bütün filo vardiyalarından daha yüksek mevkide filonun baş vardiyalarıdır) oturmaktadır. Polis müdürü, Kaptan Muçıyo'yu tevkif etmeye kalkıştı. Muçıyo güm diye arkebüsünü patlatınca polis müdürünün omuzuna ceviz kadar bir kurşun yapıştırdı. Bu esnada Muçıyo'nun askerleri iki bayrak bekçisini hakladılar. İşte buna forsalar bayıldılar, kahkahaları gökler gibi gürledi.

Bu hale Veniyero'nun tepesi büsbütün attı. Donzella kadırgasının kumandanı Françisko Dandolo'ya, megafonla, "Silahlı Adam"a rampa etmesini ve oradaki isyanı bastırmasını emretti. Dandolo itaat etti. Fakat "Silahlı Adam"a yaklaşınca oradakiler Donzella'yı arkebüsleriyle tehdit ettiler. İşte o zaman Veniyero'nun öfkeden az kalsın gözleri yuvalarından fırlayacaktı. Hele forsaların gürül gürül makaraları salıvermeleri adamı dinden imandan çıkarıyordu. Hemen emretti. Kendi koca baştardası demir almaya koyuldu. Fakat tam o sırada bir İspanyol kadırgası hızla kürek çekerek baştardanın ses menziline girdi. Ona Perçeno Markizi Paolo Sforza kumanda ediyordu. General, Kaptan Veniyero'ya, "Ekselans! İzin veriniz de ben müdahale edeyim, adamlarımı çarçabuk hizaya getirebilirim" dedi.

Öteki, "Allah aşkına kımıldama, yoksa İsa'nın kanı üzerine yemin ederim ki, senin kadırganı şimdi denizin dibine gönderirim. Seni de askerlerini de beraber yakarım" diye bangır bangır bağırdı.

General Venedikliye, "Pekâlâ, şimdi filo başkumandanına gidip soracağım. Bakalım o da bana kımıldamamı emrecek mi?" diye cevapladı. Fa-

kat General Don Juan'ın kadirğasına yanaşmazdan önce Veniyero'nun başardası o kuleye benzer heybetli cüssesiyle kanlı kadirğanın üzerine adeta abandı. Hemen başardadan otuz kadar vardiyān öteki gemiye sıçradı. Göz açıp kapayınca kadar Muçıyo ile –yani, "Silahlı Adam" kadirğasındaki arkebüscülerin reisiyle– beraber isyan eden üç arkebüscü kadirğanın seren ucuna asılmış cansız sallanıyorlardı.

Venedik kadirğasında sallanan dört cesedi görünce Don Juan, "Kimdir o adam ki benim iznini almadan insanları idam eder?" diye bağırdı. "Nasıl oluyor da, benim otoritemi çiğniyor? Papalıktan ve İspanya kralından yetki alan o mu ben mi? Monserat Bakiresinin üzerine yemin ederim ki burada yalnız ben emir veriyim. Venedik'in kendi filoları başına getirdiği ihtiyarın suçu büyüktür ve ciddi surette cezalanmak ister" dedi. Etrafında bulunan dalkavukların hepsi "Hay! hay!" diyerek Don Juan'a hak verdiler. Rekezens Venediklilere küfürler savurdu. Priyego Veniyero'nun başkalarına örnek olacak surette cezalandırılmasını, Hareliya, Karello Salazar ve Monkao ise onun hemen başının kesilmesini istiyorlardı.

İyi, fakat Veniyero'yu yakalamak kolay değildi. Çünkü Veniyero'yu tevkife gidecek kadirğa, Venedik'in 106 gemisini harbe hazır durumda karşısında bulacaktı. Zaten o anda bile Venedik kadirğaları toplanıyorlardı. Bunu gören Papalık ve İspanya kadirğaları da vaziyet almaya başladılar. Her tarafta toplar bataryaya sürülüyordu. Nerede ise müttefikler boğaz boğaza geleceklerdi. Fakat gelmediler. Mark Antuan Kolonna hemen Don Juan'ın gemisine giderek, ona "Son altes haklı yere kızmış bulunuyorlar. Fakat sizden bu öfkeye kapılmamanızı yalvarırım. Hatta diz üstünde yalvarırım. Mevkiiniz ve şöretiniz, bu işte göstereceğiniz hoşgörünün

zaaf sayılmasına engeldir. Size yalvarıyorum, ayaklarınıza düşerek yalvarıyorum, filolarının kumandanının şahsında Venedik'i cezalandırmayın. Bu hareket ittifaka son vermek olur. Böylece adınıza sonsuz bir şan sağlamaktan kendinizi yoksun etmiş olursunuz. Unutmayınız ki düşman filosu pek yakınlardadır. Onun yelkenleri her an ufuktan görünebilir. Onlar boğazlaşan kardeşlere mi saldıracaklar?" dedi.

Sözlerine henüz son vermiş idi ki, Venedik Cumhuriyetinin yardımcı amirali Agostino Barbarigo ileri geldi. O da Veniyero namına geldiğini, başışlanması için yalvardığını söyledi. Bu mesele böylece kapandı. Bu gibi olaylardan anlaşılıyor ki, eğer Türk donanması o yıl Uluç Ali'nin tavsiyesine uyarak savaşmasa idi, Frenk donanması kendiliğinden dağılır giderdi.

Lepanto'da son bir harp meclisi toplandı. Orada da Uluç Ali pek heyecanlı konuştu, fakat Kaptan Paşa askeri durumdan bir şey anlamıyordu. Harp taraftarı idi. Herhangi bir askeri gerekçe dolayısıyla harp etmemek cesaretsizlikti. Deniz kurdu Uluç Ali savaş olacaksa açık denizde yapılmasını, kaptana Patrona ve Reale gemilerinin fener ve fors gibi rütbe ve makam alametlerinin kaldırılmasını, saldırının önden değil, yandan ve geriden yapılmasını teklif etti. Kaptan Paşa Mohaç muharebesinde bulunup önemli rol oynamış bir adamdı. Kara savaşı alışkanlığı dolayısıyla sırtını bir dağa vermek istiyordu. Denizde ise dağ yok, kıyı vardı. Bundan dolayı donanmayı kıyıda uzaklaştırmamaya karar verdi. Bu kararda belki de kendisinin bir deniz adamı değil bir kara adamı olmasının dahli vardır. Sonra da fener ve bayrak gibi alametlerin gösterilmesini Kaptan Paşa korkaklığa veriyordu ve "Ben padişahın askerine kaçıyor dedirtmem" dedi ve alametlerin kaldırılması aleyhinde bulundu. Deniz san-

cak beyleri vezirlerin heybeti ile Uluç Ali'nin mantığı arasında şaşakalmışlardı. Uluç Ali:

"Hayreddin ve Turgut Reis'le beraber savaşmış olanlar niçin konuşmuyorlar?" diye bağırdı. "Düşman mavunalarının ağır topraklarla donanmış olduklarını gören reislerden öğrendik, yüzden hücum deliliktir. Alametlere gelince onları kaldırmaz isek, düşman doğruca kumandan gemilerinin üzerine atılacak, üzerine üşüşerek onu deli edecekler" dedi. Fakat bu sözler etki etmedi. Bu harp meclisini, günün diliyle Katip Çelebi şöyle anlatıyor:

"MEŞVERETİ ASKERÎ İSLAM

Serdar Pertev Paşa ve kapudan Ali Paşa ve Cezayir beylerbeyi Uluç Ali Paşa ve Trablus beylerbeyi Cafer Paşa Hasan Paşa ve onbeş ayan askeri bir yere gelup müşaveret eylediler. Uluç Ali Paşa cenge riza vermeyüp donanmamız nakısdır ve altı ay deryada gezmekle gemileri bozgundur sabıka körfezden İnebahtiya dönüldükde dönüşdür deyu sipah ve yeniçeri icazetli icazetsiz dağılmışlardır. Boğaz hisarlarından düşman içeri giremez, çıkılmak muhili hatırdır, dedikde Pertev Paşa ona tabi olup kapudan paşa gayreti islam ve ırzı Padişahı yok mudur. Her sefineden beşer onar adem eksik olmakla ne lazım gelur deyu sair dahi vezirler itirazlar edüp cenge ikdam edelim Uluç Ali Paşa çünkü dümen üzerine azimeti mukarrer ittiniz bari dorya tarafına gidelim deyup kapudan paşa kenarı tutmak evladır dedi, bu babda çok niza olup Uluç Ali Paşa kani Hayreddin Paşa ile düşmen ve Turgudca ile cenk görenler niçin söylemezler bir gemiye top dokunduğu gibi gark olmak ihtimalinden karaya meyil etse gerek sairilere baisi inhızam olur diye gördü müfid olmadı bari gemilerden fanusları ve

büyük bayrak ve flandıraları çıkarsak deyu nasihat eyledi. Kapudan istihza semtini tutacak ol dahi fariğ oldu mezbur kapudan nefesine yarar mukdem idi lakin derya cenkleri görmeyüp korsanlık fennini bilmez mutehevvir ve şedit kimesne idi ve kendiye gelen evamirde elbetde küffarın donanması her kande ise üzerine varup mukabil olası ve illâ muatap olursuz deyu ferman olunmağla cümle askeri kendi re'yine tabi kılup cengi mukarrer etdiler."

Türklerin ve düşmanlarınının kuvvetleri ve muharebe nizamları şöyle idi: Türk, öncü filosu 18 kadirğa ve 35 kalitadan; merkez filosu 47 kadirğa 38 kalitadan; artçı filo 38 kadirğa ve 25 kalitadan ibaretti. Öncü filoya İskenderiye Mutasarrıfı Mehmet Bey, merkeze Meyzinoğlu Ali Paşa, artçı filoya Uluç Ali Paşa kumanda ediyordu. Burada zikrolunan kalitaların bu muharebede pek az iş göreceklere meydandaydı.

Frenk filosunda otuz bin asker vardı. Bu sayıya forsalar ve gemicileri ilave edersek savaşı sayısı seksen bini geçer. Forsaların çoğu Hıristiyan oldukları için bunların rampa esnasında zincirleri çözülüyor ve ellerine silahlar veriliyordu. Forsaların çoğu her zaman her hırsızlığa, kavgaya, her haydutluğa hazır ipsiz sapsız heriflerdi. Bunlar başka başka milletlere mensup idiler. İspanya ve İtalya'nın dukalarının askerleri Roma ve Cenova askerlerine diş biliyorlardı. Napoli ve Sicilya askerleri Alman askerleriyle boğaz boğaza gelmek zorunda kalmadan dirsek dirseğe oturmakta olduklarına pek şaşıyorlardı. Bunların zaptu raptını sağlayanlar asıl Papanın gönderdiği papazlardı. Onların bir sözü bunları ipe sallandırmakla kalmaz ateşte cayır cayır yanmalarına da sebep olabilirdi. Biri küfür ederse sırtının derisi yüzölünceye kadar ve eğer küfür etmekte inat ederse hiç iki biri yok herifi hemen asarlardı. Boş saatler papazların vaazlarını dinlemekle veya-

hut İncil okumakla geçirdi. Çünkü böyle yapılması emredilmişti.

Türk donanmasının Türk kürekçileri gemilerden ayrılmışlar, memleketlerine gitmişlerdi. İşte bundan dolayı payzenlerin çoğu Hıristiyanlardı. Aborda hâlinde düşmanlar bunların zincirlerini kırıyorlardı. O zaman bunlar da savaşa karışıp Türklerle arkadan saldırıyorlardı.

Frenklerin son harp meclisinde donanma keşif, öncü, merkez, artçı ve ihtiyat olmak üzere beş filoya ayrılmıştı.

Keşif filosu – Don Juan di Kardona 7 gemi.

Öncü filosu – Jan Dorya kumandasında 52 gemi.

Merkez filosu – Don Juan d'Otris 64 gemi.

Artçı filo – Agostino Barbarigo 46 gemi.

İhtiyat filosu – Don Alvarado Bazan 37 gemi.

Bu filolar yukarıdaki sıra ile birbirinin ardı sıra hareket edeceklerdi. Muharebe nizamına geçmek sırası gelince işaret verilecek o zaman keşif filosu ihtiyat filosuna iltihak edecekti. Sonra öncü filo sancağa açılacak ve merkez filosunun yani Don Juan'ın filosunun hizasına gelmesini bekleyecekti. Arkadan yetişen Barbarigo merkezin iskele tarafında, yani su tarafında yer alacaktı.

Altı büyük Venedikli mavunası ikişer mavunalık üç kısma ayrılacaktı. Her kısım sağ, orta ve sol kanatların birer mil açığında yer alacaktı.

Burada iki tarafın kumanda heyetlerini de kıyaslayalım. Türk donanması Pertev Paşa'nın, mütefik (biz, buna kısaca Frenk donanması diyoruz) donanma ise Don Juan d'Otrişin kumandasında bulunuyordu. Türk kumandanı yaşlı bir adamdı ve ilk defa denize çıkmıştı. Don Juan yirmi dört yaşında bir gençti. İspanya filoları başkumandanı Don Lui de Rekezens, Don Juan'a o zamanın en büyük Frenk amirallerinden on tanesi müşavir olarak ve-

rilmiffti. Frenk donanmasının asil kumandanı Don Juan değil, Rekezens idi. Pertev Paşa'nın maiyetinde böyle bir heyet yoktu. İstanbul'dan saraydan gönderilen vezirler ise hiç kimseyi dinlemiyorlardı. Malta kuşatmasında da Kanuni Sultan Süleyman'ın kesin emirlerine aykırı olarak Serdar Mustafa Paşa Turgut Reis'e kulak asmamıştı; bu sefer de Uluç Ali'yi dinleyen yoktu.

Don Juan yaralanır yahut ölürse, Mark Antuan Kolonna başkumandanlığa gececekti. Papalık davacısı Bonifas'ın piçi olan adamın da deniz işlerini anladığı yoktu. Fakat savaşı gene amiraller idare edecekti. Don Juan'ın da Kolonna'nın da veledi zina olmaları tuhaftır. Oysa Serdar ve Kaptan Paşa'nın yaralandıkları veya şehit oldukları zaman onların yerlerine gececek olan kumandanlar tayin edilmemişti.

Frenk filosunun savaş planı pek basitti. Hem gemi hem de savaşçı olarak bire karşı birkaç misli üstün olduğuna göre en uygun plan rampa idi. Bu filo rastlantı eseri olarak Oksiya burnu ve Ekorfa (Kanlıburun) burnunu arkasına almıştı. Bu iki burun arasında dar bir boğaz (hatta kanal demeli) vardır. Gene rastlantı sonucu Frenk yedek filosu boğazdan geçti ve savaşın en kızışkın zamanında zafer terazisinin Frenk kefesine kendi ağırlığını ekleyince savaşı kazandı. Türk filosunun bulunduğu yerden boğazın işi ve boğazın içinden gelen Frenk yedek filosu gözükmüyordu. nce de Frenk filosu hakkında elde edilen bilgiye göre düşman kuvveti gerçekte olduğundan noksan hesap edildiğinden yedek filonun karışması feci oldu. Türk savaş planı güzeldi. Sol cenah yani Uluç Ali alabildiğine aılacak, sonra hızla düşman sağ kanadının arkasına geçerek düşmanı vuracaktı. Bu plana göre Türk gemilerinin – her ne kadar narin iseler– düşmana kıyas daha hızlı olmalarından yararlanılacaktı.

LEPANTO SAVAŞI

Lepanto'ya Türkçe "İnebahtı" denir; bu ad (Neopahto) kelimesinden bozmadır. Lepanto kalesi hiçbir türlü tehdit edilemezdi. Kale pek kuvvetli olduğundan başka, önce de yazdığımız gibi "İkinci Çanakkale" denilen eni bir milden az bir boğaz tarafından korunuyordu. Gene daha önce işaret ettiğimiz gibi Türk donanması burada kışlasa idi düşmanı bir deniz savaşında tamamen ezmiş kadar harap etmiş olacaktı. Çünkü Don Juan denizden hareket edemeyeceği gibi karaya da asker çıkaramayacaktı. Türkler Epir kıyısı boyunca ta Gomeniça'ya kadar, süvari gözleme postaları yaydılar ve Korfu'ya keşif gemileri yolladılar.

Düşman donanması su almak için ocak ayının birinde Gomeniça limanına girdi. Ertesi günü tepelerin arasından görünen birkaç süvari Türkle savaşmak üzere o noktaya asker gönderdi. Bunlar bir Türk pususuna düştüler. Kimisi öldürüldü kimisi esir edildi. Frenkler su almaktan vazgeçerek savuştular. Bu İspanyol esirlerinden alınan haberler de Karaçalı ve Kara Hoca tarafından getirilen yanlış haberi doğruladı. Esirler Kolon burnunda Frenk donanmasından kırk kadırganın aynı anda ve büyük bir ihtimalle Venedik'e gittikleri söylediler. Adamlar uydurmuyorlar, bildiklerini ve gördüklerini söylüyorlardı. Esirler bundan başka Frenk filosundaki tartışma ve kavgaları da anlattılar. Bu haber serdarın hoşuna gitti. Oysa onun tasarladığı hücum aradaki ayrılıkların ortadan kalkmasına ve Frenklerde tam bir işbirliği yapılmasına sebep olacağını düşünmüyordu.

Şimdi Frenk filosuyla beraber yol alalım. Aralığın dördüncü günü sabahın dördünde Frenk filosundaki payzenler yorgunluktan yerlerine yayılacak durumda idiler. Güneye doğru sekiz saat denizi kü-

reklerle kazımışlardı. Bir akşam önce Gomeni-
ça'dan ayrıldılar. Pasko ve Ayamavra adalarını kıyı-
ladılar. Ve sabaha yakın ağartıda en yüksek ada
olan Kefalonya'nın Kefeke dağının sisin üstünde ka-
rardığını gördüler. Hemen hemen bin dört yüz
metre yüksekliğinde olan bu doruk, açık havalarda
elli mil öteden görülür. İşte ondan sonra Frenk filo-
su Kefalonya adası ile o adanın yanbaşımda uzunlu-
ğunca yatan İtaka adasının arasındaki dar kanala
girdi. Gemiler o boğazda bulunan Kefalonya'nın
Viskardo limanına demirlediler. Burada Lepan-
to'dan gelen bir Rum korsanı Türk donanmasının
tekne ve adamca ne kadar zayıf olduğunu Don Ju-
an'a bildirir. Orada gün doğarken dağlardaki çam-
ların renkleri kapkaradan yavaş yavaş koyu yeşile
döner. Forsalar derin uykuda horlamaktadırlar. O
gün sabaha doğru Don Juan'ın kamarasının dışında
nöbet bekleyen bir subay başkumandanı uyandırıp
Girit Kandiyas'ından gelen bir berkende süvarisinin
kendisini hemen görmek istediğini söyler. Süvari
18 Ağustosta Famagosta (Magosa)'nın Türkler tara-
fından zaptedildiğini bildirir. Frenk donanması an-
cak o zaman Kıbrıs'ın alındığını öğrenir. Bu haber
Frenk filosunun maneviyatını bozar. Yarım ağızla
savaşmamayı tavsiye edenler bu sefer harp edilme-
mesi gerektiğini trampet gibi bir sesle ilan ederler.
Denizde harp etmektense Türklerden Ayamavra
adasının ve Kastelnovo'nun alınmasını önerirler.

Don Juan Petala adasına gitmek ister fakat
rüzgâr sert bir keşişlemeden esmeye koyulur. Sağ-
naklar İtaka adasının tepelerinden burgaçlana bur-
gaçlana denizin yüzüne atılmakta ve suları hallaç
pamukları gibi savurmaktadır. Bu havada kürek
çekmenin ihtimali yoktu. Don Juan kürek çekilmesi
emrini veriyor fakat bütün filonun vardiyen başı,
payzenleri öldürürcesine kamçılamanın doğru ol-
mayacağını, çünkü o takdirde harp sahnesine pek

yorgun düşmüş kürekçilerle varılmış olunacağını söylüyor. Don Juan adama hak veriyor.

Akşam olunca küreklere dayanılıyor ve iyi kötü İtaka adası ile Kefalonya adasının arasındaki boğazın güney ağzına varılıyor. Fakat orada da keşifleme kısa ve araları derin köpüklü dalgaları, ta Patras körfezinin dibinden boğazın ağzına sürmektedir. Dalgalar bütün kuvvetleriyle Frenk gemilerinin pruvalarına çarpmaktadır. Öyleki, bir kürek çalışta gemilere verilen yol ikinci kürek çalışa kadar kaybolmuş oluyor. Kadırgalar boşboşuna yerinde sayıyordu. Frenkler karşı tarafa yani kıta kıyısına geçmeye çalıştılar, beceremediler. Aralığın beşinde, boğazın güney ağzında Samos körfezciğinde yattılar. Aralığın altıncı günü öğleye doğru iki kapkara gemi dolu yelkenle boğazın ağzına girerler. Pupa gittikleri için ok gibi uçuyorlar. Frenkler bu iki geminin de Venedik bandırasını taşıdığını görüyorlar. Fakat o anda bütün Venedik gemileri körfezciğe demirli, "Aman gene şeytan Türk gözcüleri geldiler!" diye gemiler altüst oluyorlar, karakol kadırgalarının birisi nişan alıp top atıyor başka gemiler iki Türk gemisini kovalamaya kalkışıyor. Gemiler Karahoca'nındır. O top dumanını görünce gülleyi beklemiyor. Hemen orsaalabanda ve sara yelken ediyor, bir taraftan sereni mayna ederken öte taraftan küreklere "voga!" emrini veriyor ve kovalayanları şaşkınlıkla ağızları açık olarak denizin ortasında bırakarak kendisi ufukta kayboluyor.

Karahoca düşmanla hiç teması kesmiyordu. Ufuktan öte geçtikten sonra bile düşmanın etrafındaydı ve Türk filosuyla teması kırlangıçlar vasıtasıyla sağlıyordu. Aralığın altıncı günü Kaptan Paşa Lepanto'dan geceleyin kalkarak 24 deniz mili ilerledi; ve Skorfa burnunun on iki deniz mili doğusundaki Kelidonya limanına demirledi. Daha ileri git-

meyip burada demirleyişine anlam vermenin imkânı yok. Belki Misolingi deresinin uzaklara kadar yaydığı sığıllıkları gündüz gözüyle görerek geçmek istemiştir veya süvari gözcü postalarından düşman hakkında bilgi almayı beklemiştir.

O gün Frenk filosu bin güçlkle kanaldan çıktı. Akşam olunca rüzgâr biraz aldı. Hep doğuya gidiliyordu. Kıta kıyısı filoyu doğudan üfüren rüzgârdan koruyacaktı. Gece karanlıktı. Aysızdı ve pusuluydu, kadirgalar kapitanalarının dümenı suyunca seyretiliyorlardı, fakat kapitanalar birbirlerini karanlıkta güç seçebiliyorlardı. Fakat Frenk amiralleri düşmanın (yani Türklerin) bu kadar yakınında bulunduğu bir yerde gece yolculuğunu tavsiye edemiyorlardı. Maazallah Türkler geceleyin üstlerine düşeydi dost düşmandan ayırdedilemeyecekti. Böyle bir karanlıkta, düşmandır diye dostlar veriştirirlerdi birbirine topu ve kendi kendilerini yenerlerdi. Onun için o anda buldukları yerde –yani açık denizde– kalmalılar. Bu nedenle yelkenler sarıldı ve bütün küreklerin ancak üçte biri yavaş yavaş çekildi ki kadirgalar yerlerinde durabilsinler. Don Juan'ın gemisi yani Real fanuslarını söndürdü; öteki gemiler de onu taklit ettiler. Rüzgâr yavaş yavaş dindi fakat dalgalar gemilerin pruvalarının üzerinde şapıldamakta devam ediyordu. Gemi serenlerinin gıcırdaması ve denizin şıpırtısından başka ses yoktu, arasıra bir Yunus balığı denizden sıçırıyor ve denize gümlenmesi işitiliyordu. Balığın denize düştüğü yerde yakamozla ağaran bir halka görünüyordu. İşte böylece Frenk donanması şafağı, yani 1571 yılı 7 Ekim şafağını bekledi. Ağaran tan yeri Frenk gözcülerine Kursolar adalarını gösterdi. Gene keşifleme esmeye koyuldu. Fakat vardiyacılar da payzenlerin sırtlarına çömertçe kamçı döşediler. Don Juan rotayı güneye tuttu ve iki gemi göndererek Don Juan de Kardona'ya "Kadirgalarınızı ileriye alınız!" di-

ye; Jan Dorya'ya da "Hattın başında gidiniz" diye emretti.

Frenk donanması Petala adası yoluyla güneye Patras körfezinin ağzına doğru gidiyordu. Real'in gözcüsü, "Önümüzde iki yelkenli var!" diye bağırdı. Gözcünün tam önümüzde dediği güney idi. Hemen bütün Frenk gemilerinin direk başlarında duran gözcüler aynı haberi tekrarladılar. Acaba iki balıkçı gemisi miydi bunlar? Fakat hayır. İki kalitaydı. Ah gene o afacan ve şeytan Kara Hoca. O deniz kurdu koca korsan gene Frenk gemilerini saydı, fakat yalnız Frenk filosunun sağ kolunu ve Don Juan'ın merkez filosunu görebiliyordu. Kara Hoca hemen geri dönüp başkumandana rapor verdi. Meyzinzade geç kalmıştı. Daha Patras körfezinden çıkmadan düşmanla karşılaşmıştı. Saat onda iki tarafın filoları savaş nizamını almaya başlamışlardı.

Frenk gemilerinin her birinde üç savunma hattı hazırlanıyor. Birinci hat gemilerin başından biraz ötede (çünkü gemiler baştan rampa ederler) ikinci hat maestro direğinin altında, üçüncü hat, arka kasanın biraz önünde. Çünkü orası yani ard kasara bayrağın ve kumanda heyetinin bulunduğu kaledir. Bu savunma hatları veya siperler şöyle yapılıyordu. Kürekler birbirine bağlanır, bunlara yelkenler asılır, yelkenlerin ardına geminin eski maden kabloları çapraz olarak gerilir. Bunların da arkasına yün ve pamuk dolu çuvallar ve şilteler yığılır. Bu suretle oklara ve arkebüs kurşunlarına karşı bir dereceye kadar korunulmuş olur. Bunlardan başka savunma noktaları sancakta mutfak odasının ve aynı hizada da gemi sandalının arkasıdır. Buralara Frenkler en usta silahşörlerini korlardı.

Frenk gemilerinde savaşçılara silah dağıtıldı. Yani kılıçlar, kargılar, arkebüsler, gövde zırhları, başa giyilecek miğferler verildi. Forsaların zincirleri çözülmüyordu ve onlara da zırh giydiriliyor ve silah

veriliyordu. Sonra gidip kürek başında gene yerlerine oturuyorlar ve rampayı bekliyorlardı. Gemilerde herkese ekmek ve bol bol şarap veriliyordu.

Birdenbire Frenk donanmasında, "Yaşa Evi-va!" diye âvâze'ler yükseldi ve bu âvâzeler Frenk sağ cenahına doğru yayıldı. Don Juan küçük bir kırlangıça binerek Frenk harp saffını teşkil eden gemilerin önünden geçiyor ve elindeki koca bir haçı sallayarak gemilerde toplananları selamlıyor ve savaşa kışkırtıyordu.

Ondan sonra baştardasına atladı ve Papa tarafından takdis edilmiş kutsal birliğin bayrağı kumandan baştardasının direğine çekildi. Bayrak görülünce Frenk filosunun 277 parça gemisi tarafından atılan bir top yayılımı ile selamlandı. Bu bayrak kırmızı ipektendi. Ortasında haça gerilmiş İsa görülüyordu. Sağında ve solunda iki Hıristiyan azizi Pedros ve Pavlos görünüyordu. (Bu bayrak halen İtalya'da Gaeta kilisesinin mimberinin üzerindedir.) Saat on birde Frenk donanmasının başkumandanları savaş işaretini çekmişti.

Bu esnada filo Skorfa burnunun açığından güneye doğru uzanıyordu. En güneydeki sol kanat merkezle bir geniş açı teşkil ediyordu. İskenderiye kendi filosunun (sol kanatta) yol ucunda bulunuyordu. Frenk donanmasının savaş hattı Türk savaş hattına müvazi idi. Barbarigo sol kanatta idi ve o kanat çevrilmesin diye gemilerini sahile yanaştırmıştı. Don Juan merkezin merkezindeydi; onun sağında ve solunda Veniyero ile Kolonna yer almışlardı. Kaptan Paşa Don Juan'ın karşısında idi. Jan Dorya sağ kanadın sağ ucunda ve Uluç Ali'nin karşısındaydı. Altı korkunç mavunaların dördü sol kanadın ve merkezin ilerisine geçtiyse de öteki ikisi Frenk sağ kanadının önüne geçemedi. Fakat arkasında kaldı. Marki de Santakrüz kırk dört kadırgasıyla Skorfa burnunun arkasında kalmıştı.

Frenk donanmasından önce Türk donanması savaş düzenini almıştı. Saat on birde rüzgâr bıçak gibi kesilince Türkler yelkenlerini çabucak sardılar. Gemilerde kürekler işledi. Göz yumup açincaya kadar kısa bir zamanda Türk gemileri yerlerini aldılar. Bu hale ve manevranın kesinlik ve hızına Frenkler şaşılar. Türk ve Cezayir korsanları o zaman dünyanın en usta denizcileri idi. Türk donanmasında mehterler çalıyor ve savaş gülbankları heybetli bir galgale şeklinde görülüyordu –ve karşıdaki düşman savaş gemisi kalabalığı kendilerinin iki mislini aştığı halde– neşeyle gürlüyordu. Bu sırada Frenk gemileri bir türlü yerlerine giremiyorlar, bir çeyrek daire dönmeye uğraşırken topaç gibi iki kere dönüyorlardı. Türk donanması Frenk saffındaki bu kargaşalıktan yararlanmak üzere ileriye atıldı.

Denizde küçük bir kırışık olsun kalmamıştı. Patras körfezi sanki masmavi bir göldü. Güneyde Mora yarımadasının dağ kargaşalığı kuzeyde alçak ve kumsal Skorfa burnu gözüküyordu. Burnun arkasında uzayan ovada tek ve تنها dinlenen bir nöbetçi gibi Kuçulari tepesi yükseliyordu. Doğu kuzeye doğru Parnas dağının silueti hayal meyal seçiliyordu.

Mavi gökte fiskecik olsun bulut yoktu. Her taraf ve bu arada gemilerin boyları, bayrakların renkleri bemberrak havada sanki çınlarcasına gülüyorlardı. Biraz sonra bu denizlerde asıl kırmızı renk hakim olacaktı.

Frenk hattı güç bela savaş durumuna girebildi. Papazlar bir ellerinde haçlar sağa sola koşuyorlar, öteki ellerindeki mukaddes suyu savaşçıların başına yüzüne gözüne serpiyorlardı. Karşı karşıya duran iki savaş saffının eni aşağı yukarı beş kilometre olmak üzere hemen hemen birbirine müsaiviydi. Türk saffi Frenklere yanaştıkça galgalesi daha da taze çıkıyordu. Türk gemileri Frenk saffına

varmazdan önce Venediklilerin altı korkunç mavnasının saf önünde yer almaya muvaffak olabilmiş olan dördünün ağır ateşiyle karşılaşmak zorundaydı. Saat on biri biraz geçmişti. Düşman merkez hattının sağ başında Francisko Deodon'un kumandasında bulunan koca mavuna ilk ateşi açtı. Önünde Türk merkez hattının sol ucuna doğru Gelibolu kadırgaları vardı. Mavunanın üç pruva topundan savrulan ağır güller bu kadırgalarda isabetler yaptı. Hemen Cakopa Georon'un mavnası da ateş etti. Ambroçiyö Bragadino ile Antoniyo Bragadino da mavnalarına ateş emri verdiler. Bunların ateşi ağır hasara yol açtı. İlk gülle Kaptan Paşa'nın fenerini uçurdu. Bragadino'ların karşısında İskenderiye gemileri, Mehmet Paşa'nın kapitanesi ve Antalya kadırgaları vardı. İki donanma arasındaki mesafe boş olduğu için düşman kadırgaları da ateşe başlamışlardı. Türk gemilerinin durumu kötü idi. Dört büyük mavuna toplarıyla her tarafı ezecek ağırlıkta oldukları anlaşıldı. O taraftaki hatta bazı Türk reisleri siya bile verdiler. Bu emirler sesle değil, selsireyle verilirdi. İster Türk, ister Frenk olsunlar, ister yelkenlere, ister küreklere kumanda etsinler, bütün deniz subayları selsirenin tiz ötüşüyle, titreyişle, davudi bir ses çıkarışıyla emirlerini verirlerdi. Türk gemilerinin yavaş yavaş gerilemesi üzerine Venedikli mavnalar da yavaş yavaş ilerlemeye başladı. Ne var ki, Meyzinoğlu Ali Paşa'nın gerilediği yoktu, mavnaların gülle barajının ortasından vega kürek ilerliyordu, yani bir dakikada kürekler yirmi altı defa çekiliyordu. En hızlı kürek çekiş de işte buydu. Meyzinzade öyle bir hızla uçuyordu ki, mavnaların toplarındaki nişancıları onu izleyemiyorlardı. Bu hali görünce gerileyen gemiler de tam yolla ileriye fırladılar. Deniz şamar gibi çalınan binlerce kürekle ap-ak köpürüp çıldırıyordu. Türk filosunun epeyce-si -daha önce işaret edildiği gibi- kalitalardan iba-

retti. Bu narin gemilerin küçük toplarının menzilleri kısa idi. Dolayısıyla o kerestesi kalın iriyarı mavunalara gülleleri yetişemiyor, yetişseler bile öyle kaâle alınacak bir hasar yapamıyorlardı. Saat yarımında savaş safları birbirine beş yüz metre yaklaştığı halde düşmanın bütün baştarda ve kadirgalarının ateşine yalnız Türk mavunaları karşılık veriyordu. Meyzinoğlu Ali Paşa top savaşının devamından bir fayda umulamayacağını anlamıştı da onun için süratle ileri atılarak savaşı rampa safhasına sokmaya karar verdi. Rampada kadirgaların mürettebatından yararlanacaktı. Bu sıralarda Uluç Ali'nin kumandasında olan sol kanat kıbleye doğru dönüp alabildiğine uzaklaşmaya koyuldu, hatta bu kuvvet, savaş sahasından tamamen ayrılmıştı. Jan Dorya da onu muvazi bir hat izleyerek onun yanı sıra uzaklaştı.

Meyzinzade başkumandan gemisine dümen tutuyordu. Paşa baştardası aradan çok geçmeden hızla ileriye atıldı. Onun iskele tarafında bulunan Per-tev Paşa'nın gemileri de bu hücum katıldı. Bu sıralarda savaş hattı nizamını kaybedip, girintili çıkıntılı bir hal almıştı. Fakat düşmanla Türk donanmasının arasındaki mesafe bir hayli kısalmıştı.

Türk filosu o dört kodaman mavunaların sancak ve iskelelerinden geçerken epeyce zedelendi. Bu mavunaların bordalarında onar top vardı. Onlarla kadirga ve kalitalarımıza ateş ediyorlardı. Kadirgalarımızın ve hele kalitaların yanlarında top yoktu. Kadirgaların kimisinin bordasındaki toplar ise arkebüslerden pek az daha büyüktü. Bunların mavunalara karşılıkları etkisiz kalıyordu. Türk donanması bütün bir metanetle ateş ve ölüme göğüs gererek düşman mavunalarının yanından geçti. İki donanma birbirine kavuştu. Savaş da tamamen bir rampa savaşına döndü. Dört mavuna artık gereksiz birer yüzer kale hâlinde arkada kaldılar. Bundan sonra olan bitende bir açıklık yoktu ki mantıklı bir

anlatışa elverişli olsun. Fakat ne kadar müphem olsalar da eldeki belgelerden beliren bireysel çarpışmaları anlatmaya çalışacağız. Başka başka milletlere mensup yüz bin kişiyi aşan bir kalabalıkta herkesin kendi dilinden nara atıp, gülbank çekip, acıyla avaz avaz bağırmasını bir düşünün, bu ses ve gürültü mahşerine binlerce topun ve on binlerce arkebüsün patlamasını ve gürlemesini katın ve hep bunlara da pruvadan rampaların ve bordadan bindirmelerin ve birbirini sıyırtıp geçen direklerin ve kırılıp, yığılan direk ve serenlerin çatırdısını ekleyin. Bütün bu gürütü duman tabakalarıyla örtülüyordu.

Türk sağ kanadı ile düşman sol kanadı karşılıklı merkez hatlarından çok önce çarpışmaya başladılar. İskenderiye fırkasının 7 hafif gemisi, düşman ile sahil arasındaki tehlikeli sığılığı geçerek düşmanın sol kanadının arkasına geçmişti. Türk reislerinin hepsi deniz altındaki kumsal sığırları, onları oralara kendileri koymuşmuş gibi biliyorlardı. Sözcüleri İskenderiye Beyi Mehmet Şoluk Oksiya adasının güneyinde İtaka adasının Stefano tepesini gördükçe sığırlara çatmayacağını bellemişti. Barbarigo yani düşman sol kanadı böylece sarılmıştı. Mehmet Şoluk Bey kadırgası Agostino Barbarigo'nun kadırgasına –yani Venedik kapitanasına– bindirdi. Düşman gemisinin güvertesinde göğüs göğüse bir mücadele başladı. Çelik şakırtısı kadar, et ve kemiği kesen kasap satırının gürültüsü vardı. Düşmanın büyük sayı üstünlüğüne rağmen ilk kablolu, şilteli ve halatlı manga aşıldı. Asrın en korkunç piyadesi olan İspanyol Kontu Alvan'ın piyadesi, bir avuç yeniçerinin "Hacı Bektaşî Veli demine devranına hu diylim huu!" diye biten gülbankları önünde geriliyorlardı. Sonunda ikinci manga da aşıldı ve kapitane nin ana direğine varıldı. Zaptedilecek bir arka kasara kalmıştı. Agostino Barbarigo sol gözüne girerek beynine saplanan bir okla yuvarlandı. (Ertesi günü

öldü.) Kumandayı yeğeni Kontarini aldı, fakat biraz sonra Kontarini'nin başı, Yemliha! diye gülbanka başlayan bir leventin kilağılı yatağanı ile uçurularak bir insan boyu kadar havaya kalktı ve yanında duran bir Frenk savaşçısının başının üzerine düştü. Kontarini'nin kellesi leblebi değildi ki, etkisiz kalsın. Kumandanın kellesini başına yiyen Frenk sersemledi. İşte o zaman kendi başı da gene yatağanla uçuruldu. Onun yerine Federigo Nani geçti. Fakat İskenderiye amiral kadırgasına Silvigo di Porçiya bir de Antoniyo Kanale ve Marko Kuirini yetiştiler. Bu kat kat üstün yeni kuvvetler karşısında mücadele aleyhimize döndü. Yeniçeri ve leventler dövüşerek çekiliyorlardı. İskenderiye'nin mert beyi ondan fazla yara aldı ve şehit oldu. Eğriboz Mutasarrıfı Mehmet Paşa Kuirini ve Kanale'ye karşı kılıç sallıyordu. Bu adam aslan gibi çarpıştı. Fakat Türklerin on sekiz kadırga ve otuz beş kalitası düşmanın elli bir kadırga ve iki mavunasına karşı ne yapabiliirdi. Fakat bu nisbetsizliğe rağmen düşmanın verdiği telefati ürperticiydi. "Eğer Hıristiyanlar" –Bu bir Frenk tarihçisinin görüşüdür– "bu sol kanattaki kadar gemi kaybetmiş olsalardı, savaşın Türkler lehine cereyan ettiğini açıkça itiraf etmek gerekecekti."

İki filonun karşılaşan merkezlerinde durum şöyle idi: İki taraf da sağlarını sollarını göremeyecek kadar birbirine kancalanmış ve öldürücü bir kitlenişle birbirine kitlenmişti. Kaptan hiç top atmadan Don Juan'ın bindiği Sfenks realına iyice yanaştı. Kendisiyle düşman arasında yirmi beş otuz adım mesafe kalınca toplara ateş emrini verdi. İşte o zaman Kaptan Paşa'nın baştardası gökgürültüsü ve dumanla örtüldü. Bütün Frenkler güverteye yamyassı yattılar. Bir gülle realin kumanda köprüsünü uçurdu, ikincisi kuzinayı berbat etti. Üçüncü mermi Luis Karilo'nun mevki aldığı kayığı paramparça etti. Birbirini arayan pruvaları arasında bir iki adım

ara kalınca Sfenks ateş etti, düşman da Türk gemisinde büyük hasar yaptı. Birdenbire korkunç bir çattırdı ile bir sarsıntı oldu. Bu, işte rampa idi. İki geminin mahmuzu parçalanmıştı. İki taraftan da yüzlerce kürek kırıldı. Rampa ile birlikte düşman gemisine Türkler dalkılıç daldılar. Don Juan'ın gemisinde 1400 Sardenyalı Frenk savaşçı ön kasarada, güvertede ve vardiyın köprülerinin üzerinde bir ölüm kalım boğuşmasına tutuştular. Gemide kablo vesaireden yapıma siperlerin Türkler bir bir arkasına aşıyorlardı. İşte o zaman Kastil Komandörü Don Lui de Rekezens kendi kapitanasından realeye geçti ve Don Juan'a "Ey altes cenapları mukaddes vücudunuzu arkebüs ateşine maruz bırakmamak için arkadaki mukaddes bayrağın altına gitmeniz lazımdır" dedi. Bunun üzerine Don Juan yanına Priyego Kordova, Benavides Guzman Herediya ve Mendoza'yı alarak geminin ta arkasına çekildi. İki kere Meyzinoğlu Ali Paşa Sfenks'in maestro direğine kadar geldi. Bir defasında iki Türk kadırgası da Sfenks'e rampa etti. İşte o zaman Sfenks'in zapt edilmesine ve içindekilerin -bu arada da Don Juan'ın- ölü veyahut diri esir edilmesine ramak kalmıştı. Bu sırada realeye yardıma gelen Kardenas öldürüldü.

Meyzinzade Ali Paşa yüksek boylu temkinli bir adamdır, kara sakalı badem şeklinde kesilmiştir; kaşları bir İranlı tezhipçi tarafından bir fırçayla çizilmiş gibidir. Bir elinde "Yâsin" kakmalı kılıcı tutmaktadır. Her kılıç salışta tekbir getirmekte ve "Allah Yar!" demektedir.

Serdar Pertev Paşa'nın kadırgası Veniyero'nun baştardasına rampa etmişti. Gerçek Türk gerek Frenk birçok geminin kendi taraflarına yardıma koşmaları sonucu burada ayrı bir grup ve ayrı bir kalabalık oluşmuştu. Veniyero yaralandı ve gemisi zaptolunmak üzere iken bağlarını kesip kaçmayı

başardı. Paşa avının elinden çıkmakta olduğunu görünce Don Juan di Kardona'nın gemisinin üzerine atıldı, fakat hemen birçok Venedikli kadirga tarafından kuşatıldı. O âna kadar yaptığı savaşlarda Pertev Paşa tayfasının yarısını kaybetmişti. Veniyero Don Juan'a doğru sürüklendi ve Meyzinoğlu'nun kadirgasına rampa oldu. Ciyovanni Loredana ile Antoniyo Malipiyero'nun kadirgaları onun peşine düştüler. İmdadın bu kadarı başkasının cesaretini kırardı, fakat Türkler hücumu devam ettiriler.

Merkezde savaş pek şiddetlendi. Düşmanın 2 mavna ve 66 kadirgasına karşı Türkler 47 kadirga ve 38 kalita ile dövüşüyordu. (Oysa kalitaların böyle bir savaşta hemen hemen hiç kıymeti yoktu.) Don Juan'ın üstünlüğü bundan ibaret değildi. Gemilerdeki kat kat siperlerden bundan önce söz etmiştik. Türk kadirgalarında sığınacak bir siper ol- sun yoktu. Kadirgaların pruvaları tamamen açıktı. Topçular düşman arkebüslerinin ateşiyle vurulup ölü olarak düşüyorlardı. Düşman kadirgalarının mahmuzlarının eğri uçları yontulmuştu, öyleki, düş- man topları alçağa, yani Türk gemilerinin su kes- mine ateş edebiliyordu. Oysa Türk topları ancak düşmanın yüksek kısımlarını dövebiliyordu. Fransız tarihçisi ve amirali Cüriyen de la Graviyer, "Hıristi- yan askerlerini bir zırh bir de miğfer muhafaza edi- yordu. Türk askerinin sarıktan başka siperi yoktu" der. Hıristiyan kadirgalarının her birine 150 ila 250 arkebüscü verilmişti, Türk kadirgalarının için- de ancak fors ve fener taşıyanlar arasındadır ki, bu sayıya uygun arkebüscü bulunuyordu. Öteki gemi- lerdeki arkebüscü sayısı hiçbir zaman 30 ila 50'yi aşmazdı. Bu duruma göre savaş Türkler kaybetmiş saymak gerekti. Fakat tersine savaş kazanıyorlardı ve bunun biricik nedeni maneviyatın yüksekliği idi. Preveze Lepanto savaşının savaşıldığı yerden pek uzak değildi. Pek uzak bir geçmişte değil, ancak

otuz üç yıl önce Barbaros ve Turgut Reis'in emirleri altında Preveze'de savaşmış ihtiyat savaşçı ve denizciler vardı donanmada. Preveze'nin hatırası, demiri sert çeliğe çevirmek için verilen su gibi bütün denizci ve savaşçılara kuvvet veriyordu.

Türk hücumu öyle, İspanyol arkebüscülerin ve onların giydiği zırhların, gemilerdeki siperlerin alçağa ve su çekiminin altına ateş eden topların durdurabileceği atılışlardan ve meydan okuyuşlardan değildi. Türkler o anda muzaffer idiler. Fakat top dumanlarının içinden ilerlemekte olan birçok yeni düşman kadırgasının gölgesi görüldü. İşte bunlar Türkler tarafından varlığı bilinmeyen 44 kadırgadan ibaret olan düşman yedek kuvveti idi. Bu filo Marki de Santa Krüz'ün emrinde idi ve durumu berbat olan düşman merkezinin imdadına yetişiyordu. Bu taze kuvvet hiç hesapta yoktu. Çünkü daha önce anlattığımız gibi Karaçalı ile Karahoca düşman gemilerinin sayısını (kırk kadırga kadar) noksan saymış ve noksan bildirmişlerdi. Bu iki deniz kurduunun hatalı bildirişlerinde kendi kusurları yoktu. İkisi de tek başına düşman donanmalarının bulunduğu limanlara girmiş ve düşman gemilerini bir bir saymıştı. Fakat düşman filolarını saydıkları zaman tamamen bir kötü rastları sonucu kırk kadar düşman kadırgası ana düşman filosundan uzakta bulunuyordu. İşte Türk istihbaratının bu işteki noksanlığı, Türk filosunun sağ kolunda ve merkezde kazanılmış olan zaferin elden gitmesine sebep olmuştur.

Düşmanın üstüne yürüyerek düşmanı geriletten ve hemen nerdeyse düşman gemilerini ele geçirecek olan Türk savaşçıları, azepler ve yeniçeriler, arkalarından ve pek yakın mesafeden ateş edilen arkebüsler dolayısıyla teker tüker değil fakat saf saf yere düşüp şehit oluyorlardı. Realesinde Don Juan bile kendisini esir etmek üzere olan yeniçeriler ve azeplerle leventler saffi ancak birdenbire karşısında

yıkılıverince kendisine imdat kuvveti yetiştiğini anladı. İki ateş arasında kalan Türkler kendi gemilerine çekiliyorlardı. Birçok Maltalı Sen Jan şövalyeleri yaralı Türkleri denize atıyorlardı. Bu çatışma sırasında Meyzinoğlu Ali Paşa diri kalan birkaç yoldaşla adım adım kendi gemisinin ard kasarasına çekiliyor, artık zafer şansı kalmadığını biliyor, şehit olmazdan önce canını pahalıya satmak ve mümkün mertebe çok düşman öldürmek istiyordu. Kendisi beş on yerinden yaralanmıştır. Fakat Mohaç meydan savaşının gayretli yeniçeri reisi ağızda tekbir ve elde kılıç, hâlâ önüne geleni haklamaktadır; onun kara kaderi hiç anlamadığı denizlerde Kaptan Paşa tayin olmaktadır. Sonunda Meyzinoğlu Ali Paşa alına bir arkebüs kurşunu yiyor ve öldürdüğü düşmanlarla arkadaşları şehitlerin üzerine yıkılıyor. Artık bu kargaşalıkta bir harp saffı ve nizamı aramak abestir. Kadırgalar rampa etmekte, rampa edenlere başka kadırgalar yardıma gelmektedir.

Türk merkez ve sağ kanadının ve düşman merkez ve sol kanadının bulunduğu yerde birbirine takılan kadırgalardan ibaret 20-30 kadırga savaşa devam etmektedir. Bu savaşın hiçbir ötekilerin ne yaptıklarından, ötekilerin ne olduğundan, kimin muzaffer ve kimin mağlup olduğundan haberi yoktur. Her gemi, gördüğü düşman gemisine rampa ediyor, karşısında hasım bulunmayan gemiler arkadaş gemilere yardıma gidiyor.

Serdar Pertev Paşa'nın kapitana baştardasına biri Loredano'nun, ikincisi Malipiyero'nun ve üçüncüsü Sebastiyano Veniyero'nun olmak üzere üç büyük kadırga hücum ettiler. Çünkü bu gemiler Santa Krüz'ün ihtiyat filosunun geldiğini görünce firarı karara döndürmüşlerdi. Bu üç geminin ilk önce açtıkları toplu top ve sonra da arkebüs yayılımı Türk gemisinde zaten az olan savaşçı sayısını üçte bire indirmiştir. Üç düşman tarafından sarılacağını anla-

yan Türk gemisi en öndeki iki gemiye öyle bir şiddetle hücum etti ki onların kumandanları Loredano ile Malipiyero'nun başları kılıçla uçuruldu. Türk gemisi bu iki düşman gemisini zaptedebilirdi, fakat Veniyero bunların imdadına hızla yetişiyordu; onun için Türk gemisi kuvvetle siya ederek üç düşmanından ayrıldı. Pertev Paşa dört beş yerinden –ve pek ağır olarak omuzundan– yaralanmıştı. Türk gemisi öteki gemilerden üç dört gemi boyu ayrılmıştı ki önüne Sicilya kapitanesi çıktı. Ona Don Juan de Kardona kumanda ediyordu. Bu gemiye bir başka düşman gemisi yardımcı geldi. Gene savaş başladı. Pertev Paşa birkaç yerinden daha yaralanarak şehitlerin arasına yuvarlandı. O sırada Pertev Paşa'nın imdadına yetişen Hasan Paşazade Mahmut Bey, Serdarı kanca ile şehitlerin arasından çektirip kendi gemisine aldı, Pertev Paşa kendinden geçmişti. Kumanda edecek durumda değildi. Mahmut Serdarı Preveze'ye götürdü. Birbirini izleyen felaketler, merkez filomuzu ulaşmak üzere olduğu zaferden ayırmıştı. Bu hal sağ kanat filomuza fena etki etti. 15 Türk kadirga ve kalitası karaya düştü. Önce anlattığımız gibi savaşın ta başında düşmanın sol kanadını çevirmeye çalışan bu gemiler kıyıya fazla yanaşmıştı. Öğleden sonra sertçe bir güney rüzgârı çıktı. Kürek ve dümenleri paramparça olduğu için idare edilemeyen bu on beş gemiyi rüzgâr karaya doğru itip karaya oturttu. Bazı tarihçiler bu gemilerin kasten karaya oturtulduklarını ileri sürerler. Kürek ve dümenden mahrum olan gemiler sevk edilemezler ki, kasten karaya götürülüp oturtulsunlar. Karaya düşenler karaya en yakın idaresiz gemilerdi. Kıyıya oturan gemilerdeki insanlar orada oturup kahve içerek ve hiçbir şey yapmadan şehit olacak değillerdi ya onlar da gemiden inip karaya çıktılar ve yürüyüp gittiler.

Bu olayda hiç panik söz konusu değildi, en

yüksek kumandanların cehaleti ve yanlış sevki idaresi bir yenilgiye ve birçok insanın da ölümüne mal oldu.

Türklerin Akdeniz egemenliğini ancak büyük bir zekâ ve cesarete sahip olan korsanlar kurmuştu. Bu korsanlar yüzyıllarca sonra Avrupalılara ve özellikle İngilizlere örnek olmuşlardı. İngilizlerin Atlas ve Hint Okyanuslarındaki imparatorluklarının temeli de, devletten yardım gören İngiliz korsanları tarafından atılmıştı. Yelken ve kürek devri korsanlarının, "kırk vasiyyet" diye adlandırılan öğütleri vardı. Bu öğütler Türk amirallerine ve kaptanlarına bir iş düsturu olmuştu. Bunun birinci maddesinde "Kaptan kendi korsan değil ise derya konusunda ve derya cengi ahvalinde korsanlar ile danışıp edip onların sözünü ve tavsiyesini dinlemelidir. Kendi reyi ile hareket etmemelidir. Bildiğine gidenler ekseriya nadim olmuşlardır. Onların yapacakları hataların zararı yalnız kendilerine değildir" deniliyor. Oysa bu Lepanto savaşında çekirdekten yetişme tecrübeli korsan olan Uluç Ali'nin sözüne ne Serdar Pertev Paşa, ne de Meyzinoğlu Kaptan Paşa hiç kulak asmamışlardır. Onların ağzında hep şu laflar, "Padişahın askeri korkak değildir. Padişahın ırzı var. Hiç padişahın donanması düşmanla çarpışmaktan çekinir mi?" dolaşıyordu. Oysa savaş bir korkaklık cesaret konusu değildi ve değildir. "Düşmanın pire ise, o sanki deve imiş gibi hazırlan!" bir eski Türk sözü idi. Bu sözlerden Türkler, "Sakin ha, düşmanını zayıf ve kendini kuvvetli görme, düşmanın ne kadar zayıf olursa olsun, o çok kuvvetli imiş gibi hazırlan" anlamını çıkarıyorlardı. Zaten zaferlerimizin hiçbirinde, cesaretimiz hesaba katılarak savaşa girilmiş değildir. Tersine, askerin korkacağı hesap edilerek ona göre davranılmış, askerin cesareti düşmanın zaten sağlanmış olan yenilgisini kat kat ağırlaştırmıştır. Çünkü savaş öyle yüksek güm-

bürtülü cartcurtlu sözlerle değil, akıl ve zekâ ile yapılır ve kazanılır.

Korsan öğütlerinin yirmi birincisi şöyledir: "Deryada küffar donanmasına rastgelirse bizim donanma Rumeli veyahut Anadolu sahillerine yakın düşman donanması açıkta olsa, çatmaya heves etmemelidir, görmemezliğe gelerek geçip gitmelidir. Fakat bizim donanma açıkta düşman kenarda olursa veya bir iki donanma enginde olursa düşmana çatmak caizdir." Daha önce kaydettiğimiz gibi savaştan önceki harp meclisinde Uluç Ali bu yirmi birinci korsan öğüdünün hemen hemen aynısını söylemişti. Onun sözü dinlense idi, savaşın hemen başında denecek kadar erken bir zamanda on beş Türk gemisi karaya oturup savaş dışı edilemezlerdi. On beş gemi harp talihini pekâlâ lehimize döndürebilirdi.

Hatta Katip Çelebi kitabında şöyle yazıyor:

"Kissadan hisse: Budur ki düşmanın ahvalini serdarlar yoklayıp tamam vakıf olduktan sonra, eğer mukavemete kudret mertebesi var ise bile sulh mümkün iken cenge ikdam olunmaya. Olunduğu takdirde kemali taharri ve kanun üzere cenk ola. Serdar olanlar binefsihi cenge mübaşeret etmeyeler, yerinde oturup sair askeri iktizasına göre kullansınlar, inhizam vaki olup ümit kesildikde zaruri bir canibe çıkmak dahi hünerdir. Cümle askerler kırılmaktan bir serdar alınmak zaruri artıktır. Hususa derya cenklerini kara cengine kıyas etmeyeler. Cenk kanunlarını tevarihde ve hükemâ kitabında göreler."

Lepanto savaşının ne büyük telefata malolduğu şu sancak beylerinin şehit olmalarından bellidir. Bu beyler amiral ve visamiral rütbesindedirler. Doğu Karahisar Beyi Ahmet Bey, Çorum Beyi Kilayi, Ankara Beyi Mimarzade, Nikrabu Beyi Ahmet, İnebahtı Beyi Firdevs, Sakız Beyi Abdülcebbar, Midilli

Beyi Hızır, Sıgacık Beyi Karamtak, Biga Beyi Ali, İskenderiye Beyi Şolok ve bir bey daha; yani tam on bir bey. Bunlardan başka tersane emini ve kâhyası da şehitlerin arasındadır.

O gün ve o saatte artık Türk donanmasının sağ kanat ve merkezi yok oldu ve Türk donanması fena halde yenildi denilebilirdi. Bu iş pek kısa zamanda olmuştu. Çünkü savaş başlayalı ancak iki saat –haydi bilemedin– üç saat olmuştu. Artık Batı Avrupa muzaffer sayılırdı; fakat hayır! Çünkü sol kanadında Uluç Ali vardı.

LEPANTO'DA ULUÇ ALI

İnsan Lepanto deyince göz önüne pek kanlı bir deniz savaşı gelir; o kadar kanlı ki, gerek Türkler gerek Frenkler o günden beri Skorfa burnuna Kanlıburun adını verdiler. Çünkü o gün burunun etrafındaki deniz mavi değil kırmızı olmuştu. İşte o kapkara fecaatler gününün o kanlı deryasının üzerinden elinde kıvrık kılıcı dağ gibi yüce bir hayalet Lepanto harp meydanına yürür gelir. İşte bu gelen Cezayir'de "Ali-yel-Uluç" Türkiye'de Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa diye anılırdı. Artık Türk filosu mağlup sayıldığı bir anda Uluç Ali savaş sahnesine girdi.

Uluç Ali'nin kumandasında 38 kadirga ve 23 kalita vardı. Karşısında (yani Frenk sağ kanadında) Jan Dorya'nın kumandasında 53 kadirga vardı. Bundan başka düşman sağ kanadına mensup olan iki dev (otuzar toplu) mavuna da Dorya ile beraber idi.

Dorya, gününün belli başlı deniz kurtlarından-
dı. Fakat Uluç Ali onun gibi otuz tanesini cebinden çıkarabilecek bir adamdı. İki filonun merkezleri ve Skorfa burnuna dayanan karşılıklı kanatları top sa-

vaşına başlayınca Uluç Ali kendi yapacağı harekete uymaları için kendi filosuna bir işaret çekti, ondan sonra pruvasını kibleye çevirdi, hızla güneye doğru gidiyordu, kendi donanması da on izliyordu. Jan Dorya kendi filosunun sağ ucunun çevrileceğinden ürktü ve buna meydan vermemek üzere o da güneye doğru yol verdi. O zaman her iki filo, olanca hızlarıyla yarışarcasına güneye doğru kayarak ana kuvvetlerinden uzaklaştılar.

Öğleden sonra saat iki buçuk yahut üçe doğru Türk sol kanadının yani Uluç Ali donanmasının hızı azaldı. Jan Dorya, Türk gemileri kürekçilerinin yorulduğunu sanarak sevindi, o hâlâ aynı hızla güneye gitmekte devam etti, öyleki Uluç Ali'yi hayli geçti. Uluç Ali'nin yavaşlaması kürekçilerinin yorulmasından ileri gelmiyordu. Uluç Ali'nin gemisi yavaşlayınca onun filosundaki bütün gemileri de Uluç Ali'ye uyararak yavaşlamışlardı. Jan Dorya hiç durmuyor, filosunu çekip götürmekte devam ediyordu. Uluç Ali'nin gözü kuzeyde idi. Bir an geldi ki, karşıdaki (Jan Dorya) ile, onun ana filosu (yani merkez ve sol kanat filoları) arasındaki mesafenin iyiden iyiye büyüdüğünü gördü. Birdenbire Uluç Ali düşmanın anlamadığı bir bayrağı çekti ve gemisi yüz derece sancağa döndü. Bayrağı görünce Uluç Ali'nin bütün gemileri onun gibi döndüler. Uluç Ali, Dorya'nın önünde birkaç külüstür kalita bırakarak, seyredenleri hayretler içinde bırakan bir hızla Frenk filosunun sol (Jan Dorya) kanadı ile Frenk filosunun (merkez ve sağ) kanadının arasında peydahlanan açıklığa doğru uçmaya koyuldu.

Güneye doğru giderken Jan Dorya'nın kumandasında olan iki büyük mavuna gerilerde kalmıştı. Geri kalanlar yalnız mavunalar değildi, Jan Dorya'nın bazı kadırgalarının kaptanı, adamın yani Jan Dorya'nın ne yapmak istediğini anlamamışlardı. Onlar da, "Acaba amirali kovalayacak mı, kovala-

mayacak mıyız?" diye tereddüd ederek geri kalmışlardı.

Uluç Ali donanmasının birden sancağa dönerek rotayı değiştirmekte gösterdiği manevra kabiliyeti öyle bir intizam ve hızla yapılmıştı ki, makineli vapur ve zırhlıları kullanan usta kaptanlara bile -onu görmüş olsalardı- mutlaka parmak ısırtır idi. Uluç Ali kuzeye doğru atılırken kapitanesi pruvaya (donanmanın başına) geçmişti.

Jan Dorya yeter derecede ilerledikten sonra üstün kuvvetinden yararlanarak Uluç Ali'yi kuşatıp yok etmek niyetindeydi. Uluç Ali'nin (yani Türk sol kanadının) hiç beklemediği manevrası karşısında şaşırды, ne yapacağına karar verinceye kadar emrindeki filosu güneye gitmekte devam etti. Bu sırada Uluç Ali hızından yararlanıp Don Juan'ın kumandasında olan düşman merkezinin sağ ucuna vardı. Orada Malta filosunun koca stoloları (bir çeşit büyük kadırgaları) vardı. En başta Malta kapitanesi yürüyordu. Bu gemi, Malta deniz kuvvetleri kumandanı Ciyustinyani'nin bayrağını taşıyordu. Bu geminin yanında Savua'ya ait La Margerita ve Nikolo Dorya'nın kapitanesiyle 13 Venedik gemisi geliyordu.

Lepanto savaşı hakkında yüz yirmi sayfalık bir kitap yazan Paul Chack adındaki bir Fransız yazarı Uluç Ali'nin Malta kapitanesine hücumunu şöyle yazıyor:

"Messina yüksek priyörü ve Sen Jan haçlı taretinin kaptanı ve Maltız filosunun amirali olan Ciyustinyani'nin bayrağını taşıyan gemiye tam yedi Türk kadırgası saldırdı, Türk gemileri aborda ettiler, fakat bir gemiye karşı yedi oldukları halde Müslümanlar göğüs göğüse dövüşmeyi göze alamıyorlardı. Çünkü Sen Jan'ın bu Hospitalye ve Templiye tarikine mensup olan şövalyeleri, gerilemek veya teslim olmaksansa durdukları yerde parça parça ol-

mayı tercih ederlerdi. İşte bundan dolayı hücum eden bütün kadirgalardan güneş ışığını karartacak bollukta ok atıldıktan başka arkebüsler de birçok yaylım ateş ettiler. Şövalyeler gövdelerinde can kaldıkça karşı hücumda bulundular. Fakat aradan çok geçmeden, kapitane gemileri, döktükleri asil kan kadar kırmızı elbiseler giyinmiş yüzlerce şövalyenin cesetleriyle dolmuştu. İşte o zaman Cezayirli korsanlar Maltız kapitanesine atlayarak yaralıları öldürdüler."

Paul Chack bunu yazarken Uluç Ali'nin vaktiyle denk kuvvetle Malta filosuna hücum ettiğini ve Malta filosunun dört gemisinin üçünü zaptettiğini ve şimdi Lepanto'da bindiği geminin o zaman Maltızlardan zaptettiği geminin biri olduğunu unutuyor.

Fransız amirali Jüriyen dö la Graviyer ise, "Maltızlar bir an içinde üstün kuvvetlerle basıldıklarını gördüler. Türkler inanılmaz bir dehşetle hücum ettiler. Geminin içinde bulunanların hepsi katliama uğradı. Cezayirlilerin Malta şövalyelerinin arasında şahsi düşmanları vardı" diye yazar. Gerçek meydana, Cezayir korsanları gülbanklarını çeke çeke düşman gemisini ele geçirirler ve içindekileri kılıçtan geçirirler. Malta kapitanesinden yalnız üç kişi kurtulur, onlar da ölmüş diye bırakılmışlardır. Bu üç kişinin biri Ciyustinyani, öteki Ronaldo Naro adında Sicilyalı bir şövalyedir. Ne var ki, Ciyustinyani'nin kurtuluşu sırf yaralı sanılmış olmasından değildir. Kendisi bir yeniçeriye 300 bin ekü para vererek onun himayesini satın almayı başarır. Daha doğrusu yeniçeri onu kendi şahsi esiri sayarak onu ölümden korur. Herhalde bu da Sen Jan şövalyelerinin asaleti gereğidir. Malta kapitanesinde Almanya muhafızı ve altmış kadar başka şövalye öldürüldü.

Zaten Uluç Ali yedi kadirga ile hücum edemezdi. Çünkü o otuz kırk düşmana birden saldırıyordu.

Uluç Ali düşman merkezinin sağ ucunda ilk hamlede altı Venedik kadırgası batırdı. Onların kaptanları denize düşüp boğuldular. Bu kadırgalar Piyetro Buan'ın kumandasında Aguila kadırgası, Luici Çipiko'nun kumandasında La Donna kadırgası, Cakopo di Mezzo'nun kumandasında La Palma kadırgası, Ciyovanni Kornaro'nun kumandasında Esperanza kadırgası ve Antoniyo Paskuvaligo'nun kumandasında Nave kadırgası ve Markontoniyo Lavdo'nun kumandasında Kristo kadırgası. Venedikli Soprakomit (Venedikliler gemi süvarilerine soprakomit ünvanını veriyorlardı) Benedetto Soranzo'nun kumandasındaki kadırganın cephaneliği ateş aldığı için denize batacağına havaya uçmuştu.

Cenovalı Dorya ve onunla birlikte koca Sicilya gemisi de battı. Papalığın Sancierovanni kadırgasının kumandanı Antoniyo Bifalli'nin kellesi uçuruldu. Papalığın Fiyoranza kadırgasına korkunç bir kasırga gibi saldıran Uluç Ali korsanları, kadırganın kumandanını, içindeki Sentetiyen şövalyelerini, savaşçıları, gemicilerini ve savaşa iştirak eden forsaları toptan kılıçtan geçirdikten sonra gemiyi çarçabuk batırdılar. Savua prensinin koca kapitanesi La Piyemontesa, içindekileri, amirleri ve memurları dahil hepsi doğranır. Bu çatışmada Medisi ailesinden Kaptan Tomas da acele öteki dünyaya gönderildi. Nikolo Dorya'nın kapitanesi, Savoya ve Savua prensliğinin Margerita adlı kadırgaları birkaç dakika içinde denizde yüzen ve yanan birer tabuta döndüler. Uluç Ali düşmana bu ve bunun gibi hasar yaparken –Uluç Ali'nin düşman gemilerinin hepsini batıracak vakti yoktu– bir kısmını batırarak, daha büyük bir kısmının kolunu kanadını kırıp işe yaramaz hale sokarak ilerlerken, Jan Dorya ta arkada bir topal ördek gibi ona yetişmeye çabalıyordu.

Uluç Ali düşman merkezinin sağ kanadının ucuna ancak bir veya bir buçuk saatte varabilmişti.

Bu sıralarda iki donanmanın –Frenk ve Türk– merkez filoları arasındaki boğuşma enikonu hafiflemişti. Uluç Ali –yani Türk sol kanadı– düşmanın merkezinin ucunu üç taraftan (yani önünden, yanından ve arkasından) sarmıştı. Önce top, sonra arkebüs ve ok yaylımları ile onu zedeledi; daha sonra düşmana saldırarak korkunç bir rampa savaşına koyuldu. Hiç ikisi biri yok Cezayir korsanları rampa ettikleri gemiyi hemen zaptedip batırıyorlardı. Bu hali gören düşman kendi merkezinin sağ ucunun hızla yardımına koştu. İlk önce yetişen Don Juan de Kardona oldu. O Don Juan ki merkezde Pertev Paşa ile çarpışmıştı. Fakat Uluç Ali, Pertev Paşa değildi. Bütün küreklerini foga ederek fırlayan Don Kardona'nın karşısına, ondan iki misli hızla ileri atılan Uluç Ali çıktı. Don Juan de Kardona kendi Sicilya kapitanasına binmiş, öncüleri altı kadirga ile beraber ilerliyordu. Onun hemen biraz gerisinde Don'un öteki kadirgaları geliyordu. Bu iki filonun –Frenk ve Türk– çarpışması korkunç oldu. Bir taraftan tekbir ve gülbank galgalesi öteki taraftan "Espanya!" ve daha başka naralar göğü titretiyordu.

Yalnız Kardona'nın etrafında İspanya'nın en büyük ve en asilzade ailelerinden ve en güzel silah kullanan gençlerinden on sekiz kişiden başka 500 de tecrübeli asker vardı. Uluç Ali ile çatıştığı andan beş dakika sonra bu kadar insandan ancak elli kadarı diri kalmıştı. Sicilya kapitanesi de zaptolunmuştu. Ondan sonra baş döndürücü bir hızla kadirga arkasına kadirga zapt olunuyor ve batırılıyordu. Don Juan de Kardona'dan sonra işte Santa Krüz Markisi Don Alvarado da yedek filosuyla yardıma yetişiyordu. Ne var ki; yetiştiğine de yetişeceğine bin pişman oluyordu. Savaş yeni baştan alevlendi. Uluç Ali, Malta stolosu, Venedik, Papalık veya Savua kadirgası demiyor ya ele geçiriyor yahut denizin dibine gönderiyordu. Savaştan az sonra Marki

di Krüz bindiği Napoli kapitanesinin üzerinde iki arkebüs yarasıyla sırtı yere geldi. Papa'nın Markeza adındaki kadırgasının kaptanı Ciyovanni de Makado hemen öldürölüp kadırgası zaptolundu. Böylece ki, Frenk merkezinin sağ tarafı tamamen yok edildikten başka yedek kuvvetinin de büyücek bir kısmı savaş dışı edildi. Batmayıp da mürettebatsız kalmış olan Frenk gemileri başları tamamen boş olarak akıntılara kapılmış gidiyorlardı. Bunları Uluç Ali yedeğe alabilirdi, fakat bunları yedeğe almak kendi gemilerinin hızını kısmak demektir. Onun için o gemileri ortada bırakıyordu.

Eğer Türk merkez filosu yarım saat daha dayansaydı, Lepanto savaşı büyük bir Türk zaferiyle sona ererdi. Ne çare ki, Uluç Ali anlattığımız noktaya kadar savaşırken Kıptan Paşa şehit olmuş, Serdarın da gemisi batmıştı. Don Juan Dotrişe, Santa Krüz'ün yaralandığı haberini alınca iki elini başına götürerek saçını başını yormaya koyuldu. Etrafındaki bütün gemilere hemen Santa Krüz'ün imdadına koşmalarını emretti. Don Juan'ın kendisi de yedekte çekmek için kendi Sfenks adlı realesine bağlamakta olduğu Türk kadırgalarının halatlarını hemen kestirdi. Kaybedecek bir saniye yoktu. Adeta Uluç Ali, bütün Frenk donanmasına neredeyse galebe çalmak üzereydi. Koca deniz adamı her önüne çıkan düşman gemisini vura kıra ve çatır çatır çiğneye çiğneye ilerliyordu. Üç saat önce tiramola edip Uluç Ali'nin peşine düşen Dorya artık Uluç Ali'ye yetişmek üzere idi. O anda bütün düşman donanması (yani işleri kalmayan düşmanın sol ve sağ kanadı) kat kat üstün kuvvetlerle Uluç Ali'nin üstüne üşüşüyorlardı. Artık akşam olmuştu. Sular hızla kararıyordu. Uluç Ali merkezde ve öteki kanatta kesin sonucun alınmış olduğunu gördü. Yedeğindeki gemilerin halatlarını kestirdi. Bu sayede kendi gemileri daha da hafiflemiş oldu. İşte o za-

man Uluç Ali'nin emrindeki Türk filosunun sol sanadı, düşmanın katmerli saflarını bir bir arkasına yarıp geçti. Uluç Ali kuzeye doğru ilerliyordu.

Uluç Ali'nin hücumu ne kadar ustalıklı idiyse savaş alanından çekilmesi o kadar olağanüstü bir başarı oldu. Uluç Ali on iki düşman gemisini denizin dibine göndermiş, bir tanesinin cephaneliğini tutuşturarak göklere uçurmuş, birçoklarını savaşa katılamayacak surette sakatlamıştı. Bundan başka ele geçirdiği düşmanlar da vardı. Bütün bunlara rağmen kendi gemilerinin hiçbirini kaybetmemişti. Pek önemsiz ufak tefek hasarlar dışında gemileri sapasağlamdı. Bazı batılı tarihçiler güya Don Juan ve Marki Krüz'ün Uluç Ali'yi bağladıklarını; rüzgâr hemen dirica edip kıyıda estiği için Uluç Ali'nin kadırgalarının en büyük yelkenlerini fora edip küreklere dayandıklarını yazarlar. Fakat rüzgâr yalnız Uluç Ali'nin yelkenlerine esmediği gibi düşman gemilerinde de Uluç Ali'deki kadar kürek ve kürekçi vardı. Başka Frenk tarihçileri ise "top dumanları dolayısıyla bir kat daha kesifleşen akşamın alaca karanlığında, Uluç Ali'nin kuzeye mi güneye mi gittiği belli olmadığı için, Frenk gemileri onu yakalayamadılar" diye yazarlar. Akşamın o saatinde rüzgârın esmekte olduğu muhakkaktı ve aynı zamanda muhakkak idi ki esen rüzgâr dumanları ortadan silmişti.

Doğrusunu söylemek gerekirse düşmanda Uluç Ali'yi kovalayabilecek kadar ne kürek ve ne de yelken kalmıştı. Bunların hepsi Türk top ateşiyle paramparça edilmişti. Hatta önce de işaret ettiğimiz gibi, Santa Krüz'ün imdat kuvvetleri gelmekte yarım saat gecikmiş olsalardı yahut Türk sağ kanadı veya merkezi yarım saat daha mukavemet etse idi Uluç Ali tek başına bütün düşman filosuna galebe çalardı. Hatta batının en taraflı tarihçileri bile Uluç Ali'nin o büyük savaşdaki hareketlerini, gizle-

yemedikleri bir hayret ve hayranlıkla anlatıyorlar. Hatta birçokları onu o savaşın manevi muzafferini sayıyorlar.

Bundan önce Türk gemilerinin ve mürettebatının hangi yönlerden Frenklerinkinden zayıf olduğunu yazmıştık. Halen asrımızda yaşadığı halde pek koyu bir Hıristiyan olan ve Lepanto savaşı hakkında bir kitap yazan Paul Chack'ın dediklerini aktarmaktan kendimizi alamadık: "Türk gemileri de Hıristiyan gemilerindeki gibi kat kat siper hatları hazırlamamışlardı. Gemilerinin koruyucu parampetoları yoktu; onun için tamamen açıkta ve hemen hemen yarı çıplak olarak savaşıyorlardı. Sayıları da pek azdı. Yalnız kapitanelerde iki yüz kişi vardı, öteki gemilerde kırk kişiden fazla yoktu. Oysa Hıristiyan gemilerinin en seyrek mürettebatlısında bile yüz elli ile iki yüz arasında savaşçı vardı."

Savaş sahası, yani oranın deniz yüzü gece ortasına kadar o korkunç savaştan kalan kırık güdük gemi, seren ve direk parçaları ve insan ölüleriyle inip inip kalktı. Ekimin sekizinci gününün sabahında fırtına koptu ve işte o zaman zaten yelkeni, direği dümeni parçalanmış Frenk donanması, rüzgârın önüne katılıp, köşe bucak bir kovuk aradılar. Bunların büyük bir kısmı Petala limanına sığındılar. Frenk filosu "muzafferim!" diye kendini gösteremeyecek kadar haraptı. Uluç Ali ise, sapasağlam Cezayir donanmasıyla Preveze'de bulunuyordu. Don Juan ancak üç gün sonra Petala'dan çıkarak Ayamavra kanalına demirleyebildi. Orada on üç gün kaldı. Çünkü o hâliyle kendini hiçbir yere gösteremezdi. Birkaç gün sonra düşman donanmasında -yeis içinde- toplanan bir harp meclisi herkesin -Venedikliyse Venedik'e, Maltızsa Malta'ya- kendi yurduna dönmesi kararını verdi. Ne var ki, Don Juan "laf ola!" gibi söylenmiş kupkuru bir "muzaffer oldum!" iddiasıyla İspanya'ya dönemezdi. Bundan

dolayı Don Juan bir marifet yapmış olmak için Ayamavra kalesini zaptetmeye karar verdi. Ne var ki, kaleyi keşfe gönderdiği kumandanlar kalenin ne kadar kuvvetli olduğunu söylediler ve kaleyi zaptetmek hevesinden Don Juan'ı caydırdılar. Sonra Frenk filosunda açlık da başgösterdi. Kendilerinin de itiraf ettikleri gibi eğer ellerine geçen Türk gemilerindeki baklayı bulmamış olsaydılar, hepsi de açlıktan öleceklerdi. Kumanya bulmak için Türk idaresinde olan kıyılara neden hücum etmiyorlardı? Çünkü oralarda Uluç Ali filosu vardı. Don Juan aralık sonlarına doğru kanaldan çıktığı zaman her gemi ve her donanma kendi memleket ve limanlarına dümen tutmuş bulunuyorlardı.

Bu savaştaki telafata gelince ne Türk ve ne de Frenk kaynakları doğru bir bilgi veriyor. Herhalde gerçek iki tarafın iddiasının ara yerindedir. Türk filosunun 108 parçasından 52'sinin zayi olmuş olduğu anlaşılıyor. Türk telefatını Frenkler 30 bine çıkarmaktadırlar. Belki bu rakamın yarısı gerçek telefatı ifade eder.

Her ne hal ise Lepanto deniz savaşı -birçok tarihçiler ve yazarların verdikleri hükümlere tamamen aykırı olarak- mevcut durumu hiç değiştirmede. Uluç Ali Paşa hiçbir gemisini kaybetmeden hatta azbuçuk olsa da sakatlanmadan düşmanı fena halde vurdu. Hatta onu az kaldı yenecekti bile. Uluç Ali, Lepanto'nun kara gününü aydınlatarak geçen biricik parlak kuyruklu yıldız idi. Onun için Kaptan Paşa dünyanın bir dengini daha görmediği muazzam bir filoyla denize açıldı. Denizlere gene Türkiye ve gene Cezayir korsanları hakimdi.

İspanya'nın Finkas'larından Napoli'nin Lâtifundi'lerinden, Antalya'dan, İzmir'den, Aydın'dan, Endülüs Kastil ve Lombardiya ovalarından, Etna yanardağı eteklerinden, Tuna boyundan devşirilmiş veya gönüllü gelmiş savaşçı, levent denizci, gemici,

piyade, yahut kürekçi hepsi gemilere toplarla, tuzlu balıklarla, cephanelerle, katı peksimetlerle ve beygirlerle karman çorman ve dökme hâlinde tıkmışlardı. Bunlar bir sürü cefa ve işkencelere; açlığa, pisliğe, bitlere, sıtmaya, zincir ve prangaya, oklara ve kurşunlara ve saireye mahkûm idiler. Rampada hücum edenler, boğuşanlar, vuruşanlar, şehitler, gaziler, ölümler, yaralılar, boğulanlar, yenen ve yenilenler hep bunlardı. İki taraf da büyük cesaretle harp etmişti. Hepsi de din uğrunda dövüşmüşlerdi. İki taraf da kutsal bir ideali savunuyordu. Fakat her zamanki gibi ortaya, bunların şan ve şerefini yazacak, bunları ödüllendirecek hiçbir kimse çıkmamıştı. Bunların sürüldüğü savaşta ya ölünür ya diri kalınır. Bunlar öldükten sonra sayılırlar ve sayıları toptan bildirilirdi. Bazıları öldürülmemiş, belki de sadece kaçmış veya esir edilmişti. Adamlar ortada yoktu ya. Bu kadarı yeterdi, öldü sayılıverirler, biterdi. Bunlar para değillerdi ki santim santimine hesap edilsinler, ölümlerin sayısı ha bin eksik ha bin artık olsundu. Ne çıkardı bundan? İşte bütün bu insanlar boşu boşuna ölmüşlerdi.

Ölen bu insanlara çok acımış bir İspanyol yazarı vardı. Adı, Miguel Servantes Savedra idi. Bu insancıl yazar Ciyovanni de Makado'nun Markeza adındaki kadirgasında savaşıyordu. Bu kadirga önce yazdığımız gibi Uluç Ali'nin Cezayir donanmasına karşı harp etmişti. Orada Servantes iki kere yaralandı ve sol elinin hareket kabiliyetini tamamen kaybetti. İşte bu adamdır ki, Lepanto'da iki tarafın ölümlerinin acısını duydu ve Donkişot'u yazdı.

Doğuya ait Battal Gazi ve bunun gibi başka kahramanlık efsaneleri ve masalları olduğu gibi Batının da onlara benzer masalları vardır. Bizimkilerin bir kılıç çalışında on bin kâfirin ödünü patlatması gibi, onlarda da bir Hıristiyan bir kılıç çalışıyla on bin Müslümanın ödünü patlatır. Mesela onlarda da

Amadi'nin ve Antar ile Sid'in şövalyemsi kahramanlıkları vardır. Servantes genç yaşında başını bu hayali masallarla doldurmuştu. O da okuduğu kahramanlara benzer kahramanlıklar yapmak için Don Juan'ın filosundaki savaşçıların arasına katılmıştı. Servantes'in daha çocuk denecek çağıdaki aklıyla uygarlık, habis devler, ejderler tarafından yok edilmekle tehdit ediliyordu. İşte Servantes aklınca bu devlerin –yani Türklerin– şerrinden uygarlığı kurtarmaya gidiyordu.

Servantes, başı o masallarla dolu ve yüreği propagandalarla kabarık olarak Türklere karşı cesaretle harbetti, aldığı ağır yaralar onu özellikle sol elinden sakat bırakmıştı. Kendisi esir düşerek beş yıl Cezayir'de kaldı ve kurtulmalık için az buçuk mülkünü satmaya mecbur oldu. Nihayet harp malulü ve parasız pulsuz bir adam olarak ülkesine döndü. İster Müslüman ister Hıristiyan binlerce insana kitabıyla bir anıt dikmiştir. Bu adam İspanyol, İtalyan ve Türk halkının tercümanı olmuştur. "Don Kiyote de la Manca" (İspanyolca böyle telaffuz edilir) bizzat kendisidir. Yani üzgün ve hazin yüzlü şövalye. Zavallı şövalye büyük kahramanlıklar için hazırlanmıştır. Bir idealisttir. İşte o da bir yeldeğirmeni-ne hücum ettiği için yaralanmış sakatlanmıştı. İşte onun hazin sesi size usulcacık "aman oralara ve öyle şeylere doğru gitmeyiniz" diye yalvarır. Çünkü artık Servantes barış ve istirahatten başka bir şey düşünmüyordu. Neye yarıyordu bu boş ve feci mücadele? Onun istediği ailesi ocağında, kupkuru da olsa esmer ekmeğini yemektir. Ancak böyle mutlu olabilirdi, o eski kahramanlık arzularına gülüyordu; ağlamamak için gülüyordu.

Uluç Ali savaştan sonra hemen İstanbul'a gitmedi. Savaş hakkında ayrıntılı bir rapor yazdı ve onu donanmasından yürük bir kalita ile İstanbul'a gönderdi. Bu rapor Lepanto savaşından on altı gün

sonra yani 23 Aralık 1571 tarihinde Edirne'de bulunan İkinci Sultan Selim'in eline vardı. Bu yenilgi derin bir hüznü yarattı. Fakat ne kadar ölmüş olsa da o devir gene de Kanuni Sultan Süleyman devriydi. Devlet kendini üzüntüye kaptırıp gelecekte umut kesecek değildi. Sokullu sadrazam olmazdan önce dört yıl Kaptan Paşalık etmişti; bu sebepten donanma kuvvetinin Venedik harbi üzerine yapacağı tesiri iyi biliyordu. Bunun için Sokullu, büyük amiral Piyale Paşa'yı çağırıldı. Onunla görüşüp danışıp kararlar alındı. Önce gemide ölenlerin yerine işlerinin eri ve yetkilileri olan denizciler ve savaşçılar getirilecektir. İkincisi donanma yeniden yapılacaktı, üçüncü olarak da, denizlerde Türk donanmasının egemenliği yeni baştan kurulmadıkça barışa yanaşılmayacaktı.

Bu sıralarda Uluç Ali Paşa Derya Kaptanlığına tayin edildi. Yazılan fermanında "Uluç" yerine Kılıç sözü kullanılıyordu. Bu iş Katip Çelebi tarafından şöyle anlatılıyor:

"Ol esnada mansabi kapudaki müşarunileyhin şecaati ve hüsnü tedbiri mukabilinde müşarünileyh Uluç Ali Paşa'ya tevcih olunup Uluç lakabı Kılıca tebdil kılındı."

İşte biz de bundan sonra kendisine Uluç Ali yerine Kılıç Ali Paşa demek zorundayız. Ne var ki: Kendisine tâ doğduğu ve çocukluğundan beri Uluç Ali dediğimiz için, kendini gene o adıyla anmakta devam edeceğiz. Uluç Ali'den boş kalan Cezayir Beylerbeyliğine Rodos adası mutasarrıfı Ahmet Paşa tayin edildi. Türkiye'nin güney denizinin sert güneşinde esmerleşip karardığı için ona Arap lakabını takmışlardı. Biz de ona Arap Ahmet Paşa demek zorunda kalacağız. Uluç Ali'nin en yakın on silah arkadaşlarına –ki bunların hepsi de yaman deniz kurtları ve korsanlar idiler– ulûfeler bağlandı ve her birine de kadirga kumandanlığı verildi. Uluç Ali'nin

Kaptan Paşa ve bu reislerin de kadirga kumandanlığına getirilmeleri Sokullu'nun Lepanto'da şehit olan -çoğu acemi- denizcinin yerine ehillerini getirmek hakkındaki kararı gereği idi.

Kasımın ortasına doğru Uluç Ali Kaptan Paşalık fermanını aldı. Kendi 38 kadirgası ve gene oraya gitmiş bulunan 2 kadirgayı alarak Lepanto'ya vardı. Oraya 12 kadirga sığınmıştı. Böylece Uluç Ali Ege sularına vardı. Rodos, Sakız, Midilli ve Eğriboz adalarındaki 32 kadirgayı da aldı. Artık emri altındaki donanma 84 kadirga olmuştu. Uluç Ali bu filo ile epeyce zaman Girit ve Yunanistan kıyıları boyunca dolaştı. Uluç Ali'nin böyle hareket etmesine sebep şu idi: Kış gelip de Türk donanması İstanbul'a çekilince Malta ve Venedik'e ait bazı düşman gemileri Doğu Akdeniz'e geçerek oradaki adalarımıza saldırıyorlardı. Venedik'in de aklı fikri Kıbrıs'ı kurtarmaktaydı. Veniyero gelip filosu ile Magosa veya Tuzlu'ya bir akın yapabiliirdi. Ne var ki, düşman filosunun hiçbirinin yerinden kımıldayacak mecali kalmamıştı. Uluç Ali düşmanın zayıflığına iyice kanaat getirdikten sonra İstanbul'a gitti.

Haliç tersanesinden tutunuz da Hasköy'e kadar bütün kıyı boyunca savaş gemileri inşa ediliyordu. Hatta Hasköy'deki kısım Hasbahçe'den alınmıştı. O kış, yani 1572 yılı kışı içinde tersanede 150 parça kadirga, 8 mavuna kızağa konmuş, kurulmuş veya tamamlanıyordu. Bu kadar geminin hepsi İstanbul tersanesinde yapılamazdı. Karadeniz, Marmara ve Akdeniz yalılarındaki tezgâhlarda da gemi yapılıyordu. İstanbul'un kıyı mahallelerinin meydanlarına tezgâhlar kuruldu. Bunların en meşhuru Kumkapı yanındaki Kadirga meydanıdır.

Saray ile Babiâli'nin deniz kuvvetlerine karşı umursamazlığı Lepanto savaşında cezasını bulmuştu. O kadar gayret ve fedakârlıkla elde edilen Akdeniz egemenliği sarsıntı geçirdi. Dört sene Kapu-

danı Deryalık etmiş olan ve biraz deniz işlerini bilmesi gereken Sokullu, Uluç Ali'nin -altmış şu kadar yaşına rağmen- tersanede ağıladığını görünce, onu teselli için şunları söylemişti:

"Bu devleti kahirede donanma gemileri minvali merkup üzerine âlâ ve siya kürek çekip çabuk ve çalak hareket edip kullanmaya yarar alât ve edevatı tedarike sebep yine Kılıç Ali Paşa olmuştur."

Bu gemilerin inşasında çalışanlar için de şunlar yazılmıştır:

"Tersanede çalışanlar da 'Galata'da neccar ve kalafatçı ve demirci 5.000 miktarında acemi oğlanından' mürekkepti. Bunlar seherden kuşluk vakti oluncaya dek işlemeyi âdet edinmişlerdi. Eğer hizmeti sahi ziyade olup akşama değin işlemek teklif olundukda, nafaka almak kanunumuzdur deyu her biri ulufelerinden gayrı günde dörder beşer akçe alırlar."

Bu işte en büyük hizmeti gören kadirga mimarı Mustafa Ağa olmuştu. Bu büyük zatın kabri Kasımpaşa Deniz Gedikli Okulu'nun karşısındadır. Bu kabrin baştaşındaki kitabesi şudur:

*Mimarı Mustafa idi bu kârhânenin
Ziba kadirga yapmada gâyet olup seri
Mevla yoluna etdiği hizmet kabul olup
Dâim cihanda meskenini Hak eyleye refi
Tarihini tazarru ile didi Hâşimî
Ukbâda Mustafaya Muhammed ola şefi,*

Bu tarih ebced hesabıyla 1605 yılına geliyor. Demek ki koca sanatkâr Lepanto savaşından otuz dört yıl sonra ölmüştür. Bu zatın sayesinde ki, Sokullu Venedik balyozuna (yani elçisine) "Efendim siz bizim donanmayı Lepanto'da mahvetmekle bizim sakalımızı kestiniz, oysa biz Kıbrıs'ı sizden almakla kolunuzu kestik. Sakal gene büyür ve kol büyümmez" demişti. Sokullu bir gün Uluç Ali ile yani

artık altmış sekiz yaşında olan amiral ve deniz kurduyla kızaklar üzerinde inşa edilmekte olan kadirgalar arasında gezerken sözümona Kılıç Ali, "Tekne yapmak kolaydır lakin iki yüz parça gemiye beş, altı yüz lenger (yani gemi demiri) ve ona göre aletler, yelken vesair levazımının bulunması imkânsız görünüyor" demiş. Bunun üzerine Sokullu sözümona, "Paşa hazretleri bu devletin kuvveti o mertebededir ki, bütün donanmanın lengerleri gümüşten, ipleri ibrişimden ve yelkenleri ipekten yapılmak ferman olursa bunlar hemen yapılabilir. Hangi geminin nesi eksikse bana haber veriniz ben hemen yaptırırım" demişmiş. Kılıç Ali Paşa, okla mücehhez her savaşçı mangasına karşı iki arkebüslü mangayı taşıyan iki yüz kadirga istiyordu. Her kadirgada en aşağı yüz elli usta nefer yani 30.000 savaşçı bulunacaktı. Bu hesaba göre otuz bin savaşçının on bini okla ve yirmi bini arkebüsle donatılmış olacaktı. Sokullu Uluç Ali'nin bu isteğini kabul etti. Lepanto'da Türklerin prestijini kurtardığı için "ba'de harab ül Basra" sözü pek dinlenen Uluç Ali, baştardasında İkinci Sultan Selim'le senli benli konuşurdu. O zamanın tarihçileri bu durumu şöyle anlatırlar:

"Sultan Selim Han koca kaptan ile (Uluç Ali) mavunalar, kadirga ve kalitalar yaptırmak babında çok musahabet ederdi."

Yeni filonun yapılıp donatılması 7 ay sürdü. 1572 Haziran ayında 8 mavuna, 234 kadirga demirlerini alıp gitmek için emir bekliyordu. Uluç Ali kendi sancağını Malta kanalı savaşında zaptettiği eski San Nikola gemisine çektirmişti. Bu donanmanın 86 kadirgası Lepanto savaşından kurtulanlar ve o muharebeye katılmayanlardan ibaret idiye de, öteki gemilerin tayfaları pek o kadar usta neferlerden değildiler. Bu gemiler 8 mavuna ve 150 kadirgadan ibaretti.

8 mavunanın her birine verilen üç yüz nefer

bu rakamı 37.000 savşaçıya kabartır. Böyle bir donanma ile denizlerde sancak gezdirilir fakat harp edilmez; çünkü donanmadaki acemilerin birkaç yılda usta nefer hâline gelmeleri beklenir.

Kaptan Paşa Uluç Ali'ye verilen ferman ve talimatın bazı tarafları şöyledir:

"Cezayir Beylerbeyi ve Kapudanım Kılıç Ali dame ikbale derya ilminde mahir ve asakiri nusret measirin zapt ve raptına kadir her vechile serdar olmaya sezadır.... donanmayı humayunuma ve asakiri nusrat makrunuma serdar nasp etdim ve buyurdum avdet ve azimet eylediği yalılarda tam basiret üzere olup irsal olunan ümara ve silahdar ağası veli ve yeniçeri kullarıma başbuğ olan sekbanbaşı ve sipahi oğlanlarım ve ulûfeci ve kureba kullarımın kethüdası ve bile olan kapum kulları ve kaptanlar ve reisler ve sipahiler ve züema vesair asakiri nusret meâsirin kebiri ve sagiri müşarünileyhi (yani Uluç Ali'yi) kendulere serdar eyledim kendisini serdar bileler."

Türk donanması haziranın sonuna doğru İstanbul'dan hareket etti. Bütün gemilerde mehterler baş kasaralara çıkarılmışlardı. Davullar ve kösler meydana getirilmişlerdi. Mehter başları zilli asalarını sallayınca hemen kös ve davullar gürlüyor, denizciler ashabı kehfın adlarını okuyorlar, yeniçeriler ise Hacı Bektaş Veli'nin gülbankını çekiyorlardı. Beyaz yelkenleriyle, bir sürü dev ve beyaz kelebekler gibi mavi Marmara'nın köpükleriyle ap-ak yarışa çıkan o gemileri gördükçe insanın göğsü gururla kabarıyordu.

Donanma Çanakkale'den çıktı. Birkaç Türk adasına uğradıktan sonra Serigo (o zamanın Türkçesinde Çuha) adasıyla Mataban burnunun arasından geçerken bir Venedik keşif filosuna rastgelindi. Uluç Ali hemen savaşa hazır olma emrini verdi. Zaten Uluç Ali, donanma neferlerini talimli bulundur-

mak için İstanbul'dan ayrılalıberi gece dememiş gündüz dememiş gemilerine savaşa hazırlanma emrini vermişti. Her gemi savaş hazırlığını tamamlar tamamlamaz, gündüzse hazır olduğunu bandıralarla ve geceyse ışıklarla bildiriyordu. Uluç Ali elinde kum saati olarak gemilerin ne kadar zamanda savaşa hazırlandığını tespit ediyordu. Uluç Ali bu gözlemlerinden tamamen memnun kalmamıştı. Bu sefer gene savaşa hazırlık emrini verir vermez baştardasının en hızlı sandalına en yaman kürekçilerini alarak, önceden pek geç kaldığını gördüğü kadirga ve mavunalara doğru adeta uçtu ve o gemilere gereken sözleri söyledi. Mamafih Venedik filosu Türk öncülerine aslan ağzına leblebi kadar bile gelmedi.

Bu tarihten iki ay önce (yani 1 Mayıs 1573'te) ölen Beşinci "Pi"nin yerine Onüçüncü Greguvar Papa olmuştu. Bu adam Markantoniyo Kolonna'yı Roma filosu kumandanlığında bıraktı. Venedik filosuna Sebastiyano Veniyero'nun vekili Ciyakomo Foskarini kumanda ediyordu. Frenk donanmasının başkumandanı gene Don Juan idi. Fakat Uluç Ali Navarin limanını hareket üssü seçerek Yunan sularında dolaşır ve Ege'nin Türk adalarına düşmanın ilişmesine engel olurken Frenkler daha toplanamamıştı. Bir aralık Foskarini Navarin önlerine kadar yanaştı. Fakat Türk donanmasının ne hale geldiğini görünce şaşaladı. Bu kadar kısa bir zamanda bu kadar büyük bir donanmanın yapıldığına hayret etti ve hiç durup dinlenmeden kapağı çarçabuk Korfu adası kalesinin yanı başına attı. Uluç Ali daha layıkıyla yetişmemiş ve ermemiş filosuyla kesin bir savaşa girişmek istemiyordu. Öyle kesin bir savaşa tutuşunca yeneceğini, fakat pahaliya patlayacağını biliyordu. Uluç Ali'ye göre kesin savaş ancak üç dört yıl sonra toplu Frenk donanmasına karşı yapılmalı idi. İşte bu sebepten Foskarini'yi Korfu'ya kovalamadı. Uluç Ali Frenk filolarının eylülde birleş-

ceklerini haber alarak Modon limanına girdi. Önemli noktalara kaleler yaptırarak toplar yerleştirdi. Aradan birkaç gün geçince Don Juan yüreği korkuyla patpat ederek Modon sularında görüldü. Uluç Ali'nin hiç oralı olmadan yerinde demirli kaldığını görünce derin bir nefes aldı ve sağ selamet çekilmekte olduğuna şükür ederek Modon sularından Messina'ya doğru dümen tuttu. İspanya ve Papalık filosu çekilip gittikten sonra Venedik filosu tehlikeli sularda yapayalnız kalamazdı. Onun için kuvvetini yelken ve küreğe vererek Venedik'in karnallarına kaçtı. Uluç Ali birkaç hafta orada kaldıktan sonra artık kara kış bastırmak üzere olduğu için İstanbul yolunu tuttu.

Donanma Mora yarımadasının Malça burnunu geçip Adalar denizine girince bir keşişleme rüzgârının başlangıcıyla deniz kaba kaba dalgalıydı. Her ne zaman gemi dalganın tepesine varıp kalkınca başlarda bütün boyunca çatırdıyordu... Uluç Ali kamarasında, yukarıda güvertede nöbetçilerin adımlarını ve farslardaki suyu boşaltan tulumbaların baş tarafından gelen madeni sesini duyuyordu. Fakat bütün bu gürültüler şimdi durur, şimdi duyulur geçici şeylerdi. Oysa başka bir ses vardı ki o hep devam ediyordu, o da rüzgârın yüzlerce dipten çıkarıldığı derin iniltiydi. O inilti kalın ince yüzlerce notanın ahenginden oluşuyordu. İşte Uluç Ali o havayı duyunca kendi içi de sızlamaya koyuldu.

Uluç Ali İstanbul'da sarayın görkem ve tantanasına kayıtsız kalıyordu. Sarayda hayatın tadı yoktu. Acı bir yurtsamayla Berberiyeye kıyılarını özlüyordu. Oraları yeşil kıyılardı ve mavi denizleriyle ihtiyar denizcinin gözlerinde tütüyordu. Uluç Ali fırtına ve düşmanlarla savaşmak istiyordu. Uluç bu işi iyi biliyordu. Fakat sarayda âdet olan dalkavukluğu hiç beceremiyordu. Onun yanı başına ona saray âdap ve erkânını öğretecek birçok zimba sakallı

adamlar koymuşlardı. Uluç onlara fena halde kızılıyordu. Sıkıntıdan patlayacaktı. Her gün çarçabuk gece olmasını bekliyordu. Çünkü geceleyin o saray köftehorlarından kurtuluyordu.

(O zamanın Türkiyesinde, "köftehor" karısı tarafından kendisine boynuz takılmasına aldırmaayan erkeğe derlerdi. Hatta Sultan Fatih'in kanunnâmesinde "Bir zevc zina eden avradı tekabbül gösterirse kendisinden elli akçe hazmiyye alınır" denmektedir. Bu kanuni madde "köftehor"lar için yapılmıştır. Yani karısının zina işlemlerini kabul eden kocalardan veya başka bir tabir ile köftehorlardan bu hali hazmettiği için, elli akçe hazmiyye alınır demektir.) Bu dalkavukların bir de yanı başına yatağa girerek, sarayda nasıl uyduğunu öğretmeleri eksikti. İşte o ipek kaftanlı ve elleri şamdanlı köftehorlar sağında solunda ve arkasında yürüyerek onu kafile hâlinde yatak odasına götürüyorlardı. Yatacağı odaya varınca yatağını yastığını yoklayıp bir şeye ihtiyacı olup olmadığını soruyorlardı. Oysa kendisinin tek ihtiyacı onların defolup kendisini yalnız bırakmaları idi. Ah burada nerdeydi o Cezayir'in güneşli göğü? Ne var ki Uluç Ali çok geçmeden İstanbul Tophanesi kıyısında kendine uygun bir köşk peyda etti. Sabahtan akşama kadar gemi mühendisi Mustafa Ağa'yla tersaneyi geziyordu. Ne var ki, Uluç Ali yavaş yavaş İstanbul'a alıştı. Burası işte yurdunun göbeği idi. Bu yerin de kendisine göre, -yavaş yavaş açılan bir güzelliği vardı ya.

Venedik Cumhuriyeti Papalığa ve İspanya'ya başvurup durdu. Oralarda yaptığı teşebbüslerden bir hayırlı cevap alamadı. Sonunda Venedik, bir yıl önceki mukaddes ittifaktan kendisine bir fayda gelmeyeceğini gördü. Türkiye o âna kadar görülmemiş kuvvette bir donanma gezdiriyordu. Venedik Türkiye'nin bütün tekliflerini kabul etti. 1573 yılı martında Venedik baş murahhasları Antoniyo Bar-

baro Alvaziyo Monçenigo taraflarından imzalanan andlaşmanın en önemli maddeleri şöyleydi:

"Kıbrıs adası Türkiye'ye ilhak edilmiş olduğundan bu ada için Venedik'in vermekte olduğu 12.000 dukat vergi artık alınmayacaktır. Harp masrafı olmak üzere Venedik Türkiye'ye 300.000 dukat ödeyecektir. Zanta adası Venedik'te kalacak fakat vergisi 500'den 1500 dukata çıkarılacaktır. Kıbrıs adasından başka Süboto, Kimara, Şingni, Ülgün ve Bar kaleleri Türkiye'ye kalmak şartıyla harpten önceki sınır değişmeyecektir."

Bu anlaşma dolayısıyla artık mukaddes ittifak bozulmuştu.

Don Juan'ın Modon önünde gözüktükten sonra Papa filosuyla beraber Messina'ya çekildiğini yazmıştık. Don Juan kışı orada geçirdi. İspanya'nın gözü Kuzey Afrika'daydı. Mademki bir yıl evvel denizde Türklere karşı bir zafer kazanılmıştı, demek ki İspanya tarafından bu iş pekâlâ başarılabilirdi. İlk hücum Tunus'a yapılacaktı. Bu merkezden İspanyol istilası sağa sola yayılacaktı. 1572 yılı ekimde Don Juan Dotriş 107 kadırgadan oluşan koca bir filoyla Sicilya adasından denize açıldı. Bu filoda 13 bin İtalyan, 9.000 İspanyol, 5.000 Alman piyadesi ve 3.000 süvarisi olmak üzere hiç olmazsa 30.000 kişilik bir savaş kuvveti vardı. Tunus körfezine bu koca kuvvetin girdiğini gören Tunus Beylerbeyi Haydar Paşa, Kırvan'a çekildi ve hücumu uğradığını hemen İstanbul'a bildirdi.

Tunus körfezinin önünde, birbirine doğru ilerleyen iki burun vardır. Bu iki burun arasındaki aralık Tunus körfezinin ağzıdır. Körfeze girerken sağdaki buruna –ki eski Kartaca şehri harabesi oradadır– Hayreddin burnu denilir. Soldaki yani iskeledeki burna da Arapça Halkulvad ve başka dillerde La-Gulet denir ve büyük bir kalesi vardır. Burası Kartaca zamanında da pek mahfuz bir liman sayılır ve

öyle de kullanılırdı. Körfezin ağzından –yani karşılıklı Hayreddin ve Halkulvad'ın bulunduğu yerde– körfezin sonuna kadar, körfezin uzunluğu takriben üç deniz milidir. Bu körfeze Elbahire denilir. Bu körfezin sonunda Tunus şehri kuruludur. Şehrin kuzeyinde ve yanında Riyâne gölü, güneyinde Secâne gölü vardır. Afrika'nın kuzeye doğru uzanan bir ucunda bulunan Tunus Akdeniz'i hemen hemen ortasından ikiye biçer.

Tunus'u Uluç Ali birkaç yıl evvel zaptettiği zaman Halkulvad'ı ele geçirememişti. Bundan dolayı Halkulvad'ı tutan İspanyollar hiçbir geminin limana girmesine izin vermiyorlardı. Bundan başka Tunus şehrinin bazı semtleri Halkulvad kalesinin top menzili içindeydi. İspanyollar şehrin yanı başında Bastiyor dedikleri kaleler yaptılar. Oralarda Tunus'un bazı mahallelerini ve ezan okumak için minarelere çıkan müezzinleri vuruyorlardı. Durup dururken şehrin bazı mahallelerine düşen güllerle çoluk çocuğun şehit olmasına sebep olmuş, bundan dolayı oraları boşaltılmıştı.

Don Juan ferahfahur limana girdi ve hiç savaşmadan Tunus şehrini ele geçirdi. İspanyollar şehri saran duvar ve bedenleri hemen zaptedilemez bir hale koydular. Şehrin göl tarafına da yeni yeni kuleler yaptılar ve içleri su dolu derin hendekler kazdılar.

1573 Martında Venedik'le yapılan andlaşma gerçi imzalanmıştı; fakat Senato tarafından tasdik edilmemişti. Sokullu andlaşmanın tasdik edilmesini bekliyordu.

12 mavuna ve 208 kadırgadan ibaret olan Türk donanması Uluç Ali'nin kumandasındaydı, fakat o sefer için Piyale Paşa serdar tayin edildi. 4 Haziran 1573'te Türk donanması İstanbul'dan hareket etti. Ege denizini arkada bıraktı, Adriyatik'e girdi, Aylonya'yı üs tuttu ve İtalya yarımadası (Apul-

ya) kıyısında Venedik'e ait ne kadar kale varsa hepsini birer birer zapta ve yakıp yıkıp toprakla bir etmeye koyuldu. Bir ara ganimetlerle yüklü olarak Avlonya'ya döndüğü zaman orada İstanbul'dan gönderilmiş bir tezkere buldu. Onun içinde düpedüz Türkçeyle, "Geçmişe geçmiş derler. Her işin de en hayırlısı barış olduğu için Venedik'le barıştık; onun için şimdiden sonra Venedik'e ait memleketlere dokunmayın. Fakat İspanya'yı alt üst edin" deniliyordu. Bunun üzerine Piyale Paşa o zamanlar İspanya'nın idaresinde olan Napoli ve Sicilya'ya saldırıya kalkıştı. Fakat batıdan rüzgâr veriştirip duruyor, donanmaya göz açtırmıyordu. Piyale Paşa kış tamamen basmadan önce İstanbul'a döndü.

Tunus önceden iki kere, ilk sefer yani 1534'te Barbaros Hayreddin Paşa tarafından; ikinci defa da, (birkaç yıl önce) 1570'de Uluç Ali tarafından zaptolundu. İspanyolların Tunus'ta kaldıkça batıya doğru Cezayir'e, doğuya doğru Mısır'a yayılmaya kalkışacakları muhakkaktı. Tunus için yapılacak mücadele dünyanın o zamanki en büyük kuvvetleri yani İspanya ve Türkiye tarafından yapılacaktı. Kuzeyde Viyana ne ise Akdeniz ve Afrika'da da Tunus oydu. İşte bundan dolayı iki tarafın kuvvetleri o güne kadar görülmemiş derecede kabarıktı. Türk donanması 5 mavuna ve 268 parça kadirga ve başka gemilerden mürekkepti. Bu deniz kuvvetinin bir özelliği de o tarihe kadar Türk bahriyesi tarafından hemen hemen deniz taşıt gemisi olarak kullanılan kalyonlar, bu Tunus seferinde ilk defa olarak savaş gemisi olarak kullanılacaktı. Donanmada bu savaş kalyonlarından on beş tanesi vardı. Piyale Paşa gelmiyordu. Bütün bu deniz kuvveti Uluç Ali'nin kumandasındaydı. Bu filodaki payzenlerin sayısı 48 bini buluyordu.

Savaşçılara gelince 7000 yeniçeri ile sipahi ve sağ ulufeci takımı, Anadolu, Karaman ve Maraş

eyalet sipahileri ve başka denizciler gemilere bindirildi. Yukarıda anlattığımız üzere Piyale Paşa hem pek ihtiyarlamış, hem de o sırada hasta idi, onun için evvelce Yemen'i fetheden ve Mısır'ı idare eden Sinan Paşa serdar tayin edildi. Deniz sancak beylerinden başka Trablusgarp Beylerbeyi Mustafa ve Cezayir Beylerbeyi Ramazan Paşa bu kuvvetlere katıldılar. Donanma 1574 Mayısında İstanbul'dan kalktı. Eğriboz'da bir aydan beri bütün fırınlar peksimet pişiriyorlardı. Donanma orada kumanyasını tamamladı. Uluç Ali Paşa daha ileri gitmezden önce Malta ve Messina'da nelerin olup bittiğini öğrenmek istedi. Donanma Modon'da demirli dururken Uluç Ali Malta ve Sicilya sularına gözcüler gönderdi; ondan sonra gene demir kaldırdı.

Ege denizini arkada bırakan Uluç Ali bir saldırıyla Kalabriya'da toprak hisarını zaptederek onu yerle bir etti; sonra Sicilya kıyılarına geçti. Kıyı boyunca yaktığı yerlerin ateşiyle, sanki Sicilya adası kenarlarını meşalelerle aydınlatıyordu. Bu sırada da düşmanın özel büyüklükteki bir parçası yakalandı. Onun yükü alındı. Ve sanki öteki meşaleler yetmiyormuş gibi koca gemi Messina'nın önüne sürüklenerek tutuşturuldu. Alevler göklere fırladı ve kıvılcım bulutları yıldızlara karıştı. Artık düşmanın toplanma niyetinde olmadığı iyice anlaşıldı. Bütün donanma gemileri –Uluç Ali'nin verdiği emir üzerine–pruvalarını Tunus'a doğru döndürdü.

22 Temmuzda Türk filosu bir adı Kalebent olan Halkulvad'ın (Guletan'ın) önüne demirledi. Hemen o gece karaya asker döküldü, ertesi günü kale abluka edildi. Uluç Ali kalenin deniz tarafını kuşatacak kadar gemi bıraktıktan sonra kaleye denizden gelecek –eğer gelirse– düşmanı karşılamak üzere biraz açıldı. Uluç Ali birkaç yıl önce Tunus'u zaptetmiş olduğu için orasını iyi biliyordu. Büyüleyici bir şehirdi o. Orada şaşaalı bir renk, bir canlılık ve –ne

diyeyim?– bir esrarengizlik vardı. Orada insanın her istediği bulunuyordu. Hatta barış, sükût ve istirahat bile bulunuyordu. Bazı sıcak ve sakin geceler, körfezi ince bir sis kaplayınca Uluç Ali hafif buğuların arasında, "Hannibal"ın gölge hâlinde askerlerinin, "Zama"ya doğru ayrıldıklarını görür gibi olurdu.

Uluç Ali gemisinin odabaşına eliyle kuzey tarafları işaret ederek, "İşte Sicilya", öteki eliyle Tunus'u göstererek, "İşte Tunus. Burada Akdeniz doğu ve batı diye ikiye ayrılır. Burası ile Sicilya arasındaki boğazı toplarımızın altında tuttukça –aradan sızabilen önemsiz birkaç gemi dışında– yurdu-muzun kıyılarını bu heriflerin şerrinden kurtarırız" diyordu.

Tunus Beylerbeyi Haydar Paşa ve Tablusgarp Beylerbeyi Mustafa Paşa yeniçeriler ve Mısır gönüllüleri otuz üç gün savaştılar. İki taraf da ağır telefat verdi. Birbiri ardınca iki yeniçeri kâhyası (bu rütbe günümüzün hemen hemen generallik rütbesine bedeldir) şehit düştüler. Muhasaranın otuzuncu günü toplantının birinde, yerli kabile reislerinin biri Uluç Ali'ye hisarın pek alınacağına benzemediğini söyledi. Uluç Ali'nin yüzü hemen neredeyse şimşekler salacak olan bir bulut gibi karardı; sihirli sinirli kılıcını çekti. O kılıç da erken çocukluğunda, savaş gemisinde yapılan sünnetinin günü, koca reis ve şehid Kara Yusuf tarafından kendisine verilmişti. Uluç Ali, "Bu kılıcı görüyor musun? Bu kılıç elime geçeli-denberi saymadım ama altmış mı yetmiş mi yıl oluyor; ben bunu kullanmakla iftihar eder dururum. Adım bu kılıç kadar temiz ve parlak kalacaktır ve gene bana Kara Yusuf tarafından verilen bu kılıç dolayısıyla adımın Uluç değil fakat Kılıç olarak anılmasını istedim" dedi ve kılıcı "şırak!" diye kınına iade etti. İçini çekti ve "Bu Berberiyeye kıyılarında alelade bir korsan reisi kalmayı Kaptan Paşalığa değişmezdim. Kaptan Paşalığın bir fenalığı yok. Fakat

ne de olsa sarayda dalkavukluk yapmak zoru var." Elini me'vus bir halde havaya kaldırıp gene yanına düşürerek "Neysel!" dedi sustu, o anda yüzlerce gemiden ibaret olan donanmayı, kaleye son bir hücum yapmak üzere, Tunus körfezine yahut oradaki adıyla, Elbahire'ye sokmakla meşguldü. Uluç Ali o alanları hatta bütün Akdeniz'i öylesine biliyordu ki, gözleri bağlı olarak bir gemiyi değil fakat bütün bir donanmayı, burunlar, sığıklar ve kayaların arasında manevra ettirerek geçirebilirdi. Onun hakkında, "Akdeniz'de tıpkı kamarasında imiş gibi geziyor" derlerdi.

O gece gemilerin top alevleri kızıl parlayan kamalar gibi karanlıklara saplanıyorlardı. Kuşatma başlayalı otuz üç gün olmuştu. Otuz üçüncü günün gecesi Türk topçusu karada da denizde de susmuştu, çünkü düşman artık atmıyordu, zaten atacak mecali de kalmamıştı. Yatsı namazından biraz sonra Uluç Ali'nin gemisinin bordasında bir ışık çaktı; aynı zamanda nöbetçinin hassas kulaklarına bir kürek fişiltisi geldi. Bir sandal yanaşıyordu. Nöbetçi seslendi, kayık parolayı veremedi, fakat kalenin teslimi şartlarını görüşmeye gelen üç İspanyol subayı olduklarını bildirdi. Haber Uluç Ali'ye götürüldü, o da üç İspanyolu karaya getirterek onlarla görüştü. Kale ertesi akşam teslim alınacaktı.

Halkulvad kale ve limanı karaya dar bir dil ile bağlı idi. Onun için karadan çok denize aitti denilebilir. Bundan başka kale savunucusu Don Piyetro bir deniz subayı idi. Teslim alma meselesini Uluç Ali ve Sinan Paşa görüşürlerken Uluç Ali, Sinan Paşa'ya kaleyi teslim almasını teklif etti. Sinan Paşa Don Piyetro'nun bir denizci olduğunu ve teslim olmak için kendisine yani Uluç Ali'ye başvurduğunu ve bundan dolayı kaleyi onun teslim alması gerektiğini söyledi.

Akşam üzeri Uluç Ali Sinan Paşa ve maiyyetle-

ri kaleye gittiler. Don Piyetro kaleyi gerçekten kaleye hücum edenlerin cesaretine denk bir cesaretle savunmuş olan ihtiyar ve mert bir askerdi. Gelen Türk amir ve subaylarına bir ihtiram taburu çıkardı. Paşaları kalenin açık kapısının önünde karşılayarak onları içerdeki salona götürdü. Orada öteki İspanyol subayları vardı, bunların bazılarının karıları da orada idi. Don Piyetro'nun hem karısı hem de kızı Emilya salonun bir köşesinde ayakta duruyorlardı. Yirmi beş ve otuz arasında yüksek boylu güzel bir kızdı Emilya. Yanakları bahar sabahı tan yerinin ağartısı gibiydi. Gözleri kurşuniydi, saçları başında koca bir kara kütle teşkil ediyordu. Ak sakallı Uluç Ali'nin ve kızın bakışları birbirine takıldı.

Sinan Paşa yanında duran bir yeniçeri kâhyasına "Sevgi dediğimiz, yaşlılık, gençlik tanımıyor, eğer bizim Koca Kaptan Paşa şu Frenk kızına vurulmadıysa sakalımı bıyığımı tıraş ettirirdim. Kız da vuruldu ha! Bize ne demek düşer? Mutlu olsunlar" dedi. Uluç Ali kılıcını kınından çekip çıkararak kendisine teslim eden Don Piyetro'ya "Kendisini bu kadar cesaretle savunan bir denizcinin kılıcını kabul edemem; fakat elini memnuniyetle kabul eder ve sıkarım. Zaferden duyduğumuz sevincin yarısı sizin teessürünüzle bozuldu" dedi. İhtiyar Don Piyetro'nun gözleri yaşlarla doldu.

Ak sakallı Uluç Ali gene de yirmi yaşındaki gibi dik duran dinç bir adamdı. Bu iki insanın bakışlarının huzmesinde birinden ötekine gidip gelen soru ve cevaplar üzerine anlaşmışlardı. İkisinde de bir sevinç vardı. Güneş ufka hemen hemen dokunmak üzereydi, kırmızı bir gökte koca bir turuncu küreydi. Rüzgâr püfür püfür ve insanın içini açan bir tarzda serin serin esiyor, kalede günlerden beri toplanmış olan kekri barut kokularını uzaklara üfürüyordu. Kız sevinçle aydınlanan yüzünü günün yatay ışınlarına vermiş rüzgârı büyük bir istekle adeta

içiyordu. Kalede 500 top vardı. Kale savunmacıları yedi bin kişi iken ancak iki bini diri kalmıştı. Kalede ne varsa hepsi gemilere taşındı. Çünkü kale bir daha İspanyolların ellerine geçmemesi için takımıyla havaya uçurulacaktı. Kalenin otuz yerine esneyen kara mağara boy ve bosunda lağım kazıldı. Gemiler uzaklaştılar, bu lağımlara uzun fitiller vasıtasıyla ateş verildi. Adeta gök kubbesi sarsıldı. Dağ gibi kaya ve duvar parçaları bulutlara uçtu. Halkulvad'ın böylece uçurulması, İspanyollar tarafından Mehdiye'nin berhava edilmesine güzel bir cevap oluşturdu.

Katip Çelebi Halkulvad topları için, "Kalede beş yüz kadar top vardı ki her biri birer kaleden getirilmişti. Cümlesi gemilere nakil olundu. Yakın zamana kadar Tophane ve Sarayburnu'nda dökülüp yatan toplar anlar idi" der. Demek ki, bugün Galata rıhtımında vapurların halat ve palamarlarına baba vazifesini gören topların çoğu tâ Tunus'tan Halkulvad'dan getirilmişti. Kalenin berhava edilmesi hakkında Katip Çelebi:

"Otuz yerden kal'aların altına lağım vuruldu işçi tahliye ve donanma gemileri alarga kılındıktan sonra ateş verilip azim, zelzele ve seda ile bir anda kal'a eczası havaya peran olup, ol mahalde bina dan eser kalmadı" der.

Fakat İş Halkulvad'ın zaptıyla bitmemişti. Çünkü kaleyi zaptetmiş olan İspanyolların Tunus körfezinin yani Bahire'nin başka taraflarında da Bastiyon adlı bir sıra kuleleri vardı. Bunları kırk şu kadar yıldan beri sağlamlaştırmakla meşgul idiler. Halkulvad'dan sonra bu kalelere hücum başlandı. Savaş günlerce devam etti. İşin tuhafı Türk kuvvetleri bu kalelere hücum için neler hazırlasalar İspanyollar hemen öğreniyorlardı. Birkaç kere gece baskınları yapıldı. Savaşçılar çit etmeden kaleye ve ateş menziline varınca, kalenin tepesi gece karanlığında san-

ki dışarıya doğru fırlayan alev dillerinden yapılmış bir taş giyiyordu. Nelerin hazırlandığı düşman tarafından haber alındığına göre Türklerin ne hazırladığını haber veren Arap casuslar vardı. Eylülün on beşine doğru en kuvvetli kalenin tavanı tutuşturuldu. Kalenin tepesinden buram buram kızıl ve kara dumanlar savruluyor, duvarlar çatlıyor, taşları tutan kurşunlar eriyip akıyor ve yağmur gibi damlıyordu. İşte o günden itibaren Bastiyon kalesinde silah şakırtısı ve arkebüs ile piştov sesi sustu. Kuleler sönmüş yanardağlarına benzediler. Sonradan anlaşıldığına göre Paganino Dorya ile başka Frenk kumandanları Türklerin ellerinden kurtulmak bahanesiyle kulelerden kaçmışlar ve güç bela göldeki adacığa varabilmişlerdi. Fakat orada Berberilerin ellerine geçerek öldürüldüler. Bu olaydan birkaç gün sonra Bastiyon kalesinin surlarının üzerinden gülbanklarla mehter gürledi, ezanlar okundu. Tunus üçüncü defa olarak teslim alındı. Ora beylerbeyliğine gene Haydar Paşa tayin olundu.

Tunus tamamıyla alındıktan sonra Uluç Emilya'yı babası Don Piyetro'dan istedi. Kız isteneceğini ve istendiğini biliyordu ve buna çok memnun oluyordu. Bu teklif karşısında Don Piyetro'nun benzi attı ve Uluç Ali'ye "izin veriniz de kıza sorayım" dedi. Kız ve kızın annesi çağrıldı. Don Piyetro'ya göre kız Uluç Ali'ye varmak istemeyecekti. Kendisinin Uluç Ali tarafından zevceliğe istendiğini duyar duymaz, kızın gözleri ve yüzü, yüreğinde çarpan sevinçle ışıklandı. Kızın bütün rengi yüzüne harlayarak, "Senor Uluç Ali'ye zevce olmayı kendime büyük bir şeref ve mutluluk sayarım" dedi. Don Piyetro hiç de beklemediği bu cevap dolayısıyla fena halde afalladı; sorusunu birkaç defa tekrarladı ve her seferinde aynı cevabı alınca beti benzi kireç gibi attı. Kızın annesinin gözleri adeta yuvalarından uğradı. Çünkü Emilya'yı çocukluğundan beri sessiz,

pısırik ve itaatli bir kız diye biliyorlardı. Bu soru ve cevaplardan sonra nikâh kıyıldı. Uluç Ali Emilya'yı ilk önce İstanbul'a götürüp nikâhı orada kıydırmak istiyordu. Fakat sonra Emilya'yı İstanbul'un o saray muhitinden, havasından, entrikalarından, hile ve tuzaklarından uzak tutmayı düşündü. Ne de olsa Tunus hür bir yerdı. Bu yasaksız ve mutlu kıyıları İstanbul'a tercih etti. İlk Tunus'u aldığı zaman oturmuş olduğu avlulu bahçeli ve hurma ağaçlı eve yine taşındı.

Kışa doğru Uluç Ali Emilya'yı Tunus'a bıraktı ve filonun başında İstanbul'a döndü.

Uluç Ali'nin Batı Akdeniz'deki davranışları dört ay sürmüştü, bu zaman zarfında İspanya'nın Kuzey Afrika'dan ayağı büsbütün kesildi ve gene İspanya'ya karşı birçok işler görüldü. Lepanto savaşında sözümona Türklerin deniz hakimiyetine son vermiş olan Don Juan ve Jan Dorya bu sırada burunlarının uçlarını bile Akdeniz'de gösteremez oldular. Bu halin yegâne sebebi kendilerini göstermeye cesaret edemeyişleri idi.

Donanma, Batı Akdeniz'den ayrılmadan önce Cezayir ve Trablus beylerbeylerine yeter kuvvetler ve bunlardan başka Haydar Paşa'nın kumandasında savaş gemileri ve savaşçılar bırakmıştı. İstanbul'a dönen filoyu karşılamak için başkentte büyük hazırlıklar yapılmıştı. Filonun karşılanmasına tâ Çanak-kale'de başlandı. Halktan yelkenli sahibi olanlar veya yelkenli kiralayanlar tâ İmralı adasının yanına kadar gelmişlerdi. Bir takımı da Hora feneri açıklarında bekliyorlardı. Yedikule ve Ayastefanos açıklarında küçük kayık ve sandal bolluğundan denizin yüzü hemen hemen görünmez olmuştu. O gün deniz cam gibi durgundu. Donanma gemilerinde yelkenlerin hepsi de açılmış fakat bütün gemiler küreklerle ilerliyorlardı. Donanma mavi denizin üzerinde birçok küçük beyaz noktalardan ibaret olarak

görününce kayıklardan kopan alkış bir gökgürültüsü heybetini almıştı. Galata, Sarayburnu ve İhsaniye kıyılarının bütün martı kuşları çevreyi zangır zangır sarsan gürültüden ürkerak acı bağırişlarla hemen kanada kalktılar.

Yedikule'ye varmadan çok önce donanma şehri selamlamaya koyuldu. Donanma borda nizamında geliyordu. Her geminin mehteri çalıyor, deniz ve kara savaşıları fasıla ile hep bir ağızdan gülbanklarını çekiyorlardı. Gemilerin her biri bir sancaktan bir iskeleden top atıyor, sabun köpükleri ap-ak duman bulutları bir sağdan bir soldan cam gibi denizin üzerinden kayıp yayılıyordu. Öyle ki az sonra donanma gürleyen ve gök kubbesine kadar yükselen bir bulutun içinde kayboldu. Adeta donanma deniz üzerinde ilerleyen bir heyulâ idi.

Tunus'un ele geçirilmesi İspanya'nın tepesine indirilen ezici bir varyoz ve bir sopaydı. Bu darbeyi tepesine yiyen İspanya sersemlemişti. O kadar ki: İspanya'nın Kuzey Afrika'nın tamamıyla Türklerin eline geçmesine engel olmak için harekete geçecek değil, kımıldayacak hâli kalmamıştı.

Kuzey Afrika'da bir de geniş Fas ülkeleri vardı. Bu İslam yerleri o zaman kudretli olan Portekizlilerin saldırısına uğruyordu. Fas Kralı Birinci Abdülmelik'e (ki bu adama Ebul Mervan da denirdi) kardeşoğlu olan Muntasır Portekizliler ile anlaşarak isyan etti. Fas sultanı bir süre saltanatını korumaya çalıştı. Bu işte başarılı olamayınca Cezayir'e çekildi. İşte o zaman Fas Katoliklerin ellerine geçti. Portekizlilerin Afrika topraklarına sokulmalarına Türkiye göz yumamazdı. Portekizlilerle Türk denizcileri Kızıldeniz, Hint Okyanusu ve Basra'da karşılaşıyorlardı. Abdülmelik'in Cezayir beylerbeyinden yardım göreceğini anlayan Muntasır, dalkavukluğa pek uygun zekâsı ile aklınca çabuk davranarak İstanbul'a hediyeler ve öteberiyle yüklü bir heyet gönderdi. O sıralarda, ya-

ni 1574'te İkinci Selim öldü ve aynı yıl oğlu Üçüncü Murat tahta çıktı. İşte bundan dolayı Muntasır'ın gönderdiği heyet İstanbul'a varınca orada büyük değişmelere çattı. Üçüncü Murat karışıklık çıkmasına engel olmak için babası zamanındaki vezirleri yerlerinde bırakmıştı. Bu meyanda Uluç Ali gene "Kapudan-ı Derya" olarak kaldı. Kuzey Afrika'nın ahvalini en gizli yerlerine kadar bilen Uluç Ali Sokullu'ya Fas sorununun içyüzünü anlattı. İşte bundan dolayı Sokullu Muntasır'ın gönderdiği heyeti sultanın huzuruna çıkardı, fakat bu adamlara ham hum şorolop kabilinden üstünkörü vaadlerde bulunulduktan sonra adamlar tezelden baştan savuldular. Bu heyetin ardısıra Portekizlileri kabul etmemiş olan Abdülmelik'in gönderdiği heyet geldi. Bu heyet Uluç Ali'nin yardımıyla pek içten olarak karşılandı. Türk kuvvetleri Portekiz devletinin müttefikine değil, fakat düşmanına yani Abdülmelik'e yardım edecekti.

İşte o zaman Abdülmelik ile Muntasır'ın arasında savaş başladı. Abdülmelik'e Türkiye, Muntasır'a da Portekiz yardım ediyordu. Savaş iki yıl böylece sürdü. Fakat Portekiz ile Türkiye arasında büyük çatışma 1578 yılında oldu. Portekiz Kralı Don Sebastiyen memleketinin bütün kuvvetini topladı ve sözümona Muntasır'a yardım için Afrika'ya geçti. Amacı Fas'ı işgal etmektir. Uluç Ali (yahut Kılıç Ali) Paşa'nın yetiştirdiği Ramazan Paşa bu düşmanı Vadiyussebil denilen yerde karşıladı. Portekizliler 60 bin piyade, 10.000 süvari ve 3.600 toptan ibaretti. Bu kuvvete karşı Cezayirliler 30.000 kaddı. Savaş tarihinin inanılmayacak kadar parlak bir zaferi ile Portekiz kuvvetleri adeta imha edildi. Düşman 20.000 ölü ve 40.000 esir verdi. Portekiz Kralı ve Muntasır ölenler arasında idi. Yani Türkiye'nin uzak bir yerdeki beylerbeyi hemen hemen Portekiz devletini yok etti.

1548'de saraydaki düşmanlarına rağmen Kap-

tan Paşalıkta kalan Kılıç Ali bir filo ile Karadeniz ve Kefe'ye giderek İslam Giray'ı Tatar Hanlığı tahtına oturttu. 1587 yılı haziran ayında koca Türk amirali öldü. Kabri, Beşiktaş'ta yatan Barbaros'un türbesinden uzak değildir; kendi yaptırdığı Tophane Camindedir.

HALİKARNAS BALIKÇISI BÜTÜN ESERLERİ

1. Aganta Burina Burinata *"roman"*
2. Turgut Reis *"roman"*
3. Mavi Sürgün *"yaşamöyküsü"*
4. Merhaba Anadolu *"deneme"*
5. Uluç Reis *"roman"*
6. Düşün Yazıları *"deneme"*
7. Ötelerin Çocukları *"roman"*
8. Anadolu'nun Sesi *"deneme"*
9. Altıncı Kıta Akdeniz *"deneme"*
10. Deniz Gurbetçileri *"roman"*
11. Ege'den Denize Bırakılmış Bir Çiçek *"öykü"*
12. Gençlik Denizlerinde *"öykü"*
13. Sonsuzluk Sessiz Büyür *"deneme"*
14. Anadolu Efsaneleri *"deneme"*
15. Anadolu Tanrıları *"deneme"*
16. Hey Koca Yurt *"deneme"*
17. Parmak Damgası *"öykü"*
18. Çiçeklerin Düğünü *"öykü"*
19. Dalgıçlar *"öykü"*
20. Arşipel *"deneme"*
21. Bulamaç *"roman"*

Asıl adı Cevat Şakir Kabaağaçlı olan **Halikarnas Balıkcısı** 1890'da doğdu. İlköğrenimini Büyükaada Mahalle Mektebi'nde, ortaöğrenimini Robert Koleji'de yaptı (1904). Oxford Üniversitesi'nde dört yıl Yakın Çağlar Tarihi okudu, üniversiteyi orada bitirdi.

İstanbul'a dönünce Resimli Ay, İnci vb. dergilerde yazılar yazdı, kapak resimleri ve süslemeler yaptı, karikatürler çizdi (1910-1925). Cumhuriyetten sonra asker kaçaklarıyla ilgili bir yazısı yüzünden üç yıl kalebentlikle Bodrum'a sürüldü.

Cezasının son yarısını İstanbul'da geçirdikten sonra yeniden döndüğü Bodrum'da yaklaşık çeyrek yüzyıl kaldı. Şehrin antik çağdan kalma değerinin ortaya çıkarılmasında büyük katkısı oldu. Servet-i Fünun, Cumhuriyet ve daha sonra Demokrat İzmir gibi dergi ve gazetelerde Halikarnas Balıkcısı takma adıyla yazdığı yazı, hikâye ve romanlarla uluslararası bir üne ulaştı.

1947'de İzmir'e yerleşen **Halikarnas Balıkcısı**, 13 Ekim 1973'de bu kentte öldü. Çok sevdiği Bodrum'a gömüldü.

5.
basım